

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
XI ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА
ТА ПРОЦЕСУ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ»

04 грудня 2025

ДОНЕЦЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

УДК 342.9
А 38

А 38 Актуальні питання адміністративного права та процесу в умовах воєнного стану : збірник матеріалів XI Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених (в авторській редакції), (м. Кропивницький, 04 грудня 2025 року). Кропивницький : ДонДУВС, 2025. 494 с.

*Рекомендовано до друку Вченою радою Донецького державного
університету внутрішніх справ
(протокол № 6 від «24» грудня 2025 року)*

Публікується за матеріалами XI Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених «Актуальні питання адміністративного права та процесу в умовах воєнного стану», яка відбулася 04 грудня 2025 року у Донецькому державному університеті внутрішніх справ (м. Кропивницький).

Видання може бути корисним для студентів, аспірантів (ад'юнктів), слухачів магістратури, студентів та курсантів закладів вищої освіти, а також всім, хто цікавиться питаннями адміністративного права та процесу. Матеріали збірнику опубліковані в авторській редакції.

Редакційна колегія не завжди поділяє думку учасників конференції.

У збірнику максимально точно збережена орфографія, пунктуація та стилістика, які були запропоновані учасниками конференції.

Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи закладів вищої освіти і наукових установ, практичних правоохоронних органів які рекомендували ці матеріали до друку.

УДК 342.9
© ДонДУВС, 2025
© автори тез доповідей, 2025

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО	22
ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ	24
БАБКО Аліна <i>Еволюція адміністративного права та процесу в умовах воєнного стану.....</i>	24
БЕРЕЗІЮК Данило, ЄСІМОВ Сергій <i>Функції інституту правових обмежень в умовах воєнного стану.....</i>	26
БЕРЕЗА Юлія <i>Використання безпілотних літальних апаратів у відсічі та стримуванні збройної агресії проти України.....</i>	28
БОГУН Андрій <i>Організаційно-функціональний аспект системи національної безпеки: сучасні тенденції трансформації.....</i>	31
БОЙКО Андрій <i>Організаційно-правові засади мобілізаційної готовності та мобілізації в умовах сучасних викликів національній безпеці.....</i>	36
БОНДАРЕНКО Артем <i>Роль публічного адміністрування у протидії гібридним загрозам.....</i>	42
БОНДАРЕНКО Артем <i>Роль та повноваження військового омбудсмена як гаранта прав військовослужбовців в умовах воєнного стану.....</i>	43
БОНДАРЕНКО Артем <i>Вогнева підготовка поліцейських як складова безпекової ситуації в Україні в умовах війни.....</i>	45
БЕССАРАБ Богдан <i>Стратегії державної інформаційної політики як щит національної стійкості в умовах гібридної війни.....</i>	48

БАКЛАН Крістіна, ШЕСТАК Лілія <i>Недоліки правового регулювання адміністративної відповідальності за статтею 148-3 КУпАП.....</i>	49
БЛАЖКО Максим <i>Предмет адміністративного права.....</i>	51
ВЕРГЕЛЕС Олександра <i>Державна реєстрація земельної ділянки як земельна процедура, що спрямована на реалізацію прав на землю.....</i>	53
ВАШКЕБА Максим <i>Адміністративний примус.....</i>	55
ВАДІМОВ Артем <i>Підготовка кадрів для системи публічного управління та правоохоронних органів як складова ефективності реалізації законодавства.....</i>	58
ВАСИЛЯЧЕНКО Алла <i>Адміністративно-правові засади запобігання та припинення адміністративних правопорушень у системі державної кримінально-виконавчої служби України в умовах євроінтеграційних трансформацій.....</i>	61
ВАНЧИШИН Іван <i>Захист і дотримання прав та свобод людини в діяльності поліції під час дій правового режиму воєнного стану.....</i>	63
ВИДРИЧ Каміла <i>Правове регулювання взаємодії військових адміністрацій та органів місцевого самоврядування в забезпеченні критичної інфраструктури в умовах воєнного стану.....</i>	66
ВОСКРИВЕНКО Олександра <i>Адміністративно-правове забезпечення діяльності державної прикордонної служби України в умовах воєнного стану.....</i>	69
ГАННОЧЕНКО Дар'я <i>Гарантування прав і свобод людини під час воєнного стану: сучасні виклики та правові механізми.....</i>	71

ГАФТКОВИЧ Руслана

Дискреційні повноваження у поліцейській діяльності: проблеми правового регулювання..... 73

ГАЙНА Сергій

Контроль як метод публічного адміністрування..... 75

ГОЛУБ Вікторія

Роль державної служби України з надзвичайних ситуацій як складової сектору безпеки та оборони під час дії воєнного стану..... 77

ГУБАР Еліна

Особливості тактико-спеціальної підготовки сил цивільного захисту до організації евакуації населення в умовах воєнного стану..... 79

ГУБАР Еліна

Організаційно-правові аспекти забезпечення соціального захисту осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту в умовах воєнного стану..... 82

ГРИГОР'ЄВА Валерія

Повноваження органів сектору безпеки та оборони під час воєнного стану..... 84

ГОДУЛЯН Ірина

Адміністративні послуги: поняття та види..... 85

ГЛУЩЕНКО Владислав

Забезпечення прав учасників кримінального провадження за умов воєнного стану..... 89

ДАЦЬКО Анатолій

Протокол як форма доказів в адміністративному судочинстві..... 91

ДАЦЬКО Анатолій

Особливості діяльності національної поліції України як суб'єкта сектору безпеки і оборони..... 93

ДИМУРА Катерина, КОЗАЧУК Діана

Адміністративна відповідальність посадових осіб в умовах воєнного стану: проблеми та перспективи..... 94

ДИМУРА Володимир <i>Методи публічного адміністрування.....</i>	97
ДІДЕВИЧ Данило <i>Особливості правового регулювання діяльності служби освітньої безпеки.....</i>	99
ДОЛГОТЕР Юлія <i>Адміністративно-правові засади соціальної політики в системі публічного управління.....</i>	101
ДОЛГИЙ Олександр, МАЙСТРО Сергій <i>Публічне управління та адміністрування у сфері забезпечення соціо-гуманітарної безпеки України в умовах війни.....</i>	103
ДОРОШЕНКО Ростислав <i>Адміністративно-правові засади діяльності сектору безпеки та оборони під час воєнного стану.....</i>	105
ДУТОВА Катерина <i>Обмеження конституційних прав і свобод в умовах воєнного стану: принцип пропорційності та його реалізація.....</i>	108
ДЯДЕЧКО Марія <i>Трансформація повноважень військових адміністрацій та органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану: правовий режим та механізми адміністративного контролю.....</i>	110
ЄВДОШЕНКО Костянтин <i>Адміністративно-правове регулювання застосування технологій VR/AR у відновленні зруйнованої культурної спадщини України.....</i>	113
ЄДНАК Дар'я <i>Навчання здобувачів освіти закладів загальної середньої освіти діям у надзвичайних ситуаціях як компонент освітньої парадигми цивільної безпеки.....</i>	115
ЄРМИЛОВ Ілля <i>Реформування публічного адміністрування в Україні.....</i>	118
ЖИЛІНСЬКИЙ Ігор, ТЮРІНА Діна	

<i>Публічне управління підготовкою кадрів для сфери державної служби в умовах воєнного стану.....</i>	122
ЖОЛТІКОВА Вероніка <i>Публічне управління у сфері безпеки. Аналіз сучасних викликів, трансформацій та стратегічних інструментів.....</i>	124
ЗІНЧЕНКО Олександр, МАЙСТРО Сергій <i>Адміністративно-правові засади забезпечення продовольчої безпеки України в умовах воєнного стану.....</i>	127
ЗОРИНА Валерія, ЧАЛИЙ Михайло <i>Підготовка кадрів для військових адміністрацій: адміністративно-правові та освітні аспекти.....</i>	129
ІВАНЄНКО Дмитро <i>Форми публічного адміністрування.....</i>	131
ІВАНУХА Оксана <i>Взаємодія органів Національної поліції з суб'єктами забезпечення національної безпеки.....</i>	133
КАМІНСЬКИЙ Єгор <i>Забезпечення прав ветеранів через системи психологічної підтримки та реабілітації в умовах воєнного стану: сучасні виклики.....</i>	136
КЛЮЄВА Олександра <i>Громадський контроль як інструмент демократичного врядування в Україні.....</i>	138
КОЗАКОВА Діана, ЧАЛИЙ Михайло <i>Адміністративно-правові механізми підготовки фахівців у сфері публічного управління та безпеки під час війни.....</i>	139
КОРМИШКІНА Крістіна <i>Поновлення процесуальних строків звернення до суду в умовах воєнного стану: аналіз постанови касаційного адміністративного суду у складі верховного суду.....</i>	142
КОЖУХОВА Ольга <i>Впровадження стандартів НАТО у систему тактико-спеціальної підготовки поліцейських.....</i>	144

КОЖУХОВА Ольга

Міжнародні стандарти захисту прав людини в публічно-правових відносинах: проблеми імплементації в Україні..... 146

КИРИЛЬЧУК Анна, САХНО Артем

Обмеження пересування особи в поліцейській діяльності: співвідношення із затриманням..... 148

КИРИЛЬЧУК Анна

Правовий механізм декларування зброї: процедурні аспекти та практичні питання реалізації..... 150

КРАВЧУК Дмитро

Проблематика впровадження «служби освітньої безпеки»: роль поліцейського в забезпеченні безпечного освітнього середовища в закладах освіти..... 154

КРУТИЙ Віталій

Адміністративні провадження щодо правопорушень у сфері мобілізації та військового обліку: правові аспекти..... 157

КРАВЧУК Дмитро

«CUSTODY RECORDS» як інноваційний метод забезпечення прав людини в діяльності національної поліції України: впровадження новітніх методів забезпечення прав людини в органах національної поліції України» 159

КРАВЧУК Дмитро

Безбар'єрність у фокусі повоєнної відбудови: адміністративно-правові засади відновлення інфраструктури..... 162

КУЛІЄВ Дмитро

Адміністративна правосуб'єктність..... 164

КУДЗІЄВА Ксенія

Адміністративно-правове регулювання криптовалют..... 166

КУХТЮК Юлія

Бюро економічної безпеки як суб'єкт публічної адміністрації..... 168

КОЖУХОВА Ольга

<i>Механізми захисту прав громадян в умовах воєнного стану.....</i>	172
КОВАЛЬ Павло <i>Акценти правових основ управління суб'єктами сектору безпеки і сил оборони України з врахуванням динаміки сучасних умов.....</i>	174
КОНОПЛЯ Владислав <i>Проблематика реалізації правоохоронних функцій на деокупованих територіях.....</i>	179
КИРИЛЬЧУК Анна <i>Особливості здійснення перевірки документів у громадян: правовий аспект воєнного стану.....</i>	183
КМІТА Назарій <i>Адміністративно-правове регулювання діяльності військових адміністрацій у системі публічного управління.....</i>	186
КРИВКО Олена <i>Підготовка кадрів для системи публічного управління та правоохоронних органів: сучасні освітні виклики.....</i>	188
КРИВКО Олена <i>Забезпечення прав, свобод і законних інтересів людини в умовах воєнного стану: виклики, обмеження, гарантії.....</i>	190
КРИВКО Олена <i>Дисциплінарне провадження в національній поліції України: правові засади та стадії.....</i>	192
ЛЕЩЕНКО Денис, ТИМЧЕНКО Роман <i>Підготовка персоналу сектору безпеки і оборони як основа забезпечення національної безпеки України.....</i>	198
ЛИСЮК Артьом <i>Конституційні обмеження прав людини в умовах воєнного стану: порівняльний аналіз України та республіки Польща.....</i>	200
ЛИТВИНОВА Софія, НЕЛУП Євген <i>Особливості адміністративно-правового регулювання діяльності сектору безпеки та оборони в умовах воєнного стану.....</i>	202

МАЦАК Максим

Позитивні зобов'язання держави щодо гарантування та забезпечення безоплатної правничої допомоги: 20-тирічний шлях викликів та розвитку.....

204

МАКЛАКОВА Валерія

Судовий та адміністративний контроль за дотриманням прав і свобод громадян під час дії воєнного стану.....

207

МАКЛАКОВА Валерія

Тактико-спеціальна підготовка як інструмент мінімалізації ризиків для поліцейських в умовах загроз національній безпеці.....

208

МАРЧЕНКО Родіон

Організація евакуації населення як фактор суспільної безпеки: виклики ефективності державного управління в умовах воєнного стану.....

210

МАРТИНОВИЧ Микола, БУГАЙКО Юлія

Правове забезпечення застосування органами Національної поліції України спеціальних засобів і вогнепальної зброї в умовах воєнного стану.....

212

МАРИНОВСЬКА Вікторія

Антикорупційне законодавство.....

215

МЕДОВА Олена

Учасники адміністративної процедури.....

218

МЕЛЬНИК Дар'я

Розвиток адміністративно-правових засад взаємодії поліції з громадами в умовах воєнних і гібридних викликів.....

220

МОСКАЛЕНКО Анжеліка

Адміністративний штраф у національній та міжнародній практиці.....

223

М'ЯСОЄДОВ Ростислав

Контроль як метод публічного адміністрування.....

225

МІНЧЕНКО Аліна

Джерела адміністративного права: поняття та класифікація.....

228

МИХАЙЛЮК Максим

Адміністративний порядок оскарження рішень державної міграційної служби..... 230

НАГОРНА Анастасія, ТАРАСОВ Максим

Кримінально-правові проблеми реалізації права на свободу пересування в умовах воєнного стану..... 233

НАЗАРЕНКО Олександра

Правові механізми міжнародної співпраці у сфері адміністративних розслідувань під час війни..... 235

НАУМЕНКО Тимофій

Забезпечення прав людини в умовах воєнного стану: міжнародні стандарти та практика України..... 238

НАДИЧ Денис, НАДИЧ Тарас

Забезпечення дотримання прав людини під час затримання «CUSTODY RECORDS»..... 241

НОВІКОВА Яна

Розбудова інклюзивної публічної служби: законодавчі засади та механізми реалізації..... 244

НЯЙКО Дар'я

Гармонізація українського адміністративного законодавства з правом ЄС: виклики та перспективи..... 246

ОВСЯНІКОВА Тетяна

Адміністративно-правові засади забезпечення психологічного здоров'я військовослужбовців та правоохоронців в умовах війни..... 248

ОВСЯНІКОВА Тетяна

Інноваційні підходи до використання безпілотних повітряних апаратів у діяльності національної поліції України..... 250

ОВСЯНІКОВА Тетяна

Цифровізація адміністративних послуг в Україні: правові засади та виклики реалізації..... 252

ОВСІЄНКО Яна

Модернізація фінансового права України в контексті

<i>євроінтеграції.....</i>	253
ОПАНАСЕНКО Олена <i>Освітні стратегії для підготовки кадрів публічного управління та правоохоронних органів у сучасних умовах.....</i>	256
ПІДКЕВИЧ Владислав <i>Поняття та сутність практичної стрільби.....</i>	257
ПРОЦЕНКО Олександра <i>Адміністративно-правові засади професіоналізації кадрів сектору публічного управління та правоохоронних органів в умовах воєнних викликів.....</i>	261
ПРОЦЕНКО Олександра <i>Адміністративно-правові підходи до стандартизації та контролю якості вогневої підготовки поліцейських у системі професійної освіти МВС.....</i>	265
ПРАВДЕНКО Владислав <i>Взаємодія Національної поліції України з державною виконавчою службою у процесі примусового виконання рішень.....</i>	267
ПРАВДЕНКО Владислав <i>Інноваційний розвиток електронного врядування в умовах цифрової трансформації держави.....</i>	272
ПРОДАН Данііл <i>Адміністративно-правовий режими.....</i>	274
ПУТНЯ Дар'я <i>Правове регулювання відповідальності поліцейського за ненадання домедичної допомоги.....</i>	277
П'ЯНОВ Сергій <i>Адміністративно-правові механізми захисту прав міноритарних акціонерів в умовах трансформації фондового ринку України.....</i>	279
РОСЯК Софія <i>Правова легітимність рішень про присвоєння звання героя України.....</i>	281
РУДЕНКО Дар'я	

<i>Функціонування органів виконавчої влади та місцевого самоврядування в період воєнного стану : адміністративно-правовий аспект.....</i>	283
РУДЕНКО Дар'я <i>Адаптація адміністративного законодавства України до стандартів Європейського Союзу.....</i>	285
РОЗСУДОВСЬКА Вікторія <i>Цифрова держава під час війни: як адміністративне право адаптується до реалій онлайн-управління.....</i>	287
РЯБОКОНЬ Євгеній <i>Адміністративна правова реформа.....</i>	290
ТКАЧУК Вікторія, САХНО Артем <i>Адміністративно-правові засади захисту прав людини в умовах правового режиму воєнного стану.....</i>	294
САДОЛІНСЬКИЙ Ілля <i>Адміністративно-правові аспекти приєднання України до механізму цивільного захисту ЄС.....</i>	297
САФРОНОВ Кирило <i>Механізм тимчасового відступу держави від своїх зобов'язань щодо дотримання прав людини під час війни: допустимі межі та гарантії захисту.....</i>	299
СВІТЛА Юлія <i>Формування управлінської еліти як чинник кадрової безпеки держави.....</i>	301
СЕНЮК Олександра <i>Безбар'єрність як складова конституційного права на соціальне забезпечення в післявоєнний період.....</i>	303
СЕНЬКОВСЬКИЙ Василь <i>Публічне управління економічною безпекою: зміст, рівні впровадження, принципи, інструменти.....</i>	305
СИНЯЧЕНКО Катерина <i>Забезпечення прав і свобод людини в умовах воєнного стану: адміністративно-правові гарантії.....</i>	307

СЛАВІНСЬКА Аліна

Інформаційна безпека як складова національної безпеки: адміністративно-правовий аспект..... 309

СКЛЯНІЧЕНКО Дар'я

Адміністративно-правові гарантії прав внутрішньо переміщених осіб..... 313

СМИК Іван

Сучасна проблематика забезпечення інформаційної безпеки держави в умовах правового режиму воєнного стану..... 316

СНІЖКО Софія, ДРОБЕНКО Діна

Доступ до правосуддя під час воєнного стану: адаптація судової системи..... 319

СНІЖКО Софія

Взаємодія національної поліції з громадськістю у сфері забезпечення прав людини..... 321

СТЕЦКОВ Олександр

Теоретичні і прикладні аспекти формування та реалізації державної кадрової політики суб'єктів оборонно-безпекового сектору в умовах особливих правових режимів..... 324

СУЛЕНКО Акім

Форми публічного адміністрування..... 329

СНІЖКО Софія, ФЕДОРЧАК Ірина

Свобода слова у воєнний час: баланс між безпекою держави та відкритістю суспільства..... 331

СУЛИМА Максим, ЦАРУК Андрій

Процесуальні гарантії для учасників адміністративних проваджень у кризових умовах..... 333

ТАЛЬКО Володимир, ЧАЛИЙ Михайло

Адміністративно-деліктна діяльність в умовах воєнного стану..... 335

ТАРАПАЦЬКА Ольга

Адміністративно-правові аспекти євроінтеграції України в умовах

<i>війни.....</i>	337
ТКАЧУК Вікторія <i>Особливості правового режиму надзвичайного стану та допустимі межі звуження прав громадян.....</i>	340
ФЕДОРЧЕНКО Максим <i>Державна політика із забезпечення безпеки в економічній сфері.....</i>	344
ФУРДУЙ Нікіта <i>Адміністративний договір.....</i>	346
ЦАРУК Данило <i>Адміністративно-правові засади забезпечення національної стійкості у сфері публічного управління.....</i>	348
ЦВІГУН Олександра <i>Модернізація професійної підготовки фахівців для публічного управління та правоохоронних органів в умовах сучасних викликів.....</i>	350
ЦВІГУН Олександра <i>Гарантування прав і свобод людини в умовах воєнного стану.....</i>	352
ЦУРКАН Владислав <i>Адміністративні стягнення та правила накладання.....</i>	354
ЦИБАЛОВА Ганна <i>Деякі проблеми законодавчого регулювання політичної неупередженості державної служби в Україні.....</i>	358
ЧАЙКА Ярослав <i>Метрологічне забезпечення для об'єктивності створення документації дорожньо-транспортної пригоди: необхідність запровадження державних стандартів та обов'язкової перевірки спеціальних вимірювальних приладів (Рулетка та лазерний далекомір).....</i>	360
ЧЕРНИШОВ Адіс <i>Систематизація адміністративного законодавства України.....</i>	363
ШЕВЧЕНКО Андрій <i>Особливості діяльності поліції на деокупованих та прифронтових</i>	

<i>територіях.....</i>	366
ШЕВЧЕНКО Андрій, ЧАЛИЙ Михайло <i>Адміністративно-деліктна діяльність в умовах воєнного стану.....</i>	370
ШЕВЧУК Сергій, КРЮКОВ Олексій <i>Особливості адміністративно-правового режиму надзвичайного стану.....</i>	372
ШЕВЧУК Іван <i>Методи поліцейської діяльності.....</i>	374
ШЕЛУДЬКО Іван <i>Сучасні підходи щодо сутності воєнного стану як особливого виду адміністративно-правового режиму.....</i>	376
ЯКОВЛЄВА Анастасія <i>Адміністративно-правове регулювання комендантської години в умовах воєнного стану: забезпечення громадської безпеки та дотримання прав людини.....</i>	381
ЯРЕМЕЙЧУК Єгор <i>Адміністративні послуги.....</i>	383

Трибуна наукового керівника

БУГА Володимир <i>Адміністративно-правовий механізм реалізації міграційної політики України в умовах безпекових викликів.....</i>	386
БУГА Володимир, ХИЛЬКО Любов <i>Адміністративне судочинство як інструмент впливу на державне управління: проблеми інституційної нестабільності.....</i>	387
ВЕСЕЛОВ Микола, ПИЛИПІВ Руслан <i>Правовий висновок суду як елемент правової системи.....</i>	390
ВОЛОБОЄВ Артур <i>Право на приватність та захист персональних даних в умовах воєнного стану.....</i>	392

ГОЛОВКОВ Олександр

Адміністративний розсуд поліцейського при застосуванні спеціальних засобів..... 394

ГУРТОВА Ксенія

Захист прав громадянина під час адміністративного судочинства на тимчасово окупованих територіях..... 396

ДАНІЛОВ Сергій

Утворення Спеціалізованого окружного та Спеціалізованого апеляційного адміністративних судів: правові засади, перспективи та виклики реалізації..... 399

ДРОНІК Дмитро

Кадрове забезпечення патрульної поліції України: сучасний стан, проблеми та шляхи вдосконалення..... 403

ЗАГУРСЬКИЙ Олександр

Особливості підготовки кадрів для органів публічного управління в умовах воєнного стану..... 405

ІВАНЕНКО Дмитро

До питання оподаткування криптовалют в Україні..... 408

ІВАЩЕНКО Сергій

Адміністративно-правовий режим критичної інфраструктури у воєнний період..... 410

КІБЛИК Дар'я, ДЕМИДОВИЧ Кирило

Реформи в Україні - шлях до євроінтеграції..... 411

КОВБАСЮК Анатолій

Еволюція скандинавської моделі публічної безпеки та її вплив на реформу національної поліції України..... 415

КОРОЛЬОВ Андрій

Щодо особливостей використання безпілотних авіаційних систем поліцією: закордонний досвід..... 417

КІЩУЛ Юрій

Дотримання прав і свобод людини під час організації та здійснення підрозділами поліції конвоювання осіб, затриманих за підозрою в

<i>учиненні кримінального правопорушення, узятих під варту, обвинувачених або засуджених до позбавлення волі: від міжнародних стандартів до української практики.....</i>	420

КУШНІР Ярослав

<i>Адміністративно-юрисдикційна діяльність як самостійна функція державної прикордонної служби України.....</i>	425

ЛЕПЕХО Юлія, ПУЗИРНИЙ В'ячеслав

<i>Адміністративна діяльність центрів з надання безоплатної правничої допомоги у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.....</i>	427

ЛЕПІШ Наталія

<i>Адміністративно-правові засади реалізації державної антикорупційної політики у контексті міжнародних зобов'язань України.....</i>	429

ЛУЧКО Оксана, ЛЮБИЧЕНКО Олександр

<i>Складання адміністративних матеріалів у справах про психологічне домашнє насильство: теорія та практика.....</i>	431

МЕРДОВА Ольга

<i>Система суб'єктів управління освітньою діяльністю у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання в Україні: від хаосу до впорядкованості.....</i>	434

МЕРДОВ Станіслав

<i>Інноваційні підходи в системі практико-орієнтованого навчання фахівців для правоохоронних органів в умовах сучасних викликів.....</i>	438

МАКАРЕНКО Олександр, МОРОЗОВ Євгеній

<i>Адміністративно-деліктна діяльність в умовах воєнного стану.....</i>	440

МОЛОШЕНКО Жанна

<i>Професійна підготовка операторів безпілотних літальних апаратів: світові підходи та українські реалії.....</i>	442

ОЛЕКСІЄНКО Сергій

<i>Системний підхід до забезпечення працездатності поліцейських: правові та організаційні аспекти.....</i>	444

ПАЛІЙ Валерій

<i>Оновлена адміністративна відповідальність за домашнє насильство: деформована судова практика та шляхи її уніфікації.....</i>	449

ПОНОМАРЕНКО Віктор

<i>Адміністративна відповідальність за порушення правил обігу зброї у період воєнного стану.....</i>	453

ПОМАЗА-ПОНОМАРЕНКО Аліна, ТАРАДУДА Дмитро

<i>Організаційно-правові засади забезпечення національної моделі стійкості у форматі цифрового суспільства.....</i>	455

ПУЗИРНА Наталія

<i>Щодо питання про функції освітнього омбудсмена в Україні.....</i>	457

СЕМІЛЕТОВ Олександр

<i>Правове реагування на надзвичайні ситуації в умовах сучасних трансформацій.....</i>	459

ТИШЛЕК Микола

<i>Актуальні питання підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України.....</i>	461

ТУЛІНОВ Валентин

<i>Цифрова трансформація адміністративних послуг в умовах воєнного стану: виклики та перспективи.....</i>	464

УМРИХІНА Ірина

<i>Адміністративна відповідальність за сексуальні домагання: проблеми доказування та особливості правозастосування ст. 173-7 КУпАП.....</i>	469

ФЕДІНА Наталія

<i>Порівняльно-правові аспекти обмеження прав людини в період воєнного стану.....</i>	471

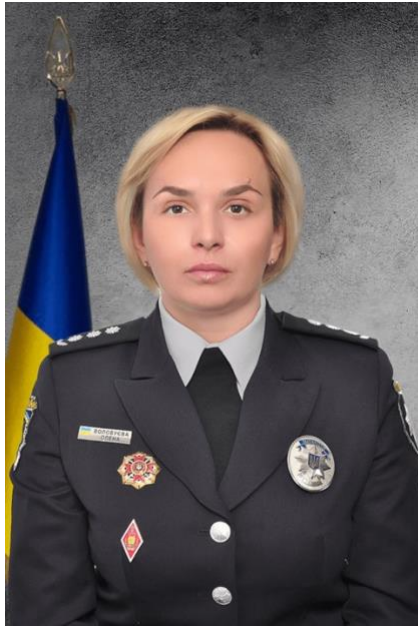
ХИТРОВСЬКИЙ Дмитро

<i>Принцип верховенства права як фундамент захисту прав і свобод людини під час дії правового режиму воєнного стану.....</i>	473

ХОЗЛУ Іван

<i>Адміністративно-правове забезпечення публічного порядку підрозділами поліції на воді: сучасні виклики та перспективи</i>	

<i>розвитку.....</i>	475
ЧЕПЕЛЯК Віталій	
<i>Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів публічної адміністрації: теоретико-правовий аналіз та практичні особливості.....</i>	479
ЧЕПЕЛЯК Віталій	
<i>Інститут декларування зброї в умовах воєнного стану: правовий аналіз та перспективи вдосконалення.....</i>	481
ЧЕРНОЛУЦЬКИЙ Дмитро	
<i>Регламентация навчання операторів БПЛА: аналіз Постанови Кабінету Міністрів України.....</i>	488
ЧЕРНОЛУЦЬКИЙ Дмитро	
<i>Роль безпілотних авіаційних систем у сучасній національній безпеці.....</i>	490
ЯЩЕНКО Олександр, ЗЕМЛЯНСЬКИЙ Олександр, ЛУКИША Роман	
<i>Адміністративно-правові аспекти євроінтеграції України в умовах війни: адаптація до стандартів ЄС і роль механізму цивільного захисту ЄС.....</i>	492

ВСТУПНЕ СЛОВО
першого проректора Донецького державного
університету внутрішніх справ, кандидата
юридичних наук, професора, полковника поліції
Олени ВОЛОБУЄВОЇ

Шановні колеги, молоді науковці, учасники
конференції!

Рада вас вітати на XI Всеукраїнській науковій конференції молодих вчених «Актуальні питання адміністративного права та процесу в умовах воєнного стану»!

Сьогодні, в час серйозних викликів для нашої держави, надзвичайно важливо об'єднувати наукову спільноту задля пошуку ефективних рішень в умовах воєнного стану, відбудови правової системи та забезпечення національної стійкості. Саме молоді науковці - це та рушійна сила, яка здатна запропонувати інноваційні підходи до правозастосування, публічного управління та реформування адміністративного процесу.

Наш університет уже вкотре з честю виступає майданчиком для конструктивної наукової дискусії, відкритого обміну ідеями, критичного осмислення правових викликів та спільного формування векторів розвитку правової науки. Ми пишаємося багаторічною традицією проведення цієї конференції, яка стала знаковою подією в житті правової спільноти України.

Цьогоріч конференція знову об'єднує талановиту молодь, досвідчених науковців, та практиків із різних регіонів України. І ми особливо пишаємося тим, що попри всі труднощі та реалії сьогодення наукова думка продовжує звучати впевнено, актуально і патріотично.

Дякую за вашу наукову відданість, активність і незламність духу. Нехай ваша наукова праця буде внеском у велику справу розбудови сильної, правової, демократичної держави!

Бажаю всім учасникам плідної роботи, цікавих дискусій, натхнення для подальших досліджень і, звісно, миру в нашій державі!

Слава Україні!

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО
заступника директора Департаменту освіти,
науки та спорту МВС, доктора юридичних
наук, професора підполковника поліції
Єгора НАЗИМКА

Шановні колеги, молоді науковці та
організатори конференції!

Щиро радий вітати вас на відкритті XI Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених «Актуальні питання адміністративного права та процесу в умовах воєнного стану».

Цей науковий захід відбувається в надзвичайно складний, але водночас відповідальний для нашої держави період. Сьогодні як ніколи важливо, щоб правнича наука не лише фіксувала реалії, а й давала відповіді на виклики, які постають перед суспільством у часи війни. Адміністративне право та процес, публічне управління, захист прав людини - це ті сфери, де сьогодні формуються не лише правові підходи, а й майбутнє української державності.

У центрі нашої уваги - не просто нормативні механізми, а живі, реальні проблеми, з якими стикаються органи влади, правоохоронці, громадяни. Молоді науковці, саме вам належить ініціювати нові ідеї, пропонувати свіжі концепції, формувати відповіді на питання, яких раніше не ставили. Саме у вас - сила мислення і сміливість бачення.

Сьогоднішня конференція - це не лише обмін думками, але й школа відповідальності, майданчик формування академічної спільноти, що зростає в умовах війни, але не втрачає віри в силу права, науки та освітнього поступу. Висловлюю щире подяку Донецькому державному університету внутрішніх справ за послідовну підтримку наукової молоді, за створення умов для вільного обговорення, за віру в інтелектуальний потенціал нової генерації юристів.

Бажаю усім учасникам змістовних дискусій, натхнення, нових наукових ідей, а головне - віри в перемогу розуму, права і справедливості. Разом ми будемо правову Україну - сильну, демократичну, європейську.

Слава Україні!

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

БАБКО Аліна, здобувачка вищої освіти
Військового-юридичного інституту Національного
юридичного університету ім. Ярослава Мудрого
Науковий керівник: ЧАЛИЙ Михайло, викладач
кафедри військового права Військового-юридичного
інституту Національного юридичного університету
ім. Ярослава Мудрого

ЕВОЛЮЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Адміністративне право та адміністративний процес традиційно виступають фундаментальними складовими правової системи, що регулюють відносини між державними органами та громадянами, забезпечують функціонування державного управління та контроль за дотриманням законності. В умовах воєнного стану адміністративно-правові механізми зазнають суттєвої трансформації, що зумовлено необхідністю швидкої та ефективної реакції на загрози національній безпеці, організації мобілізаційних заходів, підтримки громадського порядку, стабілізації економіки та управління критично важливими ресурсами.

Еволюція адміністративного права у воєнний період проявляється через адаптацію традиційних правових норм до надзвичайних умов. Особливу роль відіграють законодавчі зміни, укази Президента та постанови уряду, які надають державним органам додаткові повноваження для забезпечення оперативності прийняття управлінських рішень. Це включає посилення контролю за дотриманням законодавства, спрощення процедур прийняття рішень, а також введення тимчасових обмежень прав і свобод громадян задля безпеки та стабільності держави.

Адміністративний процес, як основний механізм реалізації адміністративного права, також зазнає трансформацій. Прискорене розглядання справ, використання електронних систем документообігу, дистанційних засобів комунікації та спеціальні процедури забезпечують ефективність правового регулювання навіть у кризових умовах. Водночас воєнний стан ставить перед державою завдання балансування між потребою оперативного управління та дотриманням принципів законності, справедливості та прав людини.

Адміністративне право та адміністративний процес є невід'ємними складовими правової системи, що регулюють відносини між державними органами та громадянами, а також порядок здійснення державного управління

[1]. В умовах воєнного стану ці відносини зазнають суттєвих змін, оскільки державі необхідно швидко реагувати на загрози національній безпеці, забезпечувати громадський порядок, мобілізаційні потреби, контроль над ресурсами та економічну стабільність.

Еволюція адміністративного права у таких умовах відображає поєднання традиційних принципів (законність, пропорційність, ефективність) із особливими механізмами, які вводяться в надзвичайному режимі. Це проявляється в посиленні повноважень органів виконавчої влади, змінах у процедурі розгляду адміністративних справ, адаптації контролюючих механізмів та забезпеченні оперативності прийняття рішень.

Адміністративний процес, який зазвичай ґрунтується на принципах змагальності, законності та справедливості, в умовах воєнного стану зазнає значних трансформацій [2]. Виникає потреба в прискореному розгляді справ, використанні електронних систем документообігу та дистанційних процедур, а також в адаптації правил процесуального забезпечення до умов обмеженої мобільності та загальної нестабільності.

Еволюція адміністративного права у воєнний час також проявляється в появі спеціальних законодавчих актів, постанов уряду, указів Президента, що регламентують діяльність органів влади, права громадян та обмеження їхніх прав у надзвичайних умовах. Це сприяє формуванню гнучкої, адаптивної системи правового регулювання, здатної забезпечити баланс між захистом національної безпеки та дотриманням прав людини.

Еволюція адміністративного права та адміністративного процесу в умовах воєнного стану відображає динамічну взаємодію між традиційними принципами правового регулювання та надзвичайними вимогами безпеки держави. Воєнний стан накладає значні виклики на систему адміністративного права, змушуючи законодавство та практику адаптуватися до умов швидкої зміни обставин, мобілізаційних потреб, забезпечення громадського порядку та захисту критично важливих ресурсів [3].

В умовах воєнного стану відбувається посилення ролі органів виконавчої влади, спрощення процедур прийняття управлінських рішень, впровадження тимчасових обмежень прав і свобод громадян, а також активне використання електронних систем документообігу й дистанційних засобів забезпечення адміністративного процесу. Ці зміни свідчать про адаптаційну спроможність адміністративного права, здатність забезпечувати оперативність управлінських рішень, водночас підтримуючи основні принципи законності, справедливості та прозорості.

Адміністративний процес, як механізм реалізації адміністративного права, також зазнає трансформацій: прискорене розглядання справ, адаптація процедур до обмежених ресурсів та мобільності, застосування спеціальних процесуальних норм для забезпечення ефективного функціонування державних органів у кризових умовах. Це дозволяє підтримувати правопорядок, оперативно

реагувати на виклики та зберігати баланс між безпекою держави та правами громадян.

Отже, еволюція адміністративного права та процесу в умовах воєнного стану демонструє здатність правової системи до гнучкого реагування на надзвичайні обставини. Вона забезпечує ефективне функціонування державних органів та підтримку стабільності суспільства, водночас зберігаючи основоположні принципи правової держави та верховенства права. У майбутньому досвід воєнного стану може слугувати основою для вдосконалення адміністративного законодавства, розробки нових процедур та підходів до забезпечення безпеки і ефективного управління у кризових ситуаціях.

Список використаних джерел

1. Крамарчук Н. Адміністративно-правове регулювання в умовах воєнного стану в Україні: виклики, ризики та напрями удосконалення. *Актуальні проблеми правознавства*. 3 (43)/2025
2. Малихіна В. Вплив правового режиму воєнного стану на здійснення адміністративного судочинства. *Київський часопис права*, 2025, 2: 253-258.
3. Братасюк О. Адміністративна юстиція в Україні: основні принципи та особливості реалізації в Україні в умовах воєнного стану. *Вишеградський журнал з прав людини*, 2023, 2: 23-32.

БЕРЕЗІЮК Данило, аспірант кафедри адміністративно-правових дисциплін Львівського державного університету внутрішніх справ
Львівський державний університет внутрішніх справ

ЄСИМОВ Сергій, професор кафедри адміністративно-правових дисциплін Львівського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, професор

ФУНКЦІЇ ІНСТИТУТУ ПРАВОВИХ ОБМЕЖЕНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

При характеристиці інституту правових обмежень воєнного часу вважаємо за можливе виділяти такі функції: за характером та метою впливу: регулятивну, у тому числі статичну та динамічну підфункції; охоронну, що включає превентивну, право відновлювальну, компенсаційну, каральну підфункції та виховну; залежно від сфери суспільних відносин: економічну функцію; політичну функцію; культурну функцію; соціальну функцію.

Регулятивна функція інституту правових обмежень представлена в системі правового регулювання у статичній та динамічній, покликана поєднувати комплекс

правових засобів, спрямованих на найбільш ефективне врегулювання суспільних відносин, задовольнити інтереси учасників правовідносин. За допомогою регулятивно-статичної функції в інституті правових обмежень відбувається закріплення обов'язків, заборон, відповідальності у правовому статусі фізичних і юридичних осіб, державних органів, посадових осіб.

За допомогою регулятивно-динамічної функції в умовах воєнного стану визначається дозвільний тип правового регулювання, що ґрунтується на застосуванні правових обмежень у вигляді обов'язків і загальних заборон. Тобто регулятивні правові засоби обмежувального характеру, які обслуговують діяльність суб'єктів права, охоплюють зміст регулятивно-динамічної функції.

Інститут правових обмежень в умовах воєнного стану, виконуючи охоронну функцію, спрямований на охорону і захист громадського порядку, основ конституційного ладу, безпеки держави, прав, свобод і законних інтересів людини та соціально значущих інтересів суспільства. З їхньою допомогою встановлюються межі між правомірним і протиправним, і цим охороняють бажані та схвалювані варіанти поведінки суб'єктів у суспільстві.

Регулятивна функція в умовах воєнного стану визначає для учасників регулятивних відносин те, що вони в праві або зобов'язані зробити в певній ситуації і які юридичні можливості (засоби) реалізації даних прав і обов'язків, охоронна функція інформує учасників правовідносин про те, які соціальні цінності охороняються державою і які несприятливі наслідки наслідуватимуть.

Якщо регулятивна функція реалізується у формі правомірної діяльності, то охоронна функція в умовах воєнного стану здійснюється у специфічній формі охоронних відносин та правоохоронної діяльності державних органів.

Превентивна підфункція інституту правових обмежень в умовах воєнного стану реалізується як охорона особи, суспільства та держави від протиправних посягань та негативних явищ, недопущення порушення прав і законних інтересів індивідуальних та колективних суб'єктів права. Охоронні заходи реалізації превентивної функції інституту правових обмежень виявляються у закріпленні санкцій за посягання на суспільні відносини, що охороняються; встановленні заборон вчиняти дії, які суперечать інтересам забезпечення безпеки; фіксації юридичних обставин, настання яких у результаті протиправних дій є фактичною підставою для притягнення до відповідальності [1].

Право відновлювальна підфункція інституту правових обмежень в умовах воєнного стану проявляється у такому впливі правових засобів на волю, свідомість та поведінку суб'єктів права, що повертає їх у початковий стан, порушений неправомірними діями. Приведення в початковий стан може виражатися у скасуванні незаконних рішень, у відновленні правового статусу фізичної чи юридичної особи, відновленні порушеного громадського порядку.

Компенсаційна підфункція інституту правових обмежень спрямовано відшкодування шкоди, заподіяної як протиправними, і правомірними діями (бездіяльністю), і навіть подіями фізичних і юридичних осіб. Вона тісно пов'язана з відновною, розрізняючись, насамперед, за формами, методами та

правовими наслідками застосування. Компенсаційна функція інституту правових обмежень реалізується у вигляді реалізації правових норм.

Каральна підфункція інституту правових обмежень в умовах воєнного стану реалізується у вигляді відокремленого впливу правових норм на свідомість, волю та поведінку правопорушників шляхом застосування до них судами, правоохоронними і іншими компетентними органами конкретних заходів покарання. Карний вплив, як винятковий захід і спосіб охорони суспільних відносин, застосовується у тих випадках, коли регулятивні можливості та інші охоронні заходи (попереджувальні, право відновлювальні та інші) не справляються з призначенням. У аналізованому юридичному інституті каральний вплив права в умовах воєнного стану проявляється у всіх правових галузях. Виховна функція інституту правових обмежень реалізується у вигляді формування соціально схвалюваних еталонів поведінки, поваги до прав людини, інтересам суспільства та держави, нетерпимості до правопорушень, блокування і витіснення негативних стереотипів поведінки у свідомості громадян. Обмежувальні санкції, виражені у вигляді заборон і покарань, стримують протиправне поведінка особи, що приносить соціально-корисний ефект.

Функції інституту правових обмежень в умовах воєнного стану відображають динаміку правового регулювання, тобто функціонування даного інституту і безпосередньо пов'язані з цілями та функціями правового регулювання. Вони визначені, як основні напрями впливу права та принципів, на суспільні відносини з метою їх оптимального регулювання, стримування протиправної чи небажаної для держави поведінки суб'єктів права, захисту публічних інтересів, задоволення інтересів суб'єктів правовідносин.

Інститут правових обмежень в умовах воєнного стану передбачає тимчасове звуження обсягу прав і свобод громадян, що здійснюється на законних підставах для забезпечення безпеки держави та фізичних і юридичних осіб. Ці обмеження не скасовують права, а лише тимчасово обмежують їхнє здійснення.

Список використаних джерел

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/389-19>

БЕРЕЗА Юлія, курсант 4 курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: СКРИПКА Олександр, старший викладач кафедри вогневої підготовки навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О. Дідоренка Донецького державного

ВИКОРИСТАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ У ВІДСІЧІ ТА СТРИМУВАННІ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Безпілотні літальні апарати (далі - БПЛА), їх ще називають «дрони», стали однією з ключових технологій, що змінили характер сучасних військових конфліктів, а досвід їхнього застосування в російсько-українській війні, яка розпочалась ще у 2014 році, є по суті унікальним [1, с. 124]. На початку Антитерористичної операції (далі - АТО) у 2014 році використання БПЛА українськими силами було другорядним завданням через широке та доволі ефективне застосування військовими артилерії та пілотованої авіації [1, с. 125]. Обмежені бойові можливості українських військ на той час були обумовлені, насамперед, відсутністю належного бойового досвіду [1, с. 125]. У цей період БПЛА виконували переважно функції спостереження та повітряної розвідки [1, с. 129], а перевага у використанні безпілотної авіації була на боці противника [1, с. 125].

Проте, після підписання Мінських домовленостей у 2015 році, використання пілотованої авіації було суворо обмежено, що змусило змістити пріоритети на користь безпілотної авіації [1, с. 125]. Накопичений досвід сприяв тому, що у складі розвідувальних підрозділів почали створюватися окремі взводи повітряної розвідки [1, с. 126]. Важливою особливістю БПЛА стала їхня здатність до тривалої роботи, дозволяючи вести безперервну розвідку в реальному часі [1, с. 126]. Розвиток технологій призвів до того, що вже починаючи з кінця 2017 року, безпілотна авіація, окрім розвідки, почала виконувати завдання з нанесення точкових ударів по живій силі та техніці противника [1, с. 129]. На основі отриманого досвіду ветерани бойових дій навіть підготували окремий посібник, де зазначили, що аеророзвідка є найефективнішим технічним засобом розвідки з усіх доступних на цей час [4, с. 8]. Україна активно використовувала і одночасно розвивала можливості БПЛА задля досягнення технологічної переваги над незаконними збройними формуваннями, яких підтримувала росія [2, с. 287]. Перед вторгненням у лютому 2022 року українські військові закупили турецькі ударні дрони Bayraktar TB2, які стали найбільш смертоносними безпілотними апаратами в арсеналі країни [2, с. 288]. Ці дрони застосовувалися для спостереження та нанесення точних ударів за допомогою бомб з лазерним наведенням [2, с. 288].

З початком повномасштабної агресії росії проти України БПЛА набули статусу «зірок» українських полів битви, виявляючи та знищуючи російські сили [2, с. 289], і їхнє використання поступово набуло значення окремого роду військ [1, с. 129]. Тактика застосування «Байрактарів» дозволяла уникати втрат, незважаючи на кількісну та якісну перевагу агресора у системах ППО [2, с. 289]. Після повномасштабного вторгнення іноземні партнери передали Україні додаткові ударні та спостережні БПЛА, зокрема американські Switchblade

(баражуючі боєприпаси) [2, с. 290].

Ключовою доктринальною зміною стало виведення БПЛА з суто розвідувально-допоміжної категорії у статус основного засобу вогневого ураження та корегування. На відміну від початкового етапу (АТО/ООС), де дрони переважно були інструментом для «спостереження та повітряної розвідки», тепер вони виконують функцію високоточної зброї. Ця трансформація проявляється у масовому застосуванні дронів-камікадзе (FPV-дрони) та боєприпасів, що скидаються з комерційних мультикоптерів, що є ознакою «мілітаризації цивільних технологій» та впровадженням асиметричної бойової стратегії.

Зростання інтенсивності використання БПЛА як легальними суб'єктами, так і недержавними/незаконними формуваннями, а також необхідність протидії їхньому несанкціонованому та протиправному застосуванню вимагали негайної юридичної імплементації нових правил. Це включало визначення правових засад застосування цивільних БПЛА, законодавчу заборону та встановлення відповідальності за протиправне їх використання [3].

На сьогодні питання легалізації застосування та протидії БПЛА правоохоронними органами вирішено на законодавчому рівні. Прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування правоохоронними органами безпілотних повітряних суден та протидії їх незаконному використанню» [5] стало ключовим доктринальним кроком. Цей Закон забезпечив правову визначеність та надав правоохоронним органам чіткі повноваження на: використання безпілотних повітряних суден для виконання службових завдань; застосування засобів протидії (РЕР, РЕБ) та, за необхідності, вогнепальної зброї з метою примусового припинення польоту шляхом пошкодження або знищення безпілотника, що відповідає практиці багатьох розвинених країн (ЄС, США, Канада) [3].

Зростаюча операційна значущість безпілотних систем, їхня всюдисущість на лінії зіткнення, а також необхідність централізованого управління, підготовки та логістики призвели до інституціоналізації цього виду збройних сил.

У 2024 році Президентом України було підписано Указ про створення Сил безпілотних систем Збройних Сил України. Це рішення має стратегічне значення, оскільки, по-перше, формалізує використання БПЛА як окремого роду військ (а не просто допоміжного підрозділу), підтверджуючи зміну парадигми ведення війни; по-друге, забезпечує комплексний підхід до розвитку технологій, стандартизації підготовки операторів, створення нових зразків озброєння та формування єдиної доктрини застосування дронів у мережево-центричних бойових діях.

На сьогодні дрони на фронті стали всюдисущим оперативно-тактичним інструментарієм, який фактично завершив доктринальну заміну класичних розвідувальних груп. Безпілотники щоденно використовуються для корегування артилерійського вогню, нанесення точкових ударів шляхом скидання боєприпасів та застосування баражуючих боєприпасів (дронів-камікадзе) [2, с.

290]. Для підвищення ситуаційної обізнаності та безпеки БПЛА літакового типу застосовуються, зокрема, для супроводу колон, де їх використовують для визначення потенційних місць облаштування засідок [4, с. 94]. Крім того, БПЛА, оснащені тепловізійними комплексами, є високо ефективними засобами нічної аеророзвідки [4, с. 88], забезпечуючи неперервний моніторинг лінії зіткнення.

У сфері Міністерства внутрішніх справ, інтеграція БПЛА, оснащених оптичними чи тепловізійними камерами, значно підвищує продуктивність та бойову спроможність підрозділів в умовах асиметричних загроз. Підрозділи Національної поліції та Державної прикордонної служби не лише інтенсивно використовують дрони для моніторингу обстановки, вистежування ворога та корегування вогню [2, с. 288], але й активно стандартизують процес підготовки та затверджують навчальні програми для операторів безпілотних систем [2, с. 289].

Таким чином, можемо констатувати, що на сьогоднішній день діяльність поліції та інших структур МВС в умовах гібридної війни підсилена необхідними нормативно-правовими актами, які забезпечують належне правове регулювання. Для забезпечення національної безпеки та правопорядку подальший розвиток галузі підкріплено розробленою «дорожньою картою» розвитку ринку БПЛА до 2028 року [3].

Список використаних джерел

1.Нашивочніков О.О. Досвід застосування безпілотної авіації у російсько-українському збройному конфлікті (2014-2018). *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України*. 2024. № 2(81). С. 124-129.

2. Черноусов Д. Досвід застосування безпілотних літальних апаратів підрозділами Міністерства внутрішніх справ у сучасних умовах ведення війни. *Військові науки*. 2022. № 4 (89). С. 286-300.

3. Драп'ятий Б. Щодо правового регулювання використання безпілотних літальних апаратів в Україні. *Південна правда*. 2023. URL: <https://up.mk.ua/uk/articles/107801>

4. Теорія і практика застосування безпілотних літальних апаратів (дронів): UA Dynamics, 2022. 65 с.

5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування правоохоронними органами безпілотних повітряних суден та протидії їх незаконному використанню: Закон України від 13.07.2023 № 3232-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3232-20#Text>

БОГУН Андрій, здобувач вищої освіти
факультету службово-бойової діяльності
НГУ Київського інституту Національної

гвардії України

Науковий керівник: БЕЙКУН Андрій,
*доцент кафедри правового забезпечення та
правоохоронної діяльності факультету
забезпечення державної безпеки Київського
інституту Національної гвардії України,
кандидат юридичних наук, доцент*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Перспективи розвитку сектору безпеки і оборони та його правового забезпечення у світлі сучасних реалій повномасштабної збройної агресії є надзвичайно важливими для загального розуміння в контексті функціонування держави в умовах правового режиму воєнного стану.

Як відомо, Закон України «Про національну безпеку» визначає та розмежовує повноваження державних органів у сферах національної безпеки і оборони, створює основу для інтеграції політики та процедур органів державної влади, інших державних органів, функції яких стосуються національної безпеки і оборони, сектору безпеки і сил оборони, визначає загальну систему командування, контролю та координації операцій у секторі безпеки і оборони, запроваджує всеосяжний підхід до планування у сферах національної безпеки і оборони, забезпечуючи у такий спосіб, зокрема, і демократичний цивільний контроль над органами, підрозділами та іншими формуваннями сектору безпеки і сил оборони.

У вітчизняній юридичній науці проблематика належності та ефективності правового регулювання національної безпеки та оборони та її суб'єктів, зокрема, відображена у роботах таких дослідників, як: О. Бандурка, Ю. Битяк, Ю. Барабаш, В. Богданович, Р. Ботвінов, А. Гриценко, А. Дацюк, А. Єзеров, С. Здіорук, Є. Ковальов, Ю. Ковбасюк, О. Користін, О. Кривенко, О. Литвиненко, Ю. Максименко, Н. Нижник, Г. Новицький, В. Оборотов, В. Погорілко, С. Погребняк, В. Пилипчук, М. Прохоренко, О. Семенченко, Г. Ситник, С. Чумаченко та інші.

Як відомо, нормативна база являє собою організаційно-функціональний образ системи національної безпеки, виражений юридичною мовою, і який відповідає її цільовому призначенню. При цьому, правові норми забезпечують моделювання як самої системи національної безпеки, так і її підсистем, нормування та формалізацію їх функціональних, організаційних та інформаційних структур, а також самі виконують інформаційну функцію [1].

Вихідною, управляючою, правовою інформацією для функціонування системи національної безпеки є Конституція України, а також закони та підзаконні нормативні акти, що визначають функції та завдання державних і

недержавних суб'єктів сил забезпечення національної безпеки як в цілому, так і по конкретних напрямках їх діяльності, підсистемах і рівнях управління [2, с. 116].

Відповідно, нормативно-правове забезпечення національної безпеки позиціонується як процес створення і підтримки в необхідних межах конструктивних організаційно-функціональних характеристик системи національної безпеки за допомогою впорядковуючого впливу нормативно-правових засобів.

Система нормативно-правового забезпечення національної безпеки являє собою сукупність законів і підзаконних нормативних актів, які створюють нормативноправове поле для функціонування системи національної безпеки і виконання нею свого призначення. У широкому розумінні, - йдеться про Конституцію України, Закон України „Про національну безпеку України», інші національнобезпекові закони України, укази та розпорядження Президента України, міжнародні правові акти, пов'язані із забезпеченням як національної, так і регіональної та міжнародної безпеки, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, які визначають компетенцію суб'єктів системи забезпечення національної безпеки, а також відомчі нормативні акти у формі наказів, директив, настановлень, положень, статутів, правил, інструкцій тощо [2, с. 138].

Усю нормативну базу, якою керується система забезпечення національної безпеки, дослідники умовно поділяють на два рівні. На першому рівні правова база створюється в рамках системи національної безпеки і має загальнообов'язковий для всіх характер (Конституція України, закони та постанови Верховної Ради України, укази та розпорядження Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України). На другому рівні створюється відомча нормативна база, яка уточнює і конкретизує (з урахуванням специфіки кожного суб'єкта забезпечення національної безпеки) його функції та завдання [3, с. 130].

Варто додати, що підзаконні нормативно-правові акти деталізують положення чинного безпекового законодавства. Вони розроблені різними суб'єктами нормотворчості для всебічного забезпечення практичної реалізації законів у досліджуваній сфері. Залежно від суб'єкта прийняття, підзаконні нормативно-правові акти у сфері забезпечення національної безпеки можна класифікувати на ті, що приймає Парламент, Голова держави, Уряд та центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації та ін. Провідними суб'єктами підзаконної нормотворчості з питань національної безпеки і оборони необхідно визнати Президента України та Раду національної безпеки і оборони України [4, с. 71; 5, с. 468].

Переходячи до питання проблематики нормативного регулювання сектору безпеки і сил оборони, можливо сказати, що сучасні загрози як гібридної, так і повномасштабної війн, продемонстрували неефективність традиційних засобів та методів забезпечення національної безпеки. Відповідно, одним із важливих сучасних завдань є нормативне гарантування та практичне забезпечення інформаційної, зокрема, кібербезпеки. Наслідки кібератак мають як оборонний,

фінансово-економічний так і соціальний та психологічний характер, підривають стан національної безпеки. У свій час у зв'язку з цими обставинами був розроблений та прийнятий Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 05.10.2017 року, в якому було закріплено низку ключових понять, базових принципів забезпечення кібербезпеки, розроблено систему кібербезпеки, механізм реалізації міжнародних стандартів кіберзахисту тощо.

Реальні загрози національній безпеці потребують змістовного і оперативного реагування. Ефективні правові засади діяльності Збройних Сил, зокрема, військового командування, інших військових формувань, правоохоронних і розвідувальних органів, органів публічної влади та інших суб'єктів в контексті забезпечення національної безпеки в умовах функціонування держави в критичних умовах, - повинні зумовити готовність держави перейти до будь-якого особливого правового режиму у разі ескалації загроз національній безпеці. Для досягнення цієї мети, з початку повномасштабної збройної агресії удосконалено Закон України «Про правовий режим воєнного стану», зокрема, розширено та деталізовано зміст заходів воєнного стану, удосконалено порядок їх застосування, доопрацьовано коло повноважень військового командування та інших уповноважених спеціальних суб'єктів тощо.

Доцільно акцентувати увагу і на програмних документах, зокрема, Стратегії воєнної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021. Як вбачається, навіть після майже чотирьох років повномасштабної війни, концепція «всеохоплюючої оборони» не втратила своєї актуальності і значення.

Як впливає з означеної Стратегії, всеохоплююча оборона України - це комплекс заходів, основний зміст яких полягає у:

- превентивних діях та стійкому опорі агресору на суші, на морі та в повітряному просторі України, протидії в кіберпросторі та нав'язуванні своєї волі в інформаційному просторі;
- використанні для відсічі агресії всього потенціалу держави та суспільства (воєнного, політичного, економічного, міжнародно-правового (дипломатичного), духовного, культурного тощо);
- застосуванні всіх форм і способів збройної боротьби з агресором, зокрема асиметричних та інших дій для оборони України, з дотриманням принципів і норм міжнародного права [6].

Також вдало позиціонується воєнна безпека України як одна із засадничих умов реалізації права українського народу на самовизначення, збереження держави Україна та забезпечення її сталого розвитку на основі найвищих цінностей демократії, верховенства права, свободи, гідності, безпеки і процвітання громадян усіх національностей. На глобальному рівні основними аспектами воєнної безпеки визнається руйнування створеної після Другої світової війни системи міжнародної безпеки.

Декларується, що досягнення цілей державної політики у воєнній сфері, сфері оборони і військового будівництва, здійснюватиметься, зокрема, шляхом формування та реалізації: ефективної воєнної політики, стратегічного, зокрема оборонного, планування та планування оборони України, що ґрунтуються на євроатлантичних принципах, засадах демократичного цивільного контролю над силами оборони, стратегічних комунікаціях та інформаційній політиці у воєнній сфері, сфері оборони і військового будівництва, європейській та євроатлантичній інтеграції України [6].

З найновіших програмних документів варто згадати Указ Президента України від 5 грудня 2024 року № 817/2024: «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 5 грудня 2024 року «Щодо протидії загрозам національній безпеці України у сфері охорони здоров'я в особливий період» [7].

Отже, формування політики національної безпеки у час повномасштабної війни має бути спрямованим на визначення та реалізацію завдань і цілей, що найбільш повно відображені у Стратегії воєнної безпеки України.

Разом з тим, аналіз законодавства у сфері забезпечення безпеки та оборони України свідчить про значний прогрес у створенні правової бази, що відповідає сучасним викликам повномасштабної війни. Прийняття нових законів та реформування існуючих норм сприяють адаптації до умов зовнішніх загроз і внутрішніх викликів, підвищуючи ефективність національної безпеки. Проте, для досягнення стану ефективності правового регулювання відповідних суспільних відносин, необхідна подальша гармонізація національнобезпекового законодавства з міжнародними стандартами, а також активна співпраця в оборонній, економічній, гуманітарній сферах з державами - стратегічними партнерами України. У перспективі, акцент на інноваціях, технологічних рішеннях як ключових концептах зміцнення обороноздатності, повинен стати домінуючим фактором у формуванні безпечного середовища для громадян України у післявоєнний період. Тому, важливо продовжувати дослідження з питань вдосконалення національнобезпекового законодавства з метою забезпечення належного рівня захисту національних, суспільних та особистісних інтересів в умовах війни та післявоєнної відбудови.

Список використаних джерел

1. Копанчук В.О. Нормативно-правове забезпечення державної політики національної безпеки та громадського порядку України / *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duug_2017_12_12 (дата звернення: 16.11.2025).
2. Систематизація інформаційного законодавства України: *монографія* / В. А. Ліпкан, В. А. Залізняк; за заг. ред. В. А. Ліпкана. Київ: Ліпкан О. С., 2012. 304 с.
3. Кобко Є. В. Проблеми правового регулювання в оборонній сфері як складовій національної безпеки України / *Матеріали науково-практичної конференції: Сучасна європейська поліцейстика та можливості її використання в*

діяльності Національної поліції України. Харків, 2019. С. 129-131. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/11_04_2019/pdf/63.pdf (дата звернення: 16.11.2025).

4. Антонов В.О. Проблема формування нової нормативно-правової бази національної безпеки України на тлі нових викликів та загроз. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 3. С. 70-73.

5. Гай-Нижник П.П., Чупрій Л.В. Національні інтереси, національні цінності та національні цілі як структуроформуючі чинники політики національної безпеки. *Гілея: науковий вісник*. 2014. Вип. 84. С. 465-471.

6. Указ Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021: Про затвердження Стратегії воєнної безпеки України. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Ukazy/4860.html> (дата звернення: 16.11.2025).

7. Указ Президента України від 5 грудня 2024 року № 817/2024: «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 5 грудня 2024 року «Щодо протидії загрозам національній безпеці України у сфері охорони здоров'я в особливий період». URL: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Ukazy/7073.html> (дата звернення: 16.11.2025).

БОЙКО Андрій, здобувач вищої освіти факультету службово-бойової діяльності НГУ Київського інституту Національної гвардії України

Науковий керівник: БЕЙКУН Андрій, доцент кафедри правового забезпечення та правоохоронної діяльності факультету забезпечення державної безпеки Київського інституту Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ МОБІЛІЗАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ТА МОБІЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ

Правове регулювання мобілізаційної готовності та мобілізації в Україні є надзвичайно актуальною темою в умовах сучасних безпекових викликів, пов'язаних із військовою агресією російської федерації проти нашої держави. Як відомо, мобілізаційна готовність є ключовою складовою національної безпеки, оскільки забезпечує своєчасне та ефективне реагування на загрози суверенітету, територіальній цілісності й незалежності України. Законодавча база, що регулює мобілізацію, охоплює широкий спектр нормативних актів, насамперед, актів законодавства, серед яких основними є: Конституція України, Закони «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» та «Про оборону України». Ці акти

визначають права та обов'язки: громадян, органів місцевого самоврядування, державних органів, органів військового управління та інших військових органів і підрозділів у сфері мобілізаційної підготовки та мобілізації, забезпечуючи правові механізми для їх реалізації [1 - 7].

Відповідно, мета нашого дослідження - проаналізувати правові засади мобілізаційної готовності та мобілізації в Україні, а також оцінити їхню ефективність в умовах сучасних викликів національній безпеці нашої держави.

Дослідженням окресленої проблематики були присвячені наукові праці вітчизняних дослідників, зокрема: Р.В. Алієва, Г.М. Анісімова, В.О. Антонова, А.Л. Бейкуна, О.І. Грінченко, М.П. Гурковського, О.П. Дзьобаня, С.С. Єсімова, М.В. Коваліва, О.Г. Комісарова, О.В. Кривенка, В.В. Овчаренка, М.М. Прохоренка, В.В. Середи, М.М. Тищенко, І.А. Харбана, М.І. Шапталенко та інших. Відповідно, наше дослідження певною мірою буде ґрунтуватись на означених працях та відштовхуватись від них.

Як зазначалось вище, правовою основою мобілізаційної підготовки та мобілізації є низка актів законодавства, а також видані відповідно до них інші нормативно-правові акти.

Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» встановлює порядок проведення мобілізаційної підготовки та мобілізації, а також, зокрема, визначає види мобілізації, яка може бути як частковою, так і загальною [2].

Загальна мобілізація - це масштабний процес, який охоплює всю країну і всі сфери життя. Вона передбачає переведення економіки, органів влади, Збройних Сил та інших структур на воєнний режим.

Часткова мобілізація - це більш обмежений захід, який може стосуватися окремих регіонів або сфер. Наприклад, може бути мобілізована лише певна частина армії або економіки.

Остаточне рішення про проведення мобілізації приймає Президент України відповідно до означених вище законів України та Конституції України. Він визначає її масштаби та тривалість. Кабінет Міністрів, у свою чергу, відповідає за організацію мобілізації на загальнодержавному рівні, а вже міністерства, відомства, регіональні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, організації організовують її на своїх територіях та підвідомчих місцях. Важливо розуміти, що мобілізація є надзвичайним заходом, який вживається в умовах критичної загрози національній безпеці. Такий захід передбачає мобілізацію не лише військових, але й економічних, матеріальних та інших ресурсів держави.

У зв'язку з повномасштабною військовою агресією російської федерації та для забезпечення обороноздатності країни, підтримання бойової та мобілізаційної готовності Збройних Сил України та інших військових формувань, мобілізація в Україні триває безперервно вже четвертий рік. Верховна Рада України постійно продовжує дію Указу Президента України «Про загальну мобілізацію» № 65/2022 від 24 лютого 2022 року.

Як відомо, поняття «загальна мобілізація» передбачає систему швидкого

поповнення Збройних Сил України, яка охоплює всю територію держави одночасно. Проте, цей механізм забезпечує не лише збільшення чисельності військових для ефективної оборони, але й формує резерв громадян, готових у разі потреби стати на захист країни. З початку повномасштабного російського вторгнення мобілізація дозволила суттєво наростити кількість військовослужбовців - з 350-400 тисяч до 800 тисяч у діючій армії, а також створити мільйонний резерв (за експертними оцінками). Водночас, як зазначає військовий експерт М. Белєсков, резерв саме добровольців, які готові добровільно приєднатися до сил оборони, майже вичерпаний. Це вимагає більш активного залучення громадян через оновлені (адаптовані до сучасних реалій) мобілізаційні механізми та відповідну підготовку нових резервістів, а також підсилення правових основ для ефективної організації мобілізаційних процесів у майбутньому. Особливу увагу слід приділяти вдосконаленню навчання резервістів і модернізації інфраструктури для їх підготовки, що дозволить підтримувати високий рівень бойової готовності [8].

На сьогодні здатність України організовано протистояти агресору тісно пов'язана з мобілізаційними процесами. Ще у грудні 2023 року Президент України Володимир Зеленський оголосив про плани військового командування мобілізувати до 500 тисяч українців для посилення обороноздатності країни. Разом з тим, на початку 2024 року новий Головнокомандувач Збройних сил України Олександр Сирський в інтерв'ю «Укрінформу» повідомив, що завдяки ефективному перерозподілу бойових завдань між різними підрозділами Сил оборони, а також проведенню комплексного аналізу можливостей українського війська, вдалося «істотно зменшити» потребу в мобілізації додаткових резервістів.

Такий підхід дозволив не лише оптимізувати використання наявних ресурсів, але й підвищити ефективність військових операцій без значного збільшення особового складу. Це демонструє важливість стратегічного планування та управління ресурсами в умовах тривалої війни, коли ключову роль відіграє не лише кількість військових, але й якість їхньої підготовки та розподілу. Крім того, це підкреслює необхідність подальшого вдосконалення мобілізаційної системи та підготовки резервістів, щоб забезпечити надійну оборону в разі зміни ситуації на фронті [8].

Разом з тим, при наповненні військового резерву, необхідно враховувати ряд обставин: недостатня кількість добровольців; дефіцит фахівців з вузькопрофільними військовими спеціальностями (снайпери, сапери, артилеристи, оператори дронів); високі зарплати у недержавному секторі економіки можуть відштовхувати людей від військової служби, особливо молодих і кваліфікованих; частина населення виїхала за кордон у пошуках роботи або безпеки, що призвело до дефіциту робочої сили в країні та суттєво знизило мобілізаційний потенціал; незаконний перетин кордону військовозобов'язаними при фактичному сприянні цьому процесу деяких суміжних країн, що ускладнює, зокрема, мобілізаційні процеси.

Крім того, триваючі повномасштабні воєнні дії створюють і додаткові ускладнюючі фактори. Так, зокрема, багато ветеранів війни стикаються з ПТСР, що може не тільки ускладнити їхню подальшу адаптацію до мирного життя і зменшити їхню працездатність, але й ускладнити чи унеможливити подальше проходження військової служби в умовах реального часу та реальних потреб. Війна є сильним стресовим фактором, що може призвести до розвитку депресії, тривоги та інших психічних розладів у військовослужбовців та цивільного населення.

Також треба враховувати, що швидка мобілізація великих контингентів не завжди дозволяє забезпечити достатню кількість інструкторів та навчальних матеріалів. Не всі військові частини мають достатню кількість полігонів, навчальних центрів та іншого необхідного обладнання.

Не треба нехтувати і намагання ворога максимально дезорганізувати функціонування нашого тилу: пошкодження доріг, мостів, залізниць ускладнює доставку військових вантажів у зону бойових дій; пошкодження електростанцій, ліній електропередач призводить до дефіциту електроенергії, що ускладнює роботу промислових підприємств; великі потоки військової техніки та гуманітарної допомоги можуть призводити до заторів на дорогах і ускладнювати доставку вантажів.

Можливі випадки розкрадання гуманітарної допомоги та військового майна. Дефіцит електронних комплектуючих, зокрема мікročіпів у світових виробників може ускладнити виробництво військової техніки та електроніки.

Санкції ряду країн, що намагаються бути «нейтральними» та обмеження на експорт можуть призвести до дефіциту сировини, необхідної для виробництва озброєння та військової техніки.

Як суб'єкти оборонно-безпекового сектору в цілому, так і навіть різні види Збройних Сил можуть конкурувати за обмежені ресурси. Як у військових, так і цивільних структур може виникнути дефіцит певних видів ресурсів, що використовуються як у військових, так і в промислових та інших народно-господарських цілях [9, с. 338].

Обмежені можливості для обслуговування боргу: зростання державного боргу може призвести до збільшення витрат на обслуговування боргу, що обмежує можливості для фінансування інших статей бюджету.

У випадку тривалої війни існує ризик дефолту, що може призвести до економічної кризи. Зростання цін, інфляція може призвести до знецінення національної валюти і зростання цін на товари та послуги, що негативно впливає на життєвий рівень населення.

Зовнішньоекономічні ризики: інвестори можуть уникати вкладень у країну, яка перебуває у стані тривалої війни, через високі політичні ризики.

Заможні громадяни, насамперед, підприємці, можуть виводити свої кошти та інші активи за кордон, що призведе до зменшення обсягу фінансових ресурсів у країні.

Отже, на думку дослідників, вирішення проблем мобілізації усіх видів

ресурсів в умовах війни вимагає комплексного підходу та залучення різних засобів, наприклад, таких як:

- залучення добровольців до вступу на військову службу шляхом активної інформаційної кампанії для заохочення громадян;
- надання пільг та гарантій для військовослужбовців та їхніх сімей (соціальний захист, медичне обслуговування, житлове забезпечення);
- створення позитивного іміджу військової служби;
- демонстрація важливості військової служби для захисту країни, створення позитивного іміджу військовослужбовця;
- створення нових робочих місць у військово-промисловому комплексі та інших галузях, які є важливими для оборони країни;
- введення дієвого механізму тимчасових обмежень на виїзд за кордон для військовозобов'язаних осіб;
- надання державної підтримки підприємництву для збереження робочих місць та стимулювання економічного зростання в умовах повномасштабної тривалої війни;
- психологічне забезпечення, насамперед: проведення регулярних тренінгів з психологічної підготовки для військовослужбовців, надання психологічної допомоги ветеранам та членам їхніх сімей;
- створення єдиної логістичної системи створення єдиної системи управління логістичними потоками для мінімізації втрат і підвищення ефективності доставки у зону бойових дій; застосування сучасних інформаційних технологій для відстеження руху вантажів та оптимізації маршрутів;
- диверсифікація джерел енергії з метою зменшення залежності від одного виду енергоносіїв; впровадження енергозберігаючих технологій;
- розвиток військово-промислового комплексу;
- інвестиції в наукові дослідження: підтримка наукових досліджень у галузі оборонних технологій;
- співпраця з малим бізнесом з метою залучення невеликих товаровиробників до виробництва військової продукції;
- боротьба з корупцією; забезпечення прозорості у процесах закупівлі та розподілу ресурсів; посилення відповідальності за корупційні адміністративні та кримінальні правопорушення;
- збільшення податкових надходжень через продуману та ефективну в умовах війни податкову політику: посилення податкового контролю; створення умов для зменшення частки тіньової економіки та ухилення від сплати податків;
- ефективне управління державними фінансами; оптимізація бюджетних витрат; спрямування коштів на пріоритетні напрямки; відмова від неефективних програм економічного розвитку; зменшення втрат бюджетних коштів через корупційні ризики [10 - 12].

Таким чином, як вбачається, як нормативно-правові акти, так і програмні документи з питань мобілізаційної підготовки і мобілізації повинні мати

адаптаційний потенціал як до умов правового режиму воєнного стану, так і до практичних реалій сучасної повномасштабної довготривалої війни. Відповідно, оновлений нормативний масив, що повинен «демпферувати» негативні процеси, які гальмують проведення мобілізаційної підготовки та мобілізації, має надати можливість усім суб'єктам означених мобілізаційних заходів ефективніше їх готувати та проводити в інтересах відновлення територіальної цілісності України та збереження її суверенітету як самодостатньої держави.

Список використаних джерел

1. Нормативно-правова база у галузі безпеки і оборони України. Видання друге, доповнене. Центр досліджень армії, конверсії та роззброєння, Київ, 2012. 820 с. Редактори: Гриценко А., Кожієл М., Єрмолаєв А., Флурі Ф. URL: [https:// www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/Book_LAW-ua.pdf](https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/Book_LAW-ua.pdf) (дата звернення: 14.11.2025).
2. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21.10.1993 № 3543-XII // Відомості Верховної Ради. 1993. № 44. Ст.416.
3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws> (дата звернення: 14.11.2025).
4. Про оборону України: Закон України від 06.12.1991 № 1932-XII // Відомості Верховної Ради. 1992. № 9. Ст.106.
5. Про Збройні Сили України: Закон України від 06.12.1991 № 1934-XII // Відомості Верховної Ради. 1992. № 9. Ст.108.
6. Про Національну гвардію України: Закон України від 13.03.2014 № 876-VII // Відомості Верховної. 2014. № 17. Ст.594.
7. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 № 3855-XII // Відомості Верховної Ради. 1994. № 16. Ст.93.
8. Белесков Микола: «Без мобілізації буде важко переконати партнерів, що Україну потрібно підтримувати» / *Голос Америки Українською*. 1 січня 2024. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=YSGsE9u6NNA> (дата звернення: 14.11.2025).
9. Тосько Р.Р., Новікова А.В. Застосування методики swot-аналізу для формування стратегії зміцнення національної безпеки в сфері державної безпеки / *Молодий вчений*. 2016. № 4 (31). С. 337-340.
10. Гріненко О.І., Кутувий О.П., Шапталенко М.І. Напрями подальшого удосконалення національного законодавства у сфері мобілізаційної підготовки та мобілізації / Центр воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, Київ. URL: <http://znpcvsvd.nuou.org.ua/article/view/125452/119914> (дата звернення: 14.11.2025).
11. Основи національної безпеки України: *навчальний посібник*. Видання друге, доповнене. А.Л. Бейкун. К.: ЦП «Компринт», 2021. 257 с.
12. Організація сектору безпеки і оборони України. *Навчальний посібник*. За заг. ред. д.в.н., проф. В.В. Овчаренка. К. КІНГУ. 2023. 319 с.

Колектив авторів: Н.О. Комісарова, М.Л. Комісаров, О.В. Ткаченко, В.В. Мальцев, А.Л. Бейкун.

БОНДАРЕНКО *Артем, курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ*
Науковий керівник: **УМРИХІНА** *Ірина, завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії, доцент*

РОЛЬ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У ПРОТИДІЇ ГІБРИДНИМ ЗАГРОЗАМ

Станом на даний час в умовах глобальних світових загроз, що включає аспекти (військовий, інформаційний) зростає роль публічного адміністрування як системи організації, координації та реалізації державної політики у сфері національної безпеки. Ефективне публічне адміністрування створює необхідні механізми для інтеграції зусиль державних інституцій, місцевого самоврядування, громадянського суспільства та міжнародних партнерів у забезпеченні стійкості держави до гібридних впливів. Особливістю таких загроз є їхня багатовимірність і прихований характер, що робить їх важко прогнозованими й такими, що потребують міжсекторального підходу до протидії. У цих умовах публічне адміністрування постає ключовим чинником, здатним забезпечити ефективну координацію інституцій держави, місцевого самоврядування, силових структур та громадянського суспільства.

Публічне адміністрування виконує низку стратегічних завдань: воно формує нормативно-правову базу реагування на нові типи загроз, визначає пріоритети державної політики у сфері національної безпеки та забезпечує адаптацію системи управління до динамічних умов глобальної конкуренції. Саме завдяки ефективному адмініструванню держава здатна поєднувати військові, інформаційні та економічні ресурси для забезпечення комплексної стійкості.[1.с.41]

Особливе значення у протидії гібридним загрозам має інформаційна політика держави. Публічне адміністрування формує умови для розвитку інформаційної безпеки, протидії дезінформації та підвищення медіаграмотності населення. Системна діяльність Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, Центру протидії дезінформації при РНБО та Міністерства цифрової трансформації є прикладом того, як органи публічного управління

сприяють зміцненню стійкості суспільства до інформаційних атак. Ще одним важливим напрямом є кібербезпека. Гібридні атаки часто реалізуються у вигляді кібератак на критичну інфраструктуру, органи влади та приватний сектор. Публічне адміністрування створює умови для координації зусиль між Службою безпеки України, Держспецзв'язку, Національним координаційним центром кібербезпеки та іншими структурами. Це дозволяє сформувати єдиний кіберзахисний простір, що відповідає сучасним викликам.[2.с.57]

Важливою є координація дій на міжнародному рівні. Гібридні загрози часто мають транснаціональний характер, тому ефективне адміністрування передбачає активну взаємодію з міжнародними організаціями, зокрема НАТО та ЄС, у розбудові системи колективної безпеки. Україна, адаптуючи власні інституційні механізми до стандартів цих організацій, створює передумови для зміцнення своєї спроможності протидіяти гібридним викликам.[3.с.88]

Тож, розглянувши всі аспекти даної тематики роль публічного адміністрування у протидії гібридним загрозам є визначальною, адже воно виступає базовим механізмом консолідації державних і суспільних ресурсів у сфері національної безпеки. Забезпечення нормативної узгодженості, інституційної координації та міжнародної співпраці є ключовими елементами ефективного адміністрування. Україна, перебуваючи в умовах постійних гібридних викликів, має продовжувати вдосконалювати власну систему публічного управління, спираючись на міжнародні практики та розвиваючи власні інноваційні механізми. Саме від цього аспекту залежатиме стійкість держави до сучасних багатовимірних загроз і здатність захищати демократичні цінності.

Список використаних джерел

1. Ситник Г. Публічне адміністрування у сфері національної безпеки: теорія та практика. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. №4. С. 38-46.
2. Коник Т.Г. Інституційні основи політики України із забезпечення національної безпеки на етапі її становлення як незалежної держави. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2024. С. 193-199.
3. Нестерович В. Публічне управління у сфері національної безпеки України: інституційні засади та європейський досвід. *Вісник Національної академії державного управління*. 2021. №3. Ч.2. С. 85-92.

БОНДАРЕНКО Артем, курсант 3 курсу факультет підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: ХИТРОВСЬКИЙ Дмитро, старший викладач кафедри загальноправових

РОЛЬ ТА ПОВНОВАЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО ОМБУДСМЕНА ЯК ГАРАНТА ПРАВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Військова агресія росії проти України актуалізувала питання дотримання прав і свобод людини в суспільстві та змусила державу розробити механізм вироблення нових підходів правового врегулювання суспільних відносин пов'язаних з захистом. Особливої уваги набуває проблема забезпечення прав військовослужбовців, тому що більшість існуючих юридичних механізмів в сфері захисту прав не діють чи не працюють, оскільки у військовослужбовців набагато менше часу для захисту своїх прав, аніж у цивільних.

Варто зауважити, що останнім часом скарг з боку військових на порушення їхніх прав стало в рази більше. Найбільше скарг з'являються у зв'язку з грошовим утриманням та виплатами, а конкретніше із їх затриманнями та взагалі не виплатою, відпустками, нестатутними відносинами, порушенням процедур їх мобілізації та інш[1.с.96]. Тож актуальним аспектом розгляду є створення інституту й посади, яка б сприяла б дотриманню прав і свобод військовослужбовців, резервістів, а також членів їх сімей.

В Україні з 17 вересня 2025 року діє Закон «Про Військового омбудсмена» відповідно до якого:

Військовий омбудсман є посадовою особою, через яку Президент України здійснює демократичний цивільний контроль за сектором безпеки і оборони з питань забезпечення дотримання органами військового управління, командирами, прав військовослужбовців у зв'язку з виконанням ними обов'язків військової служби, резервістів та військовозобов'язаних під час проходження ними зборів, членів добровольчих формувань територіальних громад у зв'язку з їх участю в підготовці та виконанні завдань територіальної оборони чи безпосередньою участю у бойових діях, осіб, які на добровільній і конфіденційній основі залучаються до виконання завдань руху опору на тимчасово окупованих територіях України, а також особового складу правоохоронних органів, залучених до безпосередньої участі в бойових діях.

Крім того посиляюсь на закон, а саме на статтю 8 основними завданнями військового омбудсмена є:

1. Здійснення демократичного цивільного контролю щодо забезпечення дотримання прав осіб.
2. Виявлення порушень прав осіб, причин та умов, що призводять до таких порушень.
3. Напрацювання пропозицій щодо шляхів мінімізації та усунення причин і умов, що призводять до порушення прав осіб, на яких поширюється дія

цього Закону, запобігання їх виникненню в майбутньому, а також сприяння поновленню прав.

4. Складання та направлення висновків і рекомендацій керівним військовим органам, командирам (начальникам), а також іншим державним органам, їх посадовим особам з метою підвищення ефективності забезпечення захисту прав військовослужбовців [2].

Варто зауважити, що дана посада не є інновацією, в країнах Європи дана посада впроваджена ще II половини XX століття і станом на зараз розглядає не вичерпний перелік питань пов'язаних з військовослужбовцями.

Це пояснюється деякими аспектами

По-перше, тим, що військовослужбовці належать до соціальної групи, яка має особливий статус, пов'язаний зі специфікою їх

По-друге, вони зазнають найбільш активного юридичного впливу, оскільки, окрім загальних законів, на них поширюються спеціальне законодавство, яке регламентує порядок проходження військової служби

По-третє, це бажання зміцнити цивільно-демократичний контроль над збройними силами, [3.с.264-275]

Тож функціонування інституту військового омбудсмена станом на даний час є дуже актуальним, так як захист прав і свобод військовослужбовців є нагальним питанням для України. В подальшому дана посада потребує глибшого законодавчого регламентування і як одна з потужних альтернатив закріплення даного правового аспекту в Конституції України це підвищує авторитет правової держави так підсилює довіру суспільства до держави.

Список використаних джерел

1. Марцеляк, О. В. (2024). Військовий омбудсман як інституційна гарантія захисту прав військовослужбовців (зарубіжний досвід). *Аналітично-порівняльне правознавство*, (5), 94-100.
2. Верховна Рада України. (2025). *Закон України «Про Військового омбудсмена»* (Закон України № 4603-IX від 17 вересня 2025). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4603-IX>
3. Марцеляк О.В. Інститут омбудсмена: теорія і практика: Монографія. Харків: Вид-во ун-ту внутр. справ, 2004. 450 с

БОНДАРЕНКО Артем, курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: КАРПЕНКО Олександр, старший викладач кафедри вогневої підготовки навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О.

ВОГНЕВА ПІДГОТОВКА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЯК СКЛАДОВА БЕЗПЕКОВОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Повномасштабне вторгнення російської федерації спричинило доктринальний зсув у функціональному призначенні Національної поліції України (далі - НПУ), як центрального органу виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. НПУ здійснила функціональну трансформацію зі структури, що забезпечує виключно внутрішній порядок, на активного суб'єкта оборони та реагування на гібридні загрози. Така зміна ролі - що включає пряму участь у бойових діях та виконання стабілізаційних заходів у зонах конфлікту - імперативно підвищує статус вогневої підготовки. Вона перестає бути лише прикладною дисципліною, набуваючи статусу критично важливої освітньої компоненти стратегічного значення.

Вогнева підготовка є методологічною сукупністю не лише технічних навичок володіння та застосування зброї, а й комплексним інструментом для формування службово-бойової компетентності поліцейського. В умовах гібридної та високодинамічної війни правоохоронець повинен володіти базовими тактиками ведення контактного бою (особливо в урбанізованому середовищі) та вмінням оперативного прийняття рішень в умовах високого ризику.

Відтак, якісна вогнева підготовка виступає ключовою безпековою складовою для індивідуального виживання поліцейського; забезпечення безпеки колег; мінімізації шкоди цивільному населенню відповідно до принципів міжнародного гуманітарного права [1, с. 39].

Для досягнення високого рівня оперативної та психофізіологічної готовності, необхідна методологічна ревізія вогневої підготовки поліцейських. Ключовим імперативом є відмова від застарілих статичних методик на користь комплексної інтеграції симуляційних та динамічних практик, які максимально наближені до умов контактного бою та кризових сценаріїв [2, с. 20].

Ключові напрями ревізії можуть стосуватися:

1) створення мультифункціональних полігонів та динамічних стрілецьких сценаріїв для формування когнітивних та моторних навичок прийняття рішень під психологічним тиском;

2) застосування VR/AR-технологій для моделювання стрес-індукованих ситуацій, що науково доведено знижує рівень тривожності та підвищує ефективність дій поліцейського;

3) зміщення акценту щодо групової взаємодії та відпрацюванні комунікації у складі мобільних груп для мінімізації втрат та забезпеченні максимальної

злагодженості дій.

Таким чином, удосконалення вогневої підготовки вимагає не лише оновлення вправ, а й комплексного впровадження симуляційних методик та психопідготовки для забезпечення психофізіологічної стійкості поліцейських в умовах постійного перевантаження та ризику.

Враховуючи масштаб і спосіб ведення бойових дій, критично необхідним є перехід від реактивного реагування на воєнні ризики до системного, інституціоналізованого реформування вогневої підготовки поліцейських.

У цьому зв'язку ключовим імперативом для забезпечення високого рівня оперативної готовності є:

- постійне оновлення програм підготовки поліцейських відповідно до динаміки воєнних ризиків та тактичних інновацій, що вимагає внесення відповідних адміністративно-правових змін на відомчому рівні;

- залучення міжнародного досвіду та кращих практик у галузі тактичної та вогневої підготовки, зокрема програм НАТО та держав-членів ЄС, що є необхідною умовою для гармонізації національних стандартів та підвищення оперативної сумісності;

- розробка та впровадження стандартизованих сертифікаційних модулів, що є ключовим інструментом для об'єктивної оцінки та контролю рівня підготовки поліцейських, які залучаються до виконання завдань у зонах підвищеного ризику [3, с. 11].

Таким чином, подальший розвиток системи вогневої підготовки має відбуватися через системне реформування, спрямоване на інституційне закріплення міжнародних стандартів та постійну актуалізацію навичок відповідно до реалій війни.

Безсумнівно, вогнева підготовка є ключовим аспектом безпекової доктрини України та виступає стратегічним напрямом змін на державному рівні. Її систематичний розвиток та постійна адаптація до українських реалій війни є імперативом безпеки та порятунку життя - як самих поліцейських, так і цивільного населення. Для підрозділів НПУ, які безпосередньо беруть участь у бойових діях, якісна, динамічна вогнева підготовка є індивідуальним інструментом для ефективного виконання службово-бойових завдань і захисту держави.

Список використаних джерел

1. Наточій А.Д., Болгаренко В.М. Вогнева підготовка та формування професійних якостей у майбутніх офіцерів: взаємозв'язок та взаємозалежність. URL : <https://appjournal.in.ua/wp-content/uploads/2024/06/66.pdf>

2. Тимофєєв В., Дусяк О., Крисько В. Вогнева підготовка курсантів ЗВО зі специфічними умовами навчання в умовах воєнного стану. URL : <http://journalapp.uzhnu.edu.ua/article/view/294604/287408>

Тимофєєв В.П., Гунько К.О. Актуальні питання застосування вогнепальної зброї працівниками Національної поліції в умовах воєнного стану. URL :

БЕССАРАБ Богдан, курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: ХИТРОВСЬКИЙ Дмитро, старший викладач кафедри загальноправових дисциплін факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

СТРАТЕГІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК ЩИТ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Сучасний світ, можливо характеризувати зростанням ролі інформаційних технологій, глобалізму та розширенням інформаційного простору. У цих умовах інформаційна політика виступає не лише інструментом комунікацій, але й стратегічним компонентом оборони, стійкості та розвитку суспільства.

З огляду на історичні події та передумови російсько-української війни, починаючи з антитерористичної операції стає зрозумілим, що поряд з військовою загрозою, мала місце не менш небезпечна інформаційна загроза. Більше того, інформаційна агресія російської федерації проти України почалась ще за довго до подій АТО та Революції гідності. Державне формування на території якого зараз знаходиться РФ, у весь час проявляло агресію, як в військовому чи силовому плані, так і в плані інформаційних атак. Гібридні загрози поєднують військові та невійськові, а також приховані і відкриті засоби, включаючи фейкові новини, дезінформацію, кібератаки, економічний тиск, розгортання нерегулярних збройних формувань і використання регулярних збройних сил. Перехід від традиційного військового протистояння до гібридних форм боротьби визначається особливостями сучасного інформаційного суспільства [1, С. 66].

Державна інформаційна політика в умовах гібридної війни повинна базуватися на концепції комплексної інформаційної безпеки. Вона передбачає інтеграцію заходів політичного, технічного та правового характеру для захисту державного інформаційного суверенітету. Важливо забезпечити готовність державних інституцій до оперативного реагування на інформаційні загрози, що часто виникають раптово та мають високу інтенсивність. Стратегія протидії дезінформації повинна включати: розробку механізмів раннього виявлення дезінформаційних кампаній, застосування аналітичних та прогнозувальних моделей, включно з системами штучного інтелекту, формування відповідних

протоколів реагування, які дозволяють запобігати поширенню фейків або нейтралізувати їхні наслідки. Особливу роль відіграє співпраця держави з громадськими організаціями та ЗМІ, які забезпечують незалежну експертизу та моніторинг. Таким чином держава ні у якому разі не має блокувати доступ до інформації для громадян, навпаки держав за допомогою офіційних джерел має поширювати необхідну інформацію у повному обсязі, у тому числі інформацію про фейкові новини та їх спростування. У випадку якщо держава просто заблокує доступ до інформації, це буде ніщо інше, як створення сприятливого середовища для поширення дезінформації.

Інформаційна агресія російської федерації проти України почалась ще задовго до повномасштабного вторгнення чи Революції гідності. Фактично за весь час існування російської імперії активно розповсюджувався наратив про те, що українці це менші брати росіян, про те, що української державності не може бути, аргументуючи це тим, що український народ є ніким іншим ніж селянами російської імперії, які проживають на певній території, яку було прирівняно до топоніму, звичайної назви місцевості. Українську мову називали мовою «черні» - мовою не освідчених селян. Проти Української культури велася активна боротьба. За часів окупаційного режиму радянського періоду майже нічого не змінилося, влада в особі партії вела інформаційну війну проти народу України, самої ідеї української ідентичності. Така агресія продовжилася і після падіння радянської держави, тепер агресором стала російська федерація. У історичному просторі змінювалася назва країни-агресора, проте агресивна політика залишалась.

Список використаних джерел

1. Єрмошкіна А., Кравченко О. Форми та методи гібридної війни в російсько-українському конфлікті. Міжнародні конфлікти у сучасному світі: від регіонального протистояння до глобального суперництва: матеріали VII Міжнародної наукової конференції. Львів. 2023. С.65 - 71. Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/32824> (дата звернення 20.11.2025)

БАКЛАН Крістіна, курсант 3 курсу
Пенітенціарної академії України
ШЕСТАК Лілія, доцент кафедри
*адміністративного та конституційного
права ННІ права, правоохоронної діяльності
та психології Пенітенціарної академії
України, кандидат юридичних наук, доцент*

НЕДОЛІКИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА СТАТТЕЮ 148-3 КУПАП

Активний розвиток цифрових технологій, широке розповсюдження мобільного зв'язку та мережевих комунікацій зумовлюють потребу належного правового реагування на їх можливе використання у протиправних цілях. У цьому контексті особливого значення набуває стаття 148-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення, що встановлює відповідальність за використання засобів зв'язку у спосіб, який суперечить інтересам держави, спрямований на порушення громадського порядку або на посягання на честь і гідність громадян. Попри важливість суспільних відносин, які охороняє ця норма, її зміст характеризується низкою недоліків, що ускладнюють правозастосування, знижують ефективність превентивного впливу та створюють ризики втручання у права людини.

Однією з ключових проблем правового регулювання адміністративної відповідальності за статтею 148-3 КУпАП [1] є її оціночний характер. Формулювання «мета, що суперечить інтересам держави», «з метою порушення громадського порядку» та «з метою посягання на честь і гідність громадян» не містять чіткого юридичного визначення, що допускає різнотлумачення під час правозастосування. Більше того, відсутність (недоведеність) такої мети взагалі унеможливорює адміністративну відповідальність, оскільки така факультативна ознака суб'єктивної сторони правопорушення за даних обставин є обов'язковою. Важко також визначити, в чому проявляється інтерес держави.

Не менш істотним недоліком є відсутність розмежування між морально-етичними оцінками поведінки та адміністративно-караними діями. Посягання на честь і гідність громадян традиційно регулюється цивільним законодавством, зокрема статтями 297-299 Цивільного кодексу України [2], що забезпечує механізми відшкодування моральної шкоди. Крім того, посягання на честь і гідність громадян охороняються також положеннями ст. 173 КУпАП [1], яка передбачає відповідальність за нецензурну лайку в громадському місці, образливе чіпляння до громадян та *інші подібні дії*, що ображають людську гідність і мораль. Включення аналогічних формулювань до адміністративно-деліктного законодавства без чітких критеріїв кваліфікації створює ризик подвійного регулювання та можливого зловживання з боку органів правопорядку, яке може проявлятися у кваліфікації правопорушення за нормою, що передбачає більш суворе покарання, застосування додаткових стягнень тощо.

Проблемним є також визначення об'єктивної сторони правопорушення. Закон не конкретизує, які саме «засоби зв'язку» охоплюються нормою. Наразі це поняття є широким і включає не лише мобільний чи стаціонарний зв'язок, але й месенджери, електронну пошту, VoIP-сервіси, соціальні мережі. Невирішеним залишається й питання прояву об'єктивної сторони правопорушення, що негативно позначається на процесі адміністративно-правової кваліфікації, а також розмежуванні даного адміністративного проступку з правопорушеннями, які посягають на державні інтереси і за вчинення яких настає кримінальна відповідальність. Зокрема, статті 109, 295 та 296 Кримінального кодексу України передбачають відповідальність за дії, пов'язані з посяганням на громадський

порядок, заклики до насильницьких дій, масові заворушення, але містять значно чіткіші склади правопорушень та підвищені гарантії захисту прав особи в кримінальному провадженні [5]. Наявність подібних за змістом норм у КУпАП без деталізації меж їх застосування може створювати колізії та практику «підміни» кримінальної відповідальності адміністративною для спрощення процедури притягнення до відповідальності.

Крім зазначених недоліків, варто виокремити й невідповідність санкцій тяжкості правопорушення. Наразі як покарання можуть бути застосовані тільки штрафи, що коливаються від 50 до 150 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, але не передбачають можливості застосування альтернативних та додаткових покарань. Крім того, відповідною нормою не визначено можливість притягнення до відповідальності спеціальних суб'єктів, наприклад, посадових осіб. Тому, на наш погляд, ст. 148-3 КУпАП варто доповнити частиною 2, в межах якої визначити відповідальність посадових осіб державних органів та осіб публічного права, які використовують засоби зв'язку всупереч інтересам держави або громади та передбачити застосування покарання у вигляді штрафу в розмірі від 200 до 400 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і заборону займати певні посади або займатися визначеним видом діяльності на строк один рік.

Таким чином, стаття 148-3 КУпАП має істотні недоліки, пов'язані із нечіткістю правових конструкцій, відсутністю конкретних ознак складу порушення, дублюванням регулювання інших галузей права, неможливістю диференціації покарання залежно від суб'єкта вчинення тощо. Ці прогалини створюють можливості для довільного тлумачення норми, порушення принципу правової визначеності та зниження ефективності правозастосування. Усунення цих та інших проблем можливе шляхом конкретизації ознак складу порушення, уніфікації підходів до кваліфікації дій, що становлять посягання на державні інтереси, громадський порядок тощо та приведення змісту адміністративної відповідальності у відповідність до європейських стандартів прав людини.

Список використаної літератури

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
  2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
- Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

БЛАЖКО Максим, курсант 2 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції НПУ Одеського

державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: РУДОЙ Катерина,
професор кафедри адміністративного права та
адміністративного процесу Одеського
державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор, підполковник
поліції

ПРЕДМЕТ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Адміністративне право є однією з фундаментальних галузей національної правової системи, яка регулює відносини у сфері публічного управління та діяльності органів державної влади [1]. Предмет адміністративного права визначає специфіку цієї галузі та окреслює межі її впливу на суспільні відносини [2]. Саме від правильного визначення предмета залежить ефективність адміністративно-правового регулювання, здатність забезпечувати законність, дисципліну, а також реалізацію прав і свобод громадян у сфері публічного управління.

Предмет адміністративного права - це коло суспільних відносин, які виникають, змінюються та припиняються у процесі здійснення публічної адміністрації [3]. До цих відносин належать відносини між органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами та громадянами, юридичними особами у зв'язку з реалізацією управлінських функцій [1]. Вони характеризуються тим, що одна сторона завжди наділена владними повноваженнями, а інша зобов'язана виконувати обов'язкові приписи, встановлені у правовій формі.

Основні групи відносин: по-перше, це управлінські відносини, які виникають у процесі діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування при реалізації своїх повноважень [2]. Вони охоплюють як внутрішньоорганізаційні відносини, так і зовнішні - у взаємодії з громадянами та організаціями.

По-друге, це відносини у сфері надання адміністративних послуг [3]. Органи влади забезпечують громадян та юридичних осіб послугами у вигляді видачі дозволів, ліцензій, реєстрації документів, довідок тощо.

По-третє, предмет адміністративного права охоплює відносини з приводу застосування заходів адміністративного примусу, включаючи адміністративну відповідальність, попереджувальні та забезпечувальні заходи [5].

По-четверте, це контрольні та наглядові відносини, що виникають під час здійснення державного контролю та моніторингу дотримання законодавства у різних сферах .

Суспільні відносини, які становлять предмет адміністративного права, мають низку характерних ознак. По-перше, вони виникають у сфері публічного управління, тобто пов'язані з організацією та забезпеченням функціонування

державного апарату і місцевого самоврядування [1]. По-друге, такі відносини є владно-організаційними, що означає наявність субординації між їх учасниками [2]. По-третє, регулювання цих відносин здійснюється спеціальними методами адміністративного права - переважно імперативним, а також диспозитивним методом у сфері адміністративних послуг [3].

Методи правового регулювання у сфері адміністративного права

Адміністративне право застосовує специфічні методи впливу на суспільні відносини. Головним серед них є імперативний метод, який передбачає одностороннє владне волевиявлення з боку органу публічної влади [1]. Разом із цим застосовується метод рекомендацій, метод дозволів і заборон, а також стимулюючий метод. Завдяки поєднанню цих підходів забезпечується баланс між інтересами держави, суспільства та окремої особи.

Предмет адміністративного права тісно пов'язаний з предметами інших правових галузей. Зокрема, з конституційним правом, яке визначає загальні засади організації державної влади [1]; з фінансовим правом, що регулює бюджетні та податкові відносини у сфері державного управління [2]; з трудовим правом у частині регламентації проходження державної служби [3]; з кримінальним та кримінально-процесуальним правом щодо забезпечення публічного порядку та притягнення винних осіб до відповідальності [5].

Таким чином, предмет адміністративного права охоплює широке коло суспільних відносин, які виникають у сфері публічного управління [1]. Він включає управлінські, контрольні, наглядові, юрисдикційні та інші відносини, що забезпечують функціонування державного механізму та реалізацію прав громадян [2]. Правильне розуміння предмета адміністративного права має важливе теоретичне і практичне значення, адже дозволяє визначати напрями удосконалення адміністративного законодавства та підвищувати ефективність діяльності органів влади [3].

Список використаних джерел

1. Адміністративне право України: Підручник / За ред. В.Б. Авер'янова. - К.: Юрінком Інтер, 2022.
2. Битяк Ю.П., Адміністративне право України: навч. посібник. - Х.: Право, 2021.
3. Колпаков В.К. Адміністративне право України: Підручник. - К.: Юрінком Інтер, 2020.
4. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР (зі змінами).
5. Науково-практичний коментар до Кодексу адміністративного судочинства України / За ред. О.М. Пасенюка. - К.: Юстініан, 2023.

ВЕРГЕЛЕС Олександра, аспірант кафедри земельного та аграрного права навчально-

ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ ЯК ЗЕМЕЛЬНА ПРОЦЕДУРА, ЩО СПРЯМОВАНА НА РЕАЛІЗАЦІЮ ПРАВ НА ЗЕМЛЮ

Відповідно до Закону України «Про Державний земельний кадастр» від 07 липня 2011 р. (далі - Закон «Про ДЗК») державна реєстрація земельної ділянки (далі - реєстрація) означає внесення до Державного земельного кадастру (далі - Кадастр) інформації щодо формування земельної ділянки, а також присвоєння земельній ділянці кадастрового номера. У ст. 24 Закону «Про ДЗК» врегульовано права та обов'язки учасників правовідносин та послідовність дій, які мають бути здійсненні для реєстрації.

Відповідно до положень теорії права щодо реалізації права, реєстрація є юридичною діяльністю, оскільки є соціальною діяльністю, що врегульована правом та спрямована на задоволення інтересів (публічних та приватних) [1, с. 405]. Реєстрації, як юридичній діяльності, притаманні риси циклічності (здійснення та закінчення набору дій протягом певного періоду часу для досягнення результатів реєстрації) та процедурний характер. Ці суттєві ознаки вказують на те, що реєстрація є, серед іншого, земельною процедурою. Підтверджуючи наведені вище аргументи щодо реєстрації як земельної процедури, варто підтримати позицію Д. В. Ковальського, який зазначав, що процедура у земельному праві - це врегульовані земельно-процедурними нормами суспільні правовідносини, які складаються між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами, іншими суб'єктами земельно-процедурної діяльності, що пов'язана з реалізацією належних їм повноважень, функцій, прав і юридичних обов'язків у сфері застосування земельно-правових матеріальних норм [2, с. 64].

Реєстрація має на меті задоволення інтересів землевласників та землекористувачів щодо реалізації цивільних прав на земельну ділянку, держави, органів місцевого самоврядування щодо обліку земель тощо. До суб'єктів юридичної діяльності відносять, серед іншого, суб'єкта владних повноважень. Щодо державної реєстрації земельної ділянки цим суб'єктом виступає Державна служба України з геодезії, картографії та кадастру. Юридична діяльність з реєстрації має на меті виконання функцій держави, органів місцевого самоврядування щодо інформаційного забезпечення під час виникнення, зміни та припинення земельних правовідносин, тому державно-владний характер є суттєвою ознакою юридичної діяльності щодо реєстрації. Правовою формою діяльності суб'єктів владних повноважень з реалізації правових норм щодо індивідуальних правових відносин через встановлення рішень є застосування норм права. Зокрема, це виражається через те, що державний кадастровий реєстратор застосовує норми права та здійснює реєстрацію або відмовляє заявнику у її здійсненні.

Однією з форм застосування права є оперативно-виконавча правозастосовна діяльність, яка має на меті позитивний вплив на суспільні відносини шляхом виконання правових норм. У реєстрації як правозастосовній діяльності, що виражається у формі оперативно-виконавчої діяльності, можна виділити наступні стадії:

1) фактична стадія, яка передбачає встановлення фактичних обставин, що необхідні для здійснення державної реєстрації земельної ділянки (державний кадастровий реєстратор, який здійснює реєстрацію, протягом чотирнадцяти днів з дня реєстрації заяви перевіряє відповідність документів вимогам законодавства);

2) юридична стадія, яка передбачає вибір та аналіз щодо реєстрації (відшукування юридичної норми, перевірка юридичної чинності норми, з'ясування змісту норми);

3) завершальна стадія, яка передбачає прийняття рішення щодо реєстрації (здійснення реєстрації земельної ділянки або відмови від внесення інформації про формування земельної ділянки до Кадастру).

Виділення вказаних вище стадій є умовним, оскільки вони пов'язані одна з одною одна з одною. На підтвердження реєстрації заявнику безоплатно видається витяг з Кадастру про зареєстровану земельну ділянку.

Отже, реєстрація є юридичною діяльністю з внесення інформації про формування ділянки до Кадастру та присвоєння їй кадастрового номера. Ця діяльність має циклічний і процедурно-процесуальний характер, що дозволяє визначити її як правове поняття, що означає земельну процедуру, спрямовану на задоволення інтересів землевласників і землекористувачів. Реєстрація є формою оперативно-виконавчої правозастосовної діяльності Державної служби України з геодезії, картографії та кадастру. Можна виділити умовно щонайменше наступні стадії реєстрації: фактичну, юридичну та завершальну стадії, які спрямовані на прийняття рішення про реєстрацію чи відмову у її здійсненні. Реєстрація є необхідною для завершення формування земельної ділянки як об'єкта цивільних прав, що дозволяє землекористувачам та землевласникам реалізовувати права на землю.

Список використаних джерел

1. Загальна теорія держави і права: підручник / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін. ; за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. Харків : Право, 2009. 584 с.

2. Ковальський Д. В. Земельно-процесуальні правовідносини: монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2009. 174 с.

ВАШКЕБА Максим, курсант 2 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції НПУ Одеського

державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: РУДОЙ Катерина,
професор кафедри адміністративного права та
адміністративного процесу Одеського
державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор, підполковник
поліції

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРИМУС

Адміністративний примус є одним із ключових способів гарантування законності й правопорядку в державному регулюванні. Це комплекс заходів, які органи публічної адміністрації використовують щодо громадян та організацій. Його мета - запобігання правопорушенням, їхнє припинення, а також відновлення порушених прав та інтересів.

Цей вплив має правовий, вольовий і, зазвичай, державно-владний характер, передбачає певні обмеження чи позбавлення. Застосування таких заходів відбувається на основі та в межах, визначених законодавством.

Примус у цій сфері виступає як метод державного управління, що зазвичай реалізується в позасудовому порядку, хоча окремі санкції можуть бути оскаржені або навіть накладені судовими інстанціями. Заходи накладаються суб'єктами публічної адміністрації (органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, їхніми уповноваженими особами, а іноді - недержавними структурами, наділеними владними повноваженнями).

Адміністративне застосування сили завжди носить імперативний характер і не вимагає згоди особи, щодо якої воно провадиться. [1, С. 1]

Обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина адміністративним примусом (як видом державного примусу) є можливим, але це може відбуватися виключно у випадках, передбачених Конституцією України та законами України, і з дотриманням принципів законності, необхідності та пропорційності. Загалом можуть бути обмежені права передбачені наступними статтями Конституції України:

- 1) Стаття 29 Право на свободу та особисту недоторканність
- 2) Стаття 30 Недоторканність житла
- 3) Стаття 31 Таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції
- 4) Стаття 32 Невтручання в особисте і сімейне життя
- 5) Стаття 33 Свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України
- 6) Стаття 34 Право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань
- 7) Стаття 37 Заборона діяльності політичних партій та громадських організацій

8) Стаття 39 Право громадян збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації

9) Стаття 41 Право приватної власності [2]

Суворе дотримання законодавчих норм при застосуванні адміністративного примусу гарантується завдяки ключовим принципам: законності (захід застосовується лише якщо він прямо передбачений законом і посадова особа діє виключно в межах повноважень), пропорційності (захід має бути співмірним загрозі чи правопорушенню, а ступінь обмеження прав - мінімально необхідним), та невідворотності відповідальності (правопорушення тягне законний вплив, але притягнення до адміністративної відповідальності можливе лише за наявності вини). Це доповнюється конкретними механізмами захисту та запобігання свавілля: процедурною формалізацією (обов'язкове складання офіційних документів - протоколів, постанов, що фіксують підстави та суть суворих заходів для забезпечення доказової бази); правом на оскарження (особа має невід'ємне право оскаржити примусовий захід до вищого органу або суду, де здійснюється найвища гарантія захисту через судовий контроль); та наглядом (прокурорський нагляд за дотриманням законів органами, які застосовують адміністративний примус, наприклад, під час адміністративного затримання).[3, С. 4]

Класифікація Заходів Адміністративного Примусу:

Заходи Адміністративного Попередження:

Адміністративний огляд (особистих речей, транспортних засобів).

Встановлення спеціальних режимів (карантин, надзвичайний стан).

Перевірка документів.

Запровадження дозвільної системи (ліцензування, патентування).

Заходи Адміністративного Припинення: Вимога припинити протиправні дії.

Адміністративне затримання особи.

Застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї (уповноваженими суб'єктами, наприклад, поліцією).

Вилучення знарядь і предметів правопорушення.

Тимчасове вилучення посвідчення водія.

Заходи Адміністративної Відповідальності: Попередження. Штраф. Оплатне вилучення або конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення. Позбавлення спеціального права (наприклад, права керування транспортним засобом). Адміністративний арешт. Громадські роботи.[4]

Отже, адміністративний примус є найбільш гострим, але необхідним інструментом у арсеналі публічної адміністрації. Його застосування завжди пов'язане з обмеженням прав, свобод або законних інтересів суб'єкта, до якого він застосовується. Саме тому адміністративний примус повинен суворо відповідати принципам законності, доцільності та пропорційності, а також принципу індивідуалізації відповідальності.

Його превентивна функція полягає у попередженні потенційних загроз та правопорушень, тоді як каральна функція має на меті покарання за вже скоєне діяння, а право відновлювальна (реституційна) - повернення до попереднього, законного стану. Таким чином, адміністративний примус не просто карає, а й виконує захисну місію держави щодо суспільних відносин та безпеки, утверджуючи пріоритет публічного інтересу там, де індивідуальна воля входить у конфлікт із загальнодержавними вимогами. Він є позасудовим за своєю природою (хоча його законність може бути оскаржена в суді) і реалізується на підставі прямого владного розпорядження уповноваженого органу, а класифікація потрібна для забезпечення законності, точності вибору заходів і запобігання зловживанням. Вона упорядковує законодавство і допомагає чітко відрізнити покарання від попередження чи відновлення прав.

Список використаних джерел:

1. Живко, М., Босак, Х., 2018 Зміст поняття «адміністративний примус» і його роль в адміністративній діяльності органів внутрішніх справ. *Вісник Львівського університету бізнесу і права* (дата звернення: 28.11.2025).
2. Конституція України: Закон від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 28.11.2025).
3. Савчук, Д. Принципи застосування заходів примусу правоохоронними органами. *Підприємництво, господарство і право*. - 2020. - № 7. - С. 4. - DOI: 10.32849/2663-5313/2020.7.31. - URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/7/32.pdf> (дата звернення: 28.11.2025).
4. Тема 7. Адміністративний примус URL: <http://mego.info/node/3648>. - Дата звернення: 28.11.2025.

ВАДІМОВ Артем, аспірант кафедри теорії, історії та філософії навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

ПІДГОТОВКА КАДРІВ ДЛЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА

Ефективність реалізації законодавства прямо залежить від професіоналізму службовців публічної влади та персоналу правоохоронних органів. Після 24 лютого 2022 року потреба у швидкому оновленні та розширенні компетентностей зросла через воєнний стан, виклики породжені агресією ворога, євроінтеграційні зобов'язання та цифрову трансформацію, що вимагає системного підходу до добору, навчання й оцінювання кадрів.

В першу чергу треба зазначити, що підвищення ефективності функціональності працівників публічного управління та урядування і співробітників правоохоронних органів є системною умовою ефективності реалізації законодавства - бо ці суб'єкти відносяться до виконавчої гілки влади. Українська наука й практика підкреслюють, що професійний розвиток державних службовців - ключ до результативного практичного втілення норми права, особливо за умов сучасної політичної, соціальної, законотворчої турбулентності. В цьому розумінні акцент вимог зміщується з формальних (визначених у нормативно-правових актах) кваліфікацій на більш розширенні компетентності: аналітичне мислення, гнучке світосприйняття, цифрові навички (вміння працювати в операційній середі, програмах, мережах), управління змінами (одночасна здатність бути адаптивним до навколишніх змін та адаптувати процеси задля досягнення результату), етика публічної служби (в першу чергу доброчесність, виконавська дисципліна та цільова результативність праці) [1, с. 118-121; 4, с. 245-253]. Тобто відбувається певний перехід від «посадового» до «компетентнісного» підходу в управлінні персоналом системи публічного управління та правоохоронних органів [4 с. 242]. Тому підготовка державних кадрів повинна перш за все бути направлена на виховання та оволодіння вказаними якостями, оскільки вони дуже необхідні у грамотному вирішенні конкретних ситуацій, прийняття виважених рішень, вчинення результативних дій чиновника через які суспільством часто і оцінюються ефективність закону і права в цілому

Другою складовою проблематики є ресурсне забезпечення та інституційні рамки. Результативність підготовки визначається не лише змістом навчальних курсів, освітніх програм, структурі тренінгів а й ресурсами громад та органів влади: обсягами фінансування з різних джерел, спроможністю освітніх провайдерів, механізмами визначення потреб у навчанні (в тому числі державного замовлення навчання у ЗВО). Наприклад, за наслідком дослідження матеріалів територіальних громад проявляється критична роль пріоритезації ресурсів та планування навчання під реальні управлінські виклики [2 с. 197-201]. Аналітичні огляди підкреслюють необхідність оновлення державного замовлення (в чітких рамках, цілях та строках) для підвищення кваліфікації вже діючих чиновників та конкуренції надавачів освітніх послуг/підготовки, щоби ліквідувати розрив між навчальними програмами й запитами державної служби та органів місцевого самоврядування [1 с. 117-122]. Таким чином підвищується не тільки якість виконання посадових обов'язків визначених законом (тобто один з критеріїв ефективності законодавства) але і ефективність освітнього законодавства яке регламентує навчання та підвищення кваліфікації.

Правоохоронний вимір проблематики полягає в тому, що у поліції кадрове забезпечення безпосередньо впливає на правозастосування - від дотримання процедур до якості досудового розслідування які виступають одними з головних маркерів ефективності законодавства. Дисертаційні дослідження вказують на потребу у стійких правових і організаційних засадах

управління персоналом: прозорому доборі, стандартизованому оцінюванню компетентностей, інтеграції етичних стандартів і прав людини в підготовку, та зв'язку навчання з кар'єрним просуванням [3]. Такі механізми зменшують ризики формалізму й підвищують довіру до правопорядку.

Таким чином - системна підготовка та безперервний розвиток кадрів підвищують спроможність інституцій: скорочують часові затримки повно імплементують законодавчі приписи, зменшують помилки застосування норм, покращують взаємодію «закон - процедура - сервіс», підсилюють підзвітність і довіру громадян [1, с. 117-120; 2 с. 196-199; 4, 240-249].

Підготовка кадрів у публічному управлінні та правоохоронній сфері є стратегічним важелем ефективності правореалізації. Пріоритет: компетентнісні моделі, ресурсне забезпечення, незалежне оцінювання, міжвідомча синхронізація навчання. Тобто пропонується та наводиться підхід та розуміння що поєднує наукові напрацювання та потреби практики кадрової підготовки чиновників виконавчої влади, щоб обумовити створювання підґрунтя для результативного правозастосування і якісного виконання державними службовцями свого функціоналу для задоволення соціальних і урядових потреб. Це в свою чергу дає синергію користі бо є фактором (чинником) соціальної ефективності законодавства.

Список використаних джерел

1. Руденко О. М. Забезпечення професійного розвитку державних службовців в Україні в умовах воєнного стану // *Держава та регіони. Серія: Публічне управління і адміністрування* 2024 р., № 1, с. 115-126. URL: <http://pa.stateandregions.zp.ua/issue-1-2024>

2. Орел О. В. Пріоритети ресурсного забезпечення публічного управління в територіальних громадах. *Економіка, управління та адміністрування*, № 4(110), 2024 рік, с. 195-203. [https://doi.org/10.26642/ema-2024-4\(110\)-195-203](https://doi.org/10.26642/ema-2024-4(110)-195-203)

3. Тишлек М. М. Правові та організаційні засади кадрового забезпечення управління в органах Національної поліції України : дис. д-ра філ. : 081 Право / Микола Миколайович Тишлек ; Донецький державний університет внутрішніх справ. - Кривий Ріг. - 2023. - 215 с. URL: <https://rep.dnuvs.ukr.education/items/286ebf10-ab25-4408-b419-79079812654c/full>

4. Ларіна Н. Професіоналізація та професійно-кар'єрне зростання публічних службовців: виклики та перспективи. *Публічне управління та регіональний розвиток*, № 19, 2023 с. 239-257. URL: <https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/view/355>

5. Професіоналізація державної служби: вітчизняні виклики та європейські орієнтири: матеріали Міжнар. круглого столу до Дня державної служби (Київ, 20 черв. 2023 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи, Н. М. Корчак, Н. Б. Ларіної. Київ : ННІ ПУДС КНУ, 2023. 200 с. URL: <https://ipacs.knu.ua/pages/dop/367/files/e042ca3d-c4e0-4b73-8d46-a81c5709e88d.pdf>

ВАСИЛЯЧЕНКО Алла, *ад'юнкт
Пенітенціарної академії України
Науковий керівник: ПУЗИРНИЙ В'ячеслав,
проректор Пенітенціарної академії України,
доктор юридичних наук, професор*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРИПИНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО- ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Система Державної кримінально-виконавчої служби України (далі - ДКВС) перебуває у стані глибоких реформ, зумовлених внутрішніми потребами модернізації та зовнішніми орієнтирами європейської інтеграції. В умовах наближення національного законодавства до стандартів Європейського Союзу, посилення демократичного контролю та вдосконалення механізмів захисту прав людини, особливу увагу приділяють питанням формування ефективних адміністративно-правових засад запобігання та припинення адміністративних правопорушень у діяльності ДКВС України.

Актуальність дослідження зумовлена зростанням ролі адміністративних механізмів у забезпеченні законності, дисципліни та безпеки в кримінально-виконавчій системі, а також необхідністю адаптації практики роботи персоналу до європейських стандартів. Зазначимо, що під адміністративно-правовими засадами розуміють сукупність параметрів суспільного явища та правовідносин, закріплених у нормі адміністративного права, які потребують урегулювання за допомогою адміністративно-правових механізмів [1, с.49].

Адміністративно-правові засади діяльності ДКВС України визначають правові норми, які регулюють порядок запобігання, а також припинення адміністративних правопорушень персоналу та інших суб'єктів. Вони включають повноваження працівників, процедури контролю та реагування на порушення дисципліни. Згідно з Кодексом України про адміністративні правопорушення (КУпАП), працівники ДКВС відносяться до категорії осіб, на яких поширюються дисциплінарні статuti, що передбачають спеціальні підходи до оцінки деліктної поведінки [2].

Нормативно-правове регулювання діяльності персоналу визначається Законом України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України», підзаконними актами та службовими інструкціями [3], які встановлюють вимоги до професійної культури, службової поведінки та організації превентивної діяльності, що спрямована на недопущення порушень режиму та забезпечення прав людини.

Євроінтеграційні трансформації зумовлюють адаптацію українського законодавства до стандартів ЄС у сфері прав людини, прозорого врядування та верховенства права. Основними міжнародними актами, що впливають на адміністративно-правові засади ДКВС, є: Європейські пенітенціарні правила (Recommendation Rec(2006)2) [4] та Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [5]. Відповідно до яких, персонал ДКВС зобов'язаний дотримуватися принципів законності, гуманності та пропорційності під час реагування на адміністративні порушення, а адміністративно-правові механізми служби повинні забезпечувати мінімізацію ризиків порушення прав людини.

Система запобігання адміністративним правопорушенням у ДКВС включає: правове регулювання, що визначає права, обов'язки та межі відповідальності персоналу; професійну підготовку персоналу, спрямовану на розвиток комунікаційних навичок, стресостійкості та дотримання міжнародних стандартів, а також внутрішній контроль і моніторинг, що включає служби безпеки та дисциплінарні комісії. Щодо засобів припинення адміністративних правопорушень, то це: попередження та службові вимоги; застосування адміністративного примусу, складання протоколів про адміністративні правопорушення; дисциплінарні стягнення (догана, позбавлення премії, звільнення). Застосування цих засобів має відповідати принципам пропорційності та законності, а також дотриманню прав людини, навіть у випадках примусового реагування.

Підводячи підсумки, можна зауважити, що основними викликами щодо адміністративно-правових засад запобігання та припинення адміністративних правопорушень у ДКВС України є: гармонізація українських нормативних актів із європейськими стандартами; підвищення професійної етики та правової свідомості персоналу; удосконалення механізмів контролю та відповідальності; розвиток інституційного потенціалу ДКВС; мінімізація ризиків корупції та зловживання владою. Ключовим інструментом, що забезпечує підвищення авторитету служби, прозорість діяльності з міжнародними правовими стандартами, та дотримання принципів гуманності й верховенства права, є євроінтеграційні трансформації, які вимагають гармонізації вітчизняного законодавства та процедур з європейськими стандартами. Реалізація цих засад сприятиме створенню сучасної та ефективної кримінально-виконавчої системи, сумісної з міжнародними правовими стандартами.

Список використаних джерел

1. Заброда Д. Г. Адміністративно-правові засади: сутність та зміст категорії. *Адміністративне право і процес: науково-практичний журнал*. 2012. № 2. С. 45-51.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/80731-10#Text/> (дата звернення: 17.11.2025)
3. Про Державну кримінально-виконавчу службу України: Закон України

від 23.06.2005 р. № 2713-IV. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/2713-15](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2713-15). (дата звернення: 17.11.2025)

4. Європейські пенітенціарні правила
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_032 (дата звернення: 17.11.2025)

5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 17.11.2025)

ВАНЧИШИН Іван, курсант 3 курсу Львівського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: ГУРКОВСЬКА Катерина, старший викладач кафедри поліцейської діяльності факультету №2 Львівського державного університету внутрішніх справ

ЗАХИСТ І ДОТРИМАННЯ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ДІЙ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Запровадження воєнного стану в Україні 24 лютого 2022 року кардинально змінило умови функціонування всіх державних інституцій, зокрема правоохоронних органів. Національна поліція отримала розширені повноваження щодо застосування примусових заходів, обмеження пересування громадян, проведення перевірок документів та контролю за дотриманням комендантської години [1, с. 30]. Водночас законодавець чітко визначив межі допустимих обмежень, встановивши принцип пропорційності та необхідності застосування примусу виключно для досягнення легітимної мети - забезпечення обороноздатності держави.

Правова основа діяльності поліції під час воєнного стану регламентована низкою нормативних актів, серед яких провідне місце посідають Конституція України, Закон України «Про Національну поліцію», Закон України «Про правовий режим воєнного стану» та укази Президента України про введення воєнного стану. Аналіз законодавчих положень свідчить про встановлення додаткових гарантій недоторканності особи, оскільки навіть за умов воєнного стану забороняється застосування катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання [2, с. 36]. Поліцейські зобов'язані керуватися верховенством права та дотримуватися міжнародних стандартів захисту прав людини, закріплених у Європейській конвенції з прав людини та практиці Європейського суду з прав людини.

Обмеження конституційних прав громадян під час воєнного стану допускається виключно у випадках, передбачених законодавством, та має відповідати критеріям законності, необхідності та пропорційності. Право на

свободу пересування може бути тимчасово обмежене запровадженням комендантської години, перевіркою документів у пунктах контролю, заборонаю відвідування певних територій або об'єктів інфраструктури [3, с.70]. Поліцейські наділені повноваженнями затримувати осіб, які порушують встановлені обмеження, однак строк адміністративного затримання не може перевищувати встановлених законом меж, а затримана особа має право на правову допомогу з моменту фактичного обмеження свободи [4,5].

Особливої уваги потребує питання дотримання права на недоторканність житла за умов воєнного стану. Законодавство допускає можливість проведення поліцією обшуків та оглядів приміщень без судового рішення у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей, запобіганням терористичним актам або затриманням осіб, підозрюваних у вчиненні злочинів [2, с.37]. Водночас працівники поліції зобов'язані документувати всі здійснені дії, забезпечувати присутність понятих під час проведення слідчих дій та невідкладно повідомляти прокурора про застосування невідкладних заходів. Порушення встановленого порядку тягне за собою визнання отриманих доказів недопустимими та притягнення винних осіб до відповідальності [6].

Право на свободу думки, совісті та віросповідання залишається непорушним навіть під час воєнного стану, що відповідає положенням статті 9 Європейської конвенції з прав людини. Поліція не може втручатися у здійснення релігійних обрядів, забороняти мирні зібрання віруючих або застосовувати дискримінаційні заходи на підставі релігійних переконань громадян [4]. Єдиним винятком є випадки, коли релігійна діяльність використовується для розпалювання ворожнечі, пропаганди війни або закликів до насильства, що створює реальну загрозу національній безпеці держави.

Значні зміни торкнулися реалізації права на мирні зібрання та свободу вираження поглядів. Воєнний стан передбачає можливість тимчасової заборони масових заходів, обмеження діяльності політичних партій та громадських організацій, діяльність яких спрямована на підриг національної безпеки [7, с. 213]. Поліцейські уповноважені припиняти несанкціоновані зібрання, однак застосування сили має відповідати принципу абсолютної необхідності та пропорційності. Європейський суд з прав людини у своїх рішеннях неодноразово наголошував, що навіть за надзвичайних обставин держава зобов'язана забезпечувати мінімальний рівень свободи вираження поглядів як невід'ємної складової демократичного суспільства.

Діяльність Національної поліції щодо протидії злочинності за умов воєнного стану характеризується посиленням превентивних заходів та оперативно-розшукової роботи. Поліцейські отримали право проводити превентивні перевірки документів, огляд речей та транспортних засобів без наявності підстав підозрювати особу у вчиненні правопорушення [3, с. 71]. Застосування технічних засобів спостереження, включаючи відеофіксацію у публічних місцях, стало масштабнішим, що викликає занепокоєння щодо дотримання права на приватність. Законодавець встановив обов'язок поліції

використовувати отримані під час спостереження дані виключно для цілей забезпечення безпеки та протидії злочинності, забороняючи їх розголошення або використання у інших цілях.

Особливої уваги заслуговує питання застосування поліцейськими вогнепальної зброї та спеціальних засобів під час воєнного стану. Розширення підстав для використання примусу має супроводжуватися посиленням контролем за законністю дій працівників поліції та встановленням дієвих механізмів відповідальності за перевищення повноважень [2, с.38]. Кожен випадок застосування зброї підлягає обов'язковій реєстрації, службовому розслідуванню та оцінці на предмет відповідності критеріям крайньої необхідності. Вогнепальна зброя може застосовуватися виключно після попередження про намір її використання, за винятком ситуацій, коли затримка створює безпосередню загрозу життю людей.

Механізм оскарження неправомірних дій поліцейських залишається доступним для громадян навіть під час воєнного стану. Особа, права якої порушені, має право звернутися зі скаргою до керівництва органу поліції, прокуратури, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини або безпосередньо до суду [1 с. 133]. Судовий контроль за діяльністю правоохоронних органів функціонує у повному обсязі, забезпечуючи можливість оскарження незаконних дій, рішень чи бездіяльності посадових осіб. Адміністративні суди розглядають справи про протиправність дій поліції у скороченні строки, враховуючи особливий характер правових відносин під час воєнного стану.

Міжнародний досвід демократичних держав демонструє необхідність збереження фундаментальних прав людини навіть за екстремальних обставин. Практика країн Європейського Союзу показує, що ефективне забезпечення безпеки можливе без надмірного обмеження конституційних свобод, за умов дотримання принципів верховенства права, пропорційності та підзвітності владних інституцій [2, с.37]. Україна як держава, що прагне інтеграції до європейського правового простору, має імплементувати найкращі практики захисту прав людини у діяльність правоохоронних органів, забезпечуючи належний баланс між безпекою та свободою.

Перспективним напрямом удосконалення правового регулювання є розроблення спеціальних протоколів дій поліцейських у ситуаціях, що потребують застосування примусових заходів до вразливих категорій населення. Діти, особи похилого віку, люди з інвалідністю та внутрішньо переміщені особи потребують особливого підходу під час здійснення поліцейських заходів [3, с.69]. Національна поліція має розробити внутрішні стандарти поведінки працівників, які забезпечать гуманне та професійне ставлення до всіх громадян незалежно від їхнього соціального статусу, походження чи переконань.

Проведений аналіз дозволяє дійти висновку, що захист прав та свобод людини у діяльності Національної поліції під час воєнного стану вимагає комплексного підходу, який поєднує законодавче регулювання, ефективний

контроль за діяльністю правоохоронців та підвищення рівня правової культури суспільства. Воєнний стан не скасовує конституційних гарантій, а лише встановлює тимчасові обмеження, які мають відповідати критеріям необхідності, пропорційності та законності. Поліцейські зобов'язані здійснювати свої повноваження з повагою до гідності кожної особи, керуючись принципами верховенства права та міжнародними стандартами прав людини. Подальші наукові розвідки мають зосередитися на вдосконаленні механізмів контролю за діяльністю поліції, розробленні ефективних процедур відшкодування шкоди, завданої неправомірними діями працівників правоохоронних органів, та імплементації європейського досвіду забезпечення прав людини в екстраординарних умовах.

Список використаних джерел

1. Кравчук Т. Г. Характеристика загально правових принципів діяльності Національної поліції України на територіальному рівні. Юридична наука. 2020. № 12(114). С. 129-136.
2. Каленіченко Л.І. Закономірності впливу принципів діяльності Національної поліції на процес покладення юридичної відповідальності. Порівняльно-аналітичне право. 2019. № 1. С. 35-39.
3. Кузик В.В. Шляхи удосконалення принципів діяльності Національної поліції України. Приватне та публічне право. 2024. № 1. С. 68-73.
4. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
5. Закон України «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану» від 15 березня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#Text>
6. Муляр Г. В. Діяльність органів Національної поліції України в умовах правового режиму воєнного стану. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2023 № 61. С. 130-133.
7. Вітик Ю. І. Легітимна мета: правовий фактор поліцейської діяльності. Використання досягнень сучасної науки й техніки в розкритті злочинів: матеріали міжвідом. наук.-практ. круглого столу (Київ, 25 лют. 2021 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. С. 212-216.

ВИДРИЧ Каміла, здобувачка вищої освіти
навчально-наукового інституту права та
соціального менеджменту Донецького
державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: МАКАРЕНКО Олександр,
професор кафедри адміністративного права та

процесу навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ВІЙСЬКОВИХ АДМІНІСТРАЦІЙ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Оголошення воєнного стану в Україні значно трансформувало систему публічного управління, спричинивши потребу у оновленні порядку взаємодії державних інституцій та місцевої влади. Проблема забезпечення життєздатності територіальних громад стала надзвичайно актуальною через безперервні атаки на об'єкти критичної інфраструктури, такі як енергетика, водозабезпечення, транспорт і зв'язок. Обороноздатність країни та гуманітарне забезпечення населення стали напряду залежати від ефективного та безперервного функціонування критичної інфраструктури.

З початком воєнного стану було введено інститут Військових Адміністрацій, наділених значною кількістю повноважень, значна частина яких директивного характеру. Військові адміністрації утворюються указом Президента України за поданням обласних державних адміністрацій або військового командування. [1, с. 554] Склалася унікальна правова ситуація, в якій органи місцевого самоврядування, володіючи найбільш ґрунтовним розумінням локальних потреб, продовжують функціонувати як оператори значної частини критичної інфраструктури через комунальні підприємства. Водночас військові адміністрації покладають на себе основну відповідальність за координацію заходів у сфері оборони, безпеки та відновлення. Саме тому дослідження **правового регулювання взаємодії військових адміністрацій та органів місцевого самоврядування в забезпеченні критичної інфраструктури** є надзвичайно актуальним.

Особливу роль відіграє класифікація критичної інфраструктури за секторами, такими як енергетика, комунальні послуги, транспорт і фінанси, а також її поділ на категорії. ЗУ «Про критичну інфраструктуру» [2] встановлює від I до IV категорії залежно від рівня критичності. Визначення відповідної категорії має прямий вплив на кілька ключових аспектів: рівень вимог до забезпечення захисту, порядок взаємодії між суб'єктами управління, а також ступінь втручання військових адміністрацій у їхню діяльність. При цьому об'єкти комунального сектора, зокрема системи водопостачання та тепlopостачання, які зазвичай підпорядковуються органам місцевого самоврядування, стають основним місцем перетину функцій військових адміністрацій і місцевих органів влади. ОМС функціонують відповідно до Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» [3] та продовжують виконувати

свої обов'язки, пов'язані з управлінням комунальною власністю і підприємствами, що забезпечують життєві потреби громади. ВА утворені на підставі Закону «Про правовий режим воєнного стану» і здійснюють повноваження, передбачені ст. 15 цього Закону, включаючи запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, а також координацію дій усіх суб'єктів у сфері цивільного захисту та оборони [4]. Дублювання повноважень спостерігається у сфері ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, зокрема аварійних відключень критичної інфраструктури, де ВА надає обов'язкові розпорядження, що зазвичай є виключною компетенцією ОМС. Така ситуація породжує напруженість між централізованою системою військового управління та автономією місцевого самоврядування, що ускладнює балансування їхніх функцій.

Основною формою взаємодії є координація, що здійснюється ВА через видачу обов'язкових для виконання розпоряджень та наказів, спрямованих на: оперативне відновлення пошкоджених об'єктів; забезпечення сталої роботи КІ в умовах відключень; запровадження заходів світломаскування, охорони об'єктів КІ. У громадах, розташованих у прифронтових зонах або деокупованих територіях, де органи місцевого самоврядування не виконують своїх функцій чи їхня діяльність значно ускладнена, військові адміністрації можуть взяти на себе всі повноваження виконавчих органів. У разі усунення загроз для безпеки і правопорядку на території області за поданням Президента України Верховна Рада України може прийняти рішення про поновлення роботи органів місцевого самоврядування на території відповідної області до закінчення 30-денного строку, але не раніше дня припинення чи скасування воєнного стану [5]. Основна правова колізія виникає через протистояння між вимогою централізованого військового керівництва та конституційно закріпленими гарантіями автономності органів місцевого самоврядування. Особливо це проявляється у секторі комунальних послуг, де військові адміністрації отримують можливість запроваджувати тимчасові тарифи або визначати першочерговість ремонтних робіт, що нерідко входить в конфлікт із затвердженими місцевими органами планами фінансування комунальних підприємств. **Найгострішим прикладом колізії є створення Військової адміністрації міста Одеси (МВА) після позбавлення громадянства обраного міського голови.** Мета - забезпечити безперервне управління Одесою під час воєнного стану та посилити безпеку. Водночас міська рада продовжує працювати: її очолив секретар Ігор Коваль [6]. У даній ситуації директивна вимога військової адміністрації, хоча формально і відповідає законодавству воєнного стану, створює прямий конфлікт із бюджетною самостійністю органів місцевого самоврядування та їхньою відповідальністю за стабільне функціонування комунальних послуг.

Отже, ефективне забезпечення стійкості критичної інфраструктури в умовах воєнного стану досягається шляхом тимчасової централізації управлінських повноважень у ВА, що, однак, вимагає чіткого правового механізму для збереження функціональності ОМС у сфері життєзабезпечення та

вирішення колізії вимагає чіткого законодавчого визначення вичерпного переліку питань, де розпорядження ВА є безумовним, та питань, де необхідне спільне рішення або письмове обґрунтування.

Список використаних джерел

1. Воробей П. А., Галуцько В. В., Шишка Р. Б., Лазарев А. А. Військові адміністрації як адміністративні органи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 7. С. 552-555. URL: http://lsej.org.ua/7_2024/133.pdf.
2. Про критичну інфраструктуру : Закон України від 16.11.2021 № 1882-IX. Поточна редакція від 21.09.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text> (дата звернення: 25.11.2025).
3. Про місцеве самоврядування : Закон України від 21.09.2024 №280/97-ВР. Поточна редакція від 31.10.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 25.11.2025).
4. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. Поточна редакція від 14.05.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 25.11.2025).
5. Чепель О. Військові адміністрації та військово-цивільні адміністрації. Кафедра європейського права та порівняльного правознавства. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. URL: <https://law.chnu.edu.ua/viiskovi-administratsii-ta-viiskovotsyvilni-administratsii/>
6. Чому в Одесі створили міську військову адміністрацію і що це означає? Суспільне Новини. 16.10.2025. URL: <https://suspilne.media/odesa/1140980-comu-v-odesi-stvorili-misku-vijskovu-administraciju-i-so-se-oznacaе/> (дата звернення: 26.11.2025).

ВОСКРИВЕНКО Олександра, здобувачка вищої освіти 2 курсу навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: МОРОЗОВ Євгеній, старший викладач кафедри адміністративного права та процесу Навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У період широкомасштабної російської збройної агресії проти України та ведення активних бойових дій, за умов дії правового режиму воєнного стану, адміністративно-правові механізми діяльності Державної прикордонної служби України (далі - ДПСУ) стали визначальними та зазнали істотної модернізації. Основною метою цих трансформацій є забезпечення максимальної ефективності служби в умовах загроз національній безпеці, зокрема шляхом розширення повноважень, посилення взаємодії з іншими силовими структурами та оптимізації процесів охорони державного кордону (далі - ДК) та прикордонного режиму.

Як військове формування та правоохоронний орган спеціального призначення, відповідно до Закону України «Про Державну прикордонну службу України» закріплюючи статус ДПСУ як правоохоронного органу спеціального призначення, організовує пропуск через кордон та тимчасово окуповані території, а також забезпечує дотримання прикордонного руху та режиму в пунктах пропуску й контрольних пунктах в'їзду-виїзду, включаючи протидію незаконній міграції, контрабанді, діяльності диверсійно-розвідувальних груп [1].

Як елемент системи національної безпеки, ДПСУ реалізує функції прикордонного контролю, протидії незаконній міграції, контрабанді й тероризму, а в умовах воєнного стану - також підтримує суверенітет держави, охорону морських економічних зон та формування кадрової й матеріальної спроможності підрозділів [2].

Водночас, відповідно до вимог закону України, ДПСУ є правоохоронним органом спеціального призначення, до якого відносяться правозастосовні та правоохоронні функції (оперативно-службова діяльність), тобто функції не пов'язані із веденням бойових дій. Лише відповідно до вимог п. 2-4 ст.19 Закону України «Про Державну прикордонну службу України» на органи охорони та підрозділи ДК покладено завдання, під час виконання яких впроваджуються способи ведення бойових дій [1].

Отже, ДПСУ одночасно можна віднести і до сил безпеки і до сил оборони. Такий стан законодавчого врегулювання правового статусу ДПСУ породжує юридичну колізію, негативно впливає на діяльність ДПСУ в силах оборони держави та не дає можливості здійснювати якісну організацію та цілеспрямовані заходи з її розвитку, планування та підготовки як складової сил оборони, значно ускладнює застосування сил і засобів ДПСУ у кризових ситуаціях воєнного характеру та воєнних конфліктах. Як наслідок, на початку війни на прикордонні підрозділи покладались непридатні їм завдання, що не відповідали їх специфіці та бойовим можливостям [3, с. 47].

Варто підкреслити, що завдання для прикордонників слід формулювати відповідно до їхньої підготовки та бойових можливостей, зберігаючи при цьому їхню організаційну структуру та підпорядкованість командуванню. Наявність цього проблемного питання призводить до появи таких негативних наслідків: прикордонні підрозділи паралельно з органами військового управління ЗС

України фактично підпорядковувались своїм структурам і дуже часто це приводило до того, що прикордонники одночасно отримували завдання (іноді зовсім суперечливі) від різних органів управління; відсутність координації дій призводила до режиму ручного управління. Це абсолютно розмивало відповідальність виконавців і перетворювало прийняття рішень у дуже складний і безмірно нерегульований бюрократичний процес; відсутність оперативного управління і швидкого прийняття рішень, втрата управління під час бойових дій. Вирішити ці проблемні питання можна за рахунок перебудови системи управління - вона повинна принципово відрізнитися від режиму мирного часу. Зокрема, у рамках єдиної системи управління - створення на базі ОТУ (Оперативно-тактичне угруповання) об'єднаного штабу, який здатний координувати діяльність, ефективно вирішувати завдання з прийняття обґрунтованих рішень на застосування сил оборони та управління ними під час виконання завдань [3, с. 48].

Список використаних джерел

1. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 03.04.2003 № 661-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/661-15> (дата звернення: 27.11.2025).
2. Про прикордонний контроль : Закон України від 05.11.2009 № 1710-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1710-17> (дата звернення: 27.11.2025).
3. Залож В., Сімчук П. Аналіз проблемних питань, що знижують ефективність взаємодії підрозділів Державної прикордонної служби з військовими формуваннями та правоохоронними органами сил оборони під час виконання завдань з оборони держави, та можливі шляхи їх вирішення. Збірник наукових праць національної академії Державної прикордонної служби України. 2023. С. 43-52. (військові та технічні науки). URL: https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/military_tech/article/view/1335/1288 (дата звернення: 27.11.2025).

ГАННОЧЕНКО Дар'я, курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивно діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: ХОЗЛУ Іван, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивно діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

ГАРАНТУВАННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ

Запровадження воєнного стану в Україні актуалізувало проблему комплексного забезпечення прав і свобод людини в умовах збройної агресії. Держава стикається з необхідністю одночасно гарантувати безпеку та стабільність і не допустити невинуватеного звуження конституційних прав громадян. Положення Конституції України та міжнародних договорів, ратифікованих Україною, визначають, що будь-які обмеження прав мають бути пропорційними, тимчасовими та юридично обґрунтованими [1, с. 42].

Особливістю правового режиму воєнного стану є те, що він передбачає можливість запровадження додаткових повноважень для державних органів задля забезпечення обороноздатності. До таких заходів належать комендантська година, посилений контроль пересування, мобілізаційні заходи, регулювання ресурсів та інші інструменти, що прямо впливають на реалізацію прав і свобод людини [2, с. 18]. Разом із тим законодавець визначає вичерпний перелік прав, які не можуть бути обмежені за жодних умов, зокрема право на життя, заборона катувань, свобода думки та релігії, а також право на справедливий суд.

Важливим механізмом контролю за забезпеченням прав людини є діяльність Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, який здійснює парламентський контроль за додержанням прав і свобод навіть в умовах воєнного стану. Зокрема, Уповноважений розглядає скарги громадян, проводить моніторингові візити, взаємодіє з міжнародними організаціями, а також надає рекомендації органам державної влади щодо усунення виявлених порушень [4, с. 63].

Значну роль у гарантуванні прав людини відіграють судові органи. Навіть в умовах війни суди України продовжують забезпечувати доступ до правосуддя, хоч і з урахуванням обмежень, пов'язаних із безпековою ситуацією. Запровадження дистанційного розгляду справ, електронного документообігу та альтернативних процесуальних механізмів дозволяє підтримувати безперервність судочинства та забезпечувати контроль за діями органів влади [3, с. 29].

Окремої уваги потребують права соціально вразливих категорій населення: внутрішньо переміщених осіб, людей, які втратили житло, родин військовослужбовців, цивільних у зонах бойових дій. Для їхнього захисту держава застосовує як національні, так і міжнародні механізми, включно із програмами соціальної підтримки, гуманітарною допомогою, спрощеними процедурами отримання адміністративних послуг. Проте ключовими проблемами реалізації цих прав залишаються перевантаження органів влади, нестача ресурсів та інфраструктурні обмеження. Суттєвим викликом є також інформаційна безпека та протидія дезінформації. У період війни свобода слова може частково обмежуватися задля захисту національної безпеки, але важливо забезпечити, щоб такі заходи не

перетворилися на засіб цензури. Баланс між відкритістю інформаційного простору та необхідністю захисту стратегічно важливої інформації є одним із найскладніших аспектів реалізації прав людини під час воєнного стану.

У підсумку, система гарантування прав і свобод людини під час воєнного стану в Україні базується на поєднанні конституційних принципів, міжнародних стандартів та спеціального законодавства. Для підвищення ефективності захисту прав громадян необхідним є посилення контролю за діями органів державної влади, удосконалення процедур отримання соціальних та адміністративних послуг, розвиток електронних сервісів, а також активна співпраця з міжнародними правозахисними інституціями. Забезпечення прав людини у період війни - це не лише юридичний, а й стратегічний фактор стійкості держави.

Список використаних джерел

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року.
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України № 389-VIII від 12.05.2015.
3. Практика ЄСПЛ щодо обмеження прав у період надзвичайних ситуацій. - 2020.
4. Доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини за 2023 рік.
5. UN Human Rights Mission in Ukraine. Annual Report. - 2023.

ГАФТКОВИЧ Руслана, курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: САХНО Артем, завідувач кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ДИСКРЕЦІЙНІ ПОВНОВАЖЕННЯ У ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

У сучасній правовій державі діяльність органів поліції має здійснюватися з неухильним дотриманням принципу верховенства права, закріпленого у ст. 8 Конституції України [1]. Цей принцип передбачає юридичну визначеність, прозорість та обмеження дискреційної влади публічної адміністрації. Водночас

на практиці поліцейські органи нерідко діють у ситуаціях, коли норми законодавства не містять вичерпного переліку варіантів дій або не передбачають чітких інструкцій щодо вирішення конкретних обставин. У таких випадках працівники поліції вимушені використовувати надані їм дискреційні повноваження - тобто приймати рішення на власний розсуд у межах, визначених законом.

Дискреційні повноваження становлять форму реалізації правозастосовної функції держави, що полягає у праві суб'єкта владних повноважень обирати варіант поведінки в межах, визначених законом. У діяльності поліції дискреція є важливим інструментом, який забезпечує оперативність, адаптивність і результативність управлінських рішень в умовах невизначеності.

Водночас свобода дій поліцейського при реалізації дискреційних повноважень повинна бути обмежена низкою основоположних принципів:

- законності - усі рішення мають ґрунтуватися виключно на правових нормах;
- пропорційності - втручання у права особи має бути необхідним і виправданим;
- обґрунтованості - кожне рішення повинно мати логічне, юридичне й фактичне підґрунтя.

Нормативну основу діяльності Національної поліції України становить Закон України «Про Національну поліцію» [3]. Хоча цей акт опосередковано визнає можливість прийняття дискреційних рішень, він не містить чітких критеріїв або процедур їх реалізації.

Однією з ключових проблем функціонування правоохоронних органів в Україні є відсутність чіткого законодавчого визначення меж дискреційних повноважень та принципів їх реалізації. Зазначена невизначеність створює ризик довільного тлумачення обсягу дискреції з боку поліцейських, що може спричинити зловживання владою й порушення прав і свобод громадян.

Дискреція, як можливість вибору варіантів поведінки в межах правового поля, є необхідною складовою діяльності будь-якого правозастосовного органу. Проте за відсутності чітких критеріїв та процедур її застосування вона може перетворитися з інструменту ефективності на джерело корупції та правового свавілля. Невизначеність у цій сфері ускладнює розмежування правомірного використання дискреції від перевищення повноважень, що підриває довіру суспільства до поліції.

У правових системах країн Європейського Союзу проблема регулювання дискреційних повноважень вирішується шляхом поєднання законодавчих, судових та етичних механізмів.

Так, у Німеччині застосовується концепція «обмеженої дискреції» (Beurteilungsspielraum), відповідно до якої будь-яке дискреційне рішення підлягає контролю з боку адміністративних судів.

У Великій Британії діє ефективна практика судового перегляду рішень, ухвалених на основі дискреції, з урахуванням принципів справедливості,

розумності та добросовісності.

Важливу роль відіграють також внутрішні кодекси етики, службові інструкції та незалежні органи контролю, які розглядають скарги на неправомірні дії поліцейських.

Особливість реалізації дискреційних повноважень полягає в необхідності дотримання не лише формальних меж, установлених законом, а й загальноправових принципів - пропорційності, необхідності та легітимності мети втручання [2]. Ці принципи є критеріями правомірності рішень, що особливо важливо у контексті втручання в гарантовані права і свободи людини.

Отже, реалізація дискреції у поліцейській діяльності повинна ґрунтуватися на балансі між оперативною доцільністю та дотриманням принципів правової держави. Це потребує належного нормативного врегулювання, прозорих процедур і ефективних механізмів контролю.

Висновки. Дискреційні повноваження є необхідним інструментом поліцейської діяльності в умовах правової невизначеності, динамічності суспільних процесів та нових викликів у сфері безпеки. Вони забезпечують можливість гнучкого прийняття рішень у межах закону, сприяють оперативності реагування на нестандартні ситуації та підвищують ефективність управлінської діяльності. Водночас реалізація дискреційних повноважень без чіткого правового регламентування, визначених меж і належного контролю створює ризики зловживань, порушення прав людини та виникнення правового свавілля.

Тому першочерговим завданням є встановлення чітких стандартів і процедур реалізації дискреції, що забезпечать баланс між ефективністю діяльності поліції та дотриманням принципів верховенства права.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК). URL: <https://wiki.nazk.gov.ua>.
3. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379.

ГАЙНА Сергій, курсант 2 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції НПУ Одеського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: РУДОЙ Катерина, професор кафедри адміністративного права та процесу Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, підполковник поліції

КОНТРОЛЬ ЯК МЕТОД ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Контроль як метод публічного адміністрування є однією з ключових функцій державного управління, що забезпечує законність, ефективність та результативність діяльності органів влади і посадових осіб. У найширшому розумінні контроль - це система організаційно-правових заходів, спрямованих на перевірку відповідності діяльності об'єктів управління встановленим нормам, правилам і стандартам, а також на усунення виявлених порушень [1, с. 45]. Контроль виступає не лише інструментом виявлення недоліків, але й засобом їх попередження та профілактики. У системі публічного адміністрування він сприяє підвищенню прозорості та підзвітності влади перед суспільством.

З точки зору адміністративного права, контроль - це обов'язковий елемент управлінського процесу, що забезпечує дотримання законності, фінансової дисципліни, стандартів надання адміністративних послуг, а також реалізацію публічних інтересів у сфері державного управління.

Контроль у публічному адмініструванні ґрунтується на певних принципах, серед яких: законність, об'єктивність, системність, регулярність, гласність і результативність [2, с. 112]. Важливим є принцип незалежності контролю, особливо якщо йдеться про діяльність органів, які перевіряють використання бюджетних коштів чи дотримання стандартів державної служби.

Функції контролю можна умовно поділити на такі: превентивна, діагностична, коригуюча та інформаційна. Превентивна функція спрямована на попередження правопорушень, діагностична - на виявлення проблем у діяльності органів влади, коригуюча - на усунення виявлених недоліків, а інформаційна - на забезпечення суспільства достовірними відомостями про роботу органів публічної адміністрації [3, с. 76].

Система публічного контролю є багаторівневою і включає кілька основних видів:

- Адміністративний контроль - передбачає перевірку діяльності органів виконавчої влади з боку вищестоящих органів.
- Парламентський контроль - здійснюється Верховною Радою України через депутатські запити, комітетські слухання, тимчасові слідчі комісії [5, с. 35].
- Фінансовий контроль - охоплює аудит державних фінансів, контроль використання бюджетних коштів, податковий контроль [5, с. 147].
- Громадський контроль - реалізується інститутами громадянського суспільства: ЗМІ, громадськими організаціями, активістами.

Кожен із зазначених видів контролю виконує специфічні завдання, але у сукупності вони формують єдиний механізм гарантування законності та публічного інтересу.

Контрольна діяльність у публічному адмініструванні реалізується через різні організаційно-правові механізми: перевірки, інспекції, ревізії, моніторинг,

аудит. Важливим інструментом є також електронні системи моніторингу та звітності, які дають змогу підвищити прозорість державного управління [2, с. 209]. Значну роль відіграють механізми внутрішнього контролю в державних органах, що дозволяють оперативно реагувати на відхилення від норм.

Механізми контролю повинні бути чітко регламентовані законодавством, містити процедури перевірок, строки проведення, права і обов'язки як контролюючих, так і контрольованих суб'єктів. Важливою умовою є також доступність результатів контролю для суспільства.

До основних суб'єктів контролю в Україні належать: Верховна Рада України, Президент, Кабінет Міністрів, Рахункова палата, органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, прокуратура, Державна аудиторська служба, а також громадські організації [3, с. 189]. Кожен із цих суб'єктів має власну сферу компетенції та повноваження у здійсненні контрольної діяльності.

Контроль у системі публічного адміністрування має величезне значення, адже він виступає механізмом забезпечення законності, дисципліни та ефективності. Його завдання полягає не тільки у виявленні порушень, але й у запобіганні зловживанням владою, захисті прав громадян, збереженні публічних ресурсів.

Без ефективного контролю неможливе функціонування демократичної та правової держави, адже саме контроль робить владу підзвітною суспільству [3, с. 365].

Список використаних джерел

1. Битяк Ю. П. Адміністративне право України: підручник. - Харків: Право, 2012. - 528 с.
2. Авер'янов В. Б. Виконавча влада і адміністративне право. - Київ: Ін Юре, 2002. - 668 с.
3. Колпаков В. К. Адміністративне право України: підручник. - Київ: Юрінком Інтер, 2012. - 736 с.
4. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р.
5. Ківалов С. В. Теорія держави і права. - Одеса, 2011. - 400 с.

ГОЛУБ Вікторія, аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: ЗОЗУЛЯ Ігор, професор кафедри криміналістики та судової експертології навчально-наукового інституту № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ЯК СКЛАДОВОЇ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ ПІД

ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

24 лютого 2022 року у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до пункту 20 частини першої статті 106 Конституції України, Закону України «Про правовий режим воєнного стану» було введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб, який триває і на теперішній час [1]. Цей Указ був затверджений Законом України від 24.02.2022 № 2102-IX [2]. Тобто майже чотири роки Україна гідно дає відсіч країні-агресору.

Такий результат був би неможливим без діяльності сектору безпеки та оборони країни, який без перебільшення займає ключову роль у боротьбі України за свою незалежність в умовах воєнного стану.

Визначення правової конструкції «сектор безпеки і оборони» міститься в Законі України «Про національну безпеку» і являє собою систему органів державної влади, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних та розвідувальних органів, державних органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, сил цивільного захисту, оборонно-промислового комплексу України, діяльність яких перебуває під демократичним цивільним контролем і відповідно до Конституції та законів України за функціональним призначенням спрямована на захист національних інтересів України від загроз, а також громадяни та громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки України. Відповідно до частини 1 статті 12 Закону України «Про національну безпеку» сектор безпеки і оборони складається з чотирьох взаємопов'язаних між собою складників: сил безпеки; сил оборони; оборонно-промислового комплексу; громадян та громадських об'єднань, які добровільно приймають участь у забезпеченні національної безпеки [3]. Разом з тим, інші державні органи й органи місцевого самоврядування можуть здійснювати функції із забезпечення національної безпеки у взаємодії з органами, які входять до складу сектору безпеки і оборони.

Зокрема, до складу сектору безпеки і оборони, а саме сил безпеки входить Державна служба України з надзвичайних ситуацій (далі - ДСНС). Вона є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки. Для розуміння адміністративно-правових засад її діяльності важливо розкрити повноваження ДСНС (як конкретні юридично визначені права та обов'язки).

У сфері реалізації державної політики з питань цивільного захисту: розробляє нормативно-правові акти, підготовлює пропозиції до Кабінету Міністрів України.

У сфері нагляду та контролю: проводить ліцензування видів діяльності у сфері пожежної безпеки, перевірки, складає адміністративні протоколи.

У сфері координації діяльності інших органів та суб'єктів у сфері безпеки: керує єдиною державною системою цивільного захисту, взаємодіє з іншими центральними та місцевими органами влади.

У сфері організації взаємодії з органами місцевого самоврядування, підприємствами, населенням **та управління**: мобілізує сили і засоби для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, управляє державними рятувальними формуваннями.

У сфері міжнародних відносин: укладає міжвідомчі угоди, залучає міжнародну допомогу, представляє Україну у відповідних структурах.

Також повноваження ДСНС можна класифікувати за предметом (нормотворчі, контрольні, координаційні, організаційні, виконавчі) та за способом реалізації (право видавати приписи, складати акти, застосовувати санкції, здійснювати управлінські рішення).

Наведений перелік повноважень ДСНС, центрального органу виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності [4], дозволяє зробити висновок, що вказана Служба наряду з іншими займає важливу роль у забезпеченні захисту нашої країни та її населення від збройної агресії Російської Федерації.

Список використаних джерел

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
2. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: Закон України від 24.02.2022 № 2102-IX. Офіційний вісник України. 2022. № 19. Ст. 1027. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20>
3. Про національну безпеку: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 31. Ст. 241. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
4. Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 № 1052. Офіційний вісник України. 2015. № 102. Ст. 40. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-п#Text>

ГУБАР Еліна, курсант Національного університету цивільного захисту України
Науковий керівник: БИЧЕНКО Сергій, провідний науковий співробітник Національного університету цивільного захисту України

ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ СИЛ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ЕВАКУАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Евакуація населення в умовах воєнного стану є одним із ключових заходів цивільного захисту, спрямованим на збереження життя та здоров'я громадян. За період з червня до листопада 2025 року з прифронтових територій України було евакуйовано понад 118 тисяч осіб, серед яких близько 14 тисяч дітей. Ці цифри підтверджують актуальність дослідження особливостей підготовки особового складу Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту (ОРС ЦЗ) ДСНС до ефективного виконання евакуаційних заходів в екстремальних умовах.[4,6,15].

Нормативно-правова база організації евакуації в Україні суттєво вдосконалила механізм евакуації, запровадивши нові елементи інфраструктури - транзитні центри, мультидисциплінарні команди, та передбачивши створення державної інформаційної системи координації евакуації.[1,2].

Аналіз завдань підрозділів ОРС ЦЗ показує, що вони виконують комплекс функцій: організацію та безпосереднє проведення евакуаційних заходів, оповіщення населення, забезпечення безпеки маршрутів, пошук і рятування людей, надання домедичної допомоги, взаємодію з іншими органами та службами. Специфіка роботи в зонах бойових дій характеризується підвищеними ризиками для особового складу через постійну загрозу ракетних та артилерійських обстрілів, мінування територій, застосування безпілотних літальних апаратів.[7,8].

Система тактико-спеціальної підготовки особового складу ОРС ЦЗ включає тактичну підготовку (20 годин на рік), фізичну підготовку (200 годин), психологічну підготовку та навчання взаємодії з іншими службами. Формування професійної готовності здійснюється через структурно-функціональну модель, що охоплює мотиваційно-ціннісний, когнітивно-інтелектуальний, нормативно-операційний та особистісно-комунікативний компоненти. Особлива увага приділяється тренуванням на спеціальному обладнанні з імітацією екстремальних умов, проведенню тактико-спеціальних навчань, вирішенню тактичних задач на об'єктах.[3,16,17].

Дослідження виявило низку проблемних питань: труднощі евакуації маломобільних груп населення через обмеженість спеціально обладнаного транспорту; виникнення хаотичних неконтрольованих потоків за умов недостатньої координації; затримки в оповіщенні населення, що можуть збільшити кількість жертв на 15%. Для вирішення цих проблем запропоновано: впровадження державної інформаційної системи координації евакуації; розбудову мережі транзитних центрів; посилення підготовки особового складу до роботи з вразливими групами населення; інтеграцію сучасних технологій моніторингу; організацію регулярних міжвідомчих навчань.[11,12,13].

Таким чином, удосконалення системи тактико-спеціальної підготовки сил

цивільного захисту є стратегічно важливим завданням для забезпечення національної безпеки України. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку конкретних методик підготовки особового складу до роботи з різними категоріями населення, вдосконалення технологій координації евакуаційних заходів, оцінку ефективності впровадження нових елементів інфраструктури евакуації.

Список використаних джерел

1. Про правовий режим воєнного стану. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
2. Кодекс цивільного захисту України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>
3. Про затвердження методичних рекомендацій з організації службової підготовки в ГУ ДСНС України в областях та м. Києві, підрозділах центрального підпорядкування, закладах вищої освіти та науково-дослідних установах: затв. наказом ДСНС України від 10.08.2023 р. № 628.
4. Про організацію тактичної підготовки в територіальних органах ДСНС: затв. наказом МВС України від 12.12.2022 № 727.
5. Про затвердження Положення про Оперативно-рятувальну службу цивільного захисту: наказ МВС України від 3 лип. 2014 р. № 631 (зі змінами).
6. Порядок організації службової підготовки осіб рядового і начальницького складу цивільного захисту: затв. наказом МВС України від 15.06.2017 р. № 511 (зі змінами).
7. Формування професійної готовності майбутніх рятувальників до діяльності в екстремальних умовах: моногр. Львів: ЛДУ БЖД, 2024.
8. Цивільний захист в умовах воєнного стану: моногр. Вінниця: ВНТУ, 2024.
9. Матеріали ДСНС України щодо евакуації дітей з Донеччини.
10. Аналітичні звіти UNHCR та ІОМ щодо внутрішнього переміщення в Україні.
11. Евакуація з прифронтових територій: за 5 місяців евакуйовано понад 118 тисяч осіб. РБК-Україна. 31 жовт. 2025.
12. Посібник з евакуаційних заходів у воєнний час. - Київ: Sprotyv G7, 2023.
13. АТАМАНЮК Ростислав. Актуальні питання підготовки поліцейських у діяльності в мирний час та в умовах дії правового режиму воєнного стану. Організаційно-правове забезпечення національної безпеки в умовах воєнного стану: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 7 липня 2023 року). ДДУВС. Кропивницький, 2023. С.21-23.
14. Довгаль А.С. Особливості підготовки кадрів для Служби безпеки України в умовах воєнного стану. Українське військо: сучасність та історична

ретроспектива : Збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції 28 листопада 2024 р. - К. : НУОУ, 2024. - С.217-218.

ГУБАР Еліна, здобувачка вищої освіти 2 курсу Національного університету цивільного захисту України

КРИШТАЛЬ Тетяна, професор кафедри управління у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України, доктор економічних наук, професор

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОСІБ РЯДОВОГО І НАЧАЛЬНИЦЬКОГО СКЛАДУ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Забезпечення реалізації соціальних гарантій особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту є важливою складовою державного управління, проявом соціальної відповідальності держави та дієвим інструментом підтримки співробітників в складних і непередбачуваних умовах служби.

В умовах сучасних загроз співробітники ДСНС виконують завдання з ліквідації наслідків обстрілів, рятування населення, розбору завалів та реагування на надзвичайні ситуації. Соціальні гарантії виступають, так званою, формою визнання та компенсації високих ризиків для життя і здоров'я рятувальників.

Сучасне забезпечення соціального захисту осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту виступає як система дій органів державної влади в частині забезпечення та реалізації нормативно-правових актів, щодо гарантійних та компенсаційних виплат за час виконання своїх безпосередніх обов'язків [1].

Кодекс цивільного захисту України систематизував основні соціальні гарантії осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту. Так, у Статті 115 Кодексу цивільного захисту «Соціальний та правовий захист осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, працівників органів та підрозділів цивільного захисту» констатовано, що держава забезпечує соціальний та правовий захист осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, працівників органів та підрозділів цивільного захисту і членів їхніх сімей відповідно до Конституції України, цього Кодексу та інших законодавчих актів [2]. До того ж в Законі чітко окреслено гарантії соціального захисту особового складу служби цивільного захисту, а саме: безоплатне

медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я ДСНС; санаторно-курортне лікування за рахунок коштів, передбачених на утримання ДСНС; одноразова грошова допомога в разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності осіб рядового і начальницького складу; забезпечення житлом за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів; отримання грошової компенсації за піднайом (оренду) жилого приміщення; знижка у розмірі 50 відсотків при оплаті за користування житлом (квартирна плата) та комунальними послугами; право на позачергове придбання квитків на всі види транспорту незалежно від наявності вільних місць у разі службових відряджень; виплата підйомної допомоги у разі переїзду на нове місце служби; пенсійне забезпечення.

Слід зазначити, що у липні 2022 року було законодавчо урегульовано питання щодо зрівняння прав на соціальний захист і соціальні виплати особам рядового й начальницького складу служби цивільного захисту з військовослужбовцями та поліцейськими. Зокрема, доповнено та внесено зміни до положень Кодексу [2] щодо отримання пільгового санаторно-курортного лікування; виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті), отримання травми або поранення, захворювання чи інвалідності таких осіб; збереження виплати пенсій особам, яких повторно прийнято на службу цивільного захисту під час дії особливого періоду [3]. Таке оновлення правових норм забезпечує рівність права на соціальний захист особового складу сектору безпеки і оборони.

Слушними, на нашу думку, є пропозиції з удосконалення соціальних гарантій осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які представлено у науковій праці В. С. Чубань та О. М. Дулгерової. Зокрема, авторами досліджено такі аспекти, як підвищення заробітної плати, покращення медичного обслуговування, забезпечення житлом та психологічну підтримку [4].

Таким чином, державне регулювання правових відносин у сфері забезпечення соціального захисту особового складу служби цивільного захисту здійснюється шляхом внесення відповідних змін і вдосконалення спеціальних нормативно-правових актів відповідно до викликів сьогодення. Потребує подальшого дослідження механізм гармонізації національного законодавства з міжнародними нормами, що регулюють соціальний захист рятувальників.

Список використаних джерел

1. Кузнецова Л. В., Горбаченко Ю. М., Пасинчук К. М. Механізм соціального захисту як окрема складова трудових правовідносин осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту (ДСНС). Юридичний електронний науковий журнал. 2022. № 8. С. 179-182.
2. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 2 жовтня 2012 р. № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо соціального захисту осіб рядового і начальницького складу та умов проходження

служби цивільного захисту: закон України від 8 липня 2022 р. № 2379-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2379-20#Text>

4. Чубань В. С., Дулгерова О. М. Організаційне та нормативно-правове забезпечення соціальних гарантій осіб рядового і начальницького складу Служби цивільного захисту в умовах правового режиму воєнного стану. Щомісячний інформаційно-аналітичний журнал: Економіка. Фінанси. Право. 2025. № 2. С. 73-76.

ГРИГОР'ЄВА Валерія, здобувачка вищої освіти
навчально-наукового інституту права та
соціального менеджменту менеджменту
Донецького державного університету внутрішніх
справ

Науковий керівник: МАКАРЕНКО Олександр,
професор кафедри адміністративного права та
процесу навчально-наукового інституту права та
соціального менеджменту Донецького
державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Національна гвардія України виконує завдання, пов'язані з підтриманням громадського порядку, захистом критичної інфраструктури, підтримкою заходів режиму, участю в обороні держави та співпрацею зі Збройними силами України.

Повноваження Національної гвардії можуть бути розширені під час воєнного стану для участі в спеціальних операціях, патрулюванні, забезпеченні дотримання обмежень режиму та здійсненні контрдиверсійних заходів [5].

Національна поліція України виконує завдання, пов'язані з підтриманням громадського порядку, забезпеченням безпеки громадян, проведенням кримінальних розслідувань щодо правопорушників та контролем за дотриманням військового та мобілізаційного законодавства.

Поліція бере участь у заходах щодо забезпечення дотримання комендантської години, перевірки документів, контролю за дорожнім рухом, евакуації та захисту стратегічно важливих об'єктів [6].

Сили територіальної оборони Збройних Сил України виконують завдання, пов'язані з охороною території, боротьбою з диверсійно-розвідувальними групами, підтриманням громадського порядку, підтримкою мобілізаційних заходів та наданням допомоги державним органам.

Під час воєнного стану роль територіальної оборони значно зростає через необхідність залучення місцевого населення до захисту громад та

інфраструктури [1].

Під час воєнного стану органи сектору безпеки та оборони мають конкретні повноваження, які включають: введення комендантської години, встановлення спеціальних правил в'їзду та виїзду, перевірку документів, обмеження пересування громадян та транспортних засобів, контроль засобів зв'язку, мобілізацію робочої сили та майна для потреб оборони шляхом реквізиції, а також проведення обов'язкової евакуації населення з небезпечних районів [2].

Таким чином, органи безпеки та оборони під час воєнного стану здійснюють комплекс заходів, спрямованих на захист країни, її громадян та української території.

Їх повноваження розширюються відповідно до потреб оборони, а їх діяльність координується на рівні Президента, Ради національної безпеки і оборони та Кабінету Міністрів України для забезпечення ефективного функціонування правового режиму воєнного стану.

На мою думку, сучасні виклики збройного нападу проти України вимагають подальшого вдосконалення законодавства у сфері безпеки та оборони. Дуже доцільним видається розширення оперативних повноважень Національної гвардії України за для більш ефективної участі у організованій сукупності спеціальних заходів, спрямованих на виявлення попередження та припинення диверсійних дій. Окрім того, країна потребує оновленої системи координації між органами сектору безпеки, особливо на рині взаємодії СБУ, Національної поліції та сил територіальної оборони. Удосконалення нормативно-правового забезпечення дозволить підвищити спроможність держави швидко реагувати на загрози та забезпечити належний рівень захисту громадян під час воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Про оборону України: Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 9. Ст. 106.
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 28. Ст. 250.
3. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 31. Ст. 241.
4. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 27. Ст. 382.
5. Про Національну гвардію України: Закон України від 13.03.2014 р. № 876-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 17. Ст. 594.
6. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40-41. Ст. 379.

ГОДУЛЯН Ірина, курсант 2 курсу навчально-

наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції НПУ Одеського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: РУДОЙ Катерина,
професор кафедри адміністративного права та процесу Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, підполковник поліції

АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ: ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ

Сучасна система публічного управління України перебуває у стані глибокої трансформації, що зумовлено як внутрішніми реформами, так і зовнішніми викликами. Одним із ключових елементів цієї трансформації виступає інститут адміністративних послуг, який забезпечує реалізацію прав і свобод громадян через надання державними та муніципальними органами юридично значущих рішень. У науковому розрізі ця тема є актуальною, оскільки від ефективності організації та доступності адміністративних послуг залежить рівень довіри суспільства до влади, прозорість державних процесів і формування сервісної моделі держави, що відповідає європейським стандартам належного врядування.

В умовах воєнного стану значення адміністративних послуг зростає ще більше. Війна створює численні соціальні та правові виклики: переміщення громадян, втрата документів, потреба у швидкій реєстрації правового статусу внутрішньо переміщених осіб, оформленні соціальних виплат і пільг, отриманні дозволів та довідок. Забезпечення стабільного та безперервного надання таких послуг у кризових умовах стає не лише питанням зручності для населення, а й чинником національної безпеки та соціальної стабільності. Це підтверджує потребу наукового аналізу механізмів адаптації адміністративних процедур до умов надзвичайних ситуацій і пошуку шляхів удосконалення правового регулювання. Адміністративні послуги займають вагоме місце в суспільстві як інструмент взаємодії громадянина з державою. Вони впливають на захист прав людини, розвиток підприємництва, ефективність державного управління та конкурентоспроможність економіки. Саме через систему адміністративних послуг формується імідж держави як відкритої та орієнтованої на потреби своїх громадян. У науковому дискурсі дослідження цих процесів дозволяє не лише оцінити сучасний стан нормативно-правової бази, а й визначити напрями подальших реформ, спрямованих на цифровізацію, підвищення якості сервісу та інтеграцію європейських підходів.

Поняття адміністративної послуги у сучасному українському праві ґрунтується на положеннях Закону України «Про адміністративні послуги» та

теоретичних підходах науковців, зокрема В.П. Тимощука, який детально аналізує механізми надання таких послуг. Відповідно до законодавчого визначення, адміністративна послуга - це результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання, спрямований на задоволення запиту фізичної чи юридичної особи, який має юридично значущий характер. Це означає, що звернення громадян чи суб'єктів господарювання призводить до прийняття рішення, яке встановлює, змінює або підтверджує їхні права та обов'язки, наприклад видача паспорта, дозволу, свідоцтва чи витягу з реєстру [3].

Сутність адміністративної послуги полягає в офіційному визнанні або підтвердженні певного правового стану особи, що є неможливим без втручання компетентного органу влади. Як підкреслюють дослідники, саме юридична значущість результату та обов'язковість правового врегулювання відрізняють адміністративні послуги від інших видів публічних або соціальних сервісів. Законодавство закріплює принципи їх надання, серед яких верховенство права, відкритість і прозорість процедур, рівність доступу, своєчасність та оперативність розгляду звернень, а також захист персональних даних заявників.

Адміністративні послуги не можуть надаватися довільно: вони існують лише тоді, коли їх передбачено нормативно-правовими актами, визначено компетенцію органів, порядок звернення, перелік необхідних документів, строки розгляду та умови платності чи безоплатності. Це чітке правове регламентування покликане мінімізувати суб'єктивізм чиновників, забезпечити однакове застосування норм та зміцнити довіру громадян до органів влади[3].

У сучасному правовому полі України законодавство, яке регулює адміністративні послуги, складається з Конституції України, Закону України «Про адміністративні послуги» та інших законів і нормативно-правових актів, що приймаються згідно з ними.

Зокрема, надання таких послуг здійснюється також відповідно до Закону «Про адміністративну процедуру», а також із урахуванням спеціалізованих законів, наприклад Закону «Про ліцензування видів господарської діяльності», які визначають особливі правила у відповідних сферах. Додатково, до адміністративних послуг за законодавством прирівнюються дії, пов'язані з наданням витягів та виписок із державних реєстрів, довідок, копій, дублікатів документів та інших документів, що мають юридичне значення, тобто тих, які підтверджують або визнають правовий статус або факт, що стосується суб'єкта звернення чи об'єкта, яким він володіє або користується[4].

Адміністративні послуги можна класифікувати залежно від форми їх реалізації, що відображає різні аспекти взаємодії громадян із державою та суспільством. Першу групу становлять послуги, які безпосередньо пов'язані з реалізацією конституційних прав і свобод громадян у повсякденному житті. До цієї категорії належать медичні послуги, освітні послуги, послуги у сфері культури та соціального захисту, а також інші сервіси, що забезпечують громадянам можливість повноцінно користуватися своїми правами. Вони виступають інструментом реалізації принципу соціальної справедливості та

доступності базових благ для населення, а їх ефективне надання прямо впливає на рівень довіри суспільства до державних інститутів та на стабільність соціальних процесів[2].

Другу групу формують власне адміністративні послуги, які забезпечують юридичне оформлення умов, необхідних для реалізації прав і свобод громадян. Ці послуги включають видачу свідоцтв, дозволів, ліцензій, довідок та інших документів, що мають юридичну силу і створюють підґрунтя для здійснення певних дій або отримання пільг. Вони характеризуються формалізованою процедурою надання, чітко визначеними строками та підставами для відмови, що регламентуються законодавчими актами. У науковому аспекті власне адміністративні послуги розглядаються як механізм реалізації принципу верховенства права, оскільки вони гарантують юридичну визначеність та рівність доступу до державних сервісів для всіх суб'єктів[2].

Розмежування адміністративних послуг за формою їх реалізації дозволяє виділити дві взаємопов'язані функції держави: забезпечення фактичного доступу громадян до базових прав і благ та створення правового середовища, необхідного для реалізації цих прав.

В умовах воєнного стану особливого значення набуває електронне надання адміністративних послуг, яке забезпечує безперервність державного сервісу та мінімізує потребу у фізичній присутності громадян у центрах надання послуг. Цифровізація процедур дозволяє оперативно отримувати свідоцтва, ліцензії, дозволи, соціальні виплати та довідки через портал «Дія» та інші електронні платформи, що є критично важливим для внутрішньо переміщених осіб, підприємців і звичайних громадян, які опинилися в зоні ризику. Сучасне законодавство, включаючи Закон України «Про адміністративні послуги» та нормативні акти щодо електронної ідентифікації і цифрових довірчих послуг, передбачає юридичну силу електронних документів і забезпечує захист персональних даних.

Отже впровадження електронних адміністративних послуг підвищує ефективність державного управління, зменшує бюрократичні бар'єри та скорочує час отримання результату, що в умовах війни набуває критичного значення. Цифрові сервіси дозволяють інтегрувати державні реєстри, забезпечують автоматизований контроль за правильністю надання послуг та знижують ризик корупційних проявів. Водночас електронне надання послуг стимулює розвиток цифрової грамотності громадян і підвищує рівень довіри до державних інституцій, оскільки забезпечує доступність та прозорість процедур незалежно від місця перебування користувача.

Список використаних джерел

1. Адміністративні послуги, які надаються та обмежуються під час війни. АрміяInform. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/06/17/administratyvni-poslугy-yaki-nadayutsya-ta-obmezhuyutsya-pid-chas-vijny/> (дата звернення: 14.09.2025).

2. Адміністративне право: загальна частина (Тема 9). URL: https://arm.navs.edu.ua/books/adm_pravo_zch/nm/lec9.html (дата звернення: 14.09.2025).

3. Надання адміністративних послуг у період воєнного стану - роз'яснення для громад. Децентралізація в Україні. URL: <https://decentralization.ua/news/15084> (дата звернення: 14.09.2025).

4. Стаття 3. Законодавство у сфері надання адміністративних послуг - Про адміністративні послуги - Закони України | Protocol. Безкоштовний сервіс для вирішення Юридичних питань №1 в Україні!. URL: https://protocol.ua/amp/ua/pro_administrativni_poslugi_statnya_3/ (дата звернення: 15.09.2025).

5. Як належно виконати Закон «Про адміністративні послуги». Посібник для посадової особи. Всеукраїнська Асоціація ОТГ. URL: <https://hromady.org/wp-content/uploads/2018/09/zakon-pro-admin-poslugy-tymoschuk-2014.pdf> (дата звернення: 15.09.2025).

ГЛУЩЕНКО Владислав, курсант 4 курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: КРИВОНОС Максим, завідувач кафедри вогневої підготовки навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЗА УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ

Запровадження воєнного стану в Україні зумовило об'єктивну необхідність тимчасового обмеження деяких прав і свобод людини, що прямо передбачено статтею 64 Конституції України. Згідно з цією нормою, в умовах воєнного або надзвичайного стану окремі права можуть бути обмежені, окрім тих, що належать до категорії невідчужуваних і не можуть бути звужені за жодних обставин [1]. Це означає, що держава отримує додаткові правові інструменти для реагування на загрози національній безпеці, але водночас зобов'язана дотримуватися фундаментальних гарантій прав людини. Вплив дії воєнного стану поширився й на кримінальне процесуальне законодавство, зокрема на процедури досудового розслідування та судового розгляду. Однак важливо підкреслити, що жодні зміни, внесені до кримінального процесуального кодексу у зв'язку з воєнним станом, не торкнулися засад кримінального

провадження, визначених у розділі II КПК України [2]. Принципи верховенство права, принцип законності, принцип рівності перед законом і судом, принцип поваги до людської гідності та інші ключові гарантії залишаються незмінними та мають пріоритетне значення навіть у період збройної агресії [2].

Особливості здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану врегульовані статтею 615 КПК України, яка визначає специфічні процедури проведення досудового розслідування, зміни підслідності, порядок повідомлення про підозру, затримання особи, застосування запобіжних заходів, а також виконання окремих процесуальних дій у разі неможливості їх реалізації у звичайному порядку [2]. Законодавець передбачив гнучкі механізми, що дозволяють забезпечити безперервність кримінального процесу навіть у ситуаціях, коли органи досудового розслідування працюють в умовах активних бойових дій або на тимчасово окупованих територіях. Водночас ці особливості не означають звуження чи ігнорування прав людини: вони функціонують лише як «процесуальні адаптації», спрямовані на збереження ефективності розслідувань у надзвичайних умовах. Це узгоджується з положеннями Закону України «Про правовий режим воєнного стану», який встановлює, що запровадження спеціального правового режиму не скасовує конституційних гарантій прав і свобод людини, а їхнє обмеження можливе лише в межах Конституції та міжнародних зобов'язань України [3]. Таким чином, хоча механізми досудового розслідування зазнали змін, фундаментальні права учасників кримінального провадження формально й юридично залишаються непорушними.

Україна послідовно демонструє прагнення забезпечити дотримання прав і свобод усіх учасників кримінального провадження, навіть у надзвичайно складних умовах, спричинених збройною агресією. Разом із тим існує потреба подальшого вдосконалення національного законодавства та практики його застосування. Для цього важливо активніше використовувати практику Європейського суду з прав людини, яка містить чіткі стандарти щодо поведінки з особами, обмеженими у правах, забезпечення права на свободу та особисту недоторканність, права на справедливий суд і доступ до правової допомоги. ЄСПЛ неодноразово наголошував, що навіть у період війни держава не звільняється від відповідальності за дотримання базових прав людини, а допустимі обмеження мають бути пропорційними, обґрунтованими та необхідними в демократичному суспільстві [4]. Крім того, корисним для України є досвід інших європейських держав, які в різні періоди своєї історії також застосовували особливі режими під час збройних конфліктів або кризових ситуацій. Порівняльний аналіз показує, що найефективнішими є моделі, у яких держава забезпечує максимальну прозорість діяльності правоохоронних органів, ефективний громадський контроль, цифровізацію процесуальних дій та розширення дистанційних процесуальних механізмів. Використання цих підходів може сприяти зміцненню гарантій прав учасників кримінального провадження в Україні та подальшій інтеграції української правової системи до

європейського правового простору.

Список використаних джерел

1. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
  2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI : станом на 1 серп. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
  3. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII : станом на 14 трав. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
- Історичне рішення: ЄСПЛ визнав системні та масові порушення прав людини росією на окупованих територіях України URL: <https://rsu.gov.ua/ua/news/istoricne-risenna-espl-viznav-sistemni-ta-masovi-porusenna-prav-ludini-vcineni-rosieu-na-okupovanih-teritoriah-ukraini>

ДАЦЬКО Анатолій, курсант 2 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: КІБЛИК Дар'я,
доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії, доцент

ПРОТОКОЛ ЯК ФОРМА ДОКАЗІВ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Письмові докази відіграють ключову роль у процесі встановлення обставин адміністративної справи. Одним з найбільш поширених і юридично значущих документів, що використовується в адміністративному провадженні, є протокол. Його правовий статус та доказове значення визначені Кодексом адміністративного судочинства України. Належне розуміння ролі протоколу, особливостей його оформлення та використання у судовому процесі забезпечує гарантії справедливого, об'єктивного та повного розгляду адміністративних спорів. Відповідно до статті 94 КАС України, доказами є будь-які дані, що дають можливість суду встановити обставини, необхідні для правильного вирішення справи. Протокол належить до письмових доказів поряд з речовими, електронними доказами, експертними висновками та показаннями свідків.

Протокол процесуальної дії або протокол про адміністративне правопорушення є офіційним документом, складеним уповноваженою особою в межах компетенції, та містить юридично значиму інформацію. Саме тому він посідає особливе місце у структурі доказової бази, забезпечуючи фіксацію обставин під час виявлення правопорушення або проведення процесуальної дії.

Протокол характеризується низкою особливостей, що формують його доказову силу: по перше це офіційний характер, тобто документ укладається службовою особою, уповноваженою законом, що гарантує його процесуальну значущість; по друг це первинність інформації, відомості в протоколі відображають фактичні обставини, зафіксовані безпосередньо під час події або в момент виявлення правопорушення; наступне це презумпція достовірності, протокол вважається достовірним до того часу, поки не буде доведено протилежне. Водночас суд самостійно перевіряє його належність, достовірність, допустимість та достатність згідно зі статтею 90 КАС України; і останнє це інтегрованість у систему доказування, протокол не є самостійним доказом, що вирішує справу - він оцінюється у сукупності з іншими доказами: свідченнями, документами, матеріальними та електронними доказами [1].

Протокол виконує важливу функцію фіксації юридичних фактів, що стають підставою для притягнення особи до адміністративної відповідальності або для подальшого судового розгляду. Завдяки систематизованому викладенню обставин, даних про правопорушника та обґрунтуванню правової кваліфікації, протокол:

- формує первинну доказову базу;
- визначає предмет доказування;
- забезпечує можливість судового контролю над законністю дій посадових осіб;
- слугує основою для судового аналізу фактичних обставин.

На практиці значна кількість протоколів визнається недопустимими доказами через процесуальні помилки. Найпоширенішими з них є: неповний або нечіткий опис суті правопорушення; відсутність чи неналежне долучення доказових матеріалів; помилки у кваліфікації діяння або неправильне посилення на норму закону; невказання ознаки повторності; відсутність обов'язкових реквізитів (дати, часу, даних особи, підпису); виправлення, не завірені належним чином; долучення недопустимих або несуттєвих документів; невідповідність матеріалів підвідомчості.

Подібні недоліки впливають на можливість використання протоколу як доказу та нерідко призводять до закриття провадження або визнання протоколу недійсним.

Суд зобов'язаний досліджувати протокол у рамках загальних правил доказування, враховуючи: належність - чи стосується документ предмета спору; допустимість - чи складений він відповідно до вимог закону; достовірність - чи містить він об'єктивні, перевірені дані; достатність - чи забезпечує він належне обґрунтування обставин у сукупності з іншими доказами.

Такий підхід дозволяє забезпечити справедливий судовий процес, запобігаючи неправомірному покладанню відповідальності на учасників адміністративних правовідносин.

Протокол як форма письмового доказу є одним з основних інструментів фіксації юридично значимих фактів у адміністративному судочинстві. Його доказове значення визначається сукупністю вимог до форми, змісту та процесуального порядку складання. Належно оформлений протокол слугує основою для встановлення фактичних обставин справи, тоді як допущені при його оформленні помилки можуть призводити до втрати доказової сили.

Ефективне застосування протоколу вимагає високої правової культури посадових осіб, дотримання вимог законодавства та усвідомлення його ролі в адміністративному процесі.

Список використаних джерел

1. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. - 2005. - № 35-36, № 37. - Ст. 446.

ДАЦЬКО *Анатолій, курсант 2 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **КІБЛИК** *Дар'я, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії, доцент*

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТА СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Національна поліція України посідає ключове місце в системі сектору безпеки і оборони держави, що нормативно визначено Законом України «Про національну безпеку України». Відповідно до статті 12 означеного Закону, сектор безпеки і оборони включає сили безпеки, сили оборони, оборонно-промисловий комплекс та громадян і громадські об'єднання, що добровільно беруть участь у зміцненні національної безпеки. Національна поліція належить до сил безпеки та функціонує поряд із Міністерством внутрішніх справ України, Національною гвардією, Державною прикордонною службою та іншими інституціями, що забезпечують загальнодержавну стабільність [1].

Суттєві особливості діяльності поліції проявляються в умовах правового

режиму воєнного стану, коли правоохоронний орган вимушений поєднувати функції публічної безпеки із завданнями оборонного характеру. Після початку повномасштабної збройної агресії поліція стала активним учасником системи національного спротиву: забезпечує евакуацію населення, протидіє диверсійним групам, здійснює фільтраційні заходи, а також проводить стабілізаційні операції на деокупованих територіях. У цьому контексті поліція виступає одночасно й гарантом правопорядку в тилкових регіонах, і виконавцем важливих оборонних завдань.

Додатковою характеристикою є правова гнучкість, яку отримують підрозділи поліції під час дії воєнного стану. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» розширює межі застосування поліцейських заходів примусу щодо осіб, причетних до збройної агресії. Це дозволяє оперативно реагувати на виклики, пов'язані зі збройною загрозою, та забезпечувати захист життя громадян і територіальної цілісності держави в умовах підвищеного рівня небезпеки.

Ефективність діяльності Національної поліції суттєво залежить від налагодженої взаємодії з іншими суб'єктами сектору безпеки і оборони - Збройними Силами України, Службою безпеки України, Національною гвардією, Державною прикордонною службою. Спільні заходи у сфері контрдиверсійної діяльності, протидії незаконному переміщенню зброї, боротьби з колабораціонізмом та забезпечення публічної безпеки демонструють комплексний характер діяльності поліції у воєнний час.

Отже, Національна поліція України виконує багатовимірну роль у секторі безпеки і оборони, поєднуючи правозастосовні, стабілізаційні та оборонні функції. Злагоджена співпраця з іншими суб'єктами безпекового середовища є ключовою умовою успішного виконання завдань із захисту державності, особливо в умовах воєнного стану. Це свідчить про високу адаптивність та стратегічну значущість поліції, як елементу системи національної безпеки.

Список використаних джерел

1. Про Національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241.
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*.
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*.

ДИМУРА Катерина, студентка 2 курсу
магістратури факультету цивільної та
господарської юстиції Національного
університету «Одеська юридична академія»

КОЗАЧУК Діана, доцент кафедри адміністративного та фінансового права Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук, доцент

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПОСАДОВИХ ОСІБ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Адміністративна відповідальність є одним із ключових інститутів адміністративного права, що забезпечує дотримання законності в діяльності органів публічної влади і їх посадових осіб. Вона виконує функцію державного примусу, спрямованого на охорону суспільних відносин від порушень і зловживань, зокрема у сфері публічного управління. Під час воєнного стану значення адміністративної відповідальності посадових осіб посилюється, адже в умовах воєнних загроз та кризових ситуацій від ефективності дій апарату публічної влади залежить безпека громадян і функціонування держави. Водночас виникають специфічні проблеми, пов'язані з організаційними, процесуальними та правовими аспектами притягнення посадових осіб до відповідальності.

Ці проблеми є різноплановими і складними. Вони зумовлені специфікою правового режиму, організаційними змінами та безпековими викликами. У контексті бойових дій та окупації органи публічної влади часто змінюють своє місцезнаходження, структуру або тимчасово припиняють діяльність, що ускладнює можливість ідентифікувати конкретну посадову особу, відповідальну за певні рішення чи сфери діяльності. Через мобілізацію, евакуацію або неможливість виконання обов'язків окремими посадовими особами їхні функції можуть бути тимчасово передані іншим працівникам, які формально не мають статусу посадової особи, що викликає питання визначення їхньої відповідальності.

За умов кризового управління та необхідності прийняття швидких рішень межі відповідальності між окремими посадовими особами можуть бути нечіткими або накладатися одна на одну. Бойові дії, окупація територій, руйнування інфраструктури значно ускладнюють збір доказів і отримання пояснень від посадових осіб та свідків, особливо якщо вони перебувають у небезпечних районах чи за межами країни. Воєнний стан може призводити до затримок у роботі органів, відповідальних за розгляд справ про адміністративні правопорушення, через перевантаженість, нестачу персоналу, інші організаційні ускладнення.

В умовах активних бойових дій або тимчасової окупації неможливо забезпечити належне інформування посадових осіб про складання протоколу чи розгляд справи. Крім того, посадові особи, яких притягають до відповідальності, можуть стикатися з обмеженим доступом до адвокатів. Воєнний стан створює

також конфлікти між загальними нормами адміністративного законодавства та спеціальними нормативними актами, що регулюють діяльність у цей період. Застосування адміністративно-деліктного законодавства до дій або бездіяльності посадових осіб під час воєнного стану вимагає урахування обставин непереборної сили та крайньої необхідності, що потребує спеціального юридичного підходу [1, с. 47].

Важливо зазначити, що на думку О.О. Губанова, адміністративна відповідальність посадових осіб є формою юридичної відповідальності фізичних осіб, яка виникає через недотримання встановлених правил як безпосередньо ними, так і через протиправні дії підлеглих, за виконання яких вони несуть відповідальність у межах своїх службових обов'язків. Це вияв державної негативної реакції через уповноважені органи чи посадових осіб на протиправну поведінку та недбалість осіб, що займають керівні посади у державних органах або є державними службовцями, на яких законом чи іншими нормативно-правовими актами покладено виконання організаційно-розпорядчих функцій у сфері державного управління [2, с. 19].

Окремим аспектом трансформації адміністративно-деліктної політики з 2022 р. стало поступове посилення відповідальності посадових осіб, що має прояв не стільки у прийнятті нових складів правопорушень, скільки у корекції чинних норм, підвищенні санкцій та розширенні кола ситуацій, у яких посадова особа визнається спеціальним суб'єктом адміністративного проступку [1, 47]. Зміни торкнулися передусім сфер, прямо пов'язаних з безпекою держави: мобілізаційної роботи, оборонних і публічних закупівель, цивільного захисту, функціонування військових адміністрацій, а також забезпечення стійкості об'єктів критичної інфраструктури. У цих сферах законодавець у різні роки підвищував розміри штрафів, уточнював склади порушень, а також розширював обов'язки посадових осіб, невиконання яких утворює адміністративну відповідальність. Однак така практика не є однозначно позитивною. З одного боку, у воєнний період вона підсилює дисципліну та відповідальність за управлінські рішення. З іншого - ризик надмірної криміналізації веде до того, що посадові особи уникають ухвалення необхідних, але ризикових рішень; посилюється страх перед персональною відповідальністю; виникає ризик заміни адміністративного реагування кримінальним, що суперечить принципам пропорційності.

Таким чином, адміністративна відповідальність посадових осіб в умовах воєнного стану потребує удосконалення правового регулювання та адаптації процесуальних норм до реалій воєнного часу. Як уявляється, перспективним напрямом є розроблення спеціальних норм, що визначатимуть особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення, вчинені під час воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Задорожний В.П. Юридична відповідальність державних службовців в умовах дії воєнного стану: огляд судової практики. *Організаційно-правові аспекти публічного управління в Україні*: мат. XI Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 24 квітня 204 р.). Полтава, 2025. С. 46-48.

2. Губанов О.О. Трансформація відповідальності публічних службовців України в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Київський юридичний журнал*. 2023. № 3. С. 15-22.

ДИМУРА Володимир, курсант 2 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції НПУ Одеського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: РУДОЙ Катерина, професор кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, підполковник поліції

МЕТОДИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Методи публічного адміністрування представляють собою сукупність універсальних та специфічних способів і прийомів, які застосовуються персоналом органів публічного управління при виконанні його функцій або в процесі розробки, прийняття та реалізації рішень, спрямованих на досягнення визначених цілей щодо розвитку керованих об'єктів [1, с 64].

Науковий дискурс навколо цього терміну вже тривалий час не втрачає своєї актуальності. В Англо-українському словнику термінів і понять аналізу державної політики і економіки (2003 р.) О. Кілієвич з'ясовує сутність даного поняття таким чином:

- по-перше, Public sector включає інститути як загальнодержавні так і регіональні, а також інститут місцевого самоврядування;

- по-друге, поняття Public policy, як компромісний варіант між державною і публічною краще перекладати як суспільна політика, тобто політика, що проводиться в суспільстві і для суспільства;

- по-третє, під Public administration слід розуміти державне управління, або впровадження державної політики, переважно виконавчою гілкою влади [2, с 23].

Методи публічного адміністрування нерозривно пов'язані з функціями публічної адміністрації. Функції публічної адміністрації визначають мету та завдання управлінської діяльності, а методи забезпечують їх досягнення. О.Д.

Крупчан зазначає, що методи публічного адміністрування є способом практичної реалізації функцій. Вони виражають якісний бік реалізації функцій, а отже, безпосередньо пов'язані з державно-владними повноваженнями, що відповідають цим функціям.

Тобто, функції визначають, що має бути зроблено, а методи - як це має бути зроблено.

Окрім функцій, методи публічного адміністрування також пов'язані зі стилем управлінської діяльності. Стиль управлінської діяльності - це сукупність прийомів діяльності суб'єктів публічної адміністрації, які визначають характер їх взаємодії з об'єктами адміністрування. Стиль управлінської діяльності також є важливим елементом методів публічного адміністрування. Він визначається такими факторами, як загальна культура управлінської діяльності, рівень професійної підготовки кадрів, а також психологічні особливості управлінських взаємовідносин.

Однак, стиль управлінської діяльності є більш широким поняттям, яке включає в себе не тільки методи, але й інші елементи, такі як особисті якості управлінців, їхні погляди та переконання. [3]

Особливості методів публічного адміністрування: у методах знаходить своє вираження публічний інтерес; вони реалізуються в процесі публічного адміністрування; вони виражають упорядковуючий вплив публічної адміністрації на поведінку суб'єктів суспільства та становлять зміст цього впливу; у методах публічного адміністрування завжди міститься керівна воля держави, яка проявляється у юридично владних приписах публічної адміністрації; вони використовуються суб'єктами публічної адміністрації як засіб реалізації закріпленої за ними компетенції.

Це означає, що юридична сила методів завжди знаходиться в межах повноважень того органу, який їх використовує; методи, як і будь-який зміст, мають свою форму, своє зовнішнє вираження. Для методів публічного адміністрування засобом зовнішнього вираження є форми публічного адміністрування (правові і неправові); вибір конкретних методів публічного адміністрування знаходиться у прямій залежності не тільки від особливостей організаційно-правового статусу суб'єктів публічної адміністрації, а насамперед - від особливостей об'єкта впливу (індивідуальний чи колективний, форма власності, адміністративно-правовий статус тощо).

Список використаних джерел

1. Вороніна Ю. Є. Теорія та практика публічного управління та адміністрування: навчальний посібник / Ю. Є. Вороніна. - Мелітополь : ТОВ «Колор Принт», 2020. - 204 с.
2. Нонік В. В. Типологія корупційних відносин: державно-управлінський погляд. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 19. С. 99-102.
3. Порохова Д. О. Методи публічного адміністрування: поняття та види : магістерська робота / Д. О. Порохова. - Одеса : НУ «ОЮА», 2024. - 104 с.

ДІДЕВИЧ Данило, курсант 1 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: САХНО Артем, завідувач кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ, ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБИ ОСВІТНЬОЇ БЕЗПЕКИ

Діяльність служби освітньої безпеки (СОБ) в Україні є важливим елементом забезпечення безпечного освітнього середовища та захисту прав учасників освітнього процесу, оскільки саме вона спрямована на вчасне виявлення, попередження та реагування на загрози фізичній, психологічній, емоційній та інформаційній безпеці дітей і працівників закладів освіти. Значення СОБ полягає у створенні системи безперервного моніторингу ризиків, організації превентивних заходів, формуванні культури безпеки, а також у забезпеченні швидкої взаємодії з органами правопорядку, соціальними службами та батьківською спільнотою у випадку порушення прав здобувачів освіти чи виникнення кризових ситуацій. Варто погодитися із думкою Д. А. Зінченко, що правове регулювання цієї служби спирається на державну політику зі створення безпечних умов в закладах освіти, а також на комплекс нормативно-правових актів, серед яких значне місце займає Закон України «Про освіту», спеціальні постанови Кабінету Міністрів, накази МВС та Національної поліції, а також міжнародні правові стандарти [1].

Служба освітньої безпеки функціонує в структурі Національної поліції України та має на меті профілактику правопорушень, захист учнів і працівників навчальних закладів від загроз життю й здоров'ю, а також реагування на надзвичайні ситуації в освітньому середовищі. Офіцери СОБ виконують правоохоронні, наставницькі та просвітницькі функції, підтримують порядок, організовують пропускний режим, співпрацюють з екстреними службами та учасниками навчального процесу.

Серед ключових профілактичних заходів, які є складовими елементами поліцейської діяльності офіцерів СОБ - контроль доступу до приміщень шкіл, заборона перебування сторонніх осіб, а також застосування технічних засобів

безпеки (металодетектори, рамки). Особлива увага приділяється профілактиці булінгу, вживанню алкоголю, тютюну, наркотиків, безпеці в кіберсередовищі та національно-патріотичному вихованню учнів [2].

Особливістю правового регулювання діяльності СОБ є її подвійне галузеве унормування, що здійснюється як у межах законодавства у сфері освіти, так і у межах нормативно-правових актів, які регулюють правоохоронну діяльність.

Завдяки цьому забезпечується системний підхід, що поєднує освітні стандарти професійної підготовки з вимогами до організації та здійснення правоохоронної діяльності, спрямованої на формування висококваліфікованих фахівців із належним рівнем правової та професійної компетентності.

Управлінням організації служби освітньої безпеки Національної поліції України, яке функціонує як структурний підрозділ, зокрема реалізуючи державну політику щодо створення безпечного освітнього середовища. У межах своєї компетенції це управління координує діяльність офіцерів СОБ у навчальних закладах, встановлює стандарти їхньої діяльності, організовує взаємодію зі школами, батьками, педагогами та місцевими органами влади, а також контролює виконання превентивних заходів і профілактичної роботи щодо загроз безпеці учасників освітнього процесу.

Офіцери СОБ мають право застосовувати комплекс заходів безпеки на території навчального закладу: це включає контроль пропускового режиму, недопущення проникнення сторонніх осіб чи небезпечних предметів, моніторинг дотримання правил поведінки учасників освітнього процесу. У межах цих повноважень вони можуть використовувати спеціальні засоби охорони - металодетектори, рамки для контролю доступу, систему «тривожних кнопок» для швидкого інформування про надзвичайну ситуацію [3]. Правове поле діяльності служби охоплює також механізми взаємодії з адміністраціями освітніх установ, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями, які нормативно закріплені для ефективної координації профілактичної й оперативної діяльності на місцях.

Важливою складовою системи забезпечення діяльності служби освітньої безпеки є застосування сучасних технологій та технічних засобів охорони, які формують максимально захищене освітнє середовище. Йдеться не лише про контрольні-пропускові системи, відеоспостереження, сигналізацію, систему контролю доступу, а й про інтелектуальні системи моніторингу, що дозволяють оперативно реагувати на потенційні загрози. Такі засоби спрямовані на запобігання проникненню сторонніх осіб, виявлення небезпечних предметів чи ситуацій, а також на миттєву передачу сигналу відповідним правоохоронним структурам.

Окремий напрям діяльності СОБ становлять заходи з кібербезпеки, зокрема моніторинг інтернет-простору закладу освіти, виявлення випадків кібербулінгу, онлайн-шантажу, розповсюдження небезпечного контенту, а також протидія спробам використання освітнього середовища для поширення наркотичних та інших заборонених речовин через соцмережі та месенджери. До

технічних рішень у сфері кіберзахисту належать фільтрування доступу до шкідливих вебресурсів, встановлення систем контролю мережевого трафіку, впровадження цифрових платформ для безпечного спілкування учасників освітнього процесу та програмних засобів раннього виявлення загроз.

Отже, служба освітньої безпеки виступає важливим інструментом державної політики у сфері створення безпечного освітнього середовища, забезпечуючи комплексний підхід до захисту прав та інтересів учасників освітнього процесу. Її діяльність базується на чітко визначеній нормативно-правовій основі, поєднує правоохоронні, превентивні, наставницькі та технологічні механізми, що дозволяє оперативно реагувати на загрози та ефективно їх попереджувати. Реалізація функцій СОБ через системний моніторинг, використання технічних засобів безпеки, впровадження кіберзахисних рішень і тісну взаємодію з освітніми установами, місцевими органами влади та громадами забезпечує комплексний рівень захищеності дітей та працівників освіти.

Список використаних джерел

1. Зінченко, Д. А. Правові засади діяльності Служби освітньої безпеки Національної поліції та місце серед них адміністративно-правового регулювання. Системний підхід до подолання сучасних викликів крізь призму безпеки, прав людини, права: зб. матеріалів наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 12 трав. 2025 р.) / ГО «Молодіжна організація починаючих лідерів». Вінниця: ГО МОПЛ, 2025. С. 186-190.

2. Запровадження та реалізація проекту «офіцер» служби освітньої безпеки» як форми захисту освітнього середовища та дітей у період правового режиму військового стану Моргунов О. А., Юнін О. С: DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-420-0-6>

3. Посилення безпеки у школах: як працює новий закон URL: <https://cv.npu.gov.ua/news/posylennia-bezpeky-u-shkolakh-iak-pratsiuie-novyi-zakon-ta-rozshyriuietsia-proiekt-mvs-sluzhba-osvitnoi-bezpeky>

ДОЛГОТЕР Юлія, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти Національний університет цивільного захисту України

Науковий керівник: КРЮКОВ Олексій, доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту Національний університет цивільного захисту України, доктор наук з державного управління, професор

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ

ПОЛІТИКИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

У сучасних умовах особливого значення набуває соціальна політика держави, яка є комплексом соціально-економічних, та соціально-правових заходів, що здійснюються державою, підприємствами, організаціями та місцевими органами влади. Ці заходи спрямовані на захист населення від безробіття, зростання цін, знецінення трудових заощаджень.

Це особливо актуально для України, оскільки воєнна агресія РФ та її наслідки - руйнування, біженці, внутрішньо переміщені особи, а звідси й глибока економічна криза та спад виробництва гостро актуалізують проблему матеріального забезпечення населення та створення нових робочих місць.

Соціальна політика є складним і багатоплановим явищем, основна місія якої полягає в регулюванні відносин, що виникають між членами суспільства в процесі задоволення ними різноманітних потреб, метою якої є досягнення добробуту в суспільстві. Вона охоплює всі сфери життєдіяльності людини - працю, побут, культуру, відпочинок. Найважливішими проблемами, які має вирішувати соціальна політика, є [1, с. 43]:

- забезпечення соціальної рівності: створення рівних можливостей для кожної людини щодо забезпечення належного рівня життя, розвитку здібностей та їх застосування незалежно від соціального походження, статі, расової й національної належності тощо.

- забезпечення соціальної справедливості: встановлення відповідності між роллю людини в суспільстві та її соціальним становищем, між її правами й обов'язками, заслугами й визнанням, внеском у створення суспільного багатства та особистим матеріальним добробутом.

- гарантування соціальної захищеності: забезпечення права на підтримку від суспільства та держави у випадках потреби, що стосується насамперед непрацездатних осіб, дітей, людей з інвалідністю та літніх людей.

Соціальна сфера охоплює форми регулювання трудових відносин, систему соціальних послуг і соціального забезпечення (пенсії, стипендії, допомога по безробіттю тощо), соціальну інфраструктуру (забезпечення житлом, охорона здоров'я, освіта, заклади культури, екологія, молодіжні організації, фізична культура і спорт) [2, с. 400]. Важливість цієї сфери, а також проблема управління нею, є беззаперечними, особливо в Україні, яка нині переживає перехідний період і буде нове, демократичне суспільство. Тому питання функціонування та розвитку соціальної сфери й управління нею залишаються і ще довго залишатимуться актуальними як у високорозвинених країнах, так і в країнах, що розвиваються, зокрема й в Україні. Одним із важливих чинників, що впливають на ефективність соціального забезпечення, є соціальний норматив - бюджет прожиткового мінімуму. На жаль, цей принцип наразі існує більше теоретично, ніж практично, оскільки погіршення соціально-економічного стану не дозволяє остаточно визначити цю константу.

Вважається також, що мінімальний розмір пенсії має відповідати

мінімальній заробітній платі. Однак рівень мінімальної заробітної плати виявився нестабільним, і практика показала, що фінансово-економічне становище країни не дозволяє прогресивно збільшувати ці найважливіші соціальні показники.

Держава приділяє значну увагу питанням охорони материнства та дитинства. Спеціальні виплати, пов'язані з цими питаннями, а також допомога з тимчасової непрацездатності та деякі інші виплачуються за рахунок коштів Фонду соціального страхування, Пенсійного фонду та інших позабюджетних фондів. Сучасна система соціального забезпечення передбачає новий вид соціальної допомоги населенню - допомогу по безробіттю.

Виходячи з цього можна зробити висновок що у контексті розширення соціальної підтримки система грошових виплат громадянам включає нові види допомог, що доповнюють основні, такі як компенсаційні виплати. Ці виплати поки що адресовані вузькому колу осіб, які потребують соціальної підтримки за обставинами, що не залежать від них [3].

В цьому контексті необхідним елементом системи соціального забезпечення, поряд із пенсійною системою та системою забезпечення громадян допомогою, є система соціального обслуговування людей похилого віку, непрацездатних та сімей з дітьми, та забезпечення цього напрямку відповідною законодавчою базою.

Список використаних джерел

1. Скуратівський В. А., Палій О. Л., Лібанова Є. М. Соціальна політика. Київ : Вид-во УАДУ, 1997. 360 с.
2. Медяник В. А. Соціальна сфера як предмет адміністративно-правового забезпечення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 1. С. 399-401. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-1/100>
3. Про вдосконалення механізму надання соціальної допомоги : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.08.2002 р. № 1146. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1146-2002-%D0%BF#Text>

ДОЛГИЙ Олександр, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти Національного університету цивільного захисту України

МАЙСТРО Сергій, доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІО-ГУМАНІТАРНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Соціо-гуманітарна безпека є однією з ключових складових національної безпеки України, адже вона охоплює захист населення, забезпечення соціальної стабільності, дотримання прав людини, збереження гуманітарної інфраструктури та підтримку вразливих груп. У мирний час ця сфера зосереджується на розвитку соціальних послуг, освіти, охорони здоров'я, культурної та гуманітарної політики. Однак із початком повномасштабної війни її значення істотно посилюється, оскільки виникли нові виклики - масова внутрішня міграція, гуманітарні кризи, руйнування житла та інфраструктури, психологічні травми населення і потреба у його підтримці. У таких умовах публічне управління та адміністрування має забезпечити скоординовану, швидку та ефективну реакцію держави на виклики соціо-гуманітарного характеру.

Нормативно-правові засади забезпечення соціо-гуманітарної безпеки в умовах війни формуються на основі Конституції України [2], Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [1], соціального законодавства, а також рішень Кабінету Міністрів, військових адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Правовий режим воєнного стану створює спеціальні механізми управління, які дозволяють прискорено ухвалювати рішення, мобілізувати ресурси, реорганізовувати діяльність установ соціальної сфери та забезпечувати безперервність їхньої роботи.

Однією з основних сфер соціо-гуманітарної безпеки є захист населення, яке постраждало від бойових дій. Війна спричинила появу мільйонів внутрішньо переміщених осіб, що потребують житла, соціальних виплат, медичної допомоги та інтеграції у приймаючі громади. Публічне управління у цьому напрямі забезпечує реєстрацію переміщених осіб, надання їм тимчасового проживання, організацію гуманітарних центрів, виплату соціальної допомоги, підтримку працевлаштування, доступ до медицини та освіти. Особливу роль відіграють місцеві військові адміністрації, які організовують розподіл гуманітарної допомоги, управління ресурсами та координацію з міжнародними партнерами.

Соціо-гуманітарна безпека також охоплює забезпечення роботи систем охорони здоров'я та освіти. Воєнні дії призвели до руйнування лікарень, шкіл, дитячих садків. Публічне управління спрямоване на відновлення медичної інфраструктури, забезпечення лікарень необхідними ресурсами, організацію евакуації пацієнтів і безперервність надання медичної допомоги. У сфері освіти реалізуються адміністративні рішення щодо дистанційного навчання, безпеки учасників освітнього процесу, релокації ЗВО та адаптації дітей до умов війни.

Важливим напрямом соціо-гуманітарної політики є захист прав і підтримка вразливих груп населення - людей похилого віку, дітей, осіб з інвалідністю, самотніх громадян і сімей військовослужбовців. Держава забезпечує надання соціальних послуг, психологічної допомоги, фінансової підтримки та соціального супроводу. Публічне управління в умовах війни передбачає розширення обсягів цих послуг, їхню мобільність та адаптацію під реальні потреби населення, а також співпрацю з громадськими організаціями та

волонтерами, які відіграють важливу роль у підтримці постраждалих людей [3].

Гуманітарна політика під час війни включає організацію поставок продовольства, медикаментів, засобів гігієни, евакуацію цивільного населення з небезпечних територій та створення центрів тимчасового перебування. Військові адміністрації, місцеві органи влади, ДСНС, міжнародні гуманітарні організації та волонтерські ініціативи здійснюють спільні заходи щодо попередження гуманітарних катастроф і забезпечення допомоги тим, хто постраждав від війни. Публічне управління забезпечує координацію цих структур, спрощення процедур ввезення гуманітарних вантажів і прозорий розподіл наданих ресурсів.

Не менш важливим елементом соціо-гуманітарної безпеки є психологічна підтримка населення. Війна спричинила значне поширення стресових розладів, посттравматичних станів, втрат і психологічних травм. Держава організовує програми психологічної реабілітації, центри підтримки, гарячі лінії та навчання фахівців. Значна увага приділяється психологічній допомозі військовим та їхнім родинам, а також дітям, які пережили бойові дії чи окупацію.

Міжнародна підтримка відіграє важливу роль у забезпеченні соціо-гуманітарної безпеки України. Організації ООН, Європейський Союз, Червоний Хрест та інші партнери надають фінансову допомогу, гуманітарні вантажі, підтримують програми відновлення, захисту прав людини та розвитку громад. Публічне управління сприяє координації цієї допомоги, забезпеченню її цільового використання та розподілу серед населення [3].

Отже, що публічне управління та адміністрування в умовах війни формують комплексну систему заходів, спрямованих на забезпечення соціо-гуманітарної безпеки України. Ця система включає захист населення, підтримку внутрішньо переміщених осіб, забезпечення стабільної роботи медицини й освіти, захист вразливих категорій, організацію гуманітарної допомоги, психологічну підтримку та координацію міжнародних ресурсів. Ефективність цієї сфери значною мірою визначає соціальну стійкість держави, рівень довіри громадян до влади та спроможність країни протистояти довготривалим наслідкам війни.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
2. Конституція України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>
3. Комаровський В., Титаренко Л., Яценко В. *Публічне управління стратегічним потенціалом соціально-гуманітарної сфери в умовах викликів війни*. Теоретичні та прикладні питання державотворення, № 32 (2024). С. 65-72.

ДОРОШЕНКО Ростислав, курсант 2 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців підрозділів кримінальної поліції ім.

Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: КІСІЛЬ Микола,
викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін Донецького державного університету внутрішніх справ

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ СЕКТОРУ БНЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

В сучасних умовах повномасштабної війни діяльність сектору безпеки та оборони України потребує чітких адміністративно-правових механізмів, визначених національним законодавством. Правові норми регулюють порядок реагування на зовнішні та внутрішні загрози, а також визначають повноваження органів державної влади, включно із Збройними Силами України, поліцією, службами цивільного захисту та іншими структурами. Особливе значення мають сучасні загрози - біологічні, хімічні та радіаційні - які можуть проявлятися під час воєнного стану як елемент гібридної війни або через ураження критичної інфраструктури.

Правовою базою діяльності сектору безпеки й оборони є Конституція України, яка покладає на державу обов'язок захищати суверенітет, територіальну цілісність та безпеку громадян (ст. 17), а також проголошує, що життя і здоров'я людини - найвища цінність (ст. 3) [1].

Ключовим нормативним актом у цьому контексті є Закон України «Про правовий режим воєнного стану», який надає органам безпеки й оборони розширені повноваження на час війни. Наприклад, закон дає право встановлювати комендантську годину, обмежувати пересування, посилювати охорону, а також забезпечує координацію між військовим командуванням, поліцією та іншими службами для максимально швидкого реагування на загрози [2].

Важлива роль сектору безпеки визначена в Законі України «Про національну безпеку України». У ньому серед загроз, що становлять небезпеку для держави, окремо називаються «надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру», серед яких - біологічні, хімічні та радіаційні загрози (ст. 3). Закон закладає обов'язок координації між структурами сектору безпеки для попередження таких загроз та мінімізації їхніх наслідків (ст. 4) [3].

Щодо Збройних Сил України, їхні функції визначені в Законі України «Про Збройні Сили України». ЗСУ не лише здійснюють оборонні завдання, але й можуть залучатися для реагування на надзвичайні ситуації, зокрема хімічного, біологічного чи радіаційного характеру, коли потрібна евакуація, технічні ресурси або спеціалізовані сили [4].

Також критично важливою є роль системи цивільного захисту, регламентована Кодексом цивільного захисту України. Кодекс регулює

відносини, пов'язані із захистом населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій, пожеж та інших небезпечних подій, реагуванням на них, функціонуванням єдиної державної системи цивільного захисту, та визначає повноваження Кабінету Міністрів України, міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, органів державної влади, що не входять до системи центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, встановлює права та обов'язки громадян України, іноземців та осіб без громадянства, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, а також інших юридичних осіб [5].

Окрім військових і цивільного захисту, у протидії біологічним, хімічним і радіаційним загрозам має вирішальне значення Національна поліція. Саме поліція часто є першою лінією реагування на повідомлення про виявлення небезпечних матеріалів або підозрілих об'єктів.

Наказом МВС України від 06.09.2017 № 754 затверджено Інструкцію про порядок дій органів (підрозділів) поліції у разі виявлення радіоактивних, хімічних або ядерних матеріалів або отримання інформації про їх незаконне поводження (радіоактивні, хімічні, ядерні - «РХЯ» матеріали). У цій інструкції визначено, що поліцейські зобов'язані «негайно вжити заходів щодо забезпечення індивідуальної та публічної безпеки, недопущення подальшого контакту людей ... з підозрілим об'єктом»[6].

Підсумовуючи вищезазначене, можна зазначити наступне:

1. Адміністративно-правові засади сектору безпеки і оборони під час воєнного стану побудовані на базі конституційних принципів і спеціальних законів (закон про воєнний стан, закон про національну безпеку, закон про ЗСУ, закон про цивільну оборону).

2. Сектор безпеки повинен бути здатним не лише до класичної оборонної діяльності, але й до реагування на нетипові загрози - біологічні, хімічні, радіаційні. Законодавство передбачає превенцію, моніторинг, координацію дій між структурними підрозділами держави.

3. Національна поліція відіграє ключову роль на місцях: її дії регламентуються Інструкцією МВС (Наказ № 754), яка чітко описує, як діяти при виявленні РХЯ-матеріалів - евакуація, захист, огляд, вилучення, співпраця з ДСНС та іншими органами, фіксація слідів, санітарна обробка.

4. Така законодавча база дозволяє швидко, ефективно й безпечно реагувати на загрози, захищаючи населення і довкілля, зберігаючи правовий порядок і мінімізуючи наслідки можливих інцидентів.

Список використаних джерел

1. Конституція України. Прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141(з наступними змінами та доповненнями)

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015

року № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст.250

3. Про національну безпеку України: Закон України від 24 червня 2018 року № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст.241

4. Про Збройні Сили України: Закон України від 6 грудня 1991 року № 1934-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 9. Ст.108

5. Кодекс цивільного захисту України № 5403-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 34-35. Ст.458

6. Про затвердження Інструкції про порядок дій органів (підрозділів) поліції в разі виявлення радіоактивних, хімічних та ядерних матеріалів або отримання інформації про порушення правил чи незаконне поводження з ними: наказ МВС України від 06.09.2017 № 754. *Офіційний вісник України*. 2017. № 86. Ст. 2628.

ДУТОВА Катерина, здобувачка вищої освіти з курсу Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»

Науковий керівник: БОНДАРЧУК Інна, викладач кафедри ІГАП ФСП Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»

ОБМЕЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ І СВОБОД В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРИНЦИП ПРОПОРЦІЙНОСТІ ТА ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЯ

Введення воєнного стану в Україні 24 лютого 2022 року створило правові підстави для обмеження конституційних прав і свобод людини відповідно до статті 64 Конституції України. Це положення передбачає можливість тимчасового обмеження прав і свобод, за винятком тих, що зазначені у статтях 24, 25, 27- 29, 40, 47, 51, 52, 55-63 Конституції України. Однак саме по собі існування правових підстав для обмежень не означає автоматичної легітимності будь-яких заходів, що звужують права людини.

Воєнний стан, введений задля захисту національної безпеки та територіальної цілісності держави, закономірно передбачає тимчасове і цілеспрямоване обмеження ряду прав задля забезпечення безпеки суспільства. Основним критерієм допустимості таких обмежень виступає принцип пропорційності, який полягає в необхідності дотримання балансу між забезпеченням безпеки і захистом основних прав людини, тобто обмеження мають бути поміркованими, обґрунтованими і не виходити за межі, необхідні для досягнення конкретної мети.

М. Савчин зазначає, що правовою основою обмеження прав людини є

загальне визнання його суспільної необхідності, існування нагальної потреби визначення меж здійснення суб'єктивного права з урахуванням інтересів інших осіб [1, с. 152], що знаходить свою конкретизацію в принципі пропорційності. Саме цей принцип виступає практичним інструментом, що перетворює абстрактну ідею «суспільної необхідності» на систему чітких критеріїв.

Реалізація принципу пропорційності в умовах воєнного стану в Україні знаходить своє вираження в низці конкретних заходів та правових механізмів. Особливої уваги заслуговує адміністративно-правовий механізм обмеження свободи пересування, що реалізується через постанови Кабінету Міністрів України та розпорядження військових адміністрацій. Запровадження перепускного режиму, тимчасова заборона виїзду за кордон для чоловіків призовного віку, комендантська година - ці заходи, аналізуючи через призму принципу пропорційності, є придатними та необхідними для забезпечення обороноздатності держави та збереження життя людей.

Право власності в умовах воєнного стану також зазнало певних обмежень, які можуть здійснюватися через різні механізми, включаючи реквізицію, примусове відчуження, встановлення особливих умов використання власності. Як наголошував Конституційний Суд України - право власності не є абсолютним і може бути обмежене законом та з дотриманням принципу юридичної визначеності та принципу пропорційності [2]. Принцип пропорційності вимагає, щоб таке обмеження було співмірним з метою та супроводжувалося адекватною компенсацією.

Свобода мирних зібрань, гарантована статтею 39 Конституції України, також підлягає обмеженню в умовах воєнного стану через адміністративні акти місцевих органів влади та військових адміністрацій. Заборона проведення масових заходів є зрозумілим кроком для забезпечення безпеки громадян в умовах загрози ракетних обстрілів. Однак з плином часу та адаптації суспільства до умов воєнного стану виникає питання про можливість диференційованого підходу до цього обмеження.

Також право на інформацію та свобода слова в умовах воєнного стану може зазнавати обмежень, пов'язаних з необхідністю протидії інформаційним операціям країни-агресора та забезпечення інформаційної безпеки держави. При цьому, принцип пропорційності вимагає, щоб обмеження не перетворювалися на інструмент придушення легітимної критики дій влади або обмеження плюралізму думок з питань, що не стосуються безпосередньо військових операцій чи національної безпеки.

Синицин П. М. та Василюгло Р. О. відзначають хибність ототожнення понять «обмеження» і «позбавлення», хоча, іноді все ж надмірні обмеження, що перевищують суспільну необхідність, порушують баланс між наслідками і метою, перетворюючи обмеження на фактичне позбавлення права [3, с. 139]. Ця і підкреслює основну проблему, коли формально законні обмеження, фактично перетворюються на позбавлення права через свою надмірність. Таке явище безпосередньо свідчить про порушення принципу пропорційності, коли держава

не просто встановлює рамки для реалізації права, але своїми діями фактично анулює його зміст, що є особливо небезпечним в умовах воєнного стану, де ризик надмірного втручання влади значно зростає.

Таким чином, принцип пропорційності виступає фундаментом, що визначає межі допустимих обмежень конституційних прав і свобод в умовах воєнного стану. Ефективна реалізація цього принципу в адміністративній практиці та судовій системі України є не лише вимогою часу, але й свідченням зрілості правової держави, здатної захищати свою незалежність, не відмовляючись при цьому від своїх демократичних і правових засад.

Список використаних джерел

1. Савчин М. В. Порівняльне конституційне право: навчальний посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 328 с.
2. Конституційний Суд України. 4.3.14. Право власності. Конституційний Суд України. Офіційний вебсайт. URL: <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/4314-pravo-vlasnosti> (дата звернення: 24.11.2025).
3. Синицин, П. М.; Василюгло, Р. О. Роль принципу пропорційності під час обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина в Україні: проблеми теорії та практики. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право, 2025, 4.87: 136-140.

ДЯДЕЧКО Марія, здобувачка вищої освіти 2 курсу навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

***Науковий керівник: МАКАРЕНКО Олександр,** професор кафедри адміністративного права та процесу навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ВІЙСЬКОВИХ АДМІНІСТРАЦІЙ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ТА МЕХАНІЗМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО КОНТРОЛЮ

Новим явищем в адміністративному праві стало створення військових адміністрацій, які в періоди криз брали на себе деякі або всі обов'язки, що зазвичай виконуються місцевими органами влади та радами. Правова структура цих військових адміністрацій та їхня співпраця з органами місцевого самоврядування є предметом досліджень, оскільки успіх місцевих громад та

здатність країни захищатися залежить від того, наскільки добре функціонують ці системи [4]. На нашу думку, цей процес є вимушеним і тимчасовим переходом до децентралізації безпеки, що призводить до ситуації, коли існують два різні рівні влади. Ця ситуація потребує чітких правил контролю та подальшого переосмислення того, як ці системи повинні працювати.

Основна ідея правового дуалізму та перехоплення повноважень

З погляду адміністративно-правової доктрини [1], закон України «Про правовий режим воєнного стану» разом з іншими спеціальними законами визначає повноваження Військових адміністрацій (ВА) щодо управління територіями, де цивільна влада не виконала своїх обов'язків або де існує безпекова загроза [2]. Це створило реальну ситуацію, коли на місцевому рівні існують два рівні влади: ВА, як особливий, вимушений орган військового управління, створений на період дії воєнного стану, та місцеве самоврядування, яке все ще функціонує у скороченому вигляді. Діяльність Військової є значним адміністративно-правовим процесом, а не військовою діяльністю у буквальному сенсі [6]. Вона передбачає тимчасове припинення або обмеження деяких повноважень обраних місцевих органів влади та передачу їх призначеним керівникам ВА. Це суперечить конституційному принципу місцевого самоврядування, але вважається необхідним для забезпечення національної безпеки та ефективного управління. Цей метод відомий у західній теорії як «примусова кризова централізація» і вважається дієвим способом відновлення функцій уряду під час надзвичайних ситуацій [4]. Система повинна бути розроблена таким чином, щоб військові органи влади втручалися лише тоді, коли існує реальна нездатність цивільних органів виконувати свої функції або пряма загроза національній безпеці та територіальній цілісності.

Пріоритет надається ефективності, що відбувається за рахунок прозорості.

Воєнний стан повністю змінив принцип роботи адміністративних процедур на місцевому рівні. Керівник ВА тепер може видавати накази та інструкції, які розглядаються як рішення, прийняті радою. Це значно скорочує час, необхідний для обговорення, публікації та виконання цих рішень. Це чітко показує, що правовий режим цінує функціональність більше, ніж дотримання формальних процесів [3]. Моя думка виходить з того факту, що швидкість прийняття рішень ВА є найбільшою перевагою цієї системи, особливо в таких сферах, як оборона, евакуація, розподіл ресурсів та створення тимчасового житла. Але ця ефективність може призвести до ризиків для прозорості та легітимності процесу. Важливо чітко визначити межі того, наскільки ці процедури можуть бути скорочені, як це пропонує Дерлен (2023). [4] Наприклад, рішення щодо важливих стратегічних об'єктів або способів розподілу гуманітарної допомоги повинні перевірятися внутрішньо за допомогою адміністративних аудитів, а також переглядатися центральними органами влади після їх виконання. Хоча швидкість важлива, вона не повинна ігнорувати основні принципи належного управління.

Механізми адміністративного контролю та переосмислення

В умовах ослаблення місцевих демократичних інституцій та зростання повноважень Військових адміністрацій (ВА) адміністративний контроль набуває критичного значення. Традиційний судовий та прокурорський нагляд залишається актуальним, але його ефективність обмежена оперативністю рішень ВА та питаннями безпеки. Для забезпечення законності рішень ВА та запобігання зловживанням необхідне запровадження багаторівневої системи адміністративного контролю, сфокусованої на діяльності цих органів. Ця система включає відомчий контроль, який передбачає посилення наглядової ролі вищих ВА та військового командування за рішеннями нижчих ВА політичний контроль, який використовує інструменти центральних органів виконавчої влади та Верховної Ради України для перевірки того, чи ВА не виходять за межі своїх повноважень, витісняючи цивільні органи та фінансовий контроль, який передбачає відновлення функцій Рахункової палати та Державної аудиторської служби для забезпечення цільового використання коштів ВА, з урахуванням конкретних умов воєнного часу. Такий розвиток в адміністративному праві розглядається як тимчасовий захід. Після закінчення воєнного стану українське адміністративне законодавство має вирішити завдання повернення повноважень органам місцевого самоврядування, що має бути здійснено за допомогою чіткого та прозорого адміністративного плану [5]. Ще сприятиме відновленню конституційного ладу та зміцненню основ місцевої демократії.

Трансформація повноважень на місцевому рівні в умовах воєнного стану є вимушеним і тимчасовим процесом, що призвів до встановлення правового дуалізму, де поруч із місцевим самоврядуванням функціонують Військові адміністрації (ВА). По-перше, встановлено, що діяльність ВА, які є особливими, вимушеними органами військового управління, являє собою значний адміністративно-правовий процес, а не військову дію. Хоча такий процес, відомий у західній теорії як «примусова кризова централізація» [4], суперечить конституційним принципам місцевого самоврядування, він визнається необхідним для забезпечення національної безпеки. По-друге, цей правовий режим віддає пріоритет функціональності та швидкості прийняття рішень [3], що є найбільшою перевагою ВА в критичних сферах (оборона, евакуація, розподіл ресурсів). Однак, ця ефективність, досягнута за рахунок скорочення формальних процедур, несе значні ризики для прозорості та легітимності процесу. По-третє, для забезпечення законності та запобігання зловживанням, критичного значення набуває багаторівнева система адміністративного контролю, сфокусована на діяльності ВА. Ця система має включати відомчий, політичний та фінансовий контроль, який має бути збережений і посилений. Головне полягає в тому, що юридичний розкол між ВА та місцевим самоврядуванням є короткостроковим, але прийнятним відхиленням від звичайних принципів. Досвід роботи ВА має бути використаний для кращого розуміння механізмів вирішення криз. Після закінчення воєнного стану українське законодавство має вирішити завдання повернення повноважень органам місцевого самоврядування за допомогою чіткого та прозорого адміністративного плану [6], що сприятиме відновленню

конституційного ладу та зміцненню основ місцевої демократії.

Список використаних джерел

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 28. Ст. 250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
2. Коваленко В. В., Яковлева Л. В. та ін. Адміністративне судочинство в умовах воєнного стану: виклики та шляхи вирішення. Одеса : Фенікс, 2023.
3. Кубко Є. Б. Адміністративні послуги в умовах воєнного стану: особливості та перспективи цифровізації. Збірник наукових праць НОУ імені Ярослава Мудрого. 2023. Вип. 4 (118). С. 67-75.
4. Derlen, A. The Principle of Forced Crisis Centralisation: Administrative Law and the State of Emergency. European Public Law. 2022. Vol. 28. No. 3. P. 441-460.
5. Задорожня С. М. Правові засади децентралізації в умовах постконфліктного відновлення: адміністративний план повернення повноважень. Публічне управління та адміністрування. 2024. № 2. С. 98-105.
6. Гриценко І. С. Адміністративно-правовий статус військових адміністрацій: аспекти публічного управління. Науковий вісник публічного та приватного права. 2023. № 4. С. 135- 142. URL: <https://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/article/view/330>

ЄВДОШЕНКО Костянтин, здобувач вищої освіти 4 курсу Національного університету цивільного захисту України

Науковий керівник: ПОСТУПНА Олена, доцент кафедри управління в сфері цивільного захисту навчально-наукового інституту цивільного захисту, Національного університету цивільного захисту України, доктор наук з державного управління, професор

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ VR/AR У ВІДНОВЛЕННІ ЗРУЙНОВАНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ

Сучасний адміністративно-правовий дискурс постає перед необхідністю оперативного реагування на виклики, що спричинені руйнуванням культурної спадщини України внаслідок збройної агресії [1]. Гостро постає проблема ефективного та швидкого відновлення цих об'єктів. Традиційні методи реставрації часто є тривалими, ресурсозатратними і не завжди забезпечують

повне відтворення втрачених елементів. У цьому контексті технології віртуальної (VR) та доповненої (AR) реальності демонструють значний потенціал як інноваційний інструмент для документування, моделювання та візуалізації процесів відновлення, включаючи створення цифрових двійників зруйнованих об'єктів. Однак, їхнє системне та легітимне застосування у сфері охорони культурної спадщини стримується відсутністю належного адміністративно-правового регулювання. Існуюча нормативно-правова база не містить чітких механізмів впровадження, сертифікації, стандартизації та правового статусу результатів, отриманих за допомогою VR/AR, зокрема, щодо їхньої доказової бази в юридичних процедурах, а також питань авторського права на створені цифрові моделі. Дана обставина створює правову невизначеність для органів державної влади, закладів культури, фахівців-реставраторів та ІТ-розробників, ускладнюючи масштабування інноваційних підходів та інтеграцію їх у загальнонаціональну стратегію відновлення. Відтак, необхідність розробки спеціалізованого та адаптованого адміністративно-правового механізму для регулювання застосування VR/AR у процесах відновлення культурної спадщини є актуальною науковою проблемою, що потребує негайного вирішення для забезпечення ефективності, прозорості та законності зусиль із збереження національного культурного надбання.

Вказана ситуація, в свою чергу, актуалізує необхідність детального адміністративно-правового визначення правового статусу самого цифрового двійника зруйнованого об'єкта культурної спадщини, створеного із застосуванням технологій VR/AR, оскільки відсутність такого статусу блокує подальше системне впровадження інновації у державні процеси. Важливим адміністративним викликом є вирішення колізій у сфері інтелектуальної власності [2], яке має бути зафіксоване на рівні відомих нормативно-правових актів - необхідно чітко розмежувати авторські права на оригінальний об'єкт архітектури чи мистецтва, що історично охороняється державою, та авторські/суміжні права на створену VR/AR-модель, що є результатом високотехнологічної творчої праці.

Особливої уваги заслуговує питання суб'єктного складу права власності на цю модель: чи є ним оператор сканера, який здійснив 3D-документування, розробник програмного забезпечення, який забезпечив візуалізацію, чи державна установа, яка фінансувала процес і є власником вихідних даних? Без адміністративного врегулювання цих питань через чіткі ліцензійні угоди та механізми державного замовлення існує ризик неконтрольованого використання, приватної комерціалізації та ускладнення правової передачі цих даних для цілей реставрації та міжнародної співпраці.

Ще одним важливим напрямком є визначення процедури та критеріїв легітимності VR/AR-моделей як офіційних документів чи доказової бази у правових процедурах. Для використання у міжнародних судах, процедурах оцінки збитків або як підстава для прийняття рішень про виділення бюджетних коштів на відновлення, цифрові реконструкції повинні мати чітко встановлені

адміністративними актами стандарти точності, достовірності та цілісності даних. Такий підхід включає вимоги до метаданих, використання технологій блокчейн-фіксації для забезпечення незмінності даних та процедури атестації організацій, що надають послуги 3D-документування.

Слід зазначити, що відсутність затверджених державних стандартів для методик 3D-сканування та вимог до кваліфікації виконавців ставить під сумнів юридичну вагу отриманих віртуальних копій, фактично унеможливляючи їхнє повноцінне інтегрування у державну систему управління культурною спадщиною. Саме тому необхідним є створення адміністративних процедур для інтеграції цих цифрових двійників до Державного реєстру нерухомих пам'яток України або формування спеціалізованого Національного реєстру цифрової культурної спадщини. Таке включення надасть моделям офіційний правовий статус і забезпечить їхнє використання для планування фізичної реставрації, моніторингу робіт та фіксації попереднього стану, гарантуючи надійність та захищеність цих даних на рівні державної політики.

Отже, ефективне застосування інноваційних технологій VR/AR у стратегії відновлення культурної спадщини України безпосередньо залежить від формування адекватного адміністративно-правового поля. Розробка нормативних актів, що визначають правовий статус цифрового двійника як офіційного документа, врегульовують колізії інтелектуальної власності та встановлюють державні стандарти легітимації даних, є імперативною передумовою. Комплексне адміністративно-правове вирішення цих проблем дозволить трансформувати віртуальну копію на юридично вагомих інструмент управління відновлювальними процесами, забезпечуючи законність, прозорість та успішність національних зусиль із збереження культурного надбання.

Список використаних джерел

1. Поступна О. В. Проблеми збереження та захисту нематеріальної культурної спадщини України в умовах військової агресії: публічно-управлінський аспект. *Успіхи і досягнення у науці*. 2025. № 3 (13) 2025. С. 576-591. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-3\(13\)-576-591](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-3(13)-576-591).

2. Вовк М. З. Особливості правового регулювання спадкування цифрових активів та інтелектуальної власності в умовах розвитку блокчейн-технологій. *Академічні візії*. 2024. № 35(2024). DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13903131>.

ЄДНАК Дар'я, здобувачка вищої освіти 4 курсу навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: ГОЛОВКОВ Олександр, доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки та

*особистої безпеки поліцейського факультету
підготовки фахівців для підрозділів превентивної
діяльності НПУ Донецького державного
університету внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук*

НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ДІЯМ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ ЯК КОМПОНЕНТ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ ЦИВІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Сучасна освітня парадигма цивільної безпеки ґрунтується на визнанні необхідності формування у здобувачів загальної середньої освіти комплексу ключових компетентностей, спрямованих на збереження життя і здоров'я в умовах надзвичайних ситуацій техногенного, природного, соціального чи воєнного характеру.

Як справедливо зазначається у спеціалізованій літературі, якісне удосконалення освіти в Україні з безпеки життєдіяльності є не тільки актуальним, але й першочерговим завданням як країни-учасниці світового та континентального співтовариства [1, с. 4]. У ситуації зростання ризиків, пов'язаних із воєнною агресією проти України, техногенними аваріями, природними катаклізмами, навчання учнів діям у надзвичайних ситуаціях набуває статусу стратегічного напрямку державної політики у сфері цивільного захисту та національної стійкості.

У межах компетентнісного підходу безпекова освіта трактується як інтегрований процес формування знань, умінь та поведінкових стратегій, що забезпечують здатність здобувачів освіти закладів загальної середньої освіти (далі - ЗО ЗЗСО) діяти ефективно й відповідально в екстремальних умовах. Йдеться не лише про опанування теоретичних знань щодо природи надзвичайних ситуацій та засобів захисту, але й про набуття практичних навичок, наприклад, алгоритмів евакуації, поведінки під час обстрілів, використання засобів індивідуального захисту, надання домедичної допомоги тощо. Здобуття таких компетентностей є системним процесом, що може реалізовуватися через навчальні предмети, інтегровані курси, тренування та виховні заходи.

Навчання діям у надзвичайних ситуаціях є ключовим елементом формування культури безпеки ЗО ЗЗСО, яка визначається вченими як рівень розвитку особистості, що характеризується наявністю особистісних і соціальних цінностей, знань, умінь та навичок безпечної поведінки в повсякденному житті, шкільному середовищі та в умовах небезпечних і надзвичайних ситуацій в усіх сферах життєдіяльності [2, с. 205]. Така культура формується поступово, починаючи з дошкільного віку, і передбачає послідовне засвоєння правил безпечної поведінки, розуміння ризиків, уміння прогнозувати наслідки та приймати рішення в умовах невизначеності. У цьому контексті навчання ЗО

ЗЗСО відіграє системоутворюючу роль, оскільки саме в шкільному середовищі закладаються соціально значущі моделі поведінки в небезпечних ситуаціях.

Як справедливо зазначає Л.І. Малинівська «навчання дітей забезпеченню безпеки їх життєдіяльності є актуальним педагогічним завданням, у вирішенні якого повинні брати участь не лише педагоги, а й батьки, громадськість, різні відомчі структури, які відповідальні за життя і здоров'я громадян» [3].

У сучасних наукових підходах наголошується, що безпекова освіта повинна мати міжпредметний, комплексний підхід, що включає інтеграцію тем безпеки в навчальні програми, регулярне проведення тренінгів, залучення батьків і місцевих громад, активне використання інформаційних технологій та систематичну оцінку та моніторинг заходів безпеки [4, с. 61].

С.І. Горденко наголошує, що «основною метою навчання учнів загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних та інших закладів середньої освіти є формування навичок практичного використання засобів захисту та дії в екстремальних умовах, надання само- і взаємодопомоги» [5, с. 58]. Саме тому, важливим концептуальним елементом є формування поведінкової готовності, тобто здатності ЗО ЗЗСО застосовувати набуті знання в реальній ситуації, ухвалювати рішення, взаємодіяти з іншими, долати стрес і психологічне напруження тощо.

Крім того, важливим аспектом сучасної освітньої парадигми цивільної безпеки є врахування психологічної готовності учнів до дій у стресових та екстремальних ситуаціях. У цьому контексті освітній процес має поєднувати не лише формування знань і навичок, але й розвиток соціально-емоційних компетентностей, зокрема стресостійкості, відповідальності й уміння приймати рішення.

З огляду на це навчання ЗО у ЗЗСО діям у надзвичайних ситуаціях доцільно розглядати як структурний і стратегічний компонент освітньої парадигми цивільної безпеки, що забезпечує формування покоління, здатного діяти в умовах загроз, зберігати життя та підтримувати стабільність суспільства. Ефективність цієї системи має безпосередній вплив на стійкість держави, оскільки учні складають значну частину населення і водночас є майбутніми громадянами, працівниками та лідерами, що формуватимуть безпекову культуру в суспільстві.

Таким чином, навчання діям у надзвичайних ситуаціях у ЗЗСО є не лише обов'язковою вимогою законодавства, а й ключовим чинником розвитку національної системи цивільного захисту. Воно забезпечує формування компетентностей, що визначають здатність ЗО діяти безпечно, відповідально та раціонально, а відтак - сприяє підвищенню загального рівня безпекової культури, зміцненню суспільної стійкості та зменшенню наслідків можливих кризових ситуацій.

Проте, попри стратегічну важливість, у практиці навчання ЗО ЗЗСО діям у надзвичайних ситуаціях залишається низка проблемних питань. Зокрема, йдеться про недостатню практико-орієнтованість освітнього процесу,

формальний підхід до проведення тренувань, недосконалість матеріально-технічної бази та потребу в оновленні методичної підготовки педагогічних кадрів, здатних ефективно працювати в умовах постійних загроз і враховувати психологічний стан учнів. Ця прогалина вимагає системного наукового осмислення та розробки інноваційних підходів, які будуть запропоновані нами в межах цього дослідження.

Список використаних джерел

1. Міщенко В. Законодавче підґрунтя для організації роботи з питань цивільного захисту, пожежної безпеки та охорони праці у закладах освіти. *Безпека в сучасних закладах освіти від учня до вчителя*: матеріали першої конференції. м. Київ, 24 жовтня 2018 року. Київ, 2018, С. 4-8.
2. Анголенко В.В., Пахомова Л.В., Кравченко А.В. Сучасні засоби візуалізації у формуванні культури безпеки учнівської молоді в закладі загальної середньої освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 36. С. 204-207.
3. Малинівська Л.І. Організаційно-педагогічні умови здійснення навчання учнів діям у надзвичайних ситуаціях. URL: https://eprints.zu.edu.ua/22595/1/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B0_%D0%9C%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%9B.%D0%86.%28%D0%96%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%80%29.PDF (дата звернення 18.11.2025).
4. Корець О., Воевода О. Основні напрями формування культури безпекової поведінки учасників освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти. *Українська професійна освіта*. 2024. № 16. С. 56-63.
5. Горденко С. Організація навчання населення діям в умовах надзвичайних ситуацій. *Рідна школа*. 2015. №11-12 (листопад-грудень). С. 57-60.

ЄРМИЛОВ Ілля, курсант 2 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції НПУ, Одеського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: РУДОЙ Катерина, професор кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, підполковник поліції

РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ

Реформа публічного адміністрування в Україні має два основні напрямки.

Один з них - децентралізація, яка полягає в тому, щоб давати більше прав місцевим громадам, що вже виконується через створення об'єднаних територіальних громад. Другий напрям - реформа державного управління, яка має на меті створити професійну, прозору та ефективну систему управління, яка буде відповідати потребам громадян та бізнесу. Обидві реформи мають сприяти покращенню управління, якості публічних послуг і наближенню до європейських стандартів врядування.

Реформа державного управління - одна з ключових системних реформ в Україні. Її мета - створення професійної, прозорої та ефективної публічної адміністрації, яка працює в інтересах громадян, бізнесу та відповідає європейським принципам належного врядування. [1]

РДУ - це основа здатності держави не лише перемагати у війні, а й успішно відновлюватися, забезпечувати інтеграцію в ЄС та впроваджувати інші важливі реформи. Адже саме від спроможності державного апарату залежать якості публічних послуг, ефективність політик і довіра суспільства. [1]

Реформування публічної адміністрації є виконанням суспільного замовлення на ефективні, відповідальні та відкриті інститути виконавчої влади і територіального самоврядування, а відтак і на належне врядування.

Метою реформи є створення ефективної системи публічної адміністрації, що надаватиме якісні публічні послуги.

Для досягнення мети адміністративної реформи, в ході її проведення повинна впроваджуватись ідеологія «служіння суспільству» як принципу функціонування публічної адміністрації та мають бути вирішені завдання щодо:

1) формування стабільної та ефективної організації і діяльності виконавчої влади:

2) організації професійної, політично нейтральної та відкритої публічної цивільної служби (служби в органах виконавчої влади та місцевого самоврядування)

3) створення системи спроможного місцевого самоврядування

4) зміцнення статусу громадянина у відносинах з органами публічної адміністрації

5) гарантування підконтрольності публічної адміністрації політичній владі та суспільства. [2]

Методологічні аспекти реформування публічного управління передбачають урахування соціальної природи явища публічного управління, а відтак, мають ґрунтуватися на аксіологічному підході. На шляху реформування самої системи публічного управління вже вжито низку заходів, принаймні, інституційних та організаційних. Водночас, з моменту здобуття незалежності Україна зіткнулася з викликом переосмислення та перегляду визнаних на той час цінностей. У сучасно-му контексті необхідність коригування ціннісного аспекту публічного управління полягає у переході до принципів демократії, верховенства права, поваги до людських прав та прозорості влади. Ці принципи є основою для розбудови ефективної та справедливої держави, яка орієнтована

на потреби та інтереси своїх людей, що проживають (перебувають) на території цієї держави [4]

Реформа впроваджується на:

- Стратегії реформування державного управління на 2022-2025 роки, затверджені Кабінетом Міністрів;
- Дорожньої карти РДУ, яка деталізує основні цілі, завдання та індикатори;
- Принципів державного управління, розроблених Програмою SIGMA - спільною ініціативою ЄС та ОЕСР, що встановлює стандарти для країн-кандидатів на вступ до ЄС. [1]

Пріоритет державної політики, який є одним із принципів публічного адміністрування, проявляється у тому, що управлінська діяльність здійснюється на основі загальних цілей, завдань, форм та методів, які характерні для держави. Принцип об'єктивності в публічному управлінні полягає в тому, що усі дії засновані на достовірній і об'єктивній інформації, яка відображає реальні умови, а не припущення. Принцип економії ентропії описує стан упорядкування системи. Чим менше ентропія, тим більше порядку у суспільстві. Найменша дія, як один із принципів публічного адміністрування, означає можливість вибрати з усіх можливих управлінських впливів ті, які дають найменше збільшення ентропії. Раціональне використання часу, як принцип функціонування суспільних відносин, дозволяє оптимально використовувати час на розробку та впровадження управлінських рішень. Пріоритет результатів і об'єктивних напрямів соціального розвитку над діями та рішеннями органів публічного адміністрування є основою принципу самоорганізації громадського суспільства. Засади зворотного зв'язку, як один із принципів адміністрування, вимагають від управління постійного контролю за тим, як об'єкт управління реагує на його дії. Трактуючи державного управління як керівного впливу держави на суспільну систему є найкращим прикладом того, як в Україні розуміється й сприймається поняття державного управління.

Реформа державного управління і міжнародні зобов'язання України:

- Переговори про вступ України до ЄС: Переговорний розділ «Реформа державного управління» входить першого кластеру «Основи процесу вступу в ЄС» в межах переговорів про членство України в ЄС. Цей кластер має особливий статус як такий, що відкривається першим у процесі перемовин і уможливорює відкриття інших. Передумовами відкриття першого кластеру є дві дорожні карти: Дорожня карта з питань верховенства права та Дорожня карта з питань реформування державного управління.

- Ukraine Facility: Ефективне державне управління є запорукою виконання Плану України в межах інструменту підтримки України ЄС Ukraine Facility (50 млрд європротягом 2024 - 2027 рр.). Україні потрібна інституційна спроможність для впровадження запланованих реформ та залучення інвестицій.

- Розширення ЄС: Звіти про прогрес України в рамках Пакета розширення ЄС за 2023 і 2024 роки включають рекомендації щодо пріоритетів реформування

державного управління. Пакет розширення ЄС - це стратегічний документ щодо політики розширення ЄС, який публікується щороку та включає звіт Європейської Комісії з оцінкою прогресу, досягнутого країнами-кандидатами та потенційними кандидатами на членство.

- Макрофінансова допомога: Міжнародний валютний фонд затвердив для України чотирирічну програму »Механізм розширеного фінансування» (Extended Fund Facility, EFF) в розмірі 11,6 млрд СПЗ (еквівалент 15,6 млрд дол. США). Для отримання цих коштів Україна зобов'язується дотримуватися структурних маяків, зокрема зміцнення державних інституцій. . [1]

В основу реформи публічної адміністрації має бути покладено засади організації та діяльності публічної адміністрації правових демо-кратичних країн, зокрема, принципи:

- верховенства права як пріоритету прав та свобод людини і громадянина, гуманізму та справедливості в діяльності публічної адміністрації;
- законності як діяльності публічної адміністрації відповідно до повноважень і в порядку, визначених законом;
- відкритості як оприлюднення та доступності для громадян інформації про діяльність та рішення публічної адміністрації, а також надання публічної інформації на вимогу громадян;
- пропорційності як вимоги щодо обмеження рішень публічної адміністрації метою, якої необхідно досягти, умовами її досягнення, а також обов'язку публічної адміністрації зважати на наслідки своїх рішень, дій та бездіяльності;
- ефективності як обов'язку публічної адміністрації забезпечувати досягнення необхідних результатів у вирішенні покладених на неї завдань при оптимальному використанні публічних ресурсів;
- підконтрольності як обов'язкового внутрішнього та зовнішнього контролю за діяльністю публічної адміністрації, в тому числі судового;
- відповідальності як обов'язку публічної адміністрації нести юридичну відповідальність за прийняті рішення, дії та бездіяльність. [2]

Під час реформування державної адміністрації важливо звернути увагу на обов'язок дотримувати принцип законності, який має особливе значення для методології. Досвід реформування органів виконавчої влади України впродовж 1999-2004 років переконує, що недотримання вимог легітимності призводить до спотворень, непослідовності та регресних процесів. [2] Тому потрібно безумовно відповідати вимогам Конституції України щодо визначення повноважень, організації та порядку діяльності виконавчої влади, місцевих органів самоврядування, а також їх працівників, виключно за законом. Тільки закон може передати певні питання виконавчої влади Кабінету Міністрів, а також питання місцевого самоврядування місцевим радам.

Отже, реформа публічного управління входить до основних напрямків діяльності уряду та врахована у багатьох міжнародних зобов'язаннях України.

Вона не просто про роботу установ, а й про те, як держава взаємодіє з громадянами, як вона чесна, сучасна, надає послуги та здатна вирішувати проблеми.

Публічне управління має на меті ефективно забезпечити виконання прав, свобод та інтересів, які захищено законом. Людина, яка володіє правами та свободами, діє правильно та активно, коли вона відчуває себе підтриманою та має можливість реалізувати свої права. Діяльність державних органів відображається у виконанні різноманітних функцій, таких як охорона, захист, контроль та застосування закону.

Список використаних джерел

1. Реформа державного управління. URL: <https://par.in.ua/contents/reforma-derzhavnoho-upravlinnia>
2. Реформа публічної адміністрації в Україні: Проекти концепції та законів / Упоряд.: І. Коліушко, В.Тимошук. - К., 2005. - 192 с. (дата звернення 2020)
3. Публічне управління і публічне адміністрування: співвідношення понять URL: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Visnyk_3-4_2020-41-47.pdf
4. Реформування публічного управління в умовах воєнного часу: аксіологічний аспект. URL: file:///C:/Users/user/Downloads/02_09_12_2024_Kuchuk.pdf

ЖИЛІНСЬКИЙ Ігор, аспірант Національного аерокосмічного університету «ХАІ»

ТЮРІНА Діна, доцент кафедри економіки та публічного управління Національний аерокосмічний університет «ХАІ», доктор наук з державного управління, доцент

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДГОТОВКОЮ КАДРІВ ДЛЯ СФЕРИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан в Україні суттєво трансформував підходи до функціонування системи публічного управління, зокрема в частині формування кадрового потенціалу державної служби. В умовах збройної агресії функції державних інституцій зазнали розширення, ускладнення та прискорення темпів ухвалення рішень. Це поставило нові вимоги до професіоналізації управлінського корпусу, здатного діяти в умовах невизначеності, ризику, інформаційних загроз та обмежених ресурсів. Відповідно, питання ефективного публічного управління процесами підготовки сучасних управлінських кадрів

набуло стратегічного значення для національної безпеки та відновлення державності.

Трансформацію публічної служби в умовах воєнного стану досліджують сучасні українські науковці. Зокрема, І. Хомишин аналізує зміни у функціонуванні публічної служби під час війни, тоді як Н. Гончарук, В. Мельник та О. Ткачук розглядають модернізацію системи публічного управління та післявоєнне відновлення [1; 2]. Кадровий вимір управління та розвиток професійних компетентностей державних службовців висвітлено у працях О. Радченка, А. Дакала [3]. У контексті реформування системи професійного навчання державних службовців вагомим джерелом є офіційні матеріали Національного агентства України з питань державної служби, у яких систематизовано ключові напрями підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації персоналу в умовах воєнного стану. Серед міжнародних джерел провідними є рекомендації OECD та програми SIGMA, що визначають стандарти професіоналізації публічної служби. Попри наявність значної кількості наукових напрацювань, питання публічного управління підготовкою кадрів для сфери державної служби в умовах воєнного стану залишається недостатньо дослідженим, що підтверджує актуальність та наукову новизну обраної теми.

Система підготовки державних службовців до 2022 року ґрунтувалася переважно на європейських компетентнісних моделях, що орієнтувалися на сталий розвиток, інституційну спроможність, демократичне врядування та цифровізацію. Натомість реалії воєнного стану продемонстрували необхідність інтеграції додаткових компетенцій: кризового менеджменту, протидії інформаційним операціям, управління ризиками, мобілізаційної підготовки, комунікації з військовими адміністраціями, забезпечення безпеки та стійкості функціонування територіальних громад. Отже, відбувається зміна освітньої парадигми: від стандартної адміністративно-управлінської моделі до моделі кризово-орієнтованого публічного управління.

Серед ключових викликів сфери підготовки управлінських кадрів у воєнний час варто виокремити: руйнування частини освітньої інфраструктури; вимушену міграцію викладачів та слухачів; нерівність доступу до освітніх послуг; психологічні бар'єри; нестачу швидких освітніх рішень, адаптованих під практичні потреби державної служби. Додатковою проблемою є необхідність оперативного оновлення змісту навчальних програм відповідно до змін законодавства, вимог післявоєнної відбудови.

Разом з тим, воєнний час став каталізатором інновацій у сфері підготовки державних службовців. Активно розвиваються цифрові формати навчання, короткі інтенсиви, модульне навчання, дуальна підготовка, міжвідомчі тренінги та симуляційні навчання. Важливу роль відіграють Національне агентство України з питань державної служби, заклади вищої освіти, військові адміністрації та міжнародні партнери. Формується нова культура безперервного навчання (lifelong learning), де набуття нових компетенцій є не формальністю, а вимогою професійної стійкості. Публічне управління процесами підготовки

кадрів у таких умовах потребує системності. Йдеться про формування комплексної моделі управління, що включає стратегічне планування кадрових потреб, розроблення сучасних освітніх стандартів, координацію між освітніми інституціями, моніторинг якості підготовки та впровадження інструментів оцінки результативності. Важливим аспектом залишається забезпечення взаємозв'язку між навчанням, кар'єрним зростанням та реальними потребами державного управління.

У перспективі післявоєнного відновлення України система підготовки управлінських кадрів має стати ключовим фактором модернізації державного управління. Від ефективності публічного управління освітою для державної служби залежить здатність інституцій забезпечити відбудову інфраструктури, інтеграцію до ЄС, цифрову трансформацію, відновлення економіки та розвиток громадянського суспільства. Таким чином, публічне управління підготовкою кадрів для сфери державної служби в умовах воєнного стану виступає не лише освітньою чи адміністративною проблемою - це питання національної стійкості, державотворення та стратегічної безпеки. Необхідність переосмислення підходів до формування професійного корпусу державних службовців є одним із ключових напрямів розвитку публічного управління в Україні.

Список використаних джерел

1. Хомишин І. Ю. Публічна служба в умовах війни. *Аспекти публічного управління*. 2023. № 2. С. 58-65.
2. Гончарук Н., Мельник В., Ткачук О. Модернізація публічного управління в Україні в умовах війни та післявоєнного відновлення. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2022. № 4. С. 15-22.
3. Радченко О., Дакал А. Кадровий потенціал органів публічного управління та адміністрування України: науково-методологічні підходи. *Публічне управління та адміністрування в Україні*. 2024. № 3. С. 102-112.

ЖОЛТІКОВА Вероніка, студент Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: ГЛУШКОВА Дар'я,
доцент кафедри правоохоронної діяльності ННІ
№5 Харківського національного університету
внутрішніх справ, доктор філософії

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ. АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ, ТРАНСФОРМАЦІЙ ТА СТРАТЕГІЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Сучасний стан публічного управління у сфері національної безпеки України визначається впливом масштабних зовнішніх загроз, гібридних форм

воєнної агресії, підвищеної кібербезпеки, енергетичної нестабільності та зростаючих суспільних очікувань. В умовах трансформації характеру загроз традиційні адміністративно-ієрархічні моделі управління виявляють обмежену ефективність, що актуалізує необхідність формування інтегрованої, адаптивної та стійкої системи управління, здатної забезпечувати захист держави в умовах багатовекторного впливу. Важливим методологічним орієнтиром є перехід від фрагментарного аналізу окремих секторів безпеки до системного розуміння національної безпеки як багатокомпонентного явища, у межах якого оборонна, інформаційна, гуманітарна, дипломатична та кіберсфери функціонують у єдиному стратегічному просторі. Це відповідає сучасним підходам ЄС і НАТО, що ґрунтуються на концепції *resilience* - здатності держави забезпечувати стійкість, безперервність функціонування та швидке відновлення ключових інституцій навіть за умов тривалого впливу кризових факторів [1].

Після 2014 року, а особливо після 2022 року, система публічного управління України була змушена перейти до мобілізаційної логіки, орієнтованої на швидке ухвалення рішень, міжвідомчу координацію та широке залучення позаурядових суб'єктів. Водночас масштабність викликів продемонструвала низку системних проблем: недостатню нормативну інтегрованість секторів безпеки, обмеженість аналітичних інструментів прогнозування, відсутність ефективних горизонтальних механізмів взаємодії між центральними та місцевими органами влади. Одним із ключових напрямів розвитку виступає інституціоналізація стратегічного передбачення. Використання методик *foresight*, що широко застосовуються в Європейському Союзі, дозволяє державі прогнозувати довгострокові сценарії розвитку загроз і своєчасно коригувати безпекову політику. Запровадження систематичного моніторингу «слабких сигналів» та оцінювання ризиків відповідає європейським підходам до формування політики безпеки [2].

Особливого значення набуває інтеграція України до євроатлантичних стандартів управління. Документи НАТО щодо забезпечення державної стійкості визначають сім ключових вимог, серед яких безперервність управління, енергетична й продовольча безпека, стійкі мережі зв'язку, ефективний цивільний захист, кіберстійкість та здатність до поповнення ресурсів. Адаптація цих стандартів вимагає комплексної модернізації системи управління, підготовки кадрів, оновлення нормативної бази й проведення багаторівневих тренувань. Значну роль у забезпеченні безпеки відіграє стратегічна комунікація, що має розглядатися як невід'ємний елемент державної політики. В умовах інформаційної війни держава повинна формувати мережу стратегічних комунікацій, здатну протистояти дезінформації, координувати інституційну взаємодію, забезпечувати інформаційну стійкість громадян та оперативно реагувати на інформаційні атаки.

Водночас розвиток системи цивільного захисту потребує модернізації відповідно до принципів моделі *Whole-of-Society Approach*, де забезпечення безпеки держави розглядається як спільна діяльність органів влади, приватного

сектору, громадянського суспільства, експертних інститутів і волонтерських ініціатив. Український досвід 2022-2024 років підтвердив ефективність горизонтальної мобілізації громад, проте нормативне закріплення механізмів їх взаємодії з державою потребує подальшого вдосконалення [3].

Суттєвого оновлення потребують інститути публічної служби. Для підвищення ефективності управління необхідно завершити реформу децентралізації, забезпечити якісну цифровізацію державних послуг, оптимізувати функції органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, удосконалити механізми внутрішнього контролю, підвищити професійну компетентність службовців та забезпечити прозорість прийняття рішень. Питання післявоєнного відновлення України також передбачає створення високоефективної системи державного управління, здатної забезпечувати реалізацію політик відповідно до стандартів ЄС, гарантувати підзвітність, запровадити якісне управління людськими ресурсами та забезпечити довгострокову інституційну спроможність держави.

Узагальнюючи зазначене, можна стверджувати, що формування сучасної моделі публічного управління у сфері безпеки передбачає поєднання стратегічного прогнозування, цифрової модернізації, розвитку механізмів стійкості, інтеграції до євроатлантичних стандартів і налагодження ефективної взаємодії між усіма суб'єктами безпекової системи. Лише комплексний, системний та інституційно стійкий підхід здатен забезпечити належний рівень захищеності та стійкість держави в умовах тривалих загроз.

Список використаних джерел

1. Князева О.В., Іжа М.М., Дядюра К.О., Пахомова Т.І., Домашевська К.О. Стійкість до небезпечових викликів: український та європейський контекст: навч. посібник/ О.В.Князева, М.М.Іжа, К.О.Дядюра, Т.І.Пахомова, К.О. Домашевська - Одеса: НУ «Одеська політехніка», 2025. - 175 с. Доступно за посиланням:

https://op.edu.ua/sites/default/files/publicFiles/node_int_progs/navchalnyy_posibnyk_2025_proyekt_no_101175025_-_euresissecur.pdf (дата звернення 20.11.2025)

2. Сивак Т.В. Інституціоналізація стратегічних комунікацій у системі публічного управління України: дисертація на доктора філософії: спец. 25.00.01.- Київ, 2020.-490 с. Доступно за посиланням: https://www.researchgate.net/publication/354689596_INSTITUCIONALIZACIA_STRATEGICNIH_KOMUNIKACIJ_U_SISTEMI_PUBLICNOGO_UPRAVLINNA_UKRAINI (дата звернення 20.11.2025)

3. Чернадчук Т.О., Томурко В.О. Європейський досвід цифровізації соціального забезпечення та його імплементація у фінансово-правові засади публічного управління в Україні, 2025. Доступно за посиланням: https://www.researchgate.net/publication/397621459_European_experience_of_digitalization_of_social_security_and_its_implementation_in_the_financial_and_legal_foundations_of_public_administration_in_Ukraine (дата звернення 21.11.2025)

ЗІНЧЕНКО Олександр, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти Національного університету цивільного захисту України
МАЙСТРО Сергій, доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Продовольча безпека є одним із ключових елементів національної безпеки держави, оскільки вона визначає здатність країни забезпечити населення достатньою кількістю якісних харчових продуктів навіть у кризових умовах. Для України, яка традиційно є одним із найбільших аграрних виробників і експортерів, питання продовольчої безпеки набуло особливої актуальності з початком повномасштабної війни. Збройна агресія спричинила руйнування аграрної інфраструктури, окупацію частини земель, блокування логістичних шляхів, мінування територій, скорочення ресурсів виробництва та підвищення цін на продовольство. У цих умовах держава має забезпечити стабільне функціонування аграрної галузі, зберегти доступ населення до продуктів харчування та запобігти гуманітарним ризикам.

Адміністративно-правові засади забезпечення продовольчої безпеки у воєнний час ґрунтуються на Конституції України [2], Законі України «Про національну безпеку України» [1], а також на рішеннях органів виконавчої влади у зазначеній сфері. Правовий режим воєнного стану дозволяє державі оперативно ухвалювати рішення, спрямовані на захист аграрного виробництва та логістики, мобілізацію ресурсів і забезпечення населення продуктами першої необхідності. У воєнний період важливими стають такі напрями державної політики: контроль за ринком продовольства, регулювання експорту, підтримка аграрних підприємств, організація логістичних шляхів, гуманітарне забезпечення, а також міжнародна співпраця у сфері продовольства тощо.

Забезпечення продовольчої безпеки значною мірою залежить від стабільної роботи аграрного сектору, а також від ефективності та результативності державного регулювання ринку продуктів харчування [3].

Воєнні дії спричинили суттєве зменшення площ обробітку, оскільки частина земель була окупована або замінована. Значні руйнування зазнала технічна й виробнича інфраструктура, включаючи елеватори, склади пального, тваринницькі комплекси та переробні підприємства. У відповідь на ці виклики держава впровадила низку адміністративно-правових заходів, які забезпечують підтримку аграріїв: спрощення доступу до палива, техніки та добрив, надання пільгових кредитів, особливі правила мобілізації працівників критично важливих підприємств, а також програми компенсацій за знищене або пошкоджене майно. Важливою стала програма релокації аграрних і переробних

підприємств у безпечніші регіони.

Одним з найбільших викликів війни стало порушення логістичних шляхів. Блокування морських портів і ускладнення залізничних перевезень поставили під загрозу як експорт продукції, так і внутрішнє забезпечення. Адміністративно-правові рішення уряду країни були спрямовані на відкриття альтернативних маршрутів, розвиток залізнично-європейських коридорів, організацію «зернових коридорів», укладення міжнародних угод з транзитними країнами та спрощення митних процедур. Такі заходи дозволили забезпечувати критично важливі експортні операції, що мають значення як для економіки, так і для глобальної продовольчої стабільності.

Особливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки відіграє регулювання внутрішнього ринку продуктів харчування. Держава контролює ціни на соціально важливі продукти, встановлює тимчасові обмеження на їх експорт, формує резерви продовольства та підтримує гуманітарні програми, які спрямовані на забезпечення продуктами населення прифронтових територій, переміщених осіб та вразливих груп. Військові адміністрації відповідають за організацію стабільної роботи ринкової інфраструктури, створення гуманітарних штабів, координацію отримання міжнародної допомоги.

Міжнародна підтримка також стала важливою складовою продовольчої безпеки України. Програми ЄС, ООН, Світового банку та інших організацій спрямовані на фінансову допомогу аграріям, надання техніки, гуманітарні поставки продовольства, підтримку проєктів з розмінування земель і відновлення інфраструктури. Співпраця України із партнерами також забезпечує участь держави у світових продовольчих програмах, що важливо не лише для національної, а й для глобальної продовольчої системи [3].

Система продовольчої безпеки у воєнних умовах також базується на взаємодії держави з громадськими організаціями та волонтерами. Волонтерські штаби, благодійні фонди та місцеві ініціативи відіграють важливу роль у зборі, транспортуванні та видачі продуктів харчування людям, що перебувають у зоні бойових дій або у важкій гуманітарній ситуації. Адміністративне законодавство передбачає спрощені процедури ввезення гуманітарного продовольства, реєстрації волонтерських організацій та реалізації соціальних програм.

Отже, забезпечення продовольчої безпеки України в умовах воєнного стану є складним і багатовимірним завданням, яке включає підтримку аграрного виробництва, організацію логістики, державне регулювання цін і ринків, а також ефективне управління гуманітарними ресурсами. Надійна правова база, чіткі адміністративні процедури, оперативність управлінських рішень та міжнародна підтримка дозволяють Україні протистояти викликам війни та гарантувати доступ населення до продовольства. Успішне виконання цих завдань зміцнює не лише економічну стабільність, але й загальну стійкість держави в умовах існуючих воєнних загроз.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про національну безпеку України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
2. Конституція України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>
3. Латинін М.А. Аграрний сектор економіки України: механізм державного регулювання : монографія. Х. : Вид-во ХарPI НАДУ

ЗОРИНА Валерія, курсант Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого
ЧАЛИЙ Михайло, викладач кафедри Військового права Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого, полковник

ПІДГОТОВКА КАДРІВ ДЛЯ ВІЙСЬКОВИХ АДМІНІСТРАЦІЙ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ТА ОСВІТНІ АСПЕКТИ

В умовах війни військові адміністрації стали ключовим елементом управління на місцях, забезпечуючи життєдіяльність громад. Правовою основою їх діяльності є Закон «Про правовий режим воєнного стану» [1], однак на практиці виникають складнощі з кадровим забезпеченням через специфічний склад штату. Працівниками адміністрацій можуть бути як військові, так і цивільні особи, на яких поширюються норми Закону «Про державну службу» [2]. Це створює потребу в поєднанні військової субординації та адміністративних процедур.

Відповідно, змінюються і вимоги до освітньої підготовки таких кадрів. Традиційні програми підвищення кваліфікації часто не враховують кризових умов роботи. Саме тому важливим кроком стала адаптація нормативної бази, зокрема оновлення Порядку проведення професійного навчання [3], що дозволяє гнучкіше підходити до підготовки фахівців, орієнтуючись на реальні виклики воєнного часу.

Складний адміністративно-правовий режим кадрового забезпечення військових адміністрацій (ВА) становить першочерговий виклик у сфері публічного управління. Сама сутність ВА як тимчасових державних органів, що утворені на виконання Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [1], передбачає поєднання управлінських функцій із завданнями безпеки та оборони. Це призводить до гібридного статусу персоналу: поряд із військовослужбовцями, залучаються державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування, на яких поширюється дія Закону «Про державну службу» [2]. Такий змішаний правовий режим ускладнює уніфікацію вимог, порядку підпорядкування, а також визначення соціальних гарантій та міри

юридичної відповідальності для працівників, що діють в екстремальних умовах.

Правова специфіка ВА неминуче впливає на кадрові процедури. В умовах швидкої зміни оперативної обстановки та необхідності негайного відновлення управління на деокупованих територіях, стандартні конкурсні процедури, що зазвичай вимагаються Законом [2], часто не застосовуються або максимально спрощуються. Прискорене комплектування штату, хоча й є оперативною необхідністю, створює ризик зниження вимог до професійної компетентності та кризової стійкості персоналу, що є критичним для регіонів з високим рівнем безпекових загроз. Крім того, виникають проблеми у правовому регулюванні посадових обов'язків, які виходять за межі традиційного адміністрування, включаючи, наприклад, пряму координацію з військовим командуванням.

Ця адміністративно-правова колізійність безпосередньо зумовлює необхідність радикального перегляду освітніх аспектів підготовки кадрів. Стандартні програми підвищення кваліфікації, орієнтовані на теоретичні знання публічного права та рутинні управлінські процеси, виявилися недостатньо ефективними. Потреба ВА - це фахівці, що володіють кризовим менеджментом, можуть швидко ухвалювати рішення в умовах дефіциту інформації та обмеженості ресурсів, а також мають високий рівень психологічної готовності до роботи в умовах постійної небезпеки.

З огляду на це, стратегічною вимогою до навчальних закладів є перехід до модульного, цільового та гнучкого навчання. Програми мають бути сфокусовані на вивченні Міжнародного гуманітарного права, процедур цивільного захисту, військово-цивільної взаємодії та комунікації в умовах надзвичайного стану. Важливо, що Уряд, розуміючи цю потребу, оновив нормативну базу, зокрема Порядок проведення професійного навчання [3], що дозволяє впроваджувати оперативні форми навчання, зокрема дистанційне, тим самим сприяючи швидкій адаптації фахівців до реальних викликів воєнного часу.

Таким чином, функціонування військових адміністрацій підтверджує необхідність негайної адаптації системи публічного управління до умов воєнного стану. Основний виклик полягає у гібридному адміністративно-правовому статусі їхнього персоналу, який вимагає поєднання військової дисципліни та норм державної служби, що створює постійні кадрові колізії. Встановлено, що стандартні програми підвищення кваліфікації є недостатніми, і лише перехід до модульного, практико-орієнтованого навчання, сфокусованого на кризовому менеджменті, безпековій координації та міжнародному гуманітарному праві, забезпечить необхідну професійну компетентність кадрів для ефективної роботи в умовах високого ризику.

Список використаних джерел

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII : станом на 14 трав. 2025 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

2. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII : станом на 7 верес. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>.

3. Про затвердження Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад : Постанова Каб. Міністрів України від 06.02.2019 № 106 : станом на 21 лип. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2019-п#Text>.

ІВАНЄНКО Дмитро, курсант 2 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції НПУ Одеського університету внутрішніх справ

Науковий керівник: РУДОЙ Катерина, професор кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Одеського університету внутрішніх справ , доктор юридичних наук, професор, підполковник поліції

ФОРМИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Публічне адміністрування - це діяльність суб'єктів публічної влади з реалізації завдань, виконання функцій держави задля задоволення суспільних потреб. Форми публічного адміністрування - це зовнішнє вираження адміністративної діяльності, яке відображає, яким чином здійснюється вплив на суспільні відносини [1].

Форми мають важливе значення, оскільки саме через них публічна влада взаємодіє з громадянами, юридичними особами, органами місцевого самоврядування, міжнародними структурами [2]. Від обраної форми залежить законність, прозорість і ефективність діяльності адміністративних органів.

У науковій літературі виділяють такі ознаки форм [1,2,3]:

– це спосіб зовнішнього вираження волі суб'єкта публічного адміністрування;

- форма завжди здійснюється в межах компетенції органу ;
- форма тісно пов'язана з виконанням завдань і функцій ;
- юридична регламентація форм забезпечує передбачуваність і контроль ;
- вибір форми залежить від мети та характеру адміністративних відносин;
- використання форм має наслідки - юридичні або організаційні

За юридичним значенням [1,3]:

- Правові форми (мають юридичні наслідки)
- Неправові (організаційні, інформаційні, матеріально-технічні
- За ступенем юридичного вираження:

- Основні (видання нормативно-правових актів);
- Похідні (реєстраційні, дозвільні, попереджувальні, наглядові, забезпечувальні).

За сферою застосування:

- Зовнішні (відносини з громадянами, юридичними особами) ;
- Внутрішні (регулювання діяльності всередині органів).

За адресатами: Загальнообов'язкові (нормативні акти) ; Індивідуальні (рішення для конкретних осіб). За суб'єктом ініціативи: Ініційовані владним органом; Ініційовані за зверненням громадян [2].

Нормативно-правові акти - закони, підзаконні акти, що встановлюють правила поведінки для невизначеного кола суб'єктів .

Індивідуальні акти - накази, розпорядження, рішення, що стосуються конкретних ситуацій.

Адміністративні договори - угоди між владним органом та іншими суб'єктами, які мають юридичну силу.

Процедурні форми - регламентація процесу прийняття рішень та застосування актів .

Організаційні дії - планування, прогнозування, наради, консультації.

У податковій системі: адміністративні акти, договори, автоматизовані рішення, консультації, податковий компроміс

У діяльності Національної поліції: правові акти, індивідуальні рішення, контрольні й наглядові дії, кадрове забезпечення.

У військовій сфері: нормотворча діяльність, правозастосовчі акти, забезпечувальні та інформаційні дії.

У сфері охорони здоров'я: дозвільні процедури, адміністративні послуги, контрольні дії.

Отже, форми публічного адміністрування - ключовий елемент ефективної діяльності держави. Вони забезпечують правове регулювання, прозорість та взаємодію з громадянами. Для України важливо забезпечити баланс між правовими й організаційними формами, а також адаптувати їх до умов воєнного стану та євроінтеграційних процесів.

Список використаних джерел

1. Біла В. Р. Поняття правової форми публічного адміністрування. *Право і суспільство*, 2018, №4, с. 151-156. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/items/4076cf38-1ddc-4041-8162-79aad200195a>

2. Медведєв М. Ю. Форми і методи публічного адміністрування у податковій системі України. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/handle/123456789/15375>

3. Бугайчук К. Л. Форми публічного адміністрування в органах Національної поліції України. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/ae6720b1-c8f4-441c-984f-69557b7ea004>

4. Зіборєва О. Форми публічного адміністрування підготовки кадрів з вищою військовою освітою для Збройних Сил України. URL: <https://miljournals.knu.ua/index.php/visnuk/article/view/823>
5. Власов А. В. Адміністративно-правові форми діяльності суб'єктів публічного адміністрування у сфері торговельної діяльності. URL: <https://pravo.cusu.edu.ua/index.php/pravo/article/view/340>
6. Скрипченко С. М. Форми публічного адміністрування функціонування політичних партій в Україні. URL: <https://elar.naiau.kiev.ua/items/a15ef766-e9f4-4069-af57-14cfe6c005b9>
7. Музичук О. М., Наконечна Г. Я. Адаптація форм та методів публічного адміністрування до умов воєнного стану. URL: <https://luhbulletin.dnuvs.ukr.education/index.php/main/article/view/177>
8. Навчальний матеріал: Тема 7. Форми публічного адміністрування. URL: https://arm.navs.edu.ua/books/adm_pravo_zch/nm/lec7.html
9. Studies.in.ua - Форми та методи публічного адміністрування. URL: <https://studies.in.ua/admnstrativne-pravo/3902-formi-ta-metodi-publchnogo-admnstruvannya.html>
10. Підручники онлайн: Форми публічного адміністрування. URL: https://pidru4niki.com/1271122148211/pravo/formi_publichnogo_administruvannya

ІВАНУХА Оксана, курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: КІБЛИК Дар'я, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії, доцент

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З СУБ'ЄКТАМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

У сучасних умовах глобалізації, гібридних викликів, збройної агресії та зростаючої кількості асиметричних загроз забезпечення національної безпеки стає одним із ключових пріоритетів державної політики. Ефективна протидія злочинності, тероризму, інформаційним атакам, корупції, кіберзлочинам та іншим загрозам можлива лише за умови цілісного підходу й тісної координації між різними державними органами та структурами, які є суб'єктами забезпечення національної безпеки.

У цьому контексті особливого значення набуває взаємодія поліції з іншими суб'єктами безпекового сектору, оскільки саме спільна діяльність, кооперація та синхронізація дій дозволяють виявляти, запобігати й нейтралізувати потенційні загрози, а також ефективно обмінюватися оперативною та аналітичною інформацією.

Національна поліція України виконує низку завдань, що безпосередньо або опосередковано впливають на стан національної безпеки. До них належать:

- превентивна діяльність, спрямована на профілактику злочинності та моніторинг суспільної напруги;
- розкриття і розслідування злочинів, зокрема тих, що становлять загрозу державі;
- охорона публічного порядку та громадської безпеки;
- участь у контрдиверсійних і антитерористичних заходах, а також захист об'єктів критичної інфраструктури.[1, ст.4]

Важливу роль відіграє інформаційно-аналітична діяльність поліції, що передбачає обмін даними з іншими силовими структурами й забезпечення аналітичної підтримки прийняття управлінських рішень.[1, ст.5]

Основними напрямками співпраці поліції з іншими суб'єктами безпеки є обмін інформацією та інтеграція баз даних, спільне планування операцій, участь у міжвідомчих комісіях і координаційних штабах, узгодження правових процедур реагування, проведення спільних навчань і тренінгів, а також реалізація безпекових заходів разом із місцевими адміністраціями й громадськими ініціативами. Важливим аспектом залишається контроль і моніторинг виконання спільних рішень, що дозволяє своєчасно оцінювати ефективність кооперації.[2, ст. 3]

Взаємодія Національної поліції з іншими суб'єктами національної безпеки відіграє центральну роль у сучасній системі захисту держави. Її функції виходять далеко за межі правоохоронної діяльності, охоплюючи також превентивний контроль, що має прямий вплив на забезпечення безпеки країни.

Ефективна співпраця створює передумови для оперативного реагування на загрози, зокрема терористичні чи кібернетичні. Серед ключових партнерів поліції - СБУ, Нацгвардія, органи місцевого самоврядування та інші структури. Координація через інформаційний обмін сприяє швидкості прийняття рішень і забезпечує їх надійність.

Нормативно-правову основу такої взаємодії становлять базові закони України - «Про Національну поліцію», «Про національну безпеку України», «Про Службу безпеки України», а також антитерористичне законодавство, відомчі інструкції та положення МВС і СБУ. Додатково порядок співпраці визначається міжвідомчими угодами, меморандумами та регламентами, які застосовуються під час особливих режимів - воєнного стану або надзвичайних ситуацій. Важливу роль у нормативному регулюванні відіграють також рішення Ради національної безпеки і оборони України, укази Президента та постанови Кабінету Міністрів.[2, ст. 3]

Для підвищення ефективності та стійкості взаємодії між Національною поліцією та іншими суб'єктами сектору безпеки й оборони необхідне впровадження системного підходу, що охоплює уніфікацію законодавства, удосконалення координаційних механізмів, технологічну інтеграцію, розвиток кадрових ресурсів і постійний моніторинг ефективності співпраці. Першочерговим кроком має стати гармонізація нормативно-правового середовища шляхом ухвалення спеціального закону «Про взаємодію суб'єктів сектору безпеки й оборони», який би чітко визначав принципи, стандарти й механізми обміну інформацією, а також встановлював відповідальність сторін і гарантії захисту даних.[3, ст. 2]

Суттєвими бар'єрами залишаються технічна несумісність систем і недостатня відкритість інформації. Залучення громадянського суспільства та волонтерських організацій демонструє високий потенціал у підвищенні ефективності превентивних заходів, тоді як органи місцевого самоврядування мають переходити з позиції контролюючого органу до статусу активного партнера поліції.

Координаційні центри й оперативні штаби виступають важливими інструментами організації співпраці. У стані війни або під час кризових ситуацій така взаємодія набуває критичного значення, оскільки відсутність чітких алгоритмів дій загрожує конфліктами й дублюванням функцій. Спільні тренінги та навчання допомагають розробити єдиний підхід до питань безпеки.

Впровадження сучасних інформаційних технологій істотно пришвидшує процес ухвалення рішень, тоді як регулярний моніторинг і оцінка результативності співпраці дозволяють своєчасно вносити необхідні корективи. Налагоджена координація сприяє оптимальному використанню ресурсів різних структур у сфері безпеки, водночас враховуючи соціальний і психологічний аспекти взаємодії з населенням.

Для забезпечення ефективності взаємодії слід запровадити систему оцінювання результатів спільної діяльності на основі чітких показників ефективності (KPI), таких як швидкість реагування, якість інформаційного обміну чи кількість успішно проведених спільних операцій. Важливо також формалізувати співпрацю з недержавними суб'єктами - громадськими організаціями, волонтерами та ініціативами «поліція - громада», забезпечивши прозорість, контроль і підтримку таких форм партнерства.[4, ст. 4-5]

Для забезпечення такої співпраці необхідна чітка нормативно-правова база, сучасні комунікаційні інструменти та налагоджені механізми обміну інформацією. Залучення громадянського суспільства та активна участь місцевих органів влади значно підвищують рівень довіри населення до правоохоронної системи й сприяють зміцненню стабільності. Спільні тренінги, координація дій та колективні навчання усіх залучених сторін допомагають розробляти уніфіковані підходи до вирішення надзвичайних ситуацій і кризових викликів.

Основними принципами такої взаємодії залишаються прозорість, законність, довіра та ефективність управління. Недостатня координація або

відсутність ефективних алгоритмів може призводити до дублювання функцій, неефективного використання часу і ресурсів, а також підвищувати ризики для безпеки громадян і суспільства в цілому. Тому постійне вдосконалення механізмів співпраці, їх адаптація до нових викликів і загроз, а також використання інноваційних технологій є критичними для створення надійної системи національної безпеки.

Тісна взаємодія поліції з іншими суб'єктами безпеки не лише покращує оперативність і результативність реагування на загрози, а й сприяє формуванню довіри громадян до державних інституцій - важливого чинника стабільності та гармонійного розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1. Сокол О. Р. Роль поліції у сфері забезпечення національної безпеки України, 2024, ст. 4-5. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1556>
2. Ярошак О.Я. Взаємодія Національної поліції з правоохоронними підрозділами у ході забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів в Україні, 2024. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.2.37>
3. Братель С.Г. «Національна поліція як суб'єкт забезпечення національної безпеки», 2023. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2023/1/46.pdf>
4. Кікінчук В.Ю., Долинний А.В. Особливості взаємодії Національної поліції України з іншими суб'єктами забезпечення публічної безпеки і порядку під час масових заходів, 2018. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/895a6995-aaed-4a90-8a6c-7109ac41a642/content>

КАМІНСЬКИЙ Єгор, курсант I курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: ХИТРОВСЬКИЙ Дмитро, старший викладач кафедри загальноправових дисциплін факультету підготовки фахівців для органів НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ВЕТЕРАНІВ ЧЕРЕЗ СИСТЕМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Потреба в психологічній підтримці та реабілітації ветеранів є одною з ключових для сучасного українського суспільства, внаслідок збройної агресії. Повернення військовослужбовців до мирного життя супроводжується такими проблемами: посттравматичний стресовий синдром, проблеми адаптації в соціумі, емоційне виснаження.

На жаль, Україна не навчала військових психологів-реабілітологів для виконання цих функцій. Тобто є звичайні психологи, які фактично самостійно перекваліфіковуються чи, швидше, підлаштовуються під військову тематику та працюють в управліннях МВС, СБУ і т.д. Однак вони не мають практики роботи з бійцями, які брали участь у бойових діях.[1]

За даними Міністерства у справах ветеранів України відповідно до ст. 11 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» військовослужбовці, учасники бойових дій та прирівняні до них особи, особи, звільнені з військової служби, які брали безпосередню участь в АТО, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки та оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації у Донецькій та Луганській областях чи виконували службово-бойові завдання в екстремальних (бойових) умовах, в обов'язковому порядку повинні пройти безоплатну психологічну, медико-психологічну реабілітацію у відповідних центрах.[2]

За результатами дослідження «Ефективність мобільних бригад соціально-психологічної допомоги учасникам бойових дій», організованого Українською фундацією громадського здоров'я», за підтримки фонду ООН, психологічної підтримки потребують близько 57 % ветеранів. Основними проблемами учасників бойових дій стали конфлікти в родині (54 %), прояви стресу (24 %), надмірні та неконтрольовані приступи агресивної поведінки (12 %), думки про самогубство (6 %), проблеми з психоактивними речовинами - 4 %. Сьогодні психологічну реабілітацію учасники бойових дій можуть отримати у центрах соціально-психологічної реабілітації або у приватних психологів за необхідності. [2]

Наразі отримати психологічну підтримку та реабілітацію для військових реально. Психологічна підтримка та реабілітація є надзвичайно важливим фактором, більшості ветеранів які повернулися з бойових дій вона є необхідною. Саме тому зараз з'явилися центри психологічної підтримки та реабілітації які безкоштовно допомагають ветеранам. Попри все потреба у висококваліфікованих спеціалістах зростає і країна потребує розвитку системи психологічної допомоги. Тому держава, громадські організації, суспільство мають об'єднувати зусилля і розвивати цю систему злагоджено, це сприятиме прискореному розвитку системи психологічної підтримки та реабілітації і допоможе отримувати психологічну допомогу якісніше та швидше.

Список використаних джерел

1. Вдовіченко О. В., Соколова І. М., Педченко О. В., Степанова С. С., Фролова О. В., Психологічна реабілітація і супровід ветеранів війни: досвід

Ізраїлю, *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Technicznej w Katowicach* № 16 - 2023 - С. 107-118.

https://www.researchgate.net/publication/380993626_PSIHOLOGICNA_REABILITACIA_I_SUPROVID_VETERANIV_VIJNI_DOSVID_IZRAILU

2. Гульбс О., Кобець О., Психологічна реабілітація учасників бойових дій, *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка* - 2021 - С. 12-15 http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/10.23.10.100/db/ftp/visnyk/viyskovi_47_2021.pdf#page=12

КЛЮЄВА Олександра, курсант 2 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: БУГА Володимир, професор кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕМОКРАТИЧНОГО ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

У демократичному суспільстві однією з найважливіших засад взаємодії між громадянами та державою є громадський контроль. Це поняття охоплює широкий спектр діяльності, що дозволяє громадянам і інститутам громадянського суспільства активно впливати на прийняття рішень, здійснення політики та контроль за діяльністю органів влади. Громадський контроль не є формальністю чи символічним жестом, а повноцінним механізмом демократичного впливу, що дозволяє забезпечити прозорість, підзвітність та ефективність публічного управління.

Суть громадського контролю полягає у встановленні відповідності діяльності органів публічної влади нормам чинного законодавства, а також у виявленні й усуненні можливих відхилень або порушень. Йдеться про оцінку дій влади з позицій суспільного інтересу, ефективності та доцільності. Така діяльність здійснюється самими громадянами або через створені ними інститути громадянського суспільства -громадські ради, об'єднання, ініціативні групи.

Важливо розуміти, що громадський контроль не є приватною ініціативою юридичних чи фізичних осіб у захисті своїх прав. Це -суспільно орієнтована діяльність, яка має на меті захист публічного інтересу, посилення відкритості та підвищення якості управлінських рішень. Він відрізняється від інформаційного

обміну тим, що має чітку ціль -перевірку та оцінку відповідності рішень влади встановленим нормам. Доступ до інформації та інформування громадськості тут відіграють допоміжну роль.

Реалізація громадського контролю в Україні відбувається через кілька ключових форм. Насамперед варто згадати діяльність громадських рад, які функціонують при органах виконавчої влади та місцевого самоврядування. Ці ради виступають посередниками між владою та суспільством, забезпечують участь громадян у формуванні державної та регіональної політики, проводять моніторинг та готують пропозиції щодо вдосконалення управлінських рішень. Їхня робота відбувається на засіданнях, які скликаються не рідше одного разу на квартал. Рішення таких рад мають рекомендаційний характер, але обов'язково розглядаються органами влади.

Ще однією важливою формою є консультації з громадськістю, які можуть здійснюватися у форматі громадських слухань, обговорень, електронних опитувань або через інші форми збирання думки громадян. Наприклад, громадські слухання, передбачені Законом України «Про місцеве самоврядування», дозволяють мешканцям громад висловлювати позицію щодо локальних питань. Крім того, громадські обговорення є важливою частиною процедури оцінки впливу на довкілля, де громадяни можуть подати свої зауваження щодо запланованої діяльності, навіть без детального обґрунтування.

Окрему роль у структурі громадського контролю відіграє громадська експертиза діяльності органів виконавчої влади. Вона дозволяє інститутам громадянського суспільства аналізувати ефективність рішень, пропонувати вдосконалення й активно впливати на формування програм соціально-економічного розвитку, бюджетів і пріоритетів державної політики. Ще один елемент системи контролю -це громадське спостереження, що особливо активно застосовується у сферах виборчого процесу, освіти та забезпечення прозорості інших державних процедур. Наприклад, у Порядку прийому на навчання до закладів вищої освіти передбачено участь громадських об'єднань у спостереженні за роботою приймальних комісій. Це дозволяє зміцнювати довіру до освітньої системи та гарантує її відкритість.

Таким чином, громадський контроль у сучасному українському суспільстві -це не лише правовий механізм, а й інструмент побудови справжнього діалогу між владою та громадянами. Він забезпечує участь людей у процесі ухвалення рішень, захист суспільних інтересів і сприяє утвердженню демократичних цінностей. У світі, де авторитарні тенденції посилюються, саме громадський контроль є тією лінією оборони, яка захищає прозорість, справедливість і права громадян.

КОЗАКОВА Діана, курсант 3
курсу Військово-юридичного інституту
Національного юридичного університету

ім. Ярослава Мудрого

ЧАЛИЙ Михайло, викладач кафедри
військового права Військово-юридичного
інституту Національного юридичного
університету ім. Ярослава Мудрого

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Воєнний стан актуалізував необхідність переосмислення системи професійної підготовки кадрів, задіяних у публічному управлінні та секторі безпеки. Інституційна спроможність держави значною мірою залежить від якості організаційно-правових процедур, що визначають доступ до служби, освітні стандарти, вимоги професійної компетентності та механізми службового розвитку. Оцінка адміністративно-правових механізмів підготовки фахівців у сфері публічного управління та безпеки потребує попереднього уточнення понять безпекового дискурсу. У філософській, соціологічній, економічній та юридичній літературі триває систематизація уявлень про безпекову проблематику, зосереджена на збереженні базових суспільних цінностей справедливості, свободи, виживання, прав людини та добробуту [1, с. 35-36].

У юридичній і військовій науці немає єдиного визначення «безпекового середовища». К. Л. Бугайчук інтерпретує його як сукупність умов життєдіяльності та комплекс взаємодій у сферах національної безпеки, які визначають рівень стабільності та захищеності держави [2, с.113]. Безпека держави залежить від потенціалу економічної системи, оборонних спроможностей і функціональної ефективності правоохоронних органів. О. О. Резнікова наголошує, що об'єктами забезпечення національної стійкості є держава та суспільство, які можуть зазнавати деструктивних впливів унаслідок загроз та кризових ситуацій [3, с. 43]. У площині адміністративного права категорія безпеки набуває нормативного змісту, пов'язаного з діяльністю уповноважених суб'єктів публічного адміністрування. Н. Ю. Цибульник визначає адміністративно-правове регулювання сектора безпеки як діяльність державних органів, спрямовану на впорядкування та розвиток суспільних відносин у відповідній сфері за допомогою правових засобів [4, с.154].

У період збройної агресії пріоритетами державної політики стали вдосконалення процедур відбору та підготовки службовців, зменшення бюрократичних бар'єрів і підвищення адаптивності адміністративних процесів. Норми Закону України «Про правовий режим воєнного стану», Закону «Про державну службу», Закону «Про Національну поліцію», Закону «Про освіту» та спеціальних відомчих актів МВС, Міноборони й Нацгвардії сформували нормативний каркас для реформування системи професійної підготовки. На їх основі запроваджуються прискорені освітні програми, короткострокові

професійні курси, інтенсивна службова підготовка та механізми невідкладного підвищення кваліфікації. Зміцнення кадрового потенціалу здійснюється завдяки розширенню повноважень освітніх і тренінгових центрів МВС, Національної гвардії, Державної прикордонної служби, Служби судової охорони, а також закладів вищої освіти, що здійснюють підготовку державних службовців і керівних кадрів (НАДУ, відомчі університети МВС, СБУ, ДПСУ).

У межах адміністративно-правового регулювання особливе значення мають стандарти професійної компетентності, затверджені відповідними центральними органами виконавчої влади. Вони визначають структуру змісту освітніх програм, формують вимоги до результатів навчання та забезпечують відповідність між потребами сектору безпеки й ресурсними можливостями закладів підготовки. Модель компетентностей, що інтегрує управлінські, правові, комунікаційні, цифрові, стратегічно-аналітичні та етичні елементи, стала центральним орієнтиром модернізації навчальних курсів. Інноваційний вектор розвитку підтримується цифровізацією освітнього процесу: використанням онлайн-платформ, симуляційних тренажерів, ситуаційних моделей реагування на кризові сценарії, дистанційних форматів навчання та модульних інтенсивів.

Адміністративно-правові механізми спрямовані також на уніфікацію процедур добору, атестації та оцінювання результатів професійної підготовки. Під час воєнного стану такі процедури реалізуються у скорочені строки відповідно до підзаконних актів Кабінету Міністрів, МВС і Нацдержслужби. Спрощення конкурсних процедур, використання дистанційних форм відбору, застосування модульних систем підвищення кваліфікації та розширення переліку короткострокових спеціалізованих курсів забезпечує оперативне комплектування структур публічного управління та сектору безпеки.

Важливою складовою системи підготовки залишається адміністративний нагляд за якістю освітніх послуг. Міністерство освіти і науки, Нацагентство із забезпечення якості вищої освіти, МВС, Міноборони та інші органи здійснюють моніторинг змісту освітніх програм, перевірку відповідності компонентів професійної підготовки вимогам стандартів, координацію діяльності ЗВО та відомчих навчальних центрів. Оновлення стандартів, навчально-методичних рекомендацій і процедур акредитації сприяє підвищенню системності та ефективності освітніх процесів у воєнний період.

Отже, адміністративно-правові механізми підготовки фахівців у сфері публічного управління та безпеки в умовах війни виконують стабілізаційну й компенсаторну функції, що підтримують управлінську стійкість держави. Їх результативність визначається здатністю оперативно адаптувати нормативно-правову базу, забезпечувати неперервність професійного навчання, підвищувати якість освітніх послуг і формувати кадровий потенціал, який відповідає підвищеним вимогам національної безпеки.

Список використаних джерел

1. Ситник Г. П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади) : Підручник. Київ : НАДУ, 2011. 730 с.
2. Бугайчук К. Л. Безпекове середовище держави в контексті діяльності Міністерства внутрішніх справ України. *Право і безпека*. 2023. № 2 (89). С. 111-120
3. Резнікова О. О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища : монографія. Київ : НІСД, 2022. 532 с.
4. Цибульник Н. Ю. Деякі питання сектору безпеки України як об'єкта адміністративно-правового регулювання. *Право і суспільство*. 2021. № 1. С. 151-157.

КОРМИШКІНА Крістіна, здобувачка вищої освіти 3 курсу НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Науковий керівник: БОНДАРЧУК Інна, викладач кафедри ІГАП ФСП, НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

ПОНОВЛЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СТРОКІВ ЗВЕРНЕННЯ ДО СУДУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АНАЛІЗ ПОСТАНОВИ КАСАЦІЙНОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Питання поновлення процесуальних строків набуло особливої актуальності в контексті збройної агресії російською федерацією проти України, коли мобілізовані громадяни та особи, що перебувають в зоні бойових дій, обмежені в можливості реалізувати своє конституційне право на звернення до суду.

Відповідно до частини 2 статті 122 Кодексу адміністративного судочинства України (далі - КАС України) для звернення до адміністративного суду за захистом прав, свобод та інтересів особи встановлюється шестимісячний строк, який, якщо не встановлено інше, обчислюється з дня, коли особа дізналась або повинна була дізнатись про порушення своїх прав, свобод чи інтересів [1]. Стаття 123 КАС України встановлює процесуальні наслідки пропущення такого строку: залишення позову без руху, повернення позовної заяви або залишення її без розгляду [1].

Законодавством передбачено можливість поновлення пропущеного строку, якщо суд визнає причини його пропуску поважними. З введенням 24 лютого 2022 року воєнного стану Указом Президента України №64/2022 [2] виникає питання «чи є сам факт воєнного стану поважною причиною для поновлення процесуальних строків?»

Практика Касаційного адміністративного суду у складі Верховного суду (далі - КАС ВС) є досить різноманітною.

Ключовою є постанова КАС ВС від 29 вересня 2022 року у справі №500/1912/22, в якій суд сформулював важливі правові позиції [3].

По-перше, КАС ВС чітко зазначив, що сам факт запровадження воєнного стану в Україні, без обґрунтування неможливості звернення до суду саме позивачем у встановлені строки, не може вважатися поважною причиною для безумовного поновлення процесуальних строків [3]. Тобто, посилання виключно на факт дії воєнного стану є недостатнім.

По-друге, суд наголосив, що причина пропуску строку може вважатися поважною, якщо вона відповідає одночасно усім таким умовам: 1) це обставина або кілька обставин, яка безпосередньо унеможливорює або ускладнює можливість вчинення процесуальних дій у визначений законом строк; 2) це обставина, яка виникла об'єктивно, незалежно від волі особи, яка пропустила строк; 3) ця причина виникла протягом строку, який пропущено; 4) ця обставина підтверджується належним і допустимими засобами доказування [3].

У справі №500/1912/22 КАС ВС задовольнив касаційну скаргу та скасував рішення судів попередніх інстанцій, які формально відмовили у поновленні строку. Суд врахував, що позивач є учасником бойових дій, мобілізованим у першу хвилю (оперативні резервісти, колишні військовослужбовці та ветерани АТО та ООС) [3]. Саме ці обставини суд визнав поважними причинами пропуску строку.

Важливою є позиція суду про те, що протягом усього періоду дії воєнного стану суворе застосування адміністративними судами процесуальних строків може мати ознаки не виправданого обмеження доступу до суду, гарантованого статтями 55, 124, 129 Конституції України, статтею 14 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права та статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [3].

Постанова Великої Палати Верховного суду від 10 листопада 2022 року у справі № 990/115/22 підтверджує, що запровадження воєнного стану не зупинило перебіг процесуальних строків звернення до суду. Питання поновлення процесуального строку вирішується судом у кожному конкретному випадку з урахуванням доводів, наведених у заяві про поновлення [4].

Таким чином, практика КАС ВС формує збалансований підхід, де з одного боку, воєнний стан сам по собі не є підставою для автоматичного поновлення строків, з іншого боку, конкретні обставини, пов'язані з воєнним станом можуть бути визнані судом поважними причинами за наявності належних доказів. Саме такий підхід відповідає принципу верховенства права та забезпечує баланс між необхідністю дотримання процесуальної дисципліни та гарантуванням конституційного права на судовий захист в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Кодекс адміністративного судочинства України : Кодекс України від

06.07.2005 № 2747-IV : станом на 31 жовт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 24.11.2025).

2. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 : станом на 31 жовт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 24.11.2025).

3. Постанова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 29.09.2022 у справі № 500/1912/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106545406> (дата звернення: 24.11.2025).

4. Постанова Великої Палати Верховного суду від 10.11.2022 у справі № 990/115/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107354803> (дата звернення: 24.11.2025).

КОЖУХОВА Ольга, курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: САХНО Артем, завідувач кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ НАТО У СИСТЕМУ ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Актуальність теми зумовлена стратегічним курсом України на євроатлантичну інтеграцію та необхідністю модернізації системи підготовки правоохоронців відповідно до стандартів НАТО. В умовах воєнного стану та триваючої збройної агресії особливо важливим є підвищення рівня професійної підготовки поліцейських, здатних ефективно діяти в умовах підвищеного ризику, забезпечувати громадську безпеку та взаємодіяти з військовими підрозділами і міжнародними партнерами. Впровадження стандартів НАТО у систему тактико-спеціальної підготовки сприятиме підвищенню ефективності, злагодженості та взаємосумісності правоохоронних органів.

Метою дослідження є аналіз можливостей і практичних механізмів інтеграції стандартів НАТО у процес підготовки поліцейських України. Основними завданнями є визначення сутності та змісту цих стандартів, оцінка сучасного стану системи підготовки кадрів у Національній поліції, а також вироблення рекомендацій щодо удосконалення навчальних програм, методик і

підходів до професійного тренування особового складу.

Удосконалення методики тактико-спеціальної підготовки вимагає не просто реагування на зовнішні виклики чи оновлення окремих компонентів, а формування цілісної системи, здатної не лише транслювати досвід, а й генерувати нові моделі поведінки в умовах складного бойового середовища. Модернізація повинна розгортатися як стратегічний процес, де кожен елемент педагогічної, технологічної, інституційної та культурної архітекτονіки утворює логічний ланцюг посилення ефективності підготовки [1, с. 5].

Нормативно-правову основу підготовки кадрів для Національної поліції в умовах воєнного стану складають: Конституція України; Закон України «Про Національну поліцію»; Закон України «Про правовий режим воєнного стану»; Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 877; Наказ МВС України від 26 січня 2016 року № 50; Наказ МВС України від 16 лютого 2016 року № 105; а також інші нормативно-правові акти МВС та Національної поліції України [2, с. 603-604].

Слід відзначити, що перегляд підходів до організації службової підготовки спричинений також змінами в поліцейській діяльності через запровадження правового режиму воєнного стану та залучення поліцейських до нових функцій, що потребує оновлення знань, умінь та навичок працівників поліції [3, с. 186].

Впровадження стандартів НАТО у систему тактико-спеціальної підготовки поліцейських спрямоване на підвищення професійної компетентності, готовності діяти в кризових ситуаціях, а також на формування культури безпеки, заснованої на командній роботі, дотриманні прав людини та взаємодії з міжнародними партнерами. Це передбачає практично орієнтовані тренінги, симуляції, моделювання реальних завдань, розвиток інструкторського складу з міжнародним досвідом, удосконалення навчальних програм та створення системи оцінювання практичних умінь.

Особливу увагу приділено психологічній підготовці поліцейських, розвитку лідерських якостей та командної взаємодії, що забезпечує ефективне виконання службових завдань у складних умовах. Такий комплексний підхід підвищує рівень взаємосумісності правоохоронних органів та сприяє формуванню професійного, мобільного і адаптивного корпусу поліцейських.

Отже, впровадження стандартів НАТО у систему тактико-спеціальної підготовки поліцейських України є важливим кроком реформування правоохоронної діяльності та підвищення професійної компетентності особового складу. Це дозволяє забезпечити готовність поліцейських діяти ефективно в кризових ситуаціях, дотримуватися прав людини та взаємодіяти з міжнародними партнерами. Для досягнення цих цілей необхідний комплексний підхід, що включає оновлення навчальних програм, розвиток інструкторського складу, вдосконалення матеріально-технічної бази та створення системи оцінювання результатів підготовки.

Список використаних джерел

1. Слонь, Андрій Георгійович. «Ключові напрямки вдосконалення методики тактико-спеціальної підготовки у контексті актуальності вивчення тактики в умовах збройної агресії рф.» Академічні візії 41 (2025).
2. Удод, Андрій, and Ольга Бровіцька. «Розгляд основних принципів та підходів до підготовки кадрів для національної поліції під час воєнних дій.» *Редакційна колегія* (2025): 602.
3. Головков, О. М., С. В. Олексієнко, and О. М. Скрипка. «Актуальні питання удосконалення різновидів службової підготовки поліцейських.» (2024).

КОЖУХОВА Ольга, курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: ЧЕПЕЛЯК Віталій, викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИНАХ: ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ

Забезпечення прав особи формує центральний елемент функціонування сучасної демократичної держави. Особливої ваги це питання набуває у площині відносин публічно-правового характеру, де структурно закладена асиметрія влади між приватною особою та державними інституціями. Сфера публічно-правових відносин включає різноманітні форми взаємодії у адміністративній, фінансовій, кримінально-процесуальній та інших галузях, що обумовлює потребу в розширених механізмах гарантування індивідуальних свобод.

Архітектура міжнародно-правового регулювання у сфері захисту особистих свобод характеризується багатоступеневою структурою, що поєднує глобальні та континентальні інструменти. У глобальному вимірі фундаментальну роль відіграє Загальна декларація прав людини, яка, попри відсутність формальної обов'язковості, створила концептуальний базис для формування договірної бази. Центральне місце займають два ключові пакти: перший стосується громадянських та політичних свобод, другий охоплює соціально-економічну сферу.

Пакт про громадянські та політичні права має пріоритетне значення для сфери публічного адміністрування, адже визначає основоположні свободи, включаючи право на існування, особисту недоторканність, захист від

жорстокого поводження, свободу думки та політичної участі. Особливу увагу заслуговує чотирнадцята стаття, яка встановлює стандарти судового захисту у спорах з владними суб'єктами, гарантуючи безсторонність правосуддя, доступ до правової допомоги, принцип презумпції правоти особи до доведення протилежного та процесуальні захисні механізми.

У європейському просторі визначальну функцію виконує Конвенція про захист основних свобод та прав індивіда. Унікальність цього документа полягає не лише у переліку закріплених свобод, але й у створенні працюючого наднаціонального контрольного органу - Страсбурзького суду, чиї постанови мають обов'язковий характер для держав-підписантів та формують уніфіковану інтерпретацію конвенційних положень.

Українська держава приєдналася до фундаментальних міжнародних угод у галузі захисту індивідуальних свобод, включаючи обидва згадані пакти та європейську Конвенцію. Основний Закон держави у частині першій дев'ятої статті визначає, що ратифіковані парламентом міжнародні угоди інтегруються у внутрішню правову систему. Це формує юридичний фундамент для прямого використання міжнародних норм національною судовою владою та адміністративними структурами.

Законодавство про міжнародні угоди у частині другій дев'ятнадцятої статті встановлює, що схвалені парламентом договори фактично мають пріоритет над іншими внутрішніми нормативними актами. Такі угоди отримують конституційний рівень відповідно до частини другої восьмої статті Основного Закону, що надає їм найвищу юридичну значущість і підкреслює особливу роль міжнародних норм у національній правовій ієрархії.

Суттєву функцію у механізмі гарантування особистих свобод виконує інститут парламентського представника з питань прав особи, який реалізує контрольні повноваження щодо діяльності владних структур всіх рівнів. Ця інституція функціонує як автономний національний захисний механізм, уповноважений розглядати звернення населення, здійснювати інспекційні заходи та направляти компетентним органам пропозиції щодо усунення виявлених порушень.

Правозастосовча діяльність судових інстанцій, особливо касаційної інстанції найвищого рівня, відіграє істотну роль у вироблені уніфікованих підходів до реалізації національних норм та міжнародних стандартів у правозахисній сфері. Національні судові органи дедалі активніше використовують напрацювання Страсбурзького суду у власних судових актах, що демонструє трансформацію правозастосовної практики в напрямку інтернаціональних стандартів.

Проте, незважаючи на розвинений нормативний масив та формальне визнання пріоритетності міжнародних стандартів, практична реалізація в Україні стикається з суттєвими перешкодами. Першочерговою проблемою виступає недостатній рівень правової компетентності службовців владних інституцій, які часто не володіють належними знаннями щодо міжнародно-правових стандартів

та не здатні ефективно їх застосовувати у щоденній діяльності.

Другим викликом є недоліки законодавчого регулювання, коли окремі нормативні акти не цілком узгоджуються з інтернаціональними вимогами або містять внутрішні суперечності, що ускладнює їх практичне застосування. Нормотворчість не завжди встигає адаптуватися до динаміки суспільного розвитку та еволюції міжнародної правозахисної практики, створюючи регуляторні прогалини та колізії.

Третьою значною перешкодою є низька оперативність виконання судових актів, особливо тих, що накладають зобов'язання на державні органи у публічно-правових справах. Ця проблема підриває віру в судову систему та знижує ефективність судового захисту, оскільки позитивне рішення не завжди гарантує фактичне поновлення порушених свобод.

Четвертою перешкодою залишається корупційна складова у функціонуванні владних структур, що створює додаткові бар'єри для реалізації особистих свобод та забезпечення справедливості у публічно-правовій сфері. Корупційні практики деформують правозастосування, унеможливають рівний доступ до правосуддя та публічних послуг, руйнують принцип верховенства закону.

Подолання окреслених викликів потребує системного підходу, що інтегрує кілька взаємопов'язаних векторів. Насамперед необхідна модернізація законодавчої бази у напрямку максимальної гармонізації національних норм з інтернаціональними стандартами захисту особистих свобод, ліквідації нормативних протиріч та прогалин у регулюванні публічно-правової сфери.

КИРИЛЬЧУК Анна, курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ
САХНО Артем, завідувач кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ОБМЕЖЕННЯ ПЕРЕСУВАННЯ ОСОБИ В ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: СПІВВІДНОШЕННЯ ІЗ ЗАТРИМАННЯМ

Питання обмеження пересування особи є актуальним у контексті забезпечення прав і свобод людини під час здійснення поліцейських заходів. Стаття 37 Закону України «Про Національну поліцію» [1]. надає право

поліцейським обмежувати пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю, однак закон не містить чіткого визначення поняття «обмеження пересування особи» та не встановлює строків його застосування. Це створює правову невизначеність і актуалізує потребу у розмежуванні понять «обмеження пересування» та «затримання», з тієї причини, що маючи однакову правову природу, тим не менш поняття обмеження пересування, його підстави та терміни у статті 37 Закону Про Національну поліцію, не визначено.

Проголошуючи «право на свободу», стаття 5 ЄКПЛ [2] гарантує фізичну свободу людини, основна мета якої полягає в тому, щоб жодну особу не можна було свавільно позбавити волі. Ця норма не стосується звичайних обмежень свободи пересування, що регулюються статтею 2 Протоколу № 4. Різниця між обмеженням свободи пересування, яке є настільки серйозним, що може вважатися позбавленням свободи відповідно до пункту 1 статті 5 Конвенції, і типовими обмеженнями, передбаченими Протоколом № 4, полягає не у самій сутності обмеження, а у його ступені та інтенсивності.

Для визначення того, чи була особа «позбавлена свободи» у розумінні пункту 1 статті 5 Конвенції, потрібно враховувати конкретні обставини її ситуації. Зокрема, беруться до уваги характер заходу, його тривалість, наслідки та спосіб виконання. Урахування виду і способу реалізації заходу дозволяє оцінити конкретні умови, за яких відбулося обмеження, навіть якщо воно не пов'язане з традиційним утриманням у місцях позбавлення волі.

З точки зору правової природи, обмеження пересування особи як форма адміністративного примусу є різновидом адміністративно-примусових заходів забезпечення, передбачених, зокрема, статтями 259-263 Кодексу України про адміністративні правопорушення [3]. До таких заходів належать доставлення, адміністративне затримання, огляд, вилучення речей і документів тощо. Вони мають тимчасовий характер та застосовуються виключно у випадках, визначених законом. Разом з тим, випадки (підстави) застосування обмеження права пересування особи, статтею 37 Закону «Про Національну поліцію» не визначено, рівно, як і не визначено тривалість та мету такого заходу.

Водночас, затримання, як правова категорія, має чітке законодавче підґрунтя - воно закріплене в Кодексі України про адміністративні правопорушення, Кримінальному процесуальному кодексі України та інших нормативно-правових актах. Закон визначає підстави, порядок і строки адміністративного та кримінального затримання, що гарантує дотримання прав і свобод людини та запобігає свавіллям з боку органів державної влади.

Наприклад, відповідно до статті 209 КПК України, особа є затриманою з моменту, коли вона силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою [4].

Натомість аналіз статті 37 Закону України «Про Національну поліцію» свідчить, що законодавець не дає чіткого визначення поняття «обмеження пересування особи». Більше того, вживання в цій статті терміну «затримання»

створює враження, ніби законодавець ототожнює «обмеження пересування» та «затримання», тоді як ці правові категорії мають різну природу й наслідки. Така підміна термінів є хибною, оскільки «обмеження пересування» передбачає ширший спектр заходів і гарантій, ніж правова конструкція «затримання», що вимагає чіткої регламентації підстав, порядку та строків.

Висновки Узагальнюючи викладене, слід зазначити, що відсутність у Законі України «Про Національну поліцію» чіткого визначення поняття «обмеження пересування особи», його правових підстав, строків і порядку застосування призводить до правової невизначеності та створює ризики порушення конституційного права людини на свободу пересування. Така ситуація може спричиняти неоднакове розуміння і практичне застосування поліцейськими зазначеної норми, що потенційно відкриває можливості для зловживання владними повноваженнями. З огляду на це, доцільним є нормативне закріплення поняття «обмеження пересування особи» у статті 37 Закону України «Про Національну поліцію» із визначенням його як короткочасного, законодавчо врегульованого превентивного заходу, спрямованого на запобігання правопорушенням і забезпечення безпеки.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40-41. Ст. 379.
2. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листоп. 1950 р. Ратифікована Законом України від 17 лип. 1997 р. № 475/97-ВР. Офіційний вісник України. 1998. № 13. Ст. 52.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 груд. 1984 р. № 8073-X. Відомості Верховної Ради УРСР. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.

КИРИЛЬЧУК Анна, курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: ЧЕПЕЛЯК Віталій, викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

Законодавство України у сфері забезпечення участі цивільних осіб у захисті держави передбачає спеціальний механізм легалізації необлікованої вогнепальної зброї через процедуру декларування. Правовою основою цього інституту є частина шоста статті першої другої Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» та абзац третій пункту третього розділу другого прикінцевих та перехідних положень цього законодавчого акту.

Предметом декларування виступає вогнепальна зброя та боєприпаси до неї, які були отримані цивільними особами відповідно до статті першої зазначеного Закону, за умови відсутності відомостей про них у реєстрах та базах даних Міністерства внутрішніх справ України. Декларування може здійснюватися щодо знайденої вогнепальної зброї та боєприпасів, якщо особа виявила бажання залишити їх у своєму володінні на період дії воєнного стану згідно з частиною другою статті першої першої зазначеного Закону.

Процедура декларування розпочинається з моменту виявлення зброї та боєприпасів. Цивільна особа, яка виявила вогнепальну зброю та боєприпаси, зобов'язана негайно повідомити про цей факт за телефонним номером екстреної служби сто два або єдиним телефонним номером сто дванадцять. Протягом двадцяти чотирьох годин особа має передати виявлені предмети до органів поліції у будь-який зручний спосіб для подальшої здачі чи декларування або вказати на їх місцезнаходження для організації вилучення.

Важливими вимогами при транспортуванні є необхідність перевезення вогнепальної зброї в незарядженому стані та боєприпасів приховано від інших осіб. Категорично забороняється розбирання вогнепальної зброї і боєприпасів або демонстрування їх іншим особам, за винятком посадової особи органу поліції.

Формальне декларування здійснюється на підставі письмової заяви встановленої форми, яка особисто подається до органу поліції за місцем задекларованого або зареєстрованого місця проживання чи перебування. При подачі заяви необхідно пред'явити документ, що посвідчує особу відповідно до частини першої статті тринадцятої Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус», або паспортний документ іноземця, а також наявну вогнепальну зброю та боєприпаси.

У заяві мають бути зазначені обставини отримання або виявлення вогнепальної зброї та боєприпасів, місце їх зберігання та обґрунтування необхідності подальшого володіння та користування ними, якщо заявник має намір залишити знайдені предмети на період дії воєнного стану.

До заяви додаються обов'язкові документи, а саме копія документа, що посвідчує особу, витяг з реєстру територіальної громади про задеклароване або зареєстроване місце проживання чи перебування, одна фотокартка розміром три з половиною на чотири з половиною сантиметри, копія документа про присвоєння реєстраційного номера облікової картки платника податків, за

винятком фізичних осіб, які через релігійні переконання відмовилися від його прийняття. За наявності також долучається копія документа, що підтверджує проходження військової служби, службу у правоохоронних органах, роботу в державних органах з правом на зброю, або інший документ, що підтверджує досвід користування вогнепальною зброєю чи належність до сил безпеки і оборони або участь у бойових діях.

Під час подання заяви цивільна особа передає посадовій особі органу поліції отримані або знайдені вогнепальну зброю та боєприпаси для проведення їх ідентифікації та фіксації за допомогою засобів фото- або відеозапису. Відомості, що містяться в заяві, реєструються в інформаційно-комунікаційній системі «Інформаційний портал Національної поліції України» як подія про добровільну здачу вогнепальної зброї і боєприпасів з метою декларування. Заява підлягає розгляду впродовж доби з дня її подачі до органу поліції.

Орган поліції проводить перевірку цивільної особи за інформаційними ресурсами системи з метою встановлення наявності або відсутності обставин, що перешкоджають декларуванню. До таких обставин належить систематичне порушення громадського порядку, зокрема притягнення два рази чи більше протягом року до адміністративної відповідальності за статтею сто сімдесят третьою Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Перешкодою для декларування є також систематичне порушення вимог щодо зберігання, перевезення, використання зброї, а саме притягнення два рази чи більше протягом року до адміністративної відповідальності за статтями сто сімдесят четвертою, сто дев'яностою, сто дев'яносто першою, сто дев'яносто третьою, сто дев'яносто четвертою, сто дев'яносто п'ятою Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Не може декларувати зброю особа, яка вчиняла домашнє насильство, що підтверджується притягненням протягом року до адміністративної відповідальності за статтею сто сімдесят три другою Кодексу України про адміністративні правопорушення, винесенням термінового заборонного припису або наявністю інформації про видачу судом обмежувального припису.

Обмеженням є також повідомлення особі про підозру в учиненні кримінальних правопорушень, передбачених певними розділами Особливої частини Кримінального кодексу України, або наявність інформації про складення щодо особи повідомлення про підозру, що не вручене через невідомості місцезнаходження, а також інформація про розшук особи в базі даних системи.

У разі виявлення однієї із зазначених обставин декларування вогнепальної зброї і боєприпасів не проводиться, а вогнепальна зброя і боєприпаси вилучаються органом поліції у визначеному законодавством порядку. Аналогічно вилучається зброя у особи, яка не досягла двадцяти одного року, крім осіб, які є військовослужбовцями або працюють у складі сил безпеки та сил оборони.

Вогнепальна зброя, надана для декларування, підлягає обов'язковій перевірці за інформаційними ресурсами системи щодо її перебування в розшуку як викраденої, утраченої або зареєстрованої за іншим власником. За наявності таких відомостей декларування не проводиться, а зброя та боєприпаси вилучаються. Аналогічно вилучаються предмети, якщо встановлено, що зброя є засобом або знаряддям учиненого кримінального правопорушення або має видалене чи незаконно змінене маркування.

За результатами позитивного розгляду заяви цивільній особі видається талон-повідомлення, що є частиною книги талонів-повідомлень про декларування вогнепальної зброї і боєприпасів. Талон видається окремо на кожну одиницю зброї за встановленою формою. Талон-повідомлення підписується особою, яка прийняла вогнепальну зброю і боєприпаси, а його примірник зберігається разом із заявою. Книга талонів-повідомлень з відривними бланками зберігається в органі поліції відповідно до вимог законодавства з питань документування управлінської діяльності.

Цивільній особі, яка задекларувала вогнепальну зброю і боєприпаси, підпис у зобов'язанні роз'яснюються вимоги щодо дотримання правил носіння, зберігання, перевезення вогнепальної зброї і боєприпасів, порядку застосування вогнепальної зброї, що визначені відповідними нормативними актами. Зокрема, роз'яснюються положення Правил носіння, зберігання та перевезення вогнепальної зброї і боєприпасів до неї цивільними особами, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від вісімнадцятого листопада дві тисячі двадцять четвертого року номер сімсот сімдесят, та Порядку застосування цивільними особами вогнепальної зброї під час участі у відсічі та стримуванні збройної агресії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від п'ятнадцятого квітня дві тисячі двадцять другого року номер чотириста сорок вісім.

Особі роз'яснюється зміст статей двісті шістдесят третьої, двісті шістдесят третьої першої, двісті шістдесят четвертої Кримінального кодексу України, які передбачають кримінальну відповідальність за незаконне поводження із зброєю та боєприпасами, видалення чи зміну їх маркування або незаконне виготовлення бойових припасів, а також недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів, що спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки. Факт роз'яснення фіксується в зобов'язанні.

Вогнепальна зброя і боєприпаси вважаються задекларованими з дня видачі талона-повідомлення. Заяви разом з документами, складеними за результатами ідентифікації та фіксації вогнепальної зброї і боєприпасів, впродовж десяти днів з дня реєстрації заяви передаються для подальшого зберігання до органу поліції за місцем задекларованого зберігання вогнепальної зброї і боєприпасів, а копії матеріалів залишаються в органі, що здійснив декларування.

Відомості про дату і місце декларування, дані про особу, вогнепальну зброю, включаючи найменування, серійний номер, серійні номери основних частин, калібр, марку, модель, інші комплектуючі елементи, встановлені на

зброї, а також про боеприпаси, включаючи кількість, калібр, марку за наявності, вносяться органом поліції до системи «Інформаційний портал Національної поліції України».

У разі втрати задекларованих вогнепальної зброї і боеприпасів цивільна особа негайно повідомляє про такий факт за телефонним номером екстреної служби сто два або єдиним телефонним номером сто дванадцять та подає заяву до органу поліції, який вносить інформацію про втрату до системи.

Задекларовані вогнепальна зброя і боеприпаси здаються цивільною особою до органу поліції для проведення перевірки протягом дев'яноста днів з дня припинення чи скасування дії воєнного стану. При здачі особі видається квитанція про прийняті вогнепальну зброю і боеприпаси, яка є невід'ємною частиною книги квитанцій за встановленою формою. Квитанція підписується особою, що прийняла вогнепальну зброю і боеприпаси.

Таким чином, правовий механізм декларування зброї передбачає детальну процедуру легалізації необлікованої вогнепальної зброї з встановленням чітких вимог до заявників, переліку необхідних документів, підстав для відмови у декларуванні, порядку обліку задекларованої зброї та строків її здачі після завершення воєнного стану. Ефективність функціонування цього механізму залежить від своєчасного інформування населення про процедуру декларування, забезпечення доступності органів поліції для подання заяв, належної організації перевірок заявників та відповідальності органів поліції за дотримання встановлених строків розгляду заяв.

КРАВЧУК Дмитро, курсант 3 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: КІБЛИК Дар'я, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії, доцент

ПРОБЛЕМАТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ «СЛУЖБИ ОСВІТНЬОЇ БЕЗПЕКИ»: РОЛЬ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

З моменту повномасштабного вторгнення на територію нашої держави виникла потреба в організації належного рівня безпекової складової. Однією із найвразливіших категорій населення є діти, які потребують безперервного

безпечного навчання. Для цього Міністерством внутрішніх справ України було створено «Службу освітньої безпеки», яка має на меті забезпечення ефективного реагування на можливі загрози та забезпечення безпечного освітнього середовища для дітей.

Як зазначила очільник управління «Служби освітньої безпеки»: «особлива увага приділяється вивченню вікових особливостей психологічного та фізичного розвитку дітей шкільного віку, принципам інклюзивної освіти, методикам ефективної комунікації. Офіцери СОБ з'являться у школах вже у серпні та виконуватимуть три основні функції: правоохоронну, наставницьку та просвітницьку»[5]. Тобто офіцер «Служби освітньої безпеки» пов'язує в собі не тільки роль поліцейського у забезпеченні безпеки, але й виконує функцію по комунікації з дітьми, створюючи освітні та соціальні заходи в закладах освіти. Все ж таки основний обов'язок офіцера «Служби освітньої безпеки» як зазначив освітній омбудсмен С.Горбачов - це буде сприяти створенню безпечного освітнього середовища у закладі освіти [2]. Визначених законодавством повноважень щодо організації роботи саме підрозділів «Служби освітньої безпеки» не існує. Наказ МВС №663 від 01.10.2024 року затверджує загальний порядок організації роботи підрозділів Національної поліції України щодо забезпечення безпечного освітнього середовища в закладах загальної середньої освіти[4]. На нашу думку законодавець повинен визначити конкретні положення щодо організації роботи офіцерів «Служби освітньої безпеки», адже на даний момент оцінити рівень роботи зазначеної служби можливо тільки з загальних висновків експертів або керівників органів Національної поліції України. Як зазначено в одній із батьківських анкет щодо організації роботи «Служби освітньої безпеки», то важлива увага приділяється фінансуванню де зазначено, що робота «Служби освітньої безпеки» здійснюється на підставі договору з поліцією охорони[1]. Якщо брати до уваги саме цей факт то слід звернути увагу на постанову Кабінету Міністрів України №1364 від 22 грудня 2023 року «Про внесення зміни до категорій об'єктів державної форми власності та сфер державного регулювання, які підлягають охороні органами поліції охорони на договірних засадах»[3]. Дана постанова регламентує концепцію щодо посилення присутності поліцейських у закладах освіти. У згаданій вище постанові зазначено, що заклади освіти державної і комунальної форм власності охоронятиме поліція охорони. Постанова доповнює категорії об'єктів державної форми власності та сфер державного регулювання, що підлягають охороні органами поліції охорони на договірних засадах (затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2018 р. № 975), новим пунктом «. Заклади освіти державної та комунальної власності»[3]. Виходячи з цього виникає питання як саме функціонує даний підрозділ, як окремий проєкт «Служба освітньої безпеки», поліція охорони чи ювенальна превенція. Чіткої відповіді не можливо знайти, оскільки на даний момент важливо затвердити саме інструкцію щодо організації діяльності підрозділу «Служби освітньої безпеки» або віднести до одного з зазначених вище підрозділів та керуватися їхніми

повноваженнями.

Функціонування таких проектів, як «Служба освітньої безпеки» напряду залежить від підтримки зі сторони законодавства. Чітка регламентація діяльності дає змогу визначити конкретні напрямки роботи та правові «рамки» в межах яких діє підрозділ. На нашу думку доцільно розглянути питання щодо прийняття такого нормативно-правового акту, який затверджує діяльність «Служби освітньої безпеки» саме, як самостійного підрозділу Національної поліції України, оскільки на даному етапі виникають певні суперечності щодо визначення приналежності вищезазначеного підрозділу. В свою чергу впровадження такої практики є дуже важливим кроком до вдосконалення впершу чергу безпекової складової у закладах освіти та підвищення рівня довіри серед дітей та молоді до органів Національної поліції України загалом.

Щодо додаткових пропозиції вдосконалення діяльності підрозділу Служби освітньої безпеки, то на нашу думку актуальним було б: по перше це в діяльності СОБів проаналізувати та застосовувати міжнародний досвід, а саме рекомендується проаналізувати практики забезпечення безпеки в закладах освіти за кордоном. Зокрема, позитивний досвід США, де реалізується модель School Resource Officer (SRO), вартій уваги. У цій моделі поліцейські працюють у школах не лише як охоронці, а й як наставники та консультанти, активно беручи участь у профілактичній роботі.

Доцільно ввести в нормативне поле визначення поняття «розумне пристосування» в контексті освітнього процесу. Під розумним пристосуванням, ми розуміємо, індивідуальні заходи або зміни, які впроваджуються з метою забезпечення рівного доступу до освіти для осіб з особливими освітніми потребами, зокрема для дітей з інвалідністю, без зміни суті навчального змісту. Це дозволить забезпечити ефективну інклюзію та адаптацію шкільного середовища для всіх категорій учнів, зокрема дітей з інвалідністю, ПТСР тощо.

Варто здійснювати соціологічні опитування, ініціювати проведення опитувань серед батьків, педагогів і учнів для виявлення рівня довіри до поліцейського в школі, з'ясування суспільних очікувань і виявлення можливих ризиків у сприйнятті діяльності СОБів.

Для оперативного реагування на психологічні кризи, проведення профілактичної роботи та зменшення стресу від взаємодії з правоохоронцями слід посилити тісну взаємодію СОБів з психологами закладів освіти.

Необхідно включити до функцій СОБ питання цифрової безпеки: боротьба з онлайн-булінгом, фішингом, загрозами через соціальні мережі та платформами дистанційного навчання.

Ну і на завершення, пропонується створити механізм незалежного оцінювання ефективності діяльності Служби освітньої безпеки за участі представників громадських організацій, освітніх закладів і батьківської спільноти. Також важливо забезпечити наявність механізму скарг та реагування на можливі порушення.

Список використаних джерел

1. Докладніше про офіцерів безпеки в школах: де з'явилися перші, які обов'язки мають та за чий кошт їх фінансуватимуть. НУШ, 04.02.2024. URL: <https://nus.org.ua/2024/02/04/dokladnishe-pro-ofitseriv-bezpeky-v-shkolah-de-z-yavylysyia-pershi-yaki-obov-yazky-mayut-ta-za-chyj-kosht-yih-finansuvatymut/>
2. Офіцер безпеки у школі: освітній омбудсмен Горбачов роз'яснив особливості роботи. Суспільне Новини. URL: <https://suspilne.media/672836-officer-bezpeki-u-skoli-osvitnij-ombudsman-gorbacov-rozasniv-osoblivosti-roboti/>
3. Про внесення зміни до категорії об'єктів держа: Постанова Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennia-zminy-do-katehorii-objektiv-derzhav-a1364>
4. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів Національної поліції України із забезпечення безпечного освітнього середовища в закладах загальної середньої освіти : Наказ МВС України від 01.10.2024 № 663. База даних «Законодавство України» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1590-24>.
5. У закладах освіти системи МВС відбулися випуски інспекторів служби освітньої безпеки. Національна поліція України. URL: <https://npu.gov.ua/news/u-zakladakh-osvity-systemy-mvs-vidbulysia-vypusky-inspektoriv-sluzhby-osvitnoi-bezpeky>

КРУТИЙ Віталій, здобувач вищої освіти 4 курсу Університету митної справи та фінансів

Науковий керівник: **МАЗУР Анатолій**, доцент кафедри публічного та приватного права Університету митної справи та фінансів, кандидат юридичних наук, доцент

АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ МОБІЛІЗАЦІЇ ТА ВІЙСЬКОВОГО ОБЛІКУ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Адміністративні правопорушення у сфері мобілізації та військового обліку є одними з найбільш актуальних у період воєнного стану, оскільки від належного виконання військового обов'язку залежить обороноздатність держави та здатність Збройних Сил України оперативно комплектуватись у відповідь на зовнішні загрози.

Правопорушення у сфері військового обліку та мобілізації належать до публічно-правових, адже стосуються захисту стратегічних інтересів держави. Основні склади таких правопорушень визначені у статтях 210, 210-1 КУпАП [1]. Зокрема, стаття 210 КУпАП передбачає відповідальність за порушення правил військового обліку, а в особливий період такі дії тягнуть за собою посилену

санкцію. Вибір санкції здійснюється з урахуванням принципів індивідуалізації відповідальності, обставин, що пом'якшують або обтяжують покарання, а також ступеня суспільної небезпеки діяння [2, с.175].

Процесуальні особливості адміністративних проваджень у цій сфері зумовлені специфікою об'єктів правового регулювання та суб'єктного складу. Відповідно до статті 235 КУпАП, справи про такі правопорушення розглядаються уповноваженими посадовими особами ТЦК та СП, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення згідно зі статтею 255 КУпАП. При цьому провадження має здійснюватись із дотриманням принципів законності, об'єктивності, своєчасності та забезпечення права на захист, визначених статтею 245 КУпАП [1].

Аналіз правозастосовної практики свідчить про значну кількість проблем, пов'язаних із виконанням обов'язків щодо оповіщення та контролю за явкою призовників, військовозобов'язаних і резервістів [3, с.312-313]. Згідно з Порядком ведення військового обліку (постанова КМУ №1487 від 30.12.2022 р.), роботодавці зобов'язані видавати накази про оповіщення, вручати повістки, контролювати прибуття працівників до ТЦК та СП та у визначений строк інформувати відповідний територіальний центр [4]. Однак алгоритми дій у випадках відмови працівників від ознайомлення з наказом або від отримання повістки залишаються неврегульованими, що спричинює виникнення конфліктів та подальші судові спори.

Судова практика свідчить про численні випадки скасування постанов ТЦК та СП через недотримання процесуальних гарантій. Так, суди часто визнають незаконними рішення про накладення адміністративних стягнень у зв'язку з неналежним повідомленням особи про час та місце розгляду справи, що порушує її право на участь у процесі, надання пояснень та реалізацію права на захист. Іншою типовою помилкою є неправильне застосування обтяжуючих обставин, зокрема коли воєнний стан враховується як обставина, що обтяжує відповідальність, хоча вчинення правопорушення в особливий період уже є кваліфікуючою ознакою складу правопорушення за статтею 210 КУпАП і не може дублюватися як обтяження під час призначення стягнення [3, с.313-314].

Важливим напрямом удосконалення системи адміністративної відповідальності є цифровізація процедур військового обліку. Запровадження електронного документообігу, електронного вручення повісток із використанням кваліфікованого електронного підпису, автоматизованої взаємодії роботодавців і ТЦК та СП здатне значно зменшити кількість конфліктних ситуацій та забезпечити належну фіксацію дій посадових осіб. Однак такі механізми потребують детального законодавчого врегулювання та технологічної інтеграції у систему державного управління мобілізаційними процесами.

Проблеми адміністративної відповідальності тісно пов'язані з ширшим контекстом мобілізаційного законодавства. Закон «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» визначає обов'язки громадян і підприємств щодо

забезпечення мобілізаційних заходів, проте не завжди узгоджується із підзаконними актами, що створює неоднозначність у правозастосуванні [5]. Особливо це стосується питання оповіщення та бронювання військовозобов'язаних.

Враховуючи викладене, удосконалення адміністративних проваджень у сфері мобілізації та військового обліку потребує комплексного підходу. Основними напрямками реформування мають стати: кодифікація та уніфікація складів адміністративних правопорушень у новому Кодексі про адміністративні проступки; диференціація санкцій з урахуванням повторності порушень, масштабу діяльності суб'єкта та ступеня суспільної небезпеки; цифровізація військового обліку, включно з електронним оповіщенням; чітке визначення алгоритмів дій роботодавців у випадку відмови працівника від отримання повістки; усунення колізій між законами та підзаконними актами, зокрема щодо оповіщення та повноважень ТЦК та СП.

Список використаних джерел

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Кодекс України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
2. Шевчук О. Вдосконалення механізму адміністративної відповідальності за порушення військового обліку: пропозиції щодо законодавчих змін. *Актуальні проблеми правознавства*. № 2 (42). 2025. С. 172-177.
3. Томляк Т. С. Актуальні проблеми мобілізації та звільнення з військової служби в умовах воєнного стану. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 11 (25). С. 309-319.
4. Про затвердження Порядку організації та ведення військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів. Постанова Каб. Міністрів України від 30.12.2022 № 1487. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1487-2022-п#Text>.
5. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21.10.1993 № 3543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>

КРАВЧУК Дмитро, курсант 3 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: ХИТРОВСЬКИЙ Дмитро, старший викладач кафедри загальноправових дисциплін факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

«CUSTODY RECORDS» ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ МЕТОД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ: ВПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ МЕТОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В ОРГАНАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ»

Основою для розвитку будь-якого процесу є впровадження нових технологій, підходів вирішення проблеми та створення умов для подальшого ефективного використання нововведень. Однією із проблем яка потребує таких нововведень-це дотримання прав людини.»Custody records» є одним із таких нововведень що включає в собі як сукупність новітніх технологій які забезпечують безпеку не тільки громадян у захисті їх основоположних прав, але й поліцейських які безпосередньо контактують з населенням. З впровадженням такої системи зазнала зміни й сама структура Національної поліції України було введено нові посади, на прикладі «Custody officer» - інспектор з дотримання прав людини, поліцейський який фактично забезпечує нагляд за дотриманням прав людини в окремих відділеннях, управліннях поліції де введено «Custody records».

Як вже було зазначено що «Custody records» на даному етапі розвитку діє в окремих відділеннях, управліннях поліції що є, мабуть, основною проблемою в застосуванні. На практиці «Custody records» це система камер відеоспостереження з можливістю фіксувати громадян які відвідували відділення поліції та контролем роботи працівників національної поліції з громадськістю. Custody Records - це система обліку всіх дій щодо затриманих осіб, яка покликана забезпечити гарантії базових прав затриманих та унеможливити безпідставні звинувачення працівників поліції. На сьогоднішній день сучасна система впроваджена та щодня доводить свою ефективність у 106 підрозділах Національної поліції України [2]. У даному визначенні зазначено що «Custody record» забезпечує дотримання прав затриманих, не можемо погодитись з цим твердженням. «Custody Records» - система електронного обліку та цілодобової фіксації усіх дій, які відбуваються у відділах та відділеннях поліції. Вона має на меті забезпечення прав затриманих осіб та й самих поліцейських [1]. Дане визначення більш точно розкриває поняття «Custody records». Погоджуємось основним завданням яке зазначено в Наказі МВС № 311 від 24.05.2022 року є забезпечення дотримання прав затриманих громадян та впровадження такої системи в Ізоляторах тимчасового тримання, але в наказі немає чіткого визначення вищезазначеної інформаційної платформи [3]. На даний момент «Custody records» має дещо ширший спектр можливостей із можливістю фіксувати відвідування установи поліції будь-кого з громадян. «Custody records» як вже було згадано це інформаційна система з особливим порядком доступу та можливостями фіксувати інформацію. Відповідно до Наказу МВС №311 від 24.05.2022 року формування ІІ «Custody Records» здійснюється шляхом створення електронної картки затримання уповноваженою

посадовою особою, яка здійснює наповнення цієї картки [3]. Під наповненням картки йдеться про внесення інформації про особу та всі умови її затримання, опитування поліцейського, роботу з адвокатом та ін. [3]. Тобто зазначено весь алгоритм який безпосередньо забезпечує саме базові конституційні права затриманих осіб.

Інспектор з дотримання прав людини (Custody Officer) - незалежна посадова особа, яка забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту прав і свобод людини в діяльності поліції. Його основні завдання включають: контроль за дотриманням прав затриманих, запобігання та реагування на порушення прав людини, аналіз причин їх виникнення та надання керівництву пропозицій щодо усунення недоліків [4]. Інспектори також здійснюють значну аналітичну та планувальну роботу відповідно до Наказу МВС №699 від 16.10.2024 року [4]. Таким чином, удосконалення діяльності поліції у сфері захисту прав громадян здійснюється безперервно, зокрема завдяки методичній роботі інспекторів з дотримання прав людини.

Підсумовуючи вищевикладене можемо зробити висновок що впровадження новітніх технологій є безумовно важливим кроком до вдосконалення забезпечення прав громадян. Особлива увага спрямована саме на затриманих осіб які перебувають під постійним наглядом саме в контексті проведення певних процесуальних дій які певним чином обмежують права людини. Завдяки «Custody records» захищені права також і поліцейського який проводить роботу з громадянами. Також слід враховувати роботу інспектора з дотримання прав людини оскільки його діяльність забезпечує роботу цієї системи загалом. Постійний аналіз та контроль роботи інформаційної системи є важливим елементом для розвитку у сфері дотримання прав громадян підрозділами Національної поліції України.

Список використаних джерел

1.»Custody Records»: сучасна система фіксації дотримання прав людини вперше впроваджена на Прикарпатті [Електронний ресурс] // Національна поліція України. URL: <https://npu.gov.ua/news/custody-records-suchasna-systema-fiksatsii-dotrymannia-prav-liudyny-vpershe-vprovadzhena-na-prykarpatti> (дата звернення: 11.11.2025).

2. Навчальна платформа Департаменту головної інспекції та дотримання прав людини [Електронний ресурс]. URL: <https://edu.custodyrecords.com/> (дата звернення: 11.11.2025).

3. Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «Custody Records» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» : Наказ МВС України від 24 трав. 2022 р. № 311 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0629-22> (дата звернення: 11.11.2025).

4. Про затвердження Інструкції з організації діяльності підрозділів дотримання прав людини Національної поліції України : Наказ МВС України від

КРАВЧУК Дмитро, курсант 3 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О. Дідоренка, Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: КІБЛИК Дар'я, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії, доцент

БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ У ФОКУСІ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВІДНОВЛЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ

У контексті повоєнної трансформації українського суспільства особливого значення набуває забезпечення безбар'єрності, як одного з ключових напрямів державної політики. З огляду на масштаби руйнувань інфраструктури внаслідок збройної агресії РФ, відбудова має ґрунтуватися не лише на принципах фізичного відновлення, але й на системному впровадженні принципів інклюзивності, рівного доступу та соціальної справедливості.

Адміністративно-правовий вимір цієї проблематики передбачає нормативне, процедурне й інституційне забезпечення реалізації політики безбар'єрності. Зокрема, важливою є Національна стратегія зі створення безбар'єрного простору в Україні, яка визначає державну політику в цьому напрямі до 2030 року. Вона закладає основи для формування правового середовища, що гарантує рівний доступ до послуг, інфраструктури та суспільного життя.

Водночас практика демонструє, що формальний рівень закріплення стандартів не завжди трансформується у практичну реалізацію. Це зумовлює необхідність адміністративного контролю, моніторингу та аналітичного супроводу виконання положень стратегії на рівні місцевого самоврядування, зокрема в процесі відбудови. Саме адміністративне право є тим інструментом, який здатен забезпечити ефективність правозастосування у сфері безбар'єрності, передбачивши чіткі процедурні алгоритми, відповідальність за порушення вимог та механізми звернення громадян.

Також визначальним є міжвідомчий і міжрівневий підхід: співпраця центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування,

інституцій громадянського суспільства, бізнесу й міжнародних партнерів. Координація дій і публічно-приватне партнерство є умовами, без яких втілення принципів безбар'єрності неможливе.

Після широкомасштабної збройної агресії РФ Україна зіткнулася з масштабними руйнуваннями критичної та соціальної інфраструктури. В умовах відбудови одним із пріоритетів має стати створення безбар'єрного середовища - зокрема, при реконструкції та новому будівництві шкіл, закладів охорони здоров'я, житлових будинків та інших об'єктів, що забезпечують базові соціальні потреби громадян.

Безбар'єрність розглядається як фундаментальний принцип сталого розвитку, а не лише архітектурне поняття. Йдеться про фізичну доступність, зручну навігацію, інклюзивний простір, рівний доступ до освітніх і медичних послуг для осіб з інвалідністю, літніх людей, батьків з малими дітьми, внутрішньо переміщених осіб.

Слід зацентувати увагу на необхідності посилення адміністративно-правового забезпечення реалізації Національної стратегії безбар'єрності до 2030 року, зокрема через:

- оновлення державних будівельних норм із урахуванням інклюзивності;
- забезпечення обов'язкової експертизи проєктів відбудови на відповідність принципам безбар'єрності;
- нормативне закріплення відповідальності органів влади за недотримання стандартів інклюзивності;
- стимулювання місцевої влади до впровадження практик консультацій з представниками маломобільних груп.

Важливими є також рекомендації та пропозиції, серед яких:

- розробка уніфікованих чек-листів безбар'єрності для об'єктів освіти, охорони здоров'я та житла;
- створення відкритих електронних платформ для моніторингу відновлених об'єктів на предмет дотримання безбар'єрного підходу;
- залучення представників громадськості до перевірки проєктних рішень;
- проведення навчань для архітекторів, проєктувальників та посадових осіб ОМС із питань інклюзивного проєктування.

Таким чином, адміністративне право відіграє ключову роль у забезпеченні рівного доступу до відновленої інфраструктури та має слугувати інструментом для формування нової якості державного управління - орієнтованого на людину, її гідність і потреби.

У підсумку, формування безбар'єрного середовища в Україні є не лише моральним та соціальним імперативом, а й чинником підвищення ефективності відбудови, зміцнення соціальної згуртованості та посилення інституційної спроможності держави. У цьому контексті адміністративно-правові механізми мають відігравати не лише регулюючу, але й стимулюючу функцію, сприяючи сталому розвитку, рівному доступу та утвердженню людської гідності в усіх сферах суспільного життя.

КУЛІЄВ Дмитро, курсант 2 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції НПУ Одеського університету внутрішніх справ
Науковий керівник: РУДОЙ Катерина, професор кафедри адміністративного права та адміністративного процесу, доктор юридичних наук Одеського державного університету внутрішніх справ, професор, підполковник поліції

АМІНІСТРАТИВНА ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ

Адміністративна правосуб'єктність є фундаментальною категорією адміністративного права. Вона визначає можливості та межі участі громадян, органів влади, юридичних осіб у публічно-правових відносинах. Актуальність дослідження зумовлена потребою забезпечення ефективного державного управління та захисту прав людини.

Адміністративна правосуб'єктність - це визнана державою здатність суб'єкта мати права й обов'язки у сфері адміністративного права та реалізовувати їх. Вона охоплює всі категорії учасників адміністративних відносин - від громадян до органів публічної влади.

Традиційно виділяють три складові адміністративної правосуб'єктності: правоздатність, дієздатність та деліктоздатність. Кожен із цих елементів забезпечує повноцінну участь суб'єкта в адміністративних правовідносинах.

Це здатність мати права та обов'язки. Вона виникає з моменту народження людини і припиняється зі смертю. Для органів влади та організацій правоздатність виникає з моменту їх створення.

Дієздатність означає можливість самостійно реалізовувати права та виконувати обов'язки. У громадян вона виникає, як правило, з повноліття. Органи влади реалізують дієздатність через посадових осіб.

Це здатність нести відповідальність за адміністративні правопорушення. Вона пов'язана з можливістю притягнення суб'єкта до юридичної відповідальності.

До основних суб'єктів адміністративного права належать: громадяни України, іноземці та особи без громадянства, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, юридичні особи та громадські об'єднання.

Мають найширший спектр адміністративних прав і обов'язків. Серед них: право на звернення до органів влади, право на адміністративні послуги, участь у виборах, а також обов'язок дотримуватися громадського порядку.

Їхня адміністративна правосуб'єктність є обмеженою. Вони не беруть

участі у виборах, не можуть обіймати державні посади, але користуються правом на працю, освіту, медичну допомогу та захист своїх прав.

Органи виконавчої влади мають спеціальну адміністративну правосуб'єктність, яка визначається їх компетенцією. Вони здійснюють управління, контроль, нагляд, видають нормативні та індивідуальні акти.

Їхня правосуб'єктність закріплена Конституцією та законами України. Вони забезпечують розвиток громад, приймають нормативно-правові акти, організовують надання послуг населенню.

Вони можуть бути учасниками адміністративно-правових відносин у межах статутної діяльності. Їхні права та обов'язки залежать від напрямів діяльності (політичні партії, громадські організації, підприємства).

Адміністративна правосуб'єктність відрізняється від цивільної та кримінальної. Вона має публічно-правовий характер і спрямована на врегулювання управлінських відносин, тоді як цивільна - приватних, а кримінальна - відносин, пов'язаних зі злочинами.

Розвиток адміністративної правосуб'єктності відбувається під впливом децентралізації, цифровізації, розширення електронних сервісів («Дія»), адаптації законодавства до європейських стандартів. Ці зміни роблять адміністративно-правові відносини більш доступними та прозорими.

Адміністративна правосуб'єктність є ключовим елементом адміністративного права. Вона визначає коло учасників адміністративних правовідносин, їх права, обов'язки та відповідальність. Подальший розвиток цього інституту сприятиме зміцненню демократичної, правової держави в Україні.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р.
3. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р.
4. Адміністративне право України: підручник / за ред. В.Б. Авер'янова. - К.: Юрінком Інтер, 2020.
5. Колпаков В.К. Адміністративне право України: підручник. - К.: Юрінком Інтер, 2019.
6. Битяк Ю.П., Петков С.В., Дьяченко О.В. Адміністративне право України: навч. посіб. - Х.: Право, 2021.
7. Ківалов С.В. Адміністративне право України: курс лекцій. - Одеса: Фенікс, 2018.

КУДЗІЄВА Ксенія, здобувачка вищої освіти 2 курсу інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ

*Науковий керівник: ЧОРНА Марина, доцент
кафедри адміністративно-правових дисциплін
інституту права та безпеки, доктор*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ

У сучасному світі криптовалюта стала не лише інструментом фінансових операцій, а й викликом для правових систем держав. Її децентралізована природа, анонімність транзакцій та глобальний характер обігу створюють нові ризики для економічної безпеки, фінансової стабільності та захисту прав громадян. Україна, як держава, що активно інтегрується у цифровий простір, стоїть перед завданням створення ефективного адміністративно-правового механізму регулювання цієї сфери. Прийняття Закону «Про віртуальні активи» стало важливим кроком у формуванні правового поля для діяльності з криптовалютою. Проте на практиці виникає низка проблем: від недостатньої координації між державними органами до складнощів у реалізації контролюючих функцій. Особливої уваги потребує питання адміністративної відповідальності, ліцензування провайдерів послуг, а також забезпечення прозорості та безпеки обігу цифрових активів [1,2].

Закон України «Про віртуальні активи» від 17 лютого 2022 р. № 2074-IX вводить визначення «віртуального активу» як нематеріального блага, яке виражене сукупністю електронних даних, має вартість і є об'єктом цивільних прав. Таким чином він забезпечує правове визнання та класифікацію цифрових активів, що раніше фактично перебували в невизначеному правовому статусі [3].

Однією з позитивних складових є те, що закон створює основу для легалізації обігу віртуальних активів в Україні: він передбачає можливість роботи криптообмінників і криптобірж у правовому полі, можливість відкриття банківських рахунків крипто-компаніями, а також надання правового захисту користувачам. Це підвищує рівень правової визначеності, що в умовах цифрових активів є ключовим для розвитку інвестицій, стартапів, фінтех-сектору. Крім того, закон створює передумови для державного регулювання та податкового контролю, що може підвищити прозорість ринку та сприяти збору бюджетних доходів [2].

Водночас дослідження засвідчує наявність певних недоліків і потенційних ризиків. По-перше, хоча закон ухвалено, він ще на момент аналізу не набрав чинності через відсутність відповідних змін до Податкового кодексу, які мають врегулювати оподаткування операцій з віртуальними активами. Це породжує невизначеність для бізнесу та учасників ринку: законодавча база існує, але механізми реалізації - відсутні або не завершені. По-друге, закон зафіксував дефініції, які, за словами науковців, вже частково застаріли або не враховують динамічного розвитку технологій, зокрема ті, що стосуються розподіленого реєстру записів, токенизації, нових форм віртуальних активів. По-третє, не всі положення закону забезпечують достатній захист прав інвесторів чи нюанси

регулювання фінансових віртуальних активів. Деякі експерти зауважують, що хоча цифрові активи класифіковані, проте не всі аспекти їх обігу (наприклад, проведення ІСО, захист покупців токенів) достатньо врегульовані [2].

У контексті адміністративно-правового регулювання криптовалюти важливо враховувати, що держава виступає не лише суб'єктом, який встановлює норми поведінки, а й активним учасником управлінських відносин, пов'язаних із контролем та наглядом за обігом цифрових активів. Основною метою такого регулювання є створення балансу між забезпеченням економічної безпеки та сприянням розвитку інновацій у фінансовій сфері. Адміністративно-правові засоби у цій галузі включають видачу ліцензій на діяльність криптопровайдерів, встановлення вимог до прозорості операцій, моніторинг дотримання антивідмивного законодавства (AML/KYC), а також застосування заходів адміністративної відповідальності у випадках порушення встановлених норм. Таким чином, адміністративне право відіграє ключову роль у формуванні механізмів державного управління цифровими активами, забезпечуючи легітимність операцій і захист інтересів усіх учасників ринку [4].

Сутність адміністративно-правового регулювання у сфері криптовалюти полягає у впорядкуванні діяльності як державних інституцій, так і суб'єктів господарювання, що здійснюють операції з цифровими активами. У цьому контексті важливим є питання компетенції органів, відповідальних за регуляторний нагляд. В Україні ключову роль мають відігравати Міністерство цифрової трансформації, Національний банк України та Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, які забезпечують реалізацію політики у сфері фінансових технологій, дотримання валютного законодавства та захист прав інвесторів. З наукової точки зору, ефективність адміністративно-правового регулювання криптовалют залежить від чіткого розмежування повноважень між цими органами, створення єдиної системи державного контролю та впровадження механізмів публічно-приватної взаємодії у сфері цифрових фінансів.

Важливо також підкреслити, що адміністративно-правове регулювання криптовалюти має розвиватися у гармонії з міжнародними стандартами. Україна орієнтується на рекомендації Європейського Союзу та FATF, які визначають критерії прозорості криптовалютних транзакцій, вимоги до суб'єктів, що здійснюють обіг цифрових активів, і механізми запобігання використанню криптовалюти у злочинних цілях.

Отже, адміністративно-правове регулювання криптовалюти має вагому наукову значущість, оскільки воно формує теоретико-методологічну основу для розроблення сучасних механізмів державного управління у сфері цифрової економіки. Його вивчення дозволяє глибше осмислити трансформацію публічно-правових відносин під впливом технологічних інновацій, визначити оптимальні інструменти забезпечення правового порядку та фінансової безпеки в умовах децентралізованих фінансових систем. З наукової точки зору, дана проблематика має міждисциплінарний характер, поєднуючи адміністративне, фінансове та

інформаційне право, що створює нові напрями для подальших досліджень у галузі державного регулювання цифрових активів.

Список використаних джерел

1. Грицай С. Зміна профільного закону про віртуальні активи: імплементація європейського регламенту mica. Scientific works of National Aviation University. Series: Law Journal «Air and Space Law». 2023. Т. 1, № 66. С. 72-82. URL: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.66.17420> (дата звернення: 30.10.2025).
2. Правова природа криптовалюти: українські реалії. Верховний суд. URL: <https://bit.ly/3PUctDz>.
3. Про віртуальні активи : Закон України від 17.02.2022 № 2074-IX : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text> (дата звернення: 30.10.2025).
4. Neskorodzhena L. L., Bon B. O., Kononets O. M. Current state of legal regulation of cryptocurrencies in ukraine. Juridical scientific and electronic journal. 2024. No. 3. P. 197-200. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-3/44> (date of access: 30.10.2025).

КУХТЮК Юлія, курсант 2 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції НПУ Одеського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: РУДОЙ Катерина, професор кафедри адміністративного права та процесу Одеського університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, підполковник поліції

БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК СУБ'ЄКТ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

Бюро економічної безпеки України (далі - БЕБ) виступає одним із ключових новоутворених органів публічної адміністрації, наділених повноваженнями щодо забезпечення захисту фінансової системи держави, протидію економічним злочинам і мінімізацію тіньових процесів. Проблема полягає в тому, що в умовах воєнного стану та залежності державних фінансів від зовнішньої допомоги (програма МВФ EFF із доступом близько SDR 11,6 млрд, а також макрофінансова підтримка ЄС) діяльність БЕБ має не лише фіскальне, а й стратегічне значення для збереження макроекономічної стабільності [1]. За даними Мінекономіки, у 2023 р. рівень тіньової економіки

сягнув близько 40% ВВП, тоді як міжнародні оцінки Ernst&Young фіксують показник 19,3%, що свідчить про значні методологічні коливання та створює складнощі у формуванні цільових орієнтирів [2]. Наявна статистика щодо відшкодувань у кримінальних провадженнях (понад 1 млрд грн у 2024 р.) демонструє певні позитивні результати, проте їхній структурний вплив на дохідну базу бюджету залишається обмеженим, що підкреслює проблеми інституційної спроможності [3].

Актуальність теми обумовлюється кількома факторами. По-перше, у 2024 р. набув чинності Закон № 3840-IX [4], спрямований на реформування БЕБ, який став однією з умов міжнародної фінансової підтримки та поступу на шляху євроінтеграції. По-друге, практична імплементація реформи супроводжується кадровими та організаційними бар'єрами, що знижує ефективність функціонування інституції. По-третє, на тлі посилення вимог ОЕСР та ЄС до прозорості й підзвітності органів економічної безпеки, БЕБ постає не лише як правоохоронний орган, а і як елемент системи забезпечення інвестиційної привабливості та відбудови країни. З огляду на це науково-практичне завдання полягає у розробці моделей оцінювання результативності діяльності БЕБ на основі ризик-орієнтованих підходів, системи ключових індикаторів ефективності (КРІ), а також правових механізмів підзвітності й контролю, що дозволять збалансувати захист публічних інтересів із гарантіями для бізнесу. Таким чином, дослідження інституційної природи та адміністративної спроможності БЕБ має визначальне значення для побудови ефективної системи економічної безпеки держави в умовах воєнних і післявоєнних трансформацій.

Заслуговує на увагу позиція А.О. Максютя, яка трактує адміністративно-правовий статус Бюро економічної безпеки України як складну правову категорію, що охоплює нормативно закріплені завдання, функції та компетенцію цього органу, визначаючи його місце у системі публічної адміністрації. Вчена наголошує, що реальна ефективність БЕБ обумовлюється не лише законодавчими приписами, а й внутрішньою структурною побудовою, яка безпосередньо впливає на практичну здатність інституції реалізовувати покладені на неї повноваження у сфері забезпечення економічної безпеки. Крім того, заслуговує на увагу позиція авторки щодо необхідності оцінювання діяльності Бюро крізь призму прозорості, підзвітності та впровадження чітких індикаторів результативності (КРІ), які мають стати інструментом підвищення рівня довіри суспільства й міжнародних партнерів до цього органу. Таким чином, позиція А.О. Максютя окреслює БЕБ не лише як правоохоронний інститут, а й як центральний елемент інституційної архітектури економічної безпеки держави [5, с.108].

Як слушно зазначає Р.М. Сиймовський, адміністративно-правовий статус Бюро економічної безпеки України доцільно аналізувати крізь призму його ролі як спеціалізованого органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері протидії бюджетним деліктам. Учений наголошує, що правове становище БЕБ формується з урахуванням як змістовних, так і

організаційно-структурних елементів. До змістовних відносяться мета, завдання, функції та повноваження, закріплені у законодавстві, тоді як організаційно-структурні елементи визначають внутрішню побудову органу, специфіку взаємодії його підрозділів та координацію з іншими суб'єктами системи публічної адміністрації.

Науковець підкреслює, що особливість адміністративно-правового статусу БЕБ полягає у його комплексності: поєднанні правоохоронної, аналітичної, економічної та контрольної функцій. Саме ця багатогранність забезпечує можливість органу впливати на бюджетну деліктність, мінімізувати ризики у сфері використання державних фінансів та формувати рекомендації для підвищення ефективності бюджетної політики. Водночас Р.М. Сиймовський звертає увагу на важливість інтеграції діяльності БЕБ у ширший контекст забезпечення фінансової безпеки держави, що вимагає прозорості, підзвітності та запровадження сучасних механізмів управління ризиками [6, с.173]. Таким чином, позиція науковця дозволяє визначити БЕБ як ключовий інституційний елемент протидії порушенням бюджетного законодавства та гарантію належного функціонування фінансової системи України.

На думку Пузирної Н. С., створення Бюро економічної безпеки України є логічним етапом інституційного реформування системи органів публічної адміністрації, спрямованого на подолання дублювання функцій різних правоохоронних структур у сфері економічної безпеки. Авторка підкреслює, що БЕБ має стати не черговою бюрократичною ланкою, а ефективним органом із чітко визначеними завданнями, функціями та компетенцією, діяльність якого ґрунтується на принципах прозорості, політичної неупередженості та підзвітності суспільству. Саме така модель дозволяє розглядати БЕБ як дієвий суб'єкт публічної адміністрації, здатний забезпечувати фінансову стабільність держави та підвищувати довіру бізнесу до інститутів влади [7, с.83].

Аналіз адміністративно-правового статусу Бюро економічної безпеки України дає підстави стверджувати, що цей орган є не лише правоохоронною інституцією, а й багатофункціональним суб'єктом публічної адміністрації, від ефективності діяльності якого залежить фінансова стійкість держави та її здатність виконувати міжнародні зобов'язання. Специфіка БЕБ полягає у поєднанні превентивних, аналітичних, розслідувальних і координаційних повноважень, що робить його унікальним елементом системи протидії економічним правопорушенням і бюджетним деліктам. У воєнних та післявоєнних умовах ця багатогранність діяльності набуває особливої ваги, адже дозволяє концентрувати зусилля на захисті національних інтересів та збереженні фінансових ресурсів, які є критично важливими для відбудови економіки.

У цьому контексті важливим завданням виступає не лише нормативне вдосконалення правового статусу БЕБ, а й розбудова внутрішніх організаційних механізмів, здатних забезпечити високу інституційну спроможність органу. Серед першочергових напрямів розвитку варто виокремити: впровадження прозорих процедур оцінювання ефективності за допомогою чітко визначених

індикаторів (KPI); розширення аналітичних функцій із використанням сучасних інформаційно-технологічних рішень; підвищення рівня кадрової підготовки шляхом формування міждисциплінарних команд із залученням економістів, юристів та IT-фахівців.

Рекомендаційного значення набуває й посилення координації БЕБ із іншими суб'єктами публічної влади та міжнародними партнерами, що сприятиме інтеграції України до європейської системи протидії економічним злочинам. Не менш актуальним є створення механізмів громадського та парламентського контролю за діяльністю органу, що підвищить рівень довіри суспільства та знизить ризики зловживань.

Отже, ефективна інституціоналізація БЕБ можлива за умови поєднання законодавчих реформ, організаційних перетворень та впровадження сучасних управлінських практик. Це дозволить Бюро стати не лише інструментом протидії економічній злочинності, а й гарантом сталого розвитку фінансової системи України у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Ukraine's economy grew 5.3% in 2023, statistics service says. URL: <https://www.reuters.com/markets/europe/ukraines-economy-grew-53-2023-statistics-service-says-2024-03-28>
2. Гетман О. На яких схемах тіньової економіки держава втрачає найбільше? URL: <https://epravda.com.ua/columns/2024/10/31/721290>
3. З початку року БЕБ забезпечило понад 1 млрд грн відшкодування завданих державі збитків. URL: <https://esbu.gov.ua/news/z-pochatku-roku-beb-zabezpechylo-ponad-1-mlrd-hrn-vidshkoduvannia-zavdanykh-derzhavi-zbytki>
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення роботи Бюро економічної безпеки України: Закон України від 21.06.2024 № 3840-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3840-20#Text>
5. Максюта А.О. Поняття та структура адміністративно-правового статусу Бюро економічної безпеки України. *Правові новели*. 2024. №22. С. 103-109.
6. Сиймовський Р.М. Адміністративно-правовий статус Бюро економічної безпеки України як суб'єкта протидії порушенням бюджетного законодавства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2025. № 87 Том 3. С. 169-174.
7. Пузирна Н. С. Правові аспекти створення та діяльності Бюро економічної безпеки України. *Juris Europensis Scientia*. 2021. №2. С.80-83.

КОЖУХОВА Ольга, курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: УМРИХІНА Ірина, завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ доктор філософії, доцент

МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ГРОМАДЯН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасних умовах воєнного стану в Україні особливо гостро постає питання забезпечення прав, свобод і законних інтересів громадян. Надзвичайні обставини, пов'язані із збройною агресією, створюють низку викликів для дотримання конституційних гарантій, що потребує чіткого правового регулювання та ефективних механізмів захисту. Метою даного дослідження є комплексна оцінка гарантій прав людини під час воєнного стану та визначення практичних засобів їх реалізації. Для досягнення цієї мети необхідно розглянути законодавчі основи захисту прав, проаналізувати механізми їх забезпечення та окреслити проблемні аспекти дотримання гарантій у надзвичайних умовах.

Відповідно до статті 2 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», правовою основою введення воєнного стану є указ Президента України про його запровадження в Україні або в окремих її місцевостях, який затверджується Верховною Радою України [2]. Умови воєнного або надзвичайного стану передбачають можливість встановлення окремих обмежень прав і свобод громадян із чітким зазначенням строку їх дії. У свою чергу, стаття 64 Конституції України визначає, що при цьому не можуть бути обмежені права і свободи, гарантовані статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51-63, а обмеження прав і свобод у воєнний час здійснюються лише у межах, необхідних для забезпечення національної безпеки та правопорядку, і повинні бути пропорційними та законними [1].

Важливу роль у захисті прав громадян відіграє Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, який здійснює моніторинг дотримання прав та законних інтересів людей, реагує на порушення та надає рекомендації органам державної влади. Крім того, ефективним є залучення міжнародних і громадських моніторингових організацій, що контролюють ситуацію з дотриманням прав людини у кризових умовах (наприклад, Моніторингові місії Ради Європи, Офіс Верховного комісара ООН з прав людини).

Особливу увагу слід приділяти забезпеченню доступу громадян до правосуддя та правової допомоги. Навіть за умов обмеженої роботи судів можливе застосування спрощених процедур розгляду справ, онлайн-консультацій, чергових судових засідань. Це дозволяє оперативно реагувати на порушення прав громадян і забезпечує можливість оскарження неправомірних рішень органів влади. Важливим також є доступ до адвокатів та юридичної

допомоги, оскільки ефективність захисту прав залежить від здатності громадянина отримати професійну підтримку навіть у кризовій ситуації.

Парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захист прав кожного на території України і в межах її юрисдикції на постійній основі здійснює Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, який у своїй діяльності керується Конституцією України, законами України, чинними міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [3, с. 2].

Водночас, забезпечення прав, свобод і законних інтересів громадян у умовах воєнного стану стикається з низкою практичних викликів. До них належать обмеження свободи пересування, тимчасове обмеження підприємницької діяльності, обмеження роботи судів і правоохоронних органів, а також ускладнений доступ до медичної та соціальної допомоги. Для подолання цих викликів необхідно запроваджувати чіткі механізми контролю за дотриманням прав людини, включаючи регулярний моніторинг органів влади, використання сучасних цифрових інструментів для доступу громадян до правової допомоги, забезпечення взаємодії державних і громадських організацій, а також оперативне реагування на порушення прав через спрощені процедури розгляду скарг і звернень.

Важливим аспектом забезпечення прав людини під час воєнного стану є також врахування міжнародного досвіду та стандартів. Зокрема, Україна може опиратися на норми Європейської конвенції з прав людини, рекомендації ООН та Ради Європи щодо захисту прав людини в умовах надзвичайних ситуацій. Використання таких механізмів дозволяє гармонізувати національне законодавство з міжнародними стандартами та підвищити ефективність контролю за дотриманням прав громадян навіть у кризових умовах.

Таким чином, забезпечення прав, свобод і законних інтересів людини під час воєнного стану потребує комплексного підходу, який поєднує правове регулювання, ефективний контроль, доступ до правосуддя та міжнародний досвід. Лише системне використання цих механізмів дозволяє мінімізувати порушення прав громадян і забезпечити їхню захищеність навіть у надзвичайних обставинах.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Конституція України; Верховна Рада України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР Верховна Рада України.
2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII Верховна Рада України.
3. Радишевська О. Особливості вирішення спорів з питань здійснення парламентського контролю Уповноваженим ВРУ з прав людини: судова практика // Верховна Рада 05 листопада 2021 р.

КОВАЛЬ Павло, здобувач вищої освіти
факультету забезпечення державної безпеки
Київського інституту Національної гвардії
України

Науковий керівник: БЕЙКУН Андрій,
доцент кафедри правового забезпечення та
правоохоронної діяльності факультету
забезпечення державної безпеки Київського
інституту Національної гвардії України,
кандидат юридичних наук, доцент

АКЦЕНТИ ПРАВОВИХ ОСНОВ УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТАМИ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І СИЛ ОБОРОНИ УКРАЇНИ З ВРАХУВАННЯМ ДИНАМІКИ СУЧАСНИХ УМОВ

Російсько-українська війна та інші події політико-правового та воєнного характеру, що відбуваються останні три роки в Україні, у регіоні та у світі в цілому, - спонукають до здійснення більш глибокого аналізу та зміни сприйняття категорії «безпека» як соціально-правової парадигми, насамперед, системи понять і уявлень про безпеку в цілому, організаційно-правових механізмів та шляхів забезпечення безпеки держави, суспільства та громадянина в умовах постійно існуючих загроз та небезпек критичного характеру для існування держави.

Відповідно, вкрай актуальними залишаються питання дослідження як чинної нормативно-правової бази, що регулює національнобезпековий сектор, правових основ управління суб'єктами сектору безпеки і сил оборони, так і базових понятійних категорій, якими насичене відповідне галузеве законодавство.

Питання правового регулювання національної безпеки, правового забезпечення функціонування суб'єктів сектору безпеки і оборони, у своїх наукових працях досліджувало багато вчених, зокрема: Антонов В.О., Богданович В.Ю., Богуцький П.П., Гончаренко Г.А., Гордієнко С.Г., Дацків Р.М., Дорогих С.О., Ільяшов О.А., Комаров В.С., Левченко О.В., Олексіюк В.В., Омельчук В.А., Пилипишин В.П., Пилипчук В.Г., Пономарьов С.П., Прохоренко М.М., Резнікова О.О., Стрельбицький М.П., Франчук В.І., Шемшученко Ю.С. та інші.

Досліджуючи зміст і сутність управління сектором безпеки та розкриваючи його зміст, доцільно звернутися, насамперед, до визначення терміна «безпека». Так, філософський словник термін «безпека» наводить як реально існуюче явище об'єктивної дійсності, тому що об'єктивна реальність «містить у собі різні матеріальні об'єкти, їх властивості, простір, час, рух, закони, різні суспільні явища - виробничі відносини, державу, культуру тощо» [1, с. 41].

Ряд науковців, зокрема: Г.А. Гончаренко, В.Ю. Богданович, О.А. Ільяшов,

В.С. Комаров, В.В. Олексіюк та ряд інших, - пропонують нам розподіл на такі типи безпеки: 1) за суб'єктами (особиста, суспільна, національна, колективна, державна); 2) за масштабами (міжнародна, регіональна, локальна); 3) за суспільними сферами (політична, військова, економічна, екологічна, радіаційна); 4) залежно від характеру та спрямування певних видів суспільної діяльності (безпека праці, безпека життєдіяльності, безпека дорожнього руху, безпека авіаційна, безпека мореплавства, інформаційна безпека) тощо. Тобто поняття безпеки охоплює військові, економічні, технологічні, екологічні, соціальні та гуманітарні аспекти. До його сфери також входить питання збереження національної ідентичності й захист базових прав і свобод громадян. Як вбачає Г.А. Гончаренко, безпека - це діяльність держави, громадськості, що спрямована на запобігання загрозам, виявлення, відвернення загроз. Безпека є необхідною умовою існування особистості, суспільства й держави [2, с. 44; 3, с. 35].

Разом з тим, як зазначає І.Ф. Корж, широта уявлень про безпеку цілком зрозуміла, оскільки чим складніший і насиченіший об'єкт дослідження, то більше може бути його дефініцій. Разом із тим, широка палітра визначень не завжди забезпечує розкриття природи об'єкта. Багато хто з дослідників прагне надати поняттю «безпека» сучаснішого змісту, що відповідало б реальним умовам забезпечення безпеки. Однак, заміна застарілих уявлень про безпеку більш сучасними не розв'язує проблеми. Визначень безпеки стало вже так багато, що часом незрозуміло, яке з них брати за основу, досліджуючи ту чи іншу безпекову проблему [4, с. 70].

У рамках нашого дослідження варто звернути увагу і на позиції ряду науковців, що розглядають таку важливу категорію, як «система». Так, зокрема, М.П. Стрельбицький вважає, що при дослідженні теоретико-правових проблем системи національної безпеки, варто простежити генезу поняття «система». І, на його погляд, з самого початку поняття «система» було безпосередньо пов'язане з формами соціально-історичного буття суспільства». Водночас, ряд інших науковців, зокрема, О.О. Резнікова, привертають увагу до того, що поняття «система» увібрало у себе сутність таких важливих понять, як: порядок, організація, цілісність і, водночас, не збігаючись за своїм об'єктивним змістом повністю з жодним із них, - стало доволі швидко аксіоматичним [5, с. 73; 6, с. 97].

Пов'язуючі понятійні категорії «безпека» та «система», І.Ф. Корж зазначає: за характером адресної направленості та ролі суб'єктивного фактора у виникненні несприятливих умов для системи розрізняють:

- виклик: сукупність обставин не обов'язково конкретно загрозливого характеру, але які вимагають відповідного реагування на них;
- ризик: можливість виникнення несприятливих і небажаних наслідків у діяльності самого суб'єкта;
- небезпека: цілком усвідомлена, але не фатальна вірогідність заподіяння шкоди будь-кому (будь-чому), яка визначається наявністю об'єктивних і

суб'єктивних факторів, що мають вражаючі властивості;

- загроза: найбільш конкретна і безпосередня форма небезпеки, яка створюється цілеспрямованою діяльністю відверто ворожих сил [7, с. 18-19].

Як вбачається, у контексті необхідності правового забезпечення національної безпеки України, важливо розглянути поняття «сектор безпеки і оборони». Згідно з Законом України «Про національну безпеку України», сектор безпеки і оборони позиціонується як система органів державної влади, Збройних Сил України, інших, утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних та розвідувальних органів, державних органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, сил цивільного захисту, оборонно-промислового комплексу України, діяльність яких перебуває під демократичним цивільним контролем і, відповідно до Конституції та законів України, за функціональним призначенням спрямована на захист національних інтересів України від загроз [8].

О.О. Резнікова підкреслює, що ефективне функціонування сектору безпеки і оборони є ключовим фактором забезпечення національної стійкості держави [6, с. 173]. «Національна стійкість», у свою чергу, розглядається науковцем як здатність держави та суспільства адаптуватися до змін безпекового середовища та протистояти різноманітним загрозам.

Важливим аспектом розвитку системи національної безпеки України є її адаптація до стандартів НАТО. Як зазначають експерти, цей процес вимагає не лише технічних змін, але й трансформації підходів до управління та планування у сфері безпеки і оборони. Зокрема, це передбачає впровадження стратегічного планування, підвищення рівня оперативної сумісності з силами НАТО, а також розвиток системи демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони. У контексті євроатлантичної інтеграції України особливої актуальності набуває питання розвитку нормативно-правової бази у сфері національної безпеки. Як зазначають: П.П. Богуцький, В.Г. Пилипчук, С.О. Дорогих та ряд інших дослідників, - «адаптація законодавства України до стандартів НАТО вимагає системного підходу та врахування як національних особливостей, так і міжнародних зобов'язань держави». Це включає в себе гармонізацію термінології, вдосконалення механізмів координації між різними елементами сектору безпеки і оборони, а також розвиток системи стратегічних комунікацій [9, с. 118].

Відповідно, як вбачається, базові національнобезпекові понятійні категорії об'єктивно повинні бути адаптовані й для нормативів, якими регулюється діяльність країн Альянсу.

Важливим аспектом розвитку системи національної безпеки є також забезпечення інформаційної безпеки. В умовах гібридних загроз та інформаційних війн, ця сфера набуває особливого значення. Як зазначає В.Г. Пилипчук, інформаційна безпека є невід'ємною складовою національної безпеки і вимагає комплексного підходу до її забезпечення. Це включає в себе розвиток систем кібербезпеки, протидію дезінформації та захист критичної інформаційної

інфраструктури. Тотожної позиції дотримується і О.В. Левченко. [9, с. 203; 10, с. 64].

У результаті проведеного дослідження проблемних питань та перспектив розвитку змістового навантаження понятійних категорій законодавства з питань національної безпеки, можна зробити ряд важливих висновків. Насамперед, слід зазначити, що поняття «безпека» та «система національної безпеки» є складними, багатоаспектними категоріями, які постійно еволюціонують відповідно до змін у глобальному та регіональному безпековому середовищі. Ці фактори, а також необхідність оновлення національнобезпекового законодавства, що спричинена повномасштабним збройним конфліктом з російською федерацією, обумовлює необхідність систематичного перегляду та вдосконалення відповідної нормативно-правової бази.

Аналіз показав, що існує нагальна потреба в подальшій гармонізації та уніфікації понятійного апарату у сфері національної безпеки, особливо в контексті євроатлантичної інтеграції України та адаптації національного законодавства до стандартів НАТО. Водночас, як зазначає В.І. Франчук, - розвиток системи національної безпеки вимагає комплексного підходу, який охоплює не лише військові, але й економічні, соціальні, екологічні та інформаційні аспекти, що передбачає синергію зусиль держави, суспільства та міжнародних партнерів [11, с. 65].

Особливої уваги заслуговує вдосконалення системи стратегічного планування у сфері національної безпеки, включаючи розвиток методології оцінки ризиків та загроз, системи раннього попередження та аналітичного забезпечення процесу прийняття рішень. Зокрема, Л.М. Шипілова вбачає, що критично важливим є також забезпечення гнучкості та адаптивності системи національної безпеки, що передбачає розвиток механізмів кризового управління, підвищення рівня готовності населення до дій у надзвичайних ситуаціях та формування культури безпеки на всіх рівнях суспільства [12, с. 106].

Отже, як вбачається, подальший розвиток наукових досліджень у сфері національної безпеки є необхідною умовою для ефективного реагування на сучасні виклики та загрози. Це вимагає посилення взаємодії між науковими установами, органами державної влади та сектором безпеки і оборони. Важливим аспектом також є розвиток системи демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони, що сприятиме підвищенню прозорості та ефективності функціонування всієї системи національної безпеки.

Таким чином, розвиток законодавства з питань національної безпеки є неперервним процесом, який відображає динаміку змін у безпековому середовищі та еволюцію підходів до забезпечення національної безпеки. Цей процес вимагає системного підходу, міжнародної співпраці та активного залучення всіх сегментів суспільства. Лише за таких умов Україна зможе побудувати ефективну та стійку систему національної безпеки, здатну захистити національні інтереси під час надкритичних зовнішніх загроз та небезпек.

Список використаних джерел

1. Філософія: словник термінів та персоналій / В. С. Бліхар, М. А. Козловець, Л. В. Горохова, В. В. Федоренко, В. О. Федоренко. Київ: КВІЦ, 2020. 274 с. URL: [https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3551/1/Бліхар__М.%C2%A0А.ФІЛОСОФІЯ._Словник_остаточний_\(2\).pdf](https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3551/1/Бліхар__М.%C2%A0А.ФІЛОСОФІЯ._Словник_остаточний_(2).pdf) (дата звернення: 19.11.2025).
2. Гончаренко Г. А. Управління сектором безпеки: поняття й сутність. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія: юридичні науки. Том 31 (70) Ч. 2. № 2, 2020. С. 40-46. URL: https://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/2_2020/part_2/10.pdf (дата звернення: 19.11.2025).
3. Богданович В. Ю., Ільяшов О. А., Комаров В. С., Олексіюк В. В. Підхід до оцінювання безпекового середовища в сучасних умовах ведення збройної боротьби. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. 2021. № 2 (72). С. 33-37.
4. Корж І. Безпека: методологічні підходи до поняття. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. AUGUST, 2019. С. 68-72. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2019/4/part_1/14.pdf (дата звернення: 19.11.2025).
5. Забезпечення національної безпеки за основними напрямками життєдіяльності України: *навчальний посібник*: у 2-х ч.: Ч. I / В. А. Омельчук, М. П. Стрельбицький, С. Г. Гордієнко та ін.; за заг. ред. А. М. Кислого і М. П. Стрельбицького. Київ: Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2021. 304 с. URL: <https://maup.com.ua/assets/files/kafedra/nacbezpeka/zabezpechennya-nacionalnoi-bezpeki-1.pdf> (дата звернення: 19.11.2025).
6. Резнікова О. О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища: *монографія*. Київ: НІСД, 2022. 456 с. Бібліогр.: с. 401-440. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-06/reznikova_book_web.pdf (дата звернення: 19.11.2025).
7. Корж І. Ф. Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері державної безпеки України: *монографія*. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2013. 384 с.
8. Про національну безпеку України: *Закон України* від 21.06.2018 No 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 19.11.2025).
9. Розвиток законодавства України у сфері оборони: проблеми адаптації до стандартів НАТО та шляхи їх вирішення: *матеріали Науково-практичної конференції*. м. Київ, 23 квітня 2021 року / Упоряд.: П. П. Богуцький, В. Г. Пилипчук, С. О. Дорогих. Київ, 2021. 376 с. URL: https://ippi.org.ua/sites/default/files/rozvitok_zakonodavstva_ukrayini_u_sferi_oboroni_maket.pdf (дата звернення: 19.11.2025).
10. Левченко О. В. Система забезпечення інформаційної безпеки держави у воєнній сфері: основи побудови та функціонування: *монографія*.

Житомир: Видавець ПП «Євро-Волинь», 2021. 172 с. URL: <https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2022/12/inform-bezpeka.pdf> (дата звернення: 19.11.2025).

11. Франчук В.І. Теоретико-методологічні та управлінські засади розвитку безпекового середовища. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія економічна. № 2, 2023. С. 63-73. URL: <http://journals.lvduvs.lviv.ua/index.php/economy/article/view/764/752> (дата звернення: 19.11.2025).

12. Шипілова Л.М. Стратегічне планування у сфері національної безпеки: *курс лекцій*. К: ВПЦ «Київський університет», 2023. 143 с. URL: <https://ipacs.knu.ua/pages/dop/336/files/0c043c6b-bab5-4391-9c5c-26aa49b2e9e5.pdf> (дата звернення: 19.11.2025).

КОНОПЛЯ Владислав, здобувач вищої освіти факультету службово-бойової діяльності НГУ Київського інституту Національної гвардії України

Науковий керівник: БЕЙКУН Андрій, доцент кафедри правового забезпечення та правоохоронної діяльності факультету забезпечення державної безпеки Київського інституту Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент,

ПРОБЛЕМАТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВООХОРОННИХ ФУНКЦІЙ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Відновлення правоохоронної системи на деокупованих територіях є складним завданням, яке потребує комплексного та системного підходу. Правоохоронні органи, що діють на основі відповідного законодавства, включають Військову службу правопорядку ЗС України, органи прокуратури, Міністерства внутрішніх справ, судові органи, Службу безпеки, Прикордонні війська та інші органи Держкомкордону, а також державні комісії та комітети вищих органів держави, в компетенції яких є реалізація правоохоронних функцій.

Успішність реалізації цих завдань залежить від достатнього фінансування, міжнародної підтримки та ефективної координації між усіма зацікавленими сторонами. Окупація і подальше звільнення територій створюють складну ситуацію, що вимагає нестандартних рішень. Для боротьби зі зростанням злочинності на деокупованих територіях необхідно розробити спеціальну стратегію, яка враховуватиме такі фактори, як заміновані території, знищена інфраструктура, незаконне розповсюдження зброї та діяльність розвідувально-

диверсійних груп ворога [1, с. 216; 2, с. 524].

Особливе значення має зміцнення довіри населення до правоохоронних органів та забезпечення їх ефективної роботи. Для цього необхідна правова реформа, адаптована до нових реалій функціонування країни в умовах правового режиму воєнного стану, а також залучення громадських організацій і міжнародної спільноти до процесу відновлення правопорядку. Міжнародна допомога у вигляді фінансування, гуманітарної підтримки та технічного забезпечення є надзвичайно важливою для подолання наслідків окупації та створення безпечних умов для життя на звільнених територіях [3, с. 4].

Окупація та звільнення територій спричинили складну криміногенну ситуацію, що потребує нестандартних підходів для її вирішення. Відсутність довгострокового планування у правоохоронних органах призводить до неефективного використання ресурсів, затягування розслідувань і зростання недовіри серед населення. Для подолання цих викликів необхідно розробити комплексну стратегію, яка передбачатиме аналіз криміногенної ситуації, впровадження програм профілактики злочинів, а також співпрацю з місцевою громадою та міжнародними партнерами. Такий підхід дозволить не тільки реагувати на вже вчинені злочини, але й запобігати їм, створюючи безпечні умови для життя та відновлення регіонів [4, с. 173].

Ефективна протидія злочинності на деокупованих територіях вимагає системного та стратегічного підходу. Стратегію протидії злочинності слід позиціонувати як ретельно розроблений план дій, що охоплює різні рівні, - від державного до регіонального та місцевого.

Ключовими компонентами успішної стратегії, як вбачається, є:

1. Чітке визначення мети. Яку проблему необхідно вирішити? Наприклад, зниження рівня насильства, боротьба з організованою злочинністю, або відновлення довіри громадян до правоохоронних органів в умовах деокупаційних заходів.

2. Стратегія повинна охоплювати всі аспекти боротьби зі злочинністю, включно: з профілактикою, виявленням, розслідуванням, покаранням та реабілітацією злочинців.

3. Стратегія має бути гнучкою і здатною адаптуватися до мінливих обставин.

4. Успішна боротьба зі злочинністю неможлива без тісної взаємодії правоохоронних органів, судової системи, громадських організацій та міжнародних партнерів [5, с. 204].

Такий підхід, як здається, забезпечить більш ефективне використання ресурсів і сприятиме стабілізації ситуації на деокупованих територіях.

Безумовно, що розробка та впровадження ефективної стратегії протидії злочинності на де окупованих територіях є складним і багатоаспектним процесом. Однак, безумовно, лише завдяки системному та комплексному підходу можна досягти значних успіхів у боротьбі зі злочинністю та забезпеченні безпеки громадян. При цьому документування воєнних злочинів стає одним із

ключових завдань після звільнення територій. Це не просто збір доказів, а організований процес, спрямований на перспективу притягнення винних у вчиненні військових злочинів до відповідальності та відновлення справедливості. Правоохоронні органи України активно працюють над фіксацією злочинів, таких як обстріли, руйнування житла, катування, вбивства та інші злочини проти як комбатантів, так і некомбатантів різних категорій. З цією метою створено спеціальні слідчо-оперативні групи, які оснащені сучасними технологіями та працюють за єдиними стандартами [6, с. 119-120].

Основні завдання цих груп:

1. Огляд місць злочинів: ретельна фіксація доказів за допомогою фото- та відео зйомки, 3D-моделювання.
2. Збір матеріальних доказів: вилучення зброї, боєприпасів, документів та інших предметів, що підтверджують скоєння злочину.
3. Опитування свідків: збір свідчень очевидців і потерпілих.
4. Співпраця з експертами: залучення фахівців для проведення експертиз (балістичних, медичних, генетичних тощо).

Документування воєнних злочинів має свої особливості. Слідчі працюють у небезпечних умовах, які часто становлять загрозу їхньому життю та здоров'ю. Обсяг роботи є величезним, оскільки кількість злочинів, які потрібно задокументувати, надзвичайно велика. Збір доказів ускладнюється тим, що багато з них можуть бути знищені або пошкоджені через бойові дії, у тому числі навмисно, з метою їх приховування. Крім того, для ефективного розслідування необхідна, як вбачається, тісна співпраця з міжнародними організаціями та іншими країнами.

Документування воєнних злочинів має важливе значення:

1. Притягнення винних до відповідальності: зібрані докази будуть використані у судових процесах проти осіб, винних у злочинах.
2. Відновлення справедливості: це дозволить жертвам отримати моральне задоволення та компенсацію за завдані збитки.
3. Попередження майбутніх злочинів: створення бази даних допоможе запобігти повторенню подібних злочинів (кримінологічний аспект).
4. Збереження історичної пам'яті: зібрані документи стануть важливим джерелом розуміння суті історичних процесів для майбутніх поколінь [7, с. 228].

Документування воєнних злочинів - це не просто формальна процедура, а ключовий елемент процесу відновлення справедливості та побудови демократичної України. Завдяки спільним зусиллям правоохоронних органів і міжнародних партнерів, можна встановити істину та притягнути до відповідальності винних у злочинах проти українського народу.

Після звільнення територій правоохоронні органи часто стикаються з проблемою документування злочинів. Наприклад, у випадках, коли власники пошкодженого майна виїхали. Це ускладнює розслідування та притягнення винних до відповідальності. Так, якщо будинок зруйнований, правоохоронці не можуть просто увійти всередину для огляду і фіксації збитків без дозволу

власника, оскільки це вважатиметься незаконним проникненням. Крім того, багато людей, які виїхали з окупованих територій, не можуть швидко повернутися, щоб надати свідчення.

Для вирішення цієї проблеми, як вбачається, необхідно:

1. Розробити спрощений порядок фіксації злочинів: створити алгоритм дій для правоохоронців, що дозволить оперативно фіксувати пошкодження без довгого очікування власників.

2. Забезпечити безпечний доступ до пошкодженого майна: організувати патрулювання та інші заходи для захисту правоохоронців під час їх роботи.

3. Створити онлайн-платформу для подання заяв: розробити веб-сайт або мобільний додаток, через який громадяни зможуть повідомляти про злочини дистанційно.

4. Забезпечити конфіденційність персональних даних: гарантувати захист інформації від несанкціонованого доступу.

5. Співпрацювати з міжнародними організаціями: використовувати досвід та ресурси міжнародних партнерів для документування воєнних злочинів.

Переваги такого підходу:

1. Прискорення досудових розслідувань: швидка фіксація злочинів дозволить оперативно розпочати розслідування і зібрати докази.

2. Зручність для потерпілих: люди зможуть повідомляти про злочини, не перериваючи свої справи.

3. Збільшення довіри до правоохоронних органів: ефективна робота поліції сприятиме відновленню довіри серед населення.

Створення ефективної системи документування злочинів на звільнених територіях є ключовим завданням для відновлення справедливості. Спільні зусилля державних органів, міжнародних партнерів та громадськості допоможуть досягти суттєвих результатів у цій сфері.

Отже, як вбачається, відновлення правопорядку на деокупованих територіях є надзвичайно важливим і складним процесом, що вимагає комплексного підходу. Вирішення проблеми зростання злочинності, належне документування воєнних злочинів, що вчинені військовослужбовцями, політиками та посадовими особами різних державних органів російської федерації і залучення міжнародної спільноти є ключовими елементами успішної стратегії.

Створення ефективної системи фіксації злочинів, забезпечення безпеки правоохоронців, залучення технологічних рішень та спрощення цього процесу для потерпілих дозволить швидше розслідувати злочини і відновити справедливість. Завдяки співпраці державних органів, громадськості та міжнародних партнерів можна забезпечити безпеку громадян і відновити довіру до правоохоронної системи, сприяючи побудові демократичної та справедливої України.

Список використаних джерел

1. Реалізація прав людини у діяльності правоохоронних органів в умовах окупації українських територій: *матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції* (в авторській редакції), м. Кривий Ріг, 30 вересня 2022 року. Кривий Ріг: ДонДУВС, 2022. 321 с.
2. Кондратюк А. В., Дерій О. В., Костенко Р. С., Правоохоронна діяльність в умовах сучасної практики. *Юридичний науковий електронний журнал*. №3. 2024. С.524-526 URL: http://www.lsej.org.ua/1_2024/125.pdf (дата звернення: 26.11.2025).
3. Гловюк І. В. Деякі питання тлумачення статті 615-1 КПК України. Організаційно-правові аспекти взаємодії правоохоронних та судових органів під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з військовою агресією РФ проти України: *матер. науково-практичного семінару* (м.Дніпро, 30 квітня 2022 р.). Дніпро: Луган. держ. ун-т внутр. справ ім.Е.О. Дідоренка, 2022. С.3-8.
4. Ткаченко Є. А. Неформальні практики у відновленні втрачених матеріалів кримінальних проваджень та можливі шляхи їх вирішення. Питання боротьби зі злочинністю. Вип. 36. 2018. С.171-183.
5. Циганов О. Г., Мацко А.С. Реінтеграція окупованих територій: українські реалії та зарубіжний досвід: *монографія*. Вінниця: Твори, 2020. 455 с.
6. Войтенко О., Єлігулашвілі М., Козорог О., Короткий Т., Потапова В., Стокоз О., Хендель Н. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право: *навч. посіб.* Київ-Одеса, 2021. 268 с.
7. Ю. С. Разметаєва. Доктрина та практика захисту прав людини: *навч. посіб.* Київ, 2018. 364 с.

КИРИЛЬЧУК Анна, курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: САХНО Артем, завідувач кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПЕРЕВІРКИ ДОКУМЕНТІВ У

ГРОМАДЯН: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ВОЄННОГО СТАНУ

Актуальність теми зумовлена особливостями функціонування державних інститутів у період воєнного стану, коли питання забезпечення національної безпеки, підтримання правопорядку та виконання військового обов'язку громадянами набувають першочергового значення. Перевірка документів працівниками Національної поліції, зокрема військово-облікових, виступає одним із ключових механізмів контролю та запобігання правопорушенням у сфері військового обліку, що безпосередньо впливає на ефективність мобілізаційних процесів, правову визначеність та баланс між публічними інтересами держави й правами громадян.

Підстави для перевірки документів у особи регулюються ст.32 Закону України «Про Національну поліцію України».

Згідно із введенням в Україні правового режиму воєнного стану та змінами в законодавстві поліція має право вимагати в особи чоловічої статі віком від 18 до 60 років пред'явлення нею військово-облікового документа разом з документом, що посвідчує особу, у спосіб, який дає можливість поліцейському прочитати та зафіксувати дані, що містяться в документах. Відповідна підстава зазначається в частині другій даної статті.

В умовах воєнного стану, що триває в Україні, питання правомірності дій правоохоронних органів щодо перевірки документів у громадян набуває особливої гостроти. Ця тема викликає жваві дискусії та значні суперечки в суспільстві, адже громадяни активно оспорюють законність таких перевірок.

Як було зазначено, під час воєнного стану представники Національної поліції мають беззаперечне право на перевірку у чоловіків віком від 18 до 60 років військово-облікових документів.

Перевірка таких документів здійснюється на підставі п.51 Постанови КМУ №560, де зазначається, що перевірка військово-облікового документа може здійснюватись за місцем проживання, роботи, навчання, у громадських місцях, громадських будинках та спорудах, місцях масового скупчення людей, на пунктах пропуску (блок-постах) - уповноваженими представниками територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки або поліцейськими. На вимогу поліцейського чоловіки зобов'язані надати для ознайомлення такий документ. Права відмовитись вони не мають, - про це розповіли юристи юридичної компанії «inseinin».

Крім того, за словами юристів, ніде нема заборони вимагати такі документи, наприклад під час відвідування паспортного сервісу МВС, зупинки автомобіля через порушення ПДР або оформлення ДТП.

У випадку порушення правил військового обліку особи можуть нести адміністративну відповідальність, передбачену ст.210 або 210-1 КУпАП, а також може здійснюватись затримання та доставлення військовозв'язаного до місцевого ТЦК. Відповідно до ст. 263 КУпАП Національна поліція здійснює адміністративне затримання у визначені строки щодо осіб, які вчинили таке

адміністративне правопорушення.

Зазначимо основні підстави для затримання працівниками поліції:

- 1) відсутність військово-облікового документу;
- 2) неперебування на військовому обліку;
- 3) ухилення від явки до ТЦК за повісткою;
- 4) ухилення від проходження військово-лікарської комісії;
- 5) відмова від вручення повістки;
- 6) інші порушення правил військового обліку.

Висновки. Умови воєнного стану суттєво розширили контрольні повноваження Національної поліції щодо перевірки документів у громадян. Законодавство передбачає низку чітких підстав для таких дій - від ідентифікації осіб, які перебувають у розшуку чи можуть бути причетними до правопорушень, до забезпечення безпеки на об'єктах із особливим режимом та в зонах бойових дій.

Невиконання вимог щодо пред'явлення чи ведення військового обліку може стати підставою для адміністративної відповідальності та навіть адміністративного затримання з подальшою передачею до ТЦК. Водночас широкі контрольні повноваження поліції вимагають суворого дотримання принципів законності, пропорційності та поваги до прав і свобод людини, щоб запобігти можливим зловживанням і зберегти баланс між потребами безпеки та гарантіями прав громадян.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02 лип. 2015 р. № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40-41. Ст. 379.
2. Про затвердження Порядку проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період : постанова Кабінету Міністрів України від 16 трав. 2024 р. № 560. Офіційний вісник України. 2024. № 46. Ст. 2705.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07 груд. 1984 р. № 8073-X. Відомості Верховної Ради УРСР. 1984. Дод. до № 51. Ст. 1122.

КМІТА Назарій, здобувач 3 курсу Хмельницького університету управління та права ім. Леоніда Юзькова

Науковий керівник: ГАВРІК Роман, професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВИХ АДМІНІСТРАЦІЙ У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Адміністративно-правове регулювання діяльності військових адміністрацій у системі публічного управління набуває особливої актуальності в умовах воєнного стану, коли держава вимушена поєднувати пріоритети національної безпеки й оборони з конституційними стандартами законності, правової визначеності та гарантування прав і свобод людини. Військові адміністрації у системі публічного управління виконують роль ключових виконавчих інституцій «на місцях» у період дії правового режиму воєнного стану, забезпечуючи комплексність підготовки адміністративно-територіальної одиниці до оборони та, за потреби, безпосередню підтримку військового командування у здійсненні оборонних заходів. Їх компетенція проявляється не лише у безпековому вимірі, а й у площині гарантування публічного порядку, забезпечення прав і законних інтересів осіб, соціальної підтримки постраждалих і внутрішньо переміщених осіб, координації економічної життєдіяльності регіонів та організації гуманітарної допомоги, що зумовлює багатофункціональний характер такого суб'єкта публічної адміністрації.

Нормативні засади створення та діяльності військових адміністрацій ґрунтуються на конституційному принципі законності, що зобов'язує органи публічної влади діяти лише в межах наданих повноважень і у спосіб, визначений законом. Основним актом у цій сфері є Закон України «Про правовий режим воєнного стану», який встановлює порядок запровадження воєнного стану, умови утворення військових адміністрацій та їхні повноваження [1]. Доповнює цю правову основу Указ Президента України, яким офіційно утворюються військові адміністрації та визначаються особливості їх роботи [2].

З позицій адміністративно-правової доктрини спеціальний статус військових адміністрацій виявляється через визначення їх місця в системі органів держави, закріплення мети і завдань, встановлення організаційної спроможності та ресурсного забезпечення, а також через визначення компетенції як сукупності прав та обов'язків, достатніх для реалізації покладених функцій.

Такий підхід узгоджується із тезою про тимчасовість військових адміністрацій, обумовлену тривалістю правового режиму воєнного стану, а також із їх «комполітною» компетенцією, коли вони реалізують повноваження місцевих державних адміністрацій і, у певних межах, органів місцевого самоврядування з фокусом на безпеку й оборону, що відповідає загальній логіці розмежування повноважень місцевих державних адміністрацій і місцевого самоврядування у мирний час.

У практичній площині військові адміністрації використовують специфічний адміністративно-правовий інструментарій, де домінують підзаконні нормативні акти та індивідуальні адміністративні акти, спрямовані на встановлення та реалізацію обмежень і обов'язків, необхідних для публічної безпеки в умовах воєнного стану. Йдеться, зокрема, про врегулювання режимних заходів на кшталт комендантської години, обмежень пересування, мобілізаційних приписів, організаційно-розпорядчих рішень щодо структури та

оперативної спроможності відповідних органів, а також про контроль і нагляд за виконанням виданих розпоряджень [3].

Адміністративно-процесуальний вимір діяльності військових адміністрацій проявляється через юридичну природу їх актів як актів суб'єкта владних повноважень, здатних породжувати публічно-правові спори. Відповідно, гарантії судового контролю та доступу до правосуддя забезпечуються механізмами адміністративного судочинства, а змістовним критерієм оцінки рішень військових адміністрацій залишається конституційний стандарт законності, який вимагає дотримання компетенції, процедур і належного способу реалізації владних повноважень [4, с. 41].

Отже, адміністративно-правове регулювання діяльності військових адміністрацій у системі публічного управління в умовах воєнного стану характеризується поєднанням посиленого владно-організаційного інструментарію та підвищених вимог до законності, обґрунтованості й пропорційності управлінських рішень. Військові адміністрації виконують інтеграційну функцію між потребами оборони, забезпеченням публічної безпеки та збереженням базових гарантій прав і свобод, що зумовлює їхню ключову роль у підтриманні життєстійкості територій. Водночас наявні колізії та прогалини у визначенні меж компетенції й процедур взаємодії з органами місцевого самоврядування актуалізують потребу подальшого вдосконалення законодавства, аби забезпечити єдність правозастосування та ефективний адміністративно-судовий контроль за актами військових адміністрацій.

Список використаних джерел

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19> (дата звернення: 26.11.2025)
2. Про утворення військових адміністрацій: Указ Президента України від 24.02.2022 № 68/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/68/2022> (дата звернення: 26.11.2025)
3. Капустян В., Коваленко Л. Правове регулювання діяльності військових адміністрацій під час дії воєнного стану. Право в умовах воєнного стану: проблеми та перспективи. Ірпінь: Державний податковий університет, 2023. URL: https://dpu.edu.ua/images/2023/Photo_dlya_novyn_2023/Kafedra%20publichnogo%20prava/Materiali%20konf_12.05.2023%20Pravo%20v%20umovah%20voennogo%20stanu%201.pdf (дата звернення: 26.11.2025)
4. Верещак О., Бельська Т. Проблеми функціонування механізму публічного управління у сфері забезпечення цивільного контролю над сектором безпеки і оборони в Україні в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення. Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення. 2023. Випуск 6. С. 35-48.

КРИВКО Олена, курсант 2 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: ХИЛЬКО Любов, старший викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультет підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

ПІДГОТОВКА КАДРІВ ДЛЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ: СУЧАСНІ ОСВІТНІ ВИКЛИКИ

Підготовка кадрів для державного управління та правоохоронних органів в Україні є критично важливою для забезпечення державної безпеки, ефективного управління та підтримання правопорядку. Сучасний освітній процес має відповідати викликам цифрової трансформації, розвитку інформаційного суспільства та європейської інтеграції. Це потребує модернізації навчальних програм і методів, з особливим акцентом на практичні навички, адаптовані до потреб служби.

Такий підхід передбачає не лише засвоєння теоретичних знань, а й отримання реального практичного досвіду, що забезпечує готовність фахівців діяти в умовах сучасних викликів публічного управління [1].

Впровадження інноваційних освітніх технологій, таких як дистанційне навчання, інтерактивні тренінги, симуляції та елементи гейміфікації, стає ключовою тенденцією у підготовці кадрів для правоохоронних органів. Ці методи забезпечують ефективність навчання навіть за обмежених умов доступу до очної форми та допомагають швидко реагувати на нові виклики, зокрема кіберзлочинність і загрози інформаційній безпеці. Такий підхід сприяє безперервному професійному розвитку фахівців у сфері безпеки, що є надзвичайно важливим у сучасних умовах [1].

Отже, підготовка кадрів для державного управління та правоохоронних органів потребує негайної модернізації освітнього процесу відповідно до вимог цифрової ери та стандартів європейської інтеграції. Основна увага має приділятися практичній орієнтованості, що забезпечує формування реальних навичок та здатності ефективно виконувати службові завдання. Важливим елементом цієї модернізації є інноваційні технології (симуляції, дистанційне навчання), які забезпечують гнучкість, безперервність та здатність швидко адаптуватися до нових загроз, особливо у сфері кібер- та інформаційної безпеки. Успішна підготовка кадрів стає стратегічною умовою забезпечення державної безпеки та правопорядку.

Сучасна підготовка службовців невід’ємно включає розвиток цифрових компетентностей і вивчення іноземних мов, насамперед англійської. Це відкриває можливості для міжнародної співпраці, участі у спільних проєктах та обміну досвідом, що значно підвищує якість правоохоронної діяльності та публічного управління в Україні. Розвиток цифрових навичок стає стратегічним напрямом адаптації до сучасних викликів і важливим чинником зміцнення позицій України на міжнародній арені [2, 361]. Таким чином, інтегрований розвиток цифрових компетентностей та знання іноземних мов (особливо англійської) є фундаментальною передумовою для якісної та ефективної підготовки сучасних службовців в Україні.

Ключовим завданням є адаптація освітніх програм до реальних потреб органів влади та правоохоронних структур. Навчальні плани мають враховувати службові обов’язки, безпекові виклики, етичні та законодавчі вимоги. Практична підготовка — практика, тренінги з кризового управління, розвиток комунікаційних навичок — повинна формувати готовність фахівців до виконання складних завдань у різних сферах професійної діяльності, що суттєво підвищує ефективність їх роботи [3]. Таким чином, цілеспрямована, практично змістовна освіта є вирішальним чинником, що суттєво підвищує загальну ефективність роботи органів влади та правоохоронних структур, забезпечуючи їхню здатність якісно реагувати на сучасні виклики.

Не менш важливим аспектом є формування відповідальності та етичної свідомості слухачів, особливо у сферах захисту прав людини та дотримання законності. Розвиток критичного мислення, професійної етики та психологічної стійкості сприяє підвищенню рівня суспільної довіри до системи публічного управління і правоохоронних органів, що є ключовим чинником їх легітимності та ефективності [3].

На мою думку, пріоритетним завданням у сфері підготовки кадрів для державного управління та правоохоронних органів України є комплексна модернізація освітніх програм відповідно до реальних службових потреб та безпекових викликів у контексті цифрової трансформації та євроінтеграції. Така трансформація має забезпечити практичну спрямованість навчання, розвиток навичок кризового управління, комунікативних здібностей та адаптацію до нових загроз, зокрема кіберзлочинності. Водночас необхідно формувати у слухачів високий рівень етичної свідомості, критичного мислення та психологічної стійкості, що підвищить рівень суспільної довіри та ефективність роботи всієї системи публічного управління.

Особливу увагу слід приділяти підвищенню кваліфікації та розвитку тренерської спільноти, яка забезпечує якість і актуальність навчального процесу. Постійне вдосконалення методик і програм тренерами та викладачами створює сталий механізм професійного розвитку кадрів у сфері публічного управління, що покращує якість управлінських рішень і результативність підготовки фахівців [1].

Освітня система адаптується не лише в межах країни, але й у контексті євроінтеграції та співпраці з міжнародними партнерами. Це відкриває можливості для обміну досвідом, впровадження міжнародних стандартів і підвищення конкурентоспроможності українських фахівців на глобальному рівні, що є важливим кроком до інтеграції України в європейський освітній і професійний простір [3].

Однією з особливостей 2025 року є активна підтримка державою розвитку професійних компетентностей публічних службовців, що забезпечило якісну підготовку понад 26 тисяч слухачів за пріоритетними напрямками: стратегічне управління, кібербезпека, права людини, соціальний захист, комунікація з ветеранами. Це свідчить про системний підхід до розвитку ключових компетенцій, необхідних для сучасного публічного управління в Україні [1].

Таким чином, сучасний освітній процес у системі підготовки кадрів для державного управління та правоохоронних органів є комплексною й динамічною системою, що активно реагує на виклики часу та спрямована на формування висококваліфікованих, відповідальних і адаптивних фахівців, здатних ефективно виконувати свої обов'язки в складних соціально-політичних умовах України.

Список використаних джерел

1. Розвиток професійних компетентностей публічних службовців у 2025 році // Вища школа публічного управління. – 2025. – Режим доступу: <https://hs.gov.ua/rozvitok-profesijnih-kompetentnostej-publichnih-sluzhbovcziv-u-2025/>
2. Пирожкова, Ю. В., Ларкін М.О. Англomовна підготовка кадрів правоохоронних органів у контексті Закону України «Про застосування англійської мови в Україні»: організаційні моделі та фінансово-правове забезпечення." Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. Т. 3 № 90. 2025. С. 360-366
3. Програма навчальної дисципліни "Управління в правоохоронних органах" // Національна академія внутрішніх справ України. – 2025. – Режим доступу: <https://okop.navs.edu.ua>

КРИВКО Олена, курсант 2 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: ШИШКАРЬОВА Олена, старший викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультет підготовки фахівців для підрозділів превентивної

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ, СВОБОД І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ, ОБМЕЖЕННЯ, ГАРАНТІЇ

Законодавчі основи воєнного стану в Україні регламентуються Конституцією України, Законом України «Про правовий режим воєнного стану» [1] та указами Президента, які затверджуються Верховною Радою. Військовий стан вводиться у випадку збройної агресії або загрози суверенітету та територіальної цілісності країни. Закон 2015 року встановлює порядок введення, дії та припинення воєнного стану, визначення прав і свободи, які можуть бути тимчасово обмежені для безпеки держави, а також гарантує захист основних прав відповідно до Конституції та міжнародних норм.

У зв'язку з триваючою агресією Російської Федерації адаптується правове регулювання воєнного стану, що підтверджує регулярним продовженням воєнного стану, зокрема указом Президента №235/2025 [2], який продовжив його до 3 лютого 2026 року. Тимчасові обмеження можуть стосуватися свободи пересування (включно з комендантською роком та закриттям кордонів), обмеження масових заходів, залучення майна для оборони, залучення громадян до суспільно корисних робіт. Однак основні конституційні права - право на життя, заборона катувань, право на справедливий суд, гідність особи, політичні права, свобода особистості та недоторканність - залишаються непорушними [3].

Обмеження мають бути пропорційними, тимчасовими, законно обґрунтованими і підлягати судовому контролю, що дозволяє зберегти баланс між ефективним захистом держави і гарантією фундаментальних прав людини, забезпечуючи правову визначеність і демократичний контроль за діями влади.

Під час воєнного стану право на судовий захист гарантовано Конституцією - громадяни мають право оскаржувати рішення і дії органів влади навіть у надзвичайних умовах. Закон «Про правовий режим воєнного стану» підтверджує, що повноваження судів не припиняються, а право на судовий захист і виконання судових рішень зберігається. Велика Палата Верховного Суду уточнює порядок розгляду справ у цей період, визнаючи воєнний стан автоматично встановленим режимом для військових формувань. Судова практика підтверджує обов'язковість виконання судових рішень і права цивільних осіб на захист прав у суді, що є важливою складовою верховенства та справедливості навіть у надзвичайній ситуації.

У 2025 році законодавче регулювання воєнного стану зосереджено на забезпеченні безперервності особливого правового режиму, необхідного для протидії збройній агресії та захисту суверенітету країни. Процедура введення і продовження воєнного стану створена указом Президента, затвердженим Верховною Радою. минулого року воєнний стан і загальна мобілізація

неодноразово продовжувалися, останнє продовження дій режиму - до 3 лютого 2026 року. Закони приймаються після розгляду на профільних комісіях і забезпечують демократичний контроль. У період воєнного стану заборонені зміни Конституції, проведення виборів і референдумів, страйки й масового зібрання. Законодавство чітко регламентує права, які не можуть бути обмежені, забезпечуючи стабільність, правову визначеність і громадський порядок у складних умовах збройного конфлікту.

Цей комплексний юридичний механізм і практика його застосування гарантують ефективну взаємодію між забезпеченням національної безпеки та захисту прав та свобод громадян України в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України за станом на 12 травня 2015 р. / Верховна Рада України м. Київ: URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
2. «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні»: Указ Президента України від 20 жовтня 2025 р. / Верховна Рада України м. Київ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/793/2025#n2>
3. Конституція України ст. 64, 27, 28, 30 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4242>

КРИВКО Олена, курсант 2 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: ХИЛЬКО Любов, старший викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін Донецького державного університету внутрішніх справ

ДИСЦИПЛІНАРНЕ ПРОВАДЖЕННЯ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ: ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА СТАДІЇ

Дисциплінарне провадження в органах Національної поліції можна охарактеризувати як врегульовану нормами адміністративного права діяльність уповноважених суб'єктів, спрямовану на розгляд та вирішення індивідуально-конкретних справ, які виникають у зв'язку з наявністю підстав для застосування щодо певних осіб заходів дисциплінарного впливу.

Нормативну основу дисциплінарного провадження формують Дисциплінарний статут Національної поліції, затверджений Законом України від

п'ятнадцятого березня дві тисячі вісімнадцятого року, Порядок проведення службових розслідувань у Національній поліції України, затверджений наказом МВС України від сьомого листопада дві тисячі вісімнадцятого року, Положення про дисциплінарні комісії в Національній поліції України, затверджене тим самим наказом, а також Положення про повноваження ректора закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання щодо застосування заохочень і дисциплінарних стягнень.

Система принципів дисциплінарного провадження відображає фундаментальні засади його здійснення. Принцип законності впливає з конституційного положення про діяльність державних органів у межах, встановлених Основним Законом, та відповідно до законів України. Цей принцип об'єднує процесуальну сторону, що полягає в обов'язку суб'єктів провадження дотримуватись установлених процедур розгляду, та матеріально-правову сторону, що передбачає застосування заходів дисциплінарного впливу на підставі норм, які повинні бути застосовані в конкретному випадку.

Принцип гласності полягає в тому, що учасники провадження можуть безперешкодно знайомитися з матеріалами справи, бути присутніми при її розгляді, надавати пояснення щодо поведінки, яка є підставою для застосування заходів дисциплінарного впливу. Дотримання цього принципу передбачає також можливість публічного висвітлення ходу і результатів справи.

Принцип поваги до особи впливає із загальної вимоги до державних органів поважати особу, її честь та гідність. Цей принцип полягає в обов'язку суб'єктів дисциплінарного провадження при вирішенні питання про застосування заходів впливу враховувати як всі обставини справи, так і ті, що характеризують поліцейського як особистість, уважно ставитися до проблем, обумовлених його перебуванням на службі.

Принцип забезпечення права на захист пов'язаний із конституційним обов'язком державних органів забезпечувати захист прав та свобод громадян. Зміст цього принципу полягає в тому, що особа може, а у разі вчинення протиправного діяння зобов'язана пояснити свою поведінку, а також має право оскаржити рішення, яке, на її погляд, порушує надані їй суб'єктивні права чи законні інтереси.

Принцип об'єктивності проявляється у вимозі до суб'єктів дисциплінарної влади вживати всі передбачені правовими актами заходи для всебічного і повного з'ясування дійсних обставин у справах про застосування щодо поліцейських заходів впливу. Цей принцип отримав пряме нормативне закріплення у численних положеннях Дисциплінарного статуту, зокрема щодо отримання пояснення від поліцейського, який перебуває у стані сп'яніння, лише після його протверезіння.

Принцип доцільності полягає в тому, що нормативно-правові акти закріплюють право начальника обирати при вирішенні дисциплінарної справи найдоцільніший варіант поведінки. Цей принцип виявляється в тому, що дисциплінарне провадження починається за розсудом начальника, який вирішує,

який захід дисциплінарного впливу і в якому порядку слід застосувати на підставі висновку дисциплінарної комісії.

Принцип відповідальності суб'єктів дисциплінарної влади за перевищення наданих їм прав знайшов відбиття в Дисциплінарному статуті. Керівник, який перевищив надані йому дисциплінарні повноваження, несе відповідальність відповідно до положень статуту, а дисциплінарне стягнення, застосоване з порушенням вимог, скасовується як незаконне.

Принцип оперативності обумовлений необхідністю швидкого реагування як на неправомірну, так і на позитивну поведінку поліцейських. Цей принцип проявляється у спрощеному порядку вирішення справ про застосування щодо поліцейських заходів дисциплінарного впливу порівняно з провадженням у справах про адміністративні правопорушення.

Дисциплінарне провадження характеризується наявністю п'яти процесуальних стадій. Перша стадія порушення справи про застосування щодо працівника Національної поліції заходів дисциплінарного впливу, друга стадія службового розслідування, третя стадія розгляду справи та прийняття рішення, четверта факультативна стадія оскарження дій осіб, які проводять службове розслідування, та п'ята завершальна стадія прийняття рішення за результатами службового розслідування.

Характер процесуальних дій залежить від того, яка поведінка правомірна чи неправомірна стала підставою для постановки питання про застосування заходів дисциплінарного впливу. При заохоченні поліцейських деякі стадії, наприклад службове розслідування, взагалі не виникають.

Стадія порушення справи починається із отримання інформації про вчинення поліцейським порушення, що має ознаки дисциплінарного проступку, або безпосереднє виявлення ознак такого проступку посадовою особою поліції. Інформація може бути отримана із заяв, скарг та повідомлень громадян, посадових осіб, інших поліцейських, засобів масової інформації, а також з рапортів про вчинення порушення.

Службове розслідування призначається за наявності даних про внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань відомостей про скоєння поліцейським кримінального правопорушення, повідомлення поліцейському про підозру, надходження подання спеціально уповноваженого суб'єкта у сфері протидії корупції, ознаки дисциплінарного проступку, що призвів до загибелі або поранення поліцейського, недотримання підстав застосування вогнепальної зброї, спеціальних засобів, недотримання норм кримінального процесуального законодавства, втрату службового посвідчення, зброї, боєприпасів, розголошення конфіденційної інформації, порушення законодавства у сфері фінансово-господарської діяльності, перебування на роботі у стані сп'яніння, приховування від обліку заяв про правопорушення.

За наявності підстав керівник органу, якому надані повноваження із застосування дисциплінарного стягнення, видає письмовий наказ про призначення службового розслідування та утворення дисциплінарної комісії з

визначенням голови та членів комісії, підстав проведення розслідування, відомостей про поліцейського, стосовно якого воно проводитиметься.

Службове розслідування являє собою діяльність дисциплінарної комісії із збирання, перевірки та оцінки матеріалів і відомостей про дисциплінарний проступок з метою своєчасного, повного та об'єктивного з'ясування всіх обставин його вчинення, установлення причин і умов учинення проступку, вини поліцейського, ступеня тяжкості проступку, розміру заподіяної шкоди та підготовки пропозицій щодо усунення причин учинення дисциплінарних проступків.

Службове розслідування розпочинається із дня видання наказу про його призначення та завершується в день затвердження керівником висновку службового розслідування. Якщо закінчення строку припадає на вихідний день, останнім днем строку є перший після нього робочий день.

Службове розслідування має встановити наявність чи відсутність складу дисциплінарного проступку в діянні поліцейського, наявність чи відсутність порушень положень законів чи інших нормативних актів, ступінь вини кожної особи, обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність чи знімають безпідставні звинувачення, відомості, що характеризують поліцейського, дані про наявність дисциплінарних стягнень, вид і розмір заподіяної шкоди, причини та умови, що призвели до вчинення проступку.

Дисциплінарний статут визначає строки проведення службового розслідування. Службове розслідування проводиться та має бути завершено не пізніше одного місяця з дня його призначення керівником. У разі потреби за вмотивованим письмовим рапортом голови дисциплінарної комісії строк може бути продовжений наказом керівника, але не більш як на один місяць. Загальний строк не може перевищувати шістдесят календарних днів.

До строку проведення не зараховується документально підтверджений час перебування поліцейського у відрядженні, на лікарняному або у відпустці. Службове розслідування вважається завершеним у день затвердження керівником висновку за результатами службового розслідування.

Стадія розгляду справи та прийняття рішення може проводитися у двох формах. Перша форма письмового провадження є діяльністю дисциплінарної комісії щодо збирання та перевірки матеріалів шляхом одержання пояснень від поліцейського та інших осіб, одержання в органах необхідних документів або їх копій, отримання консультацій спеціалістів.

Під час розгляду справи у формі письмового провадження поліцейський надає пояснення в письмовій формі. У письмовому поясненні зазначаються посада, звання, прізвище, ім'я, по батькові особи, що одержує пояснення та особи, що надає пояснення, дата та місце народження, місце роботи, посада, адреса проживання, відомості про освіту, час служби, попередження про право відмовитися надавати пояснення щодо себе та членів сім'ї, згода на обробку персональних даних.

Отримання пояснень від поліцейського, який перебуває під вартою,

здійснюється через адміністрацію місця ув'язнення. Отримання пояснень від поліцейського, який перебуває на чергуванні або патрулюванні, здійснюється лише після закінчення чергування або заміни іншим поліцейським, а від поліцейського у стані сп'яніння після його протверезіння.

Друга форма відкритого засідання полягає в гласному та відкритому дослідженні обставин за участю поліцейського та інших заінтересованих осіб. Голова дисциплінарної комісії покладає на одного з членів обов'язки секретаря, який забезпечує інформування про дату, час і місце проведення засідань, запрошення учасників, ведення протоколів.

Під час розгляду справи у формі відкритого засідання всі процедурні питання визначає голова дисциплінарної комісії. Рішення про запрошення інших заінтересованих осіб, черговість заслуховування їх пояснень приймає голова комісії. Поліцейського не пізніше ніж за три дні у письмовій формі повідомляють про час, дату та місце розгляду справи.

Збирання та перевірка матеріалів здійснюються як шляхом одноосібного одержання пояснень членами комісії, надсилання запитів, отримання консультацій спеціалістів, так і шляхом дослідження документів, пояснень на відкритих засіданнях, одержання пояснень безпосередньо на засіданнях. Зібрані одноосібно матеріали підлягають дослідженню на відкритих засіданнях комісії.

Підсумковим документом службового розслідування є висновок, який складається зі вступної, описової та резолютивної частин. Висновок готує і підписує дисциплінарна комісія. У вступній частині викладаються дата і місце складання, прізвища та посади голови і членів комісії, підстава для проведення розслідування, форма розгляду справи.

В описовій частині викладаються обставини справи, час, місце, спосіб, мотив учинення проступку, його наслідки, посада, звання, персональні дані поліцейського, відомості, що його характеризують, дані про наявність стягнень, пояснення поліцейського та інших осіб, документи та матеріали, обставини, що обтяжують або пом'якшують відповідальність.

Обставинами, що пом'якшують відповідальність, є усвідомлення та визнання провини, попередня бездоганна поведінка, високі показники виконання повноважень, наявність заохочень та нагород, вжиття заходів щодо запобігання негативним наслідкам, добровільне відшкодування шкоди, вчинення проступку під впливом погрози або примусу, вчинення проступку внаслідок неправомірних дій керівника.

Обставинами, що обтяжують відповідальність, є вчинення проступку у стані сп'яніння, вчинення проступку повторно, вчинення проступку умисно на ґрунті особистої неприязні або помсти, настання тяжких наслідків, вчинення проступку на ґрунті ідеологічної, релігійної, расової, етнічної, гендерної чи іншої нетерпимості.

У резолютивній частині зазначаються висновок щодо наявності або відсутності дисциплінарного проступку та його юридичної кваліфікації з посиланням на положення закону, вид стягнення, що пропонується застосувати,

відомості про списання чи відновлення матеріальних цінностей, запропоновані заходи для усунення виявлених недоліків. Висновок підписують голова, заступник голови та члени комісії.

У разі встановлення складу проступку комісія разом з висновком подає уповноваженому керівнику проект наказу про накладення дисциплінарного стягнення. Якщо член комісії не погоджується з висновком, він підписує його і зазначає окрему думку, яка викладається на окремому аркуші. Висновок затверджує керівник, який призначив розслідування, або особа, яка виконує його обов'язки.

Оскарження дій осіб, які проводять службове розслідування, є факультативною стадією. Письмова скарга подається поліцейським уповноваженому керівнику. У разі визнання скарги обґрунтованою керівник може прийняти рішення про виключення особи зі складу комісії, а також про призначення щодо неї службового розслідування.

Прийняття рішення за результатами службового розслідування здійснюється уповноваженим керівником. Враховуючи характер проступку, обставини, особу порушника, ступінь вини, обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність, попередню поведінку, ставлення до служби, керівник визначає вид дисциплінарного стягнення та видає письмовий наказ про його застосування.

У разі встановлення вини видається наказ про застосування одного з видів дисциплінарного стягнення, передбачених Дисциплінарним статутом, а саме зауваження, догана, сувора догана, попередження про неповну службову відповідність, пониження у спеціальному званні на один ступінь, звільнення з посади, звільнення із служби в поліції.

За кожен проступок не може застосовуватися більше одного стягнення. Якщо поліцейський вчинив кілька проступків, стягнення застосовується за сукупністю. У разі вчинення проступку кількома поліцейськими стягнення застосовується до кожного окремо. При вчиненні незначного проступку керівник може обмежитися попередженням про необхідність дотримання дисципліни.

Дисциплінарне стягнення застосовується не пізніше одного місяця з дня виявлення проступку і не пізніше шести місяців з дня його вчинення. У разі проведення службового розслідування днем виявлення вважається день затвердження висновку. Перебування поліцейського на лікарняному чи у відпустці не перешкоджає застосуванню стягнення.

Наказ про застосування стягнення виконується шляхом його оголошення в органі поліції та особистого ознайомлення поліцейського, що здійснюється кадровим підрозділом. Ознайомлення засвідчується підписом на копії наказу, долученої до особової справи. У разі відмови складається акт, який долучається до особової справи.

Поліцейський має право оскаржити застосоване стягнення в порядку та строки, визначені Дисциплінарним статутом Національної поліції України.

Підсумовуючи, дисциплінарне провадження в органах Національної

поліції є складним багатостадійним процесом, що вимагає дотримання чітких процесуальних правил, строків та гарантій прав поліцейських. Ефективність цього механізму залежить від професійної підготовки членів дисциплінарних комісій, об'єктивності розслідувань та збалансованості застосовуваних заходів дисциплінарного впливу.

ЛЕЩЕНКО Денис, курсант 3 курсу Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого

ТИМЧЕНКО Роман, курсант 3 курсу Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого

Науковий керівник: ЧАЛИЙ Михайло, старший викладач кафедри військового права Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого

ПІДГОТОВКА ПЕРСОНАЛУ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Національна безпека виступає фундаментальною цінністю держави, а забезпечення життя, здоров'я та прав громадян є її невід'ємною складовою. Сектор безпеки та оборони України є основним механізмом реалізації державної політики у сфері охорони національних інтересів, підтримки правопорядку та протидії різноманітним загрозам. Ефективність функціонування цього сектору безпосередньо визначається рівнем професійної підготовки персоналу, який повинен володіти сучасними компетенціями, стійкістю до стресових ситуацій та здатністю приймати рішення в умовах ризику. Серед головних загроз національній безпеці України слід виокремити збройну агресію, терористичні акти та кібератаки, що вимагають від працівників сектору безпеки оперативних, правомірних та професійно обґрунтованих дій. У цьому контексті Сокурєнко В.В. підкреслює, що високий рівень підготовки кадрів є визначальним фактором забезпечення національної безпеки, адже саме компетентні фахівці можуть своєчасно реагувати на загрози та ефективно мінімізувати їх наслідки [1, с.2].

Стратегія воєнної безпеки України від 25.03.2021 р. № 121/2021 [2] визначає ключові напрямки розвитку системи військової освіти та підготовки особового складу для сил оборони. Документ передбачає впровадження сучасних освітньо-професійних програм для офіцерського, сержантського та старшинського складу з використанням практичного бойового досвіду, сучасних методик навчання та стандартів НАТО. Особлива увага приділяється розвитку воєнної науки, яка сприяє вирішенню як фундаментальних, так і прикладних завдань оборони та забезпечує створення інноваційних систем озброєння і спеціальної техніки.

На сьогодні система підготовки кадрів сектору безпеки та оборони не має цілісного механізму оцінювання якості навчального процесу. Існуючі підходи охоплюють лише частину актуальних викликів, що постають перед державою у сфері внутрішньої та зовнішньої безпеки. Відсутність єдиного підходу ускладнює визначення компетентності персоналу та оцінку ефективності виконання службових обов'язків у критичних ситуаціях.

Аналіз нормативно-правових актів України, таких як Закони «Про освіту», «Про вищу освіту», а також Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти», свідчить про застарілість підходів до підготовки кадрів для сектору безпеки та оборони та їх невідповідність сучасним потребам національної безпеки, особливо в умовах воєнного стану.

Стратегічний оборонний бюлетень України, затверджений Указом Президента № 473/2021 від 17.09.2021 р. [3], визначає ключові завдання щодо розвитку військової освіти та воєнної науки. Серед основних пріоритетів слід виділити: 1) трансформацію системи підготовки кадрів через набуття сучасних освітніх та професійних компетентностей; 2) перехід на програми, сумісні зі стандартами НАТО та держав-партнерів, з можливістю взаємного визнання дипломів вищих військових навчальних закладів; 3) підвищення рівня мовної підготовки особового складу не нижче СМР-2; 4) удосконалення курсової підготовки, включно з програмами лідерства для офіцерів, сержантів та старшин; 5) розвиток науково-дослідної діяльності та впровадження передового досвіду держав-членів НАТО і партнерів у сферу оборонних технологій. Хоча цей перелік не є вичерпним, він визначає першочергові напрями для формування єдиної системної моделі професійної освіти та ефективної підготовки кадрів.

Для реалізації цих завдань необхідна конструктивна координація між органами сектору безпеки та оборони, закладами вищої освіти, Міністерством освіти і науки України та Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти. Результатом співпраці має стати створення єдиної Концепції підготовки кадрів сектору безпеки та оборони, яка визначатиме стандарти компетентностей, уніфікуватиме навчальні програми та запровадить механізми контролю якості підготовки. Заклади вищої освіти, що готують персонал для сектору безпеки та оборони, виконують важливу суспільну функцію і повинні модернізувати освітні підходи, інтегрувати передовий досвід держав-членів ЄС і НАТО, акумулювати сучасні знання та створювати навчальні програми з урахуванням особливостей воєнного стану та актуальних загроз, які ставлять під ризик національну безпеку, незалежність та суверенітет України [4, с.3].

Отже, правове забезпечення професійної підготовки кадрів сектору безпеки та оборони є невід'ємним елементом державної політики у сфері національної безпеки. Реалізація положень Стратегії воєнної безпеки та Стратегічного оборонного бюлетеня України сприятиме створенню стандартизованої, сучасної та ефективної системи підготовки кадрів, що

забезпечить компетентність персоналу, відповідність міжнародним стандартам та готовність реагувати на сучасні виклики у сфері безпеки.

Список використаних джерел

1. Сокурєнко В.В. Підготовка кадрів для сектору безпеки і оборони як передумова забезпечення національної безпеки України. Право і безпека. 2021. № 1. С.1-6
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України»: Указ Президента України від 25.03.2021 № 121/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text> (дата звернення: 23.11.2025).
3. Про Стратегічний оборонний бюлетень України: Рішення Ради нац. безпеки і оборони України від 20.05.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0006525-16#Text> (дата звернення: 23.11.2025).
4. Загуменна Ю. О. Підготовка персоналу сектору безпеки і оборони як основа забезпечення національної безпеки України. 2022. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. №1. С.1-6

ЛИСЮК Артьом, курсант Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: ЛОГВИНЕНКО Євгенія, професор кафедри конституційного і міжнародного права та прав людини, кандидат юридичних наук, доцент

КОНСТИТУЦІЙНІ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ УКРАЇНИ ТА РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА

Одним із випадків застосування механізму обмеження прав і свобод людини і громадянина є впровадження воєнного стану. Можна відокремити такий окремий термін як «конституційне обмеження прав і свобод людини і громадянина в період воєнного стану в Україні» [1, с. 248]. Можна сформулювати, що конституційне обмеження прав і свобод людини і громадянина в період воєнного стану в Україні – це правовий механізм, який дозволяє державі тимчасово та цільовим чином відступити від забезпечення певних конституційних прав і свобод громадян в умовах надзвичайної загрози.

Правовий режим воєнного стану дозволяє уряду відступити від певних зобов'язань, але лише у межах, визначених Конституцією та міжнародним правом. Розмежування спільних і відмінних конституційних обмежень у період

дій воєнного стану України і Польщі дозволить запровадити в українське законодавство нові інститути під час дій воєнного стану.

Обидві держави ратифікували Європейську конвенцію з прав людини (далі – ЄКПЛ), де у ст. 15 зазначено чіткі умови для такого відступу, а саме виключно у разі війни чи іншої надзвичайної ситуації, в межах, необхідних для суворої вимоги ситуації, та за умови, що відступ не суперечить іншим міжнародно-правовим зобов'язанням [2].

Спільним для конституційних систем України та Польщі є фундаментальний принцип непорушності певних прав та свобод навіть в умовах воєнного стану. Цей принцип є прямим наслідком їхнього членства у Раді Європи та дотримання норм ЄКПЛ. Згідно зі ст. 64 Конституції України [3] та ст. 233 Конституції Республіки Польща [4], абсолютні права не підлягають обмеженню. В Україні до таких прав відносять, зокрема, право на життя, повагу до гідності, заборону катувань, право на судовий захист, презумпцію невинуватості та заборону зворотної дії закону [3]. У Польщі конституційні гарантії також охоплюють право на гідність, заборону катувань, право на громадянство та право на судовий захист [4], підкреслюючи, що ці права становлять недискримінаційне ядро людської свободи.

Правовим підґрунтям для обмежень в обох державах слугують відповідні закони. В Україні Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [5], а у Польщі відповідно до польського Закону «Ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej» [6]. Ці правові акти деталізують, які саме права можуть бути обмежені.

Переходячи до відмінностей, ми можемо побачити суттєву відмінність в обсязі та практиці застосування обмежень воєнного стану зумовлені, як вже зазначалося, реальністю військової загрози. В Україні, де воєнний стан діє в умовах повномасштабної агресії, обмеження є максимально широкими і жорсткими. Вони прямо передбачені Законом України «Про правовий режим воєнного стану» [5] і включають такі заходи, як встановлення комендантської години, трудову повинність для працездатних осіб, примусове відчуження майна з подальшою компенсацією та заборону проведення виборів і референдумів. Натомість, Республіка Польща, хоча і має прописані в законодавстві подібні інструменти, застосовує їх лише потенційно. Польське законодавство передбачає можливість обмеження свободи пересування, включаючи обов'язок мати дозвіл та права на збори, що закріплено у ст. 233 Конституції Польщі [4], але на практиці ці обмеження не активуються безпосередньо. Крім того, українська практика включає специфічні адміністративно-правові механізми, такі як військово-лікарські комісії та мобілізаційні заходи, які мають прямий вплив на конституційні права громадян, чого немає в чинній польській практиці.

Таким чином, досвід України у режимі реальної дерогації є унікальним для Європи і вимагає зміцнення демократичних засад під час військової загрози. З огляду на порівняльний досвід Польщі, є доцільно в Україну запровадити нові

інститути. По-перше, необхідно посилити механізми парламентського контролю Верховної Ради та Рахункової палати за використанням бюджетних коштів та відчуженого майна, особливо в умовах призупинення виборів. По-друге, слід створити незалежний механізм для періодичного аудиту пропорційності та необхідності кожного введеного обмеження згідно з вимогами ЄКПЛ. По-третє, доповнити законодавство об'єктивними критеріями, які забезпечать автоматичне припинення дії певних заходів у регіонах після стабілізації чи відведення лінії фронту, що гарантуватиме верховенство права та мінімізацію зловживань.

Список використаних джерел

1. Дорошенко Е. Обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина в період воєнного стану в Україні. *Трибуна молодого вченого*. 2022. № 5. С. 247-253. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v5_2022/27.pdf.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 № 995_004. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_004.
3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
4. Конституція Республіки Польщі від 16.07.1997. № 482. URL: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/rosyjski/kon1.htm>.
5. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/389-19>.
6. Воєнний стан та повноваження Верховного Командування Збройних Сил і принципи його підпорядкування конституційним органам Республіки Польща: Закон від 29.08.2002. URL: <https://surl.li/veglgu>.

ЛИТВИНОВА Софія, курсант 3 курсу Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого

НЕЛУП Євген, курсант 3 курсу Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого

Науковий керівник: ЧАЛИЙ Михайло, старший викладач кафедра військового права Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасних умовах, коли Україна перебуває у стані збройної агресії та змушена реагувати на безпрецедентні загрози своєму суверенітету, питання адміністративно-правового регулювання діяльності сектору безпеки та оборони набуває особливої ваги. Воєнний стан не лише змінює характер управлінських процесів, а й висуває нові вимоги до координації органів публічної влади, юридичних механізмів реагування, контролю та забезпечення законності в діяльності сил безпеки та оборони. Саме тому аналіз адміністративно-правових особливостей функціонування цього сектору сьогодні є не просто актуальною науковою проблемою - він безпосередньо впливає на здатність держави забезпечити своє існування, захистити права людини та зберегти демократичний лад. У науковій літературі сформувалося кілька підходів до розуміння адміністративно-правового регулювання сектору безпеки. Так, Н. Ю. Цибульник розглядає його як діяльність уповноважених суб'єктів публічного адміністрування, спрямовану на впорядкування, охорону та розвиток відносин у сфері безпекового сектора через систему адміністративно-правових засобів [1, с. 8].

Адміністративно-правове регулювання діяльності сектору безпеки та оборони в Україні в умовах воєнного стану має ряд специфічних особливостей, що визначаються змінами у порядку управління, розширенням повноважень державних органів та впровадженням чітких процедур контролю і координації. Центральне місце належить Закону України «Про національну безпеку України» № 2469-VIII [2], який визначає розмежування повноважень органів державної влади, систему командування та контролю, а також засади демократичного цивільного нагляду, що здійснюється Президентом, Верховною Радою, РНБО, урядом, судами та громадськістю. Окремі статті цього закону закріплюють механізми судового контролю, громадського нагляду, стратегічного планування й комплексного огляду сектору безпеки, включно з кіберзахистом та протидією тероризму. Закон України «Про оборону України» № 1932-XII [3] регламентує основи оборонної діяльності, визначаючи повноваження Кабінету Міністрів, Міністерства оборони та Генерального штабу, які забезпечують стратегічне керівництво й підготовку Збройних Сил. У межах цього закону встановлено обов'язки громадян щодо захисту держави, проходження військової служби та участі у формуваннях, що підтримують обороноздатність. Значну роль відіграє і Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» [4], який визначає правові та організаційні механізми захисту держави в кіберпросторі й регулює реагування на кіберзагрози. У сфері боротьби з тероризмом застосовується Указ Президента від 9 липня 2019 року № 506/2019 дозволяє оцінювати готовність силових структур та усувати виявлені недоліки. Постанова Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 р. № 11 «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту» [5] встановлює правові засади функціонування загальнодержавної системи реагування на надзвичайні ситуації. У документі визначено структуру та перелік органів управління і сил цивільного захисту, окреслено механізми планування їх

діяльності, а також порядок виконання основних завдань і налагодження взаємодії між суб'єктами цієї системи.

Отже, адміністративно-правове регулювання сектору безпеки та оборони в умовах воєнного стану є складною, багатовимірною системою, яка забезпечує цілісність та ефективність державної безпекової політики. Воно покликане не лише забезпечити оперативне реагування на загрози, а й зберегти баланс між особливими заходами правового режиму та дотриманням прав і свобод людини. Перспективи подальших досліджень полягають у вдосконаленні законодавства у сфері національної безпеки й оборони, розробленні нових адміністративно-правових інструментів протидії гібридним загрозам, посиленні демократичного цивільного контролю та підвищенні прозорості діяльності сектору безпеки.

Список використаних джерел:

1. Цибульник Н. Ю. Сучасна генеза адміністративно-правового регулювання сектору безпеки України: децентралізація влади та міжнародний досвід. 2021. Право та інновації. № 2 (34).С.1-8
2. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 23.11.2025).
3. Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 № 1932-XII . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (дата звернення: 23.11.2025).
4. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII : станом на 19 жовт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (дата звернення: 23.11.2025).
5. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту : Постанова Каб. Міністрів України від 09.01.2014 № 11 : станом на 16 квіт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-p#Text> (дата звернення: 23.11.2025).

МАЦАК Максим, аспірант Донецького державного університету внутрішніх справ

ПОЗИТИВНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ДЕРЖАВИ ЩОДО ГАРАНТУВАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ: 20-ТИРІЧНИЙ ШЛЯХ ВИКЛИКІВ ТА РОЗВИТКУ

У рішенні від 30.09.2009 р. № 23-рп/2009 Конституційний Суд України (далі - КСУ) чітко визначає активну роль держави у забезпеченні права людини на правову допомогу: *«Право на правову допомогу - це гарантована державою можливість кожної особи отримати таку допомогу в обсязі та формах,*

визначених нею, незалежно від характеру правовідносин особи з іншими суб'єктами права» [1]. КСУ наголошує, що гарантування кожного права на правову допомогу в контексті ч. 2 ст. 3, ст. 59 Конституції України покладає на державу відповідні обов'язки щодо забезпечення особи правовою допомогою належного рівня [1]. Право на правову допомогу належить до переліку позитивних прав, а тому роль держави у його реалізації полягає не лише в, умовно кажучи «невтручанні», а у відповідній забезпечувальній діяльності з боку державних інституцій. Даний вид прав має бути забезпечений *позитивними зобов'язаннями держави*, які в найбільш широкому вигляді передбачають активні дії держави, спрямовані на їх утвердження, захист та сприяння реалізації [2, с. 33]. Як з цього приводу говорить Дж.-Ф. Аканджі-Комбе: *«Основною характеристикою позитивних зобов'язань держави виступає те, що по суті вони вимагають від національних органів влади застосувати необхідні засоби для гарантування прав людини, а точніше - вжити прийнятних (розумних) та належних засобів для захисту цих прав»* [3, с. 67].

Серед іншого (у тому ж рішенні від 30.09.2009 р. № 23-рп/2009) КСУ підкреслює, що гарантування кожного права на правову допомогу є не тільки конституційно-правовим обов'язком держави, а й дотриманням взятих Україною міжнародно-правових зобов'язань відповідно до положень Загальної декларації прав людини 1948 року, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 року тощо [1].

В умовах обраного українським народом та країною євроінтеграційного курсу важливість дотримання *міжнародних стандартів прав людини* важко переоцінити, а це вимагає від держави постійного системного підходу, що дає підстави говорити про формування політики у сфері безоплатної правової допомоги (далі - БПД). Формування цієї політики для України почалося не від сьогодні.

Фактично 20 років тому у Концепції формування системи безоплатної правової допомоги в Україні 2006 року було констатовано: *«На даний час не сформовано єдиної державної політики у сфері забезпечення фізичних осіб безоплатною правовою допомогою»*, *«...моніторинг фактичних потреб осіб у наданні безоплатної правової допомоги не проводиться, а бюджетне фінансування здійснюється на підставі застарілих показників»* [4]. До прийняття у 2011 році Закону України «Про правничу допомогу» («Про правову допомогу» - назва Закону в редакції до 10.04.2023) питання надання БПД в Україні були врегульовані лише в кримінальних справах (відповідно до положень Кримінально-процесуального кодексу України). Визначення закріпленого в Конституції України права окремих категорій осіб на безоплатну правничу допомогу відбувалося фрагментарно - на рівні окремих норм окремих законів. Прийняття Закону України «Про безоплатну правову допомогу» дозволило створити дієвий механізм реалізації конституційного права кожного на правову допомогу, забезпечити належне виконання Україною її міжнародних

зобов'язань у сфері прав людини, запровадити європейські стандарти у сфері надання правової допомоги та доступу до правосуддя. Крім того, це створило надійні передумови для системного фінансування системи БПД в державі. Зараз ст. 29 Закону чітко встановлює джерела фінансування для обох видів (первинної та вторинної) БПД.

Як зазначає В. Карий, уся та складна і розгалужена вертикальна структура системи БПД, яка зараз функціонує в Україні була створена впродовж декількох етапів: створення та поширення центрів БПД (з 2012 до 2016 р.р.) і двічі потерпіла структурні зміни (2019 та 2021 р.р.) [5, с. 167-168]. Але те, що українські вчені й зараз активно згадують про ці зобов'язання держави (наприклад, Л. Перевалова (2025 рік) [6, с. 115-116]), говорить лише про те, що питання залишається актуальним, а процес формування політики перебуває у постійній динаміці.

Після початку повномасштабної війни система безоплатної правничої допомоги (далі - БПД) опинилася перед новими, безпрецедентними викликами. Військові дії, масове переміщення населення, зростання кількості правових проблем і запитів на захист порушених прав українців суттєво змінили як масштаби, так і зміст роботи центрів БПД. У цих умовах особливо важливим стало збереження доступності правничої допомоги для найвразливіших категорій населення та підтримання належного рівня її якості. У ході дослідження було встановлено, що умови воєнного стану продемонстрували як стійкість, так і вразливість системи БПД в Україні [7; 8; 9]. Попри значне навантаження, нестачу ресурсів та кадрові втрати, в цілому система продовжує виконувати свою соціальну та правову місію. Водночас наявні проблеми - від нерівномірного доступу до правничих послуг до недостатньої спеціалізації фахівців-правників, - потребують системних рішень на рівні державної політики. Подальше зміцнення спроможності системи БПД можливе лише за умови стабільного фінансування, розширення кадрового потенціалу, розвитку спеціалізованих програм підготовки та впровадження міждисциплінарної підтримки для клієнтів і працівників.

Список використаних джерел

1. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Голованя Ігоря Володимировича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України (справа про право на правову допомогу): Рішення Конституційного суду України від 30.09.2009 № 23-рп/2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v023p710-09/conv#Text> (дата звернення: 01.10.2025).
2. Христова Г. Позитивні зобов'язання держави у сфері прав людини як новий напрям дослідження у вітчизняній теоретичній юриспруденції. *Вісник академії правових наук України*. 2012. №. 2. С. 30-41.
3. Akandji-Kombe J.-F. (2007). Positive obligations under the European Convention on Human Rights. A guide to the implementation of the European

Convention on Human Rights. Council of Europe : Human rights handbooks, 68.

4. Про Концепцію формування системи безоплатної правової допомоги в Україні: Указ Президента України від 09.06.2006 № 509/2006. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509/2006/conv#Text> (дата звернення: 01.10.2025).

5. Карий В. В. Теорія та практика функціонування системи безоплатної правової допомоги: адміністративно-правові аспекти : дис. ... д-ра філософії у галузі знань Право 081. Тернопіль : Західноукраїнський нац. ун-т, 2022. 216 с.

6. Перевалова Л. В. Державна політика у сфері надання правової допомоги особам у складних життєвих обставинах. Актуальні проблеми соціального розвитку в суспільстві змін: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 27-29 березня 2025 р.). Харків, 2025. С. 115-117.

7. Річний звіт системи надання безоплатної правничої допомоги. Київ : Безоплатна правнича допомога, 2024. 70 с. URL: <https://surl.li/xelblz> (дата звернення: 01.10.2025).

8. Доступність правової допомоги в контексті воєнного стану. Комплексне дослідження / Зайцева-Чіпак Н., Миронович Д., Химович О., Щутяк С. Київ : Український центр вивчення громадської думки «Соціоінформ», 2023. URL: <https://surl.li/slsttc> (дата звернення: 01.10.2025).

9. Захист прав військових: безоплатна правнича допомога. *Урядовий портал* : 21 лютого 2025 року. URL: <https://surl.lu/jpmnqn> (дата звернення: 01.10.2025).

МАКЛАКОВА Валерія, курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: КІБЛИК Дар'я, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії в галузі права, доцент

СУДОВИЙ ТА АДМІНІСТРАТИВНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДОТРИМАННЯМ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Запровадження воєнного стану, згідно із Законом України «Про правовий режим воєнного стану», супроводжується можливістю тимчасових обмежень окремих прав і свобод громадян. Однак навіть за цих умов держава зобов'язана забезпечити ефективний контроль за законністю рішень органів публічної влади,

зокрема шляхом здійснення судового та адміністративного контролю [1, с. 14]. Ці механізми відіграють ключову роль у запобіганні зловживанням та підтриманні верховенства права в період дії надзвичайних правових режимів.

Судовий контроль залишається провідним інструментом гарантування прав і свобод, оскільки суди мають повноваження оцінювати правомірність обмежень, застосованих органами державної влади, та надавати захист особам, права яких були порушені [2, с. 87]. Адміністративні суди, розглядаючи спори щодо рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, посилюють контроль за діяльністю військових адміністрацій, органів поліції, підрозділів територіальної оборони та інших структур, задіяних у забезпеченні режиму воєнного стану.

Крім того, важливою складовою системи стримувань і противаг є адміністративний контроль, який здійснюється органами виконавчої влади та Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини. Омбудсман зберігає право проводити моніторинг місць несвободи, перевіряти законність обмежень прав та реагувати на факти їх порушення - що особливо важливо під час воєнного стану у зв'язку з підвищеним ризиком зловживань силових органів [3, с. 203].

Судовий та адміністративний контроль у період воєнного стану дозволяють забезпечити баланс між необхідністю захисту національної безпеки та недопущенням надмірного втручання держави у сферу прав людини. Ефективне функціонування цих механізмів сприяє збереженню демократичних інститутів, зміцненню довіри громадян до влади та мінімізації порушень, які можуть мати довгострокові негативні наслідки для правової системи України [4, с. 47].

Список використаних джерел

1. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. С. 12-19.
2. Грищук В. Судовий контроль як гарантія дотримання прав людини в умовах надзвичайних правових режимів. *Право України*. 2022. № 5. С. 85-92.
3. Данильян О., Тихоненко О. Права людини в умовах національної безпеки: теоретико-правовий аспект. Харків: Право, 2020. 320 с.
4. Шевченко А. Адміністративно-правові гарантії прав громадян під час воєнного стану. *Вісник адміністративного судочинства*. 2023. № 2. С. 44-50.

МАКЛАКОВА Валерія, курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: САХНО Артем, завідувач кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського факультету підготовки фахівців для підрозділів

превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНА ПІДГОТОВКА ЯК ІНСТРУМЕНТ МІНІМАЛІЗАЦІЇ РИЗИКІВ ДЛЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ

В умовах тривалої збройної агресії проти України питання забезпечення національної безпеки набуває особливого значення, а діяльність поліцейських дедалі частіше відбувається у середовищі підвищених ризиків. Це зумовлює необхідність посилення ролі тактико-спеціальної підготовки як ключового елементу професійної компетентності співробітників Національної поліції. Така підготовка спрямована на формування практичних навичок реагування в екстремальних умовах, забезпечення особистої безпеки та захисту громадян, а також на мінімізацію ризиків у ситуаціях, пов'язаних із загрозами національній безпеці [1, с. 52].

Сучасні виклики, зумовлені військовими діями, терористичними ризиками, поширенням незаконного обігу зброї та диверсійно-розвідувальною діяльністю, вимагають від поліцейських не лише високого рівня правової підготовки, а й уміння застосовувати тактичні моделі поведінки, що дозволяють запобігти ескалації конфлікту, зберегти життя та здоров'я учасників події [2, с. 113]. Тактико-спеціальна підготовка включає навчання алгоритмам дій у бойових умовах, під час затримання озброєних правопорушників, знешкодження загроз, евакуації мирного населення, надання домедичної допомоги, роботи зі зброєю та спеціальними засобами [3, с. 118].

Важливо, що якісна підготовка передбачає моделювання реальних ситуацій, що дозволяє поліцейським виробити психологічну стійкість, швидкість ухвалення рішень, командну взаємодію та адаптивність - ключові компетентності в умовах загрози життю [4, с. 117]. Застосування сучасних методик - сценарного тренінгу, стрілецьких симуляторів, VR-комплексів, стрес-менеджменту - значно підвищує рівень готовності особового складу до дій у кризових умовах.

Таким чином, тактико-спеціальна підготовка виступає важливим інструментом мінімізації ризиків для поліцейських, підвищує ефективність їхньої професійної діяльності та сприяє зміцненню системи національної безпеки, забезпечуючи належний рівень захищеності як правоохоронців, так і громадян. Розвиток цього напрямку має стати одним із ключових пріоритетів реформи сектору безпеки держави.

Список використаних джерел

1. Гринюк Р. Тактико-спеціальна підготовка поліцейських: теоретичні засади та практичні аспекти. *Право і суспільство*. 2021. № 4. С. 50-55.
2. Литвинов О. Забезпечення службової безпеки працівників Національної поліції в умовах воєнного стану. *Науковий вісник публічного управління*. 2023. № 2. С. 112-118.
3. Тактико-спеціальна підготовка працівників правоохоронних органів: навч. посіб. / за ред. В. Сергієнка. Київ: НАВС, 2020. 224 с.
4. Шамрай С. Психологічна стійкість поліцейських у кризових ситуаціях: методи формування. *Вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2022. № 3. С. 115-121.

МАРЧЕНКО Родіон, здобувач вищої освіти
Національного університету цивільного захисту
України
Науковий керівник: БИЧЕНКО Сергій,
провідний науковий співробітник Національного
університету цивільного захисту України

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕВАКУАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ ЯК ФАКТОР СУСПІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ВИКЛИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Зміцнення спроможності органів державної влади реагувати на загрози національній безпеці, зокрема шляхом організації масової евакуації населення у воєнний час, є критично важливою складовою публічного управління. Координація сил і засобів цивільного захисту, міжвідомча взаємодія, своєчасність прийняття рішень та ефективна реалізація управлінських функцій - ключові чинники збереження життя, здоров'я та прав громадян [2;3].

Під час повномасштабної збройної агресії проти України впроваджено нову багаторівневу організаційну модель евакуації: планування на різних управлінських рівнях - від державного до місцевого/об'єктового, створення і функціонування збірних, проміжних та транзитних пунктів, розбудова багатоканальної системи комунікацій для оповіщення та координації дій [1,2,4,11]. Ключовою ланкою публічного управління визначена Державна служба України з надзвичайних ситуацій, що спільно з військовими адміністраціями, органами місцевого самоврядування, міжнародними партнерами та громадськими організаціями забезпечує реалізацію державної політики у сфері цивільного захисту [3,5,12].

Вирішальну роль у підвищенні ефективності управління відіграють інновації в системі тактико-спеціальної підготовки персоналу, впровадження міжвідомчих цифрових платформ, автоматизованих систем оповіщення та сучасних методів моделювання евакуаційних потоків [6,7,8,9]. Це дозволяє

підвищити керованість процесами, забезпечити вчасний облік евакуйованих, посилити інформаційну підтримку та прозорий моніторинг оперативної обстановки.

Актуальною проблемою залишається необхідність удосконалення нормативно-правового забезпечення, оновлення процедур планування, підвищення якості міжвідомчої комунікації, застосування сучасних наукових алгоритмів прогнозування сценаріїв евакуації при воєнних та надзвичайних ситуаціях [6,7,13,14]. Важливо для публічного управління забезпечити швидку мобілізацію ресурсів, залучення волонтерських організацій, неперервне навчання та перепідготовку кадрів.

Підсумовуючи, впровадження сучасних моделей управління евакуацією, системний підхід до розвитку міжвідомчих інформаційних платформ, використання міжнародного та вітчизняного досвіду, активне застосування наукових рекомендацій є ключем до підвищення ефективності державного управління й безпеки населення України.

Список використаних джерел

1. Про національну безпеку України. Закон України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст.241) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення 19.11.2025).
2. Кодекс цивільного захисту України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст.458) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення 19.11.2025).
3. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, № 24, ст.170) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення 19.11.2025).
4. Постанова КМУ від 09.01.2014 № 11 «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту» (Верховна Рада України (ВРУ), URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення 19.11.2025).
5. Організація управління цивільним захистом на місцевому рівні: навчальний посібник / заг. ред. П.Б. Волянського. Київ, 2015. 553 с.
6. Порядок організації службової підготовки осіб рядового і начальницького складу цивільного захисту: затв. наказом МВС України від 15.06.2017 р. № 511 (зі змінами).
7. Про організацію тактичної підготовки в територіальних органах ДСНС: затв. наказом МВС України від 12.12.2022 № 727.
8. Про затвердження методичних рекомендацій з організації службової підготовки в ГУ ДСНС України в областях та м. Києві, підрозділах центрального підпорядкування, закладах вищої освіти та науково-дослідних установах: затв. наказом ДСНС України від 10.08.2023 р. № 628.

9. Формування професійної готовності майбутніх рятувальників до діяльності в екстремальних умовах: моногр. Львів: ЛДУ БЖД, 2024.
10. Посібник з евакуаційних заходів у воєнний час. - Київ: Sprotyv G7, 2023.
11. Башинський, О., Пелешко, М., Бережанський, Т., & Беседа, А. (2025). Система управління евакуацією населення під час надзвичайних ситуацій. *Social Development and Security*, 15(2), 140-152. <https://doi.org/10.33445/sds.2025.15.2.11>.
12. Заяць Р. В. Взаємодія місцевих органів влади в питаннях цивільного захисту: кваліфікаційна робота: спец. 128 - публічне управління та адміністрування освітньо-професійна програма - публічне управління та адміністрування / Роман Васильович Заяць; наук. керівник д.е.н., проф. А. Ф. Мельник. Тернопіль : ЗУНУ, 2024. 43 с.
13. Рекомендації щодо гуманітарних евакуацій цивільного населення в Україні // Global Protection Cluster. 2023. URL: <https://globalprotectioncluster.org> (дата звернення: 18.11.2025).
14. Бункус С.В., ОГНЄВА О.Є. Дослідження методів моделювання сценаріїв евакуації населення в умовах надзвичайних ситуацій // Вісник ХНТУ. 2024. №4(91) URL: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2024.4.29>

МАРТИНОВИЧ Микола, курсант Харківського національного університету внутрішніх справ
БУГАЙКО Юлія, доцент кафедри адміністративної діяльності ННІ № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор філософії

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ОРГАНАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ І ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан, запроваджений в Україні у зв'язку з широкомасштабною збройною агресією Російської Федерації, істотно трансформував умови функціонування органів правопорядку. Національна поліція України в цей період виконує завдання не лише з охорони публічного порядку, а й із протидії диверсійно-розвідувальній діяльності, боротьби з терористичними проявами, охорони об'єктів критичної інфраструктури, контролю за дотриманням режимних обмежень. У цьому контексті особливого значення набуває правове забезпечення застосування поліцейськими спеціальних засобів та вогнепальної зброї.

Правову основу діяльності Національної поліції України становлять Конституція України, Закони України «Про Національну поліцію» та «Про правовий режим воєнного стану», а також підзаконні нормативні акти

Міністерства внутрішніх справ України. Конституція України закріплює пріоритет прав і свобод людини, принцип верховенства права та визначає, що держава відповідає перед людиною за свою діяльність [1]. Водночас у період воєнного стану допускається тимчасове обмеження окремих прав і свобод, але лише у межах та в порядку, встановлених законом.

Закон України «Про Національну поліцію» містить спеціальний розділ щодо застосування поліцейськими заходів примусу, зокрема фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї. Відповідно до цього закону, спеціальні засоби та зброя можуть застосовуватися виключно з метою виконання покладених на поліцію завдань та за умови неможливості досягти законної мети іншими, менш небезпечними способами [2].

Особливістю правового режиму воєнного стану є розширення повноважень суб'єктів сектору безпеки і оборони, у тому числі Національної поліції. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» передбачає запровадження комендантської години, посилення охорони громадського порядку, охорону стратегічних об'єктів, а також залучення поліції до заходів територіальної оборони [3]. У таких умовах ризику для життя і здоров'я поліцейських зростають, що об'єктивно збільшує кількість випадків застосування ними спеціальних засобів та зброї.

Спеціальні засоби є важливим інструментом впливу на правопорушників. До них належать наручники, гумові кийки, засоби сльозогінної дії, світлошумові пристрої, водомети, спеціальні засоби примусової зупинки транспорту тощо. Відповідно до Інструкції, затвердженої наказом МВС України, застосування спеціальних засобів можливе для припинення масових порушень громадського порядку, затримання озброєних осіб, захисту життя і здоров'я громадян та поліцейських [4].

В умовах воєнного стану спектр ситуацій, у яких поліцейські змушені застосовувати спеціальні засоби, значно розширюється. Це зумовлено появою незаконних збройних формувань, диверсійних груп, активізацією кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом зброї, а також необхідністю контролю за дотриманням режимних обмежень.

Не менш важливою є проблема застосування вогнепальної зброї. Вогнепальна зброя є крайнім заходом примусу, застосування якого допускається лише у випадках реальної загрози життю або здоров'ю людини, а також у разі відбиття збройного нападу, звільнення заручників, припинення терористичного акту тощо [2]. Навіть в умовах воєнного стану поліцейський не звільняється від обов'язку дотримуватися принципів законності, необхідності та пропорційності.

Важливою складовою правового забезпечення є дотримання міжнародних стандартів у сфері прав людини. Відповідно до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, право на життя є основоположним, а держава зобов'язана забезпечити його захист навіть під час надзвичайних ситуацій [5]. Практика Європейського суду з прав людини неодноразово наголошувала на тому, що застосування сили правоохоронними органами має бути

обґрунтованим, неминучим і пропорційним поставленій меті [6].

У своїх рішеннях ЄСПЛ підкреслює, що держава повинна не лише встановити чіткі правові норми щодо застосування зброї, але й забезпечити ефективний контроль за їх дотриманням. Кожен випадок застосування летальної сили має бути предметом незалежного та ефективного розслідування [6].

Важливу роль у механізмі правового забезпечення застосування примусових заходів відіграють також інститути внутрішнього контролю в Національній поліції, органи прокуратури та суди. Обов'язкове документування кожного випадку застосування спеціальних засобів і зброї, проведення службових розслідувань та надання правової оцінки діям поліцейських є необхідними умовами запобігання зловживанням.

Окремої уваги потребує питання взаємодії Національної поліції з іншими військовими та правоохоронними формуваннями в умовах воєнного стану. Злагодженість дій з підрозділами Збройних Сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України та територіальної оборони дозволяє ефективніше протидіяти загрозам безпеці держави, однак одночасно потребує чіткого розмежування повноважень та відповідальності.

Підсумовуючи, слід зазначити, що правове забезпечення застосування органами Національної поліції України спеціальних засобів і вогнепальної зброї в умовах воєнного стану має базуватися на принципі верховенства права, дотриманні міжнародних стандартів у галузі прав людини та забезпеченні належного контролю за діяльністю поліцейських. Подальше удосконалення законодавства у цій сфері сприятиме підвищенню ефективності правоохоронної діяльності й зміцненню довіри громадян до органів Національної поліції.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР (ред. чинна). База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII (ред. чинна). База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
3. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII (ред. чинна). База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
4. Про затвердження Інструкції про порядок застосування органами та підрозділами Національної поліції України спеціальних засобів : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 13 червня 2019 р. № 507. Офіційне видання МВС України.
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 р. (ратифікована Україною). База міжнародних договорів. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
6. Практика Європейського суду з прав людини щодо застосування сили

правоохоронними органами. Збірник за заг. ред. ... Київ. Юрінком Інтер, 2020. 256 с.

МАРИНОВСЬКА Вікторія, здобувачка вищої освіти навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: МАКАРЕНКО Олександр, професор кафедри адміністративного права та процесу, доктор юридичних наук, професор

АНТИКОРУПЦІЙНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

Антикорупційне законодавство є невід'ємною складовою сучасної правової системи, адже саме воно забезпечує прозорість та підзвітність державних інститутів. Корупція залишається однією з найбільших загроз соціально-економічному розвитку та демократичним процесам у країні. Ефективне правове регулювання у цій сфері сприяє зміцненню довіри громадян до влади і підвищенню рівня правової культури. Враховуючи глобальні виклики та трансформації, удосконалення антикорупційних норм набуває особливої важливості. Законодавство, що запроваджує механізми запобігання корупції, є ключем до забезпечення справедливості і верховенства права. Без належного правового інструментарію держава не може ефективно боротися з корупційними проявами, що гальмують розвиток. Тому системне вдосконалення антикорупційного законодавства є пріоритетом для побудови справедливої та прозорої держави. Особливо актуалізувалась дана проблематика після корупційного скандалу в Україні в листопаді 2025 року, який продемонстрував, що в Україні рівень корупції на дуже високому рівні. Тому для протидії корупції необхідно, щоб в Україні було досконале антикорупційне законодавство.

Антикорупційне законодавство виступає важливим компонентом правової системи кожної держави, оскільки його метою є забезпечення прозорості, підзвітності та ефективності діяльності державних інститутів. Корупція залишається однією з головних перешкод на шляху соціально-економічного розвитку, стабільності правової системи та довіри громадян до влади. Тому формування та вдосконалення антикорупційних норм є одним із ключових завдань державної політики. Законодавчі акти у цій сфері охоплюють не лише кримінально-правові заходи, але й адміністративні, цивільно-правові та превентивні механізми, спрямовані на запобігання корупційним правопорушенням, виявлення порушників та притягнення їх до відповідальності.

Вітчизняна наукова думка пропонує різні підходи до періодизації розвитку антикорупційного законодавства. Зокрема, А. Кладченко виокремлює три основні етапи: доконституційний (1991-1996 рр.), конституційний (1996-2004 рр.) та сучасний, або реформаторський період, що триває з 2005 року [1]. Однак

такий підхід здебільшого базується на теоретико-правовому аналізі й недостатньо враховує історико-правовий контекст. Історичний аспект більш детально розглядає О. Горган, який у своїй праці виокремлює сім періодів боротьби з корупцією, починаючи з 1991 року, із врахуванням політичних подій та активності вищих посадовців держави [2]. Проте його аналіз фокусується переважно на політичних чинниках, залишаючи поза увагою економічні, соціальні та міжнародні фактори, що також суттєво впливають на рівень корупції.

Важливо відзначити, що розвиток антикорупційного законодавства тісно пов'язаний з історією боротьби з корупцією як соціальним і правовим явищем в Україні. Перший системний закон у цій сфері - «Про засади запобігання та протидії корупції», прийнятий у 2009 році, визначив базове поняття корупції, але мав переважно декларативний характер і не забезпечував ефективної реалізації механізмів боротьби [3].

Наступний закон 2011 року розширив перелік заходів, але багато з них залишалися формальними та не відповідали сучасним вимогам, що спричинило зниження довіри суспільства і стало однією з причин протестів 2013-2014 років [3].

Сучасне антикорупційне законодавство базується на Законі України «Про запобігання корупції» [4], який встановлює превентивний підхід, деталізує державну політику в цій сфері та визначає правові засади відповідальності за корупційні правопорушення. Важливою складовою системи є створення спеціалізованих органів, зокрема Національного антикорупційного бюро України (НАБУ), функції якого визначені законом від 2014 року [5]. НАБУ уповноважене проводити оперативно-розшукову діяльність, розслідувати корупційні злочини та запобігати їх повторенню.

Зміни у законодавстві спричинили також оновлення Кримінального кодексу України та Кодексу про адміністративні правопорушення, розширивши коло суб'єктів відповідальності, зокрема у приватному секторі та сфері публічних послуг [4]. Важливу роль у формуванні антикорупційної політики відіграє Антикорупційна стратегія на 2021-2025 роки, адаптована до воєнного стану, що забезпечує актуальність і ефективність заходів. Вона реалізується через державну програму, яку розробляє Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК).

Крім того, для посилення боротьби з корупцією було створено Державне бюро розслідувань (ДБР), яке розслідує злочини високопосадовців, суддів і правоохоронців, окрім випадків, підслідних НАБУ [7]. Ефективність антикорупційного законодавства багато в чому залежить від узгодженості норм із практичним застосуванням. Серед викликів - недостатній контроль за декларуванням майна, невідповідність санкцій і вибіркове їх застосування.

Законодавство передбачає не лише каральні заходи, а й превентивні механізми: обов'язкове навчання держслужбовців, створення внутрішніх систем контролю, моніторинг ризиків та забезпечення публічної прозорості. Науковці

підкреслюють, що саме превентивні заходи сприяють формуванню антикорупційної культури та підвищенню правової свідомості населення. Однак на шляху до ефективної реалізації законодавства стоять проблеми низького фінансування, політичного впливу на контрольні органи та недостатньої поінформованості громадян.

Впровадження інформаційних технологій, електронне декларування і автоматизовані системи моніторингу істотно підвищують ефективність антикорупційної діяльності, але вимагають одночасного забезпечення захисту персональних даних і конфіденційної інформації, щоб зберегти права громадян і гарантувати прозорість державних інституцій.

Отже, антикорупційне законодавство України є важливою складовою системи правового регулювання, спрямованої на запобігання, виявлення та припинення корупційних діянь. Його ефективність значною мірою залежить від практики застосування, дотримання принципів прозорості, підзвітності та суворості покарання за правопорушення. Водночас існує ряд проблемних аспектів, таких як недостатній контроль за виконанням обов'язків державних службовців, невідповідність санкцій та практика їх застосування, низький рівень правової обізнаності населення та вплив політичних чинників. Вирішення цих проблем потребує комплексного підходу, що включає вдосконалення нормативно-правової бази, зміцнення інституційної спроможності антикорупційних органів, розвиток превентивних заходів та активне залучення громадськості до контролю за дотриманням антикорупційних норм.

Список використаних джерел

1. Кладченко О. Становлення та розвиток сучасного антикорупційного законодавства України: теоретико-правове дослідження : дис. на здобут. ступеня к.ю.н. за спец. 12.00.01 ; Приватний вищий навчальний заклад «Університет Короля Данила». Івано-Франківськ, 2018. URL : https://iful.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/dysertatsiya_Kladchenko.pdf
2. Горган О.Л. Історичні аспекти боротьби з корупцією в Україні. Порівняльно-аналітичне право. 2015. № 2. С. 277-280. URL: www.pap.in.ua/2_2015/84.pdf
3. Щодо реалізації засад антикорупційної політики у 2017 році : Національна доповідь Національного агентства з питань запобігання корупції від 28.12.2017 р. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/06/Natsdopovid-2017.pdf>
4. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
5. Про Національне антикорупційне бюро: Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII. Дата оновлення: 05.06.2019. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>

6. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки: Закон України; Стратегія від 20.06.2022 № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>

7. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12.11.2005 р. № 794-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19>

МЕДОВА Олена, здобувачка вищої освіти
Національного університету «Чернігівська
політехніка»

Науковий керівник: ПУЗИРНА Наталія,
доцент кафедри публічного та приватного права
Національного університету «Чернігівська
політехніка», кандидат юридичних наук, доцент

УЧАСНИКИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРОЦЕДУРИ

У сучасних умовах розвитку правової держави та реформування системи публічного управління особливого значення набуває забезпечення прозорості, ефективності й справедливості адміністративних процедур. Адміністративна процедура є важливим інструментом реалізації прав і свобод громадян у їхніх відносинах із органами публічної влади. Вона покликана гарантувати законність управлінських рішень, рівність сторін та можливість оскарження неправомірних дій чи бездіяльності посадових осіб. У цьому контексті визначення складу та правового статусу учасників адміністративної процедури має ключове значення. Саме від правильного розуміння їхніх прав, обов'язків і процесуальних ролей залежить ефективність реалізації адміністративних процедур, захист прав громадян і довіра суспільства до органів влади. Особливо актуальним це стало у зв'язку з прийняттям Закону України «Про адміністративну процедуру» від 17.02.2022 р., який уперше комплексно врегулював порядок взаємодії між особою та органом публічної адміністрації.

Закон України «Про адміністративну процедуру» [1] закріпив, що адміністративна процедура - це визначений законом порядок розгляду та вирішення справи. Серед наукових підходів до визначення сутності адміністративної процедури варто звернути увагу на позицію С. Овчарука який розглядає адміністративну процедуру як сукупність правових норм, що регламентують правовий статус органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, порядок реалізації ними своїх повноважень, а також механізм застосування юридичної відповідальності. До змісту адміністративної процедури, за його тлумаченням, належать правила реалізації завдань, функцій і повноважень, визначених Конституцією та законами України, а також порядок застосування заходів юридичної відповідальності (адміністративної, кримінальної, цивільної чи іншої) у разі неналежного виконання обов'язків або

завдання шкоди людині чи суспільству. Водночас адміністративну процедуру можна розуміти і як послідовний порядок здійснення адміністративно-процедурних дій, спрямованих на розгляд і вирішення індивідуальних адміністративних справ, що забезпечує дотримання основоположних засад діяльності публічної адміністрації [2, с. 65].

Саме дотримання цих засад (принципів) є ключовою умовою законності та ефективності адміністративного процесу. Принципи визначають характер взаємовідносин між громадянами і державою, встановлюють межі дискреції органів влади та гарантують захист прав осіб. Відповідно до ст. 4 Закону України «Про адміністративну процедуру» [1], до таких принципів належать: верховенство права, у тому числі законності та юридичної визначеності; рівність перед законом; обґрунтованість; безсторонність (неупередженість) адміністративного органу; добросовісність і розсудливість; пропорційність; відкритість; своєчасність і розумний строк; ефективність; презумпція правомірності дій та вимог особи; офіційність; гарантування права особи на участь в адміністративному провадженні; гарантування ефективних засобів правового захисту.

Саме через реалізацію цих принципів на практиці проявляється реальний зміст адміністративної процедури - її справедливість, ефективність і спрямованість на захист прав людини. У цьому контексті особливого значення набуває питання учасників адміністративної процедури, адже саме вони безпосередньо забезпечують реалізацію норм і принципів, визначених законом.

Закаленко О.В. зазначає, що учасниками адміністративної процедури є особи, яким закон надає певний обсяг процесуальних прав, обов'язків і законних інтересів, що й зумовлює їх участь або залучення до відповідного провадження. Правовий статус кожної категорії учасників змінюється залежно від специфіки конкретної адміністративної процедури. Зокрема, можливість ініціювати процедуру, сфера її застосування, наявність спору чи інші суттєві характеристики безпосередньо впливають на обсяг і зміст їхніх процесуальних прав та обов'язків [3, с. 44].

Школик А.М. зазначає, що Закон України «Про адміністративну процедуру» вводить низку нових підходів щодо класифікації учасників адміністративного провадження та визначення їхнього правового статусу. Водночас використані в ньому базові терміни та їх розмежування не завжди є послідовними і логічно узгодженими. Саме тому в майбутньому, під час комплексного оновлення положень цього Закону, постає потреба в уточненні та перегляді застосованої термінології, а також у впорядкуванні співвідношення між окремими поняттями. Автор пропонує таке удосконалення термінологічного апарату, що стосується суб'єктів адміністративної процедури: загальною категорією варто визначити учасників адміністративного провадження, до яких включити як адміністративний орган, так і приватну особу (осіб), адже фактично обидві сторони беруть участь у провадженні [4, с. 148-149].

У контексті адміністративного судочинства поняття учасників процесу

потребує чіткого наукового визначення, оскільки в теорії існують різні підходи до їх складу та ролі. Дослідники наголошують на необхідності розмежування учасників процесу з суб'єктами процесу для забезпечення узгодженості правозастосування.

Таким чином, учасники адміністративної процедури становлять центральний елемент механізму взаємодії особи з публічною адміністрацією, адже саме через їхні процесуальні права та обов'язки забезпечуються законність, справедливість і прозорість адміністративних рішень.

Список використаних джерел

1. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17.02.2022 №2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text> (дата звернення: 22.11.2025)
2. Криворучко І.В. Сутність та особливості адміністративної процедури в публічному управлінні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2023. № 2(18). С. 64- 70
3. Закаленко О. В. Щодо суб'єктів загальної адміністративної процедури. Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. Т. 2. С. 43-45.
4. Школик А. М., Види учасників адміністративного провадження. *Проблеми законності*. 2023. Вип. 163., с 144-162

МЕЛЬНИК Дар'я, курсант 3 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О. Дідоренка, Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: КІБЛИК Дар'я, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії, доцент

РОЗВИТОК АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ВЗАЄМОДІЇ ПОЛІЦІЇ З ГРОМАДАМИ В УМОВАХ ВОЄННИХ І ГІБРИДНИХ ВИКЛИКІВ

Сучасні трансформації безпекового середовища, зумовлені воєнною агресією, зростанням рівня злочинності, активізацією кіберзагроз та загальною соціальною нестабільністю, формують нові вимоги до функціонування системи

громадської безпеки в Україні. Одним із ключових елементів ефективного реагування на зазначені виклики постає налагоджена співпраця Національної поліції України з органами та мешканцями територіальних громад. Саме на рівні місцевих спільнот відбувається первинне виявлення загроз і формування каналів комунікації, що зумовлює необхідність постійного вдосконалення адміністративно-правових механізмів регулювання цих відносин відповідно до змін суспільної та безпекової ситуації.

Теоретичні та правові основи взаємодії Національної поліції України з територіальними громадами спираються на принципи демократичного врядування, орієнтацію на права людини та взаємну відповідальність держави й громадян. Конституція України у поєднанні з міжнародними правовими стандартами визначає обов'язок держави гарантувати кожній особі належний рівень безпеки шляхом формування ефективних інструментів превенції й реагування. Одним із таких інструментів постає партнерська взаємодія поліції з громадами, що є невід'ємним елементом реалізації права людини на безпечне середовище. Закон України «Про Національну поліцію» визначає фундаментальні принципи такої співпраці, виокремлюючи партнерство, відкритість, підзвітність та орієнтацію на потреби населення [1, с. 67]. Важливою формою такої взаємодії є діяльність поліцейських офіцерів громад, які забезпечують постійну присутність правоохоронних органів у місцевому середовищі, сприяють оперативній комунікації з мешканцями та дозволяють швидко реагувати на загрози. Завдяки цьому формується глибше розуміння специфіки кожної громади та впроваджуються адаптивні моделі безпеки.

Значущим адміністративно-правовим інструментом є також укладання угод про співпрацю між поліцією та органами місцевого самоврядування. Такі угоди дають змогу узгоджувати пріоритети у сфері безпеки, координувати дії з профілактики правопорушень та організовувати спільні заходи з підвищення правової обізнаності громадян. Ефективність цих документів залежить від їхнього змістового наповнення - вони мають містити конкретні завдання, відповідати актуальним потребам територіальних громад та бути інструментом реальної співпраці, а не формальним актом. Інституціалізація дорадчих органів при підрозділах поліції, зокрема громадських рад, створює умови для участі населення у формуванні політик безпеки. Така участь сприяє зростанню довіри до поліції та формуванню дієвих механізмів громадського контролю.

Одним із важливих напрямів спільної діяльності є реалізація програм профілактики правопорушень [2, с. 186]. Освітні ініціативи в закладах освіти, інформаційні кампанії, формування мереж активних мешканців дають змогу виявляти ризики на ранніх етапах та зміцнювати локальну культуру правової свідомості. У цьому контексті важливе місце належить концепції «community policing», що активно застосовується у демократичних державах. Її сутність полягає у партнерській взаємодії поліції та населення, орієнтованій на раннє запобігання правопорушенням і залучення громади до спільного вирішення безпекових питань.

Водночас імплементація принципів «community policing» в Україні супроводжується низкою системних проблем. Йдеться про недосконалість нормативної бази, недостатню фінансову забезпеченість та кадрові можливості окремих підрозділів поліції, а також обмежений рівень підготовки офіцерів до роботи у форматі партнерства з громадою. Важливим чинником залишається й дефіцит довіри населення до правоохоронної системи, що є наслідком тривалих корупційних практик і недостатньої ефективності реагування на потреби громадян [3, с. 230].

Для ефективної реалізації моделі взаємодії поліції та громад необхідним є не лише вдосконалення чинного законодавства, а й перегляд організаційної культури Національної поліції, підсилення відкритості, професіоналізму та орієнтації на реальні запити суспільства.

У контексті зростання безпекових загроз, пов'язаних зі збільшенням рівня кримінальної активності, поширенням гібридних атак, кіберзлочинністю та наслідками воєнних дій, актуалізується потреба системного реформування адміністративно-правових механізмів співпраці Національної поліції з територіальними громадами. Ефективність такої взаємодії залежить від переходу до комплексної моделі, що поєднує нормативне, організаційне та комунікаційне вдосконалення.

Насамперед необхідне нормативне оновлення, яке має чітко регламентувати порядок і стандарти взаємодії поліції з громадою. Доцільним є запровадження обов'язкових регіональних безпекових програм за участю органів місцевого самоврядування, громадських організацій та ініціативних груп. Такі програми повинні враховувати особливості локальної безпекової ситуації та бути гнучкими до змін зовнішніх умов.

Підсилення інституту поліцейських офіцерів громади, а також створення у структурі територіальних підрозділів поліції окремих одиниць, відповідальних за взаємодію з населенням, сприятиме підвищенню фаховості та спеціалізації цього напрямку діяльності [4, с. 142].

Важливим є й розвиток системи професійної підготовки працівників поліції. Ідеться про впровадження тренінгів та освітніх програм, спрямованих на розвиток навичок комунікації, кризового реагування, медіації, роботи в мультикультурних спільнотах. Не менш значущим є створення дієвих механізмів зворотного зв'язку, що дозволяють враховувати думку громади та своєчасно адаптувати стратегії правоохоронної діяльності.

Окрему роль відіграє цифровізація процесів взаємодії. Використання мобільних застосунків, електронних платформ для консультацій, систем раннього сповіщення дає змогу підвищити ефективність комунікації та оперативність реагування, за умови належного захисту персональних даних [5, с. 104].

Підвищення якості взаємодії неможливе без фінансової підтримки спільних ініціатив. Механізми державного, місцевого, грантового та донорського фінансування створюють умови для реалізації сталих та

інноваційних проєктів безпеки. Не менш важливим є забезпечення прозорості та підзвітності правоохоронної діяльності, що передбачає створення незалежних наглядових структур за участю громадськості, експертів та правозахисників.

Комплексне впровадження цих заходів має стати складовою єдиної стратегії реформування адміністративно-правових механізмів співпраці поліції та громад, побудованої на принципах інклюзивності, партнерства та дотримання прав людини.

Отже, ефективна взаємодія Національної поліції України з територіальними громадами в умовах сучасних викликів є визначальним чинником зміцнення громадської безпеки та суспільної стійкості. Незважаючи на наявний потенціал, існуючі механізми вимагають подальшого вдосконалення. Підвищення ефективності взаємодії можливе лише за умови поєднання зусиль держави, правоохоронних органів та громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1.Зінченко Д. А. Роль адміністративного права у забезпеченні прозорості та підзвітності органів державної влади. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених, курсантів та студентів*. МВС України. Харків. ХНУВС. 2024. С. 66-69.

2.Зінченко Д. А. Теоретичні дослідження громадянської ідентичності. *Питання сучасної науки і права*. МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Суми: СФ ХНУВС. 2023. С. 185-187.

3.Зінченко Д.А., Гопко Д.О. Особливості взаємодії національної поліції з іншими органами державної влади в умовах воєнного стану. *Захист та дотримання прав громадян органами Національної поліції України в умовах воєнного стану*. МВС України. Наук. парк «Наука та безпека». Вінниця. ХНУВС. 2023. С. 230-231.

4.Комзюк А. В. Форми взаємодії національної поліції з громадськістю у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2020. № 3 (90). С. 132-143. DOI:<https://doi.org/10.32631/v.2020.3.14>.

5.Руколайніна І. Є. Взаємодія членів громадських формувань з органами Національної поліції щодо несення служби із забезпечення охорони публічного порядку та безпеки. *Сучасні проблеми адміністративного права та процесу*. МВС України. Харків. 2017. С. 104-105.

МОСКАЛЕНКО Анжеліка, здобувачка вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка»

Науковий керівник: ПУЗИРНА Наталія, доцент кафедри публічного та приватного права Національного університету «Чернігівська

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ШТРАФ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ТА МІЖНАРОДНІЙ ПРАКТИЦІ

Дослідження практики застосування адміністративного штрафу є важливим для розуміння сутності такого виду адміністративного стягнення та реалізації забезпечення прав людини. Встановлені національним законодавством норми та процедури мають бути гармонізовані з міжнародними стандартами, забезпечуючи справедливий судовий розгляд і належне співвідношення між публічними інтересами та індивідуальними гарантіями.

Розглянемо питання про накладення штрафу у національній практиці на основі справи № 640/21223/20 (накладення штрафу на суб'єкта владних повноважень за невиконання судового рішення). Судові інстанції зобов'язані вирішувати це питання у судовому засіданні з обов'язковим повідомленням сторін, за клопотанням позивача або за ініціативою судді. Недотримання цієї вимоги є суттєвим порушення адміністративного процесуального права, оскільки позбавляє керівника суб'єкта владних повноважень права «подати усні та письмові пояснення щодо наявності підстав накладення штрафу, а також відповідні докази, які могли бути враховані вказаним судом під час вирішення питання про наявність підстав для накладення штрафу» [1]. Верховний Суд, скасовуючи штраф, накладений на начальника Головного управління Пенсійного фонду України, підкреслив, що розгляд питання про накладення штрафу у письмовому порядку без повідомлення сторін порушує вимоги частини четвертої статті 382 КАС України [1]. Крім того, Верховний Суд акцентував на необхідності врахування критеріїв Європейського суду з прав людини (далі - ЄСПЛ), відомих як «критерії Енгеля», для визначення наявності обвинувачення кримінального характеру в розумінні Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі - Конвенція) [1]. Ці критерії вимагають від суддів враховувати кваліфікацію правопорушення за національним законодавством, характером та суворістю потенційного покарання.

Міжнародна практика, зокрема ЄСПЛ, демонструє значну особливість у застосуванні адміністративних штрафів, особливо щодо їхньої класифікації як кримінальних для цілей застосування гарантій статті 6 Конвенції та статті 4 Протоколу № 7 (заборона повторного судіння). Ця практика ґрунтується не на формальній класифікації правопорушення національним законодавством, а за «критеріями Енгеля».

ЄСПЛ послідовно застосовує широке тлумачення поняття «кримінальне провадження», включаючи до нього й певні адміністративні санкції. Це особливо чітко видно у справах, де адміністративне стягнення має значний елемент покарання (каральний характер) або фінансову тяжкість. У справі «Руотсалайнен проти Фінляндії» (2009), Суд визнав стягнення потроєної різниці податку на пальне в адміністративному провадженні кримінальним обвинуваченням,

оскільки таке трикратне збільшення мало на меті покарання та стримування повторного правопорушення, а відповідне положення було спрямовано на всіх громадян [2]. Це підкреслює, що розмір штрафу та його мета є ключовими для перекваліфікації.

Проте, не всі адміністративні стягнення автоматично підпадають під сферу кримінального провадження. У справі «Пріна проти Румунії» (2020) Суд встановив, що адміністративне стягнення, накладене на посадову особу в органі місцевого самоврядування Судом аудиторів, не становить кримінального обвинувачення для цілей статті 4 Протоколу № 7, зважаючи на дисциплінарний характер санкцій проти державних службовців [2]. Це вказує на те, що спеціальний, дисциплінарний статус суб'єкта може виводити санкцію з кримінальної сфери.

Національна практика України імплементує критерії ЄСПЛ, визнаючи кримінальний характер цього адміністративного правопорушення для цілей застосування статті 6 Конвенції. Це виражається у вимозі суворого дотримання принципу змагальності, тягаря доказування та забезпечення права захисту на допит свідків. Міжнародна практика ЄСПЛ через «критерії Енгеля» є фундаментальною основою для такого підходу, підкреслюючи, що сутність покарання (його каральний характер та суворість) переважає національну формальну кваліфікацію. Саме цей підхід вимагає від національних судів у справах з суворими адміністративними санкціями діяти як у повноцінному кримінальному процесі, забезпечуючи повний обсяг прав людини, включаючи презумпцію невинуватості та право на ефективний захист.

З огляду на це, національна судова система повинна звертати увагу на змістовий аналіз та потенційну суворість адміністративного стягнення. Це є необхідною умовою для забезпечення повного обсягу права на захист у тих випадках, коли накладений адміністративний штраф досягає рівня суворості та карального характеру, який класифікується як кримінальне обвинувачення.

Список використаних джерел

1. Практика Верховного Суду в аспекті застосування положень Кодексу України про адміністративні правопорушення. URL: <https://supreme.court.gov.ua/userfiles> (дата звернення: 25.11.2025).
2. Посібник зі статті 4 Протоколу № 7 до Європейської конвенції з прав людини. Право не бути притягненим до суду або покараним двічі. URL: <https://ks.echr.coe.int/documents/> (дата звернення: 25.11.2025).

М'ЯСОЄДОВ Ростислав, курсант 2 курсу
навчально-наукового інституту підготовки
фахівців для підрозділів кримінальної поліції
Національної поліції України Одеський
державний університет внутрішніх справ

Науковий керівник: РУДОЙ Катерина, професор кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Одеський державний університет внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, підполковник поліції

КОНТРОЛЬ ЯК МЕТОД ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Контроль у системі публічного адміністрування є однією з ключових управлінських функцій, що забезпечує законність, ефективність та прозорість діяльності органів державної влади й органів місцевого самоврядування. Його сутність полягає у здійсненні нагляду та перевірки відповідності діяльності суб'єктів управління вимогам Конституції та законів України, а також завдань державної політики у різних сферах суспільного життя [1].

У науковій літературі контроль розглядається як метод публічного адміністрування, що має універсальний характер і застосовується у всіх галузях державного управління. Він дозволяє виявити недоліки, попередити порушення та забезпечити належне функціонування механізму публічної влади. Контроль виконує як превентивну, так і коригувальну функцію: з одного боку, спрямовує діяльність суб'єктів управління у правове русло, а з іншого - надає можливість усунути порушення та покращити якість управлінських рішень [2].

Нормативно-правове підґрунтя контролю в Україні визначене низкою законів та підзаконних актів. Відповідно до Конституції України, контроль за діяльністю органів виконавчої влади здійснюється Верховною Радою України, а також органами державного фінансового контролю, прокуратурою, Рахунковою палатою та іншими інституціями [3]. Спеціальним законом, що визначає основні засади контролю у сфері публічного управління, є Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», який закріплює порядок проведення контрольних заходів, права й обов'язки контролюючих органів та суб'єктів господарювання [4].

Особливу увагу у сфері публічного адміністрування приділено фінансовому контролю. Він забезпечує дотримання бюджетної дисципліни, раціональне використання державних коштів і спрямований на недопущення зловживань у цій сфері. Фінансовий контроль реалізується через діяльність Рахункової палати, Державної аудиторської служби України та інших органів. Згідно з Бюджетним кодексом України, фінансовий контроль є складовою управління державними фінансами й виступає гарантією ефективного використання ресурсів [5].

Важливою формою контролю є адміністративний контроль, який здійснюється органами виконавчої влади щодо підпорядкованих або підконтрольних структур. Він дозволяє забезпечувати єдність управлінської політики та відповідність діяльності нижчих органів вищим цілям та завданням. Адміністративний контроль є внутрішньоорганізаційним і спрямований на

забезпечення дисципліни, законності та належної реалізації управлінських рішень [6].

Суттєве значення має і парламентський контроль, закріплений Конституцією України. Він передбачає здійснення Верховною Радою функцій контролю за діяльністю Кабінету Міністрів України, дотриманням прав і свобод людини, а також за виконанням законів та рішень, прийнятих парламентом. У цьому контексті парламентський контроль виступає інструментом демократичної легітимації діяльності виконавчої влади та важливим механізмом забезпечення підзвітності уряду [3].

Контроль у публічному адмініструванні виконує також правозабезпечувальну функцію. Завдяки контролю забезпечується реалізація принципу верховенства права, адже будь-які дії органів публічної влади повинні ґрунтуватися виключно на законі. Контрольні механізми дають можливість не тільки виявляти правопорушення, а й застосовувати заходи відповідальності до посадових осіб, які допустили порушення законодавства [7].

Сучасна практика державного управління в Україні засвідчує, що контрольна діяльність потребує вдосконалення. Проблемними залишаються питання надмірної зарегульованості, дублювання контрольних функцій різними органами, а також недостатньої прозорості результатів перевірок. Водночас реформа системи контролю, яка триває, спрямована на зменшення адміністративного тиску, запровадження ризик-орієнтованого підходу та цифрових технологій у проведенні контрольних заходів [4; 8].

Отже, контроль як метод публічного адміністрування виступає однією з основних гарантій законності та ефективності функціонування державного апарату. Він поєднує у собі наглядові, коригувальні та превентивні функції, сприяючи не лише виявленню порушень, а й підвищенню результативності управління. Подальший розвиток контрольної діяльності в Україні має відбуватися в умовах зміцнення правової держави, демократизації управління та впровадження сучасних інформаційних технологій.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Битяк Ю. П., Плахотнюк Н. О. Адміністративне право України. Харків: Право, 2021.
3. Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» від 10.02.2010 р. № 1861-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text>
4. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05.04.2007 р. № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text>
5. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>

6. Коваль Л. В. Адміністративний контроль: сучасні проблеми та перспективи розвитку. Вісник НАДУ. 2022. № 3. С. 45-52.
7. Шевчук О. О. Контроль у системі публічного управління: теоретико-правовий аспект. Право України. 2023. № 4. С. 78-86.
8. Міністерство економіки України. Концепція реформування системи державного нагляду (контролю). 2021. URL: <https://www.me.gov.ua>

МІНЧЕНКО Аліна, здобувачка вищої освіти
Національного університету «Чернігівська
політехніка»

Науковий керівник: ПУЗИРНА Наталія,
доцент кафедри публічного та приватного
права, Національний університет «Чернігівська
політехніка», кандидат юридичних наук, доцент

ДЖЕРЕЛА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА: ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ

У процесі формування правової держави та модернізації системи публічного управління адміністративне право набуває особливого значення, оскільки регулює взаємодію між державою, її органами та громадянами. Результативність цієї галузі значною мірою визначається якістю нормативної бази, що формується через систему джерел адміністративного права. Саме вони становлять правову основу, яка визначає зміст адміністративно-правових норм, забезпечує механізм їх реалізації та регламентує порядок їх застосування на практиці.

Науковці розглядають джерела адміністративного права як конкретні зовнішні форми, у яких знаходять своє вираження норми цієї галузі. Іншими словами, джерела адміністративного права - це нормативно-правові акти та інші правові інструменти, які містять адміністративно-правові приписи і мають обов'язкову юридичну силу для суб'єктів публічних відносин. Вони відіграють провідну роль у конкретизації загальних правових положень, що визначають права та обов'язки громадян, органів державної влади й посадових осіб. Саме через них встановлюється порядок діяльності виконавчих органів, механізми реалізації адміністративно-правових норм, а також способи захисту порушених прав у сфері публічного управління [1, с. 79].

Аналіз фахової літератури показує, що багато науковців зводять систему джерел адміністративного права лише до переліку нормативних актів. Такий підхід є надто спрощеним і не враховує її справжньої складності. Насправді система джерел має внутрішні зв'язки, взаємодію та певну автономність елементів, що забезпечують її цілісність, узгоджене регулювання адміністративних відносин і здатність адаптуватися до сучасних потреб

суспільства. Ігнорування цих характеристик призводить до поверхневого розуміння та зниження ефективності правового регулювання [2, с. 76].

Система джерел адміністративного права - це сукупність офіційних форм, у яких закріплено правові норми, що регулюють відносини у сфері публічного управління. Різноманітність цих джерел, їхня правова природа та особливості функціонування зумовлюють потребу в їх класифікації за визначеними критеріями. Такий поділ дає можливість впорядкувати нормативний масив, встановити ієрархію правових актів і забезпечити коректне та ефективне їх застосування [3, с. 34].

Найвищим джерелом адміністративного права є Конституція України, яка визначає основи організації державної влади, закріплює принципи діяльності виконавчих органів та гарантує права і свободи громадян. Вона є базовим нормативним актом, що формує орієнтири для всіх інших джерел адміністративного права. Зокрема, стаття 6 встановлює поділ влади, а стаття 19 зобов'язує органи державної влади діяти лише на підставі та в межах Конституції й законів. Таким чином, Конституція визначає основні принципи адміністративної діяльності та задає рамки, у яких мають діяти органи влади, забезпечуючи стабільність і захист прав громадян [4].

Наступною за значенням групою джерел адміністративного права є закони України. Це спеціальні нормативні акти, що регулюють окремі сфери публічного управління: Закон «Про Кабінет Міністрів України», Закон «Про місцеве самоврядування в Україні», Кодекс України про адміністративні правопорушення, Закон «Про звернення громадян» та інші. Вони деталізують порядок роботи органів виконавчої влади, визначають механізми взаємодії держави з громадянами та встановлюють відповідальність за порушення адміністративно-правових норм [5, с. 72].

До джерел адміністративного права належать і підзаконні нормативно-правові акти - укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів, накази міністерств та інших центральних органів виконавчої влади. Їхня роль полягає у конкретизації положень законів та деталізації правового регулювання в окремих сферах державного управління. Наприклад, Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2016 р. № 102 встановила стандарти надання адміністративних послуг, уніфікувавши підходи до їх надання [6].

Отже, система джерел адміністративного права є цілісною та ієрархічною структурою, яка забезпечує нормативну основу функціонування публічного управління. До неї входять Конституція України, закони, підзаконні акти та рішення Конституційного Суду, що разом формують узгоджену систему регулювання адміністративних відносин. Ефективність адміністративного права залежить від взаємодії цих джерел, їхньої упорядкованості та здатності адаптуватися до сучасних потреб суспільства. Саме завдяки цьому адміністративне право забезпечує законність діяльності органів влади, захист прав громадян і стабільність публічного управління.

Список використаних джерел

1. Потапенко І. В. Щодо поняття «Джерело адміністративного права». *Наше право*. 2014. № 5. С. 76-80.
2. Коломоець Т. О. Джерела адміністративного права: проблемні питання доктринального визначення, класифікації та системного аналізу. *Право України*. 2019. № 7. С. 76-84.
3. Битяк Ю.П Мельник Р.С Петелін Ю.О. Адміністративне право України: Підручник. Харків : Право, 2020. 584 с.
4. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 09.11.2025).
5. Мельник Р.С. Джерела адміністративного права України: поняття, ознаки, класифікація. Київ : Алерта, 2018. 340 с.
6. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 4 квітня 2001 р. № 332 : Постанова Кабінету Міністрів України від 04.02.2016 № 102. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/102-2016-п#Text> (дата звернення: 02.10.2025).

МИХАЙЛЮК Максим, здобувач вищої освіти
навчально-наукового інституту права та
соціального менеджменту Донецького
державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: КОНАРЄВА Ганна,
завідувач кафедри адміністративного права та
процесу ННІ права та соціального менеджменту
Донецького державного університету внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПОРЯДОК ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ ДЕРЖАВНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ СЛУЖБИ

Адміністративний порядок оскарження рішень Державної міграційної служби України є ключовим інструментом забезпечення прав і свобод громадян у сфері міграційних відносин. Як центральний орган виконавчої влади, що відповідає за реалізацію державної політики у галузі міграції, громадянства, реєстрації місця проживання, а також у питаннях біженців та осіб, які потребують додаткового захисту, Державна міграційна служба України ухвалює значну кількість індивідуальних адміністративних рішень. Оскільки кожне з таких рішень впливає на права, свободи й законні інтереси людини, особливо важливо, щоб механізм їх оскарження був дієвим та доступним.

Адміністративне оскарження є основним досудовим механізмом захисту, який дозволяє особі відновити свої порушені права без необхідності звернення до суду. Поняття адміністративного оскарження є відносно новим в

адміністративному процесі, тому відсутній єдиний підхід до визначення його сутності та змісту.

А.О. Новак зауважує, що адміністративне оскарження у науці адміністративного права розглядають як:

- 1) поведінку особи (фізичної або юридичної), яка має певні характерні риси (законності, свідомості, вольову спрямованість, ціленаправленість);
- 2) адміністративно-правовий спосіб захисту;
- 3) позасудовий спосіб захисту;
- 4) факультативну стадію адміністративної процедури [1, с. 407].

Підтримуємо позицію А.О. Новак, яка визначає адміністративне оскарження як адміністративну процедуру, яка здійснюється суб'єктами публічної адміністрації вищого рівня шляхом перегляду адміністративного акту публічної адміністрації з метою захисту прав і інтересів приватної особи. адміністративне оскарження є окремою адміністративною процедурою з певними особливостями та характерними рисами.

По-перше, адміністративне оскарження регулюється нормами адміністративного права, які встановлюють чіткий порядок діяльності суб'єкта публічного адміністрування під час оскарження рішення, дії або бездіяльності органів виконавчої влади, визначаючи строк, межі та порядок дій для розгляду адміністративної скарги.

По-друге, учасниками процедури адміністративного оскарження є як суб'єкт публічної адміністрації, а також приватна особа, яка подала адміністративну скаргу. Крім того, застосовуючи метод порівняння, можна зробити висновок, що адміністративний орган як суб'єкт адміністративного оскарження відрізняється від суб'єкта первинної адміністративної процедури, так як за ієрархічним критерієм є вищим органом у структурі органів державної влади.

По-третє, інструментом забезпечення права на адміністративне оскарження виступає адміністративна скарга як одна із форм процесуального засобу оскарження рішень, дій або бездіяльності суб'єкта владних повноважень у процесі реалізації своїх завдань та функцій.

По-четверте, як і будь-яка адміністративна процедура має свої стадії, так і адміністративне оскарження, має свої стадії, які є взаємопов'язаними між собою, мають власну ціль та результат, яким і завершується стадія.

По-п'яте, результатом процедури адміністративного є адміністративний акт, який має власні характерні ознаки, оскільки відштовхується від об'єкта оскарження [1, с. 408].

Досліджуючи адміністративне оскарження в системі адміністративних процедур, що охоплюють питання громадянства та міграції, необхідно проаналізувати адміністративно-процедурну форму - розгляд скарги в позасудовому порядку. Ця форма має низку переваг у порівнянні з судовим розглядом, оскільки є менш формалізованою, більш швидкою та економною, а також дозволяє не лише врегулювати спір між заявником і органом, рішення чи

дії якого оскаржуються, а й прийняти конкретне позитивне рішення у справі. Водночас у сфері громадянства, імміграції та еміграції можливість використання цього оперативного механізму захисту доступна не всім. Закон України «Про звернення громадян», що слугує основним нормативним актом для такого виду оскарження, передбачає, що право подавати скарги, пропозиції чи зауваження до органів публічної адміністрації належить насамперед громадянам України - особам, які набули громадянство відповідно до законів України чи міжнародних договорів. Разом із тим, частина третя статті 1 цього Закону визначає, що таке право мають і іноземці та особи без громадянства, які перебувають на території України на законних підставах. Відтак ці положення є суттєвими для управлінської діяльності у сфері громадянства та міграції, оскільки вони фактично окреслюють і водночас обмежують коло осіб, уповноважених оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність органів влади в цій сфері [2].

Термін «особи, які не є громадянами України та законно перебувають на її території» по суті відповідає словосполученню «іноземці та особи без громадянства», яке частіше вживається у національному законодавстві. Уточнення «законно перебувають» слугує для того, щоб виключити з кола потенційних скаргників тих, хто знаходиться в Україні незаконно, тобто нелегальних мігрантів. Така законодавча логіка ґрунтується на принципі, що право на захист надається тим, хто сам дотримується вимог закону. Водночас варто враховувати, що навіть нелегальні мігранти, як і будь-які інші особи, які порушили закон, не можуть бути позбавлені своїх базових прав - зокрема права на гідність, особисту недоторканність і захист від протиправних дій. Тому, якщо представники органів публічної влади порушують ці права, така особа має бути здатною подати скаргу на незаконні дії щодо себе, у тому числі й у несудовому порядку, що забезпечує швидший спосіб реагування.

Встановлення прав і обов'язків скаргника має супроводжуватися закріпленням відповідних прав та обов'язків органу чи посадової особи, яка уповноважена розглядати адміністративну скаргу. До повноважень такого суб'єкта, зокрема, належить право опитувати посадову особу, чії дії або рішення оскаржуються, а також здійснювати додаткові опитування інших осіб, пов'язаних із виконанням відповідної адміністративної процедури. У результаті позасудового розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність органів публічної адміністрації, допущених під час виконання адміністративних процедур у міграційній сфері, уповноважений орган може ухвалити одне з таких рішень: повністю задовольнити вимоги заявника; частково їх задовольнити; підтвердити правомірність оскаржуваних рішень, дій або бездіяльності; або відмовити у задоволенні скарги [3, с. 35].

Як вказує Ю.Є. Єрмаков, що у сфері адміністративно-процедурного забезпечення публічного управління сферою міграції потенціал оскарження в адміністративному порядку як інструменту захисту прав фізичних осіб використовується недостатньо ефективно. Для подолання цієї тенденції потрібні як трансформації у галузі нормативного забезпечення, так і підвищення рівня

правової культури та правосвідомості всіх суб'єктів адміністративно-правових відносин у досліджуваній сфері. Результатом активізації використання адміністративно-процедурної форми оскарження в досліджуваній сфері має стати зменшення кількості адміністративних позовів проти Державної міграційної служби і забезпечення реалізації принципу оперативності прийняття адміністративного рішення в галузі реалізації адміністративних процедур у публічному адмініструванні сфери громадянства та міграції [3, с. 36].

Подальше удосконалення процедури розгляду скарг потребує підвищення прозорості, цифровізації відповідних процесів, а також чіткого визначення строків і підстав для скасування рішень.

Список використаних джерел

1. Новак А. О. Адміністративне оскарження: поняття та місце в системі адміністративних процедур. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С. 407-409
2. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Єрмаков Ю. В. Адміністративний порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів публічної адміністрації щодо здійснення адміністративних процедур у сфері міграції. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 4 (ч. 1). С. 34-38. URL: http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2019/4/part_1/10.pdf

НАГОРНА Анастасія, курсант 3 курсу Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого

ТАРАСОВ Максим, курсант 3 курсу Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого

Науковий керівник: ЧАЛИЙ Михайло, старший викладач кафедри військового права Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА СВОБОДУ ПЕРЕСУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Свобода пересування належить до фундаментальних прав людини першого покоління [1] і закріплена у численних міжнародних та національних нормативно-правових актах, зокрема у Загальній декларації прав людини (ст. 13), Міжнародному пакті про громадянські та політичні права (ст. 12), Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (ст. 2 Протоколу № 4),

Конституції України (ст. 33), а також у Законі України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні». Зміст цього права включає три ключові елементи: право на в'їзд та виїзд із держави, право на вільне пересування в її межах, а також право обирати місце проживання.

В умовах воєнного стану, запровадженого Указом Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 [2], реалізація свободи пересування може підлягати обмеженням відповідно до вимог ст. 64 Конституції України та положень Закону України «Про правовий режим воєнного стану». На практиці ці обмеження виявилися через установлення комендантської години, запровадження спеціального режиму в'їзду та виїзду, обмеження руху транспортних засобів і фізичних осіб, створення системи блокпостів і патрулів для контролю за дотриманням установлених правил [3, с.230].

Одним із найбільш дискусійних питань є відсутність у законодавстві України чітко визначеної кримінальної або адміністративної відповідальності за порушення комендантської години. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» лише визначає комендантську годину як заборону перебування у громадських місцях у визначений час без спеціальних перепусток (п. 5 ч. 1 ст. 8), але не передбачає правових санкцій за порушення цієї заборони. Постанова КМУ № 573 [4] встановлює повноваження патрулів перевіряти документи та затримувати «осіб, що здійснили правопорушення» (пп. 1-2 п. 16). Фактично ж патрульні підрозділи нерідко застосовують заходи впливу щодо всіх осіб, які перебувають на вулиці у період комендантської години без перепусток, притягуючи їх до адміністративної відповідальності за ст. 185 КУпАП [5, с.250; 6]. У низці випадків патрулі застосовували до порушників комендантської години позаправові заходи впливу - примус до виконання фізичних вправ або залучення до примусових робіт [7]. Подібні дії не ґрунтуються на нормах законодавства і можуть бути розцінені як самоуправство, що підпадає під ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 356 КК України («Самоправство») [8], оскільки суперечить принципу верховенства права та порушує гарантовані права людини. Окремої уваги потребує проблема залучення до складу патрулів осіб, які не мають спеціального правового статусу (добровольців, цивільних осіб), що створює ризики незаконних затримань. Правові підстави для затримання такими особами існують виключно у разі вчинення особою очевидного кримінального правопорушення або в інших випадках, прямо передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України (ст. 207 КПК України). Відсутність належного нормативного регулювання породжує загрозу перевищення повноважень і порушення прав громадян. Особливо актуальним є питання кримінально-правової кваліфікації дій осіб, які перебувають на вулиці під час комендантської години та водночас можуть діяти в інтересах держави-агресора (зокрема, диверсантів, коригувальників вогню, інформаторів). З позиції міжнародного гуманітарного права такі особи не відносяться ні до комбатантів, ні до медичного персоналу, ні до цивільного населення у класичному розумінні цих категорій. Їхнє затримання не може

розглядатися як захоплення в полон, натомість воно має кваліфікуватися як затримання осіб, підозрюваних у вчиненні кримінальних правопорушень. У цьому контексті обмеження свободи пересування набуває значення дієвого механізму запобігання та реагування на воєнні злочини в умовах воєнного стану.

Таким чином, у кримінально-правовому аспекті забезпечення реалізації свободи пересування під час воєнного стану становить комплексний виклик: з одного боку, обмеження цього права є необхідним для гарантування обороноздатності держави та підтримання громадської безпеки, з іншого - такі обмеження не повинні створювати правових колізій та сприяти виникненню позаправових практик. Належне нормативне регулювання, у поєднанні з дотриманням положень міжнародного гуманітарного права, дозволяє досягнути балансу між обмеженням свободи пересування та ефективною протидією воєнним злочинам у період дії воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Марущак А. Обмеження права на пересування в умовах військового стану: практика України. 2022. Юридичний вісник. № 3. С.58-63.
2. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 26.11.2018 № 393/2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/2018#Text> (дата звернення: 23.11.2025).
3. Фігель Ю. О. Обмеження прав людини в умовах воєнного стану. Науковий вісник Львівської комерційної академії. 2015. № 1. С. 222-230.
4. Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану : Постанова Каб. Міністрів України від 08.07.2020 № 573 : станом на 14 листоп. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2020-п#Text> (дата звернення: 23.11.2025).
5. Прищеп О. Притягнення до відповідальності за порушення вимог комендантської години. Організаційно-правове забезпечення національної безпеки в умовах воєнного. 2023. № 1. С. 250-254.
6. Постанова Солом'янського районного суду м. Києві від 13.06.2022 у справі № 760/5548/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104798533> (дата звернення: 23.11.2025).
7. Оригінальне «покарання» для порушників комендантської години (відео). URL: <https://www.unian.ua/curiosities/u-kiyevi-pridumali-originalne-rokarannya-dlya-porushnikov-komendantskoji-godini-video-novini-kiyeva-11941668.html> (дата звернення: 23.11.2025).
8. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26. 131 с.

НАЗАРЕНКО Олександра, здобувачка вищої освіти 2 курсу інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх

справ

Науковий керівник: КОРОПАТОВ Олег, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ У СФЕРІ АДМІНІСТРАТИВНИХ РОЗСЛІДУВАНЬ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Адміністративні розслідування у часи воєнного стану набувають підвищеного значення, оскільки фізичні особи, органи влади чи комерційні структури можуть ставати суб'єктами порушень у сферах національної безпеки, використання бюджетних коштів чи міжнародної допомоги. У цьому контексті національне законодавство України та міжнародні договори створюють правові підстави для застосування механізмів міжнародної співпраці: обміну інформацією, передачі доказів, створення спільних слідчих груп та координації з іноземними правоохоронними і контрольними органами.

Особливу увагу слід приділити цифровій трансформації процесів співпраці. В Україні за участі міжнародних організацій реалізовано створення електронних баз даних і платформ обміну доказами, що дозволяють ефективно передавати відео-, фото-, електронні матеріали, особливо коли через бойові дії доступ до територій обмежений. Така цифровізація підвищує оперативність міжнародної координації та зміцнює можливості правового реагування [1].

Законодавча база цієї співпраці формують як внутрішні правові акти зокрема закони про державний аудит, доступ до публічної інформації, контроль над використанням коштів так і міжнародні угоди про правову допомогу, взаємний обмін даними та участь у спільних слідчих формуваннях. У випадках, коли воєнний стан спричинює руйнування державних структур, зміну контролю територій чи перевантаження судової системи, зазначені механізми потребують адаптації зокрема, шляхом прискорення процедур обміну доказами, спрощення бюрократичних бар'єрів та впровадження мультинаціональних платформ інтегрованої роботи [2].

Одним із ключових механізмів є укладання угод про адміністративне співробітництво, меморандумів про взаємодію, визначення національних контактних пунктів та створення спільних слідчих груп між Україною та партнерами за кордоном. Хоч такі угоди традиційно стосуються кримінальних розслідувань, аналогічні підходи застосовуються і в адміністративній сфері: контрольні та аудиторські органи встановлюють договірні механізми взаємодії щодо запитів інформації, залучення спільних експертів, проведення перевірок із залученням іноземних фахівців.

Водночас застосування міжнародних правових механізмів стикається із значними перешкодами. Зокрема, питання юрисдикції й підсудності у справах із

міжнародним елементом потребують чіткого визначення, тоді як процедура передачі доказів повинна відповідати міжнародним стандартам прав людини й захисту приватних даних. Додатково, воєнний стан породжує додаткові виклики: руйнування архівів, переміщення кадрів, втрату доступу до територій все це ускладнює застосування звичних процедур [3, С.1038].

У 2025 році Україна зробила кроки до вдосконалення нормативного регулювання співпраці у воєнних умовах: наприклад, урядом схвалено законодавчі ініціативи, що стосуються удосконалення процедур спеціальної перевірки та взаємодії контрольних органів у період воєнного стану. Такий розвиток правової бази створює умови для більш гнучкої взаємодії між національними та міжнародними структурами й відповідає рекомендаціям Європейської комісії щодо посилення антикорупційної та правозахисної політики України.

Практика складання міжнародних механізмів співпраці передбачає чітке визначення мети такої взаємодії наприклад, розслідування корупційних порушень під час війни, зловживань із міжнародною допомогою чи незаконного відчуження майна. Укладення договору чи меморандуму має передувати встановленню контактної точки, узгодженню правового режиму обміну інформацією та експертними ресурсами, а також визначенню порядку зберігання й використання доказів, гарантії захисту прав учасників та правил координації дій. Наявність таких правил дозволяє зменшити правову невизначеність та забезпечити ефективність застосування [1, С.102].

Не менш важливим є надалі розвиток процедур моніторингу й оцінювання ефективності таких механізмів. Інститут міжнародної співпраці у сфері адміністративних розслідувань має значну роль у забезпеченні правосуддя, запобіганні зловживанням та захисті державних і міжнародних інтересів. Проте її ефективність суттєво залежить від вдосконалення правового регулювання, оптимізації процесуальних механізмів, підвищення кадрового й технологічного потенціалу, а також систематичної практики та прозорості статистики [2].

Отже, міжнародна співпраця у сфері адміністративних розслідувань у умовах воєнного стану виступає фундаментальним елементом сучасного правового механізму. Вона створює умови для гарантування верховенства права, підвищення відповідальності, забезпечення реалізації міжнародних зобов'язань і захисту прав громадян. У майбутньому важливим залишається систематичне вдосконалення цієї співпраці з огляду на виклики збройного конфлікту та трансформацію міжнародного правового простору.

Список використаних джерел

1. Сінянський К. Міжнародне співробітництво в галузі правоохоронної діяльності. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/14060624.pdf>
2. У штаб-квартирі Ради Європи підписали Спільну декларацію за результатами Діалогу високого рівня з доброго демократичного врядування.

Офіс Ради Європи в Україні. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/strengthening-good-democratic-governance-and-resilience-in-ukraine>

3. Rabinovych, M., & Gawrich, A. The conflict in Eastern Ukraine and international support for the decentralization reform (2014-2022): Theory-guided observations. *East European Politics and Societies*, №37(3), 2023p. 1036-1058c.

НАУМЕНКО Тимофій, курсант 2 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: ШИШКАРЬОВА Олена, старший викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В У МОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА ПРАКТИКА УКРАЇНИ

Повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України, розпочата 24 лютого 2022 року, актуалізувала питання забезпечення прав людини в екстремальних умовах. Введення воєнного стану поставило перед державою складне завдання: гарантувати національну безпеку, одночасно дотримуючись фундаментальних прав і свобод громадян. Проблема балансу між безпековими потребами держави та захистом конституційних прав набула критичного значення, оскільки тривалість воєнного стану перевищила три роки, що створює ризики надмірного обмеження прав без достатнього обґрунтування. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю аналізу відповідності українського законодавства міжнародним стандартам, особливо нормам Європейської конвенції з прав людини та практиці Європейського суду з прав людини.

Міжнародне право прав людини передбачає можливість тимчасового відступу від певних зобов'язань держави в умовах надзвичайних ситуацій. Європейська конвенція з прав людини у статті 15 дозволяє державам обмежувати окремі права під час війни або іншого надзвичайного стану, що загрожує життю нації [1]. Однак така можливість супроводжується жорсткими вимогами: обмеження повинні бути суворо необхідними, пропорційними загрозі та часово обмеженими. Навіть в умовах війни низка прав залишаються абсолютними і не підлягають обмеженню: заборона катувань, право на життя (за

винятком загибелі внаслідок законних воєнних дій), заборона рабства та покарання без закону.

Міжнародний пакт про громадянські і політичні права аналогічно встановлює можливість відступу від зобов'язань відповідно до статті 4, вимагаючи від держав негайного інформування Генерального секретаря ООН про такі заходи. Європейський суд з прав людини у своїй практиці неодноразово наголошував на принципі субсидіарності, відповідно до якого національні органи повинні тлумачити та конкретизувати норми Конвенції з урахуванням реалій країни [2, с. 604]. Разом з тим Суд підкреслює необхідність домірності обмежень та обов'язковість їх регулярного перегляду.

Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затверджений Законом України № 2102-ІХ, створив правову основу для тимчасового обмеження конституційних прав. Документ передбачає можливість обмеження прав, закріплених у статтях 30-34, 38, 39, 41-44, 53 Конституції України. Зокрема, можуть обмежуватися свобода пересування, недоторканність житла, таємниця кореспонденції, право на підприємницьку діяльність, право на приватну власність та інші конституційні гарантії [1]. Таким чином, введення воєнного стану в Україні створило правову основу для тимчасового обмеження низки конституційних прав і свобод громадян (зокрема, свободи пересування, недоторканності житла, таємниці кореспонденції, права на приватну власність і підприємницьку діяльність), що необхідно для забезпечення національної безпеки та оборони в умовах агресії.

Виконуючи свої міжнародні зобов'язання, Україна вже 28 лютого 2022 року, через чотири дні після початку повномасштабного вторгнення, надіслала Генеральному секретарю Ради Європи вербальну ноту про часткове відступлення від зобов'язань за Європейською конвенцією з прав людини. Це повідомлення включало широкий перелік можливих обмежень, що стосуються права на свободу та особисту недоторканність, справедливий суд, повагу до приватного життя, свободу слова та інші фундаментальні права [2, с. 605].

Попри формальне дотримання міжнародних процедур, практика застосування обмежень прав в Україні викликає низку занепокоєнь. Конституційний Суд України у своєму рішенні від 19 червня 2024 року № 7-р(П)/2024 наголосив на необхідності пропорційності обмежень, вказавши, що навіть в умовах воєнного стану держава не має права свавільно втручатися у права громадян. Рішення від 18 липня 2024 року № 8-р(П)/2024 визнало неконституційною норму, що порушувала право на свободу та судовий захист, демонструючи роль судового контролю навіть під час війни. Особливу тривогу викликає позиція окремих судів щодо застосування практики Європейського суду з прав людини. Зокрема, у рішенні від серпня 2024 року український суд зазначив, що прецедентні рішення ЄСПЛ мирного часу не можуть повною мірою імплементуватися в практику національних судів через воєнний стан. Така аргументація суперечить міжнародним стандартам, оскільки навіть в умовах війни основні процесуальні гарантії повинні дотримуватися, а відступ від них

має бути обґрунтованим у кожному конкретному випадку, а не оголошуватися загальним правилом [2, с. 606]. Таким чином, незважаючи на правову основу для обмежень, практика їх застосування в Україні під час воєнного стану викликає серйозне занепокоєння щодо пропорційності втручання держави у права громадян. Особливою проблемою є неправомірне відступлення окремих національних судів від практики Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) під приводом воєнного стану. Така позиція суперечить міжнародним стандартам, які вимагають дотримання основних процесуальних гарантій та обґрунтування будь-якого відступу в кожному конкретному випадку, а не встановлення цього як загального правила.

Українська Гельсінська спілка з прав людини та інші правозахисні організації наголошують на необхідності регулярної оцінки ефективності та пропорційності обмежень, особливо тих, що стосуються свободи слова, права на справедливий суд та свободи пересування. Позитивним прикладом є створення при Міністерстві юстиції спеціальної комісії, яка переглядає список та обґрунтованість відступу від прав, допомагаючи забезпечити, щоб обмеження застосовувалися лише там, де держава об'єктивно не може забезпечити повну реалізацію прав через військову агресію.

Підсумовуючи вищезазначене, можна зазначити, що досвід України в забезпеченні прав людини під час воєнного стану демонструє складність дотримання балансу між безпековими потребами держави та захистом фундаментальних прав. Попри формальне дотримання міжнародних процедур інформування про відступ від зобов'язань, практичне застосування обмежень потребує посилення контролю та більшої прозорості. Держава повинна пам'ятати, що навіть в умовах війни Конституція залишається гарантом основних прав людини, а обмеження мають бути виключно тимчасовими, пропорційними та необхідними для досягнення легітимної мети.

Міжнародні стандарти, закріплені в Європейській конвенції з прав людини та практиці ЄСПЛ, залишаються орієнтиром для українських органів влади навіть під час воєнного стану. Продовження воєнного конфлікту не повинно ставати підставою для системного ігнорування прав людини чи відмови від застосування міжнародних стандартів. Навпаки, саме в умовах війни особливо важливо демонструвати приверженість демократичним цінностям та верховенству права, адже це є частиною боротьби України за свою європейську ідентичність та майбутнє.

Список використаних джерел

1. Лисенко С. Воєнний стан і обмеження прав людини: чи можливий баланс між безпекою та верховенством права? Незалежний аналітичний центр GRACERS. 2024. URL: <https://gracers.com/pres-centr/voenniy-stani-obmezhennya-prav-chi-mozhliviy-balans-mizh-bezpekoyu-ta-verhovenstvom-prava/> (дата звернення 26.11.2025)

2. Хабло О. Ю. Відступ від зобов'язань, визначених Європейською конвенцією з прав людини, під час дії воєнного стану. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 5. С. 603-607.

НАДИЧ Денис, курсант 2 курсу навчально-наукового інституту з підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Львівського державного університету внутрішніх справ

НАДИЧ Тарас, курсант 2 курсу навчально-наукового інституту з підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Львівського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: ГУРКОВСЬКА Катерина, старший викладач кафедри поліцейської діяльності факультету №2 Львівського державного університету внутрішніх справ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗАТРИМАННЯ «CUSTODY RECORDS»

Інформаційна система Custody Records активно впроваджується в Україні з 2017 року. Ідею було запозичено з досвіду британських поліцейських і пілотних проєктів в окремих ізоляторах тимчасового тримання (далі - ІТТ). Відтак її результативність була позитивно оцінена поліцією, а необхідність впровадження Custody Records у діяльність правоохоронних органів стала частиною державної політики. Наразі Custody Records стала обов'язковою до впровадження в усіх відділеннях поліції та ІТТ. Станом на грудень 2024 року Custody Records працює у 122 підрозділах поліції по всій території України [1].

Розпорядженням від 15.07.2017 № 1023-р. Кабінету Міністрів України ухвалив Стратегію розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2022 року (далі - Стратегія). Цей план дій передбачав впровадження автоматизованого обліку затриманих осіб задля запобігання незаконному затриманню і вдосконалення системи захисту таких осіб від тортур та жорстокого поводження. Планом заходів з реалізації Стратегії, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 693-р, було визначено технічні, нормативно-правові та організаційні аспекти впровадження системи Custody Records на всій території України. І не лише в ІТТ, а й у чергових частинах відділень поліції. 2022 року Міністерство внутрішніх справ України видало Інструкцію з формування та ведення інформаційної підсистеми Custody Records інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» [2]. Фактично ця інструкція стала першим нормативно-правовим актом, який унормував діяльність системи фіксації всіх

дій щодо затриманої особи, а саме в частині функціонування електронного дос'є та картки затриманої особи.

Мета проєкту Custody Records - гарантування безпечного перебування затриманих осіб під контролем поліції; забезпечення можливості ефективно боротися зі злочинністю, не порушуючи при цьому права людини.

Основними завданнями та призначенням Custody Records є:

- запобігання незаконному затриманню осіб, удосконалення системи їх захисту від катувань і належного поводження, а також підвищення стандартів захисту прав поліцейських від можливих неправдивих звинувачень у неправомірних діях;
- об'єднання інформації про затриманих осіб з моменту їх фактичного затримання, перебування в органах (підрозділах) поліції, та звільнення або поміщення до спеціальних установ інших органів державної влади в єдиному інформаційному просторі;
- здійснення опитування затриманої особи та поліцейського, який здійснив затримання, щодо обставин та підстав затримання, а також фіксації всіх дій із затриманою особою під час її перебування в органі (підрозділі) поліції;
- забезпечення оперативного реагування та прийняття управлінських рішень посадовими особами органів (підрозділів) поліції в разі неналежного поводження із затриманими;
- запровадження автоматизованого формування витягу з електронної картки затримання [2].

Практичне втілення системи Custody Records у діяльність Національної поліції України передбачає:

- централізований електронний облік затриманих: кожна особа, що потрапляє до підрозділу поліції, реєструється в єдиній базі. Для роботи з електронною базою передбачено нові посади - інспектори з дотримання прав людини (Custody officer);
- відеофіксацію усіх процесів: у спеціально обладнаних приміщеннях ведеться безперервний відеозапис, що унеможливорює порушення прав затриманих;
- контроль за діями правоохоронців: система дозволяє фіксувати всі дії та рішення щодо затриманої особи, мінімізуючи ризик зловживань;
- гарантію прав людини: завдяки чітким протоколам і постійному моніторингу система забезпечує належне поводження із затриманими [3].

Важливим чинником з позиції дотримання права затриманих осіб на приватність (захист персональних даних, конфіденційність інформації тощо) є розподіл користувачів системи Custody Records на категорії з відповідним рівнем доступу до інформації. Доступ до вже внесених відомостей також відбувається за різним обсягом даних на різних рівнях: 1 - центральний орган управління поліції; 2 - Головні управління Національної поліції України в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях та м. Києві, міжрегіональні

територіальні органи Національної поліції; 3 - територіальні (відокремлені) підрозділи ГУНП. Відомості з інформаційної підсистеми Custody Records надаються безкоштовно на запит суду, прокурора, слідчого, дізнавача, органів державної влади з обов'язковим зазначенням підстав їх отримання. На думку експертів, це дозволяє уникнути поширених ситуацій, коли зацікавлені в результатах розслідування оперативні працівники у власних інтересах відвідують особу, отримують відомості стосовно неї з метою подальшого психологічного тиску для успішного «розкриття» справи та вчинення інших незаконних дій [3].

Проте, незважаючи на безперечний позитив системи Custody Records у забезпеченні прозорості та дотриманні прав людини на всіх етапах затримання особи, правозахисники вбачають у її реалізації обмеження деяких прав затриманих осіб. Йдеться про право на конфіденційну і безперешкодну комунікацію у місцях зустрічей з адвокатами.

Типова схема зонування підрозділу поліції передбачає кімнату для конфіденційного побачення затриманого із захисником. Але процес спілкування адвоката з клієнтом, за задумом організаторів системи, повинен проходити через прозору (скляну) перетинку за допомогою телефону. На думку правників, це унеможлиблює безпосередній (живий) контакт адвоката з клієнтом та знайомство зі змістом документів, може створити атмосферу недовіри, ставить під сумнів те, що розмови між затриманим і адвокатом не будуть прослуховуватися. Крім того, за таких умов організації процесу втрачаються гарантії збереження адвокатської таємниці, відповідальність за яку несе особисто захисник.

Загрози, пов'язані із реалізацією проекту Custody Records, стали предметом обговорення на засіданні Ради адвокатів України у травні 2023 року. Її члени констатували факт порушення гарантій конфіденційного спілкування підозрюваного (обвинуваченого) із захисником під час впровадження в органах поліції інформаційної підсистеми Custody Records. З цього приводу РАУ вирішила звернутися до Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, запропонувати вироблення спільних з органами влади рішень щодо усунення виявлених порушень прав людини [4].

2024 року Радою Європи, провідною організацією із захисту прав людини на континенті, у межах проєкту «Підтримка впровадження європейських стандартів захисту прав людини в Україні», опубліковано Методичні рекомендації щодо проведення відвідування НПМ ІТТ Національної поліції України. Документ було розроблено у співпраці з Офісом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Зважаючи на те, що представлена у роботі типова схема облаштування кімнат для конфіденційного побачення із захисником залишилася незмінною, доходимо висновку, що застереження й пропозиції РАУ Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини не були взяті до уваги.

Підсумовуючи проведене дослідження, можна зробити такі висновки:

1) інформаційна система Custody Records є сучасним механізмом для забезпечення гарантій базових прав затриманих осіб та унеможливлення безпідставних звинувачень поліцейських;

2) Custody Records довела свою ефективність в Україні і продовжує розвиватися, незважаючи на проблеми воєнного часу;

3) попри позитивні зміни у різних напрямках діяльності органів Національної поліції України, які пов'язані з впровадженням Custody Records, ця система містить загрози порушення прав людини і гарантій адвокатської діяльності.

Список використаних джерел

1. Поліція Міжгір'я стала сьомим підрозділом на Закарпатті, де запрацювала автоматизована система «Custody Records». *Національна поліція України*. URL: <https://surl.li/yonvka> (дата звернення: 28.10.2025).

2. Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «Custody Records» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України»: наказ МВС від 24.05.2022 № 311. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0629-22#Text> (дата звернення: 28.10.2025).

3. Крапивін Є. Custody Records: система фіксації всіх дій щодо затриманої особи - стан нормативного регулювання. *Реанімаційний Пакет Реформ*. URL: <https://surl.li/bybbry> (дата звернення: 28.10.2025).

4. У Custody Records виявили загрози порушення прав людини і гарантій адвокатської діяльності. *Національна асоціація адвокатів України*. URL: <https://surl.li/llsgru> (дата звернення: 28.10.2025).

НОВІКОВА Яна, курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: УМРИХІНА Ірина, завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії, доцент

РОЗБУДОВА ІНКЛЮЗИВНОЇ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ: ЗАКОНОДАВЧІ ЗАСАДИ ТА МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ

У сучасному демократичному суспільстві забезпечення рівного доступу до публічної служби для осіб з інвалідністю та інших вразливих категорій населення є не лише питанням дотримання прав людини, а й важливою

складовою інституційної стійкості держави. Законодавче впровадження принципу розумного пристосування виступає основою трансформації публічної служби на засадах інклюзії.

Інклюзивна публічна служба передбачає формування кадрового складу, що відображає соціальне різноманіття та гарантує рівні можливості для участі в конкурсному доборі, професійному розвитку та просуванні по службі. Це базується на чотирьох ключових принципах: доступності, різноманітності, справедливості та відчутті приналежності.

Міжнародним стандартом, що регламентує інклюзивність зайнятості, є Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, зокрема стаття 27. Вона передбачає заборону дискримінації та запровадження обов'язку роботодавця забезпечити розумне пристосування, яке не становить надмірного тягара. При цьому українське законодавство наразі лише частково імплементує ці вимоги, зокрема у сфері публічної служби.

Ми вважаємо, що важливим кроком є конкретні дії щодо удосконалення нормативно-правової бази, включаючи внесення змін до Закону України «Про державну службу», КЗпП, законів про запобігання дискримінації та соціальний захист осіб з інвалідністю. Ці зміни мають передбачати деталізовані обов'язки державних органів у сфері адаптації процесів відбору, навчання та щоденної трудової діяльності, включаючи технічні, організаційні та комунікаційні аспекти розумного пристосування.

Окрема увага приділяється цифровій доступності: ІТ-системи, офіційні веб-портали, внутрішнє програмне забезпечення мають відповідати міжнародним стандартам WCAG 2.1. Запровадження обов'язкових вимог до універсального дизайну інформаційного середовища є критично важливим кроком.

Крім того, запропоновано створення системи незалежного моніторингу ефективності політик інклюзії та обліку представництва осіб з інвалідністю у структурах публічної служби. Це включає регулярний збір статистичних даних, юридичну відповідальність за порушення прав осіб з інвалідністю, та санкції за безпідставну відмову у наданні розумного пристосування.

Таким чином, розбудова інклюзивної публічної служби через впровадження ефективних механізмів розумного пристосування сприяє формуванню соціально відповідального державного управління, що ґрунтується на принципах рівності, поваги до людської гідності та інституційної ефективності.

Список використаних джерел

1. Конвенція про права осіб з інвалідністю: Конвенція, Міжнародний документ від 13.12.2006. *Відомості Верховної Ради*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text

НЯЙКО Дар'я, здобувачка вищої освіти 2 курсу
навчально-наукового інституту права та
соціального менеджменту Донецького
державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: МОРОЗОВ Євгеній,
старший викладач кафедри адміністративного
права та процесу навчально-наукового інституту
права та соціального менеджменту Донецького
державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ГАРМОНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА З ПРАВОМ ЄС: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Гармонізація національного законодавства з правом ЄС є ключовим напрямом сучасної правової політики України, зумовленим євроінтеграційними прагненнями та потребою модернізації публічного управління. Її нормативною основою виступає Угода про асоціацію між Україною та ЄС, що передбачає поглиблення співпраці у сфері правосуддя, свободи та безпеки та поступову адаптацію українського законодавства до *acquis* ЄС [1].

У науці адміністративного права підкреслюється, що саме адміністративне право відіграє ключову роль у впровадженні європейських стандартів, оскільки регулює діяльність органів виконавчої влади та публічної адміністрації. Дослідники зазначають, що воно трансформується з карально-управлінського у сервісне, орієнтоване на людину, що відповідає європейським принципам належного врядування [2, с. 12]. Водночас імплементація норм ЄС вимагає не лише формального перенесення положень, а й зміни правосвідомості суб'єктів владних повноважень [2, с. 45].

Разом з тим, на практиці гармонізація стикається з низкою викликів: попри значний прогрес, спостерігаються проблеми щодо своєчасності прийняття імплементаційних актів та узгодження нових норм з чинною правовою системою. [3, с. 3]. Потребує вдосконалення механізм парламентського контролю за відповідністю законопроектів праву ЄС та посилення інституційної спроможності органів, відповідальних за євроінтеграцію [3, с. 5]. Гармонізація - багатоетапний процес, що потребує системного підходу, а уніфікація адміністративних процедур забезпечує прозорість і передбачуваність дій публічної адміністрації [4, с. 54].

Фундаментом адаптації адміністративного законодавства є Угода про асоціацію між Україною та ЄС, що закріплює принципи належного врядування та спрямовує співпрацю на зміцнення верховенства права й ефективності інституцій, передбачаючи модернізацію державної служби [1]. Особлива увага приділяється співпраці у сферах юстиції, свободи та безпеки, що вимагає не лише змін у законодавстві, а й їх ефективного застосування [1].

У сучасній адміністративно-правовій науці цей процес розглядається як складова євроінтеграції правової системи. Адміністративне право України трансформується від «права управління» до «права забезпечення прав людини» [2, с. 23] і потребує системної імплементації європейських цінностей - верховенства права, законності та прозорості - у практику органів публічної влади [2, с. 48-49].

Разом з тим, практична реалізація цих засад стикається з труднощами: прогрес у виконанні євроінтеграційних зобов'язань є нерівномірним у різних сферах адміністративного регулювання. Аналітичні дані свідчать про значний прогрес у наданні адміністративних послуг і цифровізації управління [3, с. 4], однак залишаються системні проблеми: повільне прийняття підзаконних актів і недостатня інституційна спроможність окремих органів забезпечити повну відповідність європейським регламентам [3, с. 7].

Науковці наголошують, що гармонізація потребує завершення реформи адміністративної процедури. Уніфікація процедур забезпечує передбачуваність відносин між громадянами та державою, а впровадження ефективних механізмів оскарження має відповідати стандартам ЄС [4, с. 56].

Адаптація законодавства до стандартів ЄС вимагає не лише формальної уніфікації, а й переходу до сервісної моделі держави [1]. Для успіху реформ важливо підвищити ефективність держуправління та посилити моніторинг виконання зобов'язань [3, с. 9], а пріоритетом залишається уніфікація адміністративних процедур як запорука верховенства права та інтеграції в європейський простір [4, с. 56].

Список використаних джерел

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Угода; Україна від 27.06.2014 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_011 (дата звернення: 25.11.2025).
2. Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О. Адміністративне право України. Повний курс. 4-те вид. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с. ISBN 978-966-289-487-5.
3. Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» / авт. колектив: Андрійко О. Ф., Бевзенко В. М. та ін.; за заг. ред. Тимошука В. П. - Київ, 2023 - 545 с.
4. Білоус-Осінь Т. І. Стан впровадження концепції «Європейського адміністративного простору» в Україні / Т. І. Білоус-Осінь // Правове життя сучасної України : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. - Одеса : Гельветика, 2020. - Т. 2. - С. 54-56.

ОВСЯНІКОВА Тетяна, курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців до підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: КІБЛИК Дар'я, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців до підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії, доцент

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ПРАВООХОРОНЦІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

У період воєнного стану в Україні, найважливішого значення набула діяльність військовослужбовців та правоохоронців, а саме захист та врятування життя та здоров'я громадян, ризик заради безпеки дітей, жінок, людей похилого віку, людей з інвалідністю. Щоденне виконання ними завдань пов'язаних з ризиком, екстремальними умовами значно впливає на здоров'я кожного військового та правоохоронців, це вибухи, втрата побратимів, повідомлення близьким про смерті їх рідних. Тому не від'ємною частиною є забезпечення психологічного здоров'я не тільки для населення, а й для військових, поліцейських та рятувальників ДСНС.

До нормативно-правових актів, які безпосередньо регламентують надання психологічної допомоги, належить Постанова Кабінету Міністрів України №1338 від 29 листопада 2022 року «Деякі питання надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб», де висвітлено основне визначення поняття «психологічне здоров'я», тобто - стан благополуччя, за якого кожна особа може реалізувати свій власний потенціал, впоратися із життєвими стресами, продуктивно та плідно працювати, а також робити внесок у життя своєї спільноти [1].

Я вважаю, що в такий важкий період, надважливим залишається не тільки фізичне здоров'я, а й ментальне, тому важливим аспектом в діяльності Національної поліції та органах Збройних Сил України є впровадження програм, з метою підвищення емоційної підтримки працівників. Це може допомогти вчасно виявити ознаки психологічного перевантаження та вжити відповідних заходів для підтримки; розвиток самоуправління - працівникам можна надати інструменти та навички самоуправління стресом, такі як техніки релаксації, медитації та фізичні вправи, щоб допомогти їм зберігати емоційну стійкість; створення позитивної організаційної культури, де відкрито обговорюються психологічні аспекти роботи, що може сприяти зниженню стресу та підвищенню загального благополуччя [2]. Такими програмами може бути: проведення

тренінгів та заходів з ментального здоров'я, з залученням висококваліфікованих психологів, також запровадження обов'язкових персональних зустрічей службовців з фахівцями з надання психологічної допомоги.

Важливо зазначити, що Міністерство оборони України наказом від 08

жовтня 2025 року № 668/нм затвердило - основні засади збереження психічного здоров'я особового складу, а саме, за даними офіційного веб-порталу буде укомплектування структур психологічної підтримки кваліфікованими фахівцями - до кінця 2026 року, створення відділень (кабінетів) відновлення ментального здоров'я в закладах охорони здоров'я системи Міноборони для забезпечення доступності спеціалізованої допомоги

Запуск чату кризової психологічної допомоги та онлайн-платформи психологічної підтримки у «Армія+» до кінця 2026 року, залучення цивільних психологів - створення переліку надавачів психологічної допомоги з-поміж сертифікованих цивільних фахівців для розширення доступу до якісних послуг, а також розробка міжвідомчої програми запобігання суїцидам серед військовослужбовців та ветеранів [3]. Таким чином, держава робить важливі кроки до формування цілісної, сучасної і доступної системи психологічної підтримки для захисників України та їхніх родин. Забезпечення ментального здоров'я є не лише питанням індивідуального благополуччя, а й необхідною передумовою збереження боєздатності, професійної ефективності та стійкості всієї системи оборони і безпеки. Це підкреслює важливість подальшого розвитку психологічних програм, удосконалення професійної підготовки фахівців та формування культури турботи про психічне здоров'я у всіх структурах сектору безпеки і оборони.

Узагальнюючи викладене, можна стверджувати, що в умовах воєнного стану питання забезпечення психологічного здоров'я військовослужбовців, правоохоронців та рятувальників набуває стратегічного значення. Щоденне перебування у стресових та екстремальних ситуаціях, пов'язаних із ризиком для життя, втратою побратимів та постійним психологічним напруженням, істотно впливає на психічний стан осіб, які забезпечують безпеку держави та громадян. Саме тому створення ефективної системи психологічної підтримки є необхідною умовою збереження їх професійної стійкості, працездатності та загального благополуччя.

Списки використаних джерел

1. Постанова Кабінету Міністрів України, від 29 листопада 2022 р. № 1338

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1338-2022-%D0%BF#Text> (Дата звернення 16.11.2024)

2. Наказ МВС України від 06.02.2019 № 88 «Про затвердження Порядку

організації системи психологічного забезпечення поліцейських,

працівників

Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із

специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських» (Дата звернення 18.11.2024)

3. Міноборони створює комплексну систему збереження психічного здоров'я особового складу. URL: <https://mod.gov.ua/news/minoboroni-stvoryuye-kompleksnu-sistemu-zberezhennya-psihichnogo-zdorov-ya-osobovogo-skladu> (Дата звернення 19.11.2024)

ОВСЯНИКОВА Тетяна, курсантка 3 курсу факультету підготовки фахівців до підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: САХНО Артем, завідувач кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету підготовки фахівців до підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИКОРИСТАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ ПОВІТРЯНИХ АПАРАТІВ У ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Стрімкий розвиток технологій безпілотної авіації у світі зумовлює потребу впровадження інноваційних інструментів у діяльність правоохоронних органів для підвищення ефективності забезпечення публічної безпеки, охорони громадського порядку та розкриття злочинів. Використання безпілотних літальних апаратів дозволяє мінімізувати ризики для життя та здоров'я правоохоронців, оскільки забезпечує можливість здійснення розвідки, спостереження та оцінки оперативної обстановки у потенційно небезпечних умовах без безпосереднього залучення особового складу. Це набуває особливої актуальності в умовах воєнного стану, проведення спеціальних поліцейських операцій та реагування на надзвичайні події.

Однією з ключових проблем упровадження безпілотних технологій є необхідність належної підготовки персоналу до виконання спеціалізованих завдань. У зв'язку з цим актуальним є розширення системи професійного навчання поліцейських, зокрема через організацію тренінгів за участю фахівців у закладах вищої освіти МВС України, а також створення онлайн-курсів і навчальних платформ. Показовим прикладом є програма Командування Сил

територіальної оборони Збройних Сил України «Крилатий ескадрон», спрямована на рекрутинг і підготовку екіпажів БПЛА, що проводиться на базі навчальних центрів Сил ТрО із залученням державних і приватних структур [1].

Використання безпілотних авіаційних систем поліцією має нормативно-правові підстави. Так, відповідно до статті 40 Закону України «Про Національну поліцію», поліція має право застосовувати технічні засоби, які забезпечують фото- і кінозйомку, відеозапис тощо [2]. Крім того, основним документом, що регулює використання повітряного простору, є Повітряний кодекс України, який визначає безпілотне повітряне судно як повітряне судно, призначене для польоту без пілота на борту, керування яким здійснюється за допомогою спеціальної станції керування [3]. Отже, на безпілотники поширюються загальні вимоги до використання повітряних суден, якщо інше не передбачено законом. У зв'язку з цим важливим є питання адаптації законодавства та формування етичних стандартів використання безпілотних технологій у правоохоронній діяльності.

Безпілотні авіаційні системи мають значний потенціал у сфері правоохоронної та судово-експертної діяльності. За відносно невеликих фінансових витрат вони дозволяють ефективно виконувати завдання, що раніше потребували залучення значних людських і технічних ресурсів. Використання дронів сприяє зменшенню ризику виникнення нещасних випадків серед поліцейських під час виконання небезпечних завдань, таких як знешкодження вибухонебезпечних предметів, розмінування, переслідування злочинців, пошуково-рятувальні операції тощо [4].

Перспективним напрямом є розвиток міжнародного співробітництва у сфері впровадження БПЛА в поліцейську діяльність. Так, у 2018 році компанія Ахон започаткувала програму Ахон Air, відповідно до якої поліції надано доступ до мережі патрульних дронів, інтегрованих із хмарним сховищем даних. Це забезпечує централізований збір та обробку відеоінформації, що підвищує ефективність розслідувань, моніторингу великих скупчень людей, реагування на аварії, катастрофи й інші події [5].

Таким чином, упровадження безпілотних авіаційних технологій є стратегічним напрямом модернізації Національної поліції України. Для забезпечення ефективного використання БПАК/БПЛА необхідно вдосконалити нормативно-правову базу, створити системну програму підготовки операторів і впровадити єдині стандарти безпеки. Інтеграція таких технологій дозволить підвищити ефективність правоохоронної діяльності, сприятиме розвитку нових методів реагування на виклики безпекового середовища та формуванню сучасної моделі поліцейської служби в Україні.

Список використаних джерел

1. Навчання операторів БПЛА. 2024. URL: <https://tro.mil.gov.ua/bpla/>.
2. Про Національну поліцію : Закон України від 02 лип. 2015 р. № 580-VIII (ред. від 16 серп. 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

3. Повітряний кодекс України : Закон України від 19 трав. 2011 р. № 3393-VI (ред. від 15 листоп. 2024 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17#Text>.

4. Особливості застосування безпілотних літальних апаратів органами та підрозділами поліції. Київ : МВС України, 2022. URL: https://www.naiu.kiev.ua/files/naukova-diyalnist/naukovi-laborator/lab_nni2/2023/metod_bpla.pdf.

5. The end-to-end drone solution for public safety. 2018. Available at. URL: <https://www.axon.com/products/axon-air>.

ОВСЯНИКОВА Тетяна, курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців до підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: ЧЕПЕЛЯК Віталій, викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців до підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

ЦИФРОВІЗАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА ВИКЛИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Цифровізація адміністративних послуг сьогодні є не лише технологічним, але й правовим та управлінським феноменом, який значною мірою формує нову архітектуру публічного адміністрування в Україні. Йдеться про глибоку трансформацію способів надання адміністративних послуг, яка передбачає відмову від паперових процедур на користь інтегрованих цифрових рішень, що мають відповідати принципам законності, ефективності, відкритості та доступності.

Ключовим нормативним документом у цій сфері залишається Закон України «Про адміністративні послуги». Він визначає засади реалізації прав і свобод фізичних та юридичних осіб у відносинах з органами публічної адміністрації, а також закладає фундамент для розвитку електронних сервісів. У цьому контексті електронна адміністративна послуга розглядається як юридично значуща дія, що здійснюється за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій і завершується наданням суб'єкту права результату у цифровій формі.

Загальна цифровізація передбачає, з одного боку, спрощення процедур, а з іншого - потребує формування чіткої адміністративно-правової інфраструктури, здатної забезпечити надійність, автентичність, захист персональних даних та належну процесуальну форму у наданні послуг. Впровадження таких цифрових

сервісів, як «Дія», реєстри юридичних осіб, державні кадастри, автоматизовані системи взаємодії між суб'єктами надання послуг, відбувається у межах більш широкої Стратегії цифровізації управління. Проте нормативно-правова база ще потребує узгодження з інноваційними технологіями, зокрема у сфері електронної ідентифікації, цифрових підписів, електронного документообігу, регулювання штучного інтелекту.

Особливу увагу варто приділити адміністративно-правовому аспекту відповідальності органів влади за неналежне надання електронних послуг, а також захисту прав громадян у разі збоїв цифрової системи, кіберінцидентів чи несанкціонованого втручання в персональні дані. Юридична конструкція адміністративної послуги в електронній формі вимагає оновленого процесуального підходу, адже вона має забезпечити не лише результат, але й дотримання процедури на всіх етапах: від подання звернення до отримання відповіді.

Цифровізація адміністративних послуг -це також фактор зміцнення довіри громадян до держави. Вона мінімізує особистий контакт між заявником і посадовою особою, тим самим знижує ризики корупції, створює рівні умови доступу до сервісів, зокрема для маломобільних груп населення та мешканців віддалених територій. Але водночас вона вимагає цифрової грамотності, доступу до мережі Інтернет і технічних ресурсів, що ставить перед державою завдання забезпечити цифрову інклюзію.

Нарешті, слід підкреслити, що цифровізація не є самоціллю. Вона має відповідати публічно-правовим інтересам, підвищувати якість адміністрування, зміцнювати верховенство права та сприяти підзвітності органів влади. Тому розвиток цифрових адміністративних послуг повинен супроводжуватися правовим моніторингом, оцінкою ефективності та відкритим громадським контролем.

Таким чином, цифровізація адміністративних послуг в Україні є комплексним процесом, що вимагає належного правового забезпечення, організаційної узгодженості та підвищення правосвідомості як на рівні органів влади, так і на рівні громадян. Її успішне впровадження -один із ключових чинників формування сучасної сервісної держави.

ОВСІЄНКО Яна, здобувачка вищої освіти 4 курсу
Пенітенціарної академії України

Науковий керівник: КРУПКО Яна, начальник кафедри
адміністративного та конституційного права
навчально-наукового інституту права, правоохоронної
діяльності та психології Пенітенціарної академії
України, кандидат юридичних наук, доцент

МОДЕРНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Модернізація системи публічного фінансового контролю є ключовою умовою інтеграції України до Європейського Союзу та формування ефективної моделі післявоєнного відновлення. Інституційне посилення органів зовнішнього та внутрішнього контролю, адаптація до стандартів INTOSAI та найкращих світових практик формують підґрунтя для підвищення прозорості, підзвітності та довіри до державних фінансів.

Одним із найбільш релевантних для України є досвід Канади, де ефективність державного аудиту забезпечується високим рівнем інституційної незалежності вищого органу аудиту та стабільністю його діяльності. Незалежність аудитора гарантується законодавством, яке мінімізує можливість політичного впливу та забезпечує стійкість аудиторської функції незалежно від змін уряду. Для України це особливо важливо, оскільки реальна, а не формальна незалежність Рахункової палати залишається вразливою. Тому подальше реформування фінансового права повинно включати законодавче посилення гарантій незалежності, прозорі та конкурентні процедури добору керівництва із залученням міжнародних фахівців.

Канада також застосовує ефективну модель парламентської підзвітності, відому як «трикутник підзвітності», що забезпечує обов'язкове реагування виконавчої влади на висновки й рекомендації аудитора. Уряд зобов'язаний у визначений термін оприлюднювати свій план дій щодо усунення недоліків, що створює чіткий цикл контролю і слугує механізмом практичного виконання висновків аудиту. Саме цей підхід може заповнити прогалину української моделі, де рівень реалізації рекомендацій Рахункової палати залишається низьким. Запровадження законодавчо фіксованого механізму обов'язкової відповіді органів влади на звіти зовнішнього аудиту суттєво підвищило б ефективність фінансового контролю.

Важливою складовою є пріоритетність аудиту ефективності, який є домінантною практикою у Канаді та країнах ОЕСР. Перевірка доцільності, економічності та результативності видатків дозволяє виявляти системні проблеми управління фінансами, а не лише факти порушень. Для України, яка залучає значні обсяги міжнародної допомоги та реалізує масштабні програми відновлення, розвиток аудиту ефективності є ключовою антикорупційною та фіскальною гарантією. Розширення мандату Рахункової палати на контроль за коштами міжнародної підтримки та місцевими бюджетами є кроком уперед, однак має супроводжуватися збільшенням ресурсного забезпечення та методологічним посиленням.

Канадська модель демонструє, що зовнішній аудит має бути інтегрований із сильною системою внутрішнього контролю, де персональна відповідальність за фінансове управління покладається на керівників органів влади та фінансових директорів. Це дозволяє не лише фіксувати порушення, а й попереджати ризики

шляхом постійного управління ними. В Україні внутрішній контроль та внутрішній аудит досі мають фрагментарний характер, особливо на рівні територіальних громад. Перехід до персоніфікованої відповідальності за функціонування внутрішнього контролю та ризик-менеджменту є необхідним кроком у контексті європейської інтеграції.

Забезпечення прозорості діяльності органів зовнішнього аудиту та їх захищеності від політичного або адміністративного втручання є ключовою умовою їх авторитетності. Попри цифровізацію та відкритість даних, українські інституції стикаються з кадровим та аналітичним дефіцитом, що ускладнює адаптацію до стандартів ЄС та впровадження комплексних аудитів ефективності. Тому модернізація має включати не лише нормативні зміни, а й інституційну підтримку: удосконалення конкурсних процедур, залучення міжнародних експертів, розвиток професійних компетентностей державних аудиторів.

Таким чином, досягнення відповідності стандартам ЄС у сфері фінансового контролю вимагає комплексного підходу: посилення незалежності Рахункової палати, запровадження обов'язкового парламентсько-урядового циклу підзвітності, розвитку аудиту ефективності, підсилення внутрішнього контролю у виконавчій владі та подолання кадрових і аналітичних прогалин. Використання канадського досвіду у поєднанні з сучасними європейськими підходами дозволить сформувати надійну модель фінансового контролю, необхідну для сталого відновлення економіки та гармонізації з правом Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. U.S. Department of State. *2025 Investment Climate Statements: Ukraine*. [<https://www.state.gov/reports/2025-investment-climate-statements/ukraine>]
2. European External Action Service (EEAS). EU and Ukraine sign EUR 55.5 mln programme to facilitate reform of Public Financial Management. [
3. Office of the Auditor General of Canada. The Role and Perspective of the Office of the Auditor General of Canada. [https://www.oag-bvg.gc.ca/internet/English/meth_gde_e_10191.html]
4. The Pacific Association of Supreme Audit Institutions (PASAI). INTOSAI guidance on independence. [<https://www.pasai.org/issais-intro>]
5. INTOSAI. GUID 9030: Good Practices Related to SAI Independence. <https://www.issai.org/wp-content/uploads/2019/08/GUID-9030-Good-Practices-Related-to-SAI-Independence.pdf>
6. Wikipedia. Auditor General of Canada. [https://en.wikipedia.org/wiki/Auditor_General_of_Canada]
7. Transparency International Ukraine. Reporting and control: how the Accounting Chamber functions in Ukraine and Poland [<https://iaa.org.ua/en/articles/reporting-and-control-how-the-accounting-chamber-functions-in-ukraine-and-poland/>]
8. Treasury Board of Canada Secretariat. Policy on Financial Management.

[<https://www.tbs-sct.canada.ca/pol/doc-eng.aspx?id=32649>]

9. OECD. Public Finance and Budgets
[<https://www.oecd.org/en/topics/policy-issues/public-finance-and-budgets.html>]]

10. U.S. Department of State. 2025 Investment Climate Statements: Ukraine.
[<https://www.state.gov/reports/2025-investment-climate-statements/ukraine>]

ОПАНАСЕНКО Олена, курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: ХИТРОВСЬКИЙ Дмитро, старший викладач кафедри загальноправових дисциплін факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

ОСВІТНІ СТРАТЕГІЇ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сучасне суспільство характеризується швидкими змінами у всіх сферах життя, зокрема права, технологій та соціальних відносин, що створює нові виклики для публічного управління та правоохоронних органів. Ефективна діяльність державних службовців та правоохоронців неможлива без ґрунтовної правової підготовки, високого рівня правової культури та етичних стандартів.

У цих умовах особливе значення набувають освітні стратегії, які забезпечують формування компетентних кадрів, здатних застосовувати закон у практичній діяльності, приймати обґрунтовані рішення та діяти в межах правового поля. Аналіз сучасних підходів до підготовки кадрів у сфері публічного управління та правоохоронних органів дозволяє визначити ключові напрямки вдосконалення освіти та підвищення ефективності професійної підготовки.

Як зазначає Ю.М. Голоднюк, професійна компетентність правоохоронця, що включає організаційні, спеціальні та правові знання, зумовлює важливу роль держави у забезпеченні належної професійної освіти та спеціальної підготовки майбутніх фахівців. Йдеться про формування висококваліфікованого працівника, який не лише володіє необхідними теоретичними знаннями та практичними навичками, а й є психологічно готовим діяти в екстремальних умовах. Такий фахівець повинен уміти ефективно застосовувати набуті знання для охорони прав і свобод людини та громадянина, а також підтримання правопорядку і безпеки в державі [1, с. 258]. З цією позицією важко не погодитися, адже професійна компетентність правоохоронця базується на

грунтовних організаційних, спеціальних і правових знаннях, а також потребує системної підтримки з боку держави. Дійсно, якісна професійна освіта й спеціальна підготовка є ключовими умовами формування фахівця, здатного ефективно діяти в екстремальних ситуаціях та забезпечувати охорону прав і свобод людини.

Водночас, на мою думку, у сучасних умовах особливо важливим стає не лише опанування знань і навичок, а й розвиток таких якостей, як адаптивність, стресостійкість, уміння працювати з новітніми технологіями та здатність до безперервного професійного самовдосконалення. Саме поєднання високої професійної підготовки з готовністю швидко реагувати на нові виклики забезпечує ефективність діяльності правоохоронця та зміцнює довіру громадян до правоохоронної системи.

В умовах правового режиму воєнного стану та активного залучення поліцейських до виконання службових обов'язків у районах ведення бойових дій виникає нагальна потреба у розширенні спектра їхньої професійної підготовки. Сучасний правоохоронець має бути здатним не лише діяти в традиційних оперативних ситуаціях, а й ефективно використовувати нові технологічні інструменти, що стають невід'ємною частиною забезпечення безпеки та виконання службових завдань. Зокрема, йдеться про вміння керувати безпілотними літальними апаратами, працювати з засобами радіоелектронної боротьби, застосовувати сучасні системи спостереження, зв'язку та навігації.

Ба більше, участь поліцейських у стабілізаційних заходах на прифронтових територіях потребує розвитку компетентностей у сфері тактичної медицини, мінної безпеки, швидкого ухвалення рішень в умовах невизначеності та взаємодії з підрозділами сил оборони. Такі вимоги формують новий підхід до професійної підготовки, який передбачає інтеграцію військових, технічних і психологічних компонентів у систему навчання правоохоронців.

Усе це свідчить про те, що професійна компетентність сучасного поліцейського виходить далеко за межі класичних правоохоронних навичок і потребує постійного оновлення, переорієнтації та адаптації до умов, у яких правоохоронні органи фактично працюють у гібридному середовищі та разом зі Збройними Силами України забезпечуючи національну безпеку держави.

Список використаних джерел

1. Голодник Ю.М. Професійна підготовка правоохоронців як одна із найважливіших функцій держави. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2023. № 3. С. 256-260 URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/284720/278806> (дата звернення 26.11.2025 р.)

ПІДКЕВИЧ Владислав, курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького

державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: КРИВОНОС Максим,
завідувач кафедри вогневої підготовки навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О. Дідоренка
Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ПРАКТИЧНОЇ СТРІЛЬБИ

Зародження практичної стрільби було детерміновано технічною еволюцією (появою багатозарядної зброї у ХІХ ст.), але її доктринальне та інституційне становлення як офіційного виду спорту відбулося лише у 1976 році.

Таке становлення було фундаментально важливим, оскільки супроводжувалося формулюванням чітких правил безпеки та встановленням універсальної тріади рівноцінно важливих критеріїв (точність, потужність та швидкість). З моменту їхнього офіційного визначення, ці три критерії стали незмінною методологічною основою для навчання стрільців та об'єктивного оцінювання їхньої майстерності, підкреслюючи комплексний характер цієї дисципліни та виду спорту [1].

Метою даних тезисів є висвітлення поняття та сутності практичної стрільби. Практична стрільба є еволюційним розвитком прикладних видів стрілецького спорту, що має подвійне концептуальне значення. Спортивне значення полягає в організації динамічних змагань, що вимагають від стрільців реалізації високої технічної майстерності. Прикладне (тренувальне) значення полягає у створенні спеціалізованих стрілецьких вправ, які максимально моделюють реальні (типові) випадки застосування вогнепальної зброї у службовій чи бойовій діяльності. Таким чином, практична стрільба функціонує як методологічно релевантна галузь, що забезпечує ефективне формування та перевірку критично важливих навичок ведення вогню, які прямо конвертуються у службово-бойову готовність спортсменів та правоохоронців.

Аналіз юридичної літератури та нормативно-правових актів дає підстави констатувати наявність суттєвого науково-правового дефіциту у вітчизняній юридичній доктрині, що виражається у фрагментарному та недостатньому дослідженні сутності практичної стрільби.

Цей дефіцит унеможлиблює формування комплексної, методологічно обґрунтованої бази для правового регулювання та оптимізації вогневої підготовки працівників правоохоронних органів. Відтак, актуалізується необхідність проведення ґрунтовних міждисциплінарних досліджень для доктринального обґрунтування сутності практичної стрільби як нормативно-правової основи застосування зброї в умовах службово-бойової діяльності.

Як зазначають В.В. Федоров та О.Б. Піскунова «практична стрільба в Україні - це відносно молодий вид спорту, який вже виробив сталу систему

підготовки стрільця до ведення вогню в незвичних та екстремальних умовах» [2, с. 20].

В. Ю. Івченко вважає, що практична стрільба - «це вид стрілецького спорту, який має на меті організацію в рамках спортивних змагань стрілецьких вправ, що вимагають від стрільців реалізації прийомів і способів ведення вогню, найбільш повно відповідають різним випадкам застосування вогнепальної зброї» [3, с. 20].

На сторінках вільної онлайн енциклопедії «Вікіпедія» розміщено таке визначення практичної стрільби. Практична стрільба - «вид стрілецького спорту, на меті якого стоїть вивчення та відпрацювання вправ, що найбільш можливо відповідають різноманітним випадкам застосування вогнепальної зброї» [4].

На офіційному сайті Спортивного комітету України дається таке визначення практичної стрільби. «Практична стрільба - вид спорту, пов'язаний зі зброєю, мета якого - вивчити і відпрацювати вправи, які відповідають різноманітним випадкам застосування вогнепальної зброї» [5].

Теоретична концепція практичної стрільби спирається на положення нейрофізіології, відповідно до яких дії людини у стресовій ситуації визначаються взаємодією трьох систем: сенсорної, моторної та когнітивної. У реальному зіткненні з небезпекою ці системи працюють не ізольовано, а одночасно, що формує комплексну поведінкову реакцію. Саме тому практична стрільба має формувати інтегрований навик, який працює автоматично в умовах стресу.

Наведені визначення заслуговують на увагу та є коректними з точки зору спортивної класифікації, проте демонструють недостатню повноту щодо методологічного та правового обґрунтування прикладного значення цього виду підготовки, що є критичним для підготовки правоохоронців.

Проаналізований нами Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [6], а також «Правила спортивних змагань з практичної стрільби» [7] на жаль також не розкривають поняття практична стрільба. Єдиним нормативно-правовим актом, який містить визначення практичної стрільби є - відомчий наказ МВС України від 31.10.2023 № 881 «Про затвердження Вимог безпеки та встановлення придатності для проведення стрільби у стрілецьких тирах, на стрільбищах та стендах». Відповідно до його положень практична стрільба визначається як - «вид стрілецького спорту, метою якого є вивчення та відпрацювання вправ, що найбільш можливо відповідають різноманітним випадкам застосування вогнепальної зброї. Особливостями практичної стрільби є те, що стрільба ведеться в динаміці та в різних напрямках» [8]. Додатково в цьому наказі наголошується на тому, що «стрілецьке місце, тобто місце розташування стрільця або обмежена зона пересування стрільця під час стрільби можуть бути перемінними» [8].

На підставі аналізу точок зору вчених та положень нормативно-правових актів спробуємо дати авторське визначення поняттю практична стрільба. «Практична стрільба - це інтегрований вид стрілецького спорту, що функціонує як методологічно обґрунтована система підготовки, що передбачає виконання

стрілецьких вправ у максимально наближених до реальних умов ситуаціях та має на меті формування та перевірку службово-бойової компетентності стрільця».

Сформульоване нами визначення концептуально окреслює практичну стрільбу як інтегрований методологічний інструмент, який виходить за межі суто спортивної діяльності. Він імперативно визначає ключову функцію практичної стрільби: формування та перевірка службово-бойової компетентності стрільця шляхом обґрунтованого моделювання динамічних та екстремальних сценаріїв. Таким чином, практична стрільба є визначальною передумовою для конвертації тренувальних зусиль у стійку готовність особового складу правоохоронних органів до ефективного та правомірного застосування вогнепальної зброї в умовах високого оперативного ризику.

Як напрям вогневої підготовки, практична стрільба є комплексним напрямом, що поєднує у собі елементи тактико-спеціальної підготовки, психологічної стійкості, моторики та прикладної стрілецької майстерності, просторової орієнтації та правових норм застосування зброї. Її сутність полягає в моделюванні реальних оперативно-службових ситуацій, де поліцейський повинен демонструвати здатність швидко орієнтуватися, приймати рішення та ефективно діяти, реагуючи на загрозу у середовищі з високим рівнем невизначеності, застосовуючи чи використовуючи вогнепальну зброю відповідно до вимог чинного законодавства. Це відрізняє практичну стрільбу від традиційної спортивної та статичної стрілецької підготовки, де ключове значення має тільки точність.

Узагальнюючи викладене, зазначимо, що практична стрільба є критично важливою інтегрованою методологічною системою, яка забезпечує системне формування службово-бойової компетентності особового складу правоохоронних органів, виходячи за межі традиційного стрілецького спорту.

Сутність практичної стрільби полягає у необхідності моделювання динамічних, екстремальних та багатофакторних оперативно-службових сценаріїв, що імперативно вимагають від стрільця синхронної взаємодії сенсорної, моторної та когнітивної систем для формування автоматизованого навику (згідно з нейрофізіологічними принципами). Вона є методологічно релевантною галуззю, яка прямо конвертує тренувальні зусилля у стійку готовність діяти в умовах оперативної невизначеності та стресового тиску.

Незважаючи на її ключове прикладне значення, у вітчизняній юридичній доктрині констатується суттєвий науково-правовий дефіцит у дослідженні її сутності. Це актуалізує необхідність проведення ґрунтовних міждисциплінарних досліджень для доктринального обґрунтування практичної стрільби як нормативно-правової основи правомірного, безпечного та ефективного застосування зброї, особливо в умовах викликів воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Практична стрільба, її виникнення та еволюція.
<https://grunskis.com.ua/ipsc-origin/>

2. Федоров В.В., Піскунова О.Б. Роль практичної стрільби в системі вогневої підготовки поліцейських: психологічна складова. Право і безпека. 2021. № 1. С. 67-71.
3. Івченко В.Ю. Визначення оптимального способу переміщення стрілка під час стрільби у русі. Реабілітаційні та фізкультурно-рекреаційні аспекти розвитку людини. 2021. № 8. С. 20-25.
4. Практична стрільба. URL: <https://surl.li/vfopoa>
5. Практична стрільба. URL: https://scu.org.ua/type_sport/praktichna-strilba/
6. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993 № 3808-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>
7. Правила спортивних змагань з практичної стрільби. URL: https://practical-shooting.org.ua/wp-content/uploads/Rules_UPSF_Official_2020.pdf
8. Про затвердження Вимог безпеки та встановлення придатності для проведення стрільби у стрілецьких тирах, на стрільбищах та стендах: наказ МВС України від 31.10.2023 № 881. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2136-23#Text>

ПРОЦЕНКО Олександра, курсант 4 курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: КІБЛИК Дар'я, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії, доцент

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ КАДРІВ СЕКТОРУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

Умови повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України детермінували безпрецедентну за масштабами трансформацію системи публічного управління та діяльності правоохоронних органів. З огляду на це, проблема професіоналізації кадрів у зазначених секторах набуває ключового значення як чинник забезпечення інституційної стійкості держави, ефективності реалізації публічної влади та належного функціонування механізмів національної безпеки. У таких умовах професіоналізація вже не може розглядатися як суто кадровий або організаційний процес - вона є

комплексним адміністративно-правовим інститутом, що поєднує норми матеріального та процесуального адміністративного права, механізми публічного менеджменту, стандарти службової діяльності та спеціалізовані процедури оцінювання працівників[1].

Беручи до уваги те, що професіоналізація кадрів у секторі публічного управління в умовах воєнного стану характеризується декількома структуроформуючими параметрами. Посилення нормативно-правового регулювання, спрямованого на забезпечення оперативності кадрових рішень, у тому числі шляхом оптимізації процедур добору, прискорення проходження службової атестації, розширення меж дискреції керівників органів державної влади та правоохоронних інституцій. Розширення функціонального спектра компетентностей персоналу, який має відповідати новим умовам безпекового середовища, зокрема реагуванню на воєнні загрози, управлінню ризиками, плануванню в кризових умовах, протидії інформаційним операціям та кіберінцидентам. Суттєво зростає значення психологічної, тактичної та аналітичної підготовки, що стає елементом обов'язкової кваліфікаційної характеристики для службовців усіх категорій [2].

Звернемо увагу на те, що адміністративно-правові засади цього процесу ґрунтуються на системі взаємопов'язаних принципів, що забезпечують цілісність, адаптивність і результативність кадрової політики у сфері публічного управління та правоохоронної діяльності. Принцип нормативної цілісності та адаптивності орієнтований на формування узгодженої та внутрішньо не суперечливої системи нормативно-правових актів, здатної оперативно реагувати на потреби сектору безпеки в умовах воєнного часу. Поряд із цим принцип компетентнісної орієнтації визначає необхідність побудови кадрових процедур на основі реальних професійних компетентностей, підтверджених практичними навичками та досвідом роботи у кризових, екстремальних чи бойових умовах, що підвищує якість добору, підготовки та просування кадрів.

Зауважимо, важливе місце у структурі цих засад посідає принцип інституційної інтегрованості, який передбачає узгоджену взаємодію органів публічного управління, системи професійної освіти, наукових установ і правоохоронних структур для вироблення єдиних кадрових стандартів та методологічних підходів. Суттєвого значення набуває також принцип цифровізації кадрового менеджменту, що охоплює широке впровадження електронних систем обліку персоналу, цифрових інструментів моніторингу службової діяльності, дистанційних форматів професійної підготовки та онлайн-оцінювання компетентностей. Доповнює цю систему принцип службової мобільності та гнучкості, який забезпечує можливість оперативного переміщення працівників між підрозділами, їх швидку адаптацію до динамічної оперативної обстановки та раціональний перерозподіл кадрових ресурсів відповідно до актуальних потреб держави. У своїй сукупності ці принципи формують концептуально узгоджену систему адміністративно-правових

механізмів, спрямованих на ефективну професіоналізацію кадрів у секторі публічного управління та правоохоронній сфері в умовах воєнних загроз[3].

Пікреслюючи те, що правоохоронному секторі процес професіоналізації набуває особливої специфіки, оскільки до кадрового потенціалу поліції, Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань, Національної гвардії та інших органів висувається розширений комплекс спеціалізованих вимог, що значно виходять за межі загальних адміністративно-правових критеріїв. Йдеться про обов'язкову здатність персоналу ефективно діяти в умовах забезпечення правового режиму воєнного стану, здійснювати документування та розслідування воєнних злочинів відповідно до міжнародних стандартів, забезпечувати належну координацію з військовими формуваннями та міжнародними партнерами, що потребує не лише фахової підготовки, а й високого рівня міжінституційної комунікативної компетентності. Важливою умовою професіоналізації є також готовність правоохоронців працювати в зоні бойових дій або в середовищі підвищеного ризику, забезпечуючи при цьому сталий рівень громадського порядку та публічної безпеки в умовах суспільної нестабільності. У своїй сукупності такі вимоги формують унікальний професійний профіль фахівця правоохоронного сектору, здатного діяти в умовах постійних загроз, оперативних викликів та складної багатовимірної безпекової обстановки[4].

Безпосередньо, професіоналізація правоохоронців передбачає широке впровадження тактико-спеціальної підготовки, розвитку навичок критичного мислення, ситуаційного аналізу, поведінкової діагностики, стресостійкості та здатності до прийняття рішень в умовах обмеженої інформації або прямої загрози життю.

Водночас зауважимо ефективна реалізація адміністративно-правових засад професіоналізації кадрів у правоохоронному секторі істотно ускладнюється наявністю низки системних проблем, що мають комплексний і взаємопов'язаний характер. Насамперед ідеться про фрагментарність нормативного забезпечення, яка виявляється в недостатній узгодженості між законами, підзаконними актами та відомчими регламентами, що призводить до розбалансованості механізмів кадрової політики та ускладнює їх практичне застосування [5]. Додатковим стримувальним чинником є дефіцит кадрового резерву, зумовлений значними людськими втратами, інтенсивною ротацією, порівняно високим рівнем плинності кадрів і надмірним службовим навантаженням на персонал, що негативно впливає на стабільність кадрового потенціалу [6]

Концентруючи на тому, що не менш важливою є проблема недостатньої інтегрованості освітніх програм із реальними потребами правоохоронних органів і військових формувань, унаслідок чого система професійної підготовки не завжди забезпечує формування необхідних компетентностей, релевантних умовам воєнних викликів. Ускладнює ситуацію й недостатній рівень ресурсного забезпечення, зокрема обмежена матеріально-технічна база, що знижує

можливості якісної підготовки персоналу та впровадження сучасних технологічних рішень у процес навчання. Окрему групу проблем становить підвищений рівень професійного вигорання серед працівників правоохоронних органів, який негативно позначається на їх оперативній ефективності та потребує розроблення і впровадження комплексних програм психологічної підтримки та реабілітації. У сукупності ці чинники суттєво стримують розвиток інституту професіоналізації кадрів та вимагають формування цілісної, науково обґрунтованої стратегії їх подолання [7]

Скажімо, у контексті подальшої модернізації адміністративно-правового забезпечення професіоналізації доцільним видається: розроблення єдиної державної концепції кадрової політики у секторі безпеки та оборони, імплементація стандартів підготовки відповідно до вимог НАТО та ЄС; формування системи багаторівневого оцінювання персоналу; посилення ролі науково-дослідних установ у прогнозуванні потреб кадрового забезпечення; розвиток дуальних моделей освіти правоохоронців; розширення програм міжнародного професійного обміну та тренінгової підготовки [8].

Отже, професіоналізація кадрів сектору публічного управління та правоохоронних органів в умовах воєнних викликів становить багатоаспектний та стратегічно важливий інститут, що забезпечує стійкість державного управління, здатність органів влади ефективно виконувати свої функції та підтримувати належний рівень безпеки громадян. Комплексне адміністративно-правове забезпечення цього процесу має стати одним із ключових напрямів державної політики у період воєнного стану та післявоєнної відбудови України.

Список використаних джерел

1. Форостян О. С. Мета адміністративно-правового регулювання діяльності національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану. Актуальні питання розвитку юридичної науки в період воєнного стану. 2024. С. 261-265. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-395-1-77>(дата звернення: 19.11.2025).

2. Національне агентство України з питань державної служби - Уряд підтримав проект Закону, що відновлює конкурсну процедуру. *Головна | Національне агентство України з питань державної служби*. URL: <https://nads.gov.ua/news/uriad-pidtrymav-proekt-zakonu-shcho-vidnovliuie-konkursnu-protseduru> (дата звернення: 19.11.2025).

3. Тодощак О.В., Фролова Є.І. *Оптимізація методів публічного адміністрування в умовах цифровізації*. Науковий вісник Ужгородського університету, 2022..

4. Швець Д.В. Професійна деформація співробітників Національної поліції України: юридико-психологічний вимір / Швець Д.В., Кісіль З.Р. // Південноукраїнський правничий часопис. - 2023. - № 3. - С. 301-305.

5. Сахно Артем Петрович, Ковальчук Юлія Миколаївна. Щодо сутності правових принципів В адміністративній поліцейській діяльності. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2024. Т. 1, № 1(9) 2024.

6. Луценко О.Є. *Особливості правового механізму переведень державних службовців*. Аналітично-порівняльне правознавство, 2023..

7. Засуха М.В. *Сутність цифрової трансформації публічного управління*. Проблеми сучасних трансформацій, 2024.

ПРОЦЕНКО Олександра, курсант 4 курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: КОВАЛЕНКО Віктор, старший викладач кафедри вогневої підготовки навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ПІДХОДИ ДО СТАНДАРТИЗАЦІЇ ТА КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ МВС

У сучасних умовах воєнного стану актуалізується необхідність формування високого рівня професійної підготовки поліцейських, оскільки ефективність їхніх дій у ситуаціях підвищеного ризику прямо корелює з рівнем національної безпеки та стабільності державних інститутів. У цьому контексті вогнева підготовка є критично важливим компонентом професійної готовності, що спрямована на формування не лише технічної майстерності, але й службово-бойової компетентності - здатності до оперативного аналізу, тактичного мислення та адекватної поведінки в умовах екстремального стресу та збройних посягань.

Таким чином, вогнева підготовка має забезпечувати здатність до швидкої адаптації до динамічно змінної оперативної обстановки, оцінки ризиків та координації дій у складі службових підрозділів, що є визначальними чинниками професійної ефективності в умовах воєнного стану [1].

Сучасні умови, зумовлені широкомасштабною військовою агресією та зростанням тактичної складності поліцейських операцій, актуалізують потребу в систематичному оновленні нормативної бази. Водночас у відомчій системі освіти Міністерства внутрішніх справ України спостерігається системна дисфункція, виражена у значній недостатності узгодженості стандартів та процедур контролю якості вогневої підготовки. Існуючі нормативні документи,

розроблені переважно до початку військової агресії, не відображають сучасні тенденції розвитку тактики правоохоронних операцій.

Унаслідок цього виникає доктринальний розрив між застарілими нормативними вимогами та реальними умовами виконання службових завдань, що негативно впливає на рівень підготовки поліцейських та їхню здатність ефективно діяти у кризових ситуаціях. Аналіз сучасного стану реалізації вогневої підготовки виявляє кілька системних проблем. По-перше, застаріла матеріально-технічна база, що не відповідає вимогам сучасних методик підготовки: потребують модернізації стрілецьки тири, відсутні інтерактивні мішені, рухомі платформи та VR-тренажери, а обмежена кількість боєприпасів ускладнює регулярні тренування. По-друге, відсутність єдиної електронної системи обліку результатів ускладнює об'єктивний моніторинг та обмін інформацією між ЗВО МВС [2].

Виявлені обставини обґрунтовують імперативну потребу вдосконалення адміністративно-правових підходів до організації вогневої підготовки, що виступає стратегічним напрямом реформування професійної освіти МВС.

По-перше, назріла потреба у стандартизації та уніфікації положень нормативно-правових актів, що визначають порядок організації і проведення з поліцейськими практичних стрільб (стосується Наказу МВС № 334). Відомчі нормативно-правові акти повинні чітко регламентувати інтеграцію сучасних методик, включаючи динамічні стрілецькі вправи (стрільба в русі, швидкісна перезарядка, робота в команді) та елементи тактичного прийняття рішень у стресових умовах. Доцільним є проведення міжнародного бенчмаркінгу для включення окремих елементів методик НАТО та європейських поліцейських академій. [3, 4, 5].

По-друге, для забезпечення прозорості та об'єктивності оцінювання необхідна цифровізація процесу контролю та впровадження багаторівневої системи оцінювання, що буде включати:

- поточне оцінювання - фіксацію результатів виконання кожної вправи в електронній системі з метою відстеження індивідуальної динаміки;
- модульне оцінювання - підсумкову перевірку комплексних компетентностей після завершення навчального модулю;
- інспектування процесу навчання представниками відділу службової підготовки управління професійного навчання ДКЗ НПУ з метою перевірки відповідності проведення занять встановленим стандартам та аналізу статистичних діаграм успішності.

По-третє, визначальну роль у підвищенні якості підготовки відіграє розвиток інституту інструкторів. Необхідне впровадження системи обов'язкової сертифікації та підвищення кваліфікації викладачів із залученням фахівців, які мають практичний бойовий досвід.

Варто також відзначити, що безпосередньо подальший розвиток системи вогневої підготовки потребує комплексного оновлення нормативно-правових актів з урахуванням тактичних, технічних та методичних інновацій.

Впровадження компетентнісного підходу дозволяє оцінювати не лише технічну влучність, а й здатність поліцейського приймати ефективні рішення в умовах ризику. Модернізація матеріально-технічної бази, інтеграція сучасних тренажерних комплексів та розвиток міжнародної співпраці створюють додаткові можливості підвищення рівня підготовки, а цифровізація процесів контролю сприятиме прозорості та об'єктивності оцінювання.

Підводячи короткі підсумки зазначимо, що стандартизація та контроль якості вогневої підготовки є стратегічним напрямом реформування професійної освіти МВС України. Комплексне оновлення нормативно-правових актів з урахуванням сучасних тактичних, технічних та методичних інновацій дозволить підготувати нове покоління поліцейських, здатних ефективно та професійно діяти в умовах високих ризиків, що сприятиме зміцненню національної безпеки.

Список використаних джерел

1. Наточій А.Д., Смаль П.В. Вогнева підготовка - складова професійної компетентності майбутніх офіцерів поліції. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Науковий журнал*. 2021. № 4 (114). С. 321-333.
2. Фурса А.А., Букін М.П., Тененьов Є.П., Владимиров М.В., Піць А.В. Матеріальна база для занять з вогневої підготовки, проблеми та шляхи вирішення в умовах воєнного стану. *Національні інтереси України : наук.-практ. журн*. 2025. № 5. С. 435-445.
3. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: наказ МВС України від 26.01.2016 № 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#n10>
4. Тимофєєв В., Дусяк О., Крисько В. Вогнева підготовка курсантів ЗВО зі специфічними умовами навчання в умовах воєнного стану. *Аналітичне-порівняльне правознавство*. 2023. №6. С. 372-376.
5. Воробець Х. О., Наточій А. Д. Використання новітніх методик під час викладання дисципліни «вогнева підготовка» у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України*. Харків, 2019. С. 316-318. URL: https://www.univd.edu.ua/general/publishing/konf/31_05_2019/pdf/86

ПРАВДЕНКО Владислав, курсант 2 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: ХИЛЬКО Любов, старший викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців до

ВЗАЄМОДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ДЕРЖАВНОЮ ВИКОНАВЧОЮ СЛУЖБОЮ У ПРОЦЕСІ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ

Координація діяльності між Національною поліцією та Державною виконавчою службою становить істотний елемент системи забезпечення правопорядку та реалізації судових рішень. Поліція здійснює підтримку виконавців у гарантуванні безпеки, превенції конфліктних ситуацій та забезпеченні примусової реалізації постанов.

Правовою основою співпраці Національної поліції України з Державною виконавчою службою у сфері примусової реалізації рішень є комплекс законодавчих актів, що регламентують компетенцію та зобов'язання цих органів. До базових законодавчих актів належать Закон України «Про Національну поліцію», Закон України «Про виконавче провадження», Закон України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», Закон України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень», Кримінальний процесуальний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення.

Підзаконне регулювання здійснюється наказом Міністерства внутрішніх справ та Міністерства юстиції України від тридцятого січня дві тисячі вісімнадцятого року номер шістдесят чотири, двісті шістдесят один, п'ять «Про затвердження Порядку взаємодії Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України та органів і осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», Інструкцією з організації примусового виконання рішень, затвердженою наказом Міністерства юстиції України від другого квітня дві тисячі дванадцятого року номер п'ятсот дванадцять, п'ять, наказом Міністерства юстиції України від п'ятого серпня дві тисячі шістнадцятого року номер дві тисячі чотириста тридцять два, п'ять «Про затвердження Положення про автоматизовану систему виконавчого провадження», наказом Міністерства юстиції України від двадцять дев'ятого вересня дві тисячі шістнадцятого року номер дві тисячі вісімсот тридцять один, п'ять «Про затвердження Порядку реалізації арештованого майна».

Ключовими формами співпраці Національної поліції з Державною виконавчою службою у сфері примусової реалізації рішень виступають охорона публічного порядку, силове забезпечення у визначених ситуаціях, примусове проникнення до житла чи іншого приміщення, розшук боржників та їхнього майна, припинення протидії, конвоювання осіб, обмін інформацією. Кожний напрямок співпраці передбачає визначені нормативно-правовими актами відповідні дії.

Охорона публічного порядку становить одне з пріоритетних завдань

поліції. Зокрема, при реалізації судових постанов державними виконавцями поліція може гарантувати їхню безпеку, запобігати порушенням порядку та реагувати на потенційні конфліктні ситуації відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» та інших нормативних актів. Поліція забезпечує безпеку державних виконавців під час реалізації рішень, превенцію правопорушень та дотримання законності.

Силове забезпечення у визначених ситуаціях передбачає, що поліція забезпечує припинення протиправних дій та дотримання законності, запобігає правопорушенням під час реалізації рішень. Зокрема, поліція надає підтримку при примусовому виселенні чи вселенні осіб, а саме надання допомоги державним виконавцям у випадках, коли особи чинять протидію реалізації судового рішення. У межах повноважень поліції здійснюється забезпечення виконання рішень суду при розшуку боржників, їхнього майна та транспортних засобів.

Примусове проникнення до житла чи іншого приміщення здійснюється поліцією на підставі судової ухвали у разі необхідності реалізації виконавчих документів, що вимагають доступу до приміщень боржника. Поліція супроводжує державного виконавця під час реалізації рішень, якщо боржник чинить протидію, а також фіксує можливі правопорушення у разі їх наявності.

Розшук боржників та їхнього майна безпосередньо здійснюється Державною виконавчою службою або приватними виконавцями. Поліція може сприяти виконавчим органам у випадках, передбачених законом. Якщо боржник ухиляється від виконання судового рішення, виконавець може звернутися до поліції для оголошення його в розшук у випадках, коли це передбачено законодавством, наприклад, якщо є підстави вважати, що боржник навмисно переховується.

Припинення протидії у виконавчому провадженні означає заходи, що вживаються для забезпечення реалізації рішення у разі протиправних дій боржника чи третіх осіб. Це може включати застосування примусового виконання рішення, залучення правоохоронних органів для усунення перешкод, накладення штрафів або інших санкцій на порушників, звернення до суду для отримання додаткових заходів захисту прав стягувача. Поліція може надавати підтримку під час примусового виконання рішень, наприклад, у разі протидії боржника або необхідності забезпечення публічного порядку.

Конвоювання осіб являє собою примусове супроводження осіб, які перебувають під вартою, з одного місця до іншого з метою забезпечення безпеки та запобігання втечі. Примусовий привід боржників є окремою процедурою, яка може бути застосована щодо боржників у виконавчому провадженні, але вона не є конвоюванням у кримінально-правовому розумінні.

Обмін інформацією передбачає координацію дій між поліцією та Державною виконавчою службою через спільні бази даних, обмін службовими документами та інформаційними запитами. Ефективна координація дій ґрунтується на кількох ключових аспектах.

По-перше, використання спільних баз даних, що включає доступ поліції до реєстрів боржників, майна, яке підлягає арешту, та рішень виконавчих проваджень. Інтеграція з державними реєстрами, зокрема Єдиним реєстром боржників, Автоматизованою системою виконавчого провадження, використання електронних платформ для обміну оперативною інформацією.

По-друге, обмін службовими документами, що передбачає надсилання постанов, ухвал та інших рішень щодо осіб, які ухиляються від виконання судових рішень, електронний документообіг для прискорення реагування на запити, координацію щодо забезпечення примусового виконання судових рішень, включаючи опис, арешт майна, обмеження виїзду за кордон.

По-третє, інформаційні запити, коли поліція може направляти запити щодо боржників, їхнього майна та виконавчих проваджень, а Державна виконавча служба може отримувати інформацію від поліції щодо місця перебування осіб, які ухиляються від виконання рішень суду, здійснюються спільні перевірки та оперативні заходи з виявлення боржників та їхнього майна.

Порядком взаємодії, затвердженим спільним наказом міністерств від тридцятого січня дві тисячі вісімнадцятого року, визначено механізм взаємодії Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України з державними, приватними виконавцями при проведенні виконавчих дій щодо примусового виконання судових рішень і рішень інших органів.

Інформаційна взаємодія здійснюється з використанням автоматизованої системи виконавчого провадження, Єдиного державного реєстру транспортних засобів, єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ, інформаційного порталу Національної поліції. При обміні інформацією згідно з цим Порядком адміністратори з питань обміну інформацією впроваджують організаційно-технічні заходи, які забезпечують захист інформації, що передається. Інформаційна взаємодія здійснюється технічними засобами електронних комунікацій з дотриманням вимог законодавства про електронні документи та електронний документообіг, електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги, електронні комунікації, захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах, захист персональних даних.

Порядок визначає алгоритми дій Національної поліції з Державною виконавчою службою в окремих випадках примусового виконання рішень. Зокрема, інформаційна взаємодія щодо виявлення та арешту транспортних засобів боржника, коли Державне підприємство «Національні інформаційні системи» забезпечує передачу запитів про зареєстровані за боржником транспортні засоби, сформованих державними, приватними виконавцями. Постанова про арешт майна боржника надсилається в електронній формі з використанням кваліфікованого електронного підпису виконавця через автоматизовану систему. Арешт майна боржника припиняється на підставі винесеної виконавцем постанови про закінчення виконавчого провадження, повернення виконавчого документа стягувачу, зняття арешту з майна боржника, скасування заходів примусового виконання рішення.

Взаємодія Національної поліції України з виконавцями під час розшуку транспортних засобів боржника у виконавчому провадженні здійснюється на підставі постанови виконавця про такий розшук. Постанова надсилається до інформаційного порталу Національної поліції в електронному вигляді з використанням кваліфікованого електронного підпису виконавця не пізніше наступного робочого дня з дня її винесення. Про виявлення та затримання транспортного засобу боржника, оголошеного в розшук, поліцейський інформує виконавця шляхом надсилання повідомлення через систему. Вилучення тимчасово затриманого транспортного засобу боржника із спеціального майданчика чи стоянки здійснюється виконавцем на підставі вимоги, яка є обов'язковою для виконання.

Порядок взаємодії поліцейських з виконавцями при проведенні виконавчих дій передбачає, що поліцейські залучаються виконавцями для забезпечення публічної безпеки і порядку, запобігання, припинення кримінальних та адміністративних правопорушень, ужиття заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю виконавців, фізичних осіб при проведенні виконавчих дій у випадках примусового проникнення виконавця до житла чи іншого володіння фізичної особи, виконання постанови про розшук транспортного засобу боржника, примусового виселення боржника, примусового вселення стягувача, усунення перешкод у користуванні приміщенням.

Підставою для залучення поліцейських є вмотивована постанова виконавця, яка повинна містити інформацію про час та місце проведення виконавчих дій, а також опис та мотивоване обґрунтування обставин, що зумовили необхідність залучення поліцейських. Поліцейські у разі залучення до проведення виконавчих дій діють у межах повноважень, визначених Законом України «Про Національну поліцію».

Привід боржника в разі нез'явлення його без поважних причин на виклик виконавця здійснюється на підставі ухвали суду. Привід полягає у примусовому супроводженні боржника поліцейським, який виконує ухвалу суду про здійснення приводу, до місця його виклику в зазначений час. У разі відмови особи прибути до місця її виклику, якщо застосування превентивних поліцейських заходів не забезпечує виконання повноважень, застосовуються поліцейські заходи примусу відповідно до законодавства. У разі неможливості здійснити привід боржника керівник органу поліції негайно надсилає до відповідного органу державної виконавчої служби або приватного виконавця лист з обґрунтуванням причин неможливості здійснення приводу. За рішенням суду та у встановленому законодавством порядку органи поліції здійснюють розшук боржника чи дитини.

Розгляд повідомлень виконавців про вчинення боржником або іншими особами кримінального правопорушення здійснюється у такому порядку. У разі наявності в діях боржника або іншої особи ознак кримінального правопорушення при здійсненні виконавчого провадження виконавець

звертається до органу поліції з повідомленням про вчинення кримінального правопорушення у встановленому законом порядку. Розгляд таких звернень органом поліції здійснюється у порядку, передбаченому законодавством України.

Взаємодія з державними виконавцями щодо тимчасового обмеження боржника у праві керування транспортними засобами передбачає, що вмотивована постанова про встановлення тимчасового обмеження боржника в праві керування транспортними засобами, постанова про відкриття виконавчого провадження з примусового виконання рішення суду про тимчасове обмеження громадянина України у праві керування транспортним засобом під час мобілізації надсилається до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ в електронному вигляді з використанням кваліфікованого електронного підпису державного виконавця через автоматизовану систему виконавчого провадження. Тимчасове обмеження боржника у праві керування транспортними засобами припиняється на підставі постанови державного виконавця у разі погашення боржником заборгованості зі сплати аліментів у повному обсязі або закінчення виконавчого провадження.

Взаємодія з державними виконавцями щодо тимчасового обмеження боржника у праві користування вогнепальною мисливською, пневматичною та охолощеною зброєю, пристроями вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії передбачає, що вмотивована постанова про встановлення тимчасового обмеження надсилається до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ в електронному вигляді з використанням кваліфікованого електронного підпису державного виконавця через автоматизовану систему виконавчого провадження. Тимчасове обмеження припиняється на підставі постанови державного виконавця у разі погашення боржником заборгованості зі сплати аліментів у повному обсязі або закінчення виконавчого провадження.

Взаємодія Національної поліції з Державною виконавчою службою сприяє підвищенню ефективності правозастосовної діяльності, забезпеченню невідворотності виконання судових рішень та оперативному реагуванню на порушення законодавства. Системна координація дій між цими органами на основі чіткого нормативного регулювання та сучасних інформаційних технологій є необхідною передумовою забезпечення законності та правопорядку в державі.

ПРАВДЕНКО Владислав, курсант 2 курсу
навчально-наукового інституту підготовки
фахівців підрозділів кримінальної поліції
ім. Е.О. Дідоренка Донецького державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник: БУГА Володимир, професор кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців до підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕРЖАВИ

Сучасна держава стикається з численними викликами, що вимагають ефективного, прозорого та інклюзивного управління. У відповідь на ці потреби в Україні формується нова парадигма -електронне урядування, яке докорінно змінює традиційні підходи до взаємодії між державою, громадянами та бізнесом. Цей процес ґрунтується на використанні цифрових інструментів для модернізації публічного управління, забезпечення доступності державних послуг і посилення демократичної участі.

Впровадження електронного урядування не є виключно технічним процесом. Це передусім ідеологія відкритості, підзвітності та орієнтації на потреби людини. Україна, як держава, що прагне до європейських стандартів, почала цифрову трансформацію ще на початку 2000-х років. Перші кроки включали запуск офіційних вебпорталів органів влади, створення правових основ для інформатизації та розвиток базових онлайн-сервісів.

Подальші етапи показали поступовий перехід від експериментів до системного впровадження. З'явилися електронні підписи, цифрові документообіги, онлайн-платформи державних послуг. Одним із знакових рішень стало створення єдиного державного порталу «Дія», який об'єднав ключові адміністративні послуги в зручному цифровому середовищі. Саме цей крок став символом нової якості у відносинах між державою і громадянином.

Події останніх років, зокрема повномасштабна агресія проти України, лишесили потребу в адаптації цифрових сервісів. Електронне урядування стало не просто зручним інструментом, а критично важливою інфраструктурою державної стійкості. Під час війни саме цифрові рішення забезпечували доступ до соціальних послуг, облік внутрішньо переміщених осіб, швидке реагування на потреби громадян та ефективну координацію гуманітарної допомоги.

Серед ключових напрямів розвитку електронного урядування варто відзначити: інтеграцію адміністративних процедур у цифрове середовище; розвиток онлайн-платформ для громадської участі; впровадження механізмів цифрової ідентифікації; посилення кібербезпеки; створення єдиних інформаційних стандартів взаємодії між установами.

Окремої уваги заслуговують елементи цифрової держави, такі як

електронний парламент -прозора, відкрита законотворча діяльність із доступом до законопроектів, онлайн-трансляціями засідань та електронним голосуванням. У сфері правосуддя функціонує електронний суд, який спрощує доступ до правосуддя через дистанційне провадження та цифровий документообіг. Освіта адаптується через розвиток електронних платформ, дистанційного навчання та онлайн-комунікації між учасниками освітнього процесу. Медицина переходить до е-систем з електронними медичними картками, онлайн-консультаціями та електронною реєстрацією. У культурній сфері відбувається оцифрування архівів, створення онлайн-музеїв та цифрових бібліотек.

Таким чином, електронне врядування в Україні -це не лише відповідь на виклики сьогодення, але й інструмент побудови сталої, справедливої та орієнтованої на людину моделі державного управління. Це шлях до зміцнення демократії, підвищення довіри до інституцій та ефективної трансформації суспільства.

ПРОДАН Данііл, курсант 2 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції НПУ Одеського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: РУДОЙ Катерина, професор кафедри адміністративного права та процесу, доктор юридичних наук, професор Одеського державного університету внутрішніх справ, підполковник поліції

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ РЕЖИМИ

Адміністративно-правовий режим являє собою впорядковану систему юридичних засобів, за допомогою яких держава здійснює регулювання суспільних відносин у публічній сфері. Його ключова особливість полягає у централізованому характері формування та застосування норм, що передбачає використання імперативного методу. Відносини у межах цього режиму будуються на принципі юридичної нерівності: органи державної влади та управління виступають як носії владних повноважень, тоді як громадяни та організації перебувають у підпорядкованому становищі.

Функціонування адміністративно-правових режимів відрізняється особливими механізмами виникнення прав та обов'язків. Вони зумовлюються необхідністю оперативного й чіткого регулювання, що вимагає застосування спеціальних актів управління, розпоряджень, наказів та приписів. Важливою складовою є можливість використання скарг як інструменту відновлення порушених прав, а також здійснення постійного адміністративного контролю з боку державних органів [4, с.25].

До структури цього правового режиму входять декілька ключових

елементів, серед яких визначальним є метод імперативного регулювання. Саме він надає відносинам одностороннього характеру, закріплюючи провідну роль держави у формуванні правил поведінки. Водночас існують спеціальні засоби, які закладають підґрунтя для виникнення нових прав та обов'язків у суб'єктів це можуть бути як адміністративні акти, так і рішення уповноважених органів. Система захисту в межах адміністративно-правового режиму реалізується шляхом здійснення контролю та нагляду, а також застосування санкцій, спрямованих на відновлення правопорядку [5, с.140].

Застосування адміністративно-правових режимів простежується у багатьох сферах суспільного життя. Вони проявляються у вигляді окремих правових конструкцій, що охоплюють різні галузі державного управління. Так, можна виділити митний режим, який визначає порядок переміщення товарів через митний кордон, прикордонний режим, що регламентує правила перебування у прикордонних районах, екологічний режим, пов'язаний із охороною довкілля, а також режим державної таємниці, спрямований на захист інформації, що становить інтерес для національної безпеки.

Класифікація адміністративно-правових режимів здійснюється з урахуванням низки критеріїв. За рівнем державного впливу вони можуть поділятися на загальні галузеві, що діють постійно, та спеціальні, які встановлюються для врегулювання конкретних ситуацій. За сферою застосування виокремлюють звичайні режими, котрі забезпечують повсякденне управління, та надзвичайні, що вводяться у випадках виникнення особливих загроз.

Окреме місце посідають надзвичайні адміністративно-правові режими, що застосовуються у виняткових обставинах. Серед них слід виділити надзвичайний та воєнний стани, а також правовий режим тимчасово окупованих територій. Їхнє впровадження регламентується спеціальними законами України та передбачає суттєве обмеження прав і свобод громадян на певний період задля захисту національної безпеки й відновлення конституційного ладу [1, с.107].

Режим воєнного стану в Україні регламентується спеціальним Законом України «Про правовий режим воєнного стану» № 389-VIII, який визначає підстави, порядок його запровадження та особливості правового регулювання у цей період. Його головна мета полягає у створенні правових умов для відсічі збройної агресії, забезпечення державної та громадської безпеки, а також підтримання функціонування органів влади в умовах воєнної загрози. У межах цього режиму органи державної влади отримують додаткові повноваження, що дає змогу оперативно реагувати на виклики воєнного часу. До таких заходів належать тимчасові обмеження окремих прав і свобод громадян, мобілізація матеріальних та людських ресурсів, регламентація руху транспортних засобів і людей, а також застосування спеціальних заходів контролю й охорони стратегічних об'єктів [3, с.85].

Правовий режим тимчасово окупованих територій в Україні визначено Законом України № 1207-VII «Про забезпечення прав і свобод громадян та

правовий режим на тимчасово окупованій території України». Він спрямований на встановлення особливого порядку суспільних відносин у регіонах, які перебувають під окупацією. Закон фіксує особливості економічної діяльності, визначає порядок переміщення громадян та товарів, регулює функціонування органів влади у цих умовах, а також встановлює обмеження щодо діяльності, яка може бути розцінена як співпраця з окупаційною адміністрацією.

Загальне нормативне підґрунтя адміністративно-правових режимів охоплює не лише спеціальні закони, а й акти галузевого законодавства. Наприклад, у сфері господарських відносин важливе місце займає Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності», який встановлює особливий порядок доступу до певних видів економічної активності. У свою чергу, для надзвичайних правових режимів фундаментом є Конституція України, що надає Верховній Раді та Президенту повноваження щодо їх запровадження, а також визначає правові межі обмеження конституційних прав і свобод громадян у кризових ситуаціях [2, с.70].

У сучасній юридичній науці акцентується увага на тому, що єдина концепція адміністративно-правових режимів поки що остаточно не сформована. У законодавстві часто бракує чіткого визначення таких понять, як «система режимів» чи «режимне провадження», що ускладнює як науковий аналіз, так і практичне застосування. У результаті це породжує прогалини в регулюванні та різні підходи до тлумачення положень, які визначають зміст і процедури реалізації тих чи інших правових режимів.

Дослідження особливих адміністративно-правових режимів свідчить, що вони мають низку характерних ознак. Вони встановлюють особливий правовий порядок, який закріплюється в адміністративно-правових нормах та діє у чітко визначених часових і територіальних межах [1, с.108].

Отже, адміністративно-правовий режим є особливою системою правового регулювання, що забезпечує упорядкування суспільних відносин у визначених сферах через встановлення комплексу норм, приписів і заборон, які гарантують баланс між інтересами держави та правами громадян. Його значення полягає у створенні правових умов для реалізації управлінських функцій органів публічної влади, підтриманні законності, забезпеченні безпеки, громадського порядку та належного функціонування державних інституцій, що особливо важливо в умовах демократичної правової держави.

Список використаних джерел

1. Коваленко Н. Поняття та ознаки адміністративно-правового режиму. Адміністративне право і процес. 2020. № 1. С. 106-110.
2. Гусар О. А., Мандрика О. П., Рустамова М. І. Юридичний вісник. 2020. № 4 (57). С. 69-74.
3. Колпаков В. К. Феноменологія доктрини адміністративного права. Сучасні аспекти модернізації науки: матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції, м. Дублін. 07.07.2021. Київ-Дублін, 2021. С. 82-86.

4. Колпаков В. К. Місія адміністративного права в дискурсі постмодерну: від супутника державного управління до права юридичних смислів. Ампаро. 2022. № 1. С. 23-36

5. Безкровний Ю. А. Адміністративно-правовий режим воєнного стану / Ю. А. Безкровний // Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія: Право / голов. ред. Ю. М. Бисага Ужгород, 2024. Т. 2. Вип. 83. С. 139 - 142.

ПУТНЯ Дар'я, курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців до підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: САХНО Артем, завідувач кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету підготовки фахівців до підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ЗА НЕНАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

У період дії правового режиму воєнного стану питання надання домедичної допомоги набуває особливої значущості. Інтенсивні бойові дії, ракетні удари та атаки безпілотних літальних апаратів по цивільній інфраструктурі, затримки з евакуацією поранених, а також обмежені можливості медичних підрозділів зумовлюють зростання кількості випадків масових поранень і загибелі людей. У цих умовах вирішальне значення має своєчасне надання першої домедичної допомоги обізнаними особами у перші секунди після отримання поранення, що здатне врятувати життя тисячам дітей, жінок і чоловіків. Саме тому базові навички домедичної допомоги мають бути обов'язковими не лише для військовослужбовців і працівників правоохоронних органів, а й для цивільного населення.

Нормативно-правовою основою покладення на поліцейських обов'язку надавати домедичну допомогу є Закон України «Про Національну поліцію», відповідно до якого поліцейський зобов'язаний «надавати невідкладну, зокрема домедичну і медичну, допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися у безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я» (п. 4 ч. 1 ст. 18) [1]. Відтак надання домедичної допомоги виступає одним з основних службових обов'язків поліцейського та є ключовим елементом виконання

завдань із забезпечення публічної безпеки та охорони життя громадян.

Стосовно кримінальної відповідальності за ненадання домедичної допомоги, правозастосовна практика виходить з того, що діяння працівників правоохоронних органів, обов'язки яких передбачають надання допомоги, можуть бути кваліфіковані за ст. 136 Кримінального кодексу України (ненадання допомоги особі, яка перебуває у небезпечному для життя стані), а також за ч. 2 ст. 367 КК України (службова недбалість) [2]. Зміст цих норм свідчить про те, що законодавець оцінює неналежне виконання службових обов'язків як діяння, що має значну суспільну небезпеку. Водночас, на наш погляд, співвідношення між цими статтями не повною мірою відображає реальний ступінь суспільної небезпеки ненадання домедичної допомоги, оскільки життя і здоров'я людини мають найвищу цінність, а несвоєчасне втручання може призвести до непоправних наслідків [3].

Разом із тим, чинне адміністративне законодавство не містить норми, яка б установлювала адміністративну відповідальність за ненадання домедичної допомоги працівником правоохоронного органу у випадках, коли такі дії не досягають рівня кримінального правопорушення. Відсутність подібної статті є очевидною прогалиною у КУпАП, оскільки між дисциплінарною та кримінальною відповідальністю існує проміжний рівень правового реагування, який має бути належним чином врегульований.

Важливо зауважити, що ненадання домедичної допомоги поліцейським особі у безпорадному стані також кваліфікується як дисциплінарний проступок відповідно до Дисциплінарного статуту Національної поліції України [4]. У таких випадках на працівника може бути накладене дисциплінарне стягнення - від суворої догани до звільнення зі служби. Однак наявність лише дисциплінарних санкцій не забезпечує достатнього рівня превенції та юридичної визначеності у сфері обов'язку поліцейських щодо надання домедичної допомоги.

Висновки. На підставі викладеного пропонується внести зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення з метою запровадження адміністративної відповідальності працівників правоохоронних органів, у тому числі поліцейських, за ненадання домедичної допомоги у випадках, що не підпадають під ознаки кримінального правопорушення. У зв'язку з цим доцільним є доповнення КУпАП статтею «Ненадання працівником правоохоронного органу домедичної допомоги», диспозиція якої має передбачати відповідальність за ненадання працівником правоохоронного органу, який перебуває при виконанні службових обов'язків, домедичної допомоги особі, що перебуває у невідкладному стані, за умови наявності в нього відповідних знань та реальної можливості надати таку допомогу без загрози для власного життя чи здоров'я.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02 лип. 2015 р. № 580-VIII : ред. від 12 верес. 2025 р. № 4574-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 19.11.2025).

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III : чинне законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 19.11.2025).

3. Волянський П. Б., Долгий М. Л., Макаренко А. М., Дрозденко Н. В., Стрюк М. П. Питання кримінальної відповідальності за ненадання домедичної допомоги в Україні. Law Herald. 2024. Вип. 153.

Дисциплінарний статут Національної поліції України : Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2018. № 29. Ст. 233

П'ЯНОВ Сергій, аспірант Державного біотехнологічного університету
Науковий керівник: КОРОБЦОВА Дар'я, професор кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки, Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ПРАВ МІНОРИТАРНИХ АКЦІОНЕРІВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Фондовий ринок України перебуває у стані динамічних змін. Частина цих змін викликана цифровізацією, частина - війною. У такій ситуації міноритарні акціонери опиняються в особливо чутливому становищі. Їхні права зберігаються формально, але їх реальна реалізація залежить від багатьох факторів. Сюди входить якість адміністративних процедур, стабільність нормативної бази та загальний стан корпоративного управління. Нова редакція Закону України «Про акціонерні товариства» створює ширші можливості для участі акціонерів у загальних зборах та доступу до інформації [1]. Паралельно діє Закон «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», який визначає рамки регуляторної системи [2]. Однак навіть наявність законів не гарантує реального захисту прав акціонерів, якщо адміністративні процедури непередбачувані або надто складні. Трансформація фондового ринку відкрила шлях до дистанційних та електронних загальних зборів акціонерів. Ці інструменти можуть значно полегшити участь акціонерів, але водночас ставлять нові вимоги до прозорості та технічної надійності. Саме в цьому контексті аналіз адміністративно-правових механізмів набуває особливої актуальності.

Законодавча база, що регулює корпоративні відносини, за останні роки

стала більш деталізованою. Закон № 2465-IX містить чіткі правила щодо скликання зборів, доступу до документів, голосування та відповідальності органів управління [1]. Для міноритарних акціонерів це створює формальні гарантії. Але в умовах трансформації фондового ринку цього недостатньо. Значну роль відіграють акти Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Вони встановлюють порядок розкриття інформації, визначають стандарти корпоративної поведінки та регулюють дистанційні процедури. Зокрема, Порядок проведення дистанційних загальних зборів, затверджений рішенням НКЦПФР № 236, встановлює вимоги до ідентифікації акціонерів та технічних рішень. А Порядок проведення електронних загальних зборів, затверджений рішенням № 595, деталізує електронні механізми голосування та роботи системи. Усі ці акти формують нормативну основу. Але важливо те, як це працює на практиці. Міноритарні акціонери часто стикаються з тим, що акціонерні товариства формально виконують вимоги, але ускладнюють доступ до документів або затягують строки. Тому адміністративно-правовий захист має спиратися не лише на норми, а також на реальні процедури контролю та відповідальності.

Участь міноритарного акціонера у зборах - головний спосіб впливати на роботу товариства. Проте сама процедура іноді стає бар'єром. Наприклад, повідомлення може бути розміщене вчасно, але інформація - неповною. Або документи надаються лише в офісі товариства, що обмежує доступ у період воєнного стану. У таких випадках міноритарій має право звернутися до регулятора. Це теж частина адміністративного механізму.

Дистанційні збори стали одним із найважливіших рішень останніх років. Вони дозволили включити в управління акціонерів, які не можуть бути присутні фізично. Проте ефективність таких зборів залежить від технічної платформи та її надійності. Якщо запуск системи проходить зі збоями, акціонер втрачає можливість голосувати. Не менш важливою є депозитарна система. Саме вона підтверджує право власності та забезпечує зв'язок між акціонером та товариством. Для міноритарія це ключовий елемент. Якщо у депозитарній системі виникає збій, акціонер може формально залишатися власником, але не мати змоги реалізувати права.

Трансформація фондового ринку створює як нові можливості, так і нові загрози. Адміністративно-правові гарантії повинні покривати ці ризики. Однією з найважливіших гарантій є прозорість діяльності товариства. Чим більше відкритої інформації має міноритарій, тим менше можливостей для маніпуляцій. Тому посилення вимог до розкриття інформації виглядає цілком логічним. Окрему увагу слід звернути на технічний аспект. Електронне голосування та цифрові документи роблять процедури зручнішими. Проте будь-який технічний збій може перетворитися на порушення прав. Тому захист персональних даних, стабільність платформи та незалежність технічних провайдерів стають елементами адміністративно-правових гарантій. Ще одна важлива гарантія - можливість оскарження. Якщо акціонер бачить порушення, він може звернутися

до НКЦПФР або до суду. Реальна дієвість механізму залежить від доступності доказів та швидкості реагування. У трансформаційний період це питання стає ще більш актуальним, тому що зміни відбуваються швидко, а акціонери не завжди встигають адаптуватися.

Висновки. Захист прав міноритарних акціонерів - це складне завдання, яке потребує поєднання нормативних, процедурних та технологічних рішень. Україна перебуває в полі трансформації фондового ринку, що посилює роль адміністративно-правових механізмів. Вони мають забезпечувати не лише відповідність закону, а й реальний доступ акціонерів до управління товариством.

Дистанційні та електронні процедури відкривають нові можливості. Водночас вони створюють технічні та організаційні ризики. Тому важливо розвивати практику контролю, вдосконалювати стандарти та забезпечувати прозорість. Саме ці елементи формують основу ефективного адміністративно-правового захисту міноритаріїв та сприяють стабільності українського фондового ринку в умовах його трансформації.

Список використаних джерел

1. Про акціонерні товариства: Закон України від 27 лип. 2022 р. № 2465-IX [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text> (дата звернення: 20.11.2025)

2. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 19.06.2020 № 738-IX [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-20#Text> (дата звернення: 20.11.2025)

РОСЯК Софія, здобувачка вищої освіти навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності, Львівського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: ПРОЦЬ Іванна, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін, кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВА ЛЕГІТИМНІСТЬ РІШЕНЬ ПРО ПРИСВОЄННЯ ЗВАННЯ ГЕРОЯ УКРАЇНИ

Згідно п. 25 ч. 1 ст. 106 Конституції України Президент України: «нагороджує державними нагородами; встановлює президентські відзнаки та нагороджує ними» [1]. Вищим ступенем відзнаки в Україні є звання Герой України; Звання Герой України присвоюється громадянам України за здійснення визначного геройського вчинку або визначного трудового досягнення - ст. 6 Закону України «Про державні нагороди України» [2]. Юридична обґрунтованість державних нагород, зокрема звання Героя України, є показником не лише ефективності функціонування системи державних нагород,

а й рівня довіри суспільства до державних інституцій. Це звання присуджується Президентом України на підставі подання, підготовленого відповідними інституціями, що супроводжується документальним обґрунтуванням заслуг особи. Формально процедура виглядає як здійснення дискреційних повноважень глави держави, проте зміст цього процесу встановлює баланс між політичним рішенням та правовими нормами, що має забезпечити його об'єктивність, справедливість та дотримання принципу верховенства права.

Проблема юридичної обґрунтованості рішень про присвоєння звання Героя України полягає у відсутності чітких правових норм, які б точно визначали, що таке «здійснення визначного героїського вчинку або визначного трудового досягнення». Законодавство містить лише загальні положення без уточнення критеріїв оцінки, що залишає простір для суб'єктивізму. Слід зазначити, що акти Президента України щодо присвоєння звання Героя України мають форму указів, що є актами індивідуальної дії. Вони не підлягають оскарженню в адміністративному суді, оскільки це зумовлено їхньою політико-правовою природою. Водночас Конституційний Суд України у своїй практиці неодноразово наголошував, що жоден орган державної влади не може діяти поза сферою права. Тому рішення Президента про присвоєння звання Героя України має ґрунтуватися на об'єктивних даних, що підтверджують наявність відповідних заслуг, та супроводжуватися процесуальною прозорістю. Відсутність можливості судового контролю не звільняє від необхідності дотримання принципів законності, рівності перед законом та недискримінації.

Поточні виклики легітимності цього інституту пов'язані з політичною ситуацією. У суспільстві потрібна об'єктивність та моральне обґрунтування кожного рішення. У випадках, коли звання присуджується особам, які викликають публічні суперечки або не відповідають стандартам героїзму в розумінні суспільної моралі, це підриває авторитет самої державної нагороди. Держава, що базується на верховенстві права, не може залишати такі питання поза регуляторним контролем, оскільки кожен державний акт, що має наслідки для суспільного визнання, має ґрунтуватися на критеріях, доступних для перевірки.

Водночас варто врахувати, що присвоєння звання Героя України не ґрунтується виключно на об'єктивних критеріях, зрозумілих для громадськості, оскільки пересічні громадяни не завжди можуть оцінити всю складність та контекст героїчного вчинку, особливо у військових чи надзвичайних ситуаціях. Юридично це означає, що критерії героїзму мають визначатися на рівні правового регулювання та експертної оцінки, а не лише через сприйняття громадськістю чи увагу ЗМІ. Встановлення таких критеріїв вимагає поєднання правової визначеності, аналізу доказів та процесуальних гарантій, що забезпечують законність та об'єктивність рішень Президента, водночас визнаючи, що повна «прозорість» для громадськості у цих випадках може бути обмежена через специфіку героїзму та аспекти безпеки [3, с. 202].

На особливу увагу заслуговує питання присвоєння звання Героя України

особам, які не проявили видатного героїзму, але яким це звання було присвоєно з політичних, соціальних чи емоційних причин. В останні роки спостерігається тенденція присвоєння звання воїнам, які героїчно загинули, без належного юридичного аналізу обставин їхньої смерті та без чіткої оцінки того, чи відповідають дії критеріям героїзму. В результаті нагородження часто стає формою символічного увічнення смерті, а не юридичним актом визнання конкретного героїчного вчинку. Це створює правову та моральну несправедливість, оскільки окремі родини домагаються звання через громадські петиції, тоді як інші в подібних ситуаціях такого визнання не отримують. Відсутність єдиних правових стандартів та прозорості системи оцінки героїзму створює нерівність у правозастосуванні, суперечить принципам законності, об'єктивності та рівності громадян перед законом, а також знижує цінність самої державної нагороди.

Отже, для забезпечення юридичної обґрунтованості рішень про присвоєння звання Героя України необхідно вдосконалити нормативний контроль, встановити процесуальні гарантії неупередженості та підзвітності. Такий підхід відповідає принципам верховенства права, доброчесності державної влади та соціальної справедливості, які мають бути основою правової системи в Україні.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Про державні нагороди України: Закон України № 1549-III від 16.03.2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1549-14#Text>
3. І. Ковбас. Державні нагороди за законодавством України: системний галузевий аналіз. Юридичний вісник. № 1. 2020. С. 202-211.

РУДЕНКО Дар'я, курсантка 3 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: БУГА Володимир, професор кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА

МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ : АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Особливий період, що настає в умовах воєнного чи надзвичайного стану, ставить перед державою та суспільством нові виклики, пов'язані із забезпеченням національної безпеки, громадського порядку та стабільності функціонування органів влади. У цей час органи виконавчої влади та місцевого самоврядування виконують ключову роль у реалізації державної політики, координації дій силових структур, а також у підтриманні життєдіяльності територіальних громад. Загалом адміністративно-правовий статус органів місцевого самоврядування у мирний період характеризується автономністю, прозорістю та орієнтацією на розвиток громад. Однак при зміні правового режиму, зокрема в умовах воєнного стану, баланс між місцевою автономією та централізованим управлінням може змінюватися, що вимагає гнучкості в нормативному регулюванні та адаптації процедур управління. У період дії воєнного стану діяльність органів місцевого самоврядування набуває специфічного характеру, що зумовлено необхідністю оперативного реагування на загрози державній безпеці, захист цивільного населення підтримання стабільного функціонування громад. Правове регулювання цих умов визначене Законом України «Про правовий режим воєнного стану»,[1] а також указами Президента й іншими нормативними актами, які формують правове поле для особливого режиму управління[2].

Однією з особливостей організації діяльності місцевих органів державної виконавчої влади і органів місцевого самоврядування під час воєнного стану є те, що такі військової адміністрації, які створені на території України поряд з виконанням повноважень, які спрямовує, координує і контролює Кабінет Міністрів України, здійснюють повноваження з питань забезпечення оборони, громадської безпеки і порядку, захисту критичної інфраструктури, здійснення заходів правового режиму воєнного стану, що спрямовуються, координуються і контролюються Генеральним штабом Збройних сил України.

Таким чином, військові адміністрації вже виконують повноваження місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також повноваження у сфері забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану, у сфері оборони, громадської безпеки і порядку, захисту критичної інфраструктури[3].

Висновок. На мою думку функціонування органів виконавчої влади та місцевого самоврядування в особливий період демонструє необхідність поєднання централізованого управління з оперативністю та гнучкістю на місцях. В умовах воєнного стану саме військові адміністрації стають ключовим елементом системи, виконуючи як функції місцевих органів влади, так і спеціальні завдання у сфері оборони, громадської безпеки та захисту критичної інфраструктури. Адміністративно-правовий аспект такої діяльності полягає у:

- забезпеченні правового режиму воєнного стану;

- координації дій між центральними та місцевими органами;
- збереженні життєдіяльності територіальних громад навіть у кризових умовах.

Таким чином, особливий період стає випробуванням для державного механізму, але водночас підтверджує його здатність до адаптації та ефективного реагування на загрози. Це свідчить про важливість правового регулювання та чіткої взаємодії між усіма рівнями влади, що забезпечує стійкість держави та захист громадян.

Список використаних джерел

1. Закон України Про правовий режим воєнного стану// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст.250// (дата звернення 20.11.2025) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
2. Ключков, Б. І. (2025). Особливості адміністративно-правового статусу органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану (Doctoral dissertation, Стратегії сталого розвитку суспільства в умовах сучасних глобальних викликів (м. Кам'янське, 10 квіт. 2025 р.)/ГО «Молодіжна Організація Починаючих Лідерів.-Кам'янське: ГО МОПЛ, 2025.-С. 108-111).
3. Дуліба, Є. (2022). Особливості організації діяльності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування під час воєнного стану. Актуальні проблеми правознавства, (4), 46-55.

РУДЕНКО Дар'я, курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: ЧЕПЕЛЯК Віталій, викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

АДАПТАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО СТАНДАРТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У контексті євроінтеграційних прагнень України та набуття нею статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу питання адаптації національного законодавства до європейських стандартів набуває особливої актуальності. Адміністративне законодавство, яке регулює відносини між державою та громадянами, механізми публічного управління та надання адміністративних послуг, потребує системної трансформації відповідно до принципів і норм права ЄС.

Адміністративно-правова реформа в Україні здійснюється за двома головними напрямками діяльності державних органів: внутрішнім та зовнішнім. Перший напрямок спрямований на створення нової правової бази національного законодавства з метою забезпечення належного механізму здійснення та приведення його до стандартів міжнародного законодавства в світлі правової реформи. Другий полягає у інтенсифікації та зміцненні відносин України з європейськими країнами в рамках створення інтеграційного об'єднання, заснованого на принципах свободи, демократії та повазі фундаментальних прав та свобод людини і громадянина, верховенства права у сфері державного управління [1]. При цьому процес адаптації законодавства, відповідно до положень Загальнодержавної програми, складається з декількох етапів, а саме:

- визначення актів *acquis communautaire*, що регулюють правовідносини у відповідній сфері
- переклад визначених актів європейського законодавства українською мовою;
- здійснення комплексного порівняльного аналізу;
- розроблення рекомендацій стосовно гармонізації законодавства України;
- проведення політичного, економічного та соціального аналізу наслідків реалізації рекомендацій; визначення переліку законопроектних робіт;
- підготовка проектів законів та інших нормативно-правових актів, включених до переліку законопроектних робіт, та їх прийняття;
- моніторинг виконання
- *Acquis communautaire* - правова система Європейського Союзу, яка включає акти законодавства Європейського Союзу, прийняті в рамках Європейського співтовариства, Спільної зовнішньої політики та політики безпеки і Співпраці у сфері юстиції та внутрішніх справ

Так, Верховна Рада України 27 листопада 2003 року затвердила 259 голосами Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС. При цьому жоден депутат не проголосував проти даної програми[2].

Адаптація законодавства України у сфері культурних прав громадян до законодавства ЄС є необхідною з огляду на вимоги забезпечення прав людини у цілому. Адаптація законодавства України у сфері регулювання архівної справи є складовою забезпечення культурних прав громадян. Приведення законодавства у відповідність із вимогами РЄ є складовою адаптації до законодавства ЄС, оскільки документи РЄ встановлюють спільні для цієї організації та ЄС стандарти. На рівні РЄ вимоги до законодавства з архівної справи сформульовані Рекомендацією R (2000) 13, якій на даний момент законодавство України у ключових аспектах забезпечення доступу не відповідає, про що свідчить і практика штучних перешкод у доступу, зокрема, до документів репресивних органів та служб колишнього СРСР. Питання доступу до архівних документів

Рекомендація R (2000) 13 тісно пов'язує із інформаційним законодавством, у той час, як Рекомендація R (2002) 2 про доступ до офіційних документів пов'язує таке регулювання з регулюванням доступу до публічної інформації.

Водночас, в українському законодавстві ціла низка важливих норм ЗУ «Про Національний архівний фонд та архівні установи» ЗУ «Про доступ до публічної інформації» не узгоджується, що прямо суперечить вимозі Рекомендації R (2000) 13 щодо гармонізації законів і постанов, що стосуються доступу до державних архівів, та тих, які стосуються доступу до інформації, що перебуває у володінні державних перспективами подальших досліджень є визначення та аналіз вимог щодо адміністративно-правового регулювання у сфері архівної справи безпосередньо ЄС та МРА[3].

Висновок: Адаптація адміністративного законодавства України до стандартів Європейського Союзу є ключовим напрямом правової та інституційної реформи держави в умовах євроінтеграційного курсу. Вона спрямована на забезпечення відповідності української системи публічного управління європейським принципам демократії, верховенства права, прозорості та захисту прав людини. Запровадження Загальнодержавної програми адаптації сприяло формуванню чітких етапів і механізмів гармонізації законодавства з *acquis communautaire*, що створює підґрунтя для підвищення ефективності діяльності органів влади та покращення якості адміністративних послуг. Водночас залишається низка проблем, пов'язаних із неповною узгодженістю окремих галузевих актів, зокрема у сфері культурних прав та архівної справи. Подальший розвиток процесу адаптації потребує комплексного підходу, послідовного оновлення законодавства та активної співпраці з інституціями ЄС з метою повної інтеграції України до європейського правового простору.

Список використаних джерел

1. Рудой, К. М. (2003). Адаптація адміністративного законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Актуальні проблеми держави і права, (19), 232-234
2. Хомяк, О. В. (2022). Адаптація законодавства України до законодавства європейського союзу. Авіація, промисловість, суспільство: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф.(м. Кременчук, 12 трав. 2022 р.)/МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кременчуц. льотний коледж, Наук. парк «Наука та безпека».-Харків: ХНУВС, 2022.-С. 633-636.
3. Юринець, Ю. Л. (2014). Адаптація законодавства України у сфері регулювання архівної справи до принципів і норм європейського права. Правова інформатика, (3), 77-83.

РОЗСУДОВСЬКА Вікторія, здобувачка вищої освіти 3 курсу НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського»
Науковий керівник: БОНДАРЧУК Інна,

*викладач кафедри ІГАП ФСП Національного
технологічного університету України
«Київського політехнічного інституту ім. Ігоря
Сікорського»*

ЦИФРОВА ДЕРЖАВА ПІД ЧАС ВІЙНИ: ЯК АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО АДАПТУЄТЬСЯ ДО РЕАЛІЙ ОНЛАЙН-УПРАВЛІННЯ

Нині цифровізація стає частиною щоденної роботи держави, влади та суспільства загалом, і війна лише прискорює ці процеси. Досить багато процедур, які ще кілька років тому вимагали особистої присутності або ж створення паперових документів, тепер можуть здійснюватися в режимі онлайн. Які нові можливості це відкриває для управління? Перш за все це дозволяє органам влади працювати навіть у надскладних умовах, саме тоді, коли фізичний доступ до установ обмежений, а громадянам необхідно швидко та ефективно отримувати послуги. Тому питання, як адміністративне право, так скажімо, «вписується» у такі зміни, стає особливо актуальним.

Одним із ключових елементів системи цифрових адміністративних послуг стала мобільна платформа «Дія», через яку громадяни можуть отримати довідки, посвідчення, реєстраційні послуги та інше. Закон України «Про адміністративні послуги» визначає, що такі послуги можуть надаватися в електронній формі, зокрема у статті 9 цього Закону зазначено: адміністративні послуги в електронній формі надаються з використанням Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, у тому числі через інтегровані з ним інформаційні системи державних органів та органів місцевого самоврядування.[4].

Дослідження деяких науковців у свою чергу також підкреслюють, що саме електронні сервіси стали основним каналом взаємодії між громадянами та державою саме в період воєнного стану. У роботі М. Дубняка акцентується увага на тому, що цифрові послуги зменшують навантаження на органи влади і дають змогу забезпечити сталість управління навіть у критичних ситуаціях. Автор наголошує на тому, що електронні платформи фактично виконують функцію «цифрових адміністративних центрів», де процедурні вимоги максимально спрощені та автоматизовані [1, с. 101].

Поступове розширення онлайн-сервісів спостерігається в останні роки, саме це підтверджують висновки науковців Р. Мигаля та Є. Фітяка: електронні адміністративні процедури стають не допоміжним, а основним способом реалізації владних повноважень. Вони наголошують на тому, що воєнний стан лише прискорив ті процеси, які закладалися у нормативно-правову базу ще до 2022 року, зокрема у Закон України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» [3, с. 2].

Перехід адміністративних процедур у цифрове середовище також залишили свій відбиток у сфері адміністративного процесу. Важливим елементом його цифровізації є Єдина судова інформаційно-комунікаційна

система (ЄСІКС), яка забезпечує обмін документами між судами, між судом та учасниками процесу, а також фіксує судовий процес і дозволяє брати участь у засіданнях у режимі відеоконференції. Учасники мають можливість отримувати судові рішення та інші документи безпосередньо у своїх електронних кабінетах. Відповідно до ч. 5 ст. 18 КАСУ «Електронний кабінет» - це персональний кабінет у підсистемі Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи, за допомогою якого особі, яка пройшла електронну ідентифікацію, надається доступ до інформації та сервісів Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи [2].

Особи, які не є сторонами спору, також можуть створювати електронний кабінет за власним бажанням. Відповідно до ч. 5 ст. 18 КАСУ електронна ідентифікація особи здійснюється з використанням кваліфікованого електронного підпису чи інших засобів електронної ідентифікації, які дають змогу однозначно встановити особу [2].

Водночас поряд із позитивними аспектами цифровізація має певні негативні виклики, які ставлять під загрозу безпеки персональних даних та захисту інформації. Використання електронних платформ передбачає те, що органи державної влади та суди зобов'язані надавати гарантії конфіденційності, цілісності та доступності даних. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» у статті 10 встановлює порядок відправлення та передавання електронної документації, тоді як статті 11, 12, 13 регламентують питання одержання, перевірки цілісності та зберігання документів онлайн [5]. Розділ IV цього Закону регулює питання організації електронного документообігу, та містить норми, які забезпечують принципи конфіденційності та цілісності. Закон України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» у статті 18 визначає правові гарантії електронного підпису. У частині 3 відповідної статті зазначається, що інформаційна та інформаційно-комунікаційна системи, що використовуються для підтвердження кваліфікованого електронного підпису чи печатки, повинні надавати користувачу правильний результат процесу підтвердження та давати йому можливість виявляти будь-які проблеми, пов'язані з безпекою [6].

Отже, оцифровування публічного управління та адміністративного судочинства під час війни стає не стільки модернізацією, скільки вимушеною формою, для того, щоб забезпечити безперервність державних функцій. У площині саме адміністративного процесу найбільш значущим став розвиток інструментів електронного судочинства, насамперед Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи. Саме у статті 18 КАС України закріплюються правила роботи електронного суду й визначаються механізми, які забезпечують сталість та ефективність електронного документообігу, обміну матеріалами та участі в процесі без фізичної присутності. Попри можливі технічні труднощі та загрози кібербезпеці, такі засоби допомагають забезпечувати безперервність адміністративного судочинства, роблять його доступнішим і дозволяють сторонам захищати свої права навіть у критичних

умовах.

Список використаних джерел

1. Дубняк М. В. Адміністративно-правове забезпечення електронних послуг в умовах цифрової трансформації. Інформація і право. - 2025. - № 1(52). - С. 96-111.
2. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 31.10.2025 № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення: 22.11.2025).
3. Мигаль Р. В., Фітяк Є. М., Кузик Д. О. Адміністративно-правове регулювання цифровізації адміністративних процедур в Україні. Академічні візії. - 2024. - С. 1-8.
4. Про адміністративні послуги : Закон України від 01.01.2015 № 5203-VI. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text> (дата звернення: 21.11.2025).
5. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 31.12.2023 № 851-IV. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 22.11.2025).
6. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги : Закон України від 18.12.2024 № 2155-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> (дата звернення: 22.11.2025).

РЯБОКОНЬ Євгеній, курсант 2 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції НПУ Одеського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: РУДОЙ Катерина, професор кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, підполковник поліції

АДМІНІСТРАТИВНА ПРАВОВА РЕФОРМА

Адміністративна правова реформа - це не просто окремі закони або технічні зміни, а повний процес, який вимагає змін у правилах, процедурах, структурі органів влади та способах їх роботи. Мета - зробити державу більш передбачуваною, сервісною та підзвітною. Після 2020 року ці зміни отримали конкретну правову форму, особливо з прийняттям Закону «Про адміністративну процедуру» та відповідної програми гармонізації законодавства.

Ключовим чинником успішного впровадження реформи адміністративного права в Україні є те, що з перших кроків вона базується на

демократичні принципи, які мають загальноєвропейське значення. При цьому варто усвідомлювати: правові, зокрема адміністративно-правові, стандарти, що діють у різних країнах, досить відмінні, і єдиного «загальноєвропейського» чи тим паче світового стандарту в чистому вигляді не існує. Одночасно в правових інститутах, які успішно функціонують за кордоном, простежуються спільні риси, і орієнтація на них є цілком виправданою. Останніми роками у низці держав Західної Європи (Німеччині, Франції, Італії, Великій Британії та інших) відбуваються масштабні зміни у законодавстві щодо боротьби із посадовими правопорушеннями. Це яскраво свідчить про те, що правову систему потрібно постійно вдосконалювати, щоб ефективно усувати подібні явища. Тому під час розробки конкретних законопроектів доцільно, щоб у процесі реформи адміністративного права України використовувалися перевірені на практиці принципи, які зарекомендували себе в пострадянських державах [1.с.117].

Реформування законодавства у сфері адміністративної відповідальності доцільно проводити поступово, у межах п'яти взаємопов'язаних та логічно послідовних етапів [2.с.34].

Перший етап передбачає глибокий аналіз чинного адміністративно-деліктного законодавства. На цьому етапі визначаються його ключові проблеми, колізії та прогалини. Завданням є з'ясування, наскільки норми цього законодавства та практика їх застосування відповідають сучасним соціально-політичним реаліям і правовому розвитку України, а також наскільки вони узгоджуються зі стандартами й критеріями, що діють у державах-членах ЄС у сфері адміністративних проступків. Другий етап пов'язаний із розробленням проекту про новий Кодекс України про адміністративні проступки, що має на меті відобразити новітні принципи та тенденції у сфері адміністративно-деліктного права. Паралельно необхідно підготувати зміни до інших законодавчих актів, безпосередньо пов'язаних із цим Кодексом. Йдеться, насамперед, про зміни до Кримінального кодексу України (у частині кримінальних проступків і узгодження їх із адміністративними), Кримінального процесуального та Кримінально-виконавчого кодексів (особливості досудового розслідування, судового розгляду і виконання рішень), а також до Кодексу адміністративного судочинства України (питання оскарження рішень органів влади про накладення адміністративних стягнень).

Третій етап - це вже безпосередній розгляд і ухвалення Верховною Радою України нового Кодексу про адміністративні проступки і пов'язаних із ним законів. Важливо одночасно провести системний аналіз можливих ризиків і проблем, які можуть виникнути після набуття чинності цими актами. Окреме значення має виконання доручень, передбачених прийнятими законами, Кабінетом Міністрів України, міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади стосовно прийняття підзаконних нормативно-правових актів і приведення їх у відповідність із новими вимогами.

Четвертий етап полягає у практичній імплементації положень нового Кодексу та відповідних законів у діяльність уповноважених державних органів.

Сюди входить і приведення у відповідність нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, міністерств та інших органів виконавчої влади, які ухвалюються для забезпечення реалізації прийнятих законів.

П'ятий етап має на меті системний і постійний моніторинг ефективності впровадження норм Кодексу та супутніх законодавчих актів, що регулюють адміністративну відповідальність. У ході такого моніторингу особливу увагу слід приділяти своєчасному внесенню змін і доповнень до Кодексу та інших законів для усунення суперечностей, прогалин і проблем, які можуть виникати під час їх практичного застосування [2.с.35].

Розвиток адміністративного процесу в Україні має багатий досвід удосконалення правових форм та систематизації адміністративних проваджень, що сформувався ще в радянський період і ґрунтувався на чіткому дотриманні правил законності. Сучасний етап розвитку теорії адміністративного процесу спрямований на дослідження ключових правових проблем, що виникають як у нашій країні, так і в країнах Європейського Союзу. Серед актуальних питань можна виділити: уніфікацію вимог та стандартів до безспірних проваджень із урахуванням європейського досвіду; впровадження мінімальних стандартів захисту прав людини у адміністративних процесах; підвищення ефективності інституту адміністративного оскарження та формування довіри громадян до рішень адміністративних органів; удосконалення дотримання презумпцій та гарантій належного судового процесу, які вже застосовуються у практиці Європейського суду зі прав людини. Варто зазначити, що адміністративний процес в Україні поступово наближається до європейських стандартів, що дозволяє не лише створювати ефективний механізм захисту прав людини, а ще й уніфікувати правове регулювання. Це, насамперед, демонструє можливості для розробки адміністративних проваджень, сумісних із процедурами країн ЄС, що сприятиме транскордонному співробітництву та ефективному наданню адміністративних послуг громадянам України, громадянам ЄС, а також біженцям із пострадянських та азійських країн [3.с.98].

Сутність адміністративної реформи, яка стосується виконавчої влади, полягає у впровадженні комплексу заходів, що тісно пов'язані з адміністративно-правовою, державно-правовою, адміністративно-територіальною та конституційною реформами. Конституційна реформа визначає базові засади організації адміністративної системи, вводить нові баланси повноважень між різними гілками влади - виконавчою, законодавчою, судовою, а також Президентом та органами місцевого самоврядування. В адміністративній реформі особливе поєднання суб'єктів та об'єктів є характерним: органи виконавчої влади виступають і як суб'єкти реформ, і як об'єкти змін. Головна мета цієї реформи полягає не лише в оновленні самих органів влади, а насамперед у побудові дієвої та результативної системи державного управління країною в цілому. За своєю суттю адміністративна реформа - це система інструментів, яка дозволяє створити сучасне адміністрування, яке включає управління, надання послуг, забезпечення правопорядку та дотримання

законності у діях адміністрації. Вона дає змогу трансформувати функції та структуру органів виконавчої влади, посилити принцип управління, провести деконцентрацію та децентралізацію повноважень, реформувати державний контроль, побудувати ефективну управлінську вертикаль, спростити надання управлінських послуг та оновити інститут державної служби [4.с.2].

Виходить що, питання реформування системи виконавчої влади виходить далеко за межі суто адміністративно-правових питань. Крім того, якщо розглядати її через призму реалізації Конституції України, стає очевидним, що існує безліч взаємозв'язків між практичним впровадженням адміністративної реформи та удосконаленням системи конституційно-правових відносин і механізмів їх регулювання [5].

Отже, адміністративна правова реформа - це комплексне правове явище, яке включає в себе взаємопов'язані елементи й потребує певного підходу до його розуміння. Саме це показує загальну методологічну позицію вчених, які намагаються знайти саме точне й вірне пояснення цього поняття. Адміністративна правова реформа в Україні - це складний і різноманітний процес, який передбачає зміну структури, функцій та принципів діяльності органів виконавчої влади. Її основна мета - створити ефективну, прозору та громадянську систему публічного управління, здатну відповісти на сучасні потреби суспільства.

Список використаних джерел

1. Петков С.В. Адміністративно-правова реформа в Україні. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2020. 180 с. https://old.duan.edu.ua/images/staff/departments/law/Files/Adm_prav_reforma_v_ukrayini.pdf
2. Дослідницька служба Верховної Ради України. Концепція реформування законодавства України про адміністративну відповідальність. Київ. 2023. 38 с. <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32358.pdf> (дата звернення: 14.09.2025 р.)
3. Малетич М.М. Європейські та національні адміністративні провадження: порівняльно-правове дослідження. Запоріжжя. 2021. 398 с. http://phd.znu.edu.ua/page/dis/07_2021/Maletych.pdf
4. Король В. Б. Адміністративна реформа та перспективи розвитку місцевого самоврядування. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника кафедра менеджменту і маркетингу. С. 1-7. <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/11531/1/Statia%2012.pdf> (дата звернення: 14.09.2025 р.)
5. Бабенко К. А. Адміністративна реформа як невід'ємна складова процесу реалізації Конституції України. <https://6aas.gov.ua/ua/proekty/articles/b/425-administrativna-reforma-yak-nevid-emna-skladova-protsesu-realizatsiji-konstitutsiji-ukrajini.html> (дата звернення: 14.09.2025 р.)

ТКАЧУК Вікторія, курсант 3 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ

САХНО Артем, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Відповідно до завдань, визначених Законом України «Про Національну поліцію» [1], одним з найбільш пріоритетних напрямів діяльності органів та підрозділів найчисельнішого правоохоронного відомства є забезпечення прав і свобод людини в поліцейській діяльності. Така законодавча вимога зумовлена специфікою повноважень, посадових осіб Національної поліції, які мають повноваження безпосередньо втручатися у визначені Конституцією України, права, свободи та законні інтереси фізичних і юридичних осіб. Таким чином, взаємовідносини поліції та громадськості виступають «лакмусовим папірцем», що відображає реальний рівень ефективності державного управління у правоохоронній сфері.

Саме тому, на законодавчому рівні необхідно визначити надійні гарантії забезпечення прав і свобод людини у процесі здійснення поліцейської діяльності. Безперечно, права громадян у поліцейській сфері захищаються за допомогою комплексу різноманітних інструментів - політичних, соціальних, економічних, економічних, культурних, ідеологічних та інших . Однак, особливе, провідне місце у цій системі повідають юридичні (правові) гарантії, які виступають обов'язковими вимогами до реалізації повноважень посадовими особами поліції та закріплюються виключно на рівні закону. Саме ці гарантії, завдяки своїм властивостям і змісту, забезпечують реальну можливість здійснення прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб ц процесі виконання поліцейських функцій. Вони відіграють ключову роль у встановленні меж законності дій поліцейських, запобігаючи проявам всюдозволеності, зловживання владою чи перевищення службових повноважень. Таким чином, юридичні гарантії виступають дієвим механізмом обмеження неправомірного або несанкціонованого втручання поліцейських органів у суспільстві відносини, спираючи дотриманню принципів законності, верховенства права та захисту

прав людини.

У Конституції України до невідчужуваних прав людини як основних прав і свобод віднесено, зокрема, право на життя (ст. 27), право на повагу до гідності людини (ст. 28), право на свободу та особисту недоторканність (ст. 29), право на недоторканність житла (ст. 30), право на невтручання в особисте та сімейне життя (ст. 32) [2].

Наявність обмежень прав людини в умовах надзвичайного (воєнного) стану допускається у міжнародному законодавстві, що впливає з положень Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Так, ст. 4 «Міжнародного пакту про громадянські і політичні права» (далі - Пакт) прямо встановлено офіційний характер оголошення надзвичайного становища у державі, «при якому життя нації перебуває під загрозою», коли можуть бути вжиті заходи на відступ від зобов'язань, передбачених Пактом. При цьому міра вжиття таких заходів диктується гостротою явища, а умовою їх застосування встановлено відсутність несумісності з іншими зобов'язаннями за міжнародним правом та «дискримінації виключно на основі раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії чи соціального походження» [3]. Статтею 15 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод встановлено можливість вжиття заходів щодо відступу від передбачених Конвенцією зобов'язань «Під час війни або іншої суспільної небезпеки, яка загрожує життю нації». Встановлено залежність таких заходів від гостроти становища та умову, що такі заходи не суперечать іншим її зобов'язанням згідно з міжнародним правом [4].

Кузніченко С.О. наводить класифікацію прав і свобод людини за критерієм можливості чи неможливості їх обмеження: відносні та абсолютні. До абсолютних віднесені права, які не можуть бути обмежені ні за яких умов. Відповідно до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, ними є:

- право на життя (окрім випадків смерті внаслідок правомірних воєнних дій);
- право на свободу від катувань;
- право не бути у рабстві або в підневільному стані;
- право не бути підданим покаранню без закону [5, с. 35].

Порядок, строки, процедура обмеження прав людини в умовах воєнного стану передбачені Законом України «Про правовий режим воєнного стану» [6].

У зв'язку із введенням воєнного стану в Україні можуть бути тимчасово обмежені окремі конституційні права, передбачені, зокрема, статтями 30-34 Конституції України (право на недоторканність житла; гарантування таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції; заборона втручання в особисте і сімейне життя; право на свободу пересування, вільного вибору місця проживання; право на свободи думки і слова); 38 (участь в управлінні державними справами), 39 (право збиратися мирно), 41-44 (право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї

інтелектуальної, творчої діяльності; право на підприємницьку діяльність; право на працю; право на страйк), 53 (право на освіту) Конституції України тощо.

Висновки. Конституційний зміст прав людини та можливість їх обмеження в умовах воєнного стану полягає у визначальній ролі положень Основного Закону, який закріплює невідчужувані права та заборони щодо їх безпідставного обмеження. Водночас Конституція України передбачає чітко визначені підстави для тимчасового обмеження окремих категорій прав, зокрема право на свободу думки і слова; права на вільне вираження своїх поглядів і переконань; право на свободу світогляду, а також право на мирні зібрання, мітинги та демонстрації. Таким чином, навіть в умовах дії воєнного стану забезпечується баланс між необхідністю захисту національної безпеки та дотримання основоположних прав і свобод людини.

Вченими доведено, що зміст обмежувальних заходів є доволі широким і охоплює не лише заборонні, а й регулятивні механізми, спрямовані на стимулювання адресата до необхідної та правомірної поведінки. Сутність таких заходів, які можуть застосовуватись в умовах воєнного стану, полягає у звуженні сфери дії регулятивних норм та посиленні ролі заходів правового примусу, що забезпечує оперативне реагування. Підтримання правопорядку та своєчасне відновлення законності. Подібний характер обмежувальних заходів зумовлений наявністю реальної загрози Національній безпеці, територіальній цілісності держави та життєдіяльності населення, що вимагає застосування більш рішучих і дієвих правових інструментів у системі державного управління.

До складових елементів адміністративно-правового механізму забезпечення прав людини в умовах воєнного стану належить:

- а) нормативно-правові акти, які регулюють суспільні відносини у відповідній сфері та визначають порядок реалізації і захисту прав людини;
- б) уповноважені суб'єкти, серед яких основну роль відіграють органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також їх посадові та службові особи. Водночас до таких суб'єктів можуть належати й фізичні або юридичні особи, що не мають владних повноважень - наприклад, адвокати, законні представники та інші учасники правозабезпечувальної діяльності;
- в) принципи, форми та методи реалізації адміністративно-правових заходів, спрямованих на гарантування і захист прав людини під час дії правового режиму воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію: Закон України від 12.05.2015 №389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379.
2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : Пакт ООН від 16.12.1966. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_043.

4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) : Конвенція ООН від 04.11.1950. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_004.

5. Кузніченко С.О. Концепт обмеження прав людини в умовах воєнного стану. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1-2. С. 32-36.

6. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 №389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.

САДОЛІНСЬКИЙ Ілля, курсант взводу 4 курсу навчально-наукового інституту пожежної та техногенної безпеки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Науковий керівник: САМІЛО Андрій, кандидат юридичних наук, доцент Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРИЄДНАННЯ УКРАЇНИ ДО МЕХАНІЗМУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЄС

Приєднання України до Механізму цивільного захисту Європейського Союзу стало одним із найбільш значущих кроків на шляху глибокої безпекової та інституційної інтеграції держави до європейського простору. Підписана 20 квітня 2023 року та ратифікована 8 листопада 2023 року Угода про участь України в Механізмі закріпила для нашої держави не лише політичний статус країни-учасниці, а й встановила комплекс адміністративно-правових зобов'язань, які охоплюють сферу державного управління, міжнародного співробітництва, координації рятувальних служб, стандартизації та модернізації системи цивільного захисту [1]. За своєю суттю ця Угода створює для України нову правову рамку, у якій національна система реагування на надзвичайні ситуації має функціонувати в тісному зв'язку з європейськими інституціями, узгоджуючи свої процедури, стандарти та механізми управління з моделлю, що давно довела свою ефективність у країнах ЄС.

Участь у Механізмі передбачає, що Україна отримує повний доступ до координаційних можливостей, експертних ресурсів, матеріально-технічної підтримки та фінансування, яке ЄС надає державам, що потерпають від надзвичайних ситуацій. Одночасно наша держава набуває зобов'язання бути активним партнером європейської системи цивільного захисту: брати участь у спільних рятувальних операціях, навчаннях, обміні інформацією, а також, у разі можливості, надавати допомогу іншим країнам-учасникам. Таке двостороннє юридичне зобов'язання поглиблює рівень солідарності між Україною та Європейським Союзом і закріплює її роль не лише як отримувача, а й як потенційного донора рятувальних, гуманітарних і експертних ресурсів.

Важливою адміністративно-правовою передумовою участі України в Механізмі стало створення всередині державних органів (насамперед ДСНС) спеціальної інституційної архітектури, яка забезпечує ефективну комунікацію з Європейською Комісією та іншими країнами-учасницями. Зокрема, ДСНС було призначено національним координатором взаємодії з Механізмом, створено окремий офіс взаємодії та розроблено низку внутрішніх розпорядчих документів, що визначають процедури обміну інформацією, участі у робочих групах, ротації персоналу, підготовки фахівців, сертифікації рятувальних модулів, а також порядок долучення українських сил і засобів до міжнародних місій. Фактично це означає, що в національній системі цивільного захисту вже формується новий адміністративно-управлінський рівень, інтегрований у європейський правовий простір.

Паралельно Угода передбачає необхідність адаптації національного законодавства та управлінських процедур до європейських нормативів, що регламентують діяльність Механізму цивільного захисту. Україна повинна забезпечити відповідність стандартам ЄС у сферах рятувальних операцій, логістики, професійної підготовки, технічного оснащення, координації міжвідомчих структур, а також управління ризиками та кризовими ситуаціями. Така гармонізація має не лише юридичний, а й практичний характер, оскільки забезпечує оперативну сумісність українських рятувальних підрозділів із європейськими, відкриває доступ до системи CECIS та інших комунікаційних платформ, які використовуються для міжнародного обміну інформацією в режимі реального часу.

Приєднання до Механізму також створює нові можливості для сертифікації українських рятувальних підрозділів за стандартами ЄС. Це стосується, наприклад, важких міських пошуково-рятувальних команд HUSAR, протипаводкових модулів, підрозділів РХБЯ-розвідки, авіаційних рятувальних компонентів та інших формувань, що можуть бути залучені до міжнародних операцій. Сертифікація означає визнання спроможностей України на міжнародному рівні, а також забезпечує право залучати фінансування та матеріально-технічну підтримку ЄС для розвитку таких підрозділів.

Особливе значення Угода має в умовах повномасштабної війни, коли Україна щодня стикається з великими техногенними, екологічними, гуманітарними й безпековими викликами. Використання можливостей Механізму - від отримання генераторів та гуманітарних вантажів до залучення міжнародних рятувальних команд - допомагає державі ефективніше реагувати на наслідки воєнних дій. Водночас участь України в європейських місіях сприяє зміцненню її міжнародного авторитету, демонструючи професіоналізм та унікальний досвід українських рятувальників у складних умовах, включно з ліквідацією наслідків бойових дій, розмінуванням, евакуацією населення та відновленням критичної інфраструктури [2].

Таким чином, адміністративно-правові аспекти приєднання України до Механізму цивільного захисту ЄС мають комплексний характер, охоплюючи

одночасно правову гармонізацію, інституційні зміни, формування нових процедур взаємодії, стандартизацію рятувальних підрозділів та зміцнення міжнародної співпраці. Участь у Механізмі сприяє модернізації національної системи цивільного захисту, підвищує її стійкість до сучасних загроз та інтегрує Україну до європейської системи безпеки, що є важливим кроком на шляху до повноправного членства в Європейському Союзі та побудови ефективної моделі управління ризиками й надзвичайними ситуаціями.

Список використаних джерел

1. Угода між Україною та Європейським Союзом щодо участі України в Механізмі цивільного захисту Союзу : міжнар. дог. від 20.04.2023. № 984_002-23 [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_002-23
2. Delegation of the European Union to Ukraine. Ukraine joins the EU Civil Protection Mechanism. 2023. [Електронний ресурс] URL: <https://www.eeas.europa.eu>

САФРОНОВ Кирило, курсант 1 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: ХИТРОВСЬКИЙ Дмитро, старший викладач кафедри загальноправових дисциплін факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

МЕХАНІЗМ ТИМЧАСОВОГО ВІДСТУПУ ДЕРЖАВИ ВІД СВОЇХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ЩОДО ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ДОПУСТИМІ МЕЖІ ТА ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ

Повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України поставила державу перед необхідністю вживати рішучі та часто жорсткі заходи для забезпечення національної безпеки та самозбереження. В умовах воєнного стану такі дії неминуче супроводжуються обмеженням прав і свобод людини. Принципова відмінність правової демократії від тоталітарного режиму полягає в тому що навіть у таких умовах такі обмеження здійснюються не свавільно а в рамках чітко визначених законом процедур та міжнародно-правових механізмів. Сучасне суспільство має гостру потребу розуміння цих легальних меж, щоб вимушені заходи безпеки не перетворилися на інструмент для руйнування правопорядку. Проблема зводиться до пошуку балансу між законними інтересами національної безпеки в умовах війни та недоторканністю основних

прав людини. Саме аналіз механізму відступу від зобов'язань за Європейською конвенцією з прав людини (далі - ЄКПЛ), встановлення його юридичних меж та визначення гарантій, що захищають основний правовий статус людини від зловживань з боку держави.

На відміну від порушення, дерогація є спеціальним легальним інструментом, передбаченим статтею 15 ЄКПЛ «Відступ від зобов'язань під час надзвичайної ситуації». Він дозволяє державі-учасниці в умовах війни або іншої загрози існуванню нації відступити від окремих зобов'язань за Конвенцією в тій мірі, в якій це є суворо необхідним відповідно до гостроти ситуації. Такий відступ не є автоматичним, він вимагає від держави виконання ряду процедурних умов, таких як офіційного оголошення правового режиму воєнного стану та направлення повідомлення Генеральному секретарю Ради Європи з інформацією про заходи, від яких відступає держава, та причин такого рішення [1].

Найважливішою гарантією від зловживання дерогації є існування категорії абсолютних прав, від яких не можна відступити за жодних обставин. Встановлений частиною 2 статті 15 ЄКПЛ. До таких прав належать право на життя, за винятком випадків коли смерть є наслідком правомірних воєнних дій, заборона катувань та нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання, заборона рабства та підневільної праці. Це означає що наприклад затримання диверсанта не дає право на застосування до нього тортур для отримання інформації, оскільки заборона катувань є абсолютною. Ці «червоні лінії» узгоджуються з переліком прав, закріплених у статті 64 Конституції України, що підкреслює єдність національних та міжнародних стандартів навіть у найскладніші періоди [2].

Як зазначає Н. М. Пархоменко «в умовах війни порушення прав людини набувають найбільших масштабів, унеможлиблюється або значно ускладнюється їх реалізація, не працюють правові механізми їх гарантування. Ця проблема має принаймні дві сторони: порушення прав людини з боку агресора та порушення, які спричинені діями органів державної влади України та посадових осіб. У першому випадку йдеться про вбивства, катування, пограбування, мародерство, знищення майна та ін. агресором. Зупинити ці злочини можливо лише здобувши перемогу над ворогом та забезпечивши справедливе правосуддя. У другому випадку йдеться про порушення прав і свобод людини внаслідок дій або бездіяльності органів державної влади, ухвалення правових актів, що суперечать національному законодавству, нормам міжнародного права та європейським стандартам» [3, С. 30]

Отже, повномасштабна агресія російської федерації поставила Україну перед необхідністю реагувати на безпрецедентні загрози, що неминуче супроводжується тимчасовими обмеженнями прав і свобод людини. Проте саме дотримання чітких правових процедур, передбачених національним законодавством та міжнародними стандартами, зокрема механізмом дерогації, відрізняє демократичну державу від тоталітарної практики свавілля. Аналіз статті 15 Європейської конвенції з прав людини демонструє, що навіть у період

війни існують непорушні правові межі, визначені категорією абсолютних прав, від яких відступ є неможливим за будь-яких умов. Відповідність цих стандартів положенням Конституції України підтверджує сталість засадничих гарантій прав людини незалежно від масштабу викликів.

Список використаних джерел

1. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Стаття 15. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення 26.11.2025 р.)
2. Конституція України. Стаття 64. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 26.11.2025 р.)
3. Пархоменко Н.М. Проблемні аспекти забезпечення реалізації Конституції України в умовах війни. Проблемні аспекти забезпечення реалізації Конституції України в умовах війни. Досвід, воєнні випробування та повоєнний ренесанс конституційно-правового розвитку незалежної України: збірник матеріалів міжнародних науково-практичних конференцій «28-річчя Конституції України: досвід, воєнні випробування та повоєнний ренесанс» (м. Київ, 26 червня 2024 року) та «Захист незалежності України: правові засади та виклики сьогодення. До 33-ї річниці проголошення незалежності України» (м. Київ, 22 серпня 2024 року). - Київ, 2024. Київ-Харків: Майдан. 2025. С. 29-35. Режим доступу: <https://constitutionalist.com.ua/wp-content/uploads/2025/07/zbirnyk-materialiv-2025.pdf#page=29> (дата звернення 26.11.2025 р.)

СВІТЛА Юлія, здобувачка вищої освіти 2 курсу
Національного університету цивільного захисту України

Науковий керівник: КРЮКОВ Олексій, доцент
кафедри управління у сфері цивільного захисту
Національний університет цивільного захисту України, доктор наук з державного управління, професор

ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ЕЛІТИ ЯК ЧИННИК КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Питання про необхідність та значущість політико-управлінської еліти в політичному житті суспільства є найбільш актуальним для вітчизняної політологічної думки та практики. У тоталітарній свідомості міцно закріпилася думка, що державою може керувати кожен, і всі однакові у правах та здібностях громадяни можуть у рівній мірі виконувати будь-які політичні ролі.

Трансформація цього ідейно-політичного дискурсу в масову свідомість призвела до того, що неосвіченість, посередність та непрофесійність у політиці стали практикою політичного життя. Тому вкрай актуальною проблемою сьогодення є проблема обґрунтування управлінської сутності еліти.

Питання управлінської сутності еліти знайшли відображення в статтях, монографіях, виступах на наукових конференціях багатьох дослідників. Проблемі значну увагу приділяли представники західної елітологічної школи. Серед американських фахівців можна виділити Р. Барклі, Р. Даля, Дж. Партера, Т. Дая та деяких інших. Європейську школу представляють Л. Фройнд, Ж. Лакруа, А. Тойнбі, С. Дарлінгтон. В Україні проблемою управлінської сутності еліти тією чи іншою мірою займаються М. Пірен, С. Вовканич, В. Полохало, О.Крюков, В. Фесенко та ін. В умовах демократичного транзиту питання професійного управління суспільством є вкрай актуальним.

Основні погляди спеціалістів у сфері управління щодо політико-управлінської еліти виглядають наступним чином. Потреба в соціальному або політичному прошарку управлінців закладена в об'єктивних основах сумісної життєдіяльності людей. У суспільстві виникає потреба в управлінні. Вона закладена в природі самого суспільства. Її існування обумовлене дією наступних основних факторів:- психологічною та соціальною нерівністю людей, їхніми неоднаковими здібностями, можливостями і бажанням брати участь у політиці;

- законом розподілу праці, який потребує професійного заняття управлінською працею як умови її ефективності;

- високою суспільною значимістю управлінської праці та її відповідним стимулюванням;

- широкими можливостями використання управлінської діяльності для одержання соціальних привілеїв (оскільки політико-управлінська праця прямо пов'язана з розподілом цінностей);

- практичною неможливістю здійснення всеохоплюючого контролю за політичними керівниками;

- політичною пасивністю широких верств населення, головні інтереси котрих зазвичай лежать поза політикою.

Люди не можуть жити в ізоляції один від одного, вони кооперуються; усяка ж кооперація потребує управління, отже, людей, які здійснюють це управління; вони й іменуються елітою. Остання завжди - меншість суспільства, оскільки керуюча система повинна бути на порядок або на декілька порядків меншою за керовану, бо інакше ця система втрачає сенс.

Таким чином, необхідна для суспільства функція управління не може здійснюватися всім суспільством, вона неминуче, хоча б з міркувань суто технічних [1, с. 22], виконується кваліфікованою меншістю, тобто елітою. Виконуючи свої керівні функції, еліта не може не турбуватися перш за все про те, щоб затвердити себе як панівну меншість, забезпечити постійність своєї місії. Бо належність до «обраної меншості» [1, с. 35] дає можливість володіння низкою привілеїв - майнових, престижних тощо.

Цілком природно, що для володіння цими привілеями вона консолідується у більш або менш компакту групу. Як зазначає німецький спеціаліст Л. Фройнд, загальне побоювання втрати влади, престижу приковує членів привілейованої групи один до одного. Еліта закріплює за собою певний статус, виробляє норми поведінки для своїх членів та протистоїть спробам непривілейованих проникнути до її лав [2].

Головним знаряддям, за допомогою якого еліта досягає своїх цілей, є держава. Всі ключові посади в державному управлінні займають її представники.

Головним положенням елітаристського підходу виступає, таким чином, актуалізація політичних відносин як передумов управлінського процесу. Воно базується на тому, що політична влада - основний інгредієнт соціальних відносин, і тому елітні групи визначаються з точки зору їхньої влади відносно одна одної [3, с. 97].

Список використаних джерел

1. Еліта та соціальна зміна: матеріали «круглого столу». *Філософська і соціологічна думка*. 2006. № 5-6. 251 с.
2. Пірен М. Українська еліта і проблеми модернізації суспільства. *Універсум*. 2000. № 3-4. С. 11-16.
3. Крюков О. Політико-управлінська еліта України як чинник державотворення : монографія / за наук. ред. Е. А. Афоніна. Київ : Вид-во НАДУ, 2006. 252 с.

СЕНЮК Олександра, студентка 3 курсу
Хмельницького університету управління та права
ім. Леоніда Юзькова

Науковий керівник: ТАРАНЕНКО Людмила,
доцент кафедри, кандидат юридичних наук
Хмельницького університету управління та права
ім. Леоніда Юзькова

БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА НА СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Безбар'єрність у сучасному контексті постає не лише як зручність чи доступність інфраструктури, а як жива сутність соціальної справедливості, що уособлює рівність людських можливостей і гідності. Це не просто простір без сходів і порогів - це суспільство без упереджень і дискримінаційних меж. У післявоєнній Україні, яка відроджується, безбар'єрність стає моральним і правовим імперативом, наріжним каменем реалізації конституційного права кожного громадянина на соціальне забезпечення, гарантованого статтями 3, 24 та 46 Конституції України [1].

Стаття 3 Конституції України проголошує найвищою соціальною цінністю

- людину, її життя, гідність і безпеку, покладаючи на державу обов'язок створювати такі умови, за яких кожна особа може повною мірою реалізувати свої соціальні права без дискримінації та обмежень, незалежно від фізичних або соціальних чинників. Статтею 24 встановлюється принцип рівності громадян перед законом і забороняє будь-які привілеї чи обмеження за ознаками раси, статі, стану здоров'я, місця проживання чи соціального статусу. Стаття 46 прямо гарантує право кожного на соціальний захист - у разі втрати працездатності, безробіття, старості, інвалідності чи інших життєвих ризиків, що позбавляють людину засобів до існування. У контексті безбар'єрності ця норма має глибокий гуманістичний зміст, адже йдеться не лише про надання матеріальної допомоги, а про створення дієвого, інклюзивного середовища [1].

Безбар'єрність постає фундаментом соціальної інтеграції, свідченням поваги до людської гідності та підтвердженням того, що конституційне право на соціальне забезпечення - це не формальна норма, а жива система взаємної відповідальності, рівності та солідарності. Йдеться не лише про усунення фізичних перепон, а насамперед про подолання невидимих бар'єрів, сформованих бюрократичними механізмами, інформаційною нерівністю, байдужістю чи соціальними стереотипами. Саме в цьому контексті виникає потреба у цілісному державному підході до формування безбар'єрного середовища, що поєднує правові, інституційні та соціальні механізми. Саме таку системну рамку закладає Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 травня 2021 року.

Це розпорядження є стратегічним документом, який закладає нормативно-правову основу формування безбар'єрного простору як складової реалізації конституційного права людини на соціальне забезпечення. Ним підкреслюється, що післявоєнне відновлення України потребує створення інклюзивного середовища, в якому кожен громадянин - незалежно від стану здоров'я, віку, статі чи соціального статусу має рівні можливості для реалізації своїх прав і доступу до послуг. Стратегія спрямована на забезпечення інформаційної доступності, розвиток сталих механізмів соціальної участі та підвищення рівня кваліфікації фахівців, які формують простір і політику держави [2].

Завдання, визначені у Національній стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, безумовно, закладають міцне підґрунтя для формування фізично доступного середовища. Вони охоплюють важливі напрями - удосконалення нормативної бази, контроль за дотриманням стандартів доступності, адаптацію інфраструктури, розвиток транспорту та імплементацію європейських норм. Проте для повної реалізації конституційного права людини на соціальне забезпечення та створення справді інклюзивного суспільства доцільно доповнити ці заходи комплексом соціально-правових, інформаційних і виховних рішень. Насамперед варто підсилити соціально-правовий вимір безбар'єрності, запровадивши інституційні механізми контролю - наприклад, інститут омбудсмена з питань безбар'єрності або постійні дорадчі

ради при органах влади, які забезпечуватимуть громадський нагляд за дотриманням норм доступності. Не менш важливим є економічне стимулювання учасників цього процесу шляхом надання податкових пільг, грантів чи державних компенсацій для бізнесів, що впроваджують принципи універсального дизайну [2].

Паралельно необхідно розвивати суспільну свідомість і подолати стереотипи щодо осіб з інвалідністю, ветеранів війни та інших уразливих груп через цілеспрямовані освітні та комунікаційні програми. Особливу увагу слід приділити інформаційній і цифровій безбар'єрності, адже сучасні технології мають бути доступними для кожного. Це потребує розроблення та впровадження єдиних державних стандартів цифрової доступності для всіх сайтів і сервісів органів влади [3].

Отже, безбар'єрність у післявоєнній Україні є не лише складовою державної соціальної політики, а й фундаментальним принципом реалізації конституційного права людини на соціальне забезпечення. Вона поєднує в собі правові, соціальні, економічні та моральні аспекти, перетворюючись на практичний інструмент побудови справедливого й інклюзивного суспільства. Тому формування безбар'єрного простору має стати одним із пріоритетів державної політики післявоєнного розвитку, адже від рівня його реалізації залежить якість життя мільйонів громадян.

Список використаних джерел

1. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.11.2025).
2. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 14.04.2021 № 366-р : станом на 25 берез. 2025 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.11.2025).
3. *Безбар'єрність : офіційний вебсайт Міністерства соціальної політики України.* URL: <https://www.msp.gov.ua/about/klyuchovi-napryamy/bezbaryernist> (дата звернення: 01.11.2025).

СЕНЬКОВСЬКИЙ Василь, здобувач другого (магістерського) рівня освіти навчально-наукового інституту права Державного податкового університету
Науковий керівник: ЧАЙКА Вікторія, професор кафедри фінансового та податкового права навчально-наукового інституту права

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ: ЗМІСТ, РІВНІ ВПРОВАДЖЕННЯ, ПРИНЦИПИ, ІНСТРУМЕНТИ

Публічне управління економічною безпекою є однією з ключових передумов стійкості держави, оскільки формує здатність суспільства протистояти економічним потрясінням, зовнішньому тиску та внутрішнім дисбалансам. Актуальність цієї проблематики значно зросла в умовах повномасштабної війни та глобальної нестабільності, що дедалі частіше проявляється у вигляді порушених ланцюгів постачання, енергетичних шоків, фінансових атак, кіберзагроз, а також економічної експансії окремих держав. Війна показала, що існуюча модель потребує суттєвого підсилення - передусім у сфері фінансової мобілізації ресурсів, прозорості державних витрат та стійкості банківської системи. На регіональному рівні економічна безпека залежить від здатності місцевої влади забезпечити життєдіяльність територій, розвивати локальну економіку, координувати роботу з підприємствами критичної інфраструктури та швидко реагувати на кризові події. Галузевий рівень передбачає захист таких сфер, як енергетика, транспорт, ІТ, агропромисловість, які мають стратегічне значення. Порушення функціонування хоча б однієї з них може спричинити каскадний ефект і вплинути на всю національну економіку. Фундаментальні принципи управління економічною безпекою включають законність, системність, наукову обґрунтованість, прозорість, збалансованість інтересів держави, бізнесу та громадян, а також превентивність.

До основних інструментів управління економічною безпекою належать стратегічне планування, державний аудит, фінансовий контроль, моніторинг ризиків, антикорупційні заходи, регулювання ринку, державне інвестування у пріоритетні галузі, система публічних закупівель, податкове регулювання, валютна політика та механізми міжнародного економічного партнерства. Попри значний прогрес, низка проблем потребує системного перегляду. Передусім йдеться про складність та нестабільність податкової системи, що створює ризики для бізнесу і провокує тінізацію економіки. Контролюючі органи часто використовують інструменти перевірок не як превентивний, а як каральний інструмент, що суперечить європейській практиці ризик-орієнтованого підходу. Ще одна глобальна проблема - недостатній рівень цифровізації контролю та обміну даними між державними органами, що ускладнює прогнозування ризиків та знижує оперативність управління. У світовій практиці ефективні системи економічної безпеки ґрунтуються на прозорому та передбачуваному оподаткуванні, автоматизованих системах збору податкових даних, обмеженні дискреційних повноважень інспекторів, а також активному використанні Business Intelligence та аналітики великих даних для виявлення економічних загроз. Такі моделі впроваджені у країнах ОЕСР та ЄС, де податкова служба

виступає не караючим, а сервісним органом, а контроль здійснюється дистанційно та автоматично. Існуючий темп реформ потребує прискорення, особливо у частині інтеграції електронних реєстрів, створення єдиного ризик-орієнтованого кабінету економічної безпеки та посилення аналітичної спроможності держави.

Узагальнюючи викладене, можна стверджувати, що економічна безпека України перебуває у стані інтенсивної трансформації, викликаній зовнішніми та внутрішніми загрозами. Публічне управління демонструє поступ у напрямі системності та цифровізації, але зберігає ознаки фрагментарності та надмірної централізації. На мою думку, підвищення ефективності можливе через поєднання українського досвіду з кращими світовими практиками: впровадження ризик-орієнтованого податкового контролю, розширення автономії регіональних економічних центрів, зміцнення аналітичної складової управління та створення інтегрованої системи раннього попередження економічних загроз. Україна має всі передумови для побудови більш стійкої економічної моделі - ключовим є забезпечення прозорості, відповідальності та інноваційності державного управління. Лише за таких умов економічна безпека стане не лише реакцією на кризи, а й драйвером розвитку.

Список використаних джерел

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення: 25.11.2025).
2. Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року, затв. Указом Президента України від 11.08.2021 № 347/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021> (дата звернення: 25.11.2025).

СИНЯЧЕНКО Катерина, здобувачка вищої освіти 3 курсу НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Науковий керівник: БОНДАРЧУК Інна, викладач кафедри ІГАП ФСП Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ

Введення воєнного стану в Україні, викликане збройною агресією Російської Федерації, суттєво вплинуло на порядок реалізації конституційних прав і свобод людини. Держава опинилася в умовах, коли необхідно поєднувати

забезпечення національної безпеки та оборони з дотриманням фундаментальних прав особи. Саме тому адміністративно-правові механізми регулювання правового режиму воєнного стану мають ключове значення для збереження демократичних стандартів.

Конституція України визначає межі допустимих обмежень прав людини. Згідно зі статтею 64, під час воєнного стану можуть обмежуватися окремі конституційні права, крім тих, які є невідчужуваними та не підлягають обмеженню за будь-яких умов. До них належать право на життя, заборона катувань, повага до гідності, свобода думки та інші основоположні гарантії [1]. Це забезпечує сталість базових прав людини та недопущення свавільного втручання з боку держави.

Організаційний порядок запровадження і дії воєнного стану визначений Законом України «Про правовий режим воєнного стану». Згідно зі статтею 8 цього Закону, перелік можливих тимчасових обмежень прав і свобод має бути чітко встановлений в Указі Президента про введення воєнного стану, який затверджується Верховною Радою України [2]. Це унеможливорює незаконне або надмірне обмеження прав людини та забезпечує контрольованість застосовуваних заходів.

Одним із ключових елементів адміністративно-правового забезпечення є діяльність військових адміністрацій. Їхні повноваження визначені Постановою Кабінету Міністрів України № 573, яка встановлює порядок організації роботи з оборони, підтримання громадського порядку, евакуації населення та взаємодії з місцевими органами влади [3]. Військові адміністрації мають право впроваджувати окремі обмежувальні заходи, однак такі дії повинні відповідати закону та принципу пропорційності.

Особливо чутливою сферою є обмеження свободи пересування, що пов'язане з установленням комендантської години, режимних зон або перевірки документів. Ці заходи допустимі лише в межах, необхідних для забезпечення безпеки громадян, запобігання диверсіям та охорони стратегічних об'єктів. Судова практика Верховного Суду свідчить, що будь-яке втручання в права особи має бути обґрунтованим та не перевищувати меж, визначених законом [5].

Незважаючи на дію воєнного стану, доступ до правосуддя не може бути припинений. Закон «Про правовий режим воєнного стану» у статті 10 передбачає, що діяльність судів не зупиняється навіть у період бойових дій [2]. Це гарантує реалізацію конституційного права на судовий захист та забезпечує громадянам можливість відстояти свої права.

Окремим напрямом державної політики є захист внутрішньо переміщених осіб. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» гарантує їм соціальний захист, доступ до адміністративних та соціальних послуг, медичного забезпечення та освіти [4]. Додаткові гарантії встановлюються урядовими постановами, які визначають порядок надання допомоги, забезпечення тимчасовим житлом та доступу до цифрових послуг. У воєнний час розширення електронних сервісів стало важливим інструментом

реалізації прав населення.

Питання свободи слова та інформаційної безпеки також набуває надзвичайної актуальності. З метою протидії російській дезінформації держава має право тимчасово обмежувати діяльність медіаресурсів, що створюють загрози національній безпеці. Водночас такі заходи повинні відповідати критеріям необхідності та пропорційності, а адміністративна відповідальність - ґрунтуватися на чітко визначених правових нормах.

Узагальнюючи, адміністративно-правові гарантії прав людини в умовах воєнного стану спрямовані на забезпечення балансу між потребами оборони та дотриманням принципів верховенства права. Українське законодавство встановлює чіткі межі можливих обмежень, забезпечує безперервну діяльність судової системи, визначає повноваження органів влади та гарантує захист вразливих категорій населення. Навіть у складних умовах війни держава зберігає прихильність демократичним стандартам і забезпечує правовий захист громадян.

Список використаних джерел

1. Конституція України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр> (дата звернення: 25.11.2025).
2. Про правовий режим воєнного стану. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/389-19> (дата звернення: 25.11.2025).
3. Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/573-2020-п> (дата звернення: 25.11.2025).
4. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1706-18> (дата звернення: 25.11.2025).
5. Аналіз судової практики. *Верховний суд*. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pokazniki-diyalnosti/analiz/> (дата звернення: 25.11.2025).

СЛАВІНСЬКА Аліна, курсант 3 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: КІБЛИК Дар'я, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії, доцент

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Відповідно до Закону України «Про національну безпеку України», під безпекою розуміють стан захищеності фундаментальних прав і свобод людини та громадянина, ключових інтересів особи, суспільства й держави, зокрема її суверенітету та територіальної цілісності, від загроз як внутрішнього, так і зовнішнього походження. Адміністративно-правові механізми забезпечення інформаційної безпеки становлять один із практичних способів реалізації державної політики у сфері національної безпеки. Їх зміст полягає у впровадженні комплексу правових та організаційних інструментів, спрямованих на упорядкування, регулювання та контроль інформаційних ресурсів і процесів задля гарантування належного рівня їх захищеності від потенційних загроз.

Нормативно-правова база України виступає ключовим елементом у системі адміністративно-правового регулювання, що забезпечує національну та інформаційну безпеку. Значну роль серед таких актів відіграють закони України, зокрема: «Про інформацію», що визначає принципи та напрями інформаційної політики держави [1]; «Про національну безпеку України», який встановлює концептуальні основи безпеки та оборони [2]; «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», що формує правові засади захисту від кіберзагроз [3]; «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах», який регулює питання інформаційного захисту [4]. Зазначені акти створюють правове підґрунтя для впровадження органами публічної влади механізмів регулювання інформаційного простору, зокрема шляхом обмеження доступу, застосування форм цензурування та забезпечення збереження критично важливих інформаційних ресурсів держави.

Стратегічні напрями забезпечення національної безпеки, у тому числі інформаційної, були закріплені в Стратегії національної безпеки України, затвердженій Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. У документі визначено національні інтереси, ключові загрози та основні орієнтири державної політики в безпековій сфері [5].

Сучасні процеси цифровізації, стрімке поширення інформаційних технологій, а також трансформація соціальних комунікацій істотно посилюють ризики в інформаційній сфері. Особливо загострилася ситуація після початку збройної агресії РФ проти України, що супроводжується масштабними інформаційними операціями та кібератаками. У воєнний період серед найбільш критичних загроз слід виокремити:

- дезінформаційні кампанії, спрямовані на підрив суспільної стабільності та створення панічних настроїв;
- кібератаки, метою яких є несанкціоноване втручання в інформаційні системи органів влади та об'єкти критичної інфраструктури;

– інформаційно-психологічний вплив, що проявляється у маніпулюванні громадською думкою та цілеспрямованому психологічному тиску на населення.

З метою протидії зазначеним загрозам держава посилює нормативно-правові механізми та розширює повноваження органів публічної влади у цій сфері. Закон «Про національну безпеку України» визначає систему суб'єктів, відповідальних за формування та реалізацію політики інформаційної безпеки [2].

До них належать:

– Президент України, який є гарантом національної безпеки та очолює Раду національної безпеки і оборони;

– РНБО, що визначає стратегічні пріоритети державної політики у сфері інформаційної та кібербезпеки;

– Верховна Рада України, яка ухвалює відповідні закони та контролює діяльність виконавчої влади;

– Кабінет Міністрів України, відповідальний за реалізацію державної політики у сфері інформаційної та кібербезпеки;

– спеціальні та правоохоронні органи, зокрема ДССЗІ, СБУ, Національна поліція, які здійснюють технічний захист інформації та реагують на кіберінциденти;

– органи місцевого самоврядування, що сприяють реалізації державної політики на місцях;

– судова влада, яка забезпечує захист прав громадян у сфері інформаційних відносин і притягає до відповідальності осіб, причетних до кіберзлочинів чи поширення неправдивої інформації.

У науковій літературі зазначено, що державна система забезпечення інформаційної безпеки визначається як комплексно організована сукупність органів державної влади, а також сил і засобів, що діють на підставі закону для запобігання дестабілізуючим факторам та інформаційним загрозам [6, с.54].

Конституція України підкреслює, що забезпечення інформаційної безпеки є не лише функцією держави, але й завданням усього українського народу. Це означає, що громадяни також виступають суб'єктами забезпечення інформаційної безпеки, що відповідає демократичній моделі побудови системи національної безпеки.

З огляду на це Р. Калюжний та В. Шамрай пропонують розглядати суб'єктами інформаційної безпеки не лише органи державної влади, а й громадян, громадські організації та інші інституції, уповноважені діяти у відповідній сфері відповідно до законодавства [7, с.98].

Б. Кормич, досліджуючи питання інформаційної безпеки, наголошує, що держава, володіючи широким спектром інструментів впливу, повинна залишатися головним суб'єктом формування інформаційної політики, адже саме вона здатна встановлювати обов'язкові стандарти та норми функціонування інформаційних процесів [8, с.248].

Таким чином, державна політика у сфері інформаційної безпеки виступає інтегральною складовою національної безпеки. Вона охоплює систему поглядів, заходів та управлінських дій, спрямованих на забезпечення такого стану, за якого будь-які інформаційні загрози не здатні завдати критичної шкоди життєво важливим інтересам суспільства та держави.

Основні напрями державної інформаційної політики, визначені у статті 3 Закону України «Про інформацію», охоплюють забезпечення інформаційної безпеки, доступу до інформації, створення умов для розвитку інформаційного суспільства, формування національних інформаційних ресурсів, розвиток електронного урядування та зміцнення міжнародного співробітництва у цій сфері.

Важливим компонентом реалізації інформаційної політики є визначення забезпечення інформаційної безпеки однією з ключових функцій держави. Для цього органи публічної влади здійснюють нормативно-правове, організаційне, методичне, технологічне, матеріальне та фінансове забезпечення, а також координують діяльність усіх суб'єктів, що діють у сфері інформаційної безпеки.

Підсумовуючи вище зазначене, слід сказати, що адміністративно-правове забезпечення діяльності органів публічної влади у сфері інформаційної безпеки є складним, багатокomпонентним процесом, що охоплює значне коло інституцій та інструментів. Законодавство України в останні роки суттєво трансформувалося з метою зміцнення інформаційної стійкості держави, удосконалення міжвідомчої взаємодії та покращення реагування на кіберзагрози. Водночас ефективна реалізація державної політики у сфері інформаційної безпеки потребує підготовки висококваліфікованих фахівців, комплексного аналізу загроз та формування дієвих управлінських рішень. Забезпечення інформаційної безпеки нині є важливим чинником збереження незалежності, суверенітету та подальшого розвитку України, а також важливою умовою її інтеграції у світовий політичний та інформаційний простір.

Список використаних джерел

1. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. *База даних «Законодавства України»*. Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
2. Про національну безпеку України: Закон України із змінами і доповненнями від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. *«Законодавство України»* Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.
3. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII. *«Законодавство України»*. Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19>.
4. Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах: Закон України від 05.07.1994 № 80/94-ВР. *«Законодавство України»* Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-вр>.
5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14

вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14 вересня 2020 131Випуск No 03, 2025, частина 2 року No 392/2020. «Законодавство України» .Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020>.

6. Юдін О.К. Інформаційна безпека держави: навч. посібник. Харків: Консум, 2015. 576 с

7. Калюжний Р.А. Інформаційне забезпечення управлінської діяльності в умовах інформатизації: організаційно-правові питання теорії і практики: підручник / за ред. Р.А. Калюжного та В.О. Шамрая. Київ: Академія державно-податкової служби України, 2012. 29

8. Кормич Б.А. Інформаційна безпека: організаційно-правові основи: навч. посібн. / Б.А. Кор-мич. Київ: Кондор, 2014. 382 с

СКЛЯНІЧЕНКО Дар'я, здобувачка вищої освіти 3 курсу, факультету права, бізнесу та адміністрування Центральноукраїнського державного університету ім. В. Винниченка
Науковий керівник: ОКОПНИК Олена, в.о завідувача кафедри галузевого права та правоохоронної діяльності Центральноукраїнського державного університету ім. В. Винниченка, кандидат юридичних наук, доцент

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ПРАВ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Проблематика забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб (далі - ВПО) набула актуальності в умовах повномасштабного вторгнення в Україну. Згідно зі статтею 1 Закону України: «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» передбачено, що внутрішньо переміщені особи - це громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [7].

Важливою адміністративною процедурою, без якої неможливо реалізувати правові гарантії є облік внутрішньо переміщених осіб. У Постанові Кабінету Міністрів України (далі - КМУ) про «Про облік внутрішньо переміщених осіб» зазначається порядок здійснення адміністративної процедури, для того, щоб отримати довідку ВПО. Видача довідки є юридично значущим фактом, що відкриває доступ до передбачених законодавством гарантій, зокрема соціальних

виплат, допомоги на проживання, гуманітарної та правової підтримки [7].

Окремий маркер проблем з обліком внутрішньо переміщених осіб. Наприклад, Рахункова палата провела в серпні 2022 року звіряння фактів перетину кордону ВПО і дійшла висновку, що 151,1 тис. осіб перебували за кордоном, і з них продовжували отримувати допомогу на проживання 94 тис. осіб, понад третина яких - понад 90 днів, 4,8% - 150 днів. Отже, держава неправомірно виплатила 892,5 млн грн допомоги на проживання, що є втратами бюджету [3].

Наразі, відповідно до Постанови КМУ «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам» [1], існує щомісячна виплата внутрішньо переміщеним особам і здійснюється вона для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг. Допомога на проживання надається на підставі даних, внесених до Єдиної бази ВПО, та призначається органами соціального захисту населення за місцем фактичного проживання особи, але ж багато громадян виїхало за кордон. І колізія полягає в тому, як таким особам здійснюється виплата?

Згідно з оцінками Міжнародної організації з міграції (далі - МОМ), фактична чисельність внутрішньо переміщених осіб в Україні складає приблизно 3,5 мільйона. За 2022-2024 роки держава забезпечила тимчасовим житлом 4 236 осіб при «видимій» черзі 23 099 громадян, тобто лише 18% [3].

У межах чинних урядових програм у 2022-2024 роках пільгові кредити отримали загалом 1 246 внутрішньо переміщених осіб. Найбільш затребуваний механізм - програма пільгового іпотечного кредитування «є-Оселя». Лише протягом 2023-2024 років на отримання іпотеки було подано понад 140 тис. заявок, з яких схвалили близько 57 тис. Проте фактичне фінансування відбулося лише за 340 договорами - менше 1% від загальної кількості заяв. Такий розрив між попитом і результатами пояснюється обмеженими бюджетними ресурсами і складністю моделі іпотечного кредитування для ВПО, які часто не мають стабільного доходу для обслуговування кредитів [3].

Також, за результатами дослідження «Центр оцінки ризиків» встановлено, що протягом 2022-2024 років житло або цільову фінансову підтримку для його придбання/будівництва отримали щонайменше 8 896 заявників, а з урахуванням показників компенсацій за знищене житло - 13 315. На тлі 219,4 тис. активних «житлових потреб» у Єдиній інформаційній базі даних про внутрішньо переміщених осіб це близько 6%, на тлі загальної кількості ВПО - менше 0,3% [3].

Таким чином, система адміністративно-правових гарантій для внутрішньо переміщених осіб в Україні формально спирається на розгалужений комплекс нормативно-правових актів, серед яких Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [4] та постанов Кабінету Міністрів України № 332, № 365, № 535, № 637, № 509 [1; 2; 5; 6; 7]. Однак реальна ефективність цих гарантій залишається обмеженою у зв'язку з численними проблемами адміністративного та фінансового характеру.

Дані Рахункової палати про значні переплати допомоги через неналежний облік ВПО, низькі показники забезпечення житлом, недостатню результативність програм пільгового кредитування та надзвичайно повільні темпи задоволення житлових потреб свідчать про істотні диспропорції між нормативними гарантіями та їх фактичною реалізацією.

У цих умовах подальше удосконалення механізмів обліку, підвищення прозорості розподілу фінансування, оптимізація житлових програм та посилення контролю за їх виконанням є ключовими передумовами забезпечення реального, а не декларативного, захисту прав внутрішньо переміщених осіб.

Вирішення окреслених проблем стане важливим кроком до формування дієвої державної політики, здатної гарантувати ВПО соціальну стабільність, гідні умови життя та можливість інтеграції у приймаючі громади.

Список використаних джерел

1. Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 332. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text>. (Дата звернення 29.11.2025).
2. Деякі питання здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам : Постанова Кабінету Міністрів України від 08.06.2016 № 365. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/365-2016-%D0%BF#Text>. (Дата звернення 29.11.2025).
3. Економічна правда. Проблеми з обліком: за три роки держава дала житло лише 63 ВПО. Економічна правда. URL: <https://epravda.com.ua/power/problems-z-oblikom-za-tri-roki-derzhava-zabezpechila-zhitlovi-potrebi-lishe-63-vpo-811898/> (дата звернення: 29.11.2025).
4. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>. (Дата звернення 29.11.2025).
5. Про затвердження порядку використання коштів, що надійшли від фізичних та юридичних осіб для надання одноразової грошової допомоги постраждалим особам та внутрішньо переміщеним особам : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 № 535. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/535-2014-%D0%BF#Text>. (Дата звернення 29.11.2025).
6. Про здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.11.2014 № 637. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/637-2014-%D0%BF#Text>. (Дата звернення 29.11.2025).
7. Про облік внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-%D0%BF#Text>. (Дата звернення 29.11.2025).

СМИК Іван, здобувач вищої освіти
факультету забезпечення державної безпеки
Київського інституту Національної гвардії
України

Науковий керівник: БЕЙКУН Андрій,
доцент кафедри правового забезпечення та
правоохоронної діяльності факультету
забезпечення державної безпеки Київського
інституту Національної гвардії України,
кандидат юридичних наук, доцент

СУЧАСНА ПРОБЛЕМАТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах глобалізації та зростаючої ролі інформаційних технологій, питання забезпечення інформаційної безпеки набуває особливої ваги. В Україні ця проблема стала вкрай актуальною після початку збройної агресії російської федерації у 2014 році та повномасштабного вторгнення у 2022-му. Відповідно, введення правового режиму воєнного стану зумовлює необхідність посилення контролю у сфері інформаційних відносин, адже інформація перетворюється на стратегічний ресурс, від якого залежить не лише ефективність оборони держави, а й національна безпека в цілому [1, с. 19].

Правовий режим воєнного стану в Україні регулюється, насамперед, Конституцією України та Законом України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 р. № 389-VIII [2]. Він передбачає можливість тимчасового обмеження окремих прав і свобод громадян, у тому числі, - у сфері інформаційної діяльності, для забезпечення обороноздатності держави та захисту її територіальної цілісності. Одним із ключових напрямів цих обмежень є контроль за поширенням інформації, що може бути використана противником для дестабілізації внутрішньополітичної ситуації чи підриву морального духу населення.

Інформаційна безпека в умовах воєнного стану має декілька складових: захист інформаційної інфраструктури, протидія кіберзагрозам, боротьба з дезінформацією та пропагандою, а також правове регулювання діяльності засобів масової інформації [3, с. 123; 4].

Згідно з Доктриною інформаційної безпеки України (затвердженою Указом Президента України від 25.02.2017 р. № 47/2017), основними загрозами визнаються інформаційні операції з боку держави-агресора, які спрямовані на підрив демократичного устрою та послаблення обороноздатності країни [5].

Особливу увагу слід звернути і на роль кібербезпеки. У період дії

правового режиму воєнного стану, і, відповідно, воєнних дій, - кібератаки стають одним із головних інструментів гібридної війни. Вони спрямовані на об'єкти критичної інфраструктури, системи державного управління, банки, військові структури. Так, лише у 2023 році було зафіксовано сотні спроб зламів державних реєстрів, поширення вірусних програм та атак на інформаційні системи органів влади, крім того, безпосередньо аналітиками безпеки оперативного центру реагування на кіберінциденти ДЦЗК було зафіксовано та оброблено 1105 кіберінцидентів, що на 62,5% більше ніж за результатами 2022 року [6].

Варто відмітити, що в Україні діє Закон «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 05.10.2017 р. № 2163-VIII, який визначає правові та організаційні основи захисту кіберпростору.

Також важливим завданням у сфері інформаційної безпеки є боротьба з дезінформацією. Пропагандистські кампанії супротивника спрямовані на деморалізацію військовослужбовців, поширення панічних настроїв серед населення, дискредитацію органів державної влади та стратегічних партнерів України. Саме тому під час воєнного стану встановлюються особливі правила роботи ЗМІ, здійснюється обмеження мовлення окремих каналів, які поширюють проросійські наративи [7, с. 89-90; 8, с. 59].

Крім того, за ініціативою Ради національної безпеки і оборони України періодично вводиться застосування санкцій проти засобів масової інформації, зокрема, телеканалів, що є інструментами інформаційної агресії російської федерації і, відповідно, інформаційної боротьби [9].

Водночас важливо підкреслити, що обмеження свободи слова в умовах воєнного стану не повинно переростати у безпідставну цензуру. Конституція України гарантує право кожного на вільний доступ до інформації, а тому держава має дотримуватися балансу між необхідністю захисту національної безпеки та забезпеченням демократичних прав і свобод [8, с. 61]. Це узгоджується і з міжнародними стандартами, зокрема, практикою Європейського суду з прав людини, який визнає можливість тимчасових обмежень свободи вираження поглядів у надзвичайних ситуаціях, але лише в межах принципу пропорційності [3, с. 124; 7, с. 92].

Не менш важливим аспектом є інформаційна підтримка Збройних Сил України та інших збройних формувань, розвідувальних і правоохоронних органів держави. Позитивний інформаційний вплив, системне висвітлення успіхів армії, Сил спеціальних операцій, Служби безпеки, Національної гвардії та інших структур, формування довіри суспільства до оборонних структур, - відіграють ключову роль у зміцненні морального духу та консолідації нації перед обличчям жорстокого і підступного ворога. Державні та недержавні медіа, а також волонтерські проекти активно працюють у напрямі формування єдиного інформаційного простору, що протистоїть ворожим фейкам та наративам [10, с. 47].

Таким чином, інформаційна безпека в умовах правового режиму воєнного стану є багатогранним явищем, що поєднує правові, організаційні та технічні

заходи. Вона спрямована не лише на захист інформаційної інфраструктури, а й на формування стійкості суспільства до деструктивних інформаційних впливів. Подальший розвиток законодавства, вдосконалення кіберзахисту та підвищення інформаційної культури громадян залишаються основними завданнями України у сфері національної безпеки.

Отже, інформаційна безпека в умовах правового режиму воєнного стану постає не лише як окремий напрям державної політики, а й як комплексна система дій, спрямованих на збереження стабільності держави та суспільства. Український досвід останніх років показує, що війна ведеться не тільки на полі бою, але й у свідомості людей. Тому боротьба з дезінформацією, розвиток кіберзахисту, створення єдиного інформаційного простору та формування довіри громадян до держави стають завданнями першорядної ваги.

Разом з тим, важливо пам'ятати: забезпечення інформаційної безпеки не повинно підміняти демократичні принципи і перетворюватися на цензуру. Ефективність державних заходів у цій сфері визначається не лише рівнем контролю, а й спроможністю вибудувати діалог із суспільством, підвищити інформаційну культуру населення та створити умови для критичного сприйняття будь-яких повідомлень.

Таким чином, воєнний стан в Україні довів, що інформаційна безпека є такою ж складовою обороноздатності, як і зброя чи військова техніка. У майбутньому саме поєднання правових, технічних і соціальних інструментів забезпечення інформаційної стійкості дозволить нашій державі не лише вистояти у сучасній війні, але й зміцнити позиції в глобальному інформаційному просторі.

Список використаних джерел

1. Клімчук О. Інформаційна безпека в умовах гібридної війни: виклики для України / *Національна безпека і оборона*. 2022. № 1. С. 15-22.
2. Про правовий режим воєнного стану. Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII / *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.
3. Смотрич Д. В., Браїлко Л. Інформаційна безпека в умовах воєнного стану / *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. Випуск 77: частина 2, 2023. С. 121-127. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/06/22-2.pdf> (дата звернення: 18.11.2025).
4. Француз-Яковець Т. А. Інформаційна безпека в умовах війни. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1c25aa92-f044-4b06-bbf6-c4fe7219ea77/content> (дата звернення: 18.11.2025).
5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України». Указ Президента України від 25.02.2017 № 47/2017. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/472017-21374> (дата звернення: 18.11.2025).
6. 2023 року кількість зареєстрованих кіберінцидентів зросла на 62,5%: звіт оперативного центру реагування на кіберінциденти ДЦКЗ. [Інформаційний

портал Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України]. 11.01.2024. URL: <https://cip.gov.ua/ua/news/2023-roku-kilkist-zareyestrovanih-kiberincidentiv-zrosla-na-62-5-zvit-operativnogo-centru-reaguvannya-na-kiberincidenti-dckz> (дата звернення: 18.11.2025).

7. Петренко І. Протидія дезінформації як елемент інформаційної безпеки держави / *Вісник КНУ. Серія «Право»*. 2022. № 3. С. 87-94.

8. Гривнак Б., Лопушинський І., Сапіжак І. Дезінформація як загроза національній безпеці України в умовах неоголошеної російсько-української війни / *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Екологія. Публічне управління та адміністрування»*, Вип. 1, 2024. С. 53-63.

9. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 лютого 2021 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)». Указ Президента України від 02.02.2021 № 43/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/432021-36441> (дата звернення: 18.11.2025).

10. Левченко М. Інформаційна підтримка оборони України: роль медіа і громадянського суспільства / *Український журнал міжнародного права*. 2023. № 2. С. 44-52.

СНІЖКО Софія, курсантка 3 курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

ДРОБЕНКО Діна, викладач кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: АДАПТАЦІЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ

Запровадження воєнного стану створює низку викликів для функціонування державних інституцій, зокрема судової влади. Правосуддя є одним з ключових механізмів правової держави, і його ефективна робота необхідна навіть у період активних бойових дій. Забезпечення доступу до правосуддя у таких умовах пов'язане не лише з організаційними труднощами, а й зі збереженням гарантій справедливого судового розгляду, визначених Конституцією України та міжнародними актами. Пошук оптимальних форм адаптації судової системи під час війни є важливою передумовою підтримання верховенства права, захисту прав людини та стабільності суспільства.

Відповідно до Конституції України судова влада здійснюється незалежними судами, а кожному гарантується право на справедливий,

неупереджений і публічний розгляд справи упродовж розумного строку [1]. Навіть під час воєнного стану ці конституційні гарантії не можуть бути скасовані, що підкреслює фундаментальну роль правосуддя у демократичній системі. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» визначає, що суди продовжують діяти, а їхня діяльність не може бути припинена навіть у разі зміни системи управління чи тимчасової окупації окремих територій [2]. Таким чином, законодавець підкреслює пріоритет судової функції та необхідність адаптаційних механізмів для її безперервності.

Одним із найбільш значущих аспектів адаптації судової системи є питання територіальної підсудності. Через бойові дії, загрозу життю суддів і працівників апаратів, руйнування будівель суди в окремих регіонах вимушено припиняли роботу або евакуювалися. У зв'язку з цим Вища рада правосуддя та Верховний Суд неодноразово змінювали територіальну підсудність справ, передаючи їх на розгляд судів, розташованих у більш безпечних областях. Такі рішення дозволяють забезпечити безперервність судового процесу, водночас зберігаючи гарантії об'єктивності та процесуальних прав сторін.

Значного тиску зазнала і кримінальна юстиція. В умовах війни збільшилась кількість категорій справ, пов'язаних із військовими злочинами, колабораціонізмом, порушенням законів і звичаїв війни. Судова система повинна не лише розглядати такі справи, а й забезпечувати дотримання стандартів доказування, презумпції невинуватості та права на захист. Особливо складним є проведення розслідувань у районах, де тривають бойові дії, або на тимчасово окупованих територіях, що створює додатковий тягар для органів правосуддя та вимагає тісної співпраці між слідчими органами, прокуратурою та судами.

Окремим викликом стала організація діяльності судів на територіях, що зазнали окупації або перебувають у зоні активних бойових дій. Частина суддів і працівників була змушена евакуюватися, а судові будівлі - зруйновані або захоплені. У таких ситуаціях держава забезпечувала відновлення роботи судів у нових приміщеннях або передавала справи на розгляд іншим установам. Проте навіть після релокації суди зіштовхуються з накопиченням справ, логістичними труднощами, нестачею персоналу, що ускладнює дотримання «розумних строків» розгляду.

Попри ці труднощі, українська судова система демонструє високий ступінь стійкості та адаптивності. Значну роль відіграє й міжнародна підтримка, зокрема дорадча допомога Ради Європи та Європейського Союзу, спрямована на забезпечення доступності правосуддя, дотримання прав людини та незалежності суддів. Міжнародні стандарти, зокрема стаття 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, встановлюють базові гарантії справедливого суду, які залишаються чинними навіть у період надзвичайних обставин [3]. Це підкреслює важливість збереження принципів верховенства права, оскільки саме вони забезпечують довіру громадян до держави в умовах нестабільності.

Водночас доступ до правосуддя у воєнний час стосується не лише роботи

судів, а й можливості громадян фізично та юридично реалізувати свої права. Значна кількість людей стала внутрішньо переміщеними особами, втратила документи, майно, доступ до юридичних послуг. Для таких категорій держава розгорнула мережу центрів безоплатної правової допомоги, які надають консультації онлайн та офлайн. Таким чином, забезпечення доступності правосуддя виходить за рамки судової системи й охоплює ширший комплекс правових послуг.

Таким чином, функціонування правосуддя в умовах воєнного стану є складним, але життєво необхідним процесом. Незважаючи на загрози, суди продовжують діяти, адаптуючись до нових обставин шляхом зміни підсудності, цифровізації процесів, дистанційної роботи та міжнародної координації. Підтримання доступу до правосуддя залишається одним із ключових чинників стійкості українського суспільства та демонструє здатність держави забезпечувати права людини навіть у найскладніших умовах. Саме завдяки безперервній роботі судів зберігається структура правових відносин, підтримується довіра громадян до державних інституцій і гарантується верховенство права як фундаментальна цінність демократичної України.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 25.11.2025).
2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 25.11.2025).
3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 (ратифікований Україною 1973 року) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 25.11.2025).

СНІЖКО Софія, курсантка 3 курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: ШИШКАРЬОВА Олена, старший викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

ВЗАЄМОДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ГРОМАДСЬКІСТЮ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Виборчі права громадян є одним із ключових елементів демократичного конституційного ладу та важливим індикатором реального забезпечення прав і свобод людини в державі. Можливість брати участь у формуванні органів державної влади та місцевого самоврядування через вільні і справедливі вибори закріплена у статті 38 Конституції України, відповідно до якої громадяни мають право обирати і бути обраними до органів влади. Одним із найважливіших гарантій реалізації цього права є ефективний судовий захист, який дозволяє оперативно усувати порушення та забезпечує відновлення справедливості у виборчому процесі.

Судовий захист виборчих прав в Україні має свої особливості, обумовлені як специфікою виборчого процесу, так і необхідністю дотримання принципів оперативності та стабільності виборів. Виборчий процес характеризується стислими строками, великою кількістю учасників і високою соціальною значущістю, тому судовий розгляд таких справ вимагає від судів швидкого реагування і глибокого розуміння політико-правового контексту.

Нормативно-правовою основою судового захисту виборчих прав є насамперед Конституція України, Кодекс адміністративного судочинства України та спеціальні закони, які регулюють порядок проведення виборів. Зокрема, Закон України «Про вибори народних депутатів України», Закон України «Про місцеві вибори», а також Закон України «Про Центральну виборчу комісію» встановлюють детальні процедури оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів виборчого процесу.

Відповідно до статті 2 КАС України, завданням адміністративного судочинства є захист прав, свобод та інтересів фізичних і юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку суб'єктів владних повноважень. У виборчому процесі саме адміністративні суди виступають гарантом законності дій виборчих комісій, органів влади, політичних партій та кандидатів. При цьому виборчі спори мають розглядатися виключно судами адміністративної юрисдикції, що впливає зі статті 19 КАС України.

Особливістю судового захисту виборчих прав є скорочені процесуальні строки. Так, стаття 273 КАС України передбачає, що адміністративні справи щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності виборчих комісій, кандидатів або інших суб'єктів виборчого процесу мають бути розглянуті у дводенний строк, а напередодні дня голосування - невідкладно. Такий підхід покликаний забезпечити оперативне вирішення спорів і не допустити зриву виборчого процесу. Водночас короткі строки розгляду створюють значне навантаження на суддів і вимагають високого рівня організації судового процесу.

Ще однією характерною рисою є особливий порядок визначення підсудності виборчих спорів. Наприклад, справи щодо рішень, дій або бездіяльності Центральної виборчої комісії розглядає Верховний Суд як суд першої інстанції, а спори щодо територіальних або дільничних виборчих комісій - відповідні окружні адміністративні суди. Така структура спрямована на

забезпечення швидкого розгляду справ і можливості остаточного судового вирішення ще до моменту встановлення результатів виборів.

Судова практика у справах про захист виборчих прав свідчить, що найчастіше предметом оскарження є реєстрація кандидатів, встановлення результатів голосування, дії чи бездіяльність виборчих комісій, а також порушення під час ведення передвиборної агітації. Верховний Суд у своїх рішеннях неодноразово наголошував, що суди мають виходити з принципу верховенства права, зокрема із засади пропорційності, тобто балансувати між необхідністю забезпечення виборчих прав і стабільністю виборчого процесу.

Варто також зазначити, що стаття 55 Конституції України гарантує кожному право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади¹. Це положення є загальною конституційною основою судового захисту виборчих прав. Воно конкретизується у виборчому законодавстві, де чітко визначено порядок подання скарг, строки, коло осіб, які мають право на звернення, та наслідки рішень суду. Таким чином, механізм судового захисту у виборчих спорах є комплексним і передбачає як процесуальні, так і матеріальні гарантії.

Попри вдосконалення законодавства, судовий захист виборчих прав в Україні стикається з низкою проблем. Зокрема, існують труднощі в забезпеченні єдності судової практики, випадки зловживання правом на оскарження, а також вплив політичного чинника на оцінку доказів у виборчих справах. Крім того, недосконалість виборчих процедур і постійні зміни виборчого законодавства ускладнюють правозастосування та створюють додаткові ризики порушення виборчих прав.

Отже, судовий захист виборчих прав громадян є ключовим елементом демократичного суспільства та гарантією легітимності виборчого процесу. Його особливості полягають у спеціальній процедурі, стислих строках розгляду, особливій підсудності та високих вимогах до швидкості і якості судового рішення. Подальший розвиток системи адміністративного судочинства, узгодження національної практики з європейськими стандартами та підвищення професійного рівня суддів сприятимуть зміцненню довіри громадян до виборчої системи та утвердженню реального народовладдя в Україні.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР-// URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 10.11.2025).

2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV-// URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 10.11.2025).

3. Закон України «Про вибори народних депутатів України» від 17 листопада 2011 р. № 4061-VI -// URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4061-17#Text> (дата звернення: 10.11.2025).

4. Закон України «Про місцеві вибори» від 14 липня 2015 р. № 595-VIII -// URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-19#Text> (дата звернення: 10.11.2025).

5. Закон України «Про Центральну виборчу комісію» від 30 червня 2004 р. № 1932-IV- // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-15#Text> (дата звернення: 10.11.2025).

СТЕЦКОВ Олександр, здобувач вищої освіти факультету забезпечення державної безпеки Київського інституту Національної гвардії України

Науковий керівник: БЕЙКУН Андрій, доцент кафедри правового забезпечення та правоохоронної діяльності факультету забезпечення державної безпеки Київського інституту Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент

ТЕОРЕТИЧНІ І ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ СУБ'ЄКТІВ ОБОРОННО-БЕЗПЕКОВОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ОСОБЛИВИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ

У контексті сучасних викликів національній безпеці України, ескалації зовнішніх загроз, триваючої повномасштабної збройної агресії російської федерації, - питання ефективної підготовки кадрів для суб'єктів сектору безпеки і оборони набуває першочергового значення.

Як відомо, кадровий потенціал є ключовим фактором, що визначає ефективність діяльності державних органів на всіх рівнях і забезпечує: управління процесами реформування суспільства; становлення правової держави; цілепокладання в діяльності систем управління, зміни в їх структурі та стилі функціонування у схемі «людина - держава» [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що аналізу теоретичних і прикладних аспектів формування та реалізації державної кадрової політики у секторі безпеки і оборони України, зокрема, в умовах особливих правових режимів, присвячені дослідження: В.Б. Авер'янова, В.Д. Бакуменка, О.В. Банчук-Петросової, М.М. Білинської, Н.Т. Гончарук, С.Д. Дубенко, О.В. Кривенко, Н.А. Липовської, В.Я. Малиновського, Т.В. Мотренко, П.І. Надолішнього, Т.І. Пахомової, О.Ю. Оболенського, В.М. Олуйко, С.М. Серьогіна, А.С. Сіцинського та інших.

Питання реформування та оптимізації сектора безпеки і оборони на сьогоdnішньому етапі державності в умовах ведення повномасштабної війни

визначено вищим керівництвом України стратегічним пріоритетом національної безпеки держави. Тому, одним із головних завдань такого реформування є створення професійних, боєздатних, мобільних, якісно підготовлених та всебічно забезпечених сил безпеки і оборони України, здатних ефективно протидіяти сучасним загрозам національній безпеці держави в найбільш небезпечних і активних їх фазах.

Зазначене завдання передбачає, зокрема, проведення кардинальних реформ у сфері кадрової політики структур сектора безпеки і оборони України, що мають на меті збереження та посилення кадрового потенціалу сектора безпеки і оборони України, підвищення рівня державних соціальних гарантій персоналу задля забезпечення ефективної реалізації завдань за призначенням, насамперед, в умовах відсічі збройної агресії.

Аналіз наукових праць вітчизняних дослідників, що присвячені нагальним питанням розвитку кадрової політики сектора безпеки і оборони України, дозволив встановити наступні її характерні особливості.

По-перше, кадрова політика сектора безпеки і оборони України є складовою загальнодержавної кадрової політики, яка базується на державних пріоритетах, потребах розвитку військових формувань, розвідувальних, правоохоронних органів й відповідних ресурсах.

По-друге, дослідники спільні у думці, що основними завданнями кадрової політики сектора безпеки і оборони України є пошук, ефективне збереження і відтворення, цілеспрямоване формування і раціональне використання професійно підготовлених, відданих народу України людей, які відповідають потребам національної безпеки та оборони України.

По-третє, метою сучасної кадрової політики сектора безпеки і оборони України є комплектування сил безпеки і оборони держави високопрофесійними кадрами, здатними швидко та ефективно реагувати на реальні і потенційні загрози національній безпеці України.

По-четверте, кадрова політика сектора безпеки і оборони України спрямовується на формування, збереження, професійне зростання, розвиток та раціональне використання кадрового потенціалу сил безпеки і оборони України [2; 3, с. 130-131].

Об'єктами впливу кадрової політики сектора безпеки і оборони України є всі кадри сектора безпеки і сил оборони України, що у відповідності до посадових обов'язків виконують завдання військової служби та служби в правоохоронних органах.

Відповідно, суб'єктами формування та проведення кадрової політики сектора безпеки і сил оборони України виступають такі інститути та інституції:

- Президент України;
- Верховна Рада України;
- Кабінет Міністрів України;
- керівники апаратів центральних, регіональних і місцевих органів державної влади;

- кадрові структури міністерств, відомств та інших органів виконавчої влади;

- кадрові підрозділи суб'єктів сектора безпеки і оборони [2].

За аксіомним ствердженням В.Ю. Богдановича, - розвиток висококваліфікованих людських ресурсів відіграє вирішальну роль у зміцненні оборонних можливостей країни [4].

На погляд О.В. Банчук-Петросової, універсальними основними пріоритетами і завданнями кадрової політики сектора безпеки і сил оборони України повинні бути:

1) впровадження сучасних інноваційних підходів у кадрову політику сектора безпеки і сил оборони України;

2) упровадження ефективної системи управління кар'єрою у силах безпеки і оборони держави;

3) удосконалення нормативно-правового забезпечення кадрової політики означених організаційних структур сектора;

4) збереження та посилення кадрового потенціалу, підвищення фахового рівня персоналу у цій сфері;

5) удосконалення організаційно-штатної структури та оптимізація структур сектора безпеки і сил оборони України у відповідності до сучасних екстремальних викликів та загроз національній безпеці, територіальній цілісності і незалежності нашої держави;

6) підвищення якості добору, комплектування та оцінки професійних якостей персоналу сил безпеки і оборони України;

7) створення ефективної системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів;

8) створення системи аудиту, моніторингу кадрових ресурсів, проектного та аналітичного забезпечення кадрової системи;

9) опрацювання питання щодо створення кадрового резерву для Збройних Сил України, інших складових сектора безпеки і оборони України;

10) удосконалення кадрового та морально-психологічного забезпечення персоналу сектора безпеки і сил оборони України;

11) стимулювання до проходження військової та правоохоронної служби, створення належних соціальних та соціо-гуманітарних умов для персоналу;

12) оптимізація кадрового забезпечення освітньої та наукової сфери та підвищення ефективності використання наукового потенціалу;

13) адаптація національних військових кадрів до інформаційного суспільства, упровадження інформаційних технологій в усіх ланках кадрової системи [3, с. 132].

Отже, система управління людськими ресурсами у цій сфері потребує, як вбачається, комплексного підходу, що охоплює не лише професійну освіту, але й психологічну та фізичну підготовку майбутніх фахівців.

Безумовно, що якісна освіта виступає фундаментом у підготовці кадрів для сектору безпеки і оборони. Як зазначає О. Устименко, для осучаснення

освітнього процесу необхідно впроваджувати інноваційні навчальні методи та технології, що відповідають поточним стандартам НАТО. Це передбачає, зокрема, і впровадження інноваційних підходів до навчання, у тому числі, використання симуляційних технологій та практико-орієнтованих методик [5, с. 55].

Психологічна підготовка кадрів є не менш важливою складовою. Т.Л. Грицевич підкреслює, що для результативного виконання службових завдань у сфері безпеки та оборони ключове значення має розвиток психологічної витривалості та здатності діяти у кризових ситуаціях. Це вимагає розробки та впровадження спеціалізованих програм психологічної підготовки, які б враховували специфіку майбутньої професійної діяльності [6].

Фізична підготовка залишається невід'ємною частиною формування професійної компетентності кадрів. М.В. Корчагін вважає, що високий рівень фізичної підготовки є ключовим для успішного виконання службово-бойових завдань як в умовах підвищеного ризику, так і потенційної небезпеки. Отже, система фізичної підготовки має бути адаптована до реальних умов службово-бойової діяльності та враховувати сучасні виклики [7, с. 247].

Інтеграція цих трьох компонентів: якісної освіти, психологічної та фізичної підготовки, - вимагає системного підходу до управління людськими ресурсами. За словами Дж. Сміта, для досягнення ефективності система управління кадрами в галузі безпеки має ґрунтуватися на постійному вдосконаленні та здатності пристосовуватися до мінливих зовнішніх умов. Це передбачає створення гнучких механізмів оцінки та розвитку персоналу, а також впровадження системи мотивації, орієнтованої на постійне професійне вдосконалення [8].

Підсумовуючи, можна стверджувати, що сучасний концептуалізм розбудови системи управління людськими ресурсами в секторі безпеки і оборони України, насамперед, в умовах дії правового режиму воєнного стану, має базуватися на комплексному підході, який інтегрує якісну освіту, психологічну та фізичну підготовку. О.С. Бодрук та О.І. Сивак акцентують увагу на тому, що лише поєднання цих компонентів може забезпечити підготовку високоосвічених кадрів, готових ефективно реагувати на сучасні виклики, що стосуються національної безпеки. [9, с. 191-192].

Як вбачається, реалізація цього підходу вимагає не лише значних ресурсів, але й системних змін у підходах до організації навчального процесу та управління персоналом. Важливо забезпечити постійний моніторинг ефективності підготовки кадрів та гнучке реагування на зміни у безпековому середовищі. Тільки за таких умов можливо досягти високого рівня професіоналізму кадрів сектору безпеки і сил оборони, що є запорукою ефективного забезпечення національної безпеки України в умовах відбиття зовнішньої агресії.

Додатково зазначимо, що кадрова політика сектору безпеки і оборони України повинна визначати місце та роль кадрів у загальнодержавній системі

забезпечення національної безпеки і оборони держави, мати мету, завдання, найважливіші напрями, принципи роботи у безпековій та оборонній сферах, забезпечувати шляхи вдосконалення підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації, раціональне використання кадрового потенціалу, відповідно до виконання завдань суб'єктами сектору безпеки і сил оборони держави.

Отже, кадрова політика сектору безпеки і сил оборони України повинна нормативно позиціонуватись як довготривала стратегія, що спрямована на всебічне забезпечення суб'єктів означеного сектору високопрофесійними, ініціативними, патріотично налаштованими управлінськими кадрами нового типу, відданими народу України, здатними взяти на себе відповідальність і ефективно виконувати намірені завдання із забезпечення національної безпеки і оборони держави, насамперед, в умовах правового режиму воєнного стану. Перспективою подальшого дослідження даної проблематики є, на наш погляд, розробка загальних теоретико-методологічних аспектів кадрової політики сектору безпеки і сил оборони України.

Список використаних джерел

1. Клименко В. О. Проблеми військово-соціального управління: кадрова політика у Збройних Силах України. URL: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=&65&c=1471> (дата звернення: 18.11.2025).
2. Думенко М. П. Роль і місце кадрової політики у Збройних Силах України в процесі їх реформування та розвитку. URL: <http://www.ualogos.kiev.ua/fulltext.html?id=1917> (дата звернення: 18.11.2025).
3. Банчук-Петросова О. В. Особливості сучасної кадрової політики сектору безпеки і оборони України. *Інвестиції: практика та досвід. Державне управління*. № 15/2013. С. 129-132. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/15_2013/31.pdf (дата звернення: 18.11.2025).
4. Богданович В. Ю. Теоретико-методологічні засади забезпечення національної безпеки України: *монографія*. Київ: НУОУ, 2020. 416 с.
5. Устименко О. В. Модернізація системи військової освіти України в контексті сучасних викликів. *Наука і оборона*. 2021. №2. С. 52-58.
6. Грицевич Т. Л. Психологічна готовність військовослужбовців до дій в екстремальних умовах. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2022. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2022_1_5 (дата звернення: 18.11.2025).
7. Корчагін М. В. Удосконалення системи фізичної підготовки військовослужбовців Збройних Сил України. *Молодий вчений*. 2023. №3 (103). С. 245-249.
8. Smith J. Human Resource Management in the Security Sector: Challenges and Opportunities. *International Journal of Security Studies*. 2022. Vol. 15, № 2. p.p. 178-195.

9. Бодрук О. С. Структури воєнної безпеки: національний та міжнародний аспекти: *монографія*. Київ: НІПМБ, 2021. 300 с.

СУЛЕНКО Акім, курсант 2 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції НПУ Одеського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: РУДОЙ Катерина, професор кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, підполковник поліції

ФОРМИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Публічне адміністрування є основним інструментом реалізації державної політики та управління суспільними процесами [1 с. 21]. Форми реалізації публічного адміністрування визначають способи взаємодії органів влади з громадянами та юридичними особами, сприяють забезпеченню законності, ефективності та прозорості управлінських рішень [2 с. 21]. Розвиток адміністративних практик в Україні та світі свідчить про постійне вдосконалення форм публічного адміністрування, зокрема через цифровізацію та впровадження електронних сервісів [3 с. 21].

Історія публічного адміністрування в Україні бере початок ще з радянських часів, коли адміністративні функції виконувалися централізовано [1 с. 21]. Після здобуття незалежності розпочався процес реформування системи державного управління, впровадження принципів публічності та прозорості [2 с. 21]. У сучасному світі публічне адміністрування розвивається як комплексна система, що поєднує традиційні та електронні форми управління [3 с. 21].

Форми публічного адміністрування - це конкретні способи, за допомогою яких органи публічної влади здійснюють управлінську діяльність, виконують завдання, реалізують політику та забезпечують взаємодію з громадянами і організаціями [1 с. 21]. Вони можуть включати безпосереднє та опосередковане адміністрування, електронні сервіси, координаційні заходи та контрольні дії [2 с. 21].

Регуляторні форми включають встановлення правил, стандартів та норм поведінки для суб'єктів суспільних відносин [2 с. 21]. Приклади: видача ліцензій, дозволів, сертифікатів, затвердження стандартів безпеки та контролю за їх дотриманням [1 с. 21].

Сервісні форми реалізації публічного адміністрування передбачають надання адміністративних послуг громадянам і юридичним особам [1 с. 21]. До них належать видача паспортів, реєстрація бізнесу, видача довідок та сертифікатів [2 с. 21]. Важливими характеристиками є доступність, своєчасність та прозорість процесу, що забезпечується стандартизованими процедурами [3 с. 21].

Контрольні та наглядові форми забезпечують дотримання законодавства та правил у діяльності юридичних і фізичних осіб [1 с. 21]. Приклади: перевірки підприємств, аудит органів влади, контроль за дотриманням екологічних та санітарних норм [2 с. 21].

Координаційні та консультативні форми передбачають взаємодію органів влади з іншими державними органами, громадськими організаціями та міжнародними структурами [1 с. 21]. Приклади: міжвідомчі комісії, робочі групи, консультації з експертами, міжнародні форуми [2 с. 21]. Ці форми забезпечують узгодженість політики та ефективність управлінських рішень [3 с. 21].

Електронне адміністрування включає онлайн-послуги, автоматизовані системи обробки заяв та портал «Дія», що дозволяє отримувати документи та довідки без особистого відвідування органів влади [1 с. 21]. Це зменшує бюрократію, підвищує прозорість і забезпечує рівний доступ до послуг у різних регіонах [2 с. 21].

У багатьох країнах активно використовуються електронні сервіси та стандартизовані процедури для підвищення ефективності публічного адміністрування [1 с. 21]. Наприклад, в Естонії та Сінгапурі більшість державних послуг надається онлайн, що скорочує час обслуговування та зменшує корупційні ризики [2 с. 21]. Україна також впроваджує подібні практики, зокрема через цифровізацію адміністративних процесів [3 с. 21].

Основні проблеми: бюрократія, нерівний доступ до послуг у віддалених регіонах, недостатня цифровізація та кваліфікація працівників [1 с. 21]. Виклики включають необхідність удосконалення нормативної бази, впровадження електронних сервісів та адаптацію міжнародного досвіду до національних умов [2 с. 21].

Форми публічного адміністрування забезпечують ефективність державного управління, прозорість прийняття рішень, доступність адміністративних послуг та реалізацію конституційних прав громадян [1 с. 21]. Поєднання різних форм адміністрування сприяє стабільності державного управління та довірі населення до органів влади [2 с. 21].

Форми публічного адміністрування забезпечують законність, ефективність та прозорість взаємодії органів влади з громадянами, вдосконалення цих форм гарантують впровадження електронних сервісів, а інтеграція міжнародного досвіду сприяє підвищенню якості публічного адміністрування в Україні [2 с. 21].

Список використаних джерел

1. Адміністративне право України: Підручник / За ред. В.Б. Авер'янова. - К.: Юрінком Інтер, 2022.
2. Битяк Ю.П., Адміністративне право України: навч. посібник. - Х.: Право, 2021.
3. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР (зі змінами).
4. Закон України «Про адміністративні послуги» від 6 вересня 2012 р. № 5203-VI (зі змінами).
5. Колпаков В.К. Адміністративне право України: Підручник. - К.: Юрінком Інтер, 2020.

СНІЖКО Софія, курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ
ФЕДОРЧАК Ірина, старший викладач кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

СВОБОДА СЛОВА У ВОЄННИЙ ЧАС: БАЛАНС МІЖ БЕЗПЕКОЮ ДЕРЖАВИ ТА ВІДКРИТІСТЮ СУСПІЛЬСТВА

Свобода слова традиційно вважається однією з центральних демократичних цінностей, адже забезпечує можливість громадян відкрито висловлювати думки, брати участь у державотворенні та контролювати дії влади. Проте в умовах збройної агресії та воєнного стану постає питання визначення меж, у яких держава може тимчасово обмежувати реалізацію цього права з метою забезпечення національної безпеки. Пошук балансу між необхідністю захищати державу та потребою зберігати демократичні свободи є складним, але принципово важливим завданням.

Правові основи регулювання свободи слова в Україні закріплені в Конституції України, зокрема у статті 34, яка гарантує право кожного на свободу думки і слова, а також на вільне вираження поглядів. При цьому Конституція дозволяє тимчасові обмеження цього права в інтересах національної безпеки та громадського порядку [1]. В умовах воєнного стану ці положення набувають практичного значення, адже законодавство визначає конкретні механізми реалізації таких обмежень.

У Законі України «Про правовий режим воєнного стану» передбачено можливість запровадження низки спеціальних заходів, серед яких - тимчасове

обмеження діяльності засобів масової інформації, встановлення контролю за комунікаціями, заборона поширення інформації, що може зашкодити обороноздатності держави [2]. Такі заходи є типовими для держав, що перебувають у стані війни, адже неконтрольоване поширення даних може бути використане противником у шкоду військовим та цивільним.

Важливе значення мають і міжнародні стандарти, що визначають межі допустимого втручання держави у свободу слова. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права у статті 19 закріплює право кожного на свободу вираження поглядів, але допускає його обмеження, якщо це необхідно для захисту національної безпеки чи громадського порядку [3]. Європейська конвенція з прав людини у статті 10 містить аналогічні положення. Практика Європейського суду з прав людини підтверджує, що навіть за надзвичайних умов держави повинні дотримуватися принципу пропорційності та забезпечувати мінімально необхідний рівень свободи інформації.

Сучасна Україна стикається з одночасною необхідністю захищати інформаційний простір від дезінформації, зберігати доступ громадян до достовірної інформації та забезпечувати прозорість дій влади. Саме тому у воєнний час особливо загострюється проблема визначення меж дозволеного. З одного боку, держава має захищати інформаційний простір від пропаганди та психологічних операцій противника. З іншого - обмеження свободи слова не повинні ставати інструментом цензури та тиску на незалежні медіа.

Одним із найобговорюваніших рішень стало тимчасове об'єднання центральних телеканалів у формат єдиного телемарафону. Такий крок був спрямований на уніфікацію інформаційної політики в умовах активних бойових дій, зменшення кількості фейків та координацію комунікації влади з населенням. Проте критики зазначають, що формат телемарафону може створювати ризики для інформаційного плюралізму та збіднювати різноманіття точок зору. Цей приклад демонструє складність вибору між оперативною та контрольованою інформацією, важливою для безпеки, і демократичними стандартами відкритості.

Проблема дезінформації у воєнний час виходить на перший план, оскільки неправдиві відомості здатні впливати на моральний стан населення, спричиняти паніку, підривати довіру до державних інституцій. Тому держава активізувала боротьбу з фейками, посиливши моніторинг інформаційного простору та блокування ресурсів, що поширюють ворожі наративи. Водночас важливо зберігати баланс і не допустити криміналізації критики влади або переслідування за альтернативні погляди під виглядом боротьби з пропагандою.

Не менш складним є питання доступу журналістів до зони бойових дій. З одного боку, присутність медіа є надзвичайно важливою для документування фактів, фіксації можливих воєнних злочинів та формування об'єктивної картини для суспільства та світу. З іншого - неконтрольований доступ може створити небезпеку, а також призвести до розголошення чутливої інформації. Тому процедури акредитації та спеціальні вимоги до роботи журналістів на фронті є

необхідними, але важливо, щоб вони не перетворювалися на механізм обмеження незалежної журналістики.

Комунікація влади у воєнний час має залишатися максимально відкритою, наскільки це дозволяє ситуація. Регулярні брифінги, доступ до правдивої інформації, публічні звіти та пояснення рішень сприяють збереженню довіри громадян. У сучасних умовах прозорість часто є не менш важливим інструментом боротьби з дезінформацією, ніж технічні чи правові методи її протидії.

Таким чином, свобода слова у період воєнного стану не втрачає своєї актуальності, а навпаки - стає одним із ключових елементів стійкості держави. Збереження балансу між необхідністю забезпечувати оборону та підтримувати відкритість суспільства можливе лише за умови дотримання принципів законності, пропорційності, тимчасовості обмежень і прозорості дій влади. Демократичні стандарти не повинні зникати під час війни, адже саме вони формують підґрунтя для майбутньої відбудови та розвитку держави після завершення збройних конфліктів.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 25.11.2025).

2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № URL: 389-VIII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 25.11.2025).

3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 (ратифікований Україною 1973 року) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 25.11.2025).

СУЛИМА Максим, курсант факультету правоохоронної діяльності Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького

ЦАРУК Андрій, старший викладач кафедри адміністративної діяльності Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького, доктор філософії

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ГАРАНТІЇ ДЛЯ УЧАСНИКІВ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОВАДЖЕНЬ У КРИЗОВИХ УМОВАХ

Адміністративне судочинство та адміністративні провадження є важливим

інструментом забезпечення прав і законних інтересів громадян та юридичних осіб у сфері державного управління. У кризових умовах, зокрема під час надзвичайних ситуацій, воєнного стану або масових соціально-економічних криз, виникає підвищений ризик порушення процесуальних прав учасників адміністративних проваджень.

Особливу увагу слід приділяти дотриманню принципів справедливості, рівності та доступу до правосуддя. Кризові умови часто змінюють механізми функціонування органів влади, що може призводити до порушень процесуальних строків, обмеження прав на участь у провадженні та складнощів у реалізації захисних процедур.

Метою дослідження є визначення основних процесуальних гарантій для учасників адміністративних проваджень у кризових умовах, аналіз проблем їх реалізації та вироблення практичних рекомендацій щодо забезпечення рівності та справедливості процесу.

Для досягнення поставленої мети застосовано наступні методи:

Аналітичний метод - для вивчення чинного адміністративного законодавства та процедурних норм;

Системний підхід - для комплексного аналізу взаємодії учасників провадження та органів влади;

Порівняльний метод - для виявлення ефективних практик у кризових умовах;

Метод моделювання процесуальних гарантій - для формування пропозицій щодо їх оптимального застосування;

Метод логічного аналізу - для оцінки взаємозв'язку процесуальних прав та ефективності адміністративних процедур.

Таке поєднання методів дозволяє комплексно оцінити стан забезпечення процесуальних гарантій та запропонувати ефективні шляхи їх реалізації в кризових умовах.

Дослідження дозволило виділити ключові процесуальні гарантії, що забезпечують захист прав учасників адміністративних проваджень у кризових умовах:

Право на своєчасне та повне інформування - учасники провадження повинні отримувати всю необхідну інформацію щодо дій органів влади, строків розгляду справи та своїх прав.

Право на участь у провадженні - можливість безпосередньої участі у слуханнях, подання доказів та заяв, навіть за умов дистанційного або електронного розгляду справ.

Процесуальна рівність сторін - забезпечення однакових можливостей для всіх учасників, незалежно від їхнього статусу або місця перебування.

Право на захист і правову допомогу - доступ до адвокатів, консультантів та експертів для підготовки та подання процесуальних документів.

Право на оскарження рішень та дій органів влади - можливість швидкого та ефективного оскарження, навіть за умов надзвичайної ситуації, без втрати

процесуальних строків.

Практика показує, що у кризових умовах ефективність реалізації цих гарантій може бути знижена через:

- порушення процесуальних строків;
- обмежений доступ до документів та доказів;
- використання спрощених процедур, які можуть не повністю забезпечувати права учасників;
- недостатню координацію між органами влади та судами.
- Для вирішення зазначених проблем пропонується:
- впровадження електронних систем для подання документів та відстеження процесу;
- стандартизація процедур спрощеного розгляду з дотриманням мінімальних гарантій;
- створення кризових протоколів забезпечення процесуальної рівності та права на захист;
- регулярне навчання посадових осіб щодо забезпечення процесуальних прав у надзвичайних умовах.

Процесуальні гарантії для учасників адміністративних проваджень є невід’ємною складовою правової держави. У кризових умовах їх ефективність залежить від організації процедур, доступу до інформації та правової допомоги. Забезпечення рівності, прозорості та можливості оскарження рішень є критично важливими для підтримки довіри громадян до системи адміністративного правосуддя та державних органів.

Оптимізація процедур у кризових умовах, використання електронних та дистанційних інструментів, а також стандартизація процесуальних дій органів влади дозволять підвищити ефективність адміністративного правосуддя та захист прав учасників проваджень навіть у складних обставинах.

ТАЛЬКО Володимир, курсант
Військово-юридичного інституту
Національного юридичного університету
ім. Ярослава Мудрого
ЧАЛИЙ Михайло, викладач кафедри
Військового права Військово-юридичного
інституту Національного юридичного
університету ім. Ярослава Мудрого,
полковник

АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Агресія російської федерації проти України зумовила необхідність глибокої трансформації механізмів державного управління та правоохоронної діяльності. В умовах воєнного стану особливого значення набуває адміністративно-деліктна діяльність уповноважених органів, яка виступає одним із ключових інструментів забезпечення публічної безпеки та правопорядку. Її ефективність безпосередньо впливає на стан захищеності важливих інтересів суспільства і держави в умовах війни, а також на рівень обороноздатності країни.

Правову основу такої діяльності складають Конституція України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Закон України «Про правовий режим воєнного стану» та значна кількість підзаконних нормативних актів, які постійно змінюються.

Суттєвих змін зазнала сфера відповідальності за порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію. Зокрема, йдеться про статті 210 та 210⁻¹ Кодексу України про адміністративні правопорушення, санкції які було значно посилено в умовах особливого періоду. Це вказує на зміщення акцентів адміністративно-деліктної практики з суто охоронної функції на функцію забезпечення комплектування Сил оборони [1].

Окремим проблемним аспектом є правозастосування норм щодо порушення спеціальних режимів. Поширеним є питання притягнення до відповідальності за порушення комендантської години. На практиці виникають колізії щодо кваліфікації таких дій, оскільки пряма норма в Кодексу України про адміністративні правопорушення, яка б передбачала відповідальність саме за перебування на вулиці у заборонений час, часто підміняється суміжним складом правопорушення, наприклад, ст. 185 Кодексу України про адміністративні правопорушення - «Злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі поліцейського при виконанні ним службових обов'язків» [1]. Це створює неоднозначну судову практику та потребує законодавчого врегулювання, як приклад постанова Березівського районного суду Одеської області від 22.06.2022 у справі № 473/1109/22, якою звільнено особу від адміністративної відповідальності за порушення комендантської години [5].

Особливу увагу слід звернути на діяльність Національної поліції України, на яку покладається основне навантаження. Разом з тим, розширено повноваження військових адміністрацій та Військової служби правопорядку у ЗСУ, оскільки воєнний стан вимагає суворої дисципліни серед військовослужбовців, тому роль адміністративної відповідальності за військові адміністративні правопорушення суттєво зростає. Оперативність розгляду справ про вживання алкогольних напоїв військовослужбовцями або порушення правил несення служби є запорукою боєздатності підрозділів.

Аналіз практичної діяльності свідчить про наявність низки проблемних питань процесуального характеру, наприклад це документування та сповіщення уповноважених осіб на складання протоколів. Виникають складнощі з належним повідомленням осіб про розгляд справи в судах, особливо якщо правопорушник

є внутрішньо переміщеною особою і фактичне місце його проживання не збігається з зареєстрованим.

Також існують безпекові фактори. Повітряні тривоги та відключення електроенергії перешкоджають безперервному розгляду справ у судах та оформленню матеріалів на місці події. Кваліфікація «інформаційних» порушень. Дії, що межують з кримінальними діяннями проти нацбезпеки, прикладом є ст. 173-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення - поширювання неправдивих чуток, які потребують ретельної експертизи, адже в умовах гібридної війни паніка може бути інструментом інформаційного впливу ворогом.

Варто також наголосити на важливості цифровізації процесу, впровадження електронних протоколів та фіксація дій на бодікамери стає не лише засобом збору доказів, але й гарантією законності дій правоохоронців й уповноважених осіб в умовах, коли доступ громадськості до контролю за владою обмежений, цифрові докази залишаються єдиним об'єктивним інструментом перевірки правомірності застосування сили чи спецзасобів.

Отже, можна стверджувати, що адміністративно-деліктна діяльність в умовах воєнного стану є саме динамічним процесом, який поєднує превентивну функцію до скоєння тяжких кримінально караних злочинів. А відтак, головним завданням залишається недопущення дестабілізації ситуації в тилу та сприяння обороноздатності держави.

Список використаних джерел

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>;
2. Конституція України від 28 червня 1996 року № 30, ст. 141 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>;
3. Закон України Про правовий режим воєнного стану від 12.05.2015 № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 28. Ст. 250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>;
4. Колпаков В. К. Адміністративно-деліктний правовий феномен : монографія / В. К. Колпаков. - Київ : Юрінком Інтер, 2004. - 528 с.;
5. Єдиний державний реєстр судових рішень. Постанова Березівського районного суду Одеської області від 22.06.2022 по справі № 473/1109/22, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104922029>.

ТАРАПАЦЬКА Ольга, курсант 3 курсу
Національної академії Державної
прикордонної служби України ім. Богдана
Хмельницького

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Євроінтеграція України в умовах війни виступає не просто політичним курсом, а фундаментальним стратегічним напрямом державної політики, вимушеним поєднати військовий контекст із глибинною правовою трансформацією. Адміністративно-правові аспекти цього процесу є ключовими, оскільки через них здійснюється імплементація європейських стандартів у роботу органів виконавчої влади. Метою є приведення національної системи управління до норм ЄС, зокрема через гармонізацію законодавства, трансформацію управлінських процедур і підвищення прозорості влади. Війна створює додаткові виклики - необхідність швидкого реагування, мобілізації ресурсів, підтримки критичної інфраструктури - але водночас є каталізатором для глибинних реформ, оскільки без ефективного й легітимного адміністративного апарату неможливий сталий рух до ЄС.

Адміністративне право України сьогодні виступає інструментом втілення європейських принципів публічного управління: підзвітності, законності, ефективності та прозорості. Процес європеїзації адміністративного права - так зване «Europeanization» - описано в теоретичних роботах, де підкреслюється потреба в адаптації правової парадигми для подолання радянської спадщини й впровадження європейських практик [1]. Цей підхід передбачає не просто написання нових законів, а зміну культури державного управління, зокрема - перегляд ролі державного службовця, процедури прийняття й оскарження рішень, а також механізмів контролю за діяльністю виконавчої влади.

Гармонізація українського законодавства з *acquis communautaire* є центральним елементом євроінтеграції. *Acquis* означає всю сукупність норм, директив, регламентів, рішень ЄС, які країна-кандидат повинна імплементувати або наблизити до них своє законодавство [2]. Наприклад, у сфері державних закупівель та оборонної продукції вже спостерігається трансформація національної парадигми через впровадження норм *acquis*, що вимагає не лише законодавчих змін, а й реформування інституційних механізмів [3].

Новий Закон України «Про адміністративну процедуру», який набрав чинності в грудні 2023 року, є ключовим прикладом інституційної євроінтеграції [4]. Він встановлює єдині стандарти взаємодії органів виконавчої влади з громадянами й бізнесом, створює основи для *fairness*, прозорості та передбачуваності, що відповідає європейським принципам *good governance*. За словами Європейського Союзу, це важливий крок до того, щоб «наблизити публічне управління до людей», підвищити якість адміністративних послуг і легітимність влади [5].

Адміністративна відповідальність - ще один важливий елемент євроінтеграційного механізму. Законодавчі зміни вже передбачають створення нових підстав для відповідальності посадових осіб за порушення адміністративної процедури, корупцію, неефективне управління чи зловживання повноваженнями. Зокрема, Рада розглядає законопроект № 10373, який вводить адміністративну відповідальність за лобізм без реєстрації, що відповідає

європейським стандартам контролю за лобістською діяльністю [6].

Реформа правоохоронної системи є частиною євроінтеграційного порядку денного: на конференції у Києві у липні 2025 року обговорювалися ключові політичні рекомендації ЄС щодо незалежності поліції, прокуратури та інших органів [7]. Законодавчі зміни в цій галузі - це не лише імплементація європейських стандартів, але й спосіб зміцнення державної безпеки під час війни, підвищення довіри населення та міжнародних партнерів.

Юридичний плюралізм - підхід, який розглядає взаємодію національного адміністративного права з правовими вимогами ЄС як динамічну систему з різними джерелами зобов'язань. За авторським підходом, Україна може гнучко обирати моделі імплементації норм ЄС згідно з власними соціальними та інституційними особливостями [8]. Такий підхід дозволяє зменшити ризики нормативного перевантаження або конфлікту між національними традиціями та європейськими вимогами.

На теоретичному рівні науковці відзначають, що європеїзація адміністративного права в Україні вимагає переосмислення базових принципів: підзвітність, законність, ефективність, пропорційність [9]. Ці методологічні основи надихають на глибоку реформу державного управління - не просто косметичні зміни, а трансформацію адміністративного апарату, який відповідає викликам сучасності й стандартам ЄС.

На рівні національної системи законодавство України активно пристосовується до вимог ЄС: Міністерство юстиції ініціювало програму Національної програми адаптації національного законодавства до *acquis* ЄС (НПРАА), яка включає план дій щодо імплементації директив, регламентів та інституційної трансформації [10]. Цей документ є стратегічним інструментом і «домашнім щоденником» на шляху до членства в ЄС, особливо в умовах війни, коли пріоритети змінюються дуже швидко.

У підсумку, адміністративно-правові аспекти євроінтеграції України в умовах війни формують правову основу для стабілізації державного управління, розвитку прозорого й легітимного врядування, захисту прав громадян і впровадження європейських стандартів. Включення у законодавство норм *acquis*, реформа адміністративних процедур, забезпечення відповідальності та контролю, електронне урядування, антикорупційні механізми - усе це створює цілісну систему, яка підтримує євроінтеграційні цілі навіть під тиском зовнішніх загроз.

Список використаних джерел

1. Europeanization of administrative law in Ukraine: theoretical and methodological foundations. *Scientific works of Kyiv Aviation Institute. Series Law Journal*. Air and Space Law. URL: <https://jrnl.nau.edu.ua/index.php/UV/article/view/9835>
2. Співвідношення законодавства України з *acquis communautaire*: Quo vadis, Ukraina? *Юридична Газета*. URL: <https://yur->

gazeta.com/publications/practice/mizhnarodne-pravo-investiciyi/spivvidnoshennya-zakonodavstva-ukrayini-z-acquis-communautaire-quo-vadis-ukraina.html

3. Acquis Communautaire as a Factor in the Transformation of Ukraine's Legal Paradigm (on the Example of Public Procurement and Defence-Related Production) *Bulletin of Kharkiv National University of Internal Affairs*. URL: <https://visnyk.univd.edu.ua/index.php/VNUAF/article/view/939>

4. The Third School of Administrative Procedure was held in Kyiv: Participants discussed the place of the Law of Ukraine «On Administrative Procedure» in the process of accession to the EU and the prospects for its implementation in Ukraine - EU4PAR2. URL: <https://eu4par.eu/en/the-third-school-of-administrative-procedure-was-held-in-kyiv-participants-discussed-the-place-of-the-law-of-ukraine-on-administrative-procedure-in-the-process-of-accession-to-the-e>.

5. Україна ставить своїх громадян в центрі врядування - ухвалення Закону «Про адміністративну процедуру». *EEAS*. URL: <https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine>

6. News - The Committee on Ukraine's Integration into the EU considered a draft law on violation of legislation in the field of lobbying prepared for the second reading - Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <https://www.rada.gov.ua/en/news/News/247583.html>

7. A Conference on Law Enforcement Reform as a Key Element of Ukraine's European Integration Took Place in Kyiv. News. *European integration portal*. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/en/news/u-kyyyevi-vidbulas-konferentsiya-shhodo-reformy-pravoohoronnoyi-systemy-yak-klyuchovogo-elementa-yevrointegratsiyi-ukrayiny>

8. Ukraine's Europeanization of Public Administration and Harmonizing Customs Legislation - Exploring a Pluralistic Approach. URL: <https://lexportus.net.ua/en/arkhiv-2/210-uncategories/ctati-vypuska-4-2024/544-kormych-1042>

9. Directions of harmonization of the main principles of domestic administrative and legal science with European integration requirements. *Bulletin of Kharkiv National University of Internal Affairs*. URL: <https://visnyk.univd.edu.ua/index.php/VNUAF/article/view/508>.

10. The Ministry of Justice of Ukraine has launched a program to adapt national legislation to EU law. *УНН*. URL: <https://unn.ua/en/news/the-ministry-of-justice-of-ukraine-has-launched-a-program-to-adapt-national-legislation-to-eu->

ТКАЧУК Вікторія, курсант 3 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: КІБЛИК Дар'я, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ ТА ДОПУСТИМІ МЕЖІ ЗВУЖЕННЯ ПРАВ ГРОМАДЯН

Проблематика обмеження прав людини має ключове значення як для держави, так і для суспільства, адже ефективне функціонування та сталий розвиток соціуму потребують установлення певних меж у процесі реалізації громадянами своїх прав. Право визначати такі обмеження належить виключно компетентним органам державної влади, що виступають легітимними представниками народу. Водночас упровадження будь-яких обмежень потребує наявності чітко сформованих гарантій, покликаних забезпечити їхню законність, обґрунтованість та відповідність принципам правової держави [1, с. 51-53].

Стаття 64 Конституції України встановлює, що конституційні права та свободи людини і громадянина є невідчужуваними й не можуть бути обмежені, за винятком випадків, прямо передбачених Основним Законом. У цій же статті визначено, що введення надзвичайного або воєнного стану може спричинити тимчасове звуження окремих прав і свобод із зазначенням чітких меж та строків їх дії, виключно з метою захисту конституційного ладу й безпеки громадян. При цьому низка прав, серед яких право на життя, рівність перед законом, недоторканність, право на житло, право на звернення та право на судовий захист, не може бути обмежена за жодних умов (статті 24, 25, 27-29, 40, 47, 51, 52, 55-63 Конституції) [2].

Конституція України проголошує рівність усіх людей у гідності та правах, наголошує на їхній непорушності та неможливості скасування. Громадяни мають право на повагу до гідності, свободу, особисту недоторканність, а також на судовий захист, включно з можливістю оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади (стаття 21; частина друга статті 22; статті 28, 29, 55). Конституційний Суд України неодноразово наголошував, що будь-які обмеження прав і свобод повинні відповідати критеріям законності, необхідності, легітимності мети й пропорційності, а також мають установлюватися у спосіб, що найменше втручається у зміст відповідного права [3].

Міжнародні правові акти також визначають підстави та цілі допустимих обмежень прав людини. Так, Загальна декларація прав людини допускає звуження прав виключно з огляду на охорону громадського порядку, суспільної моралі, забезпечення загального добробуту та необхідність поважати права інших осіб [4].

Попри значну кількість положень Конституції щодо обмежень прав, окремі норми залишаються надто широкими та можуть створювати ризики надмірного втручання законодавця. Так, право на свободу пересування (стаття 33) може бути істотно звужене шляхом ухвалення звичайного закону, що послаблює його

конституційні гарантії. Венеційська комісія також зауважувала, що перелік прав, які не підлягають обмеженню, є надмірно широким і потребує перегляду [5, с. 603-604].

С. Головатий неодноразово звертав увагу на небезпеку надмірних обмежень у періоди надзвичайних ситуацій. Події пандемії COVID-19 підтвердили його побоювання: зокрема були запроваджені обмеження свободи пересування, заборона масових заходів, обмеження діяльності суб'єктів господарювання - і все це без введення надзвичайного стану [5, с. 538].

Окремі права є абсолютними та не можуть бути обмежені ні за яких умов, зокрема право на життя, гідність, недоторканність приватного й сімейного життя, свобода совісті, право на житло, свобода підприємницької діяльності та права, що забезпечують судовий захист. І Конституція України, і Міжнародний пакт про громадянські і політичні права гарантують їхню непорушність навіть в умовах надзвичайного чи воєнного стану.

Водночас під час запровадження воєнного або надзвичайного стану допускаються тимчасові обмеження таких прав, як свобода пересування, свобода мирних зібрань, свобода висловлення поглядів, право на приватне життя тощо - але лише за умови їхньої необхідності в демократичному суспільстві та виключно на підставі закону.

Необхідно чітко розмежовувати поняття «надзвичайний стан» і «надзвичайна ситуація». Остання не передбачає обмеження прав і свобод громадян. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» визначає надзвичайний стан, як особливий правовий режим, що тимчасово вводиться у разі загроз техногенного чи природного характеру, які можуть становити небезпеку для життя й здоров'я населення [6].

Запровадження надзвичайного стану дає підстави для застосування визначених законом обмежень, але ці обмеження не поширюються на ситуації, що лише класифікуються як надзвичайні. Стаття 16 закону наводить перелік можливих обмежувальних заходів: заборона страйків, обмеження руху транспорту, встановлення спеціального режиму в'їзду/виїзду, підсилення охорони порядку, заборона масових заходів тощо.

Загальна декларація прав людини формулює універсальні принципи допустимості обмежень прав:

1. винятковість підстав, що унеможлиблює довільне розширення меж обмежень;

2. формальна визначеність, що передбачає встановлення обмежень виключно законом;

3. легітимність мети, яка повинна відповідати вимогам моралі, громадського порядку, прав інших осіб та загального добробуту [7, с. 46-61].

Таким чином, обмеження поділяються на приватні (спрямовані на захист прав інших осіб) та публічні (пов'язані з мораллю, порядком чи добробутом). Публічні обмеження є допустимими лише за умови їхньої справедливості та узгодженості з демократичними стандартами.

Уряд України, реагуючи на пандемію, ухвалив постанови, якими фактично обмежив низку конституційних прав, причому на підзаконному рівні, що породило низку дискусій щодо їхньої відповідності Конституції. Попри те, що уряд посилався на Закон «Про захист населення від інфекційних хвороб», цей акт не визначає, які саме права можуть бути обмежені. Більшість упроваджених обмежень відповідає Закону «Про правовий режим надзвичайного стану», проте цей закон застосовується лише за умови офіційного введення відповідного режиму.

Окремі зміни стосувалися й судових процесуальних строків, що фактично призвело до багатомісячного блокування реалізації права на судовий захист. Низка процесуальних кодексів була доповнена положеннями, що продовжували строки розгляду справ на весь період карантину [10,11].

Уперше в історії українського судочинства було призупинено набрання рішеннями законної сили та можливість їх оскарження, що де-факто унеможливило реалізацію права на доступ до правосуддя.

Проведений аналіз свідчить про те, що необхідно суворо дотримуватися вимог статті 92 Конституції України, яка визначає, що правовий режим надзвичайного та воєнного стану, а також підстави та межі обмеження прав громадян можуть установлюватися виключно законом. Обмеження прав і свобод допускається лише за умов надзвичайного чи воєнного стану із чітким визначенням переліку прав, що підлягають звуженню, та строку їх дії.

Незважаючи на наявність механізмів реагування, запровадження надзвичайного або воєнного стану не може надавати державним органам необмежених повноважень у сфері звуження конституційних прав.

Список використаних джерел

1. Денисова А.М. Правові обмеження: поняття, види, функції. Часопис Київського університету права. 2011. № 2. С. 51-53.
2. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254 к/96 ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80>.
3. Рішення Конституційного Суду України від 1 червня 2016 року № 2-рп/2016. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-16>. +
4. Загальна декларація прав людини. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
5. Головатий С. Про людські права. Лекції. - К.: Дух і літера, 2016. ІХХV. С. 760.
6. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text>.
7. Рабінович С.П. Правообмеження у Загальній декларації прав людини: юридичний та есте-тичний виміри. Вісник Національної академії правових наук України: зб. наук. пр. Нац. акад. прав. наук України. Харків: Право, 2018. Т. 25. № 3. С. 46-61.

9. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text>.

10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хви-роби (COVID-19): Закон України від 30.03.2020 року No 540-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20#Text>.

11. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 р. No 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>

ФЕДОРЧЕНКО Максим, здобувач другого (магістерського) рівня освіти Навчально-наукового інституту права Державного податкового університету

Науковий керівник: ЧАЙКА Вікторія, професор кафедри фінансового та податкового права навчально-наукового інституту права Державного податкового університету, доктор юридичних наук, доцент

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ В ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ

Економічна безпека посідає ключове місце в системі національної безпеки, оскільки стан економіки визначає здатність держави забезпечувати оборону, виконувати соціальні зобов'язання, підтримувати політичну стабільність та здійснювати стратегічний розвиток. В умовах повномасштабної агресії проти України питання економічної стійкості та інструментів державної політики набуває особливої актуальності, що відображено і в сучасних наукових підходах.

У вітчизняній літературі простежується кілька концептуальних підходів до визначення економічної безпеки. Перший - загрозоцентричний, який трактує економічну безпеку як стан захищеності від внутрішніх і зовнішніх загроз. Представники цього напрямку наголошують на ідентифікації боргових, фінансових, енергетичних та інвестиційних ризиків і створенні системи індикаторів, вихід за межі яких сигналізує про кризу [1].

Другий підхід - ресурсно-інституційний - розглядає економічну безпеку як стан, що забезпечує реалізацію національних економічних інтересів, конкурентоспроможності та інноваційного розвитку. Акцент робиться на ролі держави у формуванні сприятливого середовища, розвитку людського капіталу та інституційної спроможності [2]. Подібної позиції дотримується й О. Денисов, підкреслюючи, що економічна безпека включає не лише «захист від загроз», а й створення умов для розвитку, модернізації та інтеграції у світову економіку [3].

Третій підхід розглядає економічну безпеку як складову загальної політики національної безпеки. М. Криштанович, Я. Пушак та інші автори підкреслюють, що економічні рішення безпосередньо пов'язані з питаннями воєнної, інформаційної та зовнішньої безпеки [4]. Макроекономічний вимір цієї проблематики представлений у працях Ю. Котика, який наголошує на стійкості фінансової системи та її здатності витримувати зовнішні шоки [5].

У міжнародному дискурсі економічна безпека розглядається як частина ширшої системи секторів безпеки. Б. Бузан у своїй концепції зазначає, що економічна, політична, воєнна й соціальна безпека є взаємопов'язаними, а загрози в одному секторі неминуче впливають на інші [6]. А. Сен пропонує людськоцентричний підхід, за яким економічна безпека розуміється через категорію свобод і можливостей людини, а не лише через стан макроекономічних показників [7]. Порівнюючи ці ідеї з українською доктриною, можна стверджувати, що людський вимір у національній політиці безпеки досі недостатньо інтегрований. Звіти міжнародних організацій висвітлюють поняття економічної стійкості (resilience). Згідно з аналітикою OECD, зростання має поєднуватися зі здатністю економіки адаптуватися до шоків, диверсифікувати ризики та забезпечувати структурні реформи [8]. Для України, яка зіткнулася з масштабним руйнуванням інфраструктури та енергетичними ударами, ця логіка є визначальною. Оцінки Світового банку свідчать про потребу у відновленні на суму понад 500 млрд доларів, що вимагає інтеграції економічної політики зі стратегічними цілями реконструкції та модернізації [9]. У той же час Національний банк демонструє здатність підтримувати макрофінансову стабільність завдяки жорсткій монетарній політиці та зовнішній підтримці [10].

Наукові конференції та фахові видання в Україні додають прикладний вимір до дискусії. У матеріалах конференцій з економічної безпеки аналізується стан безпеки на рівні підприємств, регіонів і місцевих громад, підкреслюється роль місцевого самоврядування та економічної політики муніципалітетів. Національна безпека ж розглядається в контексті нормативно-правових засад і інституційної архітектури, що визначає функції суб'єктів сектору безпеки.

Підсумовуючи, варто зазначити кілька ключових ліній дискусії. По-перше, існує протиставлення між моделлю стабільності та моделлю розвитку: економічна безпека не може зводитися лише до підтримання рівноваги, вона повинна включати структурні реформи й інноваційний розвиток. По-друге, важливо враховувати людський вимір: економічна політика повинна оцінюватися за впливом на добробут громадян. По-третє, міжсекторальний підхід Б. Бузана має стати основою для координації економічних, воєнних, енергетичних та інформаційних рішень. По-четверте, стратегія економічної безпеки України повинна поєднувати зовнішню підтримку з внутрішніми реформами, орієнтованими на сталий розвиток, верховенство права та інституційну спроможність.

Список використаних джерел

1. Петрушевська В. В. Економічна безпека держави: зміст і класифікація загроз. Ефективність державного управління. 2016.
2. Живко З. Б. та ін. Економічна безпека держави: навчально-методичний посібник. 2019.
3. Денисов О. Є. Економічна безпека держави, її сутність та засади формування. Міжнародне науково-практичне співробітництво.
4. Криштанович М. Ф., Пушак Я. Я. та ін. Державна політика забезпечення національної безпеки України. 2020.
5. Котик Ю. В. Національна безпека України: економічний вимір. Journal of Political Law. 2022.
6. Buzan B. People, States and Fear. 1991.
7. Sen A. Development as Freedom. 1999.
8. OECD. Economic Outlook 2023.
9. World Bank. Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment. 2024.
10. National Bank of Ukraine. Annual Report 2024. 2025.

ФУРДУЙ Нікіта, курсант 2 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції НПУ Одеського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: РУДОЙ Катерина, професор кафедри адміністративного права та процесу Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, підполковник поліції

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ДОГОВІР

Адміністративний договір - це особлива форма правового акта управління, яка укладається між суб'єктом владних повноважень та іншими учасниками адміністративних відносин з метою врегулювання питань публічного управління [2].

Види адміністративних договорів можуть різнитися за суб'єктним складом і предметом регулювання. Так, виділяють: договори між органами державної влади; угоди між органами влади та органами місцевого самоврядування; договори про делегування повноважень; адміністративні угоди у сфері публічно-приватного партнерства [4].

Значення адміністративних договорів полягає у тому, що вони сприяють ефективності управлінської діяльності, дозволяють поєднувати владні приписи із засобами договірної регулювання та забезпечують реалізацію завдань

держави й місцевого самоврядування [6].

Особливістю адміністративного права є різноманітність і значна кількість його джерел. Це обумовлено тим, що нормами зазначеної галузі регламентується широке коло суспільних відносин. Разом з тим, джерела адміністративного права складають систему логічно й послідовно розміщених актів, оскільки всі вони співпорядковані. Співпорядкування джерел виражається в наступному: всі вони ґрунтуються на нормах Конституції і законів України, які мають вищу юридичну силу; джерела - нормативні акти органів виконавчої влади усіх ланок слугують юридичною базою для джерел є нормативні акти, які приймають нижчі органи виконавчої влади; джерела - нормативні акти вищих органів виконавчої влади характеризуються більшим масштабом дії, ніж аналогічні акти нижчих органів; джерела - нормативні акти галузевого (відомчого) характеру ґрунтуються на джерелах загального характеру.[2]

Конституція України як джерело адміністративного права забезпечує діяльність органів виконавчої влади, місцевого самоврядування й, разом з тим, визначає способи захисту прав громадян від зловживань з боку владних структур. В основному Законі окреслено систему органів виконавчої влади, їх найважливіші повноваження, організацію діяльності, зовнішні форми правових актів тощо. Поряд з цими положеннями в Конституції містяться норми, що встановлюють адміністративно-правовий статус громадян, обов'язки й відповідальність представників влади, а також фіксують форми контролю за діяльністю органів і посадових осіб виконавчої влади та місцевого самоврядування. Щодо законів України як джерел адміністративного права, виходячи зі змісту ст. 92 Конституції, виключно такими актами можуть визначатися права й обов'язки громадян, гарантії зазначених прав, засади утворення об'єднань громадян, організація та діяльність органів виконавчої влади, основи державної служби, засади місцевого самоврядування тощо.[5]

Таким чином, у системі джерел адміністративного права Конституція та закони України відіграють провідну роль, оскільки, маючи вищу юридичну силу, вони є базою для появи нових джерел зазначеної галузі права.[2]

Список використаних джерел

1. Авер'янов В.Б. (ред.). Адміністративне право України. Академічний курс: у 2 т. Т. 1. Загальна частина. - К.: Юридична думка, 2019. - 592 с.
2. Битяк Ю.П., Гаращук В.М., Дьяченко О.В. Адміністративне право України: підручник. - Харків: Право, 2020. - 640 с.
3. Галуцько В.В., Діхтієвський П.В., Кузьменко О.В. Адміністративне право України: підручник. - Херсон: Олді-плюс, 2018. - 640 с.
4. Ківалов С.В. Адміністративне право України: академічний курс: підручник. - Одеса: Фенікс, 2018. - 720 с.
5. Колпаков В.К. Адміністративне право України. Загальна частина: підручник. - К.: Юрінком Інтер, 2019. - 544 с.
6. Сорока С.О. Адміністративний договір у системі адміністративного

права України: монографія. - К.: НАДУ, 2021.

ЦАРУК Данило, здобувач вищої освіти 3 курсу
Військово-юридичного інституту Національного
юридичного університету ім. Ярослава Мудрого
Науковий керівник: ЧАЛИЙ Михайло,
старший викладач кафедри військового права
Військово-юридичного інституту Національного
юридичного університету ім. Ярослава Мудрого

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Національна стійкість визначається Концепцією забезпечення національної стійкості як здатність держави і суспільства ефективно протистояти загрозам будь-якого походження і характеру, адаптуватися до змін безпекового середовища, підтримувати стає функціонування та швидко відновлюватися до бажаної рівноваги після кризових ситуацій [2]. В умовах повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України та дії комплексних гібридних загроз адміністративно-правове забезпечення національної стійкості стало стратегічним імперативом трансформації всієї системи публічного управління.

Нормативно-правова база формувалася ієрархічно. На найвищому рівні Стратегія національної безпеки України 2020 року проголосила національну стійкість одним із пріоритетів національних інтересів [1]. Концепція забезпечення національної стійкості 2021 року надала їй доктринальне обґрунтування та визначила як інтегральну властивість системи національної безпеки [2]. Безпосереднє правове регулювання забезпечують спеціалізовані закони, зокрема «Про основи національного спротиву» від 16.07.2021 № 1702-IX [3], «Про правовий режим воєнного стану» [4], «Про критичну інфраструктуру» від 16.11.2021 № 1882-IX [5], а також акти, що регулюють цивільний захист, кібербезпеку та надзвичайний стан.

Інституційне забезпечення реалізується через Координаційний центр забезпечення національної стійкості при РНБО України, систему моніторингу ризиків (Указ Президента України від 18.11.2023 № 759/2023) та підзаконні акти Кабінету Міністрів України і профільних міністерств, які конкретизують адміністративні процедури в умовах кризових ситуацій.

Незважаючи на значний прогрес, система адміністративно-правового забезпечення національної стійкості в Україні має низку суттєвих проблем. Відсутність єдиного рамкового закону про національну стійкість призводить до фрагментарності регулювання та ускладнює узгодженість дій суб'єктів публічної влади. Спостерігається дублювання і розпорошеність повноважень

між центральними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, що знижує ефективність міжвідомчої та міжрівневої координації. Недостатній рівень цифрової трансформації та інтеграції інформаційних систем ускладнює оперативний моніторинг і реагування на загрози. Публічно-приватне партнерство у сфері критичної інфраструктури, передбачене законом [5], залишається недостатньо розвиненим, а залучення громадянського суспільства - обмеженим. Локальна стійкість громад стримується дефіцитом ресурсів і відсутністю усталених моделей управління кризовими ситуаціями.

Подальший розвиток адміністративно-правових засад національної стійкості потребує комплексного підходу. Насамперед необхідно прийняти рамковий Закон України «Про національну стійкість», який консолідує існуючі інструменти, чітко розмежує компетенції та запровадить єдину систему управління стійкістю. Слід оптимізувати структуру публічного управління шляхом впровадження прозорих механізмів координації та алгоритмів взаємодії в кризових умовах. Важливим завданням є прискорена цифровізація - створення національної інтегрованої платформи управління ризиками та кризового реагування. Необхідно суттєво посилити спроможність місцевого самоврядування через цільові субвенції, створення центрів локальної стійкості та системну підготовку кадрів. Розвиток публічно-приватного та публічно-громадського партнерства має стати пріоритетом реалізації Закону «Про критичну інфраструктуру». Нарешті, гармонізація адміністративних процедур зі стандартами НАТО забезпечить сумісність української системи стійкості з системами держав-членів Альянсу.

Таким чином, лише за умови системного вдосконалення нормативно-правової бази, інституційних механізмів та цифрової інфраструктури адміністративно-правові засади зможуть повною мірою гарантувати досягнення високого рівня національної стійкості України в умовах сучасних безпекових викликів.

Список використаних джерел

1. Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020 «Про Стратегію національної безпеки України». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
2. Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20.08.2021 «Про Концепцію забезпечення національної стійкості», введене в дію Указом Президента України від 28.09.2021 № 479/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479/2021#Text>
3. Про основи національного спротиву: Закон України від 16.07.2021 № 1702-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text>
4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

5. Про критичну інфраструктуру: Закон України від 16.11.2021 № 1882-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text>

ЦВІГУН Олександра, здобувачка вищої освіти 2 курсу навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: МУСІЙЧУК Володимир, старший викладач кафедри вогневої підготовки навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Підготовка фахівців для сфери публічного управління та правоохоронних органів набуває особливої актуальності в умовах трансформаційних процесів, що відбуваються в українському суспільстві. Сучасні виклики, пов'язані з євроінтеграцією, диджиталізацією, реформою державної служби, підвищенням вимог до професійної етики та прозорості діяльності державних інституцій, потребують якісно нового підходу до формування компетентностей майбутніх фахівців [2, с. 18].

Одним із ключових аспектів виступає переорієнтація освітніх програм на компетентнісний підхід, який передбачає формування не лише професійних знань, але й навичок критичного мислення, стратегічного аналізу, комунікації, роботи з великими даними та цифровими сервісами [5, с. 27]. У системі підготовки правоохоронців особливого значення набувають компетенції з попередження правопорушень, взаємодії з громадськістю, медіації, забезпечення прав людини та використання сучасних інформаційно-аналітичних інструментів.

Важливим викликом є адаптація освітнього процесу до потреб державних інституцій у реальному часі. Динамічність змін законодавства, поява нових форматів взаємодії держави й громадян, розвиток електронного врядування потребують постійного оновлення змісту навчальних дисциплін. Ефективною відповіддю на це стає розширення партнерства між закладами освіти, органами державної влади, міжнародними організаціями та громадянським суспільством [6, с. 54].

Суттєвої уваги заслуговує розвиток системи безперервного професійного

навчання державних службовців та правоохоронців. Підвищення кваліфікації має стати не формальністю, а інструментом реального розвитку компетентностей. Сучасні тенденції демонструють ефективність змішаних форматів навчання, використання симуляцій, тренінгів, кейс-методу та практико-орієнтованих підходів [5, с. 213].

В умовах війни та повоєнного відновлення кадрове забезпечення сектору публічного управління та правоохоронної системи стикається з додатковими викликами. Йдеться про необхідність формування стресостійкості, здатності працювати в умовах високої відповідальності, швидко приймати рішення та взаємодіяти в кризових ситуаціях. Освітні програми мають включати елементи психологічної підготовки, кризового менеджменту, стратегічних комунікацій та національної безпеки [3, с. 250].

Окремого значення набуває впровадження сучасних цифрових інструментів у процес професійної підготовки. Використання навчальних платформ, електронних ресурсів, моделювання управлінських ситуацій та цифрових симуляторів дає змогу відтворювати реальні управлінські та оперативні процеси у безпечному середовищі [5, с. 134]. Це дозволяє формувати практичні вміння, необхідні для ухвалення рішень в умовах обмеженого часу та неповної інформації, що є критично важливим для фахівців у сфері публічного управління та безпеки.

Значний потенціал має розвиток дуальної освіти, за якої навчальні заклади співпрацюють із державними установами, а студенти частину часу проводять на практиці. Такий підхід забезпечує кращу адаптацію майбутніх фахівців до реальних умов роботи та створює можливість швидше інтегруватися у професійне середовище [6, с. 203]. Для правоохоронних органів цей формат дозволяє поєднати теоретичну підготовку з формуванням практичних навичок реагування, комунікації та профілактики правопорушень, що особливо важливо в умовах зростання суспільних очікувань і вимог до сервісності державних інституцій [1, с. 312].

Важливо також приділяти увагу розвитку лідерських якостей і формуванню культури відповідальності в майбутніх державних службовців та працівників правоохоронної сфери. Лідерство у сфері публічного управління включає не лише здатність упевнено приймати рішення, а й уміння працювати в команді, забезпечувати справедливість, нести етичну відповідальність і діяти відповідно до принципів публічності та відкритості [2, с. 67].

Додатковим завданням сучасної системи підготовки кадрів є інтеграція європейських освітніх стандартів та кращих практик управління. Поглиблення співпраці з міжнародними фондами, участь у програмах академічної мобільності, підвищення кваліфікації за кордоном сприяють формуванню нового покоління управлінців та правоохоронців, які здатні працювати за принципами належного врядування, дотримуватися правових норм ЄС та реалізовувати реформи відповідно до європейської моделі [6, с. 144].

Таким чином, модернізація підготовки кадрів для системи публічного

управління та правоохоронних органів потребує комплексного підходу, що поєднує оновлення освітнього змісту, впровадження сучасних методик навчання, розвиток партнерських мереж і забезпечення безперервності професійного розвитку. Формування висококваліфікованих, етичних та відповідальних фахівців є передумовою ефективного функціонування держави та зміцнення довіри громадян до інституцій публічної влади.

Список використаних джерел

1. Адміністративне право України : підручник / за ред. В. Галунька. Київ : Право, 2020. 872 с.
2. Державне управління : підручник / за ред. О. Оболенського. Київ : КНЕУ, 2018. 543 с.
3. Основи національної безпеки України : підручник / за ред. В. Ліпкана. Київ : Знання, 2021. 512 с.
4. Психологічна підготовка фахівців сектору безпеки і оборони : навч. посіб. / за ред. О. Жданової. Харків : Право, 2022. 284 с.
5. Публічне управління та адміністрування : навч. посіб. / за ред. В. Бакуменка. Київ : НАДУ, 2021. 468 с.
6. Реформування державної служби в Україні : монографія / за ред. Т. Мотренка. Київ : Центр адаптації держслужби, 2019. 312 с.
7. Публічна політика : навч. посіб. / за ред. І. Коліушка. Київ : Факт, 2020. 296 с.

ЦВІГУН Олександра, здобувачка вищої освіти 2 курсу навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: ПОСТНИЙ Роман, викладач кафедри вогневої підготовки навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ

ГАРАНТУВАННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Запровадження воєнного стану в Україні у 2022 році стало безпрецедентним випробуванням для системи гарантування прав і свобод людини. Воєнний стан, відповідно до законодавства, не скасовує конституційних прав, але допускає їх тимчасове обмеження з метою забезпечення національної

безпеки, оборони та громадського порядку [1, с. 25]. Це створює необхідність пошуку балансу між потребами держави у захисті суверенітету та обов'язком гарантувати невідчужні права людини.

Одним із ключових викликів є забезпечення пропорційності обмежень. Умови війни створюють високі ризики для життя і здоров'я громадян, що потребує запровадження додаткових заходів контролю, комендантської години, обмеження свободи пересування чи свободи зібрань [2, с. 78]. Однак такі заходи повинні застосовуватися виключно в межах, визначених Конституцією та міжнародними договорами України, зокрема Міжнародним пактом про громадянські і політичні права [7, с. 41].

Додатковою складністю є забезпечення роботи судової системи, органів правопорядку та інституцій, відповідальних за дотримання прав людини. Воєнні дії ускладнюють доступ до правосуддя, своєчасне розгляд справ, виконання судових рішень. У цих умовах особливої уваги набуває цифровізація державних послуг, дистанційні механізми звернення, електронне судочинство та робота омбудсмена, які дають можливість громадянам захищати свої права навіть у зоні бойових дій [3, с. 157].

Значну роль відіграють гарантії, закріплені у правових актах щодо воєнного стану. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» визначає перелік прав, які не можуть бути обмежені за будь-яких умов, зокрема право на життя, заборону катувань, право на повагу до гідності, свободу думки, релігії та непорушність приватної власності [1, с. 41]. Водночас закон встановлює механізми контролю за діями військових адміністрацій та інших органів влади, що має запобігати зловживанням.

Важливим елементом гарантування прав людини є діяльність правоохоронних органів та сектору безпеки. Вони мають діяти відповідно до принципів пропорційності, необхідності та недискримінації, забезпечуючи баланс між виконанням оборонних завдань і дотриманням прав громадян. Також актуальним стає питання психологічного супроводу постраждалих від воєнних злочинів, доступу до соціальних послуг, медичної допомоги та реабілітації, що прямо пов'язано з реалізацією соціальних і гуманітарних прав [3, с. 209].

В умовах воєнного стану особливої уваги потребує питання захисту прав внутрішньо переміщених осіб. Масові переміщення населення створюють значні соціальні та гуманітарні виклики, пов'язані з отриманням допомоги, доступом до житла, медичних послуг, освіти та соціальних гарантій [3, с. 178]. Держава має забезпечувати недискримінаційний доступ до базових послуг, спрощувати адміністративні процедури та створювати умови для інтеграції переміщених осіб у приймаючі громади.

Важливим аспектом є забезпечення свободи слова та інформаційної безпеки. В умовах війни держава може обмежувати окремі канали комунікації, контролювати розповсюдження інформації, що становить загрозу національній безпеці. Проте такі обмеження не повинні призводити до порушення ключових демократичних стандартів та права громадян на доступ до достовірної

інформації [7, с. 89]. Водночас протидія дезінформації та ворожій пропаганді стає необхідною складовою захисту прав і свобод громадян.

Окремої уваги заслуговує питання захисту прав військовослужбовців, які виконують обов'язки в умовах бойових дій. Вони потребують особливих соціальних та правових гарантій, включно з належним медичним забезпеченням, психологічною підтримкою, компенсаційними механізмами та захистом їхніх родин. Гарантії з боку держави мають бути не декларативними, а ефективно реалізованими через чіткі процедури та прозору діяльність відповідних органів [4, с. 145].

Додатковим викликом є забезпечення прав осіб, що перебувають у місцях несвободи під час війни. Воєнні дії ускладнюють контроль за діяльністю кримінально-виконавчої системи, доступ до адвокатів та представників моніторингових місій. В таких умовах особливо важливо дотримуватися міжнародних стандартів поводження з ув'язненими та забезпечувати гарантії проти катувань, нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження. Моніторинг з боку держави та громадських інституцій є ключовим інструментом запобігання порушенням та забезпечення прав людини навіть у критичних обставинах [3, с. 241].

Таким чином, забезпечення прав, свобод і законних інтересів людини в умовах воєнного стану потребує комплексного підходу, поєднання правових гарантій із ефективною діяльністю державних інституцій та механізмів громадського контролю. Від здатності держави зберігати повагу до прав людини навіть у надзвичайних умовах залежить не лише довіра громадян, а й демократичний характер повоєнної відбудови.

Список використаних джерел:

1. Батрименко В. Правовий режим воєнного стану в Україні: теоретико-правовий аналіз. Київ : Юрінком Інтер, 2020. 148 с.
2. Гриненко А. Конституційні обмеження прав людини в умовах надзвичайних ситуацій. Харків : Право, 2019. 312 с.
3. Діденко Л. Права людини в умовах збройного конфлікту: правовий вимір. Львів : Світ, 2021. 264 с.
4. Коваль О. Державний контроль у сфері забезпечення національної безпеки. Київ : Алерта, 2020. 224 с.
5. Крисюк М. Функціонування правосуддя в умовах воєнного стану. Київ : НАПрН, 2022. 186 с.
6. Ліпкан В. Національна безпека: сучасні підходи забезпечення. Київ : Знання, 2021. 512 с.
7. Мельник Р. Міжнародні стандарти прав людини: впровадження в українське законодавство. Київ : Факт, 2018. 296 с.

ЦУРКАН Владислав, курсант 2 курсу

навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції НПУ Одеського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: РУДОЙ Катерина,
професор кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, підполковник поліції

АДМІНАСТРАТИВНІ СТЯГНЕННЯ ТА ПРАВИЛА НАКЛАДАННЯ

Адміністративне стягнення - це міра примусу, що застосовується державою до особи, яка вчинила адміністративне правопорушення. Воно є одним з видів юридичної відповідальності і має на меті виховання особи в дусі поваги до законів, запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами, а також відновлення соціальної справедливості [1, с. 24].

Сутність адміністративного стягнення полягає в обмеженні прав і свобод особи, яка вчинила правопорушення, з метою покарання та запобігання. Це публічно-правова санкція, що застосовується від імені держави уповноваженими на те органами.

Ознаки адміністративного стягнення:

Примусовий характер: застосовується незалежно від згоди особи.

Державний характер: застосовується від імені держави.

Особистий характер: застосовується до конкретної особи, яка вчинила правопорушення.

Застосовується за вчинення адміністративного правопорушення: є наслідком протиправної поведінки. Визначається нормами адміністративного та адміністративно-процесуального права: має чітку правову основу. Принципи застосування адміністративних стягнень. Застосування адміністративних стягнень ґрунтується на низці принципів, які забезпечують законність, справедливість та ефективність цього процесу. Принцип законності: адміністративне стягнення може бути накладене лише в порядку, встановленому законом, і за правопорушення, передбачене законом [2, с. 45]. Принцип індивідуалізації відповідальності: при накладенні стягнення враховується характер вчиненого правопорушення, особа правопорушника, ступінь його вини, майновий стан та обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність. Принцип справедливості: покарання має бути співмірним з тяжкістю вчиненого правопорушення. Принцип невідворотності відповідальності: кожне адміністративне правопорушення повинно мати наслідком застосування адміністративного стягнення. Принцип гуманізму: не допускається застосування

стягнень, що принижують честь і гідність особи.

Згідно зі статтею 24 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП), основними видами адміністративних стягнень є: Попередження: офіційне застереження про неприпустимість протиправної поведінки. Штраф: грошове стягнення, що накладається на правопорушника. Оплатне вилучення предмета, що став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення: примусове вилучення предмета з наступним його продажем. Конфіскація предмета, що став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення: безоплатне вилучення предмета у власність держави. Позбавлення спеціального права: наприклад, права керування транспортним засобом, права полювання. Громадські роботи: виконання особою безоплатних суспільно корисних робіт. Виправні роботи: стягнення з певної частини заробітку особи, яка вчинила правопорушення. Адміністративний арешт: тимчасове тримання особи під вартою.

Додаткові види стягнень: Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Адміністративна висилка за межі України.

Правове регулювання - Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУпАП), розділ IV «Проведення в справах про адміністративні правопорушення».

Процедура накладення адміністративного стягнення є жорстко регламентованою та складається з кількох послідовних етапів.

Складання протоколу про адміністративне правопорушення чітко врегульовано Кодексом України про адміністративні правопорушення (КУпАП).

Протокол - це офіційний документ, що фіксує факт вчинення адміністративного правопорушення. У ньому зазначаються: дата і місце складання; посада, прізвище, ім'я та по батькові особи, яка склала протокол; відомості про особу, яка вчинила правопорушення; місце, час і суть правопорушення; нормативний акт, що передбачає відповідальність за дане правопорушення; прізвища, адреси свідків і потерпілих (за наявності); пояснення особи, яка притягується до відповідальності [3, с. 112].

Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право ознайомитися з протоколом та надати свої пояснення.

Розгляд справи про адміністративне правопорушення чітко врегульований Кодексом України про адміністративні правопорушення (КУпАП).

Розгляд справи відбувається уповноваженими на те органами або посадовими особами. Це може бути суд, органи поліції, органи державного контролю тощо. Розгляд справи відбувається відкрито, за участю особи, що притягується до відповідальності.

Під час розгляду справи з'ясовуються: чи було вчинено адміністративне правопорушення; чи винна дана особа в його вчиненні; чи підлягає вона адміністративній відповідальності; чи є обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність

За результатами розгляду справи виноситься постанова. У ній зазначаються: орган (посадова особа), що виніс постанову; дата розгляду справи; відомості про особу, щодо якої розглядалася справа; опис обставин, встановлених при розгляді справи; нормативний акт, що передбачає відповідальність за дане правопорушення; прийняте рішення про накладення стягнення або про закриття справи.

Постанова є остаточним рішенням, але може бути оскаржена в установленому законом порядку.

При накладенні адміністративного стягнення враховуються обставини, що пом'якшують та обтяжують відповідальність. Обставини, що пом'якшують відповідальність: щире каяття винного; відшкодування збитків; вчинення правопорушення під впливом сильного душевного хвилювання; вчинення правопорушення неповнолітнім; вчинення правопорушення вагітною жінкою.

Обставини, що обтяжують відповідальність: продовження протиправної поведінки, незважаючи на вимогу уповноважених осіб припинити її; повторне протягом року вчинення однорідного правопорушення; вчинення правопорушення групою осіб; вчинення правопорушення в стані алкогольного сп'яніння.

Строки накладення стягнень є важливим елементом забезпечення законності. Загальний термін: адміністративне стягнення може бути накладено не пізніше ніж через два місяці з дня вчинення правопорушення. При триваючому правопорушенні: не пізніше ніж через два місяці з дня його виявлення [4, с. 67].

У разі відмови в порушенні кримінальної справи або її закриття: не пізніше ніж через три місяці з дня прийняття рішення про відмову або закриття. Виконання постанови про накладення адміністративного стягнення. Виконання постанови є завершальним етапом. Постанова про накладення стягнення є обов'язковою для виконання. Виконання штрафу: штраф має бути сплачений не пізніше ніж протягом 15 днів з дня вручення постанови. Виконання адміністративного арешту: постанова виконується негайно. Виконання громадських робіт: роботи виконуються в місцях, визначених органами місцевого самоврядування.

У разі несплати штрафу у встановлений строк, постанова надсилається для примусового виконання до органів державної виконавчої служби.

Адміністративне стягнення - це ключовий інструмент адміністративного права, що забезпечує державний примус до особи, яка вчинила адміністративне правопорушення. Його застосування базується на суворо визначених законом принципах, таких як законність, індивідуалізація, справедливість, що гарантує захист прав і свобод громадян.

Процедура накладення стягнення є багатоступеневою і включає складання протоколу, розгляд справи та винесення постанови. Кожен етап має важливе значення для забезпечення об'єктивності та законності прийнятого рішення. Виконання постанови завершує процес, забезпечуючи досягнення цілей

стягнення: виховання, запобігання та відновлення соціальної справедливості [5, с. 210].

Законодавство України, зокрема КУпАП, чітко регламентує всі аспекти адміністративної відповідальності, що мінімізує можливість зловживань та забезпечує ефективну реалізацію правових норм.

Список використаних джерел

1. Авер'янов В.Б. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник. - Київ: Юрінком Інтер, 2004. - 584 с. [17; 137, ст. 38 КУпАП; Конституція України, ст. 19]
2. Колпаков В.К. Адміністративне право України: підручник. - Київ: Юрінком Інтер, 2010. - 432 с. [17; 137, ст. 38 КУпАП; Конституція України, ст. 19]
3. Бандурка О.М. Адміністративний процес: підручник. - Харків: Видавництво «Зелений сад», 2009. - 416 с. [17; 137, ст. 38 КУпАП; Конституція України, ст. 19]
4. Стеценко С.Г. Адміністративне право: навчальний посібник. - Київ: Атіка, 2011. - 368 с. [17; 137, ст. 38 КУпАП; Конституція України, ст. 19]
5. Грищенко І.В. Адміністративна відповідальність: монографія. - Київ: Юстиніан, 2008. - 392 с. [17; 137, ст. 38 КУпАП; Конституція України, ст. 19]

ЦИБАЛОВА Ганна, аспірант кафедри адміністративного права Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого.

Науковий керівник: ФЕДЧИШИН Сергій, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного права Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ НЕУПЕРЕДЖЕНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ

В умовах європеїзації публічної адміністрації в Україні важливого значення набуває розбудова професійної, політично неупередженої та стабільної державної служби, у якій державні службовці здійснюють свою діяльність з метою забезпечення публічного інтересу та є захищеними від політичного або іншого протиправного впливу. У зв'язку з цим необхідним є виважене законодавче врегулювання та практичне впровадження в Україні такого базового європейського стандарту (засади) державної служби як політична неупередженість.

Законодавче врегулювання політичної неупередженості державної служби в Україні має низку особливостей, ґрунтується на конституційній основі та вирізняється багаторівневністю - здійснюється як законами, так і підзаконними актами, характеризується єдністю та диференціацією тощо. Привертає увагу, що в Конституції України від 28.06.1996 р. принцип політичної неупередженості державної (чи то публічної) служби закріплення не отримав. Водночас, як свідчить проведений аналіз, у низці європейських держав такий принцип має безпосереднє конституційно-правове регулювання. Наприклад, у ч. 1 ст. 153 Конституції Польщі від 02.04.1997 р. закріплено, що «з метою забезпечення професійного, добросовісного, неупередженого і політично нейтрального виконання завдань держави в органах урядової адміністрації (*urzędach*) державного управління діє корпус цивільної служби» [3, с. 55]. Як наголошують польські науковці, конституційний рівень регламентації надає політичній нейтральності цивільної служби низку переваг, у тому числі забезпечує належний рівень її стабільності та захисту. Зокрема, Б. Пшивора підкреслює, що «...піднесення принципу політичної нейтральності до рівня конституційного варто особливо цінувати. Це найвищий можливий рівень захисту дотримання цього принципу, оскільки будь-яка його зміна вимагатиме зміни Конституції» [4, с. 118-119]. Враховуючи нестабільність законодавства України в частині розбудови політичної неупередженості державної служби, непослідовність його розвитку, а також з огляду на низку переваг конституційно-правового регулювання, відповідний досвід Польщі та інших зарубіжних держав актуалізує для обговорення науковою спільнотою питання щодо доцільності закріплення політичної неупередженості державної служби на рівні Конституції України.

Водночас, не можна стверджувати, що вітчизняна модель політичної неупередженості державної служби позбавлена конституційної основи. Враховуючи, що за своєю правовою природою вимоги щодо політичної неупередженості державних службовців є переважно обмеженнями політичних та інших прав [2, с. 94-95], базового значення мають положення Конституції України від 28.06.1996 р., які врегульовують умови обмеження прав і свобод людини і громадянина. Такі норми створюють конституційну базу для врегулювання змісту та особливостей низки вимог щодо політичної неупередженості державних службовців, як-то вимог щодо демонстрації політичного ставлення, щодо членства в політичних партіях, щодо участі в страйках тощо. Зокрема, Конституція України закріплює, що: а) право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя (ст. 34); б) обмеження щодо членства у політичних партіях встановлюються виключно цією Конституцією і законами України (ст. 36); в) заборона страйку можлива лише на

підставі закону (ст. 44) та ін.

Основним нормативно-правовим актом, який визначає особливості політичної неупередженості державної служби, є Закон України «Про державну службу» від 10.12.2015 р. У цьому Законі політична неупередженість державної служби врегульована у трьох основних контекстах - як сутнісна ознака державної служби (ст. 1), як принцип державної служби (ст. 4) та як складова правового статусу державних службовців (ст. 10). Зокрема, цей Закон дає легальне визначення принципу «політичної неупередженості» державної служби: «недопущення впливу політичних поглядів на дії та рішення державного службовця, а також утримання від демонстрації свого ставлення до політичних партій, демонстрації власних політичних поглядів під час виконання посадових обов'язків» [1, п. 8 ч. 1 ст. 4]. Положення Закону України «Про державну службу» в частині регулювання політичної неупередженості державної служби кореспондуються із міжнародними актами «м'якого» права («soft» law) у сфері публічної служби (рекомендаціями Комітету Міністрів Ради Європи № R (2000) 6 «Про статус публічних службовців у Європі» від 24.02.2000 р., № R (2000) 10 «Щодо кодексів поведінки для публічних службовців» від 11.05.2000 р. та ін.).

Крім Закону України «Про державну службу», питання політичної неупередженості державної служби врегульовані також Виборчим кодексом України від 19.12.2019 р., законами України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р., «Про політичні партії в Україні» від 05.04.2001 р., «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» від 03.03.1998 р. та ін.

Список використаних джерел

1. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII, зі змін. та доп. Офіційний вісник України. 2016. № 3. Ст. 149.
2. Закон України «Про державну службу»: науково-практичний коментар / О. В. Агапова, А. І. Берлач, М. І. Белікова та ін. / за заг. ред. Т. Коломоець, В. Колпакова, Д. Лученка. Одеса: Юридика, 2025. 706 с.
3. Конституція Польської Республіки (з передмовою Володимира Шаповала). Київ: Москаленко О.М., 2018. 84 с.
4. Przywora B. Transformacje ustrojowe polskiej służby cywilnej. Krakow: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2012. 304 s.

ЧАЙКА Ярослав, ад'юнкт кафедри
поліцейської діяльності Національної академії
внутрішніх справ

**МЕТРОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ОБ'ЄКТИВНОСТІ
СТВОРЕННЯ ДОКУМЕНТАЦІЇ ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНОЇ
ПРИГОДИ: НЕОБХІДНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ДЕРЖАВНИХ
СТАНДАРТІВ ТА ОБОВ'ЯЗКОВОЇ ПОВІРКИ СПЕЦІАЛЬНИХ**

ВИМІРЮВАЛЬНИХ ПРИЛАДІВ (РУЛЕТКА ТА ЛАЗЕРНИЙ ДАЛЕКОМІР)

Процес документування дорожньо-транспортних пригод (ДТП) є критично важливим етапом, від якого залежить не лише адміністративна чи кримінальна відповідальність учасників, а й справедливе відшкодування збитків потерпілій стороні. Схема місця ДТП, яка складена поліцейським, є ключовим доказом, а її достовірність прямо залежить від точності та об'єктивності проведених геометричних вимірювань.

Актуальність: Дослідження зумовлена низкою взаємопов'язаних факторів, що впливають на якість правосуддя. Для підвищення технічної оснащеності поліції та необхідності інтеграції сучасних високоточних приладів у юридичний процес. Судової практика, все частіше вимагає підтвердження метрологічної простежуваності та точності засобів вимірювальної техніки (ЗВТ), використаних для фіксації обставин правопорушення. Відсутність державного стандарту та обов'язкової повірки/калібрування для ЗВТ, що використовуються поліцейськими для юридично значущих вимірів, створює правові прогалини, які ускладнюють доведення вини одного з учасників ДТП.

Дана теза, є юридичним та технічним обґрунтування необхідності запровадження обов'язкових державних стандартів, процедур сертифікації та періодичної метрологічної повірки для всіх спеціальних вимірювальних приладів (зокрема рулетка та лазерний далекомір), що використовуються поліцією для документування ДТП.

Завдання: А) Проаналізувати правовий статус вимірювань, отриманих за допомогою несертифікованих або неповіренних ЗВТ, як доказової бази; Б) Обґрунтувати необхідність включення лазерних далекомірів до сфери законодавчо регульованої метрології; В) Розробити конкретні пропозиції щодо впровадження державних стандартів та механізмів періодичної метрологічної повірки для поліцейських ЗВТ.

Отримані під час документування ДТП геометричні та лінійні виміри набувають беззаперечної доказової сили виключно за умови, що вимірювальний прилад відповідає чинному Державному стандарту України, внесений до Державного реєстру засобів вимірювальної техніки та пройшов обов'язкову періодичну метрологічну повірку (калібрування). Невиконання цих вимог перетворює високоточні дані, отримані за допомогою рулетки та лазерного далекоміру, на суб'єктивну інформацію, яка не може бути використана як об'єктивний доказ у суді.

А) Достовірність геометричних вимірювань (Рулетка або лазерний далекомір). Лазерні далекоміри, завдяки високій швидкості та точності (до 0,5 мм), є кращою альтернативою механічній рулетці. Проте, його робота залежить від низки зовнішніх факторів та внутрішньої технічної складності. Для забезпечення юридичної чистоти та об'єктивності схеми місця ДТП, де фіксуються координати об'єктів, тоді необхідно, щоб кожен далекомір чи

рулетка була сертифікована та регулярно проходила державну метрологічну повірку (наприклад,- раз на рік). Б) Принцип Законного виміру. Правозастосування в демократичній державі вимагає, щоб будь-які дані, що слугують основою для обмеження прав громадян або накладення стягнень, були отримані законними засобами та методами. Відповідний принцип вимагає, щоб інструменти, які формують доказову базу, були перевірені та сертифіковані державним органом. Наявність чинного свідоцтва про повірку приладу є формальною підставою для судді визнати вимірювання об'єктивним та допустимим доказом, оскільки підтверджує, що в момент вимірювання прилад функціонував у межах встановленої похибки. Відповідно, забезпечення поліцейських повіреними ЗВТ є обов'язком держави для дотримання законності та справедливості, а також для гарантування права особи на справедливий судовий процес.

Пропозиції: Для інтеграції вимірювальних приладів поліції у правове поле пропонується,- Законодавче закріплення переліку ЗВТ. Внести зміни до підзаконних актів, що регулюють діяльність Національної поліції (інструкції з оформлення ДТП), та до Закону України «Про метрологію та метрологічну діяльність», включивши лазерні далекоміри, рулетки та інші аналогічні прилади, що використовуються для фіксації ДТП, до переліку засобів. Розробка Державного стандарту (ДСТУ). Ініціювати розробку спеціального ДСТУ для «Вимірювальних приладів, які використовуються органами Національної поліції України у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху», який чітко визначить допустимі похибки, умови експлуатації та вимоги до програмного забезпечення приладів.

Висновки: Необхідність запровадження державних стандартів та обов'язкової метрологічної повірки спеціальних вимірювальних приладів є не просто технічною рекомендацією, а фундаментальною вимогою для забезпечення верховенства права та об'єктивності адміністративного та кримінального процесу. Посилення доказової бази; Підвищення професіоналізму; Справедливість та прозорість.

Список використаних джерел

1. Наказ МВС №1395, від 07.11.2015 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1408-15#Text>
2. Кримінально процесуальний кодекс, редакція від 01.08.2025 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
3. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі в Україні №1747, від 13.10.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1417-16#Text>
4. Закон України Про метрологію та метрологічну діяльність, редакція від 15.11. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1314-18#Text>
5. Постанова КМУ № 94, від 13.01.2016 «Про затвердження Технічного регламенту законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки», URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94-2016-п#Text>

ЧЕРНИШОВ Адіс, курсант 2 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України Одеського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: РУДОЙ Катерина, професор кафедри адміністративного права та процесу, Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, підполковник поліції

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

За допомогою систематизації адміністративного законодавства України забезпечується упорядкування, узгодження та підвищення ефективності правового регулювання у сфері державного управління. Систематизація може здійснюватись щодо правових норм, законів та підзаконних нормативно-правових актів. Однак, ведучи мову про таку правову категорію, як «систематизація», необхідно розмежовувати систематизацію права як соціального регулятора та систематизацію законодавства як зовнішньої форми вираження права, завдяки чому й забезпечується регулюючий вплив права на суспільні відносини

Систематизація адміністративного законодавства обумовлює розвиток перспектив кодифікаційних процесів, значення систематизації як необхідної умови формування якісно нової нормативної бази України у сфері публічно-правових відносин.

Питання систематизації адміністративного законодавства України залишається актуальним напрямом розвитку адміністративного права. Власне сама категорія «адміністративне законодавство» потребує наукової оцінки з точки зору існуючої проблеми системи адміністративного права

Під систематизацією законодавства розуміється впорядкування і вдосконалення чинних нормативно-правових актів шляхом їх опрацювання, перегляду і викладу в певному порядку у формі збірників (довідників) актів (предметних, системно-предметних, хронологічних та ін.) чи зведених кодифікаційних актів. Систематизація законодавства є об'єктивно необхідним елементом правової політики держави, засобом зміцнення правової основи державного і громадського життя. [3]

Адміністративне законодавство - галузь законодавства України, акти якого регулюють суспільні відносини, що виникають у сфері функціонування

публічної адміністрації (виконавчої влади й місцевого самоврядування) та адміністративної юстиції. [2]

Для дослідження систематизації адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я доцільним вбачається обрання третього (т. з. «складного») підходу, згідно з яким обов'язковим є виділення сукупності елементів, зв'язків між ними й єдиної мети.

Н. Обушенко, відзначаючи важливість систематизації законодавства, вважає, що за допомогою цього правового засобу вирішуються наступні завдання правової політики:

- усунення колізій, застарілих і дублюючих норм; -
- забезпечення уніфікації законодавства у певній сфері права;
- зменшення масиву нормативно-правових актів, спрямованих на врегулювання конкретної сфери суспільних правовідносин;
- упорядкування правових норм за певними критеріями;
- забезпечення зрозумілості та прозорості правових норм; -
- поліпшення якості й ефективності нормотворчої діяльності уповноважених органів державної влади; -
- створення рівного для всіх громадян доступу до нормативно-правової бази держави;
- підвищення правової культури громадян.

Процес систематизації адміністративного законодавства здійснюється у формі поетапної кодифікації за окремими сферами та інститутами адміністративно-правового регулювання. Так, «кожний етап цього процесу мав завершитися підготовкою окремих частин майбутнього узагальнюючого Адміністративного кодексу України у вигляді відповідних томів (або «книг»), що повинні мати кодифікований характер і можуть називатися відповідними «Кодексами». [3].

Орієнтовна структура (з урахуванням черговості прийняття) Адміністративного кодексу повинна включати:

- 1) Кодекс про адміністративні проступки;
- 2) Адміністративно-процесуальний кодекс;
- 3) Адміністративно-процедурний (процедуральний) кодекс;
- 4) Кодекс загальних правил поведінки державних службовців, а також деякі інші кодифіковані акти. Більш детальне обґрунтування структури Адміністративного кодексу, етапності його розробки й прийняття потребує підготовки окремої науково-практичної концепції з цих питань» [3].

Систематизація законодавства є об'єктивно необхідним елементом правової діяльності держави, її вдосконалювання, зміцнення правової основи державного й громадського життя.

Кодифікація як напрямок систематизації адміністративного права здійснюється шляхом об'єднання в одному комплексному акті адміністративно-правових норм, що втримуються в різних актах, але стосовних до одного інституту, удосконалювання їхнього змісту, усунення застарілих норм,

заповнення пробілів в адміністративно-правовому регулюванні з метою підвищення його ефективності, забезпечення належних умов для користування нормативним матеріалом. Кінцевим результатом кодифікації завжди виступають нові комплексні акти - кодекси, устави, положення й т.п. Одночасно припиняється дія багатьох норм, які піддавалися кодифікації. Кодифікація завжди відрізняється офіційним характером, здійснюється державними органами, що мають відповідну компетенцію. [5].

Інкорпорація - упорядкування нормативно-правового матеріалу шляхом його обробки й викладу по певній системі у вигляді хронологічних, системно-предметних, предметних збірників. У результаті інкорпорації законодавства про адміністративні правопорушення виданий, наприклад, довідник «Відповідальність за адміністративні правопорушення» для працівників правоохоронних органів.

Інкорпорація здійснюється зацікавленими органами, посадовими особами, науковцями. Підготовлені ними збірники не підлягають затвердженню. Інкорпорація має на меті полегшити пошук нормативного матеріалу й наукових досліджень в області права, забезпечити ефективну підготовку фахівців (юристів). В інкорпоровані збірники може бути включене лише чинне законодавство. [5].

Консолідація є самостійним видом систематизації, що здійснюється уповноваженими суб'єктами (правотворчими органами) шляхом укрупнення всіх нормативно-правових актів відповідно до єдиного предмету правового регулювання в єдиний цілісний нормативно-правовий акт, в результаті чого попередні акти втрачають свою юридичні силу [6].

Таким чином можливо виокремити наступні ознаки консолідації:

- здійснюється уповноваженими суб'єктами;
- спрямована не лише на зміну зовнішньої форми нормативно-правових актів, але й усунення певних розбіжностей та неточностей, що існували в нормативно-правових актах;
- спрямована на збереження змісту правового регулювання;
- характеризується певною правотворчою спрямованістю, оскільки здійснюється правотворчими органами з виданням в результаті їх діяльності нового нормативно-правового акта.

Систематизація повинна бути направлена на підвищення якості й ефективності адміністративного законодавства. На жаль, реаліями сьогодення є наявність великої кількості нормативно-правових актів, суттєве оновлення значної кількості норм адміністративного права, тенденція щодо збільшення прийняття як законодавчих, так і підзаконних актів, постійні зміни та доповнення уже чинних нормативно-правових актів. Все це призводить до перенавантаженості національного адміністративного законодавства, розпорошеності норм, не вирішеності проблеми диспропорції у співвідношенні між законами та підзаконними актами тощо. Така ситуація негативно позначається на ефективності реалізації норм адміністративного законодавства,

тобто ускладнює процес виконання обов'язків, використання суб'єктами їх прав, дотримання заборон, застосування суб'єктами владних повноважень адміністративних норм.

Отже, в процесі систематизації адміністративного законодавства здійснюється й упорядкування, структурне оновлення, удосконалення, правових актів . З метою розвитку та удосконалення публічного адміністрування основною формою систематизації законодавства є кодифікація, інкорпорація, консолідація. Впровадження систематизації адміністративного законодавства не може відбуватися через прийняття єдиного кодифікованого акта, тому кращим і більш ефективним способом буде галузева та спеціальна кодифікація , яка забезпечує упорядкування окремих інститутів та підгалузей адміністративного права . На сьогоднішньому етапі реформування правової системи важливо завершити наступний етап кодифікації адміністративно - процесуального та адміністративно - деліктного законодавства . Для цього слід впроваджувати позитивний досвід європейських країн , доречно створити уповноважений орган (комісію з кодифікації), що спрямований на комплексну модернізацію та вдосконалення спеціального адміністративного законодавства .

Список використаних джерел

1. Петков С. В. Систематизація та кодифікація законодавства: концептуальний вимір. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. 2020. № 1(1). С. 6-11.
2. Головка К. До питання визначення поняття «адміністративне законодавство України». Юридичний вісник. 2021. № 3. С. 49-54.
3. Поняття, види та основні тенденції систематизації адміністративного законодавства URL: <https://studies.in.ua/admin-pravo-shpora/2092-ponyattya-sistematizacyi-admnstrativnogo-zakonodavstva.html>
4. Систематизація законодавства України як важлива складова правотворчої діяльності в умовах євроінтеграції: збірник наукових праць / за заг. ред. О.О. Кота, А.Б. Гриняка, Н.В. Міловської. Київ : Алерта, 2024. 248 с.
5. Систематизація адміністративного права. URL: <https://lh.pl.court.gov.ua/sud1617/pres-centr/news/231241/>
6. Консолідація законодавства. Киевский национальный университет ім. Т. Шевченко. URL: <https://studfile.net/preview/8978317/page:3/>

ШЕВЧЕНКО Андрій, курсант 2 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О. Дідоренка курсу Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: КІБЛИК Дар'я, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців до підрозділів превентивної

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТА ПРИФРОНТОВИХ ТЕРИТОРІЯХ

Діяльність Національної поліції України на деокупованих та прифронтових територіях характеризується виключною складністю та багатовекторністю завдань. Співробітники правоохоронних органів змушені працювати в умовах постійної загрози життю, відсутності базової інфраструктури та за обмежених ресурсів [1]. Специфіка оперативної обстановки вимагає від поліцейських не лише виконання стандартних функцій з охорони громадського порядку, а й участі у розмінуванні територій, документуванні воєнних злочинів, встановленні особистості загиблих цивільних осіб.

На деокупованих територіях поліція стикається з повною або частковою відсутністю функціонуючих державних інституцій. Відділення поліції, якщо вони збереглися фізично, часто зруйновані або пошкоджені внаслідок бойових дій. Комунікаційна інфраструктура порушена, що ускладнює координацію дій та оперативне реагування на виклики населення [2]. У таких умовах поліцейські змушені працювати в польових умовах, використовуючи мобільні пункти та тимчасові приміщення.

Прифронтові території характеризуються постійним ризиком артилерійських обстрілів та ракетних ударів. Поліцейські виконують свої обов'язки під загрозою безпосереднього бойового контакту, що вимагає від них не лише професійних навичок правоохоронця, а й навичок виживання в умовах активних бойових дій [3]. Особливо складною є робота в населених пунктах, розташованих у безпосередній близькості від лінії зіткнення, де цивільне населення потребує постійної присутності правоохоронців попри високі ризики.

Одним з пріоритетних напрямів роботи поліції на деокупованих територіях є документування воєнних злочинів та злочинів проти людяності. Співробітники правоохоронних органів здійснюють фіксацію наслідків обстрілів цивільних об'єктів, катувань, незаконних позбавлень волі та вбивств мирного населення [4]. Ця робота вимагає особливої ретельності, оскільки зібрані докази використовуватимуться для притягнення винних до відповідальності в національних та міжнародних судових інстанціях.

Розшук та ідентифікація загиблих цивільних осіб становить окремий напрям діяльності поліції. На деокупованих територіях виявляють численні поховання, в тому числі масові, які потребують ексгумації та проведення судово-медичних експертиз. Поліцейські працюють у взаємодії з криміналістами, експертами та представниками інших державних органів для встановлення особистості кожного загиблого та повідомлення їхніх родичів [1].

Забезпечення публічної безпеки і порядку в умовах деокупації набуває специфічних рис. Поліція здійснює патрулювання територій, контролює

дотримання комендантської години там, де вона встановлена, запобігає мародерству та іншим злочинам проти власності [5]. Важливою функцією є забезпечення безпеки гуманітарних конвоїв та координація евакуаційних заходів для цивільного населення з найбільш небезпечних районів.

Взаємодія з місцевим населенням на деокупованих територіях потребує особливого підходу. Люди, які пережили окупацію, часто перебувають у стані психологічної травми, можуть бути налаштовані недовіркою до державних інституцій [2]. Поліцейські виконують не лише правоохоронні функції, а й надають інформаційну підтримку, допомагають у встановленні зв'язку з родичами, консультують щодо отримання гуманітарної допомоги та адміністративних послуг.

Кадрове забезпечення поліції на деокупованих та прифронтових територіях залишається однією з найгостріших проблем. Робота в умовах постійної небезпеки, високий рівень стресу та фізичне навантаження призводять до професійного вигорання співробітників [3]. Додатковими факторами є тривала відсутність можливості відпочинку, обмежені побутові умови та психологічний тиск від необхідності приймати рішення в критичних ситуаціях.

Матеріально-технічне забезпечення поліцейських підрозділів на цих територіях потребує постійного удосконалення. Необхідні бронежилети, шоломи, засоби індивідуального захисту, спеціалізований транспорт підвищеної прохідності та захищеності [4]. Важливою є наявність сучасних засобів зв'язку, які можуть функціонувати за відсутності стандартної мобільної мережі. Окремого значення набуває забезпечення поліцейських засобами виявлення вибухонебезпечних предметів.

Правове регулювання діяльності поліції в умовах воєнного стану має свої особливості. Поліцейські отримують додаткові повноваження, пов'язані з перевіркою документів, проведенням обшуків, затриманням осіб за підозрою у співпраці з окупантами [6]. Водночас необхідно дотримуватися балансу між забезпеченням безпеки та дотриманням прав людини, що становить складне завдання в умовах активного конфлікту.

Психологічна підтримка співробітників поліції є критично важливою для підтримання їхньої працездатності. Постійне перебування в стресовій ситуації, споглядання наслідків воєнних злочинів, ризик для власного життя - все це впливає на ментальне здоров'я правоохоронців [5]. Необхідна систематична робота психологів, можливість ротації персоналу та забезпечення періодів відновлення.

Ефективна діяльність поліції на деокупованих територіях неможлива без тісної взаємодії з іншими силовими структурами. Координація з Збройними Силами України є критично важливою для забезпечення безпеки поліцейських операцій та уникнення інцидентів [1]. Взаємодія з Державною прикордонною службою необхідна для контролю за переміщенням осіб у прифронтовій зоні та запобігання незаконним перетинам лінії розмежування.

Співпраця з Державною службою України з надзвичайних ситуацій має

важливе значення у контексті ліквідації наслідків обстрілів, розмінування територій та рятувальних операцій [7]. Поліція координує свої дії з рятувальниками при евакуації населення, гасінні пожеж та наданні першої допомоги потерпілим. Спільні тренування та вироблення єдиних протоколів дій у надзвичайних ситуаціях підвищують ефективність реагування.

Взаємодія з міжнародними організаціями та місіями спостерігачів сприяє документуванню порушень міжнародного гуманітарного права. Поліція надає інформацію представникам Організації з безпеки і співробітництва в Європі, місії ООН з прав людини, іншим міжнародним інституціям [2]. Така співпраця важлива для формування міжнародної позиції щодо агресії та підготовки матеріалів для міжнародних судових процесів.

Координація з органами місцевого самоврядування забезпечує комплексний підхід до відновлення життєдіяльності на деокупованих територіях. Поліція співпрацює з місцевою владою у питаннях організації надання адміністративних послуг, забезпечення доступу до соціальної інфраструктури, координації гуманітарної допомоги [6]. Важливою є участь поліції у встановленні безпечних маршрутів для переміщення населення та визначенні територій, які потребують першочергового розмінування.

Підвищення професійної підготовки поліцейських для роботи в екстремальних умовах є пріоритетним напрямом розвитку. Необхідні спеціалізовані тренінги з виживання в умовах бойових дій, надання першої медичної допомоги, роботи з вибухонебезпечними предметами [3]. Важливою є підготовка з протидії диверсійно-розвідувальній діяльності противника та виявлення осіб, причетних до колабораційної діяльності.

Впровадження сучасних технологій може значно підвищити ефективність роботи поліції. Використання безпілотних літальних апаратів для моніторингу ситуації, застосування електронних систем обліку та документообігу, впровадження цифрових платформ для комунікації з населенням - все це сприяє оптимізації діяльності [4]. Особливе значення має створення захищених каналів зв'язку та баз даних для обміну оперативною інформацією.

Посилення соціального та матеріального захисту поліцейських, які працюють на небезпечних територіях, необхідне для мотивації персоналу. Адекватна фінансова компенсація, надання пільг, забезпечення житлом та створення умов для відновлення здоров'я мають стати пріоритетом державної політики [5]. Важлива також розробка програм соціальної адаптації для поліцейських після завершення служби в зоні бойових дій.

Розвиток міжнародного співробітництва та обмін досвідом з поліцейськими службами інших країн, які мають досвід роботи в конфліктних зонах, може бути корисним для України. Участь у міжнародних програмах навчання, стажування в закордонних правоохоронних органах, залучення іноземних експертів для консультацій сприятиме підвищенню професійного рівня [7].

Список використаних джерел

1. Національна поліція України. Діяльність поліції на деокупованих територіях. Офіційний веб-сайт. URL:<https://www.npu.gov.ua/>
2. Міністерство внутрішніх справ України. Особливості роботи правоохоронних органів в умовах воєнного стану. URL:<https://mvs.gov.ua/> (
3. Аналітичний центр «Українське право». Правові аспекти діяльності поліції на прифронтових територіях. Вісник правоохоронної діяльності. 2024. URL:<https://ukrainepravo.com/>
4. Центр досліджень армії, конверсії та роззброєння. Безпека правоохоронців у зоні конфлікту: український досвід. 2024. URL:<https://cacds.org.ua/>
5. Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. Функціонування органів правопорядку в умовах війни. 2024. URL:<https://razumkov.org.ua/>
6. Офіс Генерального прокурора. Документування воєнних злочинів: роль поліції. URL:<https://www.gp.gov.ua/>
7. Державна служба України з надзвичайних ситуацій. Взаємодія служб при ліквідації наслідків обстрілів. URL:<https://dsns.gov.ua/>

ШЕВЧЕНКО Андрій, курсант Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого

ЧАЛИЙ Михайло, викладач кафедри Військового права Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого, полковник

АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах повномасштабної збройної агресії та триваючого воєнного стану, введеного відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [2], адміністративно-деліктна діяльність набула виняткового значення, як інструмент оперативного забезпечення громадської безпеки та ефективного управління державою у кризових умовах. Воєнний стан суттєво змінив сферу адміністративної відповідальності, оскільки, зіткнулася з низкою принципово нових викликів та особливостей застосування.

Однією з ключових особливостей є модифікація матеріально-правової бази. Введення воєнного стану призвело до значного розширення кола діянь, що кваліфікуються, як адміністративні правопорушення. Йдеться, перш за все, про спеціальні делікти, пов'язані з порушенням встановленого режиму, зокрема: порушення правил комендантської години, незаконне перетинання блокпостів (потребує законодавчого впливу на нові порушення), невиконання вимог

військового командування, а також низка правопорушень у сфері мобілізації та військового обліку (введення штрафів та механізму стягнення коштів). Крім того, на період дії воєнного стану була посилена відповідальність за деякі існуючі склади, що стосуються, наприклад, незаконного використання гуманітарної допомоги або порушення правил торгівлі алкогольними напоями, з метою запобігання дестабілізації в тилу. Ці зміни вимагають від правозастосовних органів постійної уваги до динаміки законодавчих новел та їхнього коректного тлумачення.

Другою важливою специфікою є особливості процесуального правозастосування. В умовах воєнного стану до здійснення адміністративно-деліктної діяльності, крім традиційних суб'єктів (Національна поліція), активно залучаються військові адміністрації та їх уповноважені особи. З огляду на обмеження конституційних прав і свобод громадян, процес притягнення до адміністративної відповідальності має відбуватися з особливою ретельністю та неухильним дотриманням принципу законності [3]. Спрощення процедур, викликане необхідністю оперативного реагування на загрози, не повинно призводити до порушення права особи на захист та належну правову процедуру. Критичним залишається забезпечення доступності судового оскарження рішень про накладення адміністративних стягнень, навіть в умовах функціонування судів в обмеженому режимі. У практиці виникають певні колізії між нормами КУпАП та спеціальними актами воєнного часу, що потребує оперативного усунення законодавчих прогалин [1].

Підсумовуючи, адміністративно-деліктна діяльність в умовах воєнного стану є критично важливим елементом системи національної безпеки. Вона виступає засобом попередження та припинення правопорушень, які прямо чи опосередковано підривають обороноздатність держави. Ефективна реалізація цієї діяльності можлива лише за умови збалансування потреб військового часу (швидкість, рішучість) із фундаментальними вимогами демократичної правової держави (законність, права людини). Подальші дослідження мають бути зосереджені на аналізі судової та правозастосовної практики для вироблення єдиних підходів до кваліфікації нових складів адміністративних правопорушень в умовах дії спеціального правового режиму.

Список використаних джерел

1. Міністерство юстиції України. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. [URL]: Кодекс України про адміністра... | від 07.12.1984 № 8073-X;
2. Верховна Рада України. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. [URL]: Про правовий режим воєнного... | від 12.05.2015 № 389-VIII;
3. Кочин В. Д. Застосування адміністративно-деліктного законодавства в умовах воєнного стану // Актуальні проблеми адміністративно-деліктного права України : матеріали круглого столу (м. Вінниця, 30 жовт. 2024 р.). Вінниця

: ХНУВС, 2024. С. 126-128. [URL]: Застосування адміністративно-деліктного законодавства в умовах воєнного стану.

ШЕВЧУК Сергій, *ад'юнкт Національного університету цивільного захисту України*
КРЮКОВ Олексій, *доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту, доктор наук з державного управління, професор*

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕЖИМУ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ

Логіка розгляду питань публічного управління в умовах надзвичайних ситуацій з усією очевидністю зумовлює необхідність аналізу відповідного адміністративно-правового режиму.

Питанням різних видів режимів приділено доволі значну увагу в адміністративно-правовій літературі. Як відправне положення цілком прийнятним є поняття адміністративно-правового режиму, надане французьким вченим-правознавцем Жоржем Веделем: «Адміністративно-правовий режим належить до числа публічно-правових режимів і стосується регламентації діяльності державної адміністрації та її взаємовідносин з фізичними й юридичними особами недержавного сектору» [1, с. 65].

У свою чергу вітчизняні науковці розглядають адміністративно-правовий режим як систему норм адміністративного права, а також норм, що мають адміністративно-правовий зміст, які визначають обов'язковий для дотримання порядок взаємодії суб'єктів адміністративних правовідносин, основним призначенням якого є оптимізація адміністрування, особливого порядку видання та дії режимних актів державного управління, що означає «зв'язаність» державної адміністрації з іншими суб'єктами виконавчої влади, відповідальність органів державної влади за заподіяні збитки чи інші винні дії.

При цьому слід звернути увагу на такі особливості [2, ст. 15]:

- по-перше, «режимне» регулювання перевищило рівень відомчої нормотворчості, перейшовши на рівень законодавства у масштабах усієї держави;

- по-друге, публічне управління при надзвичайних ситуаціях природного характеру відчуває потребу в нових регулятивних властивостях правового режиму;

- по-третє, відсутність ясності в розумінні адміністративно-правового режиму особливого стану.

Про розмитість поняття даного правового режиму свідчить і велика кількість зовні схожих термінів: «екстремальні умови», «надзвичайні обставини», «надзвичайна обстановка», «екстремальні ситуації» та інших

понять, а також те, що при розгляді тих самих явищ автори різних дефініцій по різному оцінюють і виділяють різні ознаки обстановки, що складається.

У зв'язку з цим, на наш погляд, видається, що надзвичайним ситуаціям, як правовому режиму, з погляду правового регулювання, бракує, по-перше закріплення в законодавстві родового поняття «особливий стан», якому в цьому сенсі пощастило значно менше, ніж адміністративно-правовим режимам надзвичайного [3] та воєнного.

І в цьому сенсі адміністративно-правовий режим особливого стану, що включає адміністративно-правовий режим надзвичайної ситуації природного характеру, є питанням надзвичайно актуальним і вимагає законодавчого оформлення, як це мало місце з надзвичайним і воєнним станами.

Закони та нормативні акти, чинні в даній сфері в Україні, як видається, не повною мірою пояснюють суть адміністративно-правового режиму надзвичайного стану природного характеру. Умови, в яких протікають явища, відбуваються події, породжені природними явищами руйнівного характеру з погляду адміністративного права, тобто. «режимності», є юридичним фактом (фактами), що тягне за собою правовідносини, які потребують відповідного рівня та якості правового регулювання.

Інакше кажучи, правове регулювання режиму надзвичайної ситуації природного характеру вимагає певності в питаннях суб'єктів та змісту зазначених правовідносин, а це насамперед означає нагальну потребу в системі нормативно-правового регулювання: від закону - до актів управління нормативного характеру.

Таким чином, найбільш загальним у тлумаченні адміністративно-правового режиму є те, що він виступає як порядок у тій чи іншій галузі публічного управління. З огляду на це закон про адміністративно-правовий режим надзвичайної ситуації повинен, на нашу думку, включати наступні положення:

- а) обставини, які стали підставою для введення даного правового режиму;
- б) обґрунтування необхідності його запровадження;
- в) межі території, на якій запроваджується правовий режим надзвичайну ситуацію природного характеру;
- г) сили та засоби, що забезпечують режим надзвичайного стану;
- д) перелік надзвичайних заходів та межі їх дії, перелік тимчасових обмежень прав та свобод громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства, прав організацій та публічних об'єднань;
- е) державні органи (посадові особи), відповідальні за здійснення заходів, які вживаються в цих умовах;
- ж) час набрання чинності указом, а також термін дії надзвичайного стану.

Відтак, з викладеного вище випливає, що адміністративно-правовий режим надзвичайної ситуації природного характеру - це особливий порядок здійснення діяльності цілої низки державних і муніципальних органів.

Список використаних джерел

1. Піддубна В. Ф. Особливості регулювання правового статусу юридичних осіб публічного права у Франції. Аналітично-порівняльне правознавство. 2024. № 5. С. 218-223. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.05.34>.
2. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16.03.2000 р. № 1550-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 23. Ст. 176.
3. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.

ШЕВЧУК Іван, курсант 2 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції НПУ Одеського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: РУДОЙ Катерина, професор кафедри адміністративного права та процесу Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, підполковник поліції

МЕТОДИ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Методи поліцейської діяльності становлять сукупність способів і прийомів, за допомогою яких правоохоронні органи забезпечують охорону публічного порядку, захист прав і свобод громадян, попередження та розкриття злочинів, а також реалізацію інших функцій поліції.[1, с. 1-25].

Методи поліцейської діяльності - це сукупність організаційно-управлінських та інших способів впливу на суспільні відносини, спрямованих на забезпечення безпеки та законності. Вони визначають, яким чином поліція досягає поставлених цілей, забезпечує здійснення повноважень та взаємодіє з громадянами й організаціями [2, с. 45-68].

Класифікація методів:

Класифікація методів поліцейської діяльності базується на різних підставах: за характером впливу (пояснювально-превентивні; примусові; організаційно-управлінські), за сферою застосування (адміністративні, оперативно-розшукові, кримінально-процесуальні), за формою здійснення (безпосередні та опосередковані), а також за ступенем інтенсивності застосування (постійні та тимчасові заходи) [3, с. 120-145].

Організаційно-управлінські методи включають планування, розподіл обов'язків, створення структур та підрозділів, розробку інструкцій та регламентів, системи контролю за виконанням службових завдань. Вони

спрямовані на забезпечення ефективної діяльності поліції як організації: оптимізацію процесів, підвищення професіоналізму персоналу та координацію дій між підрозділами [3, с. 132-135].

Приклади: створення мобільних груп реагування, введення чергувань, розробка стандартів дій у надзвичайних ситуаціях.

Правові методи:

Правові методи базуються на використанні законодавчих, нормативних актів, адміністративних процедур та процесуальних інструментів. Поліція здійснює свою діяльність у межах закону, застосовує адміністративні заходи, складає адміністративні протоколи, ініціює кримінальні провадження та забезпечує їх процесуальний супровід [3, с. 140-145].

Оперативно-розшукові методи спрямовані на попередження, виявлення та розкриття злочинів. До них належать спостереження, агентурно-оперативна робота, оперативні заходи (прослуховування, перехоплення інформації у порядку, встановленому законом), використання технічних засобів та аналітичних методик [4, с. 78-102].

Превентивні методи орієнтовані на запобігання правопорушенням: патрулювання, превентивна робота з населенням, профілактичні бесіди, навчальні програми, інформаційні кампанії, соціальні ініціативи [5, с. 55-79].

Примусові методи включають застосування заходів фізичного характеру (затримання, тимчасове затримання, огляд, затримання за підозрою), спеціальних засобів, зброї (у передбачених законом випадках), а також адміністративні стягнення. Використання примусових заходів регламентується нормами закону та внутрішніми інструкціями, має підлягати контролю та обґрунтуванню [1, с. 10-20].

Спеціальні методи та технічні засоби:

До спеціальних методів належать використання технічних засобів контролю та запису (відеоспостереження, носимі камери), інформаційних систем, баз даних, дактилоскопічні та ДНК-техніки, балістична експертиза [6, с. 201-220].

Комунікативні методи спрямовані на формування довіри між поліцією та громадою: громадські приймальні, робота з громадськими організаціями, відкриті діалоги, інформаційні кампанії [7, с. 90-115].

До методів дисциплінарного контролю належать, служби внутрішньої безпеки, внутрішній аудит та контроль за дотриманням стандартів служби [8, с. 30-50].

Основні проблеми: ризики порушення прав людини при застосуванні оперативних та примусових методів, недостатній рівень підготовки персоналу, технічні обмеження, корупційні ризики [7, с. 100-110].

Таким чином, методи поліцейської діяльності є багатограним інструментарієм забезпечення безпеки та порядку. Їх ефективне застосування вимагає балансування між оперативністю дій і дотриманням прав людини, сучасного технічного забезпечення та високого професіоналізму персоналу [1, с.

1-25].

Список використаних джерел

1. Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. № 580-VIII (ст. 1-25).
2. Кримінально-процесуальний кодекс України (чинна редакція). - Розділ III, с. 45-68.
3. Адміністративне право України: підручник / За ред. В.Б. Авер'янова. - К., 2022. - С. 120-145.
4. Оперативно-розшукова діяльність: теорія і практика / П.І. Іванов. - Харків, 2019. - С. 78-102.
5. Превентивна політика: сучасні підходи / О. Мельник. - Львів, 2020. - С. 55-79.
6. Правові аспекти використання спецзасобів та інформаційних технологій / Ю. Петренко. - Одеса, 2021. - С. 201-220.
7. Етика поліцейської діяльності: монографія / І. Коваленко. - Київ, 2018. - С. 90-115.
8. Методичні рекомендації щодо організації служби Національної поліції України. - К., 2019. - С. 30-50.
9. Рекомендації з підвищення прозорості та підзвітності поліції. - Київ, 2022. - С. 12-28.

ШЕЛУДЬКО Іван, здобувач вищої освіти
факультету службово-бойової діяльності
НГУ Київського інституту Національної
гвардії України

Науковий керівник: БЕЙКУН Андрій,
доцент кафедри правового забезпечення та
правоохоронної діяльності факультету
забезпечення державної безпеки Київського
інституту Національної гвардії України,
кандидат юридичних наук, доцент

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ЩОДО СУТНОСТІ ВОЄННОГО СТАНУ ЯК ОСОБЛИВОГО ВИДУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕЖИМУ

Воєнний стан є одним із найважливіших правових режимів, що може бути запроваджений в умовах зовнішньої загрози. В Україні це питання регулюється Законом «Про правовий режим воєнного стану» [1]. Особлива актуальність цієї теми виникла у зв'язку з подіями, які почалися з агресії російської федерації проти України 24 лютого 2022 року. Відповідно, мета нашого дослідження - у межах заданого обсягу проаналізувати правову природу воєнного стану, його

правові наслідки та обмеження для громадян і юридичних осіб.

Як відомо, сучасні підходи щодо аналізу воєнного стану, як особливого виду адміністративно-правового режиму, орієнтуються, насамперед, на його законодавче визначення, у якому закріплено конституційні положення щодо основ національної безпеки, а також правового режиму воєнного стану. Однією з підстав введення режиму воєнного стану є військова агресія зі сторони іншої держави із застосуванням збройних сил чи інших квазі-військових формувань.

Отже, на погляд О. Остапенко та О. Баїк, загальне визначення терміна «правовий режим» передбачає певну сукупність відповідних зобов'язань, які повинні дотримуватись суб'єктами публічного управління у сфері регулювання суспільних відносин. Водночас, характеристика адміністративно-правового режиму поєднує відповідні засоби адміністративно-правового регулювання з використанням методів імперативного впливу на діяльність уповноважених суб'єктів щодо забезпечення і додержання наявних різновидів режиму. До адміністративно-правових режимів належить група надзвичайних режимів, які мають специфічні ознаки, що впливають на зміну адміністративно-правового статусу суб'єктів як зі сторони органів публічного управління, так і щодо громадян України в частині певних обмежень, заборон, додержання і виконання яких є обов'язковим [2, с. 136].

Взагалі, проблеми, що пов'язані з нормативним регулюванням воєнного стану, як особливого правового режиму функціонування держави в особливих умовах, постійно розглядались науковцями, серед яких: В.Б. Аверьянов, В.М. Бевзенко, Ю.П. Битяк, В.В. Богуцький, В.М. Гаращук, І.С. Гриценко, М.В. Ковалів, Т.О. Коломоець, В.К. Колпаков, Ю.С. Шемшученко та інші.

Таким чином, воєнний стан, згідно із Законом, означеним вище - це особливий правовий режим, що вводиться з метою забезпечення національної безпеки, відсічі збройної агресії та захисту територіальної цілісності держави. Воєнний стан передбачає надання додаткових повноважень органам державної влади, військовому командуванню та місцевим органам самоврядування, а також тимчасове обмеження конституційних прав і свобод.

Як відомо, правовими підставами для запровадження воєнного стану є: Конституція України [3], Закон України «Про правовий режим воєнного стану» та відповідні укази Президента України, про введення відповідного правового режиму або його пролонгацію, які затверджуються Верховною Радою України та виступають нормативами, що конкретизують часові рамки та територіальні межі дії воєнного стану.

Отже, на погляд ряду дослідників, зокрема М. Тищенка, метод введення воєнного стану означає сукупність організаційно-правових та інших способів впливу, які використовують органи державної влади, спрямованих на оборону країни від військової агресії, що загрожує безпеці населення, державі, з наданням відповідних повноважень уповноваженим на це органам військово-цивільних адміністрацій та інших органів публічного управління, для здійснення керівництва у сфері забезпечення оборони, громадської безпеки і порядку.

Метод введення воєнного стану може поєднувати диспозитивну та імперативну (примусову) форми виконання як обмежень, так і заборон, яким властивий, зазвичай, тимчасовий характер [4, с. 152].

Так, Указом Президента України № 64/2022, 24 лютого 2022 року було запроваджено воєнний стан у зв'язку з військовою агресією з боку російської федерації. Термін дії воєнного стану кількаразово продовжувався на основі подальших тотожних указів Президента.

Додатково дослідник Т. Шевчук зазначає, що правовий режим воєнного стану свідчить про тимчасову передачу загального публічного управління органам військової влади з наданням їм надзвичайних повноважень. Передусім, це стосується: 1) здійснення охорони громадського порядку з метою забезпечення суспільної і державної безпеки; 2) покладення на громадян за потребою додаткових обов'язків, спрямованих на належне функціонування економіки, відновлення та побудову об'єктів, споруд для потреб економіки та підвищення обороноздатності Збройних Сил країни [5, с. 314].

Доцільно тезисно розглянути означені додаткові обов'язки та права громадян і юридичних осіб, що зазнають обмежень у зв'язку з введенням правового режиму воєнного стану.

Обмеження прав і свобод громадян. В умовах воєнного стану передбачено можливість тимчасового обмеження прав і свобод громадян, що регулюється статтями 30-34, 38, 39, 41-44, 53 Конституції України. Серед них: обмеження на недоторканність житла, свободу пересування, право на мирні збори, страйки та підприємницьку діяльність. Обмеження прав відбувається у встановленому законом порядку та повинно бути пропорційним загрози.

Примусове відчуження майна. Під час воєнного стану може бути запроваджено примусове відчуження майна, необхідного для потреб оборони. Цей процес регулюється Законом України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану». Примусове відчуження відбувається із повним відшкодуванням вартості майна або з можливістю його повернення після скасування режиму воєнного стану [6].

Залучення громадян до суспільно-корисних робіт. Воєнний стан також передбачає можливість залучення працездатних осіб до суспільно-корисних робіт, які спрямовані на забезпечення оборонних потреб та ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій. Такі роботи регламентуються законодавством і повинні відповідати трудовому законодавству, зберігаючи права найманих та інших працівників.

Правові наслідки запровадження воєнного стану для юридичних осіб. Запровадження воєнного стану впливає не лише на права та свободи фізичних осіб, а й на правовий статус і діяльність юридичних осіб. Воєнний стан передбачає можливість тимчасових обмежень для юридичних осіб, зокрема у сфері підприємницької діяльності та управління майном. Юридичні особи можуть бути зобов'язані передавати матеріальні ресурси для оборонних потреб,

що регулюється відповідним законодавством про примусове відчуження майна. Наприклад, підприємства можуть тимчасово надавати свої ресурси або бути залученими до виробництва товарів оборонного призначення. Окрім того, підприємства мають обмежений вплив на трудові ресурси, оскільки певні працівники можуть бути мобілізовані або залучені до суспільно-корисних робіт.

Організація публічної безпеки та правопорядку. В умовах воєнного стану одним з основних завдань державних органів є забезпечення громадської безпеки, підтримання правопорядку та належного функціонування системи управління. Для цього воєнний стан передбачає розширення повноважень військових адміністрацій та військового командування, які можуть виконувати функції з підтримання правопорядку на територіях, де діє режим воєнного стану [7].

Ключовим елементом забезпечення публічної безпеки є введення таких заходів, як комендантська година, контроль за пересуванням осіб і транспортних засобів, перевірка документів, обшуки житлових і службових приміщень, транспортних засобів. Всі ці заходи мають на меті підтримання порядку, запобігання можливим диверсійним діям та забезпечення ефективної оборони.

Мобілізаційні заходи. Одним із важливих аспектів правового режиму воєнного стану є організація та проведення мобілізаційних заходів. Мобілізація може бути загальною або частковою, і передбачає призов громадян на військову службу для забезпечення оборони держави. Мобілізаційні заходи також включають формування резерву військовослужбовців, матеріально-технічну підготовку та розгортання додаткових військових частин. Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» визначає процедуру мобілізації, яка є невід'ємною частиною правового режиму воєнного стану. Громадяни, залучені до виконання оборонних завдань, мають відповідні права та гарантії, включаючи соціальний захист, оплату праці та збереження робочого місця [8].

Захист прав і свобод в умовах воєнного стану. Попри широкі можливості для обмеження прав і свобод, держава повинна дотримуватися принципу пропорційності та забезпечувати мінімізацію порушень прав громадян і юридичних осіб. Згідно з міжнародними стандартами та Конституцією України, - всі обмеження мають бути виправдані конкретними умовами, що загрожують безпеці держави.

Механізм захисту прав громадян в умовах воєнного стану включає можливість оскарження неправомірних дій органів державної влади та військового командування в суді. Крім того, громадянам надається право на компенсацію за відчужене майно або матеріальні збитки, які можуть виникнути внаслідок введення воєнного стану.

Міжнародно-правовий аспект воєнного стану. Воєнний стан в Україні має також значення з точки зору міжнародного права. Відповідно до міжнародних угод і конвенцій, держава має право на самозахист від збройної агресії, проте повинна дотримуватися норм гуманітарного права, зокрема Женевських конвенцій. Це включає захист цивільного населення, недопущення незаконних

воєнних дій і відповідальність за порушення прав людини під час збройних конфліктів.

Україна також має право звертатися до міжнародних організацій, таких як ООН, Рада Європи та ОБСЄ, для отримання політичної і гуманітарної підтримки та міжнародного захисту в умовах збройного конфлікту.

Отже, воєнний стан узагальнено позиціонується у дослідженнях сучасних правників-науковців як комплексний правовий механізм, що дозволяє державі захищати свою територіальну цілісність та суверенітет в умовах збройної агресії. Запровадження цього режиму супроводжується обмеженням окремих прав і свобод громадян, проте, такі заходи є тимчасовими та мають бути чітко обмеженими в часі та обсязі. Водночас, важливо забезпечити баланс між необхідністю захисту національної безпеки та захистом прав людини [9; 10].

Дослідження правового режиму воєнного стану в Україні демонструє важливість правового регулювання в умовах загроз, а також необхідність узгодження національних заходів із міжнародними зобов'язаннями в сфері прав людини та міжнародного права.

Список використаних джерел

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 20.11.2025).
2. Остапенко О., Баїк О. Про воєнний стан як особливий вид правового режиму. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». № 4 (40), 2023. С. 134-142. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2023/dec/32529/231576maket-136-144.pdf> (дата звернення: 20.11.2025).
3. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96> (дата звернення: 20.11.2025).
4. Основи військового управління: *навчальний посібник* / М.М. Тищенко, В.В. Богуцький, Є.І. Григоренко; за заг. ред. М.М. Тищенка. Харків: Юрайт, 2016. 352 с.
5. Шевчук Т.А. Окремі проблеми кримінально-правового регулювання в умовах воєнного стану у контексті відновлення правопорядку на деокупованих територіях України. *Вісник Кримінологічної асоціації України*, 2023. 29(2). С. 312-321. URL: <https://doi.org/10.32631/vca.2023.2.25> (дата звернення: 20.11.2025).
6. Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: Закон України від 17 травня 2012 року № 4765-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17#Text> (дата звернення: 20.11.2025).
7. Про утворення військових адміністрацій: Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 68/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2022#Text> (дата звернення: 20.11.2025).

8. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21 жовтня 1993 р. № 3543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text> (дата звернення: 20.11.2025).

9. Актуальні проблеми правового регулювання відсічі збройної агресії російської федерації проти України: *збірник матеріалів науково-практичного семінару кафедри правового забезпечення* (Київ, 10 жовтня 2022 року) / Мін-во оборони України. Національний університет оборони України; Мін-во внутрішніх справ України, Київський інститут Національної гвардії України; за ред. М.М. Прохоренка, А.Л. Бейкуна. Київ: Видавництво ТОВ «ТРОПЕА», 2022. 212 с.

10. Реферативний огляд наукових досліджень з конституційно-правової тематики. Автори-укладачі: Ю. Половинчак, Н. Кушакова-Костицька, А. Берегельський, М. Іванова / Конституційний Суд України, Національна юридична бібліотека, Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ НАН. Київ, 2023. Вип. 3. 44 с. URL: https://web.ccu.gov.ua/sites/default/files/referatysny_u_oglyad_publicaciy_konstytucionalizm_i_viyna_2023.pdf (дата звернення: 20.11.2025).

ЯКОВЛЄВА Анастасія, здобувачка вищої освіти 2 навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ.

Науковий керівник: МОРОЗОВ Євгеній, старший викладач кафедри адміністративного права та процесу навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОМЕНДАНТСЬКОЇ ГОДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ТА ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Введення правового режиму воєнного стану, яке відбулося 24 лютого 2022 року, зумовило необхідність застосування спеціальних адміністративно-правових інструментів, спрямованих на забезпечення громадської безпеки та обороноздатності держави [1, с. 187]. Одним із найбільш відчутних та поширених заходів, що суттєво обмежує конституційні права громадян, зокрема право на свободу пересування та вибір місця проживання [2, с. 63], є запровадження комендантської години. Адміністративно-правове регулювання цього режиму в умовах військової агресії вимагає пошуку оптимального балансу

між забезпеченням безпеки та необхідністю дотримання основоположних прав людини [2, с. 62].

Легальна дефініція комендантської години, згідно із Законом України «Про правовий режим воєнного стану», визначається як заборона перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень [3]. Її запровадження здійснюється наказом військового командування або військової адміністрації на відповідній території [4, с. 179].

Основна функція комендантської години полягає у забезпеченні публічної безпеки та правопорядку, виступаючи як спеціальний превентивний захід [3, с. 63]. Обмеження пересування громадян та роботи установ у нічний час спрощує роботу правоохоронних органів, сприяє виявленню диверсійно-розвідувальних груп (ДРГ) та мінімізує жертви серед цивільного населення під час ворожих обстрілів [3, с. 63; 5, с. 179]. Режим може вводитися не лише у нічний час, а й на цілу добу, в умовах особливої небезпеки [4, с. 181].

Концептуальні виклики у реалізації режиму комендантської години проявилися насамперед у сфері застосування адміністративно-правових санкцій [3, с. 63; 4, с. 181]. Попри стратегічну значущість заходу, правове поле тривалий час функціонувало з нормативною лакуною, яка полягала у відсутності прямої норми, що передбачає відповідальність за сам факт порушення комендантської години [3, с. 63; 4, с. 181].

Це призвело до того, що на практиці суб'єкти публічного адміністрування змушені були застосовувати ст. 185 КУпАП (злісна непокоря), що ускладнювало процес притягнення до відповідальності, оскільки вимагало доведення іншого складу правопорушення, а не прямого порушення встановлених обмежень [5, с. 181]. Фахівці підкреслюють, що встановлення такої санкції є необхідною умовою для відновлення принципу верховенства права та досягнення належного рівня правопорядку, одночасно забезпечуючи фіскальний ефект для державного бюджету [3, с. 65]. При цьому, ключовим елементом легітимного публічного адміністрування залишається забезпечення балансу між безпекою та дотриманням прав людини [3, с. 65]. Пропоноване регулювання повинно містити чіткі підстави для звільнення від відповідальності, особливо у випадках, коли діяння вчинене у стані крайньої необхідності - наприклад, для доставлення тяжкохворого до медичного закладу [3, с. 65]. Встановлення дієвого та справедливого механізму відповідальності є ключовим елементом адміністративно-правового забезпечення публічної безпеки, що не порушує основоположні права людини навіть у критичних життєвих ситуаціях [3, с. 65].

Список використаних джерел

1. Махмурова-Дишлюк О. П. Адміністративно-правовий режим воєнного стану як комплексний інструмент публічного адміністрування забезпечення прав, свобод і законних інтересів громадян та прав і законних інтересів фізичних осіб в умовах російсько-української війни. Київський часопис

права. 2024. Т. 1. С. 185-190. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/63ed2349-6e91-4730-9299-bb003a5ea3b7/content>

2. Кичко А. М., Ваганова К. С., Скляр М. О. Адміністративна відповідальність за порушення комендантської години під час воєнного стану. Правова позиція. 2022. Т. 2. С. 62-66. ISSN 2521-6473. URL: <https://www.legalposition.umsf.in.ua/archive/2022/2/11.pdf>

3. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/389-19>

4. Прищепа О. Притягнення до відповідальності за порушення вимог комендантської години. Організаційно-правове забезпечення національної безпеки в умовах воєнного стану. Кропивницький, 2023. С. 250-253. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/18610/1/%D0%9C%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%94%D0%BE%D0%BD%D0%94%D0%A3%D0%92%D0%A1%2007.07.2023.pdf#page=251>

5. Чорноус В., Д'ячкова Н. Правове регулювання комендантської години під час дії воєнного стану. Людина, суспільство, комунікативні технології: матеріали X Міжнар. Наук.-практ. Конф. 27-28 жовтня 2022р.. Харків, 2022. С. 178-183. ISSN 978-617-8195-30-4. URL: <https://iris.unive.it/bitstream/10278/5010402/3/X.%20Internationale%20Konferenz%20Charkiw%202022.pdf#page=179>

ЯРЕМЕЙЧУК Єгор, курсант 2 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції НПУ Одеського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: РУДОЙ Катерина, професор кафедри адміністративного права та процесу Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, підполковник поліції

АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ

Адміністративні послуги є важливою складовою публічного управління, що забезпечує реалізацію прав громадян та юридичних осіб [1]. Вони спрямовані на ефективне виконання державних функцій та задоволення потреб населення у

сфері адміністративного регулювання [2]. Розвиток адміністративних послуг в Україні відзначається постійною модернізацією, впровадженням електронних сервісів та підвищенням стандартів обслуговування [3].

Адміністративні послуги - це діяльність органів публічної влади або уповноважених суб'єктів, спрямована на надання допомоги громадянам і юридичним особам у реалізації їх прав та обов'язків [2]. Вони охоплюють широкий спектр послуг: від видачі паспортів та реєстрації бізнесу до надання ліцензій і дозволів [1]. Ключовою ознакою є наявність формалізованих процедур, встановлених законодавством, що гарантують прозорість та законність процесу [4].

Надання адміністративних послуг регламентується Конституцією України [3], Законом України «Про адміністративні послуги» [1], законами та підзаконними актами [2]. Ці норми визначають права та обов'язки суб'єктів надання послуг, процедури, строки та стандарти якості обслуговування [4]. Наприклад, Закон України «Про адміністративні послуги» передбачає обов'язкову реєстрацію заяви громадянина та встановлені терміни її розгляду.

1. Первинні послуги - видача документів уперше, реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців [2].

2. Повторні послуги - поновлення або зміна документів, надання витягів, довідок із державних реєстрів [3].

3. Електронні послуги - отримання документів через інтернет, онлайн-реєстрація та подача заяв [4].

4. Додаткові послуги - консультації, надання інформації, допомога у заповненні документів [1]. Кожен вид має специфічні процедури та строки виконання, що регулюються законодавчо.

Надання адміністративних послуг базується на принципах: доступності, відкритості, прозорості, своєчасності та ефективності [1]. Принцип рівності гарантує, що всі громадяни та юридичні особи мають однакові права на отримання послуг [2]. Принцип орієнтації на клієнта забезпечує максимально зручний та зрозумілий процес отримання послуг.

Процедура включає подання заяви, надання необхідних документів, розгляд та прийняття рішення [3]. Органи влади зобов'язані дотримуватися встановлених строків та стандартів якості обслуговування [2]. Наприклад, при видачі паспорта громадянина термін розгляду заяви не повинен перевищувати визначеного законом строку.

Суб'єктами є органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, державні підприємства та уповноважені установи [1]. Важливим є чітке визначення повноважень та відповідальності суб'єктів, що забезпечує законність та прозорість надання послуг [2].

Електронні послуги підвищують доступність та зручність отримання адміністративних послуг [3]. Вони включають онлайн-реєстрацію, подачу заяв, оплату зборів та отримання результатів без особистого відвідування органів влади [4]. Прикладом є портал «Дія», що дозволяє громадянам отримувати

більше 30 видів адміністративних послуг онлайн.

Серед основних проблем - черги, бюрократія, недостатня обізнаність громадян про доступні послуги [1]. Особливі складнощі виникають у сільській місцевості та віддалених регіонах, де доступ до адміністративних послуг обмежений [2]. Цифровізація та електронні сервіси значно зменшують ці проблеми, проте потребують розвитку інфраструктури та навчання населення [3].

У багатьох країнах застосовуються електронні адміністративні послуги, що дозволяють значно скоротити час отримання послуг та зменшити корупційні ризики [4]. Наприклад, Естонія, Південна Корея та Сингапур впровадили комплексні електронні платформи для надання державних послуг населенню [1]. В Україні також впроваджуються подібні практики для підвищення ефективності управління.

Адміністративні послуги сприяють підвищенню ефективності державного управління, зменшенню корупційних ризиків та покращенню якості життя громадян [1]. Вони забезпечують реалізацію конституційних прав, створюють умови для розвитку бізнесу та соціальної стабільності [2].

Отже, адміністративні послуги є невід'ємною частиною сучасного публічного управління, спрямованою на задоволення потреб населення та юридичних осіб [1]. Забезпечення їх якості, доступності та ефективності вимагає постійного вдосконалення нормативно-правової бази, цифровізації та покращення процедур надання [3].

Список використаних джерел

1. Закон України «Про адміністративні послуги» від 6 вересня 2012 р. № 5203-VI (зі змінами).
2. Адміністративне право України: Підручник / За ред. В.Б. Авер'янова. - К.: Юрінком Інтер, 2022.
3. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР (зі змінами).
4. Битяк Ю.П., Адміністративне право України: навч. посібник. - Х.: Право, 2021.
5. Колпаков В.К. Адміністративне право України: Підручник. - К.: Юрінком Інтер, 2020.

БУГА Володимир, професор кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ

Міграційна політика України є не лише інструментом управління демографічними та соціальними процесами, але й важливою складовою національної безпеки, особливо в умовах воєнної агресії Російської Федерації та глобальних трансформацій у сфері міжнародної міграції. Питання ефективного управління міграційними процесами нині постає з особливою гостротою, оскільки масові переміщення населення - як внутрішні, так і зовнішні - безпосередньо впливають на державну спроможність, соціальну стабільність, інтеграцію в ЄС та на забезпечення прав людини.

У цьому контексті вагомого значення набуває адміністративно-правовий механізм реалізації міграційної політики. Основним органом, що здійснює управління у цій сфері, є Державна міграційна служба України, яка відповідно до Концепції розвитку сектору безпеки і оборони держави, визнається суб'єктом національної безпеки. Водночас, на законодавчому рівні відсутнє чітке та уніфіковане визначення самої міграційної політики, що ускладнює її реалізацію в рамках адміністративного права. Нормативна база залишається фрагментарною: вона охоплює окремі закони та підзаконні акти, а також Кодекс України про адміністративні правопорушення, положення якого регламентують відповідальність за порушення режиму перебування іноземців та осіб без громадянства.

Адміністративно-правове регулювання охоплює широкий спектр інструментів: від процедур надання дозволів на тимчасове або постійне проживання, до депортації нелегальних мігрантів, притягнення до адміністративної відповідальності за порушення правил перебування та сприяння незаконній міграції. Проте ефективність цих інструментів обмежується як нормативними прогалинами, так і інституційною слабкістю органів виконавчої влади, особливо на місцях. Відсутність координації між

центральними і місцевими органами публічної адміністрації, недостатній кадровий потенціал, а також нестача інформаційних систем для обліку мігрантів значно знижують спроможність держави контролювати міграційні потоки.

Водночас необхідно зазначити, що забезпечення національної безпеки не може бути виправданням для надмірного обмеження прав людини. Адміністративно-правова практика повинна відповідати як внутрішньому законодавству, так і міжнародно-правовим стандартам у сфері захисту прав мігрантів, біженців і внутрішньо переміщених осіб. Особливої актуальності набуває розробка системи правових запобіжників, яка б одночасно гарантувала захист від незаконної міграції і не допускала дискримінації або свавільного поводження з боку органів влади. Цього вимагає не лише гуманітарний вимір політики, а й імперативи європейської інтеграції, зокрема необхідність відповідності Копенгагенським критеріям.

У стратегічному плані держава має сформувати цілісну міграційну політику, що поєднуватиме безпекові, економічні, демографічні та соціальні цілі. Вона має ґрунтуватися на сучасному адміністративно-правовому механізмі, який передбачає інтегровану цифрову інфраструктуру, правову визначеність, ефективні механізми контролю і належний захист прав особи. Саме такий підхід дозволить не лише зменшити рівень загроз, пов'язаних із неконтрольованою міграцією, а й посилити легітимність державної влади та її відповідальність перед суспільством.

З огляду на виклики сьогодення, міграційна політика України має перейти від реактивної моделі до проактивної, в якій ключову роль відіграватимуть адміністративно-правові механізми як інструменти забезпечення законності, публічного порядку і водночас -дотримання прав людини в умовах підвищених безпекових ризиків.

БУГА Володимир, професор кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ХИЛЬКО Любов, старший викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ: ПРОБЛЕМИ ІНСТИТУЦІЙНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Сучасна держава неможлива без розвиненої системи адміністративного судочинства. Його завдання - не лише неупереджене та своєчасне вирішення спорів у сфері публічно-правових відносин, а й більш глибока функція - забезпечення балансу між державою та громадянином, формування підзвітної, ефективної й прозорої моделі державного управління.

Адміністративне судочинство виступає важливим інструментом зворотного зв'язку між державою та суспільством. Сам факт наявності у фізичних і юридичних осіб права на оскарження дій, бездіяльності або рішень органів влади дозволяє формувати механізми контролю за діяльністю державного апарату. Судові рішення у справах проти органів публічної адміністрації змушують чиновників переглядати свої підходи, сприяють формуванню правозастосовної практики, виявляють прогалини в законодавстві та стимулюють реформи. Таким чином, адміністративне судочинство виконує не тільки контрольну, а й трансформаційну функцію, будучи каталізатором змін у державному управлінні.

Водночас судова система, як і будь-який державний інститут, є чутливою до інституційної нестабільності. Показовим прикладом у цьому контексті є ліквідація Окружного адміністративного суду міста Києва (ОАСК). Цей суд мав виключну юрисдикцію щодо розгляду справ проти центральних органів влади - Кабінету Міністрів, міністерств, НБУ та інших органів, повноваження яких поширюються на всю територію України. Фактично він був єдиною судовою інстанцією, здатною впливати на загальнодержавні рішення в режимі прямої дії правосуддя.

Рішення про ліквідацію ОАСК, ухвалене 13 грудня 2022 року, було продиктоване серією скандалів, звинувачень у корупції та політично вмотивованих рішеннях. З одного боку, цей крок був сприйнятий суспільством як сигнал про бажання очистити судову систему, відновити довіру до правосуддя та влади загалом. З іншого боку, ліквідація ОАСК без належної інституційної заміни створила значний правовий вакуум. На момент ліквідації у провадженні суду перебувало понад 60 тисяч справ, з яких лише у 2022 році надійшло понад 21 тисячу. Передача цих справ до Київського окружного адміністративного суду, який і без того мав надмірне процесуальне навантаження, спричинила системний колапс.

Розгляд справ затягнувся, канцелярія нового суду не справлялася з обсягом документів, виникли масові порушення строків розгляду справ. Найбільше постраждали громадяни та юридичні особи, які потребували оперативного судового захисту від дій органів влади. Втрата спеціалізованої інстанції також призвела до зниження ефективності захисту інтересів держави у важливих публічних спорах.

Таким чином, інституційна нестабільність судової системи - це не лише проблема внутрішньої організації влади. Це - фактор, що безпосередньо впливає на ефективність державного управління. Втрата цілісного механізму контролю

та зворотного зв'язку означає ослаблення відповідальності влади перед суспільством. А в умовах війни, євроінтеграції та боротьби за довіру міжнародних партнерів - це ризик, який може коштувати надто дорого.

Європейська комісія вже неодноразово наголошувала на важливості стабільності судової системи та дотримання принципу верховенства права. У звіті в межах Пакета розширення ЄС за 2024 рік вказано, що відсутність нового суду після ліквідації ОАСК негативно впливає на доступ до правосуддя, особливо у справах проти центральних органів влади. Це, безумовно, знижує інституційну спроможність держави реалізовувати свої публічно-правові обов'язки.

У відповідь на цю проблему Україна ініціювала створення нового органу - Вищого суду з розгляду публічних спорів. За задумом, цей суд має стати незалежною, професійною та доброчесною установою, що забезпечить ефективне вирішення публічно-правових спорів загальнодержавного масштабу. В його юрисдикцію входитимуть справи проти центральних органів виконавчої влади, а також органів, діяльність яких контролюють міжнародні експерти - НАЗК, НАБУ, САП та інші. Ключовою рисою нового суду має стати залучення незалежних експертів до процесу добору суддів за моделлю Громадської ради міжнародних експертів. Це дозволить не лише підвищити рівень довіри, а й забезпечити стабільність та якість судового розгляду.

Водночас створення нових судів несе і ризики. Передусім - це ризик затягування процесу запуску через кадрову нестачу, конфлікти інтересів, брак інституційної спадковості та політичний вплив на добір суддів. Крім того, будь-який новий суд має бути вписаний у вже існуючу структуру без створення дублюючих або паралельних юрисдикцій, які лише поглиблюють хаос. І найголовніше - створення нової судової установи не гарантує автоматичного підвищення ефективності правосуддя. Якість роботи суду визначатиметься не лише організаційною структурою, а насамперед - професіоналізмом та незалежністю його суддів.

Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що адміністративне судочинство відіграє принципово важливу роль у формуванні системи відповідального публічного управління. Воно не лише арбітр між державою і громадянином, а й активний чинник у розвитку демократичної правової держави. Водночас будь-які різкі зміни в цій системі мають здійснюватися не лише з політичних міркувань, а й з урахуванням інституційної тяглості, навантаження, процедурної спадковості та доступу громадян до правосуддя.

Україна сьогодні стоїть перед викликом - відновити стабільність адміністративної юстиції після ліквідації ключової судової інстанції та водночас створити нову якісну модель адміністративного суду, яка відповідатиме європейським стандартам, служитиме захисту прав людини та зміцнюватиме довіру до держави. Успіх цієї ініціативи залежить від чіткості бачення, прозорості процедур, фаховості кадрів та політичної волі підтримувати реформи не декларативно, а системно.

ВЕСЕЛОВ Микола, доктор юридичних наук,
професор, професор кафедри права
навчально-наукового юридичного інституту
Державного університету економіки та
технологій

ПИЛИПІВ Руслан, кандидат юридичних
наук, доцент, доцент кафедри права та
гуманітарних дисциплін Івано-Франківської
філії Університету «Україна»

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК СУДУ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ

На сьогодні вітчизняна юридична наука розглядає судові рішення як одне з джерел права. Українські національні суди так само дедалі частіше використовують численні рішення Європейського суду з прав людини (далі - ЄСПЛ), що впливає з вимог українського законодавства про їх обов'язковість для виконання та застосування при розгляді справ положень Європейської конвенції з прав людини та практики Високого Суду як джерела внутрішнього права [1, ст. 17]. Крім того, забезпечення однакового застосування норм права судами різних спеціалізацій в Україні законодавство покладає на Верховний Суд (далі - ВС) [2, ст. 36]. Разом з тим українське судочинство й дотепер має ще багато проблем із релевантністю застосування рішень як ЄСПЛ, так і ВС, бо не завжди учасники справи та навіть судді обирають доречні рішення, а адміністративна наука не сформувала чіткої позиції щодо статусу судових рішень судів національної та міжнародної юрисдикції у правовій системі. З огляду на зазначене, варто звернути увагу на низці визначальних властивостей судового рішення.

В Україні саме закон (в окремій нормі чи нормах) створює *правові передумови* для набуття судовим рішенням статусу джерела права. Те ж саме можна казати і про визнання у нормах внутрішнього права ролі рішення суду міжнародної юрисдикції як судового прецеденту і джерела національного права.

Нормативне значення має не акт судової влади загалом, а саме та його *частина* (як правило, мотивувальна), де міститься правова позиція [3, с. 364]. Це є однією зі специфічних властивостей судового рішення як джерела права. Показовим прикладом розмежування в українській правовій доктрині статусу судового висновку (як квазіпрецеденту) та судового рішення (як акту індивідуальної дії) є правова позиція, викладена у постанові Великої Палати ВС від 27.03.2019 р. у справі № 521/21255/13-ц, де Велика Палата зауважує, що вона відступає не від постанови у конкретній справі, а від висновку щодо застосування норм права. Цей висновок міг бути сформульований в одній або

декількох постановах. Відсутність згадки повного переліку постанов, від висновку хоча би в одній із яких щодо застосування норм права Велика Палата Верховного Суду відступила, не означає, що відповідний висновок надалі застосовний (див. постанову Великої Палати ВС від 27.03.2019 р. у справі № 521/21255/13-ц) [4]. У разі, коли Велика Палата ВС відступила від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного, зокрема, в раніше ухваленому рішенні ВС, згідно з ч. 6 ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» суди враховують висновок, викладений в постанові Великої Палати ВС (це викладено у п. 88 постанові Великої Палати ВС від 31.10.2018 р. у справі № 161/12771/15-ц [5]).

Маючи статус джерела права, висновки судів в українському праві *не утворюють норм права*, не змінюють їх, а лише усувають потенційні суперечності, забезпечуючи таким чином послідовність його застосування. Наприклад, ВС у мотивувальній частині свого рішення, викладеного у постанові від 11.10.2023 р. (справа № 140/1126/23) з урахуванням вже наявної правової позиції з подібного питання ВС вкотре зазначив, що чинними нормами законодавства не передбачено надання боржнику строку для добровільного виконання рішення та не пов'язано початок примусового виконання рішення із закінченням строку для його добровільного виконання, як це було передбачено у нормах попередньої редакції Закону України «Про виконавче провадження» (Закону № 606-XIV) [6].

Тож, з наукової точки зору можна казати, що шляхом висловлення уповноваженими судами (як національної, так і міжнародної юрисдикції) своєї позиції (у судових рішеннях) ми маємо справу зі створенням правових парадигм - світоглядних настанов індивідуальної і соціальної оцінки права при вирішенні прикладних проблем правозастосування. Водночас такі акти не утворюють норм права у формально-юридичному значенні, а їхня обов'язковість виникає з приписів закону та потреби забезпечення стабільності судової практики.

Список використаних джерел

1. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV. Дата оновлення: 02.12.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15/conv#Text> (дата звернення: 27.11.2025).

2. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. Дата оновлення: 04.06.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#n250> (дата звернення: 27.11.2025).

3. Шевчук С. В. Загальнотеоретичні проблеми нормативності актів судової влади : дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01. Харків : Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого, 2008. 433 с.

4. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 27.03.2019 р. у справі № 521/21255/13-ц. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/81139249> (дата звернення: 27.11.2025).

5. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 31.10.2018 р. у справі № 161/12771/15-ц *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81842008> (дата звернення: 27.11.2025).

6. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 11.10.2023 р. у справі № 140/1126/23. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114097842> (дата звернення: 27.11.2025).

ВОЛОБОЄВ Артур, доктор філософії в галузі права, начальник відділу організації освітнього процесу Донецького державного університету внутрішніх справ

ПРАВО НА ПРИВАТНІСТЬ ТА ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Конституційне право на приватність належить до фундаментальних прав людини, гарантованих статтею 32 Основного Закону України [1]. Проте введення воєнного стану формує специфічні умови, за яких держава набуває розширених повноважень щодо обмеження окремих конституційних прав і свобод, зокрема права на невтручання в особисте життя. У контексті гібридної війни, де інформація перетворюється на стратегічний ресурс як для оборони країни, так і для ворожих спецслужб, питання збалансування національної безпеки та захисту персональних даних громадян вимагає переосмислення усталених підходів.

Так, Конституція України передбачає можливість обмеження прав і свобод, але встановлює для цього суворі умови. Відповідно до статті 64, такі обмеження допускаються в умовах воєнного або надзвичайного стану [1] з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей. Водночас конституційний принцип пропорційності вимагає, аби будь-які обмеження були необхідними, рівноцінними загрозі та тимчасовими. Європейський суд з прав людини послідовно наголошує, що навіть за надзвичайних обставин держави зобов'язані дотримуватися стандартів захисту прав людини, передбачених Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод [2].

Національне законодавство про захист персональних даних базується на положеннях Закону України «Про захист персональних даних» від 1 червня 2010 року [3], який імплементує основні принципи Конвенції Ради Європи про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних [4]. Однак застосування цього законодавства в умовах воєнного стану виявило численні правові прогалини. Дискусійним залишається питання меж допустимого втручання державних органів у приватне життя громадян під

приводом забезпечення національної безпеки. Ця проблема набуває актуальності через відсутність чітких законодавчих критеріїв, які б визначали межу між законними потребами безпеки та недопустимим порушенням конституційних прав.

Крім того, проблема цифрового суверенітету держави тісно переплітається із захистом критичної інформаційної інфраструктури. За умов активних кібератак з боку країни-агресора масштабні витoki персональних даних українських громадян створюють реальну загрозу національній безпеці. Практика свідчить про використання зловмисниками персональної інформації для дезінформаційних кампаній, таргетованих психологічних операцій, шантажу та вербування окремих осіб. Це зумовлює необхідність посилення вимог до суб'єктів, які обробляють персональні дані, передусім у критичних секторах економіки та державного управління.

Разом із тим надмірна секретність діяльності державних органів під гаслом воєнної необхідності може спричинити зловживання та порушення основних прав людини. Наприклад, впровадження систем масового спостереження, використання технологій розпізнавання облич, обробка геолокаційних даних без належного судового контролю викликають обґрунтоване занепокоєння правозахисників.

Вважаємо, що пріоритетним напрямом розвитку національного законодавства є його адаптація до стандартів Загального регламенту захисту даних Європейського Союзу [5], що становить частину євроінтеграційних зобов'язань України. Адже сучасні виклики вимагають створення незалежного наглядового органу з питань захисту персональних даних, наділеного реальними повноваженнями та ресурсами для здійснення ефективного контролю.

Окрему увагу заслуговує захист персональних даних військовослужбовців та членів їхніх родин. Розголошення такої інформації може мати суттєві наслідки не лише для окремих осіб, але й для обороноздатності держави загалом. Водночас збір та обробка даних про громадян, які перебувають на тимчасово окупованих територіях, вимагають обережності та дотримання міжнародних гуманітарних стандартів, аби не піддавати цих людей додатковим ризикам з боку окупаційної влади. З огляду на це виникає складне завдання поєднання потреби держави в інформації про своїх громадян із обов'язком не завдавати їм шкоди.

У зв'язку з цим, перспективним напрямом удосконалення правового регулювання видається запровадження диференційованого підходу до рівнів захисту різних категорій персональних даних. Інформація, пов'язана з біометричними даними, станом здоров'я, політичними переконаннями, має отримувати підвищений рівень захисту навіть в умовах воєнного стану. Технологічні рішення, зокрема псевдонімізація та шифрування даних, здатні забезпечити баланс між оперативними потребами державних органів та правами громадян на приватність. Застосування таких технологій дозволяє

державним органам отримувати необхідну для виконання своїх функцій інформацію без надмірного втручання в приватне життя громадян.

Отже, право на приватність та захист персональних даних в умовах воєнного стану потребує комплексного правового врегулювання, яке враховувало б як імперативи національної безпеки, так і непорушність основних конституційних прав людини. Ключовими елементами ефективної системи захисту мають стати: чітке законодавче визначення меж допустимих обмежень, створення незалежних механізмів контролю, забезпечення прозорості діяльності державних органів у межах, сумісних із безпекою, та імплементація сучасних технологічних стандартів захисту інформації. Лише за таких умов можливе досягнення оптимального балансу між безпекою держави та правами її громадян, що є необхідною умовою збереження демократичного характеру держави навіть за надзвичайних обставин.

Список використаних джерел

1. Конституція України. Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини). Міжнародний документ, Протокол від 04.11.1950. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
3. Про захист персональних даних. Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>.
4. Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних. Конвенція, Міжнародний документ від 28.01.1981. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_326#Text.
5. Регламент Європейського парламенту і ради (ЄС) про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільних рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних). Міжнародний документ від 27.04.2016 № 2016/679. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-16#Text.

ГОЛОВКОВ Олександр, доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ,

АДМІНІСТРАТИВНИЙ РОЗСУД ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПРИ ЗАСТОСУВАННІ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ

У сучасних умовах реформування сектору безпеки та оборони України питання меж і змісту адміністративного розсуду поліцейського набуває особливої актуальності. Стаття 45 Закону України «Про Національну поліцію» визначає вичерпний перелік спеціальних засобів, порядок і підстави їх застосування [1], водночас залишаючи поліцейському простір для оперативного прийняття рішення залежно від конкретної ситуації, інтенсивності загрози та поведінки особи. Такий простір і становить сутність адміністративного розсуду - можливості обрати один із кількох юридично допустимих варіантів дії з метою забезпечення публічної безпеки та недопущення заподіяння шкоди.

Адміністративний розсуд поліцейського при застосуванні спеціальних засобів проявляється передусім у визначенні моменту, коли загроза є достатньо значною і реальною для використання певного виду примусу. Закон містить низку формулювань оцінного характеру («небезпека для оточуючих», «злісна непокора», «групове порушення», «загроза життю», «збройний опір») [1], які потребують професійної інтерпретації поліцейським у конкретних обставинах. Саме це дозволяє забезпечити оперативність реагування, але водночас підвищує необхідність дотримання принципів пропорційності, законності та мінімальної достатності втручання.

Важливо підкреслити, що реалізація адміністративного розсуду обмежена як нормативними, так і фактичними межами. Зокрема, закон прямо забороняє певні форми застосування примусу: нанесення ударів кийками по вразливих частинах тіла, прицільне застосування дратівливих речовин проти людей, використання водометів при температурі нижче +10°C, застосування засобів примусової зупинки транспорту щодо мотоциклів, а також надмірне використання кайданок [1]. Це означає, що адміністративний розсуд не є довільним - він реалізується лише в межах, визначених законом, і не може суперечити встановленим обмеженням.

Поліцейський у момент прийняття рішення діє в умовах невизначеності, динамічності подій та дефіциту часу. Тому важливою складовою адміністративного розсуду є професійна підготовка працівника поліції, у тому числі тактико-спеціальна підготовка, що є обов'язковою перед застосуванням спеціальних засобів. Наявність підготовки впливає на здатність оцінити ступінь загрози, передбачити можливі наслідки застосування сили і обрати найбільш безпечний варіант дії. Таким чином, належний рівень підготовки не лише розширює компетентність поліцейського, але й підвищує якість управлінських рішень у сфері забезпечення публічної безпеки.

Спеціальні засоби, згідно із законом, можуть бути застосовані поліцейським для досягнення різних цілей: затримання особи, відбиття нападу,

припинення масових заворушень, порятунку заручників, примусової зупинки транспортних засобів, відбиття атаки тварини чи навіть протидії безпілотним літальним апаратам [1]. Така багатофункціональність вимагає від поліцейського здатності оперативно співвіднести характер загрози з призначенням кожного засобу примусу, обрати найменш небезпечний варіант, а також забезпечити баланс між публічною безпекою та захистом прав людини.

Адміністративний розсуд охоплює також прийняття рішення щодо інформування керівництва та прокурора про застосування спеціальних засобів. У випадках, коли внаслідок застосування примусу особі завдано поранення або каліцтво, поліцейський та його керівник зобов'язані забезпечити негайне документування події та повідомлення відповідних суб'єктів. Це є елементом юридичної відповідальності та механізмом контролю за законністю застосування сили.

Варто зазначити, що зростання спектра загроз, пов'язаних із терористичною діяльністю, гібридною війною, використанням безпілотних літальних апаратів та поширенням нових форм насильницької поведінки, стимулює розширення нормативної бази та модернізацію спеціальних засобів. Це підвищує вимоги до поліцейського розсуду та зумовлює необхідність внесення змін у систему підготовки кадрів, включаючи тренінги зі стресостійкості, сценарне моделювання, навчання прийняттю рішень у складних умовах.

Отже, адміністративний розсуд поліцейського при застосуванні спеціальних засобів є динамічним, багатовимірним і високо відповідальним процесом, який поєднує юридичні знання, професійні навички, психологічну готовність та етичні стандарти правоохоронної діяльності. Саме якісний управлінський розсуд у поєднанні з належною нормативною регламентацією є ключем до ефективного забезпечення публічної безпеки та дотримання прав людини.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40-41. Ст. 379 (в редакції Закону України № 4574-IX від 12.09.2025).

ГУРТОВА Ксенія, старший викладач
кафедри конституційного і міжнародного
права та прав людини Харківського
національного університету внутрішніх
справ, доктор філософії

ЗАХИСТ ПРАВ ГРОМАДЯНИНА ПІД ЧАС АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Після повномасштабного вторгнення рф на територію України, всі сфери життя життєдіяльності країни призупинились і сфера здійснення правосуддя не стала винятком. У період дії воєнного стану, відповідно до ст. 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», повноваження судів не можуть бути припинені, а ч. 2 ст. 26 зазначеного Закону передбачає, що скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства забороняється [2]. Водночас, судова гілка влади також зазнала впливу війни та її наслідків, що внесло свої корективи в процеси здійснення судочинства. Для подальшого відновлення їх функціонування потребувались конкретні рішення, як от розпорядженнями Голови Верховного Суду «Про зміну територіальної підсудності судових справ в умовах воєнного стану», що знайшло своє законодавче втілення у ч. 7 ст. 147 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [3], якою передбачено, що у разі неможливості здійснення правосуддя судом з об'єктивних причин під час воєнного або надзвичайного стану, у зв'язку зі стихійним лихом, військовими діями, заходами щодо боротьби з тероризмом або іншими надзвичайними обставинами може бути змінено територіальну підсудність судових справ, що розглядаються в такому суді, за рішенням Вищої ради правосуддя, що ухвалюється за поданням Голови Верховного Суду, шляхом її передачі до суду, який найбільш територіально наближений до суду, що не може здійснювати правосуддя, або іншого визначеного суду.

З одного боку, пряме невизнання Україною абсолютно всіх судових рішень, виданих в окупації, може призвести до ситуації правової невизначеності і погіршення становища громадян України, особливо в разі, якщо в судовому порядку вирішувалися питання щодо усиновлення дітей, обмеження або визнання недієздатності, призначення піклувальника або опікуна, розірвання шлюбу, стягнення аліментів, визначення місця проживання та способів участі у вихованні дитини, поділ спільної сумісної власності тощо. З іншого боку, рішення судів у адміністративних судах (справах) і справах про адміністративні правопорушення, які були винесені на тимчасово окупованій території можуть не переглядатися, якщо вони були ухвалені щодо відновлення порушених прав громадян України та/або на користь громадян України, та не звужують/зменшують їх обсяг. Наприклад, позовну заяву було подано до Херсонського окружного адміністративного суду ще до початку збройної агресії рф (зокрема, це справи: №540/1007/22, №540/1139/22, №540/1112/22, №540/8171/21, №540/6358/21 та інші), тобто у випадку, коли після тимчасової окупації судова справа у паперовому вигляді залишилась у приміщенні Херсонського окружного адміністративного суду, розгляд цих справ у Одеському окружному адміністративному суді став можливий завдяки доступу до Електронного документообігу адміністративного суду. Але питання практичного виконання таких судових рішень є ускладненим, оскільки до юрисдикції адміністративного суду

віднесено спори між фізичними чи юридичними особами із суб'єктом владних повноважень або ж справи за зверненням суб'єкта владних повноважень, які донині знаходяться на тимчасово окупованій території, де тривають активні бойові дії.

Не меншою проблемою для нормального функціонування судів вже на підконтрольній території України: є проблеми з енергопостачанням, повітряні тривоги, значні руйнування приміщень суду тощо зробили більш чутливою проблематику закріплення засад впровадження такого механізму, який би дав змогу одночасно забезпечити безпеку учасникам судового засідання, суддям, працівникам суду та здійснення правосуддя у складних надзвичайних умовах існування держави з дотриманням розумних строків розгляду справ. Це зумовило ініціювати внести на засідання Верховної ради України Закону України «Про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного процесуального кодексу України та Господарського процесуального кодексу України щодо особливостей роботи судів та суддів під час дії воєнного чи надзвичайного стану» від 28.03.2023 р. № 9151 [1], що дозволило б прискорити винесення рішень впродовж декількох днів, можливості дистанційної і повноцінної участі всіх учасників судового процесу.

Висновок. Незважаючи на окупацію територій, державою було вжито заходів, щоб забезпечити права учасників судового процесу, аби їх право на захист було реалізовано та здійснено судом. Нагальним питанням є те, що всі судові рішення, видані окупаційними судами на ТОТ України, варто поділити на окремі категорії. Також доцільно структурувати всі рішення за юрисдикцією (цивільні, адміністративні, кримінальні, господарські справи, справи про адміністративні правопорушення тощо). Важливим є напрацювання механізму використання інформації із судових рішень, ухвалених на тимчасово окупованих територіях України, проте достатність і дієвість таких заходів важко оцінювати, особливо в умовах ведення бойових дій на території України.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного процесуального кодексу України та Господарського процесуального кодексу України щодо особливостей роботи судів та суддів під час дії воєнного чи надзвичайного стану: законопроект від 28.03.2023 р. № 9151. URL: [blob:https://itd.rada.gov.ua/9f6bb9fe-9e83-4f87-bf58-2e1eab6b6956](https://itd.rada.gov.ua/9f6bb9fe-9e83-4f87-bf58-2e1eab6b6956)
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>

*ДАНІЛОВ Сергій, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ
Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії*

УТВОРЕННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО ОКРУЖНОГО ТА СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО АПЕЛЯЦІЙНОГО АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ: ПРАВОВІ ЗАСАДИ, ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ

30 вересня 2025 Президент України підписав закон № 4586-ІХ, яким фактично запущено процедуру утворення двох нових судових інституцій - Спеціалізованого окружного адміністративного суду, який в подальшому позначатиметься як СОАС, та Спеціалізованого апеляційного адміністративного суду, що позначатиметься як СААС. Цей законодавчий крок завершив тривалий процес підготовки правових підстав для створення спеціалізованих судів, який розпочався ще у березні цього ж року з прийняттям закону № 4264-ІХ.

Потреба в таких судах визрівала не один рік і була зумовлена низкою об'єктивних чинників. Насамперед йдеться про критичне перевантаження системи адміністративного судочинства, особливо Київського окружного адміністративного суду, який був змушений одноосібно розглядати справи загальнонаціонального значення і роками працював на межі можливостей. Після ліквідації Окружного адміністративного суду міста Києва, яка відбулася у неоднозначних обставинах та супроводжувалася численними скандалами, саме КОАС отримав у спадок величезний масив резонансних справ, що різко збільшило навантаження на суддів і створило загрозу паралічу нормального функціонування адміністративного судочинства в столиці.

Додатковим чинником, який стимулював реформу, стали вимоги євроінтеграційного процесу. Створення прозорих і спеціалізованих судових інституцій було однією з умов наближення української правової системи до стандартів Європейського Союзу. Міжнародні партнери України неодноразово наголошували на необхідності забезпечити швидкий та неупереджений розгляд справ, у яких громадяни та бізнес оскаржують рішення центральних органів влади. Нарешті, існувала й суто практична потреба виокремити інституції, які зосередилися б на справах стратегічного характеру, пов'язаних із діяльністю найвищих органів державної влади та ключових регуляторів.

Законодавча основа для створення нових судів була закладена двадцять четвертого березня дві тисячі двадцять п'ятого року, коли Президент підписав закон № 4264-ІХ щодо правових засад утворення та функціонування СОАС і СААС. Цей нормативний акт став першим кроком і визначив загальні правила гри, встановив концептуальні засади нових судових інституцій, окреслив їхню компетенцію та порядок формування. Закон № 4586-ІХ, прийнятий у вересні,

уже розпочав конкретний процес формування судів, запустивши механізм їх практичної реалізації.

Проте на сьогодні СОАС та СААС існують лише на папері. Закон передбачає, що суди зможуть повноцінно розпочати роботу лише після призначення щонайменше половини складу суддів за результатами відкритого конкурсу. Тут варто звернути увагу на високі вимоги до професії судді цих спеціалізованих судів. Окрім класичних вимог до кандидата на суддівську посаду, які встановлені загальним законодавством про судоустрій, охочі стати суддями СОАС і СААС мають відповідати бодай одній зі спеціальних вимог.

Для суддів СОАС необхідна наявність стажу роботи на посаді судді не менше п'яти років, для кандидатів у судді СААС цей строк збільшується до семи років. Альтернативно кандидати можуть мати стаж професійної діяльності у сфері права на посадах державної служби категорії А або Б в органах державної влади, повноваження яких поширюються на всю територію України, щонайменше сім років для СОАС і дев'ять років для СААС. Третій варіант передбачає наявність досвіду професійної діяльності адвоката, у тому числі щодо здійснення представництва в публічно-правових спорах в адміністративних судах щонайменше сім років для СОАС і дев'ять років для СААС. Також прийнятною є наявність наукового ступеню у сфері права та стажу наукової роботи у сфері права щонайменше сім років для СОАС і дев'ять років для СААС. Нарешті, закон допускає наявність сукупного стажу або досвіду роботи відповідно до вищезазначених вимог щонайменше сім років для кандидатів у судді СОАС і дев'ять років для кандидатів у судді СААС.

Такі підвищені вимоги покликані забезпечити високу якість суддівського корпусу спеціалізованих судів, оскільки саме ці інституції розглядатимуть найбільш складні та резонансні справи. Водночас це може створити певні труднощі з формуванням достатньої кількості кваліфікованих кандидатів, особливо з урахуванням того, що професія судді в Україні останніми роками не надто приваблива через низький рівень заробітної плати порівняно з приватним сектором та постійний громадський тиск.

Для запуску процедури добору Закон № 4264-IX встановив чіткий дедлайн, згідно з яким протягом одного місяця з дати набрання чинності законом № 4586-IX має бути оголошено конкурс. Проте далі все впирається у швидкість роботи конкурсних органів і саму процедуру добору, яка традиційно в Україні є тривалою та складною. Голова Вищої кваліфікаційної комісії суддів Андрій Пасічник уже попередив про те, що реалістично очікувати перші співбесіди з кандидатами не раніше літа дві тисячі двадцять шостого року. Тобто навіть у найоптимістичнішому сценарії процес розтягнеться щонайменше на рік.

Варто наголосити, що це лише питання суддів. Паралельно постає не менш складне завдання сформувати апарати судів, знайти та підготувати приміщення, забезпечити їх обладнанням і персоналом. За попередніми планами уряду, обидва суди мають розташуватися в будівлі на бульварі Миколи Міхновського тридцять вісім, де нині працює Державний науково-дослідний інститут

інформатизації та моделювання економіки. Але реальне переобладнання приміщення та технічне оснащення завжди потребує часу і коштів, яких у судовій системі традиційно бракує.

Така ситуація робить нові суди заручниками старої української проблеми, коли між юридичним рішенням утворити судову інституцію і її фактичним запуском у роботу можуть минути роки. Ми вже маємо приклади подібних довгобудів у вітчизняній судовій системі. Вищий суд з питань інтелектуальної власності був створений ще Указом Президента у дві тисячі сімнадцятому році, але й досі не розпочав роботу через неможливість сформувати суддівський корпус і забезпечити матеріально-технічну базу. Київський міський окружний адміністративний суд існує на папері з кінця дві тисячі двадцять другого року, проте реально він так і не запрацював. Тепер до цього невтішного списку приєднуються і СОАС із СААС, які ризикують повторити долю своїх попередників.

Перейдемо до аналізу підсудності нових спеціалізованих судів. Закон № 4264-IX чітко визначає, які категорії спорів перейдуть до новостворених судів. По суті, йдеться про відновлення підсудності, яка раніше належала Окружному адміністративному суду міста Києва до його скандальної ліквідації. Тобто СОАС має стати майданчиком для розгляду справ загальнонаціонального масштабу, де відповідачем виступають найвищі органи влади.

До підсудності СОАС як суду першої інстанції належатимуть справи про оскарження актів, рішень чи бездіяльності Кабінету Міністрів України, міністерств, центральних органів виконавчої влади, Національного банку України та інших суб'єктів, чий повноваження поширюються на всю територію країни. Винятки прямо прописані у Кодексі адміністративного судочинства і стосуються тих категорій справ, які законом залишили за іншими судами, зокрема справ про притягнення до адміністративної відповідальності або оскарження рішень у таких справах.

Окремо законодавець відніс до підсудності СОАС ще кілька важливих блоків справ. Це, наприклад, позови Антимонопольного комітету України у сфері державної допомоги бізнесу, що є надзвичайно важливим напрямком з точки зору дотримання принципів вільної конкуренції та інтеграції у європейський економічний простір. Сюди ж потрапили спори щодо нагляду і контролю у сфері медіа, які мають велике значення для забезпечення свободи слова та плюралізму думок. До компетенції СОАС належатимуть також питання скасування реєстрації чи заборони політичних партій, що робить цей суд ключовим арбітром у найбільш політично чутливих справах.

Особливо важливим є те, що до підсудності СОАС потрапили справи про оскарження рішень конкурсних комісій під час відбору на найвищі антикорупційні посади, зокрема керівництва Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, Національного антикорупційного бюро України, Національного агентства з питань запобігання корупції, Агентства з розшуку та управління активами, Бюро економічної безпеки. Тобто фактично саме СОАС розглядатиме

спори, які безпосередньо впливають на конфігурацію антикорупційної інфраструктури держави. До цього додаються питання дисциплінарних проваджень щодо прокурорів та аудитів ефективності роботи САП і НАБУ.

Відтак, СОАС отримує концентровану юрисдикцію над найчутливішими і найбільш резонансними справами у сфері публічного управління. У свою чергу, Спеціалізований апеляційний адміністративний суд розглядатиме апеляції на рішення СОАС і стане другою, завершальною інстанцією у цих справах перед можливим зверненням до Верховного Суду. По суті, нові суди мають перебрати на себе важку артилерію українського адміністративного судочинства, яка до цього була зосереджена в руках ліквідованого ОАСК. Від того, наскільки незалежно й ефективно вони працюватимуть, залежатиме і довіра до всієї судової системи в очах суспільства та міжнародних партнерів.

Очікується, що фактичне створення нових спеціалізованих судів матиме відчутний позитивний ефект для всієї системи адміністративного правосуддя. Передусім ідеться про розвантаження Київського окружного адміністративного суду. Після ліквідації ОАСКу саме на КОАС було перекинуто величезний масив резонансних і складних справ, що різко збільшило навантаження на суддів і фактично паралізувало нормальний ритм їхньої роботи. Поява СОАС дасть змогу відтягнути від нього значну частину нових справ і стабілізувати ситуацію хоча б у середньостроковій перспективі.

Водночас Закон № 4264-IX наразі не вирішує питання передачі до СОАС підсудних йому справ, які ще до його створення надійшли до КОАС. Формально закон не встановлює процедури їх передачі, тож найімовірніше, що ті справи, які вже розподілені між суддями КОАС, там і залишаться з урахуванням частини третьої статті тридцятої Кодексу адміністративного судочинства України. А ось нерозподілені матеріали можуть переїхати до новоствореного суду, що створює певну правову невизначеність і може призвести до додаткових судових спорів про підсудність.

Другий важливий позитивний аспект реформи це спеціалізація. СОАС буде сконцентрований лише на справах загальнонаціонального значення, тоді як нинішній КОАС змушений поєднувати дві ролі, розглядаючи і резонансні спори проти центральних органів влади, і звичайні територіальні справи з Київської області та столиці. Нова модель дозволить уникнути цього змішування і теоретично має прискорити розгляд справ. Власне, на це й розраховують і законодавець, і міжнародні партнери України, які давно наголошують на тому, що у ключових спорах із владою громадяни та бізнес повинні отримувати рішення швидко і без підозр у затягуванні чи вибірковості.

Проте варто говорити і про певні ризики, пов'язані з новою моделлю. Створення єдиного спеціалізованого суду для розгляду ключових справ може як підвищити якість судочинства через накопичення спеціалізованого досвіду та формування усталеної практики, так і створити спокусу концентрувати політичний чи адміністративний вплив саме на цих двох судах. Це вже не очевидний публіцистичний аргумент, а радше предмет для серйозної юридичної

критики. Чи не відтворюємо ми новий ОАСК, тільки під іншою вивіскою? Чи не створюємо ми інституцію, яка через свою унікальність та виключну компетенцію стане ще більш вразливою до спроб впливу?

Історія українського судочинства демонструє, що концентрація підсудності певних категорій справ в одному суді може призводити до непередбачуваних наслідків. З одного боку, це дійсно сприяє формуванню експертизи та однаковості судової практики. З іншого боку, такий суд стає надто помітним, надто важливим, а отже й надто привабливим для тих, хто хотів би контролювати результати розгляду справ. Саме тому критично важливим є не лише якісний добір суддів, але й створення надійних механізмів захисту їхньої незалежності, включаючи адекватне матеріальне забезпечення, захист від тиску та можливість безперешкодно виконувати свої функції.

Утворення СОАС і СААС це спроба зробити адміністративне судочинство більш зручним, оперативним і прогнозованим. Це крок у напрямку деконцентрації навантаження на КОАС і створення спеціалізованої інституції для розгляду найбільш важливих справ. Водночас це і виклик для всієї судової системи, який полягає у необхідності швидко та ефективно запустити нові інституції, забезпечити їх кадрами та ресурсами, а головне захистити від ризиків, які неминуче супроводжують будь-яку концентрацію судової влади.

Наскільки ця спроба буде успішною, залежатиме вже не від букви закону, а від того, як швидко й ефективно вдасться реально запустити нові інституції, наскільки прозорим буде конкурс на посади суддів, чи вдасться уникнути повторення помилок минулого, коли судові реформи залишалися лише на папері. Міжнародні партнери уважно спостерігають за цим процесом, оскільки функціонування незалежної та ефективної судової системи є однією з ключових умов подальшої євроінтеграції України.

Підсумовуючи, варто констатувати, що створення СОАС і СААС є логічним та необхідним кроком у реформуванні адміністративного судочинства. Ці суди мають стати гарантами справедливого та оперативного розгляду найбільш важливих спорів між громадянами, бізнесом та державою. Водночас успіх цієї реформи залежатиме від політичної волі, достатнього фінансування та неухильного дотримання принципів незалежності суддів. Лише за цих умов нові спеціалізовані суди зможуть виправдати покладені на них надії та стати справжніми інструментами захисту прав і свобод людини.

ДРОНІК Дмитро, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ
Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

У сучасному суспільстві ефективність діяльності Національної поліції України значною мірою залежить від рівня її кадрового потенціалу. Зокрема, у патрульній поліції, яка виконує найближчі до громадян функції правоохоронного органу, питання якісного кадрового забезпечення набуває особливої актуальності. Саме патрульні поліцейські першими реагують на правопорушення, здійснюють превентивні заходи та забезпечують публічний порядок. Відтак від професіоналізму, моральної стійкості та доброчесності особового складу патрульної поліції залежить не лише ефективність правозастосування, а й рівень довіри громадськості до державних інституцій у цілому.

Кадрове забезпечення як процес охоплює декілька взаємопов'язаних етапів: добір кандидатів, їх навчання, професійне становлення, оцінювання ефективності, підвищення кваліфікації та, за потреби, ротацію або звільнення. Для патрульної поліції цей процес має враховувати специфіку службової діяльності: високу динаміку, постійний контакт із громадськістю, ризик конфліктів і загрозу для життя та здоров'я.

Добір кандидатів здійснюється через відкриті конкурси, що відповідає принципам демократичного урядування та публічності. Проте практика свідчить про наявність низки проблем: брак мотивації у претендентів через низьку заробітну плату, недостатній рівень підготовки до психологічного тиску, а також поверховість відбору в окремих випадках. Недостатня увага приділяється соціальним та емоційним компетентностям, що критично важливо для патрульної служби, яка є точкою перетину правового регулювання та людського спілкування.

Після проходження етапу набору важливою ланкою є професійна підготовка майбутніх патрульних. Хоча система тренінгових центрів МВС запровадила стандартизовані навчальні програми, проте вони часто орієнтовані на формальне опанування знань, а не розвиток рефлексивного мислення, етичного чуття та антикорупційної стійкості. Ефективність навчання обмежується строками підготовки, що не дозволяють повністю сформувати комплекс необхідних компетентностей. Рекомендованим підходом є впровадження дуальної моделі освіти із залученням закладів вищої освіти, адаптація навчальних програм до практичних викликів патрульної служби.

Особливу роль у системі кадрового забезпечення відіграє механізм оцінювання та підвищення кваліфікації. Чинна система переважно базується на кількісних показниках (кількість протоколів, викликів, адміністративних матеріалів), що не завжди відображає якість роботи поліцейського. Науковий підхід до оцінювання вимагає створення багатовимірної системи, яка включатиме відгуки громадян, аналіз професійних рішень, дотримання етичних стандартів, а також рівень комунікативної ефективності.

Варто також акцентувати на проблемі плинності кадрів у патрульній поліції. Низька заробітна плата, емоційне вигорання, незахищеність у випадках конфліктних ситуацій із громадянами або керівництвом -все це демотивує персонал і знижує якість виконання службових обов'язків. Система кадрового резерву, підтримки ментального здоров'я, чітких кар'єрних траєкторій та соціальних гарантій має стати інструментом стабілізації кадрів у лавах патрульної поліції.

Також важливо впроваджувати практику безперервного професійного розвитку шляхом участі у тренінгах, симуляційних вправах, курсах з деескалації конфліктів, медіації та реагування на особливі категорії правопорушень (домашнє насильство, участь неповнолітніх, масові заходи тощо). Крім того, ключовим чинником кадрової стійкості є довіра самих поліцейських до інституцій, у яких вони працюють, а отже -прозорість, справедливість та неполітизованість кадрової політики керівництва.

На завершення зазначимо, що кадрове забезпечення патрульної поліції -це не лише організаційна функція, а важливий індикатор якості державного управління в галузі правопорядку. Інвестування в людей, які працюють на передовій публічної безпеки, є не витратами, а стратегічною інвестицією у безпечне, демократичне та правове суспільство.

ЗАГУРСЬКИЙ Олександр, доцент кафедри права ім. академіка УАН о. Івана Луцького, ЗВО «Університет Короля Данила», кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах запровадження воєнного стану перед системою публічного управління України постали безпрецедентні виклики, що вимагають оперативної адаптації управлінських процесів, підвищення стійкості державних інституцій та модернізації кадрової політики. Ефективність діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування значною мірою залежить від професійної підготовки кадрів, здатних діяти в умовах високої невизначеності, ризиків і підвищеної відповідальності.

Зростає потреба у формуванні управлінців нового типу - компетентних, стресостійких, з розвиненими навичками кризового менеджменту, цифрової взаємодії, комунікації в екстремальних умовах та прийняття рішень у ситуаціях загрози життю і безпеці. Воєнний стан висуває нові вимоги до професійної підготовки: від інтеграції елементів національної безпеки до вдосконалення механізмів міжвідомчої координації, роботи з населенням, організації

гуманітарного реагування та підтримання функціонування критичної інфраструктури.

До того ж, кадрова система зіткнулася з проблемами ротації персоналу, вимушеної міграції, психологічного вигорання, а також необхідністю оперативного розвитку компетентностей для виконання завдань, нетипових у мирний час. Усе це підсилює потребу в оновленні освітніх програм, впровадженні сучасних форматів навчання та забезпеченні безперервного професійного розвитку державних службовців.

«Кадрове забезпечення державної служби повинне мати характер свідомо організованої, наочно-практичної діяльності, спрямованої на комплектування всіх органів влади професіонально підготовленими, компетентними, ініціативними, добросовісними, високоморальними працівниками, здатними найефективніше здійснювати завдання і функції державних органів у межах закону і посадових повноважень, на рівні сучасних вимог, відповідно до Кваліфікаційних характеристик посад державних службовців» [1].

«Для того, щоб органи державної влади могли адекватно реагувати на очікування та потреби громадян та бізнесу, вона повинна мати мотивованих державних службовців, які відрізняються своїм професіоналізмом та досвідом. На цьому тлі необхідно провести реформи в галузі управління людськими ресурсами в адміністрації з метою підвищення її ефективності та результативності, орієнтуючись на розширення кар'єрних можливостей та набуття нових знань та навичок, які будуть допомогти працівникам краще виконувати свої функції» [2].

Попри здійснення інституційних реформ, у сфері державної служби й досі зберігається низка системних проблем. До ключових належать:

- ❖ недостатня чіткість у відмежуванні політичних та адміністративних посад;
- ❖ збереження впливу політичних акторів на процедури призначення на адміністративні позиції;
- ❖ можливість суб'єктивного тиску на діяльність конкурсних комісій;
- ❖ ризики необ'єктивного визначення результатів конкурсного добору;
- ❖ несумісність рівня професійної компетентності окремих кандидатів із вимогами, установленими для посад державної служби;
- ❖ наявність корупційних проявів серед державних службовців;
- ❖ недостатній рівень мотивації персоналу державного сектору;
- ❖ невідповідність існуючих програм професійної підготовки та підвищення кваліфікації реальним освітнім запитам і потребам державних службовців.

«Однією з головних проблем, з якою стикається державна адміністрація, є підвищення ефективності методів підбору кадрів. Вони повинні забезпечити набір людей, профілі яких відповідають визначеним потребам відповідної адміністрації та які, крім необхідної компетенції, мають необхідну мотивацію

для професійного розвитку в державному секторі» [3].

До критичних викликів у сфері управлінської діяльності слід віднести: 1) необхідність забезпечення стійкості публічного управління. Адже, воєнний стан вимагає від органів публічної влади безперервного, ефективного та оперативного виконання своїх функцій, особливо у сферах національної безпеки, оборони, цивільного захисту, соціального забезпечення та критичної інфраструктури. Це зумовлює потребу у фахівцях, здатних працювати в умовах підвищеного ризику, невизначеності та стресу; 2) кардинальна зміна управлінських пріоритетів. На сьогоднішній день фокус публічного управління змістився на антикризове реагування, мобілізаційну роботу, управління гуманітарними та міграційними процесами, а також забезпечення економічної стійкості. Існуючі навчальні програми часто не враховують повною мірою ці специфічні, критично важливі потреби; 3) дефіцит кадрів та їх мобільність. Як наслідок, значна частина кваліфікованих державних службовців була мобілізована або переміщена, що створює кадровий голод і вимагає прискореної, адаптивної та цільової підготовки нових або перепідготовки наявних працівників для виконання нових, часто нетипових завдань.

Таким чином, в умовах воєнного стану процес підготовки кадрів для органів публічного управління набуває особливої ваги, оскільки від його ефективності залежить інституційна стійкість держави та безперервність управлінських функцій. Сучасні безпекові виклики обумовили необхідність формування оновленої моделі професійної підготовки, спрямованої на розвиток компетентностей у сфері кризового менеджменту, здатності діяти в умовах підвищених ризиків, забезпечувати інформаційну й психологічну безпеку, а також здійснювати результативну міжвідомчу взаємодію та комунікацію з населенням.

До того ж, воєнний стан суттєво загострив кадрові проблеми: збільшення ротації персоналу, вимушене переміщення працівників, ризики професійного вигорання та перевантаження актуалізують потребу у вдосконаленні механізмів мотивації та підтримки державних службовців. Це зумовлює необхідність формування адаптивної системи безперервного професійного розвитку, орієнтованої на швидку реакцію на зміни у безпековому просторі.

Отже, якісна підготовка управлінських кадрів у період воєнного стану є визначальним чинником стабільності публічного управління, зміцнення національної безпеки та ефективного функціонування органів влади. Запровадження сучасних, потребоорієнтованих підходів до професійного навчання створює підґрунтя для формування компетентного, відповідального та стійкого корпусу державних службовців, здатного забезпечувати управління державою в умовах надзвичайних викликів і сприяти її післявоєнному відновленню.

Список використаних джерел

1. Лазоренко Л. В. Проблеми формування кадрового складу органів

державної влади. URL: http://intellect21.nuft.org.ua/journal/2016/2016_5/16.pdf. (Дата звернення: 01.12.2025).

2. Кравченко Т.А. Формування державної кадрової політики у сфері державного управління: концептуальні засади та особливості. Держава та регіони. Серія: Державне управління. 2011. № 2. С. 115-121.

3. Малиновський В. Державне управління: навч. посіб. Луцьк: Вежа, 2000. 558 с.

ІВАНЕНКО Дмитро, доцент кафедри адміністративного права та процесу навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

ДО ПИТАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ

Невід’ємною частиною сучасної цифрової економіки стала криптовалюта. За даними 2025 Global Adoption Index, підготовленими американською аналітичною компанією Chainalysis, Україна належить до світових лідерів за рівнем сприйняття криптовалют та посідає 8-е місце у рейтингу [1].

Зростання популярності криптовалют обумовлює потребу їх легалізації, відповідного законодавчого регулювання обігу, поширення податкового адміністрування та контролю на операції з криптовалютами в Україні.

Закон України «Про віртуальні активи» від 17 лютого 2022 року № 2074-ІХ, що не набрав чинності, визначив: 1) правовий режим віртуальних активів та їх види; 2) права та обов’язки учасників та постачальників послуг на ринку віртуальних активів; 3) правові засади державного регулювання ринку віртуальних активів; 4) повноваження Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку як державного регулятора з питань обороту віртуальних активів; 5) повноваження Національного банку України як державного регулятора з питань обороту віртуальних активів, забезпечених валютними цінностями [2].

Необхідно зауважити, чинна редакція Закону № 2074-ІХ є недосконалою та потребує вдосконалення, оскільки не забезпечує: а) потреби обігу віртуальних активів; б) інтеграцію віртуальних активів до фінансової системи України; в) потреби адміністрування податків операцій з віртуальними активами тощо.

Податковий кодекс України (далі - ПК України) визначає наступні обов’язкові елементи податків: платники податку; об’єкт оподаткування; база оподаткування; ставка податку; порядок обчислення податку; податковий період; строк та порядок сплати податку; строк та порядок подання звітності про обчислення і сплату податку [3]. Аналіз норм ст. 1 Закону України «Про

віртуальні активи» від 17 лютого 2022 року № 2074-IX щодо поняття «віртуальний актив» та норм ст. 7.1. ПК України щодо структури податку, свідчить про неврегульованість таких елементів податку як, об'єкт оподаткування та база оподаткування. Це пояснюється недосконалістю визначення поняття «віртуальний актив» як різновид цифрової речі, що створюється, передається, зберігається з використанням технології розподіленого реєстру, може посвідчувати майнові права. Щодо віртуальних активів застосовуються положення Цивільного кодексу України про рухомі речі. Вони не є засобом платежу, предметом обміну на майно.

Транскордонний характер обігу віртуальних активів, створених на основі технології блокчейн, свідчить про неможливість поширення податкового контролю на обіг криптовалют в аспекті норм ст. 61, 62 ПК України, що визначають зміст та способи здійснення податкового контролю.

Таким чином, вітчизняне законодавство у сфері обігу віртуальних активів та оподаткування операцій з віртуальними активами перебуває на стадії становлення. Відсутність легалізованого ринку віртуальних активів не дозволяє забезпечити належне адміністрування податків та встановити податковий контроль у сфері обігу віртуальних активів. Варто звернути увагу на європейський досвід легалізації технології розподіленого реєстру (блокчейн) та правове регулювання інфраструктури ринку віртуальних активів згідно Регламенту (ЄС) 2022/858 від 30 травня 2022 року Про пілотний режим для ринкових інфраструктур на основі технології розподіленого реєстру та про внесення змін до Регламентів (ЄС) № 600/2014 та (ЄС) № 909/2014 і Директиви 2014/65/ЄС [4] та Регламенту (ЄС) 2023/1114 від 31 травня 2023 року Про ринки криптоактивів і внесення змін до Регламенту (ЄС) № 1093/2010 і (ЄС) № 1095/2010 і Директиви 2013/36/ЄС і (ЄС) 2019/1937 [5].

Список використаних джерел

1. The 2025 Global Adoption Index: India and the United States Lead Cryptocurrency Adoption. URL: <https://www.chainalysis.com/blog/2025-global-crypto-adoption-index/> (дата звернення: 26.11.2025).

2. Про віртуальні активи: Закон України від 17 лютого 2022 року № 2074-IX (не набув чинності). *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text> (дата звернення: 26.11.2025).

3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 26.11.2025).

4. Regulation (EU) 2022/858 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2022 on a pilot regime for market infrastructures based on distributed ledger technology, and amending Regulations (EU) No 600/2014 and (EU) No 909/2014 and Directive 2014/65/EU. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/858/oj/eng> (дата звернення: 26.11.2025).

5. Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of

31 May 2023 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) № 1093/2010 and (EU) № 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32023R1114> (дата звернення: 26.11.2025).

ІВАЩЕНКО Сергій, доцент кафедри права Національної безпеки та правової роботи Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ РЕЖИМ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД

Адміністративно-правове регулювання критичної інфраструктури становить собою систему впорядкування суспільних відносин, що виникають, змінюються та припиняються у процесі функціонування національної системи її захисту. У період воєнного стану, адміністративно-правове регулювання набуває особливого значення, оскільки забезпечує злагодженість дій органів державної влади, операторів інфраструктури та інших суб'єктів у сфері підтримання стабільності, безперервності та безпеки важливих об'єктів держави.

Актуальність дослідження зумовлена зростанням загроз для критичної інфраструктури України в умовах воєнного стану, що підвищує вимоги до ефективності адміністративно-правового регулювання. Постійні ракетні удари, кібератаки та диверсійні дії проти об'єктів енергетики, транспорту, зв'язку та інших важливих систем потребують удосконалення правових механізмів їх захисту, координації діяльності відповідальних органів та забезпечення стійкості функціонування. В цих умовах належне правове регулювання стає не лише елементом державного управління, а й ключовим чинником національної безпеки, що визначає його особливу важливість і практичну значущість.

Відносини у сфері функціонування та захисту критичної інфраструктури в Україні врегульовано Законом України «Про критичну інфраструктуру» [1]. Наведеним Законом України визначаються правові засади організації та захисту критичної інфраструктури у мирний час, тоді як особливості захисту об'єктів критичної інфраструктури в умовах надзвичайних ситуацій, надзвичайного чи воєнного стану та в особливий період регулюються іншими нормативно-правовими актами. Зокрема, йдеться про Закони України: «Про правовий режим воєнного стану» [2], «Про правовий режим надзвичайного стану» [3], «Про функціонування єдиної транспортної системи України в особливий період» [4].

У зв'язку з повномасштабною агресією російської федерації питання захисту критичної інфраструктури набуло особливої актуальності, що зумовило необхідність посилення правових механізмів її охорони саме в умовах воєнного стану. Оскільки базовий Закон України «Про критичну інфраструктуру»[1] спрямований передусім на регулювання у мирний період, практика воєнного часу вимагала оперативного внесення змін до низки нормативно-правових актів, а також розширення компетенцій органів державної влади у сфері реагування на загрози.

В цей період державне регулювання зосереджується на забезпеченні безперебійного функціонування ключових секторів - енергетичного, транспортного, зв'язку, оборонно-промислового та медичного. Особлива увага приділяється підвищенню стійкості інфраструктури до ракетних обстрілів, кібератак, диверсій та інших форм гібридного впливу. Відповідно, посилюються вимоги до оцінки ризиків, резервування систем, розроблення планів безперервності діяльності, а також до створення альтернативних каналів управління й аварійного відновлення.

Ключову роль в організації захисних заходів відіграють органи секторного управління, які, діючи в межах спеціальних законів про надзвичайний і воєнний стан, забезпечують впровадження режимних обмежень, координацію із силами оборони та органами цивільного захисту.

Таким чином, сучасна модель правового регулювання критичної інфраструктури в Україні поєднує загальні норми мирного часу та спеціальні правові режими надзвичайного і воєнного стану. Такий підхід забезпечує можливість оперативного реагування на загрози, адаптацію правових механізмів до умов збройної агресії та підтримання стійкості життєво важливих систем держави.

Список використаних джерел

1. Про критичну інфраструктуру : Закон України від 15.10.2021 № 1882-IX.
2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII.
3. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16.03.2000 № 1550-III.
4. Про функціонування єдиної транспортної системи України в особливий період : Закон України від 20.10.1998 № 1957-XII.

КІБЛИК Дар'я, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії, доцент

ДЕМИДОВИЧ Кирило, курсанта 2 курсу

*навчально-наукового інституту підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О.
Дідоренка Донецького державного університету
внутрішніх справ*

РЕФОРМИ В УКРАЇНІ - ШЛЯХ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Європейська інтеграція України є стратегічним пріоритетом зовнішньої та внутрішньої політики держави, який передбачає комплексну трансформацію всіх сфер суспільного життя відповідно до стандартів Європейського Союзу. Цей процес розпочався ще на початку 1990-х років після проголошення незалежності України, однак найбільш активна фаза реформування припадає на період після Революції Гідності 2014 року та особливо після отримання Україною статусу кандидата на вступ до ЄС у червні 2022 року. Реформи охоплюють усі ключові галузі: державне управління, судову систему, боротьбу з корупцією, економіку, енергетику, децентралізацію, соціальну політику, що вимагає системних змін у законодавстві, інституційних структурах та суспільній свідомості [2, с. 15].

Актуальність дослідження реформаторських процесів в Україні обумовлена необхідністю об'єктивної оцінки досягнутих результатів, виявлення проблемних аспектів імплементації європейських норм та визначення перспективних напрямів подальшого реформування на шляху до повноправного членства в Європейському Союзі.

Правову основу європейської інтеграції України складає система міжнародних договорів та національного законодавства, серед яких ключове значення має Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, підписана у 2014 році та ратифікована всіма державами-членами ЄС. Цей документ визначає конкретні зобов'язання України щодо наближення законодавства до *acquis communautaire* - правової системи ЄС, встановлює механізми політичного діалогу, економічного співробітництва, створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі [3, с. 47].

На національному рівні євроінтеграційні прагнення закріплені у низці стратегічних документів, зокрема у Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», де членство в ЄС визначено як стратегічна ціль зовнішньої політики. Конституція України у редакції 2019 року закріпила стратегічний курс держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору, що надало конституційного статусу євроінтеграційному вектору розвитку країни. Для координації та моніторингу виконання Угоди про асоціацію створено спеціальний урядовий орган - Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції, який забезпечує системність реформаторського процесу.

Реформа державного управління є наріжним каменем євроінтеграційних перетворень, оскільки ефективна, прозора та підзвітна система публічної адміністрації становить основу функціонування демократичної держави

європейського зразка. В Україні ця реформа реалізується за кількома напрямками: оптимізація системи центральних органів виконавчої влади, запровадження принципів доброго врядування, професіоналізація державної служби, цифровізація публічних послуг.

Особливо значущою є реформа децентралізації, яка розпочалася у 2014 році та передбачає передачу повноважень і ресурсів від центральних органів влади на рівень територіальних громад. Створення об'єднаних територіальних громад, наділення їх фінансовою самостійністю, передача на місцевий рівень широкого кола повноважень у сферах освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства сприяло підвищенню якості надання публічних послуг населенню та посиленню демократичної участі громадян в управлінні місцевими справами [4, с. 112].

Цифровізація державних послуг через платформу «Дія» стала одним із найуспішніших прикладів інноваційного підходу до реформування публічної адміністрації, що отримало міжнародне визнання. Впровадження електронних послуг, електронного документообігу, електронних закупівель через систему ProZorro значно підвищило прозорість державного управління та зменшило корупційні ризики.

Реформування судової системи та створення ефективної системи протидії корупції є критичними для забезпечення верховенства права - фундаментального принципу європейської правової системи. Судова реформа в Україні передбачає докорінну трансформацію судоустрою, підвищення незалежності суддів, запровадження прозорих механізмів добору та кваліфікаційного оцінювання суддів, посилення дисциплінарної відповідальності.

Створення Вищого антикорупційного суду у 2019 році стало важливим кроком у побудові спеціалізованої системи антикорупційних інституцій, яка включає також Національне антикорупційне бюро України, Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру, Національне агентство з питань запобігання корупції. Ці органи отримали широкі повноваження щодо розслідування корупційних злочинів, особливо у вищих ешелонах влади, що відповідає міжнародним стандартам боротьби з корупцією [5, с. 89].

Впровадження системи електронного декларування майна, доходів і видатків публічних осіб, забезпечення публічного доступу до цих декларацій через Єдиний державний реєстр створило механізм громадського контролю за можливими корупційними діями. Однак ефективність антикорупційної системи залишається недостатньою, що підтверджується міжнародними рейтингами, зокрема Індексом сприйняття корупції Transparency International, де Україна все ще посідає низькі позиції.

Економічна складова Угоди про асоціацію передбачає створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, що вимагає адаптації українського законодавства у сферах технічного регулювання, санітарних та фітосанітарних заходів, захисту прав інтелектуальної власності, державних закупівель, конкуренції. Лібералізація торгівлі з ЄС відкрила нові

можливості для українських експортерів, хоча й створила виклики для окремих галузей вітчизняної економіки через посилену конкуренцію.

Реформування банківської системи, проведене Національним банком України під керівництвом міжнародних експертів, включало очищення банківського сектору від неплатоспроможних установ, посилення вимог до капіталізації банків, впровадження ризик-орієнтованого нагляду відповідно до стандартів Базельського комітету. Ці заходи, попри певні соціальні витрати, зміцнили стабільність фінансової системи та підвищили довіру до банківського сектору [1, с. 67].

Енергетична реформа спрямована на диверсифікацію джерел постачання енергоносіїв, підвищення енергоефективності, лібералізацію енергетичних ринків відповідно до Третього енергетичного пакету ЄС. Інтеграція об'єднаної енергетичної системи України з європейською мережею ENTSO-E, успішно здійснена навіть в умовах воєнного стану у 2022 році, стала символічним підтвердженням європейського вибору України та практичним кроком до енергетичної незалежності від Росії.

Реформаторський процес в Україні на шляху до європейської інтеграції характеризується масштабністю завдань, комплексністю перетворень та певною нерівномірністю досягнутих результатів. За останнє десятиліття Україна здійснила значні кроки у наближенні до європейських стандартів у багатьох сферах: децентралізація влади суттєво змінила систему місцевого самоврядування, цифровізація публічних послуг визнана однією з найуспішніших у Європі, створена система антикорупційних органів, лібералізована торгівля з ЄС, реформована банківська система.

Водночас залишаються серйозні виклики, передусім у сфері судової реформи, боротьби з корупцією, де декларовані цілі часто не підкріплюються реальними результатами через опір з боку окремих політичних та економічних груп. Повномасштабна російська агресія проти України з 2022 року, з одного боку, ускладнила реалізацію реформ через необхідність концентрації ресурсів на обороні, а з іншого - актуалізувала європейський вибір України та прискорила інтеграційні процеси, що виявилось у наданні Україні статусу кандидата на вступ до ЄС.

Подальший успіх реформ залежить від політичної волі керівництва держави, ефективності інституцій, залучення громадянського суспільства до процесу трансформацій, технічної та фінансової підтримки з боку ЄС та інших міжнародних партнерів. Європейська інтеграція України є не лише геополітичним вибором, а й глибоким цивілізаційним проектом, спрямованим на утвердження демократії, верховенства права, поваги до прав людини, економічного процвітання, що відповідає прагненням українського народу до життя у вільній, демократичній, європейській державі.

Список використаних джерел

1. Данилишин Б. М. Економічні реформи в Україні в контексті європейської інтеграції. *Економіка України*. - 2023. - № 7. - С. 55-78.
2. Мельник О. Г. Європейська інтеграція України: правові та інституційні аспекти : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2021. - 256 с.
3. Петришина М. О. Імплементация Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: виклики та перспективи. *Право України*. - 2023. - № 3. - С. 45-158.
4. Ткачук А. Ф. Децентралізація в Україні: здобутки, надії, побоювання : наук.-попул. нарис - Київ : *Легальний статус*, 2020. - 228 с.
5. Хавронюк М. І. Антикорупційне законодавство України: європейські стандарти та національна практика: навч. посіб. / М. І. Хавронюк, Є. Л. Стрельцов. - Київ : Москаленко О. М., 2022. - 312 с.

КОВБАСЮК Анатолій, викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

ЕВОЛЮЦІЯ СКАНДИНАВСЬКОЇ МОДЕЛІ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РЕФОРМУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Скандинавську модель забезпечення публічної безпеки та порядку, як таку, що акцентує увагу на громадському партнерстві, превентивних заходах і мінімальному використанні сили під час проведення усіх без виключення масових заходів, було популяризовано в Україні, як орієнтир для реформування правоохоронних органів, яке розпочалося після Революції гідності, шляхом прийняття у 2015 році Закону України «Про Національну поліцію» [1], відповідно до якого фактично розпочалась реформа правоохоронної системи в Україні.

На переконання М.О. Лисої, запровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку у діяльність органів і підрозділів поліції сприяє формуванню ефективної системи управління та координації дій поліцейських сил, оскільки вона орієнтована на превентивний підхід до забезпечення публічного порядку, що, у свою чергу, дозволяє своєчасно і ефективно реагувати на конфліктні або кризові ситуації на їх ранніх етапах розвитку [2, с. 188].

Сама ідея виникнення скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку за участі великої кількості її учасників, виникла у світі після цілого ряду масштабних сутичок між поліцією та антиглобалістами, що відбувались як в США так і в Європі на початку 2000-х років. Протести антиглобалістів виникали в містах в яких, як правило, проводились міжнародні

саміти: Сіетл (1999); Гетеборг (2001); Генуя (2001).

Однією з арен масштабних подій, у період з 14 по 16 червня 2001 року стало шведське місто Гетеборг, в якому, під час проведення саміту Європейського Союзу відбулись масові протести проти розширення Євросоюзу, відносин з США та безпекової політики. В результаті масового заходу понад 90 осіб отримали поранення під час саміту в шведському місті, коли поліція вела запеклі сутички з анархістами, антиглобалістами та іншими протестувальниками. Завдані збитки були оцінені більш ніж у 4 мільйони доларів [3].

Основною перевагою скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку є зниження потреби у застосуванні силових методів та залученні спеціалізованих підрозділів особливого призначення. Згідно з принципами цієї моделі, поліцейські сили мають застосовувати силу виключно як крайній захід - лише у тих випадках, коли інші засоби поліцейського впливу виявилися неефективними для забезпечення виконання службових обов'язків відповідно до чинного законодавства.

У межах скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку наголос робиться на комунікацію, медіацію, деескалацію конфліктів, а також на тісну взаємодію поліції з громадою. Такий підхід дозволяє не лише підвищити рівень довіри населення до правоохоронних органів, але й забезпечити стабільну безпекову ситуацію без надмірного застосування сили. Ефективність цієї моделі підтверджується практикою скандинавських країн, де превентивна діяльність поліції та акцент на соціальне партнерство стали ключовими елементами національних стратегій безпеки.

Успішна імплементація елементів скандинавської моделі в Україні передбачає необхідність законодавчого врегулювання питань організації масових заходів, удосконалення адміністративної та кримінальної відповідальності за правопорушення у сфері громадського порядку, а також впровадження диференційованого підходу до накладення штрафних санкцій. Водночас важливо забезпечити належну матеріально-технічну базу та підготовку кадрів Національної поліції, орієнтованих на превентивну діяльність, комунікацію з громадськістю та деескалацію конфліктів.

Реалізація вказаних напрямів сприятиме формуванню довіри населення до поліції та органів державної влади загалом, зниженню рівня конфронтації у суспільстві та підвищенню ефективності забезпечення публічної безпеки. Запровадження скандинавського підходу в Україні не лише зміцнить інституційну спроможність правоохоронних органів, а й стане важливим кроком у розвитку демократичної правової держави та інтеграції нашої країни до європейського правового простору.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Відомості Верховної Ради. 2015. № 40-41. Ст. 379.

2. Лиса М.О. Тактика дій поліції при плануванні та організації заходів із забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів (скандинавська модель). Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. 2022. № 32. С. 186-193.

3. Four jailed for Gothenburg riots. BBC. URL: http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/1456903.stm?utm_source=chatgpt.com.

КОРОЛЬОВ Андрій, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ВИКОРИСТАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ АВІАЦІЙНИХ СИСТЕМ ПОЛІЦІЄЮ: ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД

Аналізуючи питання щодо особливостей використання безпілотних авіаційних систем в зарубіжних країнах, варто наголосити на важливості вивчення та врахування міжнародного досвіду у сфері застосування безпілотних літальних апаратів, зокрема в діяльності поліцейських органів. Актуальність цього аспекту обумовлена тим, що поліція в багатьох країнах світу вже протягом тривалого часу успішно використовує БПЛА для виконання широкого спектра завдань - від моніторингу громадського порядку та контролю дорожнього руху до участі в операціях з пошуку та рятування, боротьби з організованою злочинністю, а також забезпечення безпеки на масових заходах.

«Впровадження БПЛА в практику поліції, - твердить Є.І. Бакутін, - сьогодні є доцільним і бажаним, зважаючи на необхідність підвищення ефективності роботи поліції. Світовий досвід показує що БПЛА перестали бути прерогативою лише військових формувань, їх все більше застосовують поліція у профілактиці, документуванні протиправних дій під час охорони публічного порядку і безпеки» [1, с. 314].

Варто зазначити, що застосуванням та використанням безпілотних авіаційних систем в державі опікуються на самому вищому рівні. Президент України Володимир Зеленський під час підсумкової прес-конференції висловився на підтримку «збільшення виробництва вітчизняних дронів, розвитку інфраструктури для підготовки операторів БпЛА та спеціальних підрозділів в українському війську» та заявив, що «наступного року в Україні заплановане нарощення виробництва БпЛА, зокрема виготовлення 1 мільйона FPV-дронів» [2].

У країнах Європейського Союзу поліція активно експериментує з можливостями безпілотних літальних апаратів (БПЛА), розширюючи спектр їх

практичного застосування відповідно до сучасних викликів у сфері громадської безпеки. Зокрема, у деяких юрисдикціях дрони оснащуються спеціальними пристроями для розпилення сльозогінного газу, що дозволяє здійснювати контроль над масовими заворушеннями з мінімальним ризиком для особового складу. Також проводяться навчання, орієнтовані на виявлення та переслідування злочинців у складних урбанізованих умовах, зокрема в густонаселених міських районах, де оперативність і точність дій є критичними.

Іноземні правоохоронні органи дедалі частіше доходять висновку, що використання БПЛА є економічно вигіднішою та тактично доцільнішою альтернативою традиційним гелікоптерам, особливо в умовах переслідування підозрюваних. У разі, якщо злочинці чинять збройний опір, застосування дронів дозволяє знизити ризики для життя та здоров'я поліцейських, оскільки дистанційне спостереження та супровід з повітря не потребує фізичної присутності правоохоронців у небезпечній зоні.

Крім того, важливою перевагою БПЛА є їхня малопомітність або повна невидимість для правопорушників, що забезпечує ефект раптовості та дозволяє патрульним силам здійснювати затримання без попередження злочинців. Подібний підхід активно використовується і для охорони об'єктів критичної інфраструктури: дрони регулярно патрулюють периметри важливих об'єктів - таких як електростанції, транспортні вузли, водозабірні споруди - з метою виявлення можливих порушень, спроб несанкціонованого проникнення або підготовки диверсій.

Особливий інтерес становлять нестандартні напрями використання поліцейських дронів у зарубіжній практиці. Наприклад, у Японії поліція протестувала спеціалізовані БПЛА, призначені для протидії несанкціонованому використанню дронів у заборонених зонах. Основним завданням таких безпілотників є нейтралізація ворожих або підозрілих дронів шляхом закидання на них спеціальних сіток у повітрі, що дозволяє блокувати їх подальший рух і примусово посадити. Така технологія є надзвичайно актуальною для захисту стратегічних об'єктів, державних установ, аеропортів, а також місць проведення масових заходів.

Крім того, в зарубіжних країнах поліція протягом тривалого часу використовує багато високотехнологічних досягнень, таких як оптичні датчики, які в контексті технології дронів являють собою пристрої, що можуть записувати відео високої чіткості, деякі приклади включають:

- Zenmuse Z30 - це камера від DJI з 30-кратним зумом, що може бути корисним в операціях, пов'язаних зі спостереженням та відстеженням;
- Zenmuse X5S - ще одна потужна камера від DJI, яка може легко знімати відео у форматі 4K.

Теплові датчики - пристрої, які можуть перетворювати інфрачервоне випромінювання, невидиме для очей, на видимі кольори. Різні відтінки синього та червоного використовуються для позначення діапазону температур. Деякі з популярних корисних навантажень включають: DJI Zenmuse XT; FLIR Vue

Pro; FLIR Duo Pro; FLIR Tau 2.

Гучномовці (Loudspeakers) - великі дрони здатні нести гучномовці, які можна використовувати для оголошень та контролю натовпу.

Прожектори (Spotlights) - важливі корисні навантаження для нічних операцій або операцій за умов низької видимості, особливо для пошуково-рятувальних місій.

Маяки (Beacons): допомагають дронам залишатися видимими в небі, особливо вночі, таким чином попереджаючи інших про свою присутність.

Зарубіжний досвід наочно демонструє, що належне технічне оснащення поліцейських підрозділів, зокрема використання сучасних гаджетів, планшетів та безпілотних літальних апаратів (БПЛА), здатне суттєво підвищити ефективність оперативного реагування та забезпечення публічної безпеки і порядку. Так, у Великій Британії та Нідерландах поліцейські активно використовують портативні сканери, за допомогою яких можливо миттєво встановити особу та перевірити її на предмет наявності в базах розшуку за підозрою у скоєнні злочинів. Такий підхід не лише підвищує мобільність працівників поліції, а й мінімізує час, необхідний для ухвалення рішень у ситуаціях, що потребують негайного втручання.

У Сполучених Штатах Америки з 2020 року спостерігається стрімке поширення практики регулярного використання дронів у діяльності поліції. Наприклад, у деяких містах передбачено можливість надсилання БПЛА на виклик служби екстреної допомоги - у разі, якщо громадянин телефонує до поліції, на місце події може бути направлений дрон для попередньої розвідки або спостереження. Проте ефективність таких операцій може залежати від конкретних обставин та технологічного рівня обладнання.

У Німеччині БПЛА активно застосовуються для медичних потреб, зокрема - для оперативної доставки дефібриляторів на місце інциденту. Польща, у свою чергу, розробила спеціалізований безпілотник «AtraxM», призначений для медичних завдань, який оснащений змінними контейнерами для транспортування аптечок. Ці аптечки можуть включати перев'язувальні матеріали, рятувальні комплекси для стабілізації стану постраждалих, ліки, необхідні для невідкладного введення (наприклад, адреналін чи інсулін), а також пакети з кров'ю для осіб, які перебувають у зонах надзвичайних ситуацій або бойових дій. Зазначена практика свідчить про високий рівень адаптивності європейських країн до викликів, що супроводжують кризові чи надзвичайні ситуації.

Із міжнародного досвіду також можна стверджувати, що БПЛА зарекомендували себе корисними під час масових заходів, коли неможливо застосувати гелікоптер і людям на землі важко точно оцінити ситуацію. Наприклад, визнано, що на лондонські заворушення (кілька років тому) можна було б реагувати більш успішно, якби для оцінки ситуації, яка відбувалася в натовпі, у режимі реального часу були б задіяні дрони [3, с. 10].

Висновки. Узагальнюючи викладене, можна стверджувати, що

інноваційне застосування БПЛА в поліцейській діяльності за кордоном демонструє високий потенціал для підвищення ефективності правоохоронних функцій. Це охоплює як традиційні напрями - спостереження, супровід, розвідка, охорона - так і новітні технології нейтралізації загроз. Досвід європейських та азійських країн у цьому контексті може бути цінним орієнтиром для формування сучасної стратегії використання БПЛА в національній системі безпеки, особливо в умовах збройного конфлікту чи надзвичайних ситуацій.

Міжнародна практика свідчить, що БПЛА використовуються не лише з метою оперативного реагування та затримання правопорушників, але й у гуманітарних цілях - для надання невідкладної медичної допомоги в районах, куди складно дістатися наземним транспортом. Швидкість, мобільність та функціональна гнучкість таких технологій роблять їх надзвичайно ефективним інструментом у діяльності правоохоронних структур як у мирний час, так і в умовах надзвичайних ситуацій або збройного конфлікту.

Список використаних джерел

1. Бакутін Є.І. Напрями вдосконалення законодавчого регулювання використання безпілотних літальних апаратів (БПЛА) в діяльності поліції України. Держава і право. № 77. С. 314-327.

2. Президент: Ми підтримуємо виробництво БПЛА для війська і наступного року виготовимо 1 млн FPV-дронів. Президент України. Офіційне Інтернет - представництво. URL: <https://www.president.gov.ua/news/prezident-mi-pidtrimuyemo-virobnictvo-bpla-dlya-vijska-i-nas-87865>.

3. Використання безпілотних літальних апаратів в діяльності Національної поліції: методичні рекомендації / С.О. Шатрава, Д.Є. Денищук, О.В. Джафарова, І. В. Кріцак, О.В. Погорілець. Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ, 2022. 25 с.

КЩУЛ Юрій, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ПІДРОЗДІЛАМИ ПОЛІЦІЇ КОНВОЮВАННЯ ОСІБ, ЗАТРИМАНИХ ЗА ПІДОЗРОЮ В УЧИНЕННІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, УЗЯТИХ ПІД ВАРТУ, ОБВИНУВАЧЕНИХ АБО ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ: ВІД МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ДО УКРАЇНСЬКОЇ ПРАКТИКИ

Питання дотримання прав людини під час конвоювання осіб, позбавлених волі, залишається однією з найбільш чутливих та водночас складних сфер правоохоронної діяльності в Україні. Ця тема набуває особливої актуальності в контексті європейської інтеграції нашої держави та необхідності приведення національних практик у відповідність до міжнародних стандартів захисту прав людини. Конвоювання затриманих, узятих під варту, обвинувачених або засуджених осіб є невід'ємним елементом системи кримінального судочинства, проте саме на цьому етапі люди виявляються особливо вразливими до можливих порушень їхніх фундаментальних прав.

Міжнародно-правові стандарти, що формувалися протягом десятиліть після Другої світової війни, створили потужну систему захисту прав осіб, позбавлених волі. Загальна декларація прав людини, прийнята у 1948 році, заклала фундаментальний принцип, згідно з яким ніхто не повинен зазнавати катувань або жорстокого, нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження [1]. Цей принцип знайшов своє подальше втілення у Міжнародному пакті про громадянські і політичні права, який встановив, що всі особи, позбавлені волі, мають право на гуманне поводження і поважання гідності, властивої людській особі [2]. Ці документи створили універсальну систему стандартів, яких повинні дотримуватися всі держави незалежно від їхнього політичного устрою чи економічного розвитку.

Організація Об'єднаних Націй розробила низку спеціалізованих документів, що безпосередньо стосуються поводження з особами під час їх транспортування. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку 1979 року встановив чіткі етичні рамки діяльності поліції, наголошуючи на необхідності захисту людської гідності та забезпечення прав людини щодо всіх осіб без винятку [3]. Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями передбачають, що коли ув'язнені прямують до місця ув'язнення або переводяться з одного місця в інше, їх слід максимально захищати від сторонніх поглядів та вживати всіх заходів для того, щоб уберегти їх від образ та будь-яких форм розголосу. Особливо важливою є вимога про те, що перевезення ув'язнених в умовах недостатньої вентиляції чи освітлення або в інших фізично важких умовах категорично забороняється.

На європейському рівні ключову роль у формуванні стандартів конвоювання відіграє Європейський комітет з питань запобігання катуванням, створений на основі відповідної Конвенції 1987 року. Цей орган здійснює превентивні візити до будь-яких місць позбавлення волі, включаючи транспортні засоби для перевезення затриманих. Через свої доповіді Комітет сформував детальні вимоги до умов транспортування: достатній особистий простір для кожної особи, належна вентиляція та температурний режим, адекватне освітлення, можливість справити природні потреби під час тривалих перевезень. Європейський суд з прав людини у своїй практиці неодноразово встановлював порушення статті 3 Конвенції про захист прав людини саме через неналежні умови конвоювання, що спричиняли страждання особам під вартою [4, с. 51-53].

Україна, ратифікувавши ключові міжнародні договори у сфері прав людини, взяла на себе зобов'язання забезпечити їх виконання. Конституція України проголошує, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Проте реальна практика часто демонструє суттєві розриви між задекларованими стандартами та їх фактичною реалізацією. Комітет ООН проти катувань у своїх висновках за результатами розгляду звітів України неодноразово висловлював занепокоєння щодо неналежних умов тримання під вартою, включаючи умови конвоювання. Зокрема, фіксувалися випадки перевезення осіб у переповнених транспортних засобах без належної вентиляції, відсутності доступу до води та їжі під час тривалих перевезень, використання надмірних заходів стримування.

Європейський комітет з питань запобігання катуванням під час свого візиту до України у жовтні 2023 року приділив особливу увагу питанням конвоювання. Делегація отримала свідчення про випадки, коли затримані змушені були очікувати на судові засідання у спеціальному автомобілі конвою протягом багатьох годин без доступу до питної води та туалету, в умовах неприйнятних температур [4, с. 62]. Показовою є справа, розглянута Європейським судом з прав людини «Таран проти України», де встановлено порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з тим, що заявника 45 разів перевозили в металевій клітці площею лише 0,5 квадратного метра, змушуючи чекати близько 22 годин без харчування, води та можливості спати. Суд підкреслив, що хоча саме транспортування тривало близько двох годин, загальні умови становили нелюдське поводження [5].

Національний превентивний механізм, створений при Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції ООН проти катувань, здійснює систематичні відвідування місць несвободи, включаючи моніторинг умов конвоювання. Результати цих візитів виявляють системні проблеми: у багатьох судах відсутні камери для тримання підсудних, що змушує людей годинами перебувати в автомобілях конвою; не завжди дотримуються ізольовані маршрути конвоювання, що створює ризики контакту з третіми особами; медичні огляди затриманих часто проводяться в присутності конвоїрів, що порушує конфіденційність та може перешкоджати виявленню фактів жорстокого поводження.

Міністерство юстиції України як головний орган у сфері виконання кримінальних покарань несе відповідальність за формування державної політики у цій галузі. Через систему нормативно-правових актів Міністерство встановлює стандарти утримання осіб під вартою, порядок їх медичного обслуговування, правила внутрішнього розпорядку установ. Проте виклики, спричинені збройною агресією росії проти України, значно ускладнили виконання цих функцій. Руйнування інфраструктури пенітенціарних установ, необхідність евакуації засуджених з прифронтових територій, брак ресурсів - усе це створює додаткове навантаження на систему та підвищує ризики порушення прав

людини.

Міністерство внутрішніх справ України через підрозділи Національної поліції безпосередньо відповідає за організацію та здійснення конвоювання. Спільний наказ МВС, Мін'юсту, Верховного Суду та інших відомств затвердив Інструкцію з організації конвоювання та тримання в судах обвинувачених (підсудних), засуджених за вимогою судів, яка детально регламентує цей процес [6]. Однак навіть за наявності детальних правових норм їх практична реалізація стикається з серйозними труднощами. Не дивлячись на проведені реформи у підрозділах конвойної служби, залишаються актуальними питання недостатнього фінансування, наявності застарілого транспортного парку, некомплекту особового складу.

Особливої уваги потребує питання підготовки персоналу конвойних підрозділів. Працівники поліції, які здійснюють конвоювання, повинні не лише володіти технічними навичками забезпечення безпеки, але й глибоко розуміти принципи прав людини, вміти застосовувати їх у конкретних ситуаціях. Декларація про поліцію Парламентської Асамблеї Ради Європи та Європейський кодекс поліцейської етики встановлюють чіткі стандарти поведінки правоохоронців, які мають бути основою навчальних програм. Поліцейський повинен розуміти, що застосування сили можливе лише у випадках крайньої необхідності, що катування та жорстоке поводження заборонені за будь-яких обставин, що кожна особа під вартою зберігає свою людську гідність незалежно від тяжкості вчиненого злочину.

Важливим аспектом є забезпечення особливих потреб вразливих категорій осіб під час конвоювання. Жінки, особливо вагітні та матері з дітьми, потребують спеціальних умов та медичного супроводу. Правила ООН щодо поводження з жінками-в'язнями наголошують на необхідності врахування гендерних аспектів, забезпечення конфіденційності медичних оглядів, надання гігієнічних засобів. Неповнолітні мають конвоюватися окремо від дорослих, з урахуванням принципу найкращих інтересів дитини. Особи з інвалідністю потребують пристосованих транспортних засобів та додаткової допомоги. На жаль, українська практика далеко не завжди враховує ці особливості, що призводить до додаткових страждань вже вразливих людей.

Технологічні рішення можуть суттєво покращити ситуацію з дотриманням прав людини під час конвоювання. Впровадження відеофіксації процесу транспортування підвищує прозорість та створює доказову базу у разі скарг на неправомірне поводження. Електронні системи обліку та моніторингу переміщення осіб дозволяють контролювати дотримання строків конвоювання та запобігати зловживанням. Національна поліція України спільно з Державним науково-дослідним експертно-криміналістичним центром МВС працює над розробкою сучасних транспортних засобів, які відповідатимуть європейським стандартам: з достатнім особистим простором, системами вентиляції та опалення, доступом до води. Проте масштабне оновлення транспортного парку потребує значних фінансових ресурсів та часу.

Незалежний моніторинг та громадський контроль є необхідними елементами системи запобігання порушенням прав людини під час конвоювання. Уповноважений з прав людини, Національний превентивний механізм, правозахисні організації повинні мати безперешкодний доступ до інформації про умови конвоювання, можливість проводити незаплановані перевірки, отримувати відповіді на свої рекомендації. Важливо, щоб особи під вартою мали реальну можливість подавати скарги на порушення їхніх прав без страху репресій, а ці скарги підлягали оперативному та неупередженому розслідуванню.

Шлях України до повної відповідності міжнародним стандартам дотримання прав людини під час конвоювання є довгим та складним. Потрібні системні зміни на всіх рівнях: від удосконалення законодавства до зміни практичних підходів працівників конвойних підрозділів. Необхідне адекватне фінансування, модернізація матеріально-технічної бази, підвищення рівня професійної підготовки персоналу. Але найважливішим є зміна філософського підходу: визнання того, що навіть особи, які вчинили найтяжчі злочини, зберігають свою людську гідність та фундаментальні права, які держава зобов'язана захищати за будь-яких обставин. Це не прояв слабкості правової системи, а ознака зрілого демократичного суспільства, яке Україна прагне побудувати.

Список використаних джерел

1. Загальна декларація прав людини: міжнародний документ ООН від 10.12.1948 / База даних «Законодавство України» // Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: міжнародний документ ООН від 16.12.1966 / База даних «Законодавство України» // Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043
3. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку: Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН від 17.12.1979 / Організація Об'єднаних Націй. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/code_of_conduct.shtml
4. Дотримання прав і свобод людини під час організації та здійснення підрозділами поліції конвоювання осіб, затриманих за підозрою в учиненні кримінального правопорушення, узятих під варту, обвинувачених або засуджених до позбавлення волі: метод. рек. / за заг. ред. Ю.С. Кіцул, О.В. Джафарової, Т.І. Гудзь; МВС України; Харків. нац. ун-т внутр. справ; Департамент превент. діяльності Нац. поліції України. Вінниця : ХНУВС, 2025. 94 с.
5. Рішення ЄСПЛ «Таран проти України» (заява № 31898/06) URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-126909>
6. Про затвердження Інструкції з організації конвоювання та тримання в судах обвинувачених (підсудних), засуджених за вимогою судів: наказ

Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України, Верховного Суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Державної судової адміністрації України, Генеральної прокуратури України від 10.05.2015 № 613/785/5/30/29/67/68. / База даних «Законодавство України» // Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0698-15#Text>

КУШНІР Ярослав, докторант відділу ад'юнктури та докторантури Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (військова частина 9960) доктор філософії, доцент

АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК САМОСТІЙНА ФУНКЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Нормативно-правове закріплення функцій Державної прикордонної служби України (далі - ДПСУ) міститься у статті 2 закону України «Про Державну прикордонну службу України», в якій в тому числі й вказано, що виконання визначених законодавством функцій є оперативно-службовою діяльністю (далі - ОСД) Держприкордонслужби України [1].

В розрізі цієї доповіді, вважаємо за доцільне констатувати, що адміністративно-юрисдикційна діяльність (далі - АЮД) ДПСУ ні доктринально, ні нормативно не включено до безпосереднього функціоналу прикордонного відомства [1]. Можна зробити висновок, що існуюча АЮД ДПСУ формально-юридично має допоміжний, свого роду забезпечувальний характер по відношенню до основної ОСД прикордонного відомства та її форм, тобто не являє собою окрему (самостійну) функцію, на думку законодавця. Тим не менш, такий напрям діяльності як АЮД ДПСУ станом на сьогодні являється свого роду формою забезпечення окремих функцій, до прикладу: охорони державного кордону України, прикордонного контролю, охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні та ін [2].

На необхідність віднесення АЮД ДПСУ до окремої функції цього правоохоронного органу спеціального призначення вказують показники ОСД та сучасні законодавчі тенденції:

1. Показники ОСД: впродовж 2024 року уповноваженими посадовими особами органів (підрозділів) охорони державного кордону оформлено 45 тис. 948 справ про адміністративні правопорушення, з яких до адміністративної відповідальності притягнуто 30 тис. 552 особи [3]. Такий обсяг проваджень вказує на системний, постійний та масштабний характер АЮД ДПСУ.

2. Законодавчі новели:

А) Закон України від 24.02.2023 № 2952-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту державного кордону України»:

1. посилення місця і ролі ДПСУ як суб'єкта забезпечення міграційного правопорядку, зокрема надаючи правомочності начальнику ООДК самостійно приймати рішення про примусове видворення з України іноземців та осіб без громадянства;

2. конструювання ст. 27-2 Закону України «Про державний кордон» [10], нормативна конструкція статті чітко окреслює АЮД як «вотчину» ДПСУ.

Б) Закон України від 29.06.2023 № 3196-IX «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо вдосконалення законодавства у сфері міграції» істотно розширив адміністративно-юрисдикційні повноваження ДПСУ. Це підвищило інституційну роль прикордонників у системі державного контролю за міграційними процесами та закріпило за ними статус повноправного суб'єкта АЮД у сфері міграції.

В) Проект Закону про внесення змін до КУпАП, Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України та інших законів України щодо відповідальності за правопорушення, пов'язані з перетинанням державного кордону України: прогнозовано надає органам ДПСУ правомочність самостійно розглядати справи про адміністративні правопорушення за незаконне перетинання або спробу незаконного перетинання державного кордону [4].

Надання ДПСУ вказаних повноважень засвідчує перехід цієї діяльності у статус базової та самодостатньої функції прикордонного відомства. Такий підхід логічно відображає об'єктивну тенденцію – трансформацію ДПСУ у центрального суб'єкта забезпечення прикордонної безпеки держави, спроможного самостійно здійснювати повний цикл реагування на правопорушення – від виявлення до розгляду справи і притягнення винних до відповідальності.

У цьому контексті АЮД ДПСУ набуває самостійного функціонального значення, оскільки поєднує елементи правозастосування, превенції та примусу, що забезпечують невідкладне реагування на порушення прикордонної безпеки. В умовах воєнного стану така самостійність є життєво необхідною, адже дозволяє оперативно відновлювати законність, підтримувати режим державного кордону та прикордонний режим, нейтралізуючи загрози національній безпеці без потреби у залученні зовнішніх суб'єктів юрисдикції.

Список використаних джерел

1. Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 03.04.2003 року № 661-IV/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text> (дата звернення 26.11.2025 року).

2. Кушнір Я.О., Заболотний Б.В. Реалізація Державною прикордонною службою України адміністративно-юрисдикційних повноважень в умовах

правового режиму воєнного стану (деліктний аспект). *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Юридичні науки». 2025. № 1. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2025-1-10635>.

3. Огляд стану адміністративно-юрисдикційної діяльності у 2024 році / Управління адміністративної юрисдикції Департаменту охорони державного кордону. Київ : Адміністрація Державної прикордонної служби України, 2025. 20 с.

4. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України та інших законів України щодо відповідальності за правопорушення, пов'язані з перетинанням державного кордону України: проєкт Закону України від 21.08.2025 № 13673/ Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/57168> (дата звернення 26.11.2025 року).

ЛЕПЕХО Юлія, провідний фахівець Центру розвитку кар'єри Національного університету «Чернігівська політехніка»

ПУЗИРНИЙ В'ячеслав, проректор Пенітенціарної академії України, доктор юридичних наук, професор

АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЕНТРІВ З НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Особливою категорією осіб, які потребують правничих послуг та надання безоплатної вторинної правничої допомоги є особи, постраждалі від домашнього насильства.

Протидія насильству в сім'ї є сьогодні одним із важливих напрямів суспільного розвитку. Вона розглядається не лише як соціальна проблема, а, насамперед, як проблема захисту прав людини і, перш за все, прав жінок, що вимагає вироблення належних правових засобів її вирішення. При здійсненні насильства в сім'ї відбувається порушення прав і свобод конкретної людини, що, через різні можливості агресора і жертви, ускладнює можливості самозахисту і вимагає втручання з боку держави і суспільства [1, с. 5].

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» декларує, що державна політика у напрямку запобігання та протидії домашньому насильству спрямована на забезпечення комплексного інтегрованого підходу до здолаття домашнього насильства, забезпечення усебічної належної допомоги особам, постраждалим від такого насильства та укріплення ненасильницької моделі поведінки у приватних відносинах [2].

Уявляється, що реалізація державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству можлива з врахуванням того, що одним із напрямків діяльності центрів з надання безоплатної вторинної правничої допомоги є правопросвітницька робота у сфері запобігання та протидії домашньому насильству або насильству за ознакою статі. Це обумовлено необхідністю формування правової компетентності жертв домашнього насильства, під якою розуміються процес формування здатності ефективно використовувати у діяльності законодавчі та інші нормативно-правові акти, що регламентують захист, безпеку і свободу жертви насильства [3, с. 486].

У разі, якщо постраждала особа бажає притягти кривдників до відповідальності, застосувати до них спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству, відшкодувати завдану насильством шкоду, для неї передбачена можливість:

- 1) звернутися до правоохоронних органів; звернутися до суду;
- 2) отримати безоплатну правову допомогу (первинну і вторинну).

За загальним правилом отримання допомоги постраждалими особами ґрунтується на їхньому вільному волевиявленні: саме постраждала особа визначає, чи бажає вона звертатись до правоохоронних органів і суду.

Центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги забезпечують надання безоплатної правової допомоги постраждалим особам у порядку, встановленому Законом України «Про безоплатну правничу допомогу» [4].

Жертва домашнього насильства та насильства за ознакою статі отримує право на безоплатну вторинну правову допомогу фактично з моменту звернення до органів Національної поліції з такою заявою, що є надзвичайно вдалим законодавчим рішенням. Питання пов'язані з наданням вторинної правової допомоги можуть виникнути у постраждалих вже на першому етапі, тому важливо надати їм правовий захист та підтримку.

Крім того, з метою забезпечення доступу до безоплатної правової допомоги осіб, які постраждали від домашнього насильства та насильства за ознакою статі центри безоплатної вторинної правової допомоги організовують консультативні пункти доступу в закладах з підтримки постраждалих від домашнього насильства [5, с. 184].

Таким чином, враховуючи вищевикладене, приходимо до висновку, що центри з надання безоплатної правничої допомоги займають вагоме місце в системі запобігання та протидії домашньому насильству, що обумовлено їх подвійним функціоналом: по-перше, вони надають безкоштовні правничі послуги для осіб, які постраждали від домашнього насильства, по-друге, здійснюють запобігання та протидію домашньому насильству реалізуючи функцію правопросвітництва.

Список використаних джерел

1. Kelly Liz. Violence against women and children. A new look at policing, its innovation and professionalism: a guide. Lviv: Astrolabe. 2011. 176 p.

2. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. Ст. 35.

3. Рутьян Л. Формування правової компетентності постраждалих від домашнього насильства жінок засобами неформальної освіти. *Social Work and Education*. 2021. Вип. 8. № 4. С.481-493.

4. Про безоплатну правничу допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст. 577.

5. Рогозіннікова К.С. Центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги як суб'єкти запобігання та протидії домашньому насильству. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 6. С.182-186.

ЛЕПІШ Наталя, доцент кафедри
адміністративно-правових дисциплін
навчально-наукового інституту права та
правоохоронної діяльності Львівського
державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ У КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ УКРАЇНИ

Антикорупційна політика держави виступає одним із ключових елементів адміністративно-правового механізму забезпечення верховенства права, належного управління та довіри суспільства до інституцій. У міжнародному контексті вона набуває додаткового значення: держави - учасники міжнародних конвенцій, організацій та програм - обмінюються досвідом, гармонізують підходи та імплементують міжнародно-правові стандарти.

З одного боку, правове підґрунтя української антикорупційної політики утворюють акти, зокрема ЗУ «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII - він встановлює правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні. У ньому визначено поняття корупції, пов'язані з нею порушення, суб'єкти протидії, обов'язки державних службовців щодо запобігання корупції, проведення перевірок, декларування майна тощо. З іншого боку, Україна ратифікувала Конвенція ООН проти корупції - що підтверджує міжнародну прихильність держави до антикорупційних стандартів [1].

Функціонування антикорупційної політики має місце через створення спеціалізованих інституцій: наприклад, НАЗК - центральний орган виконавчої влади, що реалізує політику з питань запобігання корупції, контролює декларування, здійснює моніторинг тощо. Також важливим є НАБУ - відповідно до ЗУ «Про Національне антикорупційне бюро України» №1698-VII від 14.10.2014 [2].

Адміністративно-правовий характер антикорупційної політики проявляється у механізмах, які передбачають адміністративну протидію корупції: запобіжні заходи, дисциплінарна відповідальність, публічне декларування майна, контроль за діяльністю державних органів. ЗУ «Про запобігання корупції» встановлює обов'язок службовців подавати е-декларації, заборону державним службовцям здійснювати корупційні дії, а також передбачає перевірки та моніторинг. Крім того, у відповідному кримінальному законодавстві передбачено відповідальність за корупційні злочини: ККУ України, зокрема стаття 368 - прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою [3].

Важливим аспектом є міжнародний вимір: не лише імплементація міжнародних норм до національного права, але й участь у міжнародних механізмах оцінки, співпраці та контролю. Наприклад, GRECO у своєму звіті відзначила: Україна задовільно або частково імплементувала 18 з 31 рекомендації у 4-му раунді оцінювання. Такий міжнародний моніторинг сприяє підвищенню відповідальності держави, стимулює вдосконалення механізмів, а також підсилює довіру міжнародних партнерів.

Ефективність державної антикорупційної політики залежить від узгодженості між нормативно-правовою базою, інституціями, ресурсами, процедурними гарантіями та міжнародними стандартами. Зі зміни міжнародного середовища зростають виклики: необхідність координації між державами-учасниками, обміну інформацією, екстрадиції, замороження активів, запобігання відмиванню коштів. У цьому контексті національна адміністративно-правова система має бути гнучкою, інтегрованою із міжнародними механізмами та здатною реагувати оперативно.

В Україні питання реалізації антикорупційної політики стикаються з практичними викликами: забезпечення незалежності та спроможності антикорупційних органів, повнота та своєчасність декларацій, належний контроль за їх виконанням, ефективна взаємодія між органами, а також міжнародне співробітництво. Адміністративне право у цьому випадку виступає як системний інструмент, що дозволяє формалізувати обов'язки державних службовців, встановити процедури контролю, передбачити санкції за порушення, врегулювати конфлікт інтересів, забезпечити відкритість і підзвітність органів влади.

На міжнародному рівні держави-учасниці Конвенції ООН проти корупції повинні створити ефективні національні механізми, що відповідають вимогам конвенції, здійснювати регулярні оцінювання, забезпечувати взаємодію з іншими державами, а також імплементувати кращі практики. Наприклад, стаття 5 Конвенції визначає обов'язок держав створити або підтримувати ефективні, відповідно до національного права, кримінальні, цивільні та адміністративні правові засоби запобігання корупції. В Україні це відображено в інтеграції декларування, моніторингу й контролю через НАЗК [4]. Своєю чергою, адміністративне право забезпечує правову форму цих засобів, визначає компетенцію, процедури, суб'єктів відповідальності.

Отже, реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі з адміністративно-правової точки зору - це комплексний процес, який охоплює

нормативно-правове забезпечення, інституційну рамку, міжнародне партнерство, превентивні та репресивні механізми. Український досвід демонструє, що національне законодавство та інституції вже адаптували низку міжнародних зобов'язань, але перед ними стоять значні завдання - підвищення ефективності, забезпечення незалежності, узгодження процедур і практик. В подальшому антикорупційна політика має орієнтуватись на міжнародні стандарти, зміцнення адміністративного права як гаранта доброчесного публічного управління, а також на активне включення суспільства та міжнародного співтовариства в процес.

Список використаних джерел

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
2. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
4. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції: Закон України від 18 жовтня 2006 р. № 251-V. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16

ЛУЧКО Оксана, викладач Державного закладу професійної (професійно-технічної) освіти зі специфічними умовами навчання «Криворізька академія патрульної поліції»
ЛЮБИЧЕНКО Олександр, Перший заступник начальника Державного закладу професійної (професійно-технічної) освіти зі специфічними умовами навчання «Криворізька академія патрульної поліції»

СКЛАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ МАТЕРІАЛІВ У СПРАВАХ ПРО ПСИХОЛОГІЧНЕ ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Боротьба з домашнім насильством - це, безперечно, не нова тема. Проблема існувала століттями і привертала увагу громадськості, правозахисників та державних структур у різні історичні періоди. Це явище не має кордонів - воно стосується людей різного віку, статі, соціального статусу чи рівня освіти. Домашнє насильство руйнує не лише окремі родини, а й суспільство загалом.

Однак, незважаючи на роки обговорень, законодавчих змін інформаційних кампаній, ця проблема аж ніяк не втрачає своєї актуальності сьогодні. Навпаки, її гострота може навіть посилюватися під впливом сучасних чинників, таких як економічні кризи, соціальна напруга, пандемія, а на сьогодні - військова агресія проти України.

Актуальною є дана тема і для поліцейських, які відіграють ключову роль у системі протидії домашньому насильству. Їхні дії на місці події є першим і часто найважливішим кроком для забезпечення безпеки постраждалих осіб та притягнення кривдника до відповідальності.

Алгоритм дій поліцейських чітко регламентований законодавством, зокрема, Законами України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про Національну поліцію», Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі по тексту - КУпАП), однак до тепер у правозастосовній практиці є випадки неоднакового його застосування, що призводить до скасування адміністративних матеріалів і, як наслідок, уникнення кривдників від відповідальності за скоєння даного виду правопорушення. Звернемо увагу на теоретичний та практичний аспект складання адміністративних матеріалів за психологічне домашнє насильство та окрему позицію судів на це питання.

Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», психологічним насильством є форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи [1]. Адміністративна відповідальність за вчинення домашнього насильства передбачена ст. 173-2 КУпАП. Проаналізувавши склад даного правопорушення, слід вказати на те, що він є матеріальним (відповідальність настає за завдання шкідливих наслідків), яка проявляється у заподіянні шкоди фізичному або психічному здоров'ю потерпілого.

В теорії адміністративного права не існує таких понять як замах чи готування до адміністративного правопорушення, а відповідальність настає лише після його повного вчинення. На відміну від кримінального законодавства, КУпАП не містить аналогічних статей як у КК України (ст. 14 «Готування до кримінального правопорушення», ст. 15 «Замах на кримінальне правопорушення»), які б у нормативному порядку визначали поняття «незакінчений проступок» і передбачали за таке діяння адміністративну відповідальність. За незакінчене адміністративне правопорушення відповідальність не передбачена, тому сама конструкція «незакінчене правопорушення» не є коректною, оскільки дії, що співвідносяться із цим поняттям (як його розуміє кримінальне право), складу адміністративного проступку не утворюють [2].

Однак, проаналізувавши окремі постанови суду по розгляду справ про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 173-2 КУпАП (в частині вчинення домашнього насильства психологічного характеру), можна зробити висновок про те, що у практичній діяльності поліцейські під час складання

протоколів за вказаною статтею не в повному обсязі встановлюють об'єктивну сторону правопорушення (саме не вказують на наслідки, які спричинені в результаті психологічного насильства постраждалій особі), або ж вказують на можливість спричинення шкоди у майбутньому, що на нашу думку є не досить правильним. Так, наприклад, у постанові Личаківського районного суду від 23 жовтня 2025 року зазначено, що «ОСОБА знаходячись за місцем спільного проживання: АДРЕСА_1 , перебуваючи у п'яному вигляді, вчинила домашнє насильство психологічного характеру відносно свого батька ОСОБА_2 , а саме: поводи́ла себе агресивно, ображала нецензурною лайкою, чинила моральний тиск, внаслідок чого могла бути завдана шкода психологічному здоров'ю потерпілого, чим вчинила адміністративне правопорушення, передбачене ч.1 ст. 173-2 КУпАП [3]. Ще одним прикладом є постанова Тернівського районного суду, в якій вказано наступне: «03.08.2025 р., близько 21-50 год., ОСОБА_1 , знаходячись за адресою свого місця проживання - АДРЕСА_1 , вчинив домашнє насильство відносно своєї дружини ОСОБА_2, а саме висловлювався на її адресу нецензурною лайкою та не впускав до квартири, чим міг завдати шкоди її психічному здоров'ю» [4].

На нашу думку, при документуванні фактів домашнього насильства, зокрема психологічного характеру, поліцейські зобов'язані чітко встановити не лише діяння (дію чи бездіяльність і в чому вона виражалася), а й ті наслідки у вигляді шкоди психічному здоров'ю, які вони спричинили (побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинення емоційної невпевненості, нездатність захистити себе тощо). На це звернув увагу і Яготинський районний суд Київської області у своїй постанові, у якій зазначено, що «самі по собі словесні образи, за відсутності доказів на підтвердження завдання шкоди психічному здоров'ю потерпілої, не охоплюється складом адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 173-2 КУпАП, оскільки завдання шкоди в даному випадку є обов'язковою ознакою об'єктивної сторони даного проступку [5].

Окрім цього, ні в якому випадку не зменшуючи важливість боротьби з таким негативним явищем як домашнє насильство, однак слід зазначити, що не кожна сімейна сварка та конфлікт є домашнім насильством, і сам лише факт наявності між учасниками конфліктної ситуації не свідчить про психологічне насильство (це питання підіймалося судами при розгляді справ, зокрема Вінницьким апеляційним судом при перегляді справи по ч. 1 ст. 173-2 КУпАП [7]. Однак при цьому логічно постає питання щодо порядку доказування шкідливих наслідків психологічного насильства, а саме шкоди психічному здоров'ю, і можливості застосування спеціальних знань у справах про адміністративні правопорушення.

Окреслені проблемні питання при складанні адміністративних матеріалів у справах про психологічне домашнє насильство не є вичерпними і потребують подальшого наукового дослідження.

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12. 2017 року № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
2. Постанова Ордонікідзевського районного суду м. Маріуполя Донецької області від 17.05.2018 р. : справа 265/2689/18. URL: <https://zakononline.ua/court-decisions/show/74068348>
3. Постанова Личаківського районного суду м. Львова від 23.10. 2025 р. : справа № 463/9425/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/131180769>
4. Постанова Тернівського районного суду м. Кривого Рогу від 23.10.2025 року. : справа № 215/6812/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/131184667>
5. Постанова Яготинського районного суду Київської області від 24.07.2024 р. : справа № 382/1263/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120601019>
6. Постанова Вінницького апеляційного суду від 16.09.2024 р.: справа № 141/378/24. URL: <https://zakononline.ua/court-decisions/show/121630665>

МЕРДОВА Ольга, заступник директора з освітньої та науково-дослідної діяльності навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор

СИСТЕМА СУБ'ЄКТІВ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНЬОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ: ВІД ХАОСУ ДО ВПОРЯДКОВАНOSTI

Реформування сектору безпеки і оборони України, яке набуло особливої актуальності в умовах сучасних викликів, неможливе без якісного оновлення системи підготовки кадрів для правоохоронних органів. Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку на 2023-2027 роки, затверджений Указом Президента України, чітко визначає необхідність постійного вдосконалення професійної компетентності поліцейських та особового складу інших органів правопорядку. Це завдання значною мірою покладається на систему закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які функціонують при МВС України, Міністерстві юстиції та інших відомствах. Однак ефективність функціонування цих закладів безпосередньо залежить від того, наскільки чітко визначена система суб'єктів, які забезпечують організацію та провадження освітньої діяльності в них, наскільки зрозумілі їхні функції, повноваження та межі відповідальності.

Заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання являють собою

унікальний феномен в українській системі вищої освіти. Вони поєднують у собі риси цивільних університетів і особливості закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, функціонують одночасно в правовому полі освітнього законодавства і законодавства про службу в органах правопорядку, підпорядковуються як Міністерству освіти і науки України, так і профільним відомствам. Ця подвійна природа створює складну систему управлінських відносин, в якій задіяна велика кількість суб'єктів з різним правовим статусом, різними повноваженнями і різним ступенем впливу на освітній процес. Розібратися в цій системі, упорядкувати знання про неї, визначити місце кожного суб'єкта і характер його взаємодії з іншими учасниками процесу можна лише через ретельну класифікацію, яка дозволяє структурувати складну реальність і зробити її зрозумілою для наукового аналізу.

Перш ніж говорити про конкретні класифікаційні групи, важливо усвідомити, що управлінська і юридична наука вже напрацювала певні підходи до класифікації суб'єктів публічного адміністрування. Ці напрацювання не можна ігнорувати, адже поняття «суб'єкт організації та провадження освітньої діяльності в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання» частково перетинається з поняттями «суб'єкт публічного адміністрування».

Відправною точкою нашої класифікації є розуміння того, що заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання - це державні заклади вищої освіти, які здійснюють підготовку курсантів, слухачів, студентів і ад'юнктів для подальшої служби на посадах середнього та вищого складу Національної поліції України, начальницького складу органів цивільного захисту і Державної кримінально-виконавчої служби.

Найбільш фундаментальним є поділ всіх суб'єктів залежно від їхнього призначення на дві великі групи. Перша група це суб'єкти організації освітньої діяльності в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які можна назвати організаторами або управлінцями освітнього процесу. До них належать органи державної влади, їх посадові або службові особи, а також інші уповноважені законодавством суб'єкти, які реалізують виконавчо-розпорядчу управлінську діяльність організаційного змісту, спрямовану на впорядкування відносин стосовно забезпечення здійснення освітньої діяльності. Іншими словами, це ті, хто створює умови, встановлює правила, контролює виконання, планує розвиток, розподіляє ресурси. Це Міністерство освіти і науки України, Міністерство внутрішніх справ України, Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, адміністрація самих закладів освіти, їхні керівники, структурні підрозділи, колегіальні органи управління.

Друга велика група це суб'єкти провадження або здійснення освітньої діяльності в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, яких можна назвати безпосередніми провайдерами освітніх послуг. Це ті, хто безпосередньо здійснює викладацьку діяльність, хто стоїть перед аудиторією, хто читає лекції, проводить семінари, практичні заняття, хто формує знання, компетентності, світогляд, розвиває інтелектуальні і творчі здібності, емоційно-

вольові та фізичні якості курсантів та інших здобувачів освіти.

Перша група суб'єктів, тобто організатори освітньої діяльності, потребує більш детальної класифікації через свою чисельність і різноманітність. За організаційно-правовою формою серед них можна виокремити декілька підгруп. Найпершу становлять державні органи, які у свою чергу мають ієрархічну структуру. На вершині цієї ієрархії стоїть Кабінет Міністрів України як загальнополітичний орган виконавчої влади, що забезпечує проведення державної політики у сфері освіти, включаючи відомчу вищу освіту, спрямовує, координує і контролює діяльність інших органів виконавчої влади. Далі йде Міністерство освіти і науки України як центральний орган виконавчої влади, що формує і реалізує державну політику безпосередньо у сфері вищої освіти. Важливу роль відіграють галузеві міністерства, насамперед Міністерство внутрішніх справ України і Міністерство юстиції України, які здійснюють завдання і функції щодо підпорядкованих їм закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання. Окремо слід згадати Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, яке хоч і не є органом виконавчої влади в класичному розумінні, але відіграє ключову роль у контролі за якістю освітнього процесу.

Наступну підгрупу складає адміністрація закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання. Це насамперед керівник закладу ректор, який здійснює безпосереднє управління всією діяльністю закладу, відповідає за провадження освітньої, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, за результати фінансово-господарської діяльності, за стан і збереження майна. Разом з керівником працюють його заступники, які відповідають за окремі напрями діяльності. На рівні факультетів і навчально-наукових інститутів управління здійснюють декани або начальники і їхні заступники. Керівники кафедр відповідають за організацію навчального процесу з певних дисциплін і наукову роботу у відповідних галузях. Крім того, існує безліч інших структурних підрозділів, передбачених законом, таких як центри первинної професійної підготовки, відділи забезпечення якості освіти, відділи організації служби, аналітичної роботи та організації управління.

Ще одну важливу підгрупу становлять органи управління закладами вищої освіти із специфічними умовами навчання. Вчена рада це колегіальний орган управління, який визначає стратегію і перспективні напрями розвитку освітньої, наукової та інноваційної діяльності, розробляє і подає на затвердження проект статуту закладу, приймає інші важливі рішення. Наглядова рада здійснює нагляд за управлінням майном закладу і додержанням мети його створення, сприяє залученню фінансових ресурсів, здійснює громадський контроль за діяльністю. Нарешті, є органи громадського самоврядування загальні збори або конференція трудового колективу як вищий колегіальний орган громадського самоврядування, органи студентського самоврядування, наукові товариства студентів, курсантів, слухачів, аспірантів і молодих вчених.

За рівнем у системі управління відомчою вищою освітою суб'єкти

поділяються на центральні, регіональні і локальні. Центральні органи, такі як Кабінет Міністрів України, Міністерство освіти і науки, Міністерство внутрішніх справ, Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, поширюють свою юрисдикцію на всю Україну і приймають рішення стратегічного характеру. Регіональні органи Рада Міністрів Автономної Республіки Крим і місцеві державні адміністрації вирішують питання освіти і науки в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці. Локальні суб'єкти це адміністрація конкретного закладу, його органи колегіального управління і громадського самоврядування, які приймають рішення, що стосуються безпосередньо цього закладу.

Класифікація за спеціалізацією управлінського впливу дозволяє виокремити суб'єктів загальнополітичного керівництва, які вирішують стратегічні питання державного управління в усіх або більшості сфер, загально-освітнянські суб'єкти, які формують і реалізують державну політику у сфері вищої освіти загалом, і спеціально-галузеві суб'єкти, які формують і реалізують політику в окремих сферах публічної безпеки, цивільного захисту, виконання кримінальних покарань і мають право встановлювати особливі вимоги до управління підпорядкованими їм закладами освіти, до організації освітнього процесу, до змісту освітніх програм, до практичної підготовки здобувачів.

За галузевою належністю закладів можна виокремити суб'єктів, які забезпечують організацію освітньої діяльності закладів, що готують кадри для Національної поліції України, суб'єктів, які працюють із закладами, що готують фахівців для органів цивільного захисту, і суб'єктів, які опікуються закладами, що готують персонал для Державної кримінально-виконавчої служби. За наближеністю до освітнього середовища суб'єкти діляться на внутрішніх, які максимально наближені до освітнього середовища і є його безпосередньою частиною, безпосередньо взаємодіють зі здобувачами вищої освіти, і зовнішніх, які знаходяться поза межами освітнього середовища конкретного закладу і реалізують відносно нього визначені законодавством управлінські функції.

За порядком прийняття управлінських рішень виокремлюються єдиноначальні суб'єкти, які приймають рішення одноособово, і колегіальні, які приймають рішення шляхом обговорення і голосування. Нарешті, за управлінськими функціями можна виокремити суб'єктів нормативно-правового регулювання, суб'єктів стратегічного і програмного планування, суб'єктів внутрішнього організаційного управління, суб'єктів управління якістю освітнього процесу, суб'єктів контрольно-наглядової діяльності, суб'єктів кадрового забезпечення, суб'єктів забезпечення безпеки, дисципліни і режиму, суб'єктів фінансового та матеріально-технічного забезпечення.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що належне функціонування закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання безпосередньо залежить від чіткого визначення системи суб'єктів, які забезпечують організацію та провадження освітньої діяльності, від вдосконалення їхнього правового статусу, від розуміння їхнього місця і ролі в загальній системі. Заклади МВС

України та інших органів правопорядку перебувають у комплексному правовому полі, що поєднує норми освітянського законодавства і законодавства про службу в органах правопорядку, що істотно відрізняє їх від звичайних цивільних університетів. Класифікація суб'єктів організації та провадження освітньої діяльності дозволяє визначити їхнє різноманіття, розрізняти їх і порівнювати, виявити закономірно існуючі зв'язки і співвідношення між ними, визначити їхнє місце в системі управління відомчою вищою освітою, і тим самим створює важливу передумову для вдосконалення організаційно-правового забезпечення системи публічного управління цією важливою сферою підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони України.

МЕРДОВ Станіслав, *старший викладач
кафедри спеціальної фізичної підготовки
Донецького державного університету
внутрішніх справ*

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ В СИСТЕМІ ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Воєнний стан в Україні радикально змінив підходи до підготовки кадрів для правоохоронних органів, поставивши перед системою освіти МВС безпрецедентні виклики та водночас відкривши можливості для прискореної модернізації освітнього процесу. Сучасний поліцейський повинен бути готовим до виконання службових обов'язків в умовах підвищених загроз, швидко приймати рішення в екстремальних ситуаціях, ефективно взаємодіяти в команді та застосовувати силу виключно в межах законності з дотриманням принципу пропорційності. Ці вимоги не можуть бути реалізовані через традиційні освітні формати, що обумовлює запровадження інноваційні підходи в системі практико-орієнтованого навчання фахівців для правоохоронних органів.

Традиційний підхід до спеціальної фізичної підготовки майбутніх поліцейських передбачає загальнофізичний розвиток та вивчення базових прийомів самозахисту і затримання правопорушників.

Європейська інтеграція України та курс на приведення діяльності правоохоронних органів у відповідність до стандартів Європейського Союзу створюють додаткові вимоги до системи підготовки поліцейських. Європейські стандарти наголошують на необхідності пропорційного застосування сили, коли кожен рівень примусу має бути адекватним ситуації та мати на меті мінімізацію можливої шкоди.

У відповідь на ці виклики кафедрою спеціальної фізичної підготовки Донецького державного університету внутрішніх справ ініційовано розробку та впровадження інноваційного освітнього проєкту під назвою «DonDUVS Police

Grappling». Цей проєкт представляє собою комплексну систему підготовки майбутніх поліцейських, що поєднує фізичну, тактичну, аналітичну, домедичну та психологічну складові в єдину практико-орієнтовану модель навчання. Концептуальною основою проєкту стала дисципліна гріплінг, яка являє собою систему боротьби без ударної техніки, орієнтовану на контроль супротивника через захвати, больові прийоми та техніки утримання. Вибір саме цієї дисципліни був зумовлений її повною відповідністю принципам законного застосування сили у правоохоронній діяльності.

Структура проєкту «DonDUVS Police Grappling» передбачає комплекс сертифікатних програм, що дозволяє курсантам та працівникам поліції поступово нарощувати свої компетенції від базового до професійного рівня.

Важливою складовою проєкту є моделювання реальних службових ситуацій, що дозволяє курсантам відпрацьовувати навички в умовах, максимально наближених до справжніх. Створюються сценарії затримання правопорушників у різних локаціях, робота з агресивно налаштованими громадянами, ситуації з множинними загрозами, коли поліцейський повинен одночасно контролювати декілька осіб або приймати рішення про пріоритетність дій. Кожен сценарій включає не лише фізичну складову, але й елементи тактичної комунікації, коли курсант повинен супроводжувати свої дії чіткими вербальними командами, спрямованими на деескалацію конфлікту та забезпечення розуміння правопорушником законності дій поліції. Після відпрацювання кожного сценарію проводиться детальний розбір дій, аналізуються помилки, обговорюються альтернативні варіанти розвитку ситуації.

Револьюційним аспектом проєкту «DonDUVS Police Grappling» стане його цифровізація через створення спеціалізованого мобільного застосунку для смартфонів та планшетів. Цей застосунок являє собою комплексну цифрову бібліотеку навчальних матеріалів, що включає відеоуроки з детальною демонстрацією кожної техніки. Впровадження мобільного застосунку вирішує низку критичних проблем сучасної освіти. По-перше, забезпечується постійна доступність навчальних матеріалів незалежно від часу та місця перебування користувача, що особливо важливо в умовах воєнного стану, коли традиційний освітній процес може перериватися через повітряні тривоги, евакуації або відключення електроенергії. По-друге, досягається стандартизація підготовки, коли всі курсанти та працівники поліції отримують доступ до однакової якості навчальних матеріалів, незалежно від кваліфікації викладача чи технічного оснащення конкретного навчального закладу. По-третє, створюється можливість безперервного професійного вдосконалення протягом всієї кар'єри поліцейського, коли навіть досвідчені працівники можуть періодично повторювати техніки, вивчати нові алгоритми дій, готуватися до чергової сертифікації.

Практико-орієнтований підхід, реалізований у проєкті, повністю відповідає сучасним освітнім стандартам підготовки правоохоронців, які

наголошують на необхідності формування не лише знань, але й стійких навичок та професійних компетенцій. Важливим аспектом проекту є його повна відповідність європейським стандартам поліцейської діяльності, що має критичне значення в контексті євроінтеграційних прагнень України.

На нашу думку, масштабування проекту «DonDUVS Police Grappling» на рівень усієї системи МВС України може стати потужним чинником підвищення ефективності та безпеки правоохоронної діяльності. Підсумовуючи, можна стверджувати, що інноваційний проєкт «DonDUVS Police Grappling» представляє собою ефективну відповідь на сучасні виклики підготовки кадрів для правоохоронних органів в умовах воєнного стану. Поєднання практико-орієнтованого підходу з цифровими технологіями, орієнтація на європейські стандарти та створення системи безперервного професійного вдосконалення формують нову модель освіти поліцейських, яка забезпечує формування фахівців, готових ефективно виконувати службові обов'язки з дотриманням принципів законності та поваги до прав людини. Подальший розвиток та масштабування таких проєктів має стати пріоритетом освітньої політики МВС України, оскільки саме через якісну підготовку кадрів досягається модернізація правоохоронної системи та її приведення у відповідність до стандартів демократичних європейських держав.

МАКАРЕНКО Олександр, професор
кафедри адміністративного права та
процесу навчально-наукового інституту
права та соціального менеджменту
Донецького державного університету
внутрішніх справ доктор юридичних наук,
професор

МОРОЗОВ Євгеній, старший викладач
кафедри адміністративного права та
процесу навчально-наукового інституту
права та соціального менеджменту
Донецького державного університету
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень,

необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1].

Адміністративно-деліктна діяльність охоплює: виявлення адміністративних правопорушень; притягнення винних осіб до відповідальності; застосування адміністративних стягнень; профілактику правопорушень [2, с.469].

У мирний час вона спрямована на забезпечення громадського порядку, захист прав громадян та інтересів держави. Проте у воєнний період її значення зростає, адже адміністративні правопорушення можуть мати прямий вплив на обороноздатність країни [2, с. 470].

Аналіз змін у компетенції органів виконавчої влади в умовах адміністративно-правового режиму воєнного стану доцільно здійснювати за кількома напрямками: визначення особливостей діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади під час воєнного стану; окреслення трансформації ролі й функцій органів місцевого самоврядування у період його запровадження; зіставлення звичайних повноважень правоохоронних структур, зокрема поліції, із тими, що виникають у зв'язку з реалізацією режиму воєнного стану.

Запровадження воєнного стану стало юридичним фактом, який зумовив припинення роботи органів виконавчої влади у звичному режимі та обумовив формування спеціальних державних структур із розширеними надзвичайними повноваженнями. Водночас чинне законодавство про воєнний стан наразі не передбачає такої процедури, хоча практика його застосування та результати наукових досліджень підтверджують потребу у відповідних нормативних актах [3, с. 191].

До системи органів державної влади, що відповідають за реалізацію різних аспектів адміністративно-правового режиму воєнного стану, належать Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, судові інстанції, органи прокуратури та місцеві органи державної влади.

У процесі реалізації адміністративно-правового режиму воєнного стану органи місцевого самоврядування зобов'язані діяти відповідно до чинного законодавства, забезпечуючи підтримку центральних органів виконавчої влади та військового управління у виконанні завдань, пов'язаних із впровадженням заходів воєнного стану. Функціонування виконавчої влади та місцевого самоврядування в цей період фактично спрямоване на допомогу військовим структурам у безпосередньому здійсненні заходів із відсічі агресії проти України. Для ефективного виконання цих завдань ключовим є забезпечення належної готовності Збройних Сил України, своєчасне планування їх застосування, а також реалізація комплексу мобілізаційних, територіально-

оборонних і цивільно-захисних заходів [3, с. 192].

Таким чином, адміністративно-деліктна діяльність виступає важливим інструментом підтримання правопорядку, дисципліни та захисту державних інтересів. Адміністративно-деліктна діяльність у період воєнного стану є не лише засобом реагування на правопорушення, а й важливим елементом загальної системи національної безпеки. Її ефективність залежить від узгодженості дій органів державної влади, військового командування та місцевого самоврядування, а також від здатності законодавства швидко адаптуватися до нових викликів. Саме комплексний підхід до організації адміністративно-правових механізмів у воєнний час дозволяє забезпечити належний рівень обороноздатності держави, захист прав громадян та стабільність суспільних відносин.

Список використаних джерел

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/389-19> (дата звернення: 17.11.2025).
2. Адміністративне право та адміністративний процес України в умовах воєнного стану / В. Галуцько та ін. Київ : «Видавництво Людмила», 2023. 704 с.
3. Проць І., Скриньковський Р., Микитюк М. Система органів, які реалізують адміністративно-правовий режим воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2025. вип. 91. С. 189-194. (ПРАВО). ISSN 2307-3322.

МОЛОШЕНКО Жанна, викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ОПЕРАТОРІВ БЕЗПІЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ: СВІТОВІ ПІДХОДИ ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Особливу увагу в цій публікації вважаємо за доцільне приділити вимогам до підготовки операторів малих безпілотних літальних апаратів (БПЛА), оскільки світова практика передбачає обов'язкове складання іспиту з теоретичних основ авіації, проходження базової (варіативної) підготовки, а також отримання сертифіката або ліцензії відповідно до національних авіаційних нормативів [1].

Зокрема, в США оператор міні-дрона може пред'явити водійське посвідчення як мінімальний документ.

Для більш складних систем (вище тактичного рівня) оператор повинен: мати освіту рівня бакалавра в галузі авіації або інженерії; пройти професійну льотну підготовку; навчатися аеронавігаційним дисциплінам; мати встановлений наліт годин управління БПЛА.

Оператори, які працюють у військовій, поліцейській або державній службі, повинні мати льотну ліцензію з певним нальотом годин. У разі участі в бойових операціях або роботі на місцях злочину - зобов'язані проходити психологічні консультації, що підтверджують їхню психологічну готовність до виконання завдання.

Досвід льотної та технічної експлуатації безпілотних авіаційних систем має свої особливості, зумовлені специфікою їх використання. Оскільки оператор БПЛА не перебуває на борту повітряного судна, а здійснює управління з землі, це зумовлює низку техніко-організаційних відмінностей. Зокрема, наземна станція управління може бути розташована на значній відстані від самого апарата, маршрут польоту (паспорт польоту) часто завантажується заздалегідь, а безпосереднє управління польотом, як правило, здійснюється в автоматизованому режимі. Такий формат експлуатації вимагає від оператора не лише знань теоретичних основ авіації, а й глибокого розуміння технічних характеристик системи, принципів роботи обладнання та процедур взаємодії між наземним комплексом і БПЛА в реальному часі.

Тому оператор повинен пройти спеціалізовану підготовку, що дозволяє безпечно керувати БПЛА в умовах обмеженої взаємодії з апаратом.

Для операторів малих БПЛА, які працюють у зоні прямої видимості, досвід може бути обмеженим. Натомість оператори великих систем, особливо в армії або службах, повинні мати значний практичний досвід для забезпечення безпеки польотів.

Не менш важливим чинником, що суттєво впливає на ефективність застосування безпілотних авіаційних систем, є координація дій оператора з іншими компонентами оперативного середовища.

Зі зростанням кількості БПЛА, що одночасно використовуються у межах одного повітряного або комбінованого простору, зростає й потреба у їх скоординованій взаємодії з: іншими безпілотними літальними апаратами; пілотованими повітряними суднами; наземними безпілотними системами; надводними й підводними безпілотними платформами.

У зв'язку з цим оператор повинен володіти знаннями не лише щодо технічних і функціональних особливостей власної платформи, а й розуміти принципи роботи інших типів транспортних і бойових систем, з якими може здійснюватися взаємодія. Це дозволяє забезпечити належний рівень ситуаційної обізнаності, зменшити ризики виникнення конфліктів у просторі та підвищити загальну ефективність виконання завдань.

Світові тенденції у сфері розвитку авіаційних і безпекових технологій демонструють постійне розширення сфер застосування безпілотних літальних апаратів (БПЛА), що супроводжується активною еволюцією нормативно-

правового регулювання, удосконаленням системи підготовки операторів та технічного персоналу, а також динамічним зростанням промислового сектору, орієнтованого на розробку, виробництво та інтеграцію безпілотних авіаційних систем у різні сфери - від цивільної авіації до оборонної інфраструктури.

Аналіз законодавчих ініціатив провідних країн Європи, Північної Америки та Азії [2] свідчить про стійку тенденцію до формування цілісного, багатоаспектного підходу до регулювання використання БПЛА, що охоплює як технічні, так і організаційно-правові аспекти. У більшості досліджених країн правове регулювання впроваджується на основі уніфікованої моделі, відповідно до якої основні положення щодо експлуатації безпілотних літальних апаратів інтегруються до базових нормативно-правових актів у сфері авіації, зокрема до законів про повітряний простір, правил цивільної авіації, процедур сертифікації та реєстрації повітряних суден.

Висновки. Особливу увагу в сучасному правовому полі приділено формуванню стандартів професійної підготовки операторів БПЛА, що визнається одним із ключових чинників безпеки польотів та ефективності застосування безпілотних систем. Разом із тим, чинне нормативне забезпечення підготовки операторів БПЛА в Україні залишається фрагментарним, неуніфікованим та таким, що не відповідає повною мірою міжнародним стандартам. У країні відсутні типові навчальні програми для цивільних операторів, не врегульовані питання сертифікації, контролю якості освітніх послуг та визнання кваліфікацій.

Список використаних джерел

1. Світовий досвід правового регулювання використання безпілотників. Інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром на запит народного депутата України 2015-2016 рр. URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28939.pdf>.
2. Unmanned aircraft systems (UAS). Federal Aviation Administration. URL: https://www.faa.gov/regulations_policies/rulemaking/recently_published.

ОЛЕКСІЄНКО Сергій, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ: ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ

Ефективність функціонування органів Національної поліції України безпосередньо залежить від працездатності кожного окремого поліцейського, яка являє собою складну інтегровану характеристику, що формується під впливом множини взаємопов'язаних факторів. У сучасних умовах, коли вимоги до професійної діяльності правоохоронців постійно зростають, питання системного забезпечення та підтримання належного рівня працездатності поліцейських набуває особливої актуальності як з точки зору ефективності виконання покладених на поліцію завдань, так і з позиції охорони здоров'я та соціального захисту працівників правоохоронних органів.

Працездатність поліцейського як комплексне явище формується під впливом багатовимірної системи факторів, які можна класифікувати за природою їх впливу на фізичні, психологічні, соціокультурні та організаційні. Кожна з цих груп факторів характеризується специфічними механізмами впливу на професійну діяльність поліцейського та потребує відповідних заходів регулювання і підтримки з боку держави та керівництва правоохоронних органів. Системний аналіз цих факторів дозволяє виявити ключові напрями вдосконалення існуючої системи забезпечення працездатності поліцейських та визначити пріоритети державної політики у цій сфері.

Фізичний стан поліцейського становить фундаментальну основу його працездатності, оскільки специфіка правоохоронної діяльності передбачає високі вимоги до фізичної витривалості, швидкісних та силових якостей, координації рухів та загального стану здоров'я. Усвідомлюючи критичну важливість цього фактору, законодавець та відомчі нормативні акти сформували комплексну систему заходів медичного та фізичного забезпечення поліцейських, яка охоплює весь період їх професійної діяльності від моменту вступу на службу до звільнення. Ця система включає обов'язкове медичне обстеження кандидатів на вступ до поліції, що дозволяє ще на етапі відбору виявити осіб, чий стан здоров'я не відповідає вимогам майбутньої професійної діяльності.

Важливим елементом медичного забезпечення є щорічна комплексна диспансеризація поліцейських, яка передбачає профілактичний медичний огляд, обов'язковий періодичний психіатричний огляд та обов'язковий профілактичний наркологічний огляд [1]. Така система постійного моніторингу стану здоров'я дозволяє своєчасно виявляти відхилення та приймати превентивні заходи, запобігаючи розвитку захворювань, що можуть негативно вплинути на працездатність. Доповненням до системи медичного нагляду виступає надання безоплатного медичного забезпечення в закладах охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України, а також можливість пільгового реабілітаційного та санаторно-курортного лікування, передбачена наказом МВС України від 14 грудня 2015 року №1568 [2].

Не менш важливим компонентом забезпечення фізичної працездатності є система обов'язкової фізичної підготовки, яка реалізується в межах заходів службової підготовки поліцейських [3]. Ця система спрямована на формування та вдосконалення рухових якостей і навичок, необхідних у повсякденній

діяльності та в екстремальних ситуаціях, розвиток витривалості, швидкісних та силових якостей, що забезпечують можливість ефективного переслідування правопорушників та перевагу в силовому протистоянні, а також виробленню навичок самоконтролю фізичного стану. Систематичність такої підготовки з обов'язковою перевіркою досягнутого рівня забезпечує підтримання фізичної форми поліцейських на належному рівні протягом усієї служби.

Психологічний стан поліцейського є не менш критичним фактором його працездатності, ніж фізичне здоров'я, особливо з огляду на те, що правоохоронна діяльність характеризується високим рівнем стресогенності, постійним ризиком виникнення екстремальних ситуацій, необхідністю приймати відповідальні рішення в умовах дефіциту часу та інформації, а також регулярним контактом з негативними проявами людської поведінки. Тривалий вплив таких факторів може призводити до розвитку професійного вигорання, посттравматичних стресових розладів, депресивних станів та інших психологічних проблем, що суттєво знижують працездатність та якість виконання службових обов'язків.

Розуміння цих ризиків зумовило створення в системі Національної поліції України комплексної системи психологічного забезпечення, правові та організаційні засади якої визначені Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, затвердженим наказом МВС України від 06 лютого 2019 року № 88 [4]. Цей нормативний акт встановлює завдання, засади організації, принципи, напрями та функції системи психологічного забезпечення, повноваження психологів, а також принципи та механізми організації роботи з особами, які потребують психологічної підтримки та допомоги.

Важливою складовою психологічного забезпечення є психологічна підготовка, що реалізується в межах загальнопрофільної підготовки поліцейських і спрямована на здобуття теоретичних знань та оволодіння практичними вміннями і навичками, необхідними для формування професійно-психологічної надійності, стійкості та готовності до різноманітних умов службової діяльності, а також конструктивної комунікації з населенням. Психологічна надійність та стійкість відпрацьовуються також під час практичних занять з вогневої, фізичної та тактичної підготовки, що забезпечує інтеграцію психологічних навичок у загальну структуру професійної компетентності поліцейського.

Вік та стаж служби становлять специфічну групу факторів, що впливають на працездатність поліцейського неоднозначним чином. З одного боку, накопичення професійного досвіду, вдосконалення практичних навичок та розвиток професійної інтуїції з роками служби позитивно впливають на ефективність діяльності поліцейського. З іншого боку, природні процеси старіння організму об'єктивно призводять до зниження фізичних можливостей, уповільнення реакції, зменшення витривалості та адаптаційних можливостей

організму до стресових навантажень. Збалансування цих протилежних тенденцій є важливим завданням кадрової політики органів поліції.

Визнаючи об'єктивний характер вікових змін працездатності, законодавець у статті 76 Закону України «Про Національну поліцію» встановив граничний вік перебування на службі диференційовано залежно від спеціального звання. Поліцейські молодшого складу перебувають на службі до досягнення 55-річного віку, поліцейські середнього і вищого складу до звання підполковника включно - також до 55 років, тоді як полковники та генерали поліції можуть перебувати на службі до 60 років [5]. Така диференціація враховує специфіку службових обов'язків різних категорій поліцейських, де вищі керівні посади передбачають менше фізичне навантаження та більше використання управлінського досвіду.

Специфічні обов'язки, пов'язані з певними напрямками поліцейської діяльності, створюють додаткові фактори впливу на працездатність. Реагування на надзвичайні ситуації, участь у затриманні небезпечних злочинців, робота в умовах масових заворушень, діяльність у складі спеціальних підрозділів, зокрема підрозділів КОРД, Лють, стрілецьких батальйонів характеризуються екстремальним рівнем психологічного та фізичного навантаження. Тривала робота в таких умовах може призводити до прискореного виснаження адаптаційних ресурсів організму, накопичення психологічних травм та розвитку професійних захворювань, що потребує особливої уваги з боку служб медичного та психологічного забезпечення.

Робочий графік та навантаження становлять організаційний фактор, що безпосередньо впливає на працездатність через механізми фізіологічної втоми та порушення балансу між робочим часом і відпочинком. Тривалі години роботи, нічні зміни, ненормований робочий день, часті позачергові виклики порушують природні біоритми організму, призводять до недостатнього відновлення сил та накопичення хронічної втоми. Особливо негативно такий режим роботи впливає на якість сну, що є критично важливим для відновлення як фізичних, так і психологічних ресурсів. Раціональна організація робочого графіку з урахуванням науково обґрунтованих норм навантаження та відпочинку є необхідною умовою підтримання довгострокової працездатності поліцейських.

Рівень підготовки та навчання поліцейського виступає фактором, що не лише визначає його професійну компетентність, але й опосередковано впливає на працездатність через механізми впевненості у своїх силах, здатності ефективно діяти в складних ситуаціях та економного витрачання психофізіологічних ресурсів завдяки автоматизації професійних навичок. Недостатня підготовка призводить до необхідності прикладати надмірні зусилля для виконання звичайних службових завдань, що прискорює настання втоми та знижує загальну працездатність.

Усвідомлюючи критичну важливість постійного підтримання та підвищення рівня професійної підготовки, система Національної поліції України передбачає на системній основі проведення занять із службової підготовки для

всіх категорій поліцейських, а також реалізацію заходів післядипломної освіти, що включають спеціалізацію, перепідготовку, підвищення кваліфікації та стажування [6]. Законодавчо встановлено обов'язок поліцейських проходити підвищення кваліфікації за відповідним напрямом службової діяльності не рідше одного разу на три роки, а також перед призначенням на керівну посаду. Така система безперервної професійної освіти забезпечує актуалізацію знань, освоєння нових методів та технологій правоохоронної діяльності, підтримання професійних навичок на належному рівні.

Організаційні фактори охоплюють широкий спектр управлінських, матеріально-технічних та соціальних аспектів функціонування органів поліції, що створюють загальні умови для реалізації професійної діяльності поліцейських. До них належать якість управлінських рішень, стиль керівництва, психологічний клімат у колективі, система матеріально-технічного забезпечення, забезпечення засобами індивідуального захисту, транспортом, сучасною технікою та обладнанням, організація медичного обслуговування, доступність психологічної підтримки, гарантування права на відпочинок, система соціального захисту та мотивації. Ефективність цих організаційних механізмів значною мірою визначає, наскільки повно поліцейський може реалізувати свій професійний потенціал і наскільки довго він зможе підтримувати високий рівень працездатності без критичного виснаження ресурсів організму.

Підсумовуючи викладене, можна констатувати, що забезпечення оптимальної працездатності поліцейських вимагає комплексного системного підходу, що передбачає збалансоване управління всіма групами факторів впливу. Існуюча в Національній поліції України система заходів медичного, психологічного, фізичного та професійного забезпечення в цілому відповідає сучасним вимогам та охоплює основні аспекти підтримання працездатності. Водночас практика функціонування правоохоронних органів виявляє окремі проблемні питання, що потребують додаткової уваги.

Перспективними напрямками вдосконалення системи забезпечення працездатності поліцейських є посилення превентивної складової медичного та психологічного супроводу, розширення можливостей реабілітації та відновлення після впливу екстремальних факторів службової діяльності, впровадження сучасних технологій моніторингу функціонального стану поліцейських, удосконалення системи організації робочого часу та відпочинку з урахуванням специфіки різних підрозділів поліції, підвищення якості матеріально-технічного забезпечення, що зменшує непродуктивні витрати сил поліцейських. Реалізація цих напрямів сприятиме не лише підвищенню ефективності діяльності органів поліції, але й збереженню здоров'я та продовженню професійного довголіття працівників правоохоронних органів, що має як соціальне, так і економічне значення для держави.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Порядку проходження комплексного медичного огляду (диспансеризації) поліцейськими: наказ МВС України від 10 грудня 2015 року №1561. *Офіційний вісник України*. 2016. № 4. Ст. 249.

2. Про затвердження Порядку пільгового реабілітаційного, санаторно-курортного лікування, оздоровлення та відпочинку в медичних реабілітаційних центрах, санаторіях, будинках відпочинку, пансіонатах та оздоровчих закладах Міністерства внутрішніх справ України поліцейських, деяких інших категорій осіб та членів їх сімей: наказ МВС України від 14 грудня 2015 року № 1568. *Офіційний вісник України*. 2016. №8. Ст. 395.

3. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: наказ МВС України від 26 січня 2016 року №50. *Офіційний вісник України*. 2016. № 22. Ст. 861.

4. Про затвердження Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських: наказ МВС України від 06 лютого 2019 року № 88. *Офіційний вісник України*. 2019. № 30. Ст. 1080.

5. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40-41. Ст. 379 (в редакції Закону України № 4574-IX від 12.09.2025).

6. Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції: наказ МВС України від 24 грудня 2025 року №1625. *Офіційний вісник України*. 2016. № 11. Ст. 485.

ПАЛІЙ Валерій, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

О Н О В Л Е Н А   А Д М І Н І С Т Р А Т И В Н А   В І Д П О В І Д А Л Ь Н І С Т Ь   З А Д О М А Ш Н Ё   Н А С И Л Ь С Т В О :   Д Е Ф О Р М О В А Н А   С У Д О В А   П Р А К Т И К А   Т А Ш Л Я Х И   Ї Ї   У Н І Ф І К А Ц І Ї

22 травня 2024 року Верховною Радою України був прийнятий Закон Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами. Цей нормативний акт відкрив нову сторінку у протидії домашньому насильству. Проте, аналізуючи правозастосовну діяльність останніх місяців, ми стикаємося з парадоксом: прогресивні законодавчі

ініціативи зіткнулися з непослідовною та суперечливою практикою їх реалізації судовими органами.

Які саме трансформації відбулися у правовому полі. Передусім, законодавець провів систематизацію норм. Якщо попередньо регулювання різноманітних проявів агресії було хаотичним, то після реформи з'явилася логічна система: 173-2 стаття охоплює домашнє насильство, 173-6 - гендерно мотивоване, 173-7 - сексуальні домагання, а 173-8 - ігнорування обмежувальних заходів. Наступним кроком стало зміцнення процесуальних механізмів. Часові рамки для затримання розширено до дванадцяти годин, що надає правоохоронцям достатньо можливостей для всебічного з'ясування ситуації та гарантування безпеки постраждалих. Період, протягом якого можна ініціювати провадження, тепер становить півроку, що виправдано, оскільки постраждалі особи нерідко зважуються на офіційні звернення лише через значний час. Окрім цього, посилено репресивний компонент та ліквідовано можливість звільнення через незначність скоєного. Це фундаментальна позиція! Судді позбавлені права застосовувати 22-гу статтю та виправдовувати агресорів, апелюючи до мінімальної шкідливості їхніх вчинків. Будь-який прояв домашньої агресії є серйозним порушенням людської гідності. Додатково впроваджено реабілітаційні заходи. Судова інстанція отримала можливість зобов'язувати порушників проходити спеціалізовані програми, при цьому відповідне рішення має бути передане органам пробації упродовж трьох днів.

Особливу увагу приділено нововведенням стосовно неповнолітніх. Законодавець запровадив посилений варіант відповідальності - другу частину 173-2 статті, що передбачає жорсткіші санкції за агресію стосовно дітей. Проте найрадикальнішою інновацією стала четверта частина статті 269 КУпАП. Вона закріплює автоматичне визнання дитини потерпілою, якщо вона була очевидцем сімейного конфлікту із застосуванням сили чи психологічного тиску, причому незалежно від того, чи зазнала вона сама безпосередніх наслідків. Дитина набуває повного обсягу прав потерпілої сторони. Це справді революційне положення! Воно визнає науково доведений факт: спостереження дитиною насильницьких сцен завдає їй глибоких психологічних травм, деформує особистісний розвиток, закладає деструктивні поведінкові шаблони. Саме тут і виникають основні труднощі.

Дослідження судової діяльності початку поточного року виявляє три центральні проблеми, що породжують юридичну невизначеність та знижують результативність законодавчих змін. Найгострішою виявилася дилема: яким чином слід класифікувати домашнє насильство, яке відбувалася на очах у дитини? Наведемо реальні випадки. Білоцерківська судова інстанція у справі № 576/142/25 аналізувала епізод, коли чоловік застосував агресію щодо дружини - використовував ненормативну лексику, намагався виштовхнути з житла, застосував фізичну силу до обличчя, усе це спостерігав їхній син-підліток. Правоохоронці склали протокол за другою частиною 173-2 статті, кваліфікуючи події як агресію проти неповнолітнього. Однак суддя припинив розгляд через

відсутність юридичного складу, аргументуючи це тим, що матеріали не містять інформації про будь-які насильницькі дії, скеровані на підлітка, адже друга частина згаданої статті вимагає, аби діяння були здійснені саме щодо неповнолітньої особи, а не в її полі зору.

Аналогічний випадок розглядав Болградський судовий орган Одещини під номером 492/151/25. Чоловік погрожував дружині та використовував нецензурні вирази, при цьому все бачили двоє малолітніх дітей. Поліцейські оформили тричі: раз за першою частиною щодо дружини та двічі за другою частиною щодо кожної дитини. Суддя повернув документацію правоохоронцям для виправлення, пояснивши, що коли порушення здійснено не проти дитини, а лише за її присутності, дитина стає потерпілою згідно з четвертою частиною 269-ї статті, тож немає підстав для окремого протоколювання, оскільки прямих дій щодо дитини не фіксувалося.

Водночас існує діаметрально протилежна судова лінія. Підгаєцька інстанція Тернопільщини у справі № 522/884/25 розбирала ситуацію, коли особа використовувала образливі слова та залякувала дружину, при цьому присутня була їхня малолітня донька. Поліція склала двоє документів: за першою частиною щодо дружини та за другою щодо дитини. Суддя визнав провину за обома епізодами і визначив санкцію за найсерйозніше з них. Схожа картина у Яготинському суді Київщини під номером 382/181/25, де взагалі оформили чотири документи за один інцидент: щодо дружини плюс тричі через присутність трьох дітей. Суддя об'єднав матеріали, проте встановив відповідальність за всіма фрагментами.

Спостерігається дві взаємовиключні інтерпретації. Перший підхід, якого дотримуються Білоцерківський та Болградський суди, полягає у тому, що друга частина 173-2 статті має застосовуватися виключно за умови прямої спрямованості насильницьких дій на дитину, а коли дитина є спостерігачем - оформлюється єдиний документ за першою частиною, дитина ж автоматично набуває статусу потерпілої. Альтернативна позиція Підгаєцького та Яготинського судів передбачає, що здійснення агресії на очах у дитини становить самостійний склад за другою частиною 173-2 статті, що вимагає окремого протоколювання для кожної дитини-свідка. Така ситуація породжує юридичну невизначеність. Працівники правоохоронних органів не мають чіткого розуміння правильної кваліфікації, судді ухвалюють протилежні рішення, а особи, що вчинили правопорушення, перебувають у стані непрогнозованості санкцій.

Наступна системна складність пов'язана з недостатністю доказів щодо заподіяння шкоди здоров'ю. Сутність статті 173-2 статті передбачає матеріальний склад правопорушення. Текст норми однозначно вказує: внаслідок чого було заподіяно шкоду фізичному чи психічному стану потерпілого. Проте правоохоронці часто формулюють у документах: існувала можливість заподіяння шкоди, міг спричинити шкоду психологічному стану. Чернігівський судовий орган у справі № 766/1635/25 аналізував епізод, коли особа у стані

алкогольного сп'яніння застосувала силу до своєї доньки, і документ містив формулювання: існувала можливість заподіяння шкоди психологічному та фізичному здоров'ю. Суддя припинив провадження через брак юридичного складу, обґрунтувавши це тим, що 173-2 стаття конструє матеріальний склад, де обов'язковим елементом об'єктивної сторони виступає саме заподіяння шкоди, а наявні матеріали не підтверджують факту заподіяння такої шкоди фізичному або психічному здоров'ю, і згідно з 62-ю статтею Основного Закону, неясності тлумачаться на користь особи. Коли законодавець сконструював матеріальний склад, необхідно його доводити. Неможливо притягати до відповідальності за гіпотетичні наслідки. Проте це породжує практичне питання: яким способом підтвердити шкоду психологічному здоров'ю? Фізичні ушкодження можна задокументувати медично, а психологічні? Це потребує експертного дослідження, яке майже не застосовується у адміністративних провадженнях. Працівники органів правопорядку не формують належну доказову базу, матеріали не містять розгорнутих свідчень потерпілих осіб, пояснень очевидців, об'єктивних відомостей про психоемоційний стан, що призводить до припинення розгляду.

Третя складність полягає у формуванні кількох процесуальних документів за один епізод. Знову звертаюся до справи № 382/181/25, де за один випадок, коли особа в стані алкогольної інтоксикації використовувала нецензурну лексику, залякувала дружину, пошкодила телефон на очах трьох дітей, поліція оформила чотири документи: за першою частиною щодо дружини та три за другою частиною щодо кожної дитини окремо. Суддя об'єднав матеріали та встановив санкцію у розмірі тисяча двадцять гривень за сукупністю. Проте чи обґрунтовано це? Якщо визнавати, що друга частина 173-2 статті застосовується виключно за прямої спрямованості дій на дитину, такий підхід є помилковим. Якщо ж вважати присутність дитини окремим складом, виникає абсурд: чим більша кількість дітей спостерігала події, тим більше документів, тим суворіша санкція, хоча насправді кількість свідків не впливає на ступінь суспільної небезпеки вчинку агресора. Така практика створює нерівність у каральній політиці.

Чому виникли ці викривлення? Вбачаю чотири базові фактори. Насамперед, законодавчі неузгодженості та колізія між нормами. З одного боку, друга частина 173-2 статті формує відповідальність за діяння щодо неповнолітніх осіб, що свідчить про необхідність прямої спрямованості дій. З іншого боку, четверта частина 269-ї статті встановлює автоматичне визнання дитини потерпілою, якщо порушення відбулося в її присутності. Як ці положення співіснують? Законодавець не надав однозначної відповіді. Також відсутні чіткі критерії шкоди - що саме означає заподіяння шкоди психологічному здоров'ю, які мірила, чи достатньо тверджень потерпілого про відчуття страху та занепокоєння, чи необхідне експертне дослідження? По-друге, недостатня професійна підготовка правоохоронців. Законодавчі зміни відбулися стрімко, нормативний акт набув чинності, проте працівники не отримали належного навчання. Їхні дії носять шаблонний характер: виявили

дитину-свідка - оформляють додатковий документ, не проводячи юридичного аналізу об'єктивної сторони, не збираючи доказів заподіяння шкоди, використовуючи узагальнені формулювання. Це не їхня особиста вада, а системна прогалина, що потребує навчальних програм, керівних матеріалів, практичних занять. По-третє, відсутність правових висновків Верховного Суду. Пройшло понад півроку, проте найвища судова інстанція досі не сформулювала жодних роз'яснень щодо застосування оновленої 173-2 статті. Місцеві судді функціонують у режимі невизначеності, кожен інтерпретує норму відповідно до власного розуміння. По-четверте, надмірна формалізація правосуддя. Частина судових органів демонструє зайвий формалізм, замість комплексного аналізу доказової бази концентруючись на технічних недоліках документації та припиняючи провадження.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: Закон України від 22 травня 2024 року № 3733-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3733-20#Text>
2. Справа № 522/884/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124805953>
3. Справа № 576/142/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124851525>

ПОНОМАРЕНКО Віктор, викладач кафедри адміністративного права та процесу навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ОБІГУ ЗБРОЇ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Адміністративна відповідальність за порушення правил обігу зброї та спеціальних засобів у період воєнного стану виступає ключовим елементом забезпечення публічної безпеки, оскільки саме в умовах збройної агресії значно зростає кількість зброї серед населення, збільшується ризик потрапляння її до нелегального обігу, а також підвищується суспільна небезпечність будь-яких порушень встановлених правил. З огляду на це держава посилила нормативну базу щодо контролю над цивільним обігом зброї, а також запровадила нові механізми декларування та перевірки її законного володіння.

Одним із найбільш значущих нормативних актів у цій сфері став Закон України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» [1], який визначив порядок декларування цивільними особами вогнепальної зброї, а також

унормував вимоги до її зберігання й використання в умовах воєнного стану. Закон запровадив єдину систему декларування зброї, що дозволило значно зменшити кількість незареєстрованих одиниць та встановити прозорі процедури для громадян, які володіють зброєю на законних підставах. Паралельно МВС у 2025 році створило Координаційний центр з протидії незаконному обігу зброї, боєприпасів та вибухових речовин, що посилює оперативний контроль та міжвідомчу взаємодію в цій сфері.

Нормативну основу адміністративної відповідальності продовжує визначати Кодекс України про адміністративні правопорушення, зокрема статті 190 - 195-6, які передбачають відповідальність за порушення правил зберігання, носіння, перевезення, придбання й використання зброї та спеціальних засобів [2]. У період воєнного стану ці норми набувають розширеного профілактичного значення, адже навіть формальні порушення - наприклад, неналежне зберігання зброї, її перевезення без чохла чи без належних документів, несвоєчасна перереєстрація - можуть створювати додаткові ризики, пов'язані з безпекою та стабільністю у громаді. Водночас судова практика 2023-2025 років свідчить про те, що у випадках, коли громадянин має дозвіл на зброю, але допустив порушення правил її використання, суди часто обмежуються адміністративною відповідальністю, не переходячи до кримінально-правової оцінки - що підкреслює прагнення законодавця забезпечити баланс між безпекою і правами власників зброї.

Окремої уваги потребує режим поводження з «трофейною» та незадекларованою зброєю. Норма, закріплена у законі № 2150-IX від 2022 року [3], згідно з якою добровільна здача зброї звільняє від кримінальної відповідальності, продовжує діяти й сьогодні та активно використовується як інструмент зменшення незаконного обігу зброї. Адміністративні процедури здебільшого спрямовані не на покарання, а на вилучення небезпечних предметів, облік та подальшу передачу їх компетентним органам. Це відображає сучасний підхід держави: пріоритет надано зменшенню ризиків і стабілізації безпекової ситуації.

У період воєнного стану Національна поліція має розширені повноваження щодо контролю за обігом зброї: проведення перевірок, тимчасове вилучення зброї у разі наявності загрози, посилений адміністративний нагляд, проведення профілактичних заходів. З одного боку, це забезпечує оперативне реагування на небезпечні ситуації; з іншого - вимагає суворого дотримання принципів законності, пропорційності й обґрунтованості, аби не допустити надмірного втручання в права громадян. Усі дії з фіксації адміністративного правопорушення мають здійснюватися в межах процедурних гарантій КУпАП, включаючи право особи на пояснення, отримання копії протоколу та можливість судового оскарження.

Загалом адміністративна відповідальність у сфері обігу зброї та спеціальних засобів у період воєнного стану має чітко визначену превентивну спрямованість. Вона покликана запобігати неконтрольованому поширенню

зброї, мінімізувати ризики для громадян та держави, забезпечити чіткий правовий порядок і облік зброї, підвищити культуру відповідального володіння нею. Сучасні нормативні новації сприяють централізації контролю, посиленню взаємодії між органами влади та оптимізації адміністративних механізмів. У подальшому потребують розвитку: удосконалення електронної системи обліку зброї, чітке розмежування адміністративної й кримінальної відповідальності, посилення спроможності поліції працювати з великими масивами декларацій, а також підвищення рівня правової обізнаності власників зброї.

Список використаних джерел

1. Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України: Закон України від 03.03.2022 року № 2114-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text>.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 року №8073-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. № 51. Ст. 1122.
3. Про внесення зміни до статті 263 Кримінального кодексу України щодо скасування відповідальності у випадках добровільної здачі зброї, бойових припасів, вибухових речовин або пристроїв: Закон України від 24.03.2022 року № 2150-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2150-20#Text>.

ПОМАЗА-ПОНОМАРЕНКО Аліна, завідувач науково-дослідної лабораторії з дослідження проблем управління у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України, доктор наук з державного управління, професор

ТАРАДУДА Дмитро, професор кафедри управління діяльністю підрозділів цивільного захисту інституту післядипломної освіти Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ СТІЙКОСТІ У ФОРМАТІ ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність цього дослідження визначається масштабними трансформаціями, які відбуваються в Україні та змінюють умови функціонування системи публічного управління в епоху цифрових технологій. Інтеграція цифровізації у цю систему є світовою тенденцією, покликаною

підвищити ефективність, прозорість й якість надання публічних послуг. Проте цей багатовимірний і складний процес розгортається в умовах екзистенційної загрози для суверенітету України, спричиненої повномасштабною військовою агресією РФ. Запровадження правового режиму воєнного стану висунуло нагальну вимогу не лише оперативної адаптації системи публічного управління до викликів війни, але й її масштабного реформування із застосуванням принципів гнучкості, інноваційності та прозорості. У таких обставинах особливо гостро постає потреба у розробленні перспективних механізмів публічного управління у сфері національної стійкості, які здатні одночасно впоратися з нагальними завданнями воєнного часу та відповідати стратегічним глобальним викликам і вимогам ери цифровізації.

Дослідження національної моделі стійкості (далі - НМС) в умовах цифрового суспільства є одним із пріоритетних завдань сучасних наукових і практичних пошуків, оскільки розробка обґрунтованої концепції НМС сприяє визначенню шляхів, за якими цифрові технології можуть бути інтегровані для підвищення ефективності публічного управління. Ключову роль у цьому відіграє формування НМС. У цьому контексті аналіз та впровадження світового досвіду, адаптованого до українських реалій, стають визначально важливими для удосконалення механізмів стійкості.

Цифровізація відкриває перспективи для структурних змін і соціально-економічного розвитку. У той же час, сучасна цифрова епоха ставить перед суспільством низку важливих викликів, серед яких глобалізація, цифрова нерівність, гібридні загрози, кіберризики та інформаційні війни. Ці фактори значно змінюють звичні підходи до функціонування системи публічного управління НМС, вимагаючи впровадження концепції цифрової стійкості [1].

Із позицій забезпечення національної стійкості, цей процес супроводжується рядом системних викликів, які вимагають комплексного підходу до їх вирішення. По-перше, адаптація традиційних управлінських алгоритмів до цифрового середовища стикається з обмеженням інфраструктурних ресурсів та дефіцитом кваліфікованого персоналу. Це зумовлює фрагментацію управлінських процесів і негативно впливає на їхню результативність. По-друге, критичною необхідністю стає створення повноцінної системи кібербезпеки. Відсутність ефективних механізмів захисту даних та управління інформаційними потоками значно підвищує ризики для нацбезпеки та викликає загрозу втрати довіри до державних інституцій. По-третє, нерівномірний доступ до цифрових технологій загострює соціальну нерівність, обмежує цифрову інклюзію та підриває суспільну згуртованість. Відсутність рівноправної участі громадян у цифровому середовищі створює бар'єри для сталого розвитку й інтеграції. По-четверте, залишається невирішеним питання правового забезпечення цифрової діяльності органів державної влади. Фрагментарність і застарілість нормативно-правової бази істотно ускладнюють процес упровадження цифрових інновацій, а подекуди зовсім блокують його.

З огляду на це, виправданим стає формування комплексної стратегії цифровізації публічного управління. Вона має інтегрувати інституційні, правові, технологічні, соціальні та культурні аспекти, забезпечуючи узгоджене здійснення реформ на всіх рівнях управління. Крім того, вона повинна слугувати теоретико-методологічною основою подальшого розвитку національної моделі стійкості в умовах глобальних технологічних змін. У цьому контексті особливо актуальним стає вирішення питання інтеграції елементів НМС у нову Стратегію реформування державного управління до 2030 року. Цей процес базується на критеріях вступу до ЄС, вимогах цифрової трансформації, завданнях відновлення територіальної цілісності країни та викликах післявоєнної реконструкції [1]. Відтак, має передбачати виконання таких завдань: формування цілісної концепції нової моделі державного управління НМС та здійснення аналізу можливостей, обмежень і ризиків адаптації європейських принципів публічного управління до української системи державної влади в контексті створення проєвропейської моделі державних інституцій. Крім того, існує необхідність у розробленні підходу до реалізації НМС, що враховує ключові принципи функціонування європейської держави. Також убачається за доцільне здійснення ґрунтовного концептуального обґрунтування сучасного дослідницького тренду, спрямованого на розробку НМС із використанням компаративно-адаптаційної парадигми. Цей підхід включає критичне переосмислення й інтеграцію зовнішніх стандартів за умов врахування національної специфіки, історичних традицій і притаманної управлінської культури.

Список використаних джерел

1. Помаза-Пономаренко А.Л., Тарадуда Д.В. Публічно-управлінські інтеграційних прагнень аспекти реалізації Україною // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2025. № 6. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/6651>.

ПУЗИРНА Наталія, доцент кафедри публічного та приватного права, Національний університет «Чернігівська політехніка», кандидат юридичних наук, доцент

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ФУНКЦІЇ ОСВІТНЬОГО ОМБУДСМЕНА В УКРАЇНІ

Національне законодавство гарантує право на освіту, а саме ст. 53 Конституції України закріплено, що кожен має право на освіту [1]. Відповідно до Положення про освітнього омбудсмена освітній омбудсмен є посадовою особою,

уповноваженою Кабінетом Міністрів України на здійснення функцій із захисту прав у сфері освіти [2].

Здійснення функцій освітнього омбудсмена неможлива без належного використання ефективних форм діяльності, що забезпечують дієвий захист прав учасників освітнього процесу та сприяють вдосконаленню освітньої системи загалом. Таким чином, освітній омбудсмен в Україні виконує низку ключових функцій: правозахисна, консультативно-роз'яснювальна, моніторингова та представницька.

Правозахисна функція передбачає реагування на порушення прав осіб у сфері освіти, зокрема школярів, студентів, педагогічних працівників і батьків. Омбудсмен отримує, систематизує та аналізує звернення, формує правові висновки та рекомендації, спрямовані на усунення порушень.

У разі виявлення порушень відповідні звернення можуть бути направлені до органів державної влади або правоохоронних органів. При цьому освітній омбудсмен також здійснює контроль за виконанням наданих рекомендацій. Водночас реалізація таких рішень нерідко супроводжується труднощами, пов'язаними з професійними й адміністративними ризиками [3, с. 48].

Консультативно-роз'яснювальна функція включає інформування громадськості щодо прав і обов'язків у сфері освіти. На офіційному вебсайті Служби освітнього омбудсмена регулярно публікуються юридичні роз'яснення, інструкції на типові освітні ситуації та практичні рекомендації щодо реагування на порушення освітніх прав. Наприклад, під час воєнного стану були розміщені аналітичні матеріали про порядок оцінювання в надзвичайних умовах, алгоритми дій учнів та педагогів, а також поради щодо облаштування укриття в закладах освіти - усі ці роз'яснення сприяють підвищенню правової обізнаності учасників освітнього процесу [4].

Моніторингова функція охоплює системне спостереження за станом дотримання прав у сфері освіти. Звіти про результати моніторингу містять аналітичні дані, узагальнення проблемних тенденцій, а також пропозиції щодо змін до нормативно-правових актів. Ця функція є важливим інструментом впливу на державну політику у відповідній галузі, що дозволяє не лише реагувати на вже наявні порушення, а й створювати умови для їх упередження в майбутньому. Вона реалізується через участь у розробці проєктів законів, підзаконних актів, наказів Міністерства освіти і науки України, методичних рекомендацій, а також надання правових висновків щодо необхідних змін у законодавстві. Завдяки системному моніторингу звернень громадян омбудсмен ідентифікує проблемні сфери освітнього права, які потребують законодавчого врегулювання, і ініціює відповідні зміни.

Представницька функція реалізується через взаємодію з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, закладами освіти, громадськими організаціями та міжнародними партнерами. Омбудсмен виступає не лише посередником у врегулюванні конфліктів, а й учасником політичного діалогу щодо актуальних проблем у сфері освіти. Така співпраця має на меті не

лише вирішення індивідуальних випадків порушення прав, а й запобігання системним недолікам.

У цьому контексті І. М. Алмаші зазначає, що реалізація державної політики у сфері захисту прав людини неможлива без налагодження конструктивної взаємодії між громадянами та органами державної влади, зміцнення основ громадянського суспільства, а також гармонізації вітчизняного законодавства з європейськими стандартами. У цьому процесі омбудсмен відіграє роль посередника, який має не лише здійснювати контроль за дотриманням прав людини, а й забезпечувати дієвий механізм співпраці між державою та суспільством [5, с. 64].

Враховуючи вищевикладене, доходимо висновку, що функції освітнього омбудсмена становлять функціональне ядро його діяльності та безпосередньо забезпечують реалізацію визначених завдань у сфері захисту прав учасників освітнього процесу. Кожна функція виконує самостійну, але взаємопов'язану роль у загальному механізмі забезпечення права на освіту. До ключових функцій, на наш погляд, належать: правозахисна, консультативно-роз'яснювальна, моніторингова та представницька.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. №254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
  2. Деякі питання освітнього омбудсмена: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 червня 2018 р. № 491. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/491-2018-p#Text> (дата звернення 21.11.2025).
  3. Репеде Т. С. Шляхи подолання загроз інституту освітнього омбудсмена у сфері захисту прав людини в Україні. *Право і суспільство*. 2023. № 6. С. 46-51.
  4. Освіта в умовах воєнного стану. 2022. URL: <https://eo.gov.ua/osvita-v-umovakh-voiennoho-stanu/2022/04/11/> (дата звернення 21.11.2025).
- Алмаші І. М. Освітній омбудсмен як інституційна гарантія у сфері забезпечення прав людини на освіту. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право», 2019. Випуск 58. Том 1. С. 61-66.

СЕМІЛЕТОВ Олександр, старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з дослідження проблем управління у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України, доктор філософії

ПРАВОВЕ РЕАГУВАННЯ НА НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Актуальність проблеми правового реагування на надзвичайні ситуації в сучасному світі зростає в умовах трансформації глобальної політики, зміни полюсів сили, розвитку суспільства та модернізації війська в умовах ведення бойових дій. Україна з 2014 року перебуває під постійним тиском військової агресії, яка у 2022 році трансформувалася у повномасштабне вторгнення. Це зумовлює необхідність удосконалення правових механізмів реагування на кризові явища.

Відповідно до Класифікатора надзвичайних ситуацій ДК 019:2010 [3] та Кодексу цивільного захисту України [4], надзвичайна ситуація - це порушення нормальних умов життя та діяльності людей на певній території чи об'єкті, спричинене аварією, катастрофою, стихійним лихом або іншою небезпечною подією. Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану» [7] та положення Конституції України (ст. 85, ст. 65) [5] визначають правові рамки обмеження прав і свобод громадян у зв'язку з військовою агресією.

Порівнюючи досвід країн які опинились в умовах збройного протистояння слід відзначити управлінські підходи до формування державної політики:

Грузія: впровадження електронного урядування та цифровізації («Будинок Юстиції», портал публічних закупівель) дозволило оптимізувати управління та забезпечити прозорість у кризових умовах.

Ізраїль: уряд наділений широкими повноваженнями під час надзвичайних ситуацій (комендантська година, превентивні арешти), але водночас діє жорсткий парламентський і судовий контроль, що запобігає зловживанням [10].

Розглядаючи досвід інших країн світу зазначимо що : сучасні концепції кризового управління (adaptive governance, agile governance) акцентують на гнучкості та швидкому реагуванні, зберігаючи баланс між безпекою та демократичними принципами.

Наукові праці українських дослідників (С. Белай, О. Трущ, А. Капля, Г. Гончаренко) підкреслюють важливість адаптації механізмів публічного управління до нових викликів. Сучасні дослідження, зокрема роботи Інституту держави і права ім. В. Корецького НАН України (2023-2024), акцентують на необхідності:

- 1) розробки гнучких моделей управління;
- 2) координації між усіма ланками військового та цивільного управління;
- 3) імплементації змін у законодавство;
- 4) забезпечення єдиного управління в межах ЄДСЦЗ.[1]

В умовах прямого протистояння виникають конфлікти між громадянами та органами влади, що може використовуватися ворогом у інформаційно-психологічних операціях. Тому важливо: 1) підтримувати відкритий діалог між державою та суспільством; 2) забезпечувати довіру до інституцій; 3) уникати надмірних обмежень прав і свобод; 4) готувати економіку та суспільство до післявоєнного відновлення.

В умовах глобальних трансформацій та нових ризиків не існує

універсальної моделі реагування на надзвичайні ситуації. Україна має адаптувати міжнародний досвід до власних реалій, розробляти гнучкі правові механізми та забезпечувати баланс між безпекою і верховенством права. Ключовим завданням є збереження життя та здоров'я громадян, захист суверенітету, побудова системи тотальної оборони та підготовка до відновлення держави після війни тому Українці повинні бути єдині перед навалом ворога за для забезпечення світлого життя майбутнім поколінням Українців.

Список використаних джерел

1. Белаї С., Трущ О., Капля А., Гончаренко Г. Публічне управління в умовах надзвичайних ситуацій : монографія. - Київ : НАДУ, 2021. - 312 с.
2. Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Правове регулювання надзвичайних ситуацій : зб. наук. праць. - Київ : ІДП НАНУ, 2024. - 214 с.
3. Класифікатор надзвичайних ситуацій ДК 019:2010. - Київ: Держспоживстандарт України, 2010. - 64 с.
4. Кодекс цивільного захисту України : Кодекс України; Закон, Кодекс від 02.10.2012 № 5403-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/5403-17>.
5. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
6. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII // Відомості Верховної Ради України. - 2015. - № 28. - Ст. 250.
7. Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 р. № 64/2022 // Офіційний вісник Президента України. - 2022.
8. Adaptive Crisis Governance / C. Ansell, A. Boin // Public Administration Review. - 2023. - Vol. 83(2). - P. 245-259.
9. Council of Europe. Rule of Law in Emergencies. - Strasbourg: CoE Publishing, 2024. - 67 p.
10. Israeli Democracy Institute. Emergency Powers and Civil Liberties. - Jerusalem: IDI, 2023. - 54 p.
11. NATO Review. Civil Preparedness in Hybrid Conflicts. - Brussels: NATO, 2023. - 41 p.
12. World Bank. Post-War Recovery and Governance Models. - Washington, DC: World Bank, 2024. - 103 p.

ТИШЛЕК Микола, директор навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Сучасні зміни у сфері правоохоронної діяльності, особливо в умовах воєнного стану та трансформації безпекового середовища, зумовлюють необхідність докорінного оновлення системи професійної підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України. Підвищення рівня злочинності, зростання кількості тяжких і особливо тяжких кримінальних правопорушень, поява нових кримінальних практик, пов'язаних із цифровими технологіями та воєнною агресією, потребують формування у поліцейських не лише базових професійних навичок, а й комплексної системи компетентностей, орієнтованих на нові виклики. Аналіз нормативних документів МВС, освітніх стандартів, службової підготовки та сучасних стратегій розвитку Національної поліції свідчить, що підготовка фахівців кримінальної поліції має ґрунтуватися на принципах професійної мобільності, аналітичної спроможності, міжвідомчої взаємодії та здатності діяти в умовах невизначеності.

Підрозділи кримінальної поліції виконують широкий комплекс завдань: протидію злочинам, документування кримінальних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотиків, торгівлі людьми, насильницьких злочинів, злочинів проти статевої свободи, злочинів, учинених організованими групами, кримінальних правопорушень, учинених неповнолітніми, та багатьох інших категорій. Відтак підготовка їхніх працівників повинна охоплювати широкий спектр спеціальних дисциплін, що формують комплексний професійний світогляд. Особливої уваги потребує здатність працювати з криміналістично значущою інформацією, ефективно застосовувати кримінальне законодавство, розуміти закономірності кримінальної поведінки, передбачати ризики, здійснювати оперативно-розшукові заходи та синхронізувати свою діяльність з іншими суб'єктами сектору безпеки й оборони.

З огляду на це, виникає необхідність формування у здобувачів вищої освіти широкого спектру загальних і спеціальних компетентностей. До загальних належать уміння застосовувати знання у практичних ситуаціях, працювати в команді, ухвалювати зважені рішення, адаптуватися до змінних умов, усвідомлювати етичні, правові та гендерні аспекти професійної діяльності. Спеціальні компетентності відображають завдання кримінальної поліції: спроможність збирання, аналізу та інтерпретації інформації; здійснення оперативно-розшукових заходів; попередження та виявлення кримінальних правопорушень; застосування криміналістичної техніки; робота з інформацією обмеженого доступу; правильна кваліфікація кримінальних правопорушень; взаємодія з різними органами влади; робота в умовах спеціальних правових режимів.

Безумовним є те, що дієвість системи підготовки залежить від інтеграції

теоретичного та практичного компонентів, що має забезпечувати формування здатності вирішувати складні та нестандартні ситуації. Адже кримінальна поліція працює з такими категоріями правопорушень, де правильність і своєчасність дій прямо впливають на розкриття злочинів, захист прав потерпілих та ефективність кримінального переслідування. Такий підхід узгоджується з міжнародними стандартами поліцейської освіти, які передбачають формування компетентностей, орієнтованих на аналітичне мислення, етичну поведінку, правову культуру та здатність діяти в умовах підвищеної небезпеки.

Важливою є також роль міждисциплінарної підготовки, оскільки робота кримінальної поліції передбачає взаємодію з експертними установами, органами прокуратури, судом, підрозділами превенції, службами у справах дітей та іншими структурами. Робота з постраждалими, свідками, неповнолітніми потребує високої комунікативної компетентності, психологічної підготовки та вміння дотримуватися міжнародних стандартів поводження з уразливими категоріями населення. Крім того, кримінальна поліція потребує фахівців, здатних працювати з великими масивами цифрової інформації, використовувати спеціалізовані бази даних, інструменти кіберрозвідки та сучасні тактичні підходи.

Аналіз вимог до компетентностей працівників кримінальної поліції дозволяє сформулювати декілька ключових висновків. По-перше, підготовка має ґрунтуватися на формуванні здатності виявляти, аналізувати та синтезувати інформацію, що має правове значення. По-друге, важливим є формування вміння працювати в екстремальних умовах, приймати рішення в умовах ризику, прогнозувати поведінку правопорушників та оцінювати криміногенні фактори. По-третє, важливим є дотримання законності, прав людини та етичних стандартів під час здійснення правоохоронної діяльності. По-четверте, підготовка працівників кримінальної поліції повинна передбачати здатність працювати з новими технологіями, забезпечувати кібербезпеку, оперативно орієнтуватися в інформаційному середовищі. Нарешті, розвиток комунікативних компетентностей і психологічної стійкості визнається невід'ємною складовою професійної підготовки.

Таким чином, зміст документа чітко окреслює вектор модернізації підготовки фахівців кримінальної поліції відповідно до сучасних викликів. Підсумовуючи зазначимо, що вектор модернізації підготовки фахівців кримінальної поліції повинен бути зосереджений на: подальшому удосконаленні освітніх програм; посиленні практичної складової освітнього процесу; впровадженні симуляційних тренінгів; цифровізації навчання; розвитку міжвідомчої та міжнародної взаємодії; створенні умов для індивідуального професійного зростання. Усі ці заходи спрямовані на формування поліцейського нового покоління - високопрофесійного, етичного, аналітично мислячого, здатного діяти ефективно в умовах багатовимірних загроз сучасної безпекової ситуації.

ТУЛІНОВ Валентин, заступник директора
навчально-наукового інституту підготовки
фахівців для підрозділів кримінальної поліції
ім. Е.О. Дідоренка Донецького державного
університету внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Російська збройна агресія проти України створила безпрецедентні виклики для системи публічного управління, змусивши державу радикально переосмислити підходи до надання адміністративних послуг населенню. Воєнний стан не лише не зупинив потребу громадян у отриманні різноманітних адміністративних послуг, а навпаки, актуалізував необхідність їх доступності за умов обмеженої мобільності, руйнування інфраструктури та масового внутрішнього переміщення населення. У цьому контексті цифровізація адміністративних послуг перетворилася з бажаного тренду модернізації на критично важливу необхідність для збереження функціональності держави та забезпечення прав громадян.

Ще до повномасштабного вторгнення Україна демонструвала значний прогрес у цифровій трансформації публічних послуг, що знайшло своє втілення у створенні додатку «Дія» та розвитку мережі центрів надання адміністративних послуг. Проте воєнна реальність виявила як сильні сторони цих напрацювань, так і критичні прогалини у системі. З одного боку, наявність цифрової інфраструктури дозволила мільйонам українців продовжувати отримувати необхідні послуги навіть в умовах евакуації чи тимчасової окупації. З іншого боку, стало очевидним, що значна частина адміністративних процедур залишалася прив'язаною до фізичної присутності особи або до конкретного територіального органу влади, що створювало непереборні перешкоди для внутрішньо переміщених осіб та мешканців прифронтових територій.

Адміністративно-правова доктрина традиційно розглядала надання адміністративних послуг через призму безпосередньої взаємодії громадянина з органом публічної влади, з дотриманням принципів територіальності та письмового документообігу. Закон України «Про адміністративні послуги» визначив правові основи діяльності у цій сфері, встановив принципи верховенства права, стабільності, доступності, зручності та своєчасності надання послуг [1]. Однак воєнний стан продемонстрував необхідність гнучкішого тлумачення цих принципів, особливо принципу доступності, який в нових умовах може бути реалізований переважно через цифрові канали комунікації. Виникла потреба у розробці нових адміністративно-правових механізмів, що дозволяли б забезпечити баланс між необхідністю збереження правових гарантій

при наданні послуг та вимогами оперативності й доступності в екстремальних умовах.

Практика воєнного часу засвідчила стрімке розширення переліку послуг, доступних в електронній формі через додаток «Дія» та Портал «Дія». Якщо на початку 2022 року кількість цифрових послуг була обмеженою, то протягом наступних років їх перелік постійно розширювався, охоплюючи все більше сфер взаємодії громадянина з державою. Це стосується не лише довідкових документів чи інформаційних послуг, але й складних адміністративних процедур, які традиційно вимагали особистої присутності. Наприклад, була спрощена процедура реєстрації внутрішньо переміщених осіб, запроваджена можливість дистанційної зміни місця реєстрації для призовників, розширені можливості отримання соціальних виплат без відвідування відділень банків чи органів соціального захисту.

Водночас цифровізація адміністративних послуг в умовах війни виявила низку серйозних проблем правового та організаційного характеру. Однією з найгостріших є проблема цифрової нерівності, коли значна частина населення, особливо літні люди та мешканці сільських територій, не мають необхідних навичок користування цифровими сервісами або не мають доступу до стабільного інтернет-з'єднання. Воєнні дії призвели до руйнування телекомунікаційної інфраструктури у багатьох регіонах, що унеможливило використання цифрових послуг саме там, де вони були найбільш потрібні. Крім того, постійні ракетні обстріли енергетичної інфраструктури призводять до тривалих відключень електроенергії, що робить неможливим користування смартфонами та комп'ютерами навіть за наявності відповідних навичок.

Особливої уваги заслуговує питання правового режиму електронних документів та електронного цифрового підпису в умовах воєнного стану. Закон України «Про електронні довірчі послуги» встановив загальні засади використання електронного підпису, проте його практичне застосування у різних сферах адміністративних послуг залишається неоднорідним [2]. Деякі органи публічної влади продовжують вимагати паперових оригіналів документів навіть за наявності їх цифрових аналогів, посилаючись на відсутність конкретних нормативних приписів щодо визнання електронної форми достатньою. Така правова невизначеність створює додаткові бар'єри для громадян та підриває ефективність цифрової трансформації. Необхідним є прийняття комплексних змін до галузевого законодавства, які б однозначно встановлювали рівність юридичної сили електронних та паперових документів у всіх сферах надання адміністративних послуг, за винятком випадків, коли паперова форма є об'єктивно необхідною з міркувань безпеки або технічних особливостей процедури.

Окрему проблему становить питання захисту персональних даних в умовах масового переведення адміністративних послуг в онлайн-формат. Закон України «Про захист персональних даних» встановлює вимоги до обробки та зберігання інформації про громадян, проте інтенсивна цифровізація часто відбувається в

стислі терміни без належного аудиту безпеки систем [3]. Воєнний час супроводжується підвищеними ризиками кібератак з боку російських спецслужб, які мають на меті не лише порушити функціонування критичної інфраструктури, але й отримати доступ до персональних даних українців. Випадки злому державних реєстрів та витоку даних підкреслюють критичну важливість інвестицій у кібербезпеку систем надання електронних адміністративних послуг. При цьому необхідно знайти баланс між вимогами безпеки та зручністю користування сервісами, адже надмірно складні процедури автентифікації можуть зробити цифрові послуги недоступними для значної частини користувачів.

Важливим аспектом цифровізації адміністративних послуг є питання адміністративної юрисдикції та оскарження рішень, прийнятих в електронній формі. Традиційна модель адміністративного оскарження передбачає подання письмової скарги до вищого органу або звернення до адміністративного суду з позовом про скасування рішення, дії чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень. В умовах цифровізації виникає потреба у створенні електронних механізмів оскарження, що дозволяли б громадянину швидко та зручно оспорити неправомірне рішення без необхідності особистого відвідування органу влади чи суду. Кодекс адміністративного судочинства України був доповнений нормами про електронне судочинство, проте їх практична реалізація залишається неповною, особливо щодо можливості повністю дистанційної участі у справі без жодного відвідування суду. Необхідним є подальший розвиток інституту електронного адміністративного судочинства з одночасним створенням альтернативних механізмів досудового вирішення спорів у сфері надання адміністративних послуг.

Досвід європейських країн демонструє різні моделі цифровізації публічних послуг, які можуть бути корисними для України. Естонія, яка вважається світовим лідером у сфері електронного урядування, створила систему, де практично всі взаємодії громадянина з державою можуть відбуватися онлайн через єдину платформу з використанням цифрової ідентифікації [4]. Данія розробила концепцію «цифрового за замовчуванням», коли електронна форма є основним каналом надання послуг, а паперова зберігається лише як виняток для окремих категорій громадян [5]. Сінгапур впровадив систему проактивного надання послуг, коли держава сама ініціює надання певних послуг на основі аналізу життєвих ситуацій громадянина без необхідності подання заяви [6]. Ці підходи можуть бути адаптовані до українських реалій з урахуванням особливостей правової системи та рівня цифрової грамотності населення.

У сучасних наукових дослідженнях цілком справедливо зазначається, що «Однією з ключових проблем у сфері людсько-го розвитку стала наявність так званої цифрової вразливості. До груп ризику належать особи по-хилого віку, внутрішньо переміщені особи (ВПО), люди з інвалідністю, а також жителі малих тери-торіальних громад» [7].

Воєнний стан актуалізував питання надання адміністративних послуг

українцям, які перебувають за кордоном. Мільйони біженців потребують можливості отримувати українські документи, реєструвати різноманітні юридичні факти, взаємодіяти з українськими державними органами, не маючи можливості фізично прибути в Україну. Це вимагає створення механізмів дистанційної ідентифікації та автентифікації, які б дозволяли з високим ступенем достовірності встановити особу заявника, що перебуває за кордоном. Певним рішенням може стати розширення повноважень консульських установ України щодо надання адміністративних послуг або створення можливості віддаленої ідентифікації через відеозв'язок з використанням біометричних технологій. Проте такі рішення потребують ретельного правового опрацювання для забезпечення їх відповідності принципам законності та захисту прав громадян.

Особливої уваги потребує питання цифровізації адміністративних послуг для осіб з особливими потребами. Принцип інклюзивності вимагає, щоб цифрові сервіси були доступними для людей з різними формами інвалідності, включаючи порушення зору, слуху, моторики. Міжнародні стандарти веб-доступності WCAG встановлюють технічні вимоги до створення інклюзивних цифрових продуктів [8], проте їх впровадження у вітчизняних державних сервісах залишається неповним. Необхідним є законодавче закріплення обов'язку забезпечувати доступність всіх електронних адміністративних послуг для осіб з інвалідністю з встановленням конкретних стандартів та механізмів контролю за їх дотриманням.

Важливим напрямом удосконалення системи є розвиток міжвідомчої електронної взаємодії, що дозволяє різним органам публічної влади обмінюватися даними без участі громадянина. Принцип «one-only» передбачає, що громадянин надає певну інформацію державі лише один раз, після чого вона автоматично використовується всіма органами влади, які її потребують. Це значно спрощує процедури та зменшує час на отримання послуг. В Україні створено систему електронної взаємодії державних реєстрів «Трембіта», проте її потенціал використовується не повністю через технічні обмеження та відсутність політичної волі окремих відомств до обміну даними. Необхідним є законодавче врегулювання обов'язковості приєднання всіх органів публічної влади до системи міжвідомчої взаємодії та встановлення відповідальності за невиконання цієї вимоги.

Фінансове забезпечення цифровізації адміністративних послуг в умовах воєнного стану становить окрему проблему. Створення та підтримка цифрових сервісів вимагає значних інвестицій у розробку програмного забезпечення, апаратну інфраструктуру, навчання персоналу, забезпечення кібербезпеки. В умовах, коли основна частина державного бюджету спрямовується на оборонні потреби, знаходження ресурсів для цифрової трансформації стає викликом. Водночас досвід показує, що інвестиції у цифровізацію окупаються через зменшення операційних витрат на утримання фізичних офісів обслуговування та підвищення ефективності роботи державних службовців. Важливим джерелом фінансування може стати міжнародна технічна допомога, яку надають партнери

України, зацікавлені у розвитку цифрового урядування як елемента євроінтеграції.

Перспективи подальшого розвитку системи електронних адміністративних послуг пов'язані з впровадженням технологій штучного інтелекту для автоматизації прийняття стандартизованих адміністративних рішень. Використання алгоритмів машинного навчання може значно прискорити обробку заяв та зменшити навантаження на державних службовців, дозволивши їм зосередитися на складних випадках, що потребують індивідуального підходу. Проте впровадження штучного інтелекту у сферу публічного управління потребує ретельного правового регулювання, яке б забезпечило прозорість алгоритмів прийняття рішень, можливість їх оскарження та відповідальність за помилки автоматизованих систем. Європейський Союз активно працює над регулюванням штучного інтелекту, і Україна повинна враховувати ці напрацювання при формуванні власної нормативної бази.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що цифрова трансформація адміністративних послуг в умовах воєнного стану є не тимчасовим вимушеним заходом, а довгостроковим трендом, який визначатиме майбутнє публічного управління в Україні. Воєнні виклики стали каталізатором змін, які в мирний час могли б займати десятиліття. Проте для повної реалізації потенціалу цифровізації необхідна комплексна робота на законодавчому, організаційному та технологічному рівнях. Потрібне прийняття нормативних актів, які б усунули існуючі правові перешкоди для використання електронних форм взаємодії, створення сучасної цифрової інфраструктури з високим рівнем кібербезпеки, підготовка державних службовців до роботи в нових умовах, підвищення цифрової грамотності населення. Лише за умови системного підходу Україна зможе побудувати по-справжньому сучасну, зручну та ефективну систему надання адміністративних послуг, яка відповідатиме очікуванням громадян та європейським стандартам.

Список використаних джерел

1. Про адміністративні послуги: Закон України від 06 вересня 2012 року № 5203-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>
2. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05 жовтня 2017 року № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>
3. Про захист персональних даних: Закон України від 01 червня 2010 року № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>
4. Батке Б. Як Естонія випередила всю Європу за рівнем цифровізації. URL: <https://www.dw.com/uk/ak-estonia-viperedila-vsu-evropu-za-rivnem-cifrovizacii/a-73367362>
5. Чукут С.А., Полярна В.Л. Основні напрями та пріоритети надання електронних послуг в країнах Європейського Союзу: на прикладі Данії. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2016. №12. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1015>

6. Прокопенко В.А. Чукут С.А. Досвід Республіки Сінгапур у сфері надання електронних послуг. *Сучасні проблеми управління: Трансформація публічного управління у постковідному світі*: матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції. URL: <https://supproc.fsp.kpi.ua/article/view/249146/246406>
7. Кучменко В., Ватульєв М. Цифрова трансформація публічного управління в умовах воєнного стану. *Молодий вчений*. 2025 №4 (135). URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2025-4-135-14>
8. Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.1. URL: <https://www.w3.org/Translations/WCAG21-ua/>

УМРИХІНА Ірина, завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії, доцент

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА СЕКСУАЛЬНІ ДОМАГАННЯ: ПРОБЛЕМИ ДОКАЗУВАННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ СТ. 173-7 КУпАП

Запровадження статті 173-7 Кодексу України про адміністративні правопорушення, яка встановлює адміністративну відповідальність за сексуальні домагання, стало важливим кроком України у виконанні міжнародних зобов'язань, зокрема положень Стамбульської конвенції. Водночас поява нової норми в адміністративному законодавстві не означає автоматичної ефективності її застосування. Навпаки, перші місяці дії статті 173-7 КУпАП засвідчили, що основною проблемою є не кваліфікація діянь, а саме складність їх доказування.

Законодавець визначає сексуальні домагання як умисні дії сексуального характеру, вчинені проти волі особи, що мають образливий або принизливий характер та можуть проявлятися у вербальній, невербальній або цифровій формі. Саме ця багатовимірність -словесна, поведінкова, цифрова -з одного боку, відповідає сучасним реаліям, а з іншого -істотно ускладнює процес доведення факту правопорушення.

Ключовою проблемою доказування є суб'єктивний критерій небажаності. Відмежування флірту від сексуальних домагань ґрунтується не на намірах кривдника, а на сприйнятті поведінки постраждалою особою. Для адміністративного процесу, який традиційно тяжіє до формалізму, така оціночна категорія створює серйозні труднощі. Суд змушений оцінювати не лише саму поведінку, а й контекст, характер взаємин сторін, наявність або відсутність ієрархічної залежності, повторюваність дій, реакцію потерпілої особи.

Особливо складними для доказування є ситуації, коли сексуальні домагання відбуваються без фізичного контакту. У таких випадках основним, а іноді й єдиним доказом, залишаються пояснення постраждалої особи. Попри те, що відповідно до принципів адміністративного судочинства такі пояснення є належним доказом, на практиці вони часто сприймаються як недостатні. Судді, працівники поліції та навіть учасники провадження нерідко демонструють упереджене ставлення, вимагаючи «об'єктивніших» доказів -скріншотів, аудіо- чи відеофіксації, свідків, які за своєю природою у подібних справах часто відсутні.

Додатковим чинником, який ускладнює доказування, є віктимблеймінг, що продовжує існувати як у суспільстві, так і в правозастосовній практиці. Питання щодо зовнішнього вигляду, стилю спілкування, поведінки постраждалої особи нерідко зміщують фокус із дій кривдника на «оцінку» жертви. У правовій площині це є неприпустимим, адже поняття «провокування» сексуальних домагань не існує, а відповідальність завжди лежить виключно на особі, яка вчиняє домагання.

Окремої уваги потребує цифровий вимір сексуальних домагань. Небажані повідомлення сексуального характеру, надсилання інтимних зображень без згоди, прохання надіслати оголені фото або систематичні сексуалізовані коментарі в месенджерах формально підпадають під диспозицію статті 173-7 КУпАП. Проте на практиці виникають проблеми з автентичністю доказів, сумнівами щодо можливого редагування або використання технологій штучного інтелекту, а також із небажанням правоохоронних органів належним чином фіксувати цифрові докази.

Серйозним обмеженням ефективного захисту прав постраждалих є надто короткий строк притягнення до адміністративної відповідальності -два місяці з моменту вчинення правопорушення. Такий строк не враховує психологічної природи сексуального насильства і домагань. Багато постраждалих осіб потребують часу, щоб усвідомити факт порушення, подолати страх, сором або залежність від кривдника, особливо якщо йдеться про викладача, керівника чи іншу особу з владними повноваженнями. У результаті навіть за наявності підстав для притягнення до відповідальності держава фактично втрачає можливість реагування.

Практика гучних публічних кейсів у сфері культури та освіти яскраво ілюструє ці проблеми. Попри множинність свідчень, суспільний резонанс та очевидний дисбаланс влади між сторонами, адміністративні та кримінальні провадження часто завершуються без притягнення кривдників до відповідальності саме через «нестачу доказів». Це формує небезпечний сигнал про декларативність нових норм і знижує довіру до правового механізму захисту.

Слід також звернути увагу на обмеженість санкцій, передбачених статтею 173-7 КУпАП. Штраф або громадські роботи не завжди відповідають рівню шкоди, завданої психічному здоров'ю та гідності людини. Відсутність кримінальної відповідальності саме за сексуальні домагання як системне явище

залишає значний розрив між суспільною небезпекою діяння та юридичними наслідками.

У підсумку слід наголосити, що складність доказування сексуальних домагань за статтею 173-7 КУпАП має комплексний характер. Вона зумовлена не лише особливостями самого правопорушення, а й процесуальними обмеженнями адміністративного провадження, короткими строками давності, відсутністю спеціалізованих методик оцінки доказів, а також соціальними стереотипами, які продовжують впливати на правозастосування.

Подальший розвиток цієї правової інституції потребує системного підходу: удосконалення законодавства, розширення строків притягнення до відповідальності, підвищення кваліфікації працівників поліції та суддів, а також формування сталої судової практики, у центрі якої перебуватиме не сумнів у словах постраждалої особи, а захист її гідності та прав. Лише за цих умов стаття 173-7 КУпАП зможе стати не символічною, а реально дієвою нормою адміністративного права.

ФЕДІНА Наталія, доцент кафедри
адміністративно-правових дисциплін
навчально-наукового інституту права та
правоохоронної діяльності, Львівського
державного університету внутрішніх справ

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Забезпечення належного функціонування України як соціальної, правової та демократичної держави буде неможливим без досконалої системи протидії негативним суспільним явищам, серед яких одне з ключових місць займає протидія зовнішній агресії. Світовий правопорядок, встановлений і закріплений на правових стандартах співжиття міжнародного суспільства, у якому мінімізовані ознаки агресії, дозволить Україні вирішити низку проблем, з якими вона зіштовхнулася у даний час.

Безпосередньо під підставами виникнення надзвичайних (екстремальних) ситуацій, які тягнуть запровадження особливих правових режимів й обмеження прав і свобод громадян, у широкому сенсі можна розуміти загрози національним інтересам країни як сукупності усвідомлених, офіційно виражених об'єктивних потреб громадян, суспільства й держави у прогресивному розвитку, що випливають з особливостей політичного й соціально-економічного устрою країни, рівня економічного розвитку, специфіки географічного положення, національних і культурних традицій тощо. Як складник національних інтересів, окремо вирізняються життєво важливі інтереси, задоволення яких забезпечує існування й можливість прогресивного розвитку не тільки особи, але й держави як незалежного суб'єкта міжнародного права [1, с. 181].

Оскільки запровадження особливого правового режиму завжди є потенційною загрозою для основних прав і свобод, чинне законодавство України містить низку гарантій. Зокрема, передбачені законом обмеження конституційних прав і свобод громадян, які можуть бути застосовані за умов надзвичайного та воєнного стану, є вичерпними й розширеному тлумаченню не підлягають. Термін їх застосування не може перевищувати терміну, протягом якого триває надзвичайний чи воєнний стан. В умовах надзвичайного та воєнного стану не можуть бути обмежені права і свободи людини і громадянина, зазначені у ч. 2 ст. 64 Конституції України [2].

Однак є й гарантії прав людини і громадянина під час введення особливого правового режиму. Так, у разі дії надзвичайного чи воєнного стану це не може бути підставою для застосування тортур, жорстокого чи принижуючого людську гідність поводження або покарання, для будь-яких обмежень права на життя, на свободу думки, совісті, релігії в розумінні цих прав і свобод, затвердженому в Міжнародному пакті про громадянські й політичні права [3] й у законах України. А будь-які спроби використати введення надзвичайного або воєнного стану для захоплення влади або зловживання нею тягнуть за собою відповідальність згідно із законом [4, с. 111].

Як бачимо зі змісту статті 64 Конституції України [2], обмеження конституційних прав і свобод людини не може бути абсолютним і має свої хронологічні, процедурні та врешті предметні межі. По-перше, обмеження прав людини, у правовій державі, завжди має тимчасовий характер і є вимушеною мірою чи заходом, який застосовуються у виключних випадках; по-друге, обмеження конституційних прав і свобод здійснюється лише в чітко визначеному порядку й встановленим колом суб'єктів, будь-які інші спроби обмежити права людини є незаконними і тягнуть за собою юридичну відповідальність; по-третє, Конституція України передбачає вичерпний перелік прав людини, які не можуть бути обмежені за жодних обставин.

Разом із тим Конституцією і законами України передбачається можливість тимчасового обмеження окремих конституційних прав і свобод людини й громадянина з мотивів і підстав, визначених Конституцією України. Так, у випадках, визначених статтями 30, 31, 32 Конституції України, під час проведення оперативно-розшукової діяльності, дізнання та досудового слідства допускається обмеження конституційних прав на недоторканність житла, на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, на невтручання в особисте й сімейне життя [2].

Отже, дослідження правового режиму воєнного стану дозволило зрозуміти, що введення такого режиму призводить до значного обмеження прав і свобод громадян. Воєнний стан передбачає розширення повноважень влади, яке може включати цензуру, обмеження свободи слова, зібрань та руху, а також введення виняткового порядку та відповідальності за порушення встановлених правил. Висновок полягає в тому, що введення воєнного стану має серйозні наслідки для суспільства, тому важливо, щоб такий крок був обґрунтований, тимчасовий і

супроводжувався необхідними гарантіями збереження прав і свобод громадян. Також важливо розвивати механізми цивільного контролю за вживанням заходів воєнного стану та забезпечити їхню відповідність міжнародним стандартам прав людини.

Список використаних джерел

1. Конституційне право України: підручник для вищих навчальних закладів / за ред. В. П. Колісника та Ю. Г. Барабаша. Харків : Право, 2008. 416 с.
2. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Міжнародному пакті про громадянські й політичні права. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
4. Демків Р. Я. Конституційне право України : курс лекцій. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 332 с.

ХИТРОВСЬКИЙ Дмитро, старший викладач кафедри загальноправових дисциплін факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА ЯК ФУНДАМЕНТ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Історично склалося, що війна завжди є випробуванням не лише для кордонів, а й для принципів. Саме під час кризових ситуацій стає зрозуміло, чи є верховенство права декларацією, чи - цінністю, здатною витримати найважчі історичні навантаження. У періоди надзвичайних загроз держава стикається з необхідністю прийняття рішень, які природно розширюють межі її повноважень, водночас звужуючи простір індивідуальної свободи. Однак саме в такі моменти виникає особлива потреба у збереженні нормативної визначеності, передбачуваності та захисту фундаментальних прав людини.

Воєнний стан не скасовує принципів демократії й конституціоналізму, а навпаки змінює механізми їх реалізації. Обмеження прав, допустимі в умовах збройного конфлікту, не можуть виходити за межі необхідного й пропорційного, а сама держава не звільняється від обов'язку діяти в межах права. Тому верховенство права в умовах війни набуває подвійного значення: як інструмент забезпечення обороноздатності та як гарантія недопущення свавілля при здійсненні владних повноважень.

Більше того, саме дотримання правових принципів у кризові періоди

формує довіру громадян до держави, зміцнює її легітимність і забезпечує моральну різницю між цивілізованим суспільством та агресором. Коли правопорядок витримує випробування війною, це стає не лише юридичним, а й цивілізаційним доказом того, що держава спроможна залишатися правовою навіть у найекстремальніших умовах.

Як зазначає у своїй науковій статті Л.В. Чеханюк, на шляху євроінтеграції для України особливо важливим є досягнення балансу між національними та міжнародними інтересами, імплементація європейських конституційних традицій та утвердження прав і свобод людини як ключового конституційного обов'язку держави. Європейський Союз, будучи «союзом цінностей», забезпечує системний вплив і контроль за реформами, спрямованими на зміцнення незалежності правосуддя, економічної стабільності та добробуту. Проте утвердження цих демократичних стандартів у взаємозв'язку з українською правовою дійсністю та воєнною реальністю є надзвичайно складним завданням. Повномасштабна війна негативно позначається на функціонуванні інституційної системи держави, що зумовлює необхідність пошуку нових підходів до теоретичного осмислення та практичної реалізації принципу верховенства права і його ключового елементу правової визначеності [1].

Варто наголосити, що будь-яка війна рано чи пізно завершується, і за умови збереження державності ключового значення набуває питання забезпечення неперервності принципу верховенства права. У цьому контексті визначальну роль відіграє принцип тимчасовості, закладений у правову природу воєнного стану, адже, як слушно зауважують Ю.В. Цуркан-Сайфуліна та А.В. Бевчик саме тимчасовість і зумовленість виступають своєрідними запобіжниками від узурпації влади та гарантією відновлення повноцінного конституційного ладу після усунення небезпеки. Нормативне закріплення цієї ідеї простежується, зокрема, у п. 2 ст. 19 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», де підкреслюється тимчасовий характер обмежень на проведення виборів та встановлюється обов'язок Верховної Ради призначити їх не пізніше ніж через дев'яносто днів після скасування воєнного стану. Таке тимчасове звуження прав відображає гуманістичну парадигму, відповідно до якої верховенство права розглядається не лише як формальний принцип організації державної влади, а й як гарант поваги до людської гідності навіть у найекстремальніших умовах [2 С. 11].

Верховенство права є основоположним принципом правової держави, що гарантує стабільність, справедливість та захист прав і свобод людини навіть у складних кризових умовах. Досвід України під час воєнного стану демонструє, що війна не може слугувати виправданням для порушення фундаментальних прав і демократичних цінностей. Тимчасовий характер обмежень, передбачених законодавством, виступає важливим механізмом запобігання узурпації влади та забезпечує відновлення конституційного порядку після усунення загрози.

Євроінтеграційний курс України підкреслює необхідність гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами та впровадження

найкращих європейських практик у конституційне будівництво. Це підтверджує, що верховенство права не декларативний принцип, а реальна цінність, яка формує правову культуру, зміцнює державні інститути та служить гарантією прав людини. Забезпечення верховенства права під час воєнного стану є не лише випробуванням, а й необхідною умовою відновлення демократичного та справедливого правопорядку в Україні.

Список використаних джерел

1. Чеханюк Л.В., Принцип верховенства права та правовавизначеність: співвідношення й окремі аспекти. Філософські та методологічні проблеми права. 2025. № 1. С. 85-95. Режим доступу: <https://philosophy.navs.edu.ua/index.php/philosophy/article/view/1682> (дата звернення 20.11.2025).
2. Цуркан-Сайфуліна Ю.В., Бевцик А.В., Філософсько-правове осмислення верховенства права в умовах воєнного стану. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2025. С. 7-12. Режим доступу: <https://lj.journal.kspu.edu/index.php/lj/article/view/474> (дата звернення 20.11.2025)

***ХОЗЛУ Іван**, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ ПІДРОЗДІЛАМИ ПОЛІЦІЇ НА ВОДІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Створення спеціалізованих підрозділів поліції на воді стало важливим кроком у реформуванні правоохоронної системи України. Однак сьогодні ми маємо констатувати, що правове регулювання їхньої діяльності характеризується відсутністю комплексності та системного підходу до вирішення окреслених завдань. Усі без виключення наукові дослідження юридичної тематики в указаній сфері суспільних відносин мають одну характерну особливість, яка полягає у відсутності комплексності та системного підходу до вирішення наукового завдання.

Методологічна цінність системного підходу виявляється у цілісному сприйнятті досліджуваного явища та виокремленні його сутнісних ознак через призму внутрішніх і зовнішніх системних зв'язків. Саме такого підходу потребує аналіз діяльності водної поліції в контексті трансформації предмета адміністративного права від державно-управлінської моделі до

людиноцентристської, пов'язаної з неухильним дотриманням прав і свобод людини в діяльності органів публічного адміністрування.

Окреслена тенденція відмічається в роботах провідних українських учених в галузі адміністративного права. Зокрема, сучасні дослідження теоретичних засад предмета адміністративного права свідчать про подолання управлінського догмату та визнання того, що адміністративне право генетично пов'язано з практикою захисту прав людини юридичними засобами. Серед сучасних тенденцій розвитку адміністративного права необхідно виокремити переосмислення змісту предмета цієї галузі відповідно до демократичних правових стандартів та формування теорії щодо комплексності і системності предмета адміністративного права.

Після прийняття Закону України «Про Національну поліцію» у термінологічний обіг було запроваджено поняття «публічна безпека» та «публічний порядок», що викликало численні дискусії в науковому середовищі. Особливої уваги заслуговує факт відсутності попереднього громадського обговорення та наукового обґрунтування цих термінів. Вперше в законодавчій практиці держави стосовно діяльності силових і правоохоронних структур законодавцем без будь-якого попереднього обговорення з громадою та відповідного наукового обґрунтування було введено ці терміни.

Ключова проблема полягає в тому, що у Конституції України використовується термін «громадський порядок», тоді як у Законі «Про Національну поліцію» застосовується «публічний порядок». Більше того, навіть у межах одного законодавчого акта спостерігається змішування цих понять. Наприклад, у статті другій Закону зазначається «публічна безпека і порядок», а в інших статтях використовується дефініція «громадська безпека і порядок».

На підставі проведеного аналізу довідкової літератури та законодавства, терміни «публічний порядок» і «громадський порядок» є синонімічними. Обидва позначають стан упорядкованості суспільних відносин, урегульованих нормами права та моралі, спрямованих на захист прав і свобод людини. Термін «публічний» означає те, що відбувається у присутності публіки, людей, або призначене для широкого відвідування, користування, тобто фактично є громадським. Семантичне позначення публічного порядку в одному змістовному ряді із терміном «громадський» дозволяє дійти висновку, що нормотворець фактично не розмежовує вищевказані дефінітивні конструкції.

Спираючись на висновки науковців щодо провідної ролі підрозділів поліції на воді у сфері забезпечення безпеки, пропонуємо таке визначення. Публічна безпека і порядок підрозділів поліції на воді у вузькому розумінні представляється нами в якості стану впорядкованості суспільних відносин, які виникають, змінюються та припиняються на об'єктах водного фонду, інфраструктури водного транспорту України та забезпечуються заходами адміністративного впливу підрозділів поліції на воді, наділених повноваженнями щодо захисту прав і свобод людини, профілактики, запобігання й протидії адміністративним та кримінальним правопорушенням на воді.

Словосполучення «на воді» у назві відповідного підрозділу поліції означає, що водна поліція забезпечує охорону публічного порядку та безпеки на водних об'єктах, які одночасно слугують громадськими місцями. Вказівка на громадське місце, в якості обов'язкової ознаки, яка характеризує адміністративні правопорушення, суттєво впливає на ефективність забезпечення охорони публічного порядку та безпеки працівниками підрозділів поліції на воді та якість оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення.

Аналіз законодавства демонструє значну проблему визначення громадських місць. Закон «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів» визначає громадські місця як частини будівель і споруд, доступні або відкриті для населення. Стаття сто сімдесят восьма КУпАП перераховує вулиці, парки, транспорт як громадські місця. Стаття триста шістнадцята Кримінального кодексу України використовує критерій масовості, визначаючи громадські місця як такі, що призначені для проведення навчальних, спортивних і культурних заходів, та інші місця масового перебування громадян.

Критична прогалина полягає в тому, що жоден законодавчий акт не відносить водні об'єкти до категорії громадських місць, незважаючи на їх масове відвідування та доступність. Суттєвим недоліком усіх підходів, застосовуваних законодавцем у вищевказаних законодавчих актах, слугує відсутність водних об'єктів серед загального числа громадських місць. Посилання у тексті законів на мікрорайони, житлові будинки, населені пункти дає підстави для висновку, що в переважній більшості випадків законодавець ототожнює громадські місця саме з сухопутною частиною території.

Дослідники виокремлюють такі ознаки громадських місць як доступність для відвідування всіма громадянами, можливість масового відвідування, постійний або тимчасовий характер функціонування, використання за цільовим призначенням, визначеним у нормативно-правових актах. Однак критерій «спілкування людей», запропонований деякими вченими, є недостатнім для характеристики водних об'єктів як громадських місць. Спілкування позначає не стільки місце, в якому перебувають його суб'єкти, скільки факт соціалізованості, який полягає у можливості та здатності суб'єктів передавати інформацію одне одному.

Проблематика визначення громадських місць на водних об'єктах не отримала належного висвітлення у науковій літературі з адміністративного права. Як правило, в рамках тематики наукового пошуку, пов'язаної з адміністративно-правовим забезпеченням охорони водних об'єктів, вчені не докладають зусиль до виокремлення класифікаційних характеристик їхньої належності до категорії громадського місця. Якщо стосовно водних об'єктів масового відвідування людей та загальнодоступних водних об'єктів особливих запитань не виникає, то належність до громадських місць об'єктів водної інфраструктури, таких як порти чи водні станції, залишається невизначеною в адміністративному законодавстві та науковій літературі.

Ключем до вирішення окресленої проблеми має стати класифікація

громадських місць на водних об'єктах в залежності від мети їх використання. Важливість класифікації в методології права не викликає заперечень, оскільки дозволяє систематизувати предмети та явища на основі властивих їм ознак. Визначення мети використання об'єкту водного фонду дає можливість з'ясувати основні ознаки, які характеризують громадське місце, наприклад, чи призначений він для вільного доступу людей, в якому часовому режимі здійснюється доступ громадян до таких об'єктів.

Спираючись на норми наказу МВС України «Про затвердження Правил безпеки людей на водних об'єктах», яким визначено поняття використання водного об'єкта як процесу використання води для відпочинку людей, організації пляжів, місць масового відпочинку, використання плавучих засобів, водних атракціонів, занять спортом та інших цілей, пропонуємо класифікувати об'єкти охорони публічного порядку підрозділами поліції на воді за цільовим призначенням.

До першої категорії належать місця масового відпочинку людей, такі як пляжі, аквапарки, гідропарки та розважальні комплекси. Друга категорія охоплює територію, відведену для судноплавства, зокрема територіальні морські води та річкові шляхи, позначені системою навігаційного огороження та латеральними знаками. Третю категорію становить територія розташування й функціонування критичної водної інфраструктури, до якої відносяться об'єкти гідроенергетики, морські і річкові порти та їх акваторії, водні станції. Четверта категорія включає рибогосподарські водні об'єкти, а п'ята - штучно створені водойми, такі як водосховища та стави.

Наукова цінність запропонованої класифікації громадських місць як об'єктів охорони публічного порядку підрозділами поліції на воді матиме також і прикладний характер. По-перше, вона може стати основою для внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших нормативних актів щодо чіткого визначення водних об'єктів як громадських місць. По-друге, така класифікація дозволить працівникам поліції на воді коректно кваліфікувати адміністративні правопорушення. По-третє, вона створює базу для розроблення класифікатора адміністративних правопорушень на водних об'єктах, що дозволить працівникам підрозділів поліції на воді проводити акцентовані профілактичні заходи щодо тих правопорушень, прогностичний коефіцієнт яких вищий, а відтак, і вірогідність їхнього настання більша.

Дослідження виявило низку проблем, що потребують подальшого наукового опрацювання. Насамперед, це визначення адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді та унормування їхньої діяльності в спеціальному нормативно-правовому акті, який наразі відсутній. Важливим питанням залишаються особливості взаємодії підрозділів поліції на воді з іншими суб'єктами публічного адміністрування у сфері охорони об'єктів водного фонду України. Потребує вирішення питання удосконалення організаційно-штатної структури шляхом утворення територіальних підрозділів Управління авіації та поліції на воді.

Окремої уваги заслуговує питання розширення юрисдикційних повноважень поліції на воді. Зокрема, доцільним видається наділення посадових осіб підрозділів поліції на воді правом складання протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням правил рибальства та охорони рибних запасів. Це розширить коло суб'єктів адміністративної юрисдикції у сфері рибоохорони та збільшить обсяг компетенції підрозділів поліції на воді щодо оформлення адміністративних правопорушень на водних об'єктах.

Правове регулювання поліцейської діяльності підрозділів поліції на воді на теперішній час виступає відносно новим вектором адміністративно-правових досліджень, який характеризується недостатнім рівнем узагальнення. Окреслений напрямок дослідження став предметом наукового пошуку в роботах деяких українських вчених, які приділили увагу аналізу окремих напрямків цієї тематики, зокрема характеристиці завдань підрозділів поліції на воді, визначенню їхньої ролі й місця серед суб'єктів забезпечення національної безпеки держави, особливостям професійної підготовки працівників та особливостям адміністративно-юрисдикційної діяльності.

Подальші наукові розробки мають бути спрямовані на розробку проєкту спеціального положення про поліцію на воді, формування класифікатора адміністративних правопорушень на водних об'єктах, визначення механізмів взаємодії водної поліції з іншими правоохоронними органами та дослідження міжнародного досвіду функціонування аналогічних підрозділів. Лише комплексний підхід до вирішення окреслених питань дозволить створити ефективну систему адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів поліції на воді, яка відповідатиме сучасним європейським стандартам захисту прав і свобод людини.

ЧЕПЕЛЯК Віталій, викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ТА ПРАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

В умовах трансформації державного управління, що відбувається під впливом європейських інтеграційних процесів, особливої актуальності набуває проблема ефективної організації діяльності органів публічної адміністрації. Одним із ключових елементів цієї діяльності виступає адміністративно-юрисдикційна функція, яка потребує не лише осучаснення її нормативного регулювання, а й глибшого наукового осмислення. Тривалий час ця діяльність

сприймалася здебільшого як каральна, тобто така, що пов'язана з накладенням адміністративних стягнень. Проте нині, в умовах становлення ідеології сервісної держави, адміністративно-юрисдикційна діяльність розглядається як одна з форм правозахисту, спрямована на забезпечення дотримання прав і свобод людини, охорону адміністративно-правових відносин та реагування на їх порушення.

У цьому контексті виникає необхідність чіткого розмежування понять «юрисдикція» та «адміністративна юрисдикція». Якщо класичне тлумачення юрисдикції передбачає лише діяльність органів державної влади щодо вирішення правових спорів, то сучасний підхід дозволяє говорити і про юрисдикційні повноваження муніципальних та інших публічних інституцій. Відповідно, адміністративна юрисдикція - це не просто розгляд справ про адміністративні правопорушення, а ширше коло владних дій щодо вирішення індивідуальних справ, що виникають у зв'язку з порушенням адміністративно-правових норм або спором про право.

Цей ширший підхід підтверджується сучасною адміністративно-правовою наукою, зокрема, позиціями таких вчених, як А. Б. Калюта, який пропонує відносити до адміністративно-юрисдикційної діяльності не лише провадження у справах про адміністративні правопорушення, а й дисциплінарні провадження та розгляд скарг громадян. Такий підхід підсилює правозахисну функцію адміністративного права і розширює сферу відповідальності органів публічної адміністрації.

На практиці адміністративно-юрисдикційна діяльність виявляється, зокрема, у діяльності уповноважених підрозділів Національної поліції з контролю за обігом зброї. Ці підрозділи наділені конкретними юрисдикційними повноваженнями, які реалізуються через розгляд адміністративних справ, складання протоколів, ініціювання стягнень та застосування інших форм державного примусу. Юридична природа їх діяльності полягає у правозастосуванні - вони не просто слідкують за дотриманням норм, а й активно реалізують владні повноваження через індивідуальні акти. При цьому рішення приймаються від імені держави в межах адміністративно-процесуального регламенту.

Суттєвою характеристикою такої діяльності є її офіційність, процесуальна оформленість та юридична сила рішень, що приймаються. У цьому контексті варто зазначити, що в законодавстві України термін «адміністративна юрисдикція» фактично не має визначення, хоч і вживається, зокрема у статті 16 Кодексу України про адміністративні правопорушення, де згадується імунітет іноземців від адміністративної юрисдикції. В інших нормативних актах цей термін практично не використовується, що створює певну правову прогалину.

Аналіз діяльності уповноважених підрозділів контролю за обігом зброї дозволяє конкретизувати зміст адміністративно-юрисдикційної діяльності як у вузькому, так і в широкому розумінні. У вузькому сенсі це - врегульована нормами адміністративного права діяльність щодо розгляду справ про

адміністративні правопорушення та накладення адміністративних стягнень. У широкому розумінні - це також провадження щодо дисциплінарних проступків, розгляд скарг громадян та реалізація супутніх адміністративно-процесуальних процедур. Саме такий підхід, який включає як санкціонування, так і захист прав, відображає ідею балансу між інтересами держави та правами особи, яка вчиняє або оскаржує порушення.

Адміністративно-юрисдикційна діяльність повинна ґрунтуватися на принципах законності, об'єктивності, процесуальної справедливості та рівності перед законом. Її особливість полягає також у меншій деталізації порівняно з кримінальним чи цивільним процесом, що вимагає підвищеної відповідальності суб'єкта юрисдикції та чіткого нормативного регулювання.

На завершення варто зазначити, що адміністративно-юрисдикційна діяльність органів публічної адміністрації вже давно вийшла за межі вузького тлумачення як засобу покарання. Сьогодні вона поступово трансформується у правовий інструмент, за допомогою якого не тільки відновлюється законність, а й реалізуються засади правової держави, орієнтованої на потреби людини. Відтак, завдання науки й практики - не просто вивчити її механізми, а сформулювати чітке нормативне бачення, що забезпечить однаково ефективну дію як для захисту публічних інтересів, так і прав окремої особи.

В контексті діяльності уповноважених підрозділів контролю за обігом зброї ми бачимо приклад того, як адміністративно-юрисдикційна функція набуває конкретного змісту - через роботу з реальними правопорушеннями, скаргами, дисциплінарними проступками. Але за цим стоїть не лише формальне виконання обов'язків, а щоденне забезпечення публічного порядку, довіри до держави й поваги до закону. Саме тому подальше вдосконалення адміністративної юрисдикції - це не лише завдання законодавця, а й спільна відповідальність професійної спільноти за змістовне наповнення сучасної моделі публічної влади в Україні.

ЧЕПЕЛЯК Віталій, викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

ІНСТИТУТ ДЕКЛАРУВАННЯ ЗБРОЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Повномасштабна агресія проти України змусила державу переглянути традиційні підходи до озброєння цивільного населення. Ключовим законодавчим актом, який закріпив екстраординарні повноваження громадян у сфері використання зброї, став Закон «Про забезпечення участі цивільних осіб у

захисті України», ухвалений у перші місяці війни. Цей нормативний акт надав безпрецедентні права особам, які не перебувають на військовій службі, дозволивши їм застосовувати зброю для протидії окупантам без настання юридичної відповідальності за такі дії.

Однак після майже трьох років застосування вказаного законодавства виявилася низка викликів, які вимагали додаткового правового регулювання. Центральною проблемою стала наявність значної кількості зброї, яка перебуває поза системою державного обліку. Аналітичні оцінки міжнародних експертів вказують на те, що кількість незареєстрованих одиниць вогнепальної зброї в Українців може сягати від двох до п'яти мільйонів. Медійний простір систематично фіксує випадки виявлення необлікованого озброєння чи факти його неправомірного застосування. Спектр таких ситуацій є надзвичайно широким і варіюється від зберігання мисливської зброї в домашніх умовах з мотивів передбачливості до намагань реалізувати значну кількість бойових трофеїв на тіньовому ринку.

Така ситуація має подвійний характер. По-перше, це об'єктивно збільшує потенціал національної оборони, оскільки кожна одиниця озброєння в критичний момент може бути мобілізована для захисту країни. По-друге, існують очевидні ризики, пов'язані з можливим протиправним використанням такої зброї, що може призвести до трагічних наслідків для мирних громадян. Крім того, не можна ігнорувати аспект інформаційного протиборства, адже будь-які прояви неконтрольованого обігу озброєння активно використовуються російською пропагандистською машиною для просування тез про начебто безконтрольних озброєних радикалів в Україні.

Відповіддю на ці виклики стало прийняття законодавчих змін, які набули чинності двадцять п'ятого листопада минулого року. Саме з цієї дати в українському правовому полі почав функціонувати принципово новий інститут легалізації необлікованої зброї через механізм декларування.

Концептуальна ідея законодавця полягає у створенні правового механізму, який дозволяє перевести необліковану зброю в категорію законного тимчасового володіння та використання. Якщо раніше єдиним легальним способом отримання озброєння для цивільної особи було його отримання безпосередньо від держави, то запроваджена модель дозволяє узаконити зброю, набуту альтернативними шляхами, такими як виявлення або захоплення в якості трофею, і отримати право на її використання протягом періоду воєнного стану.

Процедурний алгоритм декларування структурований у три послідовних стадії. Початкова стадія передбачає обов'язкове інформування правоохоронних органів. Законодавство встановлює імперативну вимогу негайного повідомлення Національної поліції за спеціальними телефонними лініями після виявлення зброї. Цей етап є критично важливим з точки зору правового захисту особи на наступних стадіях процедури, оскільки фіксує добровільність дій громадянина та його наміри діяти в рамках закону.

Друга стадія передбачає фактичну передачу виявленої зброї до

правоохоронних органів. Законодавець встановлює чіткий часовий ліміт у двадцять чотири години для здійснення такої передачі або надання інформації про місцезнаходження предметів для організації їх вилучення. Принципово важливою є вимога щодо способу транспортування озброєння, яке має здійснюватися прихованим від сторонніх осіб способом. Зв'язок цієї стадії з попередньою є очевидним, адже за відсутності попереднього повідомлення виявлення зброї під час перевірки на блокпості матиме негативні правові наслідки. Додатковими обов'язковими вимогами є розрядження зброї перед транспортуванням та заборона її розбирання чи демонстрування будь-яким особам, окрім уповноважених працівників поліції.

Третя, завершальна стадія являє собою власне процедуру декларування. Після виконання зобов'язань попередніх етапів особа набуває право, але не обов'язок, задекларувати виявлене озброєння. Громадянин, який не має наміру використовувати знайдену зброю, може обмежитися лише її здачею, отримавши відповідну квитанцію, що завершує для нього всю процедуру.

У випадку прийняття рішення про залишення виявленої зброї у своєму володінні особа подає офіційну заяву встановленого зразка, яка має містити обґрунтування необхідності подальшого володіння та використання предмета. До заяви додається комплект документів, включаючи посвідчення особи та його копію, підтвердження місця проживання згідно з реєстраційними даними, фотокартку встановленого розміру, документ про ідентифікаційний номер, а також наявності документи, що підтверджують досвід роботи в силових структурах, проходження військової служби, участь у бойових діях чи інший досвід поводження з вогнепальною зброєю.

Законодавець встановив стислий термін для опрацювання заяви, який не може перевищувати однієї доби. За результатами позитивного розгляду заявник отримує талон-повідомлення, який надалі виконує функцію дозвільного документа на володіння та використання задекларованої зброї.

Щодо кола осіб, які мають право скористатися механізмом декларування, то законодавча термінологія використовує поняття цивільних осіб. Однак це формулювання може ввести в оману, оскільки воно не обмежується виключно особами, які не мають відношення до військової служби. Законодавче визначення охоплює громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які легально перебувають на території держави, незалежно від їхнього мобілізаційного чи військового статусу. Таким чином, право на декларування мають як цивільні особи у традиційному розумінні, так і діючі військовослужбовці.

Водночас законодавство встановлює систему обмежень, яка унеможливорює декларування для певних категорій осіб. До них належать особи, визнані недієздатними або обмежено дієздатними, особи молодше двадцяти одного року, хоча для військовослужбовців та працівників сектору безпеки і оборони це обмеження не застосовується. Перешкодою для декларування є систематичне порушення громадського порядку, яке виявляється у

неодноразовому притягненні до адміністративної відповідальності за відповідними статтями Кодексу про адміністративні правопорушення протягом дванадцятимісячного періоду.

Аналогічно декларування є неможливим для осіб, які систематично порушували правила поведінки зі зброєю та боєприпасами і були притягнуті до відповідальності за це. Обмеження застосовується також до осіб, які вчиняли домашнє насильство, що підтверджується адміністративною відповідальністю, наявністю термінового заборонного припису або судового обмежувального припису. До переліку обмежень включено також осіб, яким повідомлено про підозру у вчиненні кримінальних правопорушень, зокрема злочинів найвищого ступеня тяжкості за певними розділами Кримінального кодексу.

Істотним є те, що якщо інформація про наявність обмежувальних обставин стане відомою органам поліції вже після здійснення декларування, законодавство передбачає процедуру вилучення зброї на підставі мотивованого висновку, затвердженого керівництвом відповідного підрозділу поліції.

Щодо предметів, які можуть бути задекларовані, то загальне правило дозволяє легалізацію вогнепальної зброї з нарізним стволом калібру до певного розміру, гладкоствольної зброї обмеженого калібру та боєприпасів до них, виявлених або отриманих у період дії воєнного стану. Передана для декларування зброя обов'язково проходить перевірку через інформаційні бази правоохоронних органів. Виявлення фактів перебування зброї в розшуку як викраденої, втраченої або зареєстрованої за іншою особою призводить до її вилучення. Аналогічно вилучається зброя, якщо встановлено її використання як знаряддя чи засобу вчинення кримінального правопорушення.

Законодавство містить вичерпний перелік категорій зброї, які не підлягають декларуванню. До них належить нарізна зброя великого калібру, гладкоствольна зброя, що перевищує встановлені параметри, важке озброєння типу кулеметів, гранатометів, мінометів, зенітно-ракетних комплексів та артилерійських систем з боєприпасами до них. Не декларується зброя, використана при вчиненні злочинів, зброя з пошкодженням або незаконно зміненим маркуванням, озброєння, закріплене за військовослужбовцями українських збройних формувань, а також боєприпаси без відповідної зброї.

Задекларована зброя генерує для її володільця комплекс юридичних обов'язків, які детально регламентовані відомчими нормативними актами. Декларант зобов'язаний суворо дотримуватися технічних правил експлуатації зброї та мати дійсний договір страхування цивільної відповідальності за можливу шкоду третім особам.

Носіння зброї дозволяється виключно для цілей участі у протидії агресії або відпрацювання практичних навичок, при цьому обов'язковим є приховане носіння. Відкрита демонстрація зброї в публічних місцях на територіях, де відсутні активні бойові дії, є забороненою. Транспортування озброєння можливе лише у спеціалізованому спорядженні з обов'язковим розрядженням. У всіх випадках носіння чи перевезення декларант повинен мати при собі талон-

повідомлення, який засвідчує законність володіння.

Зберігання здійснюється у розрядженому стані в захищених місткостях типу сейфів або металевих ящиків, які унеможливають несанкціонований доступ. Місця зберігання повинні бути обладнані надійними замковими системами, а в окремих випадках за рішенням власника може встановлюватися сигналізація. Законодавство надає правоохоронним органам право здійснювати перевірки дотримання правил зберігання, при цьому декларант не може перешкоджати таким перевіркам.

Правова регламентація використання задекларованої зброї є лаконічною і чітко цільовою. Єдиною легальною метою застосування визначено відсіч та стримування збройної агресії ворожих держав. Конкретизація цієї мети здійснена урядовою постановою, яка передбачає можливість застосування для захисту військових та цивільних об'єктів, запобігання незаконним діям осіб, причетних до агресії, звільнення або захисту об'єктів від захоплення, знищення ворожої техніки та озброєння, захисту цивільного населення, затримання та знешкодження агресорів, припинення протиправних дій та відбиття нападів на осіб, залучених до виконання завдань в умовах воєнного стану.

Теоретично можливими є випадки застосування зброї в рамках інститутів необхідної оборони та крайньої необхідності, передбачених кримінальним законодавством. Однак практично будь-яке використання зброї за межами визначеного переліку автоматично презюмується правоохоронними органами як правопорушення, і доведення правомірності таких дій покладається на особу в рамках відповідного провадження. Тому рекомендується суворо дотримуватися встановлених законодавством меж застосування зброї.

Принципово важливим є те, що декларування не породжує права власності на зброю, а лише надає право володіння та користування нею протягом періоду воєнного стану. По завершенні воєнного стану встановлюється перехідний період тривалістю дев'яносто діб, протягом якого всі декларанти зобов'язані повернути зброю правоохоронним органам. Існують також випадки обов'язкового повернення зброї до завершення воєнного стану, зокрема при неможливості забезпечити належні умови зберігання або виникненні обставин, які створюють загрозу для життя чи здоров'я інших осіб.

При поверненні зброї обов'язково видається квитанція. Критично важливим є отримання такого документа, перевірка повноти та точності його заповнення та збереження в надійному місці, оскільки саме квитанція знімає з особи будь-яку відповідальність за подальшу долю зброї, включаючи можливе її протиправне використання іншими особами.

За наявності намірів оформити виявлену зброю у власність після завершення воєнного стану особа має письмово повідомити про це правоохоронні органи. Перелік обмежень для набуття права власності є більш широким порівняно з обмеженнями для декларування. Додатково включаються випадки керування транспортом у стані сп'яніння, вживання алкоголю в заборонених місцях або перебування у громадських місцях у стані сп'яніння,

систематичне незаконне зберігання наркотичних засобів, наявність виконавчого документа про заборону користування зброєю, статус підозрюваного чи обвинуваченого, непогашена або не знята судимість, застосування санкцій згідно з відповідним законодавством, наявність рішення суду про конфіскацію або вилучення зброї.

Неможливо набути у власність зброю, яка не підлягає декларуванню або не може перебувати у володінні фізичної особи. Однак передбачена можливість приведення такої зброї у відповідність шляхом конструктивних змін за рахунок власника. Наприклад, можлива нейтралізація зброї шляхом приведення її в непридатний для використання стан або конструктивна модифікація, зокрема блокування автоматичного режиму стрільби. Після перевірки зброї правоохоронними органами протягом тримісячного терміну за умови позитивного висновку оформлюється право власності через дозвільну систему. У випадку відмови від оформлення або неможливості його здійснення зброя переходить у державну власність, а боєприпаси підлягають утилізації.

Враховуючи інноваційний характер та масштабність змін, законодавство не уникнуло проблемних аспектів, які потребують уваги та можливого коригування. Перша проблема стосується нечіткого визначення об'єктів декларування. Концептуальний задум законодавця є зрозумілим і спрямованим на легалізацію вогнепальної стрілкової зброї військового призначення. Однак у тексті законодавства з'явилася норма, яка забороняє декларування зброї, що не може перебувати у власності цивільних осіб, без конкретизації цього поняття.

Така юридична невизначеність створює проблему правозастосування. З урахуванням традиційно обмежувального підходу України до обігу зброї під цю категорію потенційно можуть підпадати саме ті види військової зброї, декларування яких і є основною метою законодавчої новели. Це може призвести до правових суперечностей та практичних утруднень у реалізації процедури. Логічним видається, що військова зброя, яка відповідає всім іншим критеріям, має підлягати декларуванню відповідно до ідеї законодавчої реформи. Вирішення цієї проблеми можливе шляхом внесення уточнень до законодавства або формуванням відповідної правозастосовчої практики.

Друга проблема пов'язана з надмірною жорсткістю окремих процедурних вимог. Законодавство має функціонувати в умовах воєнного стану, де дотримання формальних алгоритмів часто є об'єктивно неможливим. Завдання нормотворця полягає у створенні збалансованої моделі, яка забезпечує необхідну гнучкість з урахуванням екстремальних обставин, але водночас не допускає хаотичності чи довільності застосування норм. На жаль, окремі положення законодавства не демонструють такої гнучкості.

Зокрема, вимога негайного повідомлення та передачі зброї протягом двадцяти чотирьох годин не враховує реалії військового часу. У випадку виявлення зброї в прифронтовій зоні за умов відсутності зв'язку, інтенсивних обстрілів та пошкодженої інфраструктури виконання таких вимог стає фізично неможливим без створення загрози для життя. Незважаючи на об'єктивний

характер перешкод, невиконання формальних вимог автоматично кваліфікується як правопорушення з відповідними наслідками. Такий підхід потребує перегляду з метою уникнення несправедливого притягнення до відповідальності осіб, які діяли в умовах реальної загрози.

Обмеження кола суб'єктів, яким може бути передана виявлена зброя, виключно органами Національної поліції також створює практичні проблеми. На окремих територіях, особливо в зонах активних бойових дій або на тимчасово деокупованих територіях, доступ до органів поліції може бути об'єктивно обмеженим. Експертне середовище пропонувало розширення переліку суб'єктів, яким може бути передана зброя, включивши військові адміністрації та військове командування, однак ці пропозиції не знайшли відображення в остаточній редакції законодавства.

Третя проблема стосується відсутності територіальної диференціації у застосуванні механізму декларування. Законодавство не встановлює географічних обмежень для декларування зброї. З одного боку, в умовах війни складно спрогнозувати, в яких регіонах може виникнути потреба у застосуванні зброї для самооборони. З іншого боку, очевидним є те, що ймовірність бойових дій та обґрунтованість потреби у зберіганні зброї суттєво відрізняються між різними регіонами держави. Декларування зброї в західних областях, де загроза військової агресії є мінімальною, виглядає непропорційним порівняно з ситуацією в східних та південних регіонах, де ведуться активні бойові дії. Відсутність територіальної диференціації знижує ефективність та доцільність нормативного регулювання.

Впровадження законодавчих змін минулого року стало значущим кроком у напрямку посилення оборонного потенціалу держави та розширення правових можливостей населення у сфері захисту країни. Статистика першого місяця функціонування механізму свідчить про декларування понад однієї тисячі одиниць вогнепальної зброї та близько вісімдесяти тисяч боєприпасів. Ці показники підтверджують працездатність механізму та готовність громадян діяти в правовому полі навіть у складних умовах воєнного часу.

Держава отримала дієвий інструмент контролю за обігом зброї та виведення значної її частини з тіньового обороту. Законодавча модель створює стимули для легального зберігання виявленої зброї, формуючи основу для системного обліку та забезпечення безпеки. Водночас очевидними є недоліки нормативного регулювання, які варіюються від надмірної процедурної формалізації до проблем практичного застосування окремих положень.

Важливо усвідомлювати, що створення цього інституту є лише початковим етапом. Для України це є абсолютно новим правовим явищем, яке потребує подальшого вдосконалення та адаптації до реальних умов воєнного стану з метою забезпечення його ефективності у будь-яких ситуаціях. Проте сам факт запуску механізму свідчить про рух держави та суспільства у правильному напрямку, який передбачає посилення контролю, забезпечення безпеки та створення реальних додаткових можливостей для захисту України.

ЧЕРНОЛУЦЬКИЙ Дмитро, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

РЕГЛАМЕНТАЦІЯ НАВЧАННЯ ОПЕРАТОРІВ БПЛА: АНАЛІЗ ПОСТАНОВИ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

Що стосується підготовки операторів БПЛА, то варто нагадати, що відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 01.10.2024 № 1129, якою затверджено порядок реалізації експериментального проекту щодо сертифікації шкіл зовнішніх пілотів (операторів) безпілотних літальних апаратів, безпілотних авіаційних комплексів та підготовки зовнішніх пілотів (операторів), зовнішніх пілотів (операторів) - інструкторів, а також членів зовнішніх екіпажів безпілотних літальних апаратів, безпілотних авіаційних комплексів [1], Міністерство оборони України розробило систему кваліфікації для операторів безпілотних літальних апаратів (БПЛА), яка складається з чотирьох базових кваліфікаційних рівнів (БКР), кожен з яких визначає можливості та обмеження для керування різними типами дронів.

Разом з тим, слід констатувати, що стан правового регулювання у сфері підготовки операторів БПЛА на сьогоднішній день характеризується фрагментарністю. Іншими словами, стратегічний рівень нормативно-правового забезпечення розвитку цієї галузі вимагає системного підходу, що охоплює як єдині стандарти підготовки персоналу, так і механізми сертифікації, контролю якості навчання та інтеграції цивільних і військових вимог.

Проте, фундаментальною основою правового регулювання національної системи підготовки та допуску операторів БПЛА до виконання польотів у єдиному повітряному просторі України мають послужити принципи зазначеного напрямку державної політики, в якості яких пропонується визначити:

- цілеспрямованість - відповідність системи підготовки та допуску операторів БПЛА державній авіаційній політиці, зосередженість на пріоритетних напрямках застосування;
- безперервність підготовки - постійна готовність операторів до виконання завдань завдяки безперервному навчанню та тренуванням у будь-яких умовах;
- оперативність - здатність системи швидко реагувати на нові виклики, змінювати навчальні програми та забезпечувати готовність операторів;

- максимізація ефективності - повне використання функціональних можливостей БПЛА та його навантаження через відповідну підготовку операторів;
- забезпечення живучості та безпеки - навчання операторів уникненню загроз, планування маршрутів і дій для збереження БПЛА у складних умовах;
- взаємодія - узгодженість дій між операторами БПЛА, підрозділами, структурами управління та іншими користувачами повітряного простору;
- законність - підготовка та допуск операторів відповідно до вимог законодавства України та міжнародних стандартів;
- адаптивність - гнучкість системи підготовки до змін у технологіях, умовах застосування та регуляторних вимогах;
- технологічна нейтральність - уніфікація вимог до підготовки незалежно від типу або моделі БПЛА.

Думається, що мета запровадження вищевказаних положень має зосереджуватися на створенні єдиної, прозорої, сучасної та ефективної системи підготовки фахівців, здатних безпечно та професійно експлуатувати БПЛА в умовах зростаючої щільності повітряного руху та технологічної інтеграції.

Для успішної реалізації Концепції необхідне всебічне нормативно-методичне опрацювання ключових аспектів, пов'язаних із безпечною експлуатацією безпілотних авіаційних систем (БАС). У першу чергу, необхідно розробити диференційовані норми льотної придатності та допуску до виконання польотів БАС, які базуватимуться на ризик-орієнтованому підході, що враховує характеристики конкретних операцій, категорію повітряного простору, рівень автоматизації та потенційні наслідки відмов систем.

Така модель має ґрунтуватися на рекомендаціях Міжнародної організації цивільної авіації (ICAO) [2], а також враховувати кращі міжнародні практики у сфері нормативного регулювання, зокрема стандарти Європейського агентства з авіаційної безпеки (EASA), Федерального авіаційного управління США (FAA), а також відповідні документи та регламенти НАТО, що застосовуються до інтеграції БПЛА в єдиний повітряний простір.

Реалізація диференційованого підходу є необхідною умовою для ефективної сертифікації різних типів безпілотних авіаційних систем (БАС), а також для їх подальшої комерційної експлуатації в цивільних цілях - таких як аерофотозйомка, моніторинг, доставка вантажів, аграрні технології тощо.

Окрім технічного регулювання, особливу увагу слід приділити підготовці кваліфікованого персоналу. У зв'язку з цим вимагається розробка, погодження та затвердження уповноваженими органами типових освітніх програм підготовки зовнішніх пілотів (операторів), членів зовнішніх екіпажів та технічних спеціалістів, що обслуговують БАС. Такі програми повинні відповідати встановленим рівням кваліфікації, бути адаптованими до різних класів БПЛА та включати як теоретичну, так і практичну підготовку з обов'язковим підтвердженням компетентностей.

Запровадження комплексного підходу до сертифікації техніки та підготовки персоналу створить надійну основу для системної та безпечної інтеграції безпілотних систем в єдиний повітряний простір України та забезпечить відповідність національної практики міжнародним вимогам.

Висновки. Отже, наприкінці дослідження варто констатувати, що забезпечення комплексного правового регулювання експлуатації безпілотних авіаційних систем на національному рівні обумовлює потребу в розробленні «Концепції розвитку національної системи підготовки та допуску операторів БПЛА до виконання польотів у єдиному повітряному просторі України на 2026-2036 роки», яка має стати базовим стратегічним документом, спрямованим на:

- формування єдиної нормативної бази для підготовки операторів БПЛА різних рівнів і спеціалізацій;
- забезпечення взаємної сумісності програм підготовки у військовому та цивільному секторах;
- впровадження міжнародних стандартів (зокрема ICAO, EASA, NATO STANAG) в національну систему сертифікації;
- створення механізмів державного та громадського контролю за якістю навчання.

Список використаних джерел

1. Про реалізацію експериментального проекту щодо сертифікації шкіл зовнішніх пілотів (операторів) безпілотних літальних апаратів, безпілотних авіаційних комплексів та підготовки зовнішніх пілотів (операторів), зовнішніх пілотів (операторів) - інструкторів, а також членів зовнішніх екіпажів безпілотних літальних апаратів, безпілотних авіаційних комплексів : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.10.2024 № 1129. *Офіційний вісник України*. 2024. № 91. Ст. 5887.

2. Конвенція про міжнародну цивільну авіацію 1944 р.: Конвенція ІКАО від 07.12.1944. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_038.

ЧЕРНОЛУЦЬКИЙ Дмитро, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

РОЛЬ БЕЗПІЛОТНИХ АВІАЦІЙНИХ СИСТЕМ У СУЧАСНІЙ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ

У сучасних умовах стрімкого розвитку технологій та цифрової

трансформації сектору безпеки і оборони, безпілотні авіаційні системи (БАС) посідають одне з провідних місць у структурі національної оборонної та цивільної інфраструктури. Еволюція цих систем, що раніше розглядалися переважно як допоміжний інструментарій, зумовила їх трансформацію у стратегічний компонент військової сили.

Зокрема, Н. С. Марценко висловлює переконливе твердження про те, що використання безпілотних авіаційних систем належить до числа найбільш важливих технологічних проривів, що в сучасному світі характеризується швидким розвитком та застосуванням у багатьох сферах суспільного життя [1, с. 91].

Значення стрімкого розвитку безпіотної авіації підкреслює й В.В. Сокурєнко, який зазначає, що розвиток української держави і суспільства у ХХІ ст. і його орієнтування на євроінтеграцію передбачають безпосереднє втілення в життя найактуальніших здобутків науково-технічного прогресу. Україна стала членом Асоціації сил жандармерії та поліції країн Європи та Середземного моря (FIER), а отже, правоохоронні органи держави продовжують реформування та інтеграцію найкращого європейського досвіду, де використання новітніх технологій є атрибутом правоохоронної діяльності [2, с. 47].

У контексті діяльності Збройних Сил України, БАС демонструють високий рівень ефективності при виконанні широкого спектра завдань - від тактичної розвідки, візуального й технічного моніторингу, засобів радіоелектронної боротьби, до нанесення високоточних і групових ударів по об'єктах противника. Основними перевагами таких систем є висока мобільність, автономність, економічна доцільність та мінімізація ризиків для особового складу. Усе це зумовлює зростання ролі БАС як ключового елементу сучасної воєнної доктрини.

Паралельно з воєнною сферою, безпілотні літальні апарати (БпЛА), що є функціональною складовою БАС, все активніше інтегруються у цивільний сектор. Їхнє застосування охоплює численні напрями: екологічний моніторинг, дистанційне зондування земної поверхні, аерофотозйомку, гідрометеорологічні спостереження, реагування на надзвичайні ситуації, включно з гасінням пожеж, патрулюванням державного кордону, контролем водних ресурсів і рибного промислу. БпЛА також активно впроваджуються в правоохоронну діяльність, сільське господарство, інженерно-будівельну галузь, логістику і телекомунікації, що свідчить про їх універсальність, функціональну гнучкість та здатність до адаптації в умовах змінного середовища.

Таким чином, безпілотні авіаційні технології впевнено утверджуються як невід'ємна частина безпекової, комунікаційної та управлінської архітектури держав, забезпечуючи новий рівень оперативності, точності й ефективності в реалізації як військових, так і цивільних завдань.

За статистичними даними Федерального управління цивільної авіації США (FAA), ще у 2012 році в повітряному просторі країни активно

функціонувало понад 19 000 БПЛА. Згідно з офіційним прогнозом FAA, до 2030 року кількість безпілотних апаратів може досягти 30 000 одиниць, що вказує на сталий тренд інституційного та комерційного попиту на ці системи [3].

Особливо динамічне застосування БПЛА спостерігається в секторах оборони та правоохоронної діяльності США. Так, за даними професійного ресурсу PoliceOne (2018), в межах спеціального опитування було зібрано дані від понад 200 поліцейських щодо практичного використання БПЛА в їхніх підрозділах. Результати свідчать про наступне:

- 83% респондентів зазначили використання дронів у пошуково-рятувальних операціях;
- 79% - у заходах, пов'язаних із ліквідацією наслідків природних катастроф;
- 76% - у рамках спеціальних поліцейських операцій (SWAT);
- 71% - сказали, що безпілотники використовувалися для моніторингу злочинності та дорожнього руху [4].

Отже, практичний досвід США демонструє високий рівень інтеграції БПЛА в діяльність правоохоронних органів, що підтверджує ефективність цих технологій у реальному секторі безпеки.

Список використаних джерел

1. Марценко Н.С. Правовий режим штучного інтелекту у цивільному праві. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. Вип. 4. С. 91-98.
2. Сокурено В. В. Правове регулювання використання безпілотних літальних апаратів у світовій практиці: вектор для України. *Авіація, промисловість, суспільство* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м.Кременчук, 12 трав. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кременчуц. льотний коледж, Наук. парк «Наука та безпека». Харків : ХНУВС, 2022. С. 47-49.
3. Department of Defense, FY2011-2036. URL: <https://publicintelligence.net/dod-unmanned-systems-integrated-roadmap-fy2011-2036/>.
4. Як дрони використовуються поліцейськими департементами. URL: <https://www.policeone.com/>.

ЯЩЕНКО Олександр, заступник начальника кафедри управління у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України, кандидат економічних наук, доцент

ЗЕМЛЯНСЬКИЙ Олександр, начальник кафедри управління у сфері цивільного захисту, Національного університету цивільного захисту України, кандидат технічних наук, доцент

ЛУКИША Роман, старший викладач методист
навчально-наукового інституту цивільного захисту
Національного університету цивільного захисту
України, кандидат наук з державного управління

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: АДАПТАЦІЯ ДО СТАНДАРТІВ ЄС І РОЛЬ МЕХАНІЗМУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЄС

Актуальні геополітичні процеси та зміцнення євроінтеграційного курсу України визначають потребу у всеохопній трансформації системи державного управління, законодавства й безпекових механізмів. Отримання Україною статусу кандидата на членство в Європейському Союзі засвідчило незворотність обраного курсу та необхідність адаптації всіх сфер суспільного життя до принципів і правових норм ЄС. Ці зміни спрямовані на створення умов, у яких держава функціонуватиме за європейськими стандартами, що передбачають верховенство права, захист прав людини та безпеку кожного громадянина.

Забезпечення техногенної й природної безпеки, а також запобігання надзвичайним ситуаціям є важливими складовими системи національної безпеки України. У цьому контексті особливого значення набуває аналіз нормативно-правового забезпечення у сфері цивільного захисту як в Україні, так і в державах - членах Європейського Союзу. Вивчення вимог основних нормативних актів ЄС і національного законодавства щодо захисту населення та територій є ключовою передумовою вдосконалення Єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДСЦЗ) в умовах євроінтеграції.

Приєднання України до Механізму цивільного захисту Європейського Союзу (EU Civil Protection Mechanism) розглядається як один із пріоритетних напрямів європейського вибору нашої держави. Цей процес відкриває можливості для залучення передового досвіду країн-членів ЄС у сфері цивільного захисту, зміцнення інституційної спроможності та вдосконалення системи реагування на надзвичайні ситуації. Водночас досвід набутий Україною під час збройної агресії РФ дає поштовх розвитку та удосконалення правової системи в умовах воєнного стану, захист постраждалих від війни та створення механізмів притягнення до відповідальності РФ за злочини.

Європейська інтеграція України - це не лише стратегічний курс держави, закріплений у Конституції, але й складний адміністративно-правовий процес, що вимагає глибокої адаптації системи управління, законодавства та правових процедур до стандартів Європейського Союзу.

Адміністративно-правові аспекти євроінтеграції України в умовах війни охоплюють широкий спектр питань - від реформування публічного управління до запровадження європейських стандартів безпеки та цивільного захисту.

Участь України в Механізмі цивільного захисту ЄС демонструє реальний рівень інтеграції навіть без формального членства в Євросоюзі. Це не лише

практичний інструмент координації допомоги, але й модель для вдосконалення української системи адміністративного права, яка має забезпечувати ефективне управління у кризових умовах.

Таким чином, євроінтеграція України - це процес, що триває навіть у час війни, перетворюючись із політичного курсу на конкретну адміністративно-правову реальність.